Bibl. Sac. Sac. Coll. Rom. S. J.

THOMÆ SYDENHAM

MED. DOCT.

AC PRACTICI LONDINENSIS

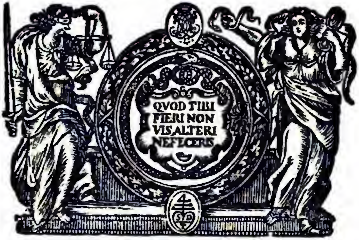
Celeberrimi

OPERA MEDICA

EDITIO NOVISSIMA variis variorum Præſtantiſſimorum Medicorum Obſervationibus quàm maximè illuſtrata & aucta.

TOMVS PRIMVS.

Cum ELENCHIS RERUM *&* INDICIBUS *Neceſſariis.*

GENEVÆ.

Apud FRATRES DE TOURNES.

M. DCCXVI.

Cum Privilegio S. CÆSAREÆ MAJESTATIS.

BIBLIOPOLÆ
LECTORI.

PRæclariſſimi Viri Thomæ Sydenham, Medicinæ Doctoris, & Practici quondam Londinenſis longè Celeberrimi, Opuſcula quotquot hactenus ſeorsùm prodiere omnia, unicô Volumine comprehenſa, Tibi, Lector Humaniſſime, ſub majore quàm anteà formâ, ac præteritis Editionibus multò correctiora, rursùs exhibemus. Hic proin habes, & Obſervationes Medicas, in Conſtitutionibus Epidemicis Londinenſibus annorum 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. & 1675. occurrentes; quales illæ evulgatæ fuere in Nobiliſſimi Autoris Noſtri Operum Londinenſi Editione, anni 1676. Et alias præterea quæ in Conſtitutionibus annorum 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. imò etiam ex parte ad annum uſque 1684. ſe obtulerunt: Item Diſſertationes Epiſtolares ſuper Lue Venereâ, Affectione Hyſtericâ, Podagrâ & Hydrope: Quales itidem in ejuſdem Doctiſſimi Autoris Noſtri Editione Londinenſi quartâ, annô 1685. ſuperadditæ ſunt. Imò Schedulam Monitoriam de Novæ Febris ingreſsû, & Febre Putridâ

Variolis Confluentibus ſuperveniente, cum Diſſertatiunculâ de mictû Sanguineô à Calculô renibus impactô, & Proceſſibus integris in Morbis ferè omnibus curandis, à Fœliciſſimô hôc Practicô, ut credunt, adhibitis, annexô etiam de Phthiſi Tractatulô; qualia in Noſtrâ Genevenſi Editione, anni *1696.* adjecta ſunt. Utinam Accuratiſſimus Autor quicquid ad Medicam Praxim ulteriùs perficiendam, pari quàm quæ ab ipſô perſcripta ſunt, diligentiâ adnotatum, typis mandaſſet! Sic abundè ſanè inſtruerentur Medicorum Filii iis auxiliis quibus ſecuriùs, magnô Ægrorum ſuorum emolumentô, in morbis curandis progrederentur. Verùm cùm tot tantaque ab unius Viri, etiam laborioſiſſimi, ævô quantumvis longiùs protractô, ſperare minimè liceat: A Doctore Medicô, nobis amiciſſimô, quique ea quæ jam propoſuimus ſignificavit, impulſi ſumus ut in eorum quæ deficiebant aliquale ſupplementum, ſelectiora plura, undiquaque ex Accuratioribus Practicis conquiſita, ac ea præprimis quæ Methodo Sydenhamianæ maximè affinia forent, huic ipſi noſtræ Editioni inſereremus; quò ſcilicèt, ſi non integram prorsùs Medicam Praxim, illam ſaltem minùs mancam, Tibi jam ſiſteremus. Cui Clariſſimo Viro, tanquam in hiſce materiis, ut ex ipſius multiplicibus Operibus conſtat, verſatiſſimo, lubentes admodùm annuentes, illud omne quod magis ad rem faciens præ manibus habebat, donec plura in ſequentibus per otium exquirere, aut etiam ex propriô, ut pollicetur, penû promere, aliquandò liceat; ab illô acceptum Tibi tradimus. Inter quæ non minimâ ſanè commendatione digna videntur, quæ jam exhibentur ſuper Conſtitutionibus Epidemicis, in variis Europæ noſtræ Urbibus & Regionibus, variis annis ac temporibus graſſantibus;

tibus; & ad normam quam olim Magnus Hippocrates ſuô ſuaſerat exemplô, quamque Sibi Excellentiſſimus Noſter Sydenham prudentiſſimè in pleniorem Artis Medicæ perfectionem, à Syſtematicis Autoribus forſan non parum retardâtam, præſtituerat, eventilatis atque examinatis. Atque hæc de noſtrâ Editione ſatis. Additamenta autem quod ſpectat, quibus in ipſô Operis decursû Argumenta pro connexione quam cum ipſô Autoris Textû habent indicandâ præfiguntur; eorum ſpecialis Nota in ſubſequenti paginâ reperitur. Circa quod rursùs obſervandum venit, quòd Capita quædam Conſtitutiones Epidemicas particulares variarum Sacri Imperii Urbium ac Regionum ſpectantia eô ipſo ordine quo in prædictâ indicantur Notâ non exhibentur, quòdque pars eorum ad hujus Operis Sydenhamiani calcem refertur propter rationes in Admonitione ibidem adjectâ ſignificatas.

CATALOGUS TRACTATUUM
& DISSERTATIONUM huic
Thomæ Sydenham Operum, Editioni adjectorum.

Bernardini Ramazzini, in Mutinenſi Licæo Medicinæ Profeſſoris, *Diſſertationes tres, de Conſtitutionibus annorum* 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. *in Mutinenſi Civitate & illius Ditione.*

Lucæ Schroeckii, Academ. Cæſar. Leopold. Natur. Curioſor. Præſidis, *Hiſtoria Conſtitutionis Epidemicæ Auguſtanæ*, *anni* 1695.

Michaelis Bernardi Valentini, *Conſtitutio Epidemica Haſſiaca*, *anni* 1693. *&* 1694.

Johannis Jacobi Harderi, *Conſtitutio Epidemica Baſileenſis*, *anni* 1695.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1695.

Michaelis Bernardi Valentini, *Conſtitutio Epidemica Haſſiaca*, *anni* 1695.

Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana*, *anni* 1696.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1696.

Conradi Bertholdi Behrens, *Conſtitutio Epidemica Hildeſienſis*, *anni* 1695. *&* 1696.

Lucæ Schroeckii, *Conſtit. Epidem. Auguſtana*, *annorum* 1697. *&* 1698.

Joh. Jac. Harderi, *Conſtitutio Epidemica Baſileenſis*, *anni* 1698.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1697. *&* 1698.

Sylveſtri Samuelis Anhornii, *Conſtit. Epidem. Sangallenſis*, *anni* 1697.

Caroli Raygeri, *Conſtitutio Epidemica Poſonienſis*, *annorum* 1695. 1696. *&* 1697.

Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana*, *anni* 1699. *&* 1700.

Guſtavi Caſimiri Gahrliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1699.

Joh. Jacobi Harderi, *Conſtitutio Epidemica Baſileenſis*, *anni* 1699.

Rudolphi Jacobi Camerarii, *Conſtitutio Epidemica Tubingenſis &c.*, *anni* 1699. *&* 1700.

Ambroſii Stegmanni, *Conſtit. Epidem. Mansfeldiaca*, *anni* 1697. *&* 1698.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis*, *anni* 1700.

Conſtitutio

Conſtitutio Epidemica Vratislavienſis, annorum 1699. 1700. 1701.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, anni 1702.

Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana, annorum* 1701. 1702. 1703. 1704. & 1705.

Ejuſdem, *Conſtitutio Auguſtana, annorum* 1706. 1707. 1708. 1709. & 1710.

Joh. Jacobi Harderi, *Conſtitutio Epidemica Baſileenſis, anni* 1700. & 1701.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, anni* 1701. 1703. & 1704.

Marci Gerbeſii, *Conſtitutio Epidemica Labacenſis, anni* 1709. & 1710.

Joh. Georgii Hoyeri, *Conſtitutio Epidemica Mulhuſina, anni* 1709.

Rudolphi Jacobi Camerarii, *Conſtitutio Epidemica Tubingenſis, anni* 1701. & 1702.

Joh. Guilhelmus Bayerus, & Bernardinus Ramazzinus, *de Frigore Hyemali anni* 1709.

Lucæ Schroeckii, *Conſtit. Epidem. Auguſtana, anni* 1711. 1712. & 1713.

Marci Gerbezii, *Conſtit. Epidem. Labacenſis, anni* 1712. 1713. & 1714.

Gualteri Harris, M. D. ac Celeberrimi Medicorum Londinenſium Collegii Socii, *de Lue Venerea, ejuſque origine, naturâ & curatione, Diſſertatio.*

De Contagioſâ Epidemiâ quæ in Patavinô Agrô, & totâ ferè Venetâ Ditione in Boves irrepſit Diſſertatio, habita à Bernardinô Ramazzino, in Patavinô Lycæô Practicæ Medicinæ Profeſſore Primariô.

Davidis Hamilton, Equitis Aurati, Regalis Societatis Londinenſis utriuſque Socii, nec non Magnæ Britanniæ Reginæ Medici Ordinarii, *Tractatus de Febre Miliari, ſeu Veſiculari: adjectô ſuper eâdem febris hiſtoriarum faſciculô.*

Caroli Drelincurtii, Lugduni in Batavis Profeſſoris Medici Senioris, *de Calculô Renum & Veſica, Diſſertatio.*

Martini Liſter, D.M. è Societate Regiâ Londini, *Diſſertatio Medicinalis de Calculô Humanô.*

Caroli Leigh, Med. Doctor *Phthiſiologia Lancaſtrienſis.*

Guilhelmi Muſgrave, M. D. Inclyti Medicorum Londinenſium Collegii, & Societatis Regiæ Socii, *de Arthritide Symptomaticâ, Diſſertat.*

Ejuſdem, *de Arthritide Anomalâ, ſive Internâ, Diſſertatio.*

SERIES
TRACTATUUM & CAPITUM.

OBSERVATIONES Medicæ circa *Morborum Acutorum Hiſtoriam & Curationem.* Pag. 19

SECTIO PRIMA.

CAPUT I. *De Morbis acutis in genere.* Pag. 19.
II. *De Morbis Epidemicis.* 21
III. *Conſtitutio Epidemica Annorum* 1661. 62. 63. 64. *Londini.* 27
IV. *Febris continua hujus conſtitutionis.* 29
V. *Febres intermittentes.* 46

SECTIO SECUNDA.

CAP. I. *Conſtitutio Epidemica Annorum* 1665. *&* 1666. *Londini.* 62
II. *Febris peſtilentialis & peſtis.* 63

SECTIO TERTIA.

CAP. I. *Conſtitutio Epidemica Annorum* 1667. 68. *partim etiam* 69. *Londini.* 78
II. *Variolæ regulares.* 79
III. *Febris continua hujus Conſtitutionis.* 98

SECTIO QUARTA.

CAP. I. *Conſtitutio Epidemica partis Anni* 1669. *atque integrorum* 70. 71. 72. *Londini.* 104
II. *Cholera Morbus.* 106
III. *Dyſenteria.* 108
IV. *Febris continua hujus Conſtitut.* 116
V. *Morbilli.* 120
VI. *Variolæ anomalæ hujus Conſtitut.* 123
VII. *Colica bilioſa.* 127

SECTIO QUINTA.

CAP. I. *Conſtitutio Epidemica partis Anni* 1673. *atque integrorum* 1674. *&* 75. 134
II. *Febris continua hujus Conſtitut.* 136
III. *Morbilli.* 143

IV. *Variola Anomala hujus Conſtitut.* 145
V. *Tuſſes Epidemicæ cum pleuritide & peripneumonia ſupervenientibus.* 150
VI. *Anacephalæoſis.* 156

SECTIO SEXTA.

Cap. I. *Febres intercurrentes.* 159
II. *Febris Scarlatina.* 162
III. *Pleuritis.* 163
IV. *Peripneumonia notha.* 167
V. *Rheumatiſmus.* 170
VI. *Febris Eryſipelatoſa.* 171
VII. *Angina.* 176
Thomæ Sydenham Epiſtola Reſponſoria *de Morbis Epidemicis* ab Anno 1675. ad Annum 1680. ad Robertum Brady M.D. 180
Bernardini Ramazzini, *Diſſertationes tres de Conſtitutionibus annorum* 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. *in Mutinenſi civitate & illius Ditione.* 202
Lucæ Schroeckii, *Hiſtoria conſtitut. Epidemicæ Auguſtanæ, anni* 1695. 273
Michaelis Bernardi Valentini, *Conſtitutio Epidemica Haſſiaca, anni* 1693. & 1694. 276
Johannis Jacobi Harderi, *Conſtitutio Epidemica Baſileenſis, anni* 1695. 277
Guſtavi Caſimiri Gahrliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, anni* 1695. ibid.
Michaelis Bernardi Valentini, *Conſtitutio Epidemica Haſſiaca, anni* 1695. 283
Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana, anni* 1696. 284
Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtit. Epidem. Berolinenſis, anni* 1696. 288.
Conradi Bertholdi Behrens, *Conſtitutio Epidemica Hildeſienſis, anni* 1695. & 1696. 292
Lucæ Schroeckii, *Conſtit. Epidem. Auguſtana, anni* 1699. & 1700. 300
Guſtavi Caſimiri Gahrliep, *Conſtit. Epidem. Berolinenſis, anni* 1699. 306
Joh. Jacobi Harderi, *Conſtitutio Epidemica Baſileenſis, anni* 1699. 310
Rudolphi Jacobi Camerarii, *Conſtitutio Epidemica Tubingenſis, anni* 1699. & 1700. 311
Ambroſii Stegmanni, *Conſtitutio Epidemica Mansfeldiaca, anni* 1697. & 1698. 315
Guſtavi Caſimiri Gahrliep, *Conſtit. Epidem. Berolinenſis, anni* 1700. 318

Conſtitutio Epidemica Vratiſlavienſis, annorum 1699. 1700. *&* 1701. 321
Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, anni 1702. 342
Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana, annorum* 1701. 1702. 1703. 1704. *&* 1705. 347
THOMÆ SYDENHAM, Epiſtola Reſponſoria *de Luis Venereæ Hiſtoria & Curatione* ad Henricum Paman M. D. 354
Gualteri Harris, *de Lue Venerea, ejuſque origine, natura & curatione* Diſſertatio. 370
THOMÆ SYDENHAM, Diſſertatio Epiſtolaris ad Guilielmum Cole M. D. *De Obſervationibus nuperis circa Curationem Variolarum Confluentium; nec non de affectione Hyſterica.* 382
Bernardini Ramazzini, *de Contagioſâ Epidemiâ, quæ in Patavino Agro & totâ ferè venetâ Ditione in Boves irrepſit,* Diſſertatio. 437
THOMÆ SYDENHAM Tractatus *de Podagra & Hydrope.* 457
Guilhelmi Muſgrave *De Arthritide Symptomaticâ Diſſertatio.* Vide ſub finem Operis.
Ejuſdem *de Arthritide Anomala, ſive Internâ, Diſſertatio.* Vide ibidem.
THOMÆ SYDENHAM *Schedula Monitoria de Novæ febris Ingreſſu.* 507
Davidis Hamilton, *Tractatus de Febre Miliari, ſeu veſiculari: acceſſit Febris miliaris Hiſtoriarum Faſciculus.* 531
THOMÆ SYDENHAM, *de Febre Putrida Variolis Confluentibus ſuperveniente.* 593
EIUSDEM, *de mictu ſanguineo à Calculo Renibus impacto.* 599
Caroli Drelincurtii, *de Calculo Renum & Veſica Diſſertatio.* 605
Martini Liſter, *Diſſertatio Medicinalis de Calculo Humano.* 619
THOMÆ SYDENHAM, *Proceſſus integri in Morbis ferè omnibus curandis, unà cum graphicâ Symptomatum delineatione, & Tractatulo de Phthiſi nunc primum edito.* 641
Caroli Leigh, *Phthiſiologia Lancaſtrienſis.* 685
Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana, anni* 1697. 713
Ejuſdem, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana, anni* 1698. 718
Iohannis Iacobi Harderi, *Conſtit. Epidem. Baſileenſis, anni* 1698. 720
Guſtavi Caſimiri Gahrliep, *Conſtit. Epidem. Berolinenſis, anni* 1697. 721
Ejuſdem, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, anni* 1698. 724
Sylveſtri Samuelis Anhornii, *Conſtit. Epidem. Sangallenſis, anni* 1697. 727
Caroli Raygeri, *Conſtitutio Epidemica Poſonienſis, annorum* 1695. 1696. *&* 1697. 729

Lucæ Schroeckii, *Conſtit. Epidemica Auguſtana, anni* 1701. *& ſequentium.* 735
Ioh. Iacobi Harderi, *Conſtit. Epidem. Baſileenſis, anni* 1700. *&* 1701. 746
Guſtavi Caſimiri Gahrliep, *Conſtit. Epidem. Berolinenſis, anni* 1701. 747
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, anni* 1703. 751
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, anni* 1704. 756
Guntheri Chriſtophori Schelhameri, *Conſtitutio Epidemica Holſatica anni* 1706. 761
Marci Gerbezii, *Conſtitutio Epidemica Labacenſis, anni* 1709. 762
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis, anni* 1710. 765
Ioh. Georgii Hoyeri, *Conſtitutio Epidemica Mulhuſina, anni* 1700. 767
Rudolphi Iacobi Camerarii *Conſtit. Epidem. Tubingenſis, anni* 1701. 779
Ejuſdem, *Schediaſma ad Hiſtoriam Epidemicam, anni* 1702. 781
Johannes Guilielmus Baierus *de frigore Hyemali, anni* 1709. 788
Bernardinus Ramazzinus *de frigore Hyemali anni* 1709. 791
Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana, anni* 1711. 1712. *&* 1713. 798
Marci Gerbezii *Conſtitutio Epidemica Labacenſis anni* 1712. 803
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis anni* 1713. 809
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis anni* 1714. 813
Guilhelmi Muſgrave *de Arthritide Symptomaticâ, Diſſertatio.*
Ejuſdem, *de Arthritide Anomalâ, ſive Internâ, Diſſertatio.*

ELENCHUS RERUM.

OBSERVATIONUM

SECTIO PRIMA.

CAPUT I.

De Morbis Acutis in genere.

M*Orbus natura conamen in agri ſalutem*, Pag. 19. *Morbi partim ab aëre, partim à varia Fermentatione, & Humorum Putrefactione*, ibid. *Peſtis & Arthritidis Natura Medicatricis inſtrumenta*, p. 20. *Ratio Morborum Acutorum*, ibid. *Febres Intermittentes Acutis, licèt minùs propriè, accenſenda*, 21. *Chronicorum ratio*, ibid. *Acuti ab aëris alteratione impreſſi Epidemici dicuntur*, ibid. *Acuti à particulari corporum ἀνωμαλιᾳ, quovis cujuslibet anni tempore invadentes, Intercurrentes ſeu ſporadici dici poſſunt*, ibid.

CAPUT II.

De Morbis Epidemicis.

E*Pidemicos, tum à propriis quibuſdam ſymptomatis, tum à medendi ratione diſpari, differre ab invicem conſtat*, p. 21. *Febrium Continuarum Epidemicarum diverſa ſpecies, diverſa omnino Methodo ſunt curanda*. ibid. *Febres Stationaria ab occultâ alteratione in terra viſceribus aërem contaminante pendere videntur*, p. 22. *Stationaria dicuntur, qua Generalem anni Conſtitutionem ſequuntur, neque extra illam comparent*, ibid. *Intercurrentes qua omnibus annis competunt* ibid. *Senſibiles aëris qualitates ad has producendas facere poſſunt, non ad illas*, ibid. *Unde Epidemicorum alii Regulares*, ibid. *Alii Anomali*, p. 23. *Epidemici vel ſunt Vernales, vel Autumnales*, ibid. *Vernalium alii circa Æquinoctium Vernum ad ſtatum perveniunt, circa Solſtitium aſtivum evaneſcunt; alii Æquinoctium Autumnale, Brumaleque Solſtitium praſtolantur*, ibid. *Cholera morbus per unum menſem, Dyſenteria, Febres Quartana, & Tertiana Autumnales, vix ultra duos Epidemicè graſſantur*, ibid. *Intermittentes Autumnales aliquamdiu ſub Continuarum ſpecie nonnunquam latent* p. 24. *Epidemici pradominantis genio σύγγονοι omnes ſe accommodant*, ibid. *Quo ab hyemis frigore preſſo, inferioris*

ferioris ordinis Epidemici ſe efferunt, p. 25. *Diverſarum Febrium rationes à cauſa morbifica in humano corpore aggeſtâ perperam deducuntur*, ibid. *In novis Febribus ad magna remedia tardius procedendum; Indicationem à Lædentibus & Juvantibus præſertim eſſe ſumendam*, p. 26.

CAPUT III.

Conſtitutio Epidemica annorum 1661. 62. 63. 64. Londini.

Tertianæ hujus Conſtitutionis ab intermittentibus Tertianis aliis differentia, p. 27. *Febris continua hæc intermittentium quaſi compendium*, ibid. *Unica hæc fuit Febris Continua ſpecies ab An. 61. ad An. 65.* p. 28. *Quo ordine morbi Epidemici hanc Conſtitutionem pervadebant, & ſe mutuo excipiebant*, ibid. *Febris Continua hujus Conſtitutionis aliarum omnium præcipua videtur*, ibid. *Cæteris etiam frequentior*, ibid. *Symptomata ejus magis peculiaria*, ibid.

CAPUT IV.

Febris Continua hujus Conſtitutionis.

Fermentationis atque Ebullitionis vocabula minus propriè in Febrium negotio uſurpantur, p. 29. *In quibus differt ſanguinis ebullitio à liquorum vinoſorum fermentatione*, ibid. *Febrilis ſanguinis commotio vel ad materiæ Heterogeneæ ſecretionem dirigitur, vel ad immutandam ſanguinis Diatheſin*, ibid. *In utroque caſu id maximè indicatur, ut ſanguis intra modum naturæ propoſito congruentem contineatur*, p. 30. *Quibus nocet Vena-ſectio*, ibid. *Quibus eadem prodeſt*, p. 31. *Quibus Emeticum eſt propinandum, quibus ab eo abſtinendum*, ibid. *Id ſi prætermiſſum fuerit, ubi indicabatur, Diarrhœa inſequitur* ibid. *At non ſemper in Febribus malignis*, ibid. *In quo conſiſtit hujus Diarrhœa periculum*, ibid. *Et ab exhibito Emetico, non verò ab aſtringentibus ſtatim ſiſtitur*, p. 32. *Emetica Antimonialia periculoſa niſi copioſè diluantur*, ibid. *Ubi indicatur utrumque, Vena-ſectio Vomitorium debet præcedere*, ibid. *Emeticum in morbi initio propinandum, vel quovis morbi tempore, modo vires ferant*, ibid. *Periculum à vomitione cohibita, Emetico priùs non propinato*, p. 33. *Poſt Emeticum hauſtus Paregoricus hora ſomni exhibendus*, ibid. *Nonnunquam etiam Diaſcordii doſis ſatis larga præſcribenda eſt*, *Vomitoria ex infuſione Croci Metallorum nullis infra adoleſcentiam conſtitutis tuto exhibentur*, ibid. *Sanguinis æſtus in nonnullis Vena-ſectione repetitâ, in aliis Clyſtere alternis diebus injecto frænandus*, p. 34. *Plura de uſu Enematum*, ibid. *Cardiaca quibus conferunt, & quo morbi tempore exhibenda*, p. 35. *Materiæ Febrilis concoctio nihil eſt aliud quàm peccantis materiæ à ſanâ ſeparatio*, ibid. *Deſpumatio circa diem 14. peragitur*, p. 36. *Refrigerantia poſt diem 14. exhibita morbum protrahunt*, idid. *Cardiaca moderatiora in morbi principio*

cipio, calidiora in progreſſu adhibenda, ibid. *Formulæ Cardiacorum*, ibid. *Si Fermentatio rectè procedat nullis omnino remediis eſt opus*, p. 37. *Circa diem 15. Potio purgans ſumenda eſt, ne ſcilicet ſedimentum à Fermentatione hic illic depoſitum in ſanguinem remigrans recidivam conciliet*, ibid. *Quare Purgatio non ita neceſſaria eſt poſt Febres, alioſque etiam morbos Vernales, atque poſt Autumnales*, ibid. *Purgationis omiſſio poſt morbos Autumnales, plurium morborum fons*, p. 38 *Catharſis ad diem decimum ſeptimum quandoque eſt differenda*, ibid. *Diæta & regimen Convaleſcentium*, ibid. *Vinum Maloganum annoſum vel aliud è generoſis, ſenibus in morbi fine confert ad phlegma viſcoſum expectorandum*, ibid. *Errores medentium quandoque in morbi malignitatem, & Scorbutum ſolent transferri*, ibid. *Non tamen negatur Febres alias malignas eſſe, alias cum Scorbuto complicari*, p. 39. *Refrigerantia & Enemata ſerius exhibita materiæ morbificæ deſpumationem, maximè in grandævis, retardant*, ibid. *Adoleſcentulorum juxta cubantium calor his præ cæteris omnibus prodeſt. Cujus ratio redditur*, ibid. *Symptomata quædam hujus Febris propriam ſibi curam poſtulant*, p. 40. *Phrenitis & vigiliæ quo pacto tractanda*, ibid. *Narcotica vigente Febre non proſunt, at in morbi declinatione præclaros effectus edunt*, ibid. *Ejus rei ratio redditur.* ibid. *Ante diem duodecimum, vel etiam decimum quartum, non ſunt exhibenda*, ibid. *Æger, ſi id commodè fieri poſſit, prius eſt purgandus*, p. 41. *Vigiliæ poſt Febrem quo modo conſopiendæ*, ibid. *Oleum Amygdal. dulcium in Tuſſi reliquis anteferendum, parcè at frequenter ſumendum eſt*, ibid. *Narium Hæmorrhagia huic Febri ſymptomatica ut curanda ſit*, p. 42. *Ea nonnunquam permittenda; utpote qua morbus Criticè aliquando ſolvitur*, ibid. *Poſt Hæmorrhagiam immodicam quamlibet purgandus eſt æger, ne recidivam patiatur*, ibid. *Singultus, ſenibus maximè accidens poſt copioſas evacuationes, ſæpe mortis eſt prænuncius*, ibid. *Diaſcordii doſis liberalior ſpecificis omnibus in eo ſedando præfertur*, p. 43. *Diarrhœa, ob vomitorii in principio exhibendi omiſſionem oborta, Emetico ſiſtenda eſt. Si ea exhibito Emetico nihilominus ſupervenerit, Enema Aſtringens injiciendum*, ibid. *Ad genuinam ſanguinis depurationem duplex ſecretio requiritur, & quæ per Fæces fit, & quæ per flores*, ibid. *Hæc ſenſim & paulo pleniori διαπνοῇ potius quàm ſudore manifeſto peragitur ut plurimum*, ibid. *Separatione hâc per flores jam factâ, minus periculoſa eſt Diarrhœa*, ibid. *Paſſionis Iliacæ cauſa duplex, obſtructio & irritatio*, p. 44. *Quo pacto ea producitur*, ibid. *Argenti vivi & Globulorum uſus in Ileo parum conducunt, noxam ſæpe inferunt*, p. 45. *Methodus quâ Ileus curandus eſt*, ibid. *Ventriculus prius eſt roborandus, quam ingeratur Catharticum, alias Emeticum evadet*, ibid. *Diæta & regimen hoc morbo laborantis*, ibid. *Et ab eo jam convaleſcentis*, ibid.

CAPUT V.

Febres Intermittentes.

IN *Febrium Intermittentium Paroxiſmis tria tempora ſpectanda ſunt, Exhorreſcentiæ, Ebullitionis, Deſpumationis*, p. 46. *Ratio harum omnium redditur*,

tur, ibid. *Qui in Febris Paroxiſmo pereunt Exhorteſcentiæ tempore fato funguntur*, ibid. *Unde eſt, quod redeunt Paroxiſmi*, ibid. *Paroxiſmorum deſcriptio*, p. 47. *Paroxyſmorum reduplicatio vel à materiæ Febrilis exceſſu atque activitate, vel à proſtratis ægri viribus producitur: in hoc caſu Paroxyſmus Adventitius Primarium inſequitur, in illo eum antevertit*, ibid. *Utriuſque ratio indicatur*, p. 48. *Febres Intermittentes Vernales ſunt, vel Autumnales*, ibid. *Quæ quidem Eſſentialiter diſtinguuntur*, ibid. *Vernales omnes vel quotidianæ ſunt, vel tertianæ*, ibid. *Quare paucæ Febres Continuæ Vere occurrant, niſi in Conſtitutione Epidemicâ*, p. 49. *Intermittentes Vernales rariſſimè diuturnæ, ſemper verò ſalutares*, ibid. *Tertianæ vernales à Phlebotomia & Catharſi indebitè celebratis, protrahuntur*, ibid. *Ægrorum ab his Convaleſcentium nonnulli in Maniam incidunt*, ibid. *Tertiana Autumnalis Epidemica haud ſemper vacat periculo*, p. 50. *Quartanæ Autumnales natu grandiores quandoque jugulant*, ibid. *Juniores non niſi appetente Solſtitio Brumali, frequentiùs etiam Æquinoctio Verno, ab iis liberantur*, ibid. *Qui ſemel Quartanâ laboraverit, haud diu ab ea ſecunda vice multabitur*, ibid. *Intermittentes Vernales ſuo arbitrio poſſint permitti, cum neminem jugulent*, ibid. *Curantur nunc Emetico*, ibid. *nunc Diaphoreticis, nunc etiam Enematis*, ibid. & p. 51. *Phlebotomia manu liberaliori celebrata diuturnas eas reddit*, ibid. *Intermittentes Autumnales haud ita facilè ſubmoventur*, ibid. *Earum Paroxiſmi plerumque una eademque diei hora variis ægris contingunt*, ibid. *Harum Typus, præcipuè Epidemicarum, primis invaſionis diebus difficulter diſtinguitur*, ibid. *Quartana genuina Autumni ſoboles*, ibid. *Quotidianam hac tempeſtate nullam obſervavi unquam*, ibid. *Intermittentes Autumnales oriuntur à ſanguine in decidentiæ ſtatu conſtituto, & proinde impreſſioni morbificæ magis obnoxio*, p. 52. *In Febribus Autumnalibus tam Continuis quàm intermittentibus, Fermentatio, naturæ ductu, ſpatio horarum*, 336. *aut circiter peragitur*, ibid. *Excipiuntur tamen iſtæ Febres, quæ à levi aliqua offenſa ex ſex rerum nonnaturalium abuſu ortum ducunt*, p. 53. *Adoleſcentulorum item Febres & eorum, qui ſanguine ſpirituoſo ſunt prædıti*, ibid. *Quæ ad Fermentationem requirantur*, ibid. *Febres intermittentes æquæ ac continuæ iis ſunt curandæ, quæ ad deſpumationis opus perficiendum adhibentur* ibid. *Catharſis (niſi modo infra dicendo inſtituta) præſertim verò Phlebotomia in Intermittentibus Autumnalibus ubique nocent*, p. 54. *Intermittentium Tertianarum Autumnalium Curatio*, ibid. *Tertianæ Duplicis Curatio*, p. 55. *Cortex Peruvianus inducias ſæpius quartanæ impetrat, quàm eam debellat*, ibid. *Magno cum ægri emolumento exhibetur qui paulum ab ejus uſu reſpirat à morbo*, p. 56. *Methodus exhibendi corticis*, ibid. *Idem & in Tertianis quà Vernis, quà Autumnalibus cum fructu exhiberi poteſt*, ibid. *In Infantibus, & florentibus ætate, ſive Tertianâ ſive Quartana laborantibus, tota res naturæ permittenda*, ibid. *In provectioribus Fermentatio Cardiacorum & Corroborantis Diætæ beneficio ſuſtinenda*, ibid. *Aeris mutatio his neceſſaria eſt, jam perfectâ ſanguinis deſpumatione; ante hoc tempus minus convenit*, p. 57. *Salutem oportet ut medicamento Cardiaco forti hoc temporis articulo utantur*, ibid. *Calidiora*

lidiora citiùs exhibita, *vel morbum duplicant*, *vel in Febrim Continuam permutant*, ibid. *Sublato morbo æger ſedulo purgandus eſt*, ibid. *At non niſi elapſo menſe uno à quo non Paroxiſmi tantùm*, *ſed etiam ea alteratio*, *quæ diebus iis*, *in quos incidere debuerat Paroxiſmus*, *perſentiſcitur*, *prorſus evanuerint*, p. 58. *Purgatio quoties repetenda*, *&* *quibus intervallis*, ibid. *Quorſum hauſtus Paregoricus horâ ſomni aſſumendus ſingulis vicibus*, ibid. *Symptomata Febribus Intermittentibus Vernis pauca ſuperveniunt in declinatione*, *Autumnalibus plura & graviora*, ibid. *Hydrops hic ſymptomaticus unde oritur*, p. 59. *Juvenes rarò obſidet*, *niſi à Catharticis per febris decurſum ſæpe iteratis*, *acceſſitus fuerit*, ibid. *Recens Catharticis & Aperientibus facilè ſanatur*, ibid. *Hydrops ex Febre Intermittente natus non niſi poſt Febris diſceſſum Catharticis expugnandus*, *at infuſionibus rad. Raphani ruſticani*, *fol. Abſinthii*, *Baccarum Juniperi*. *Cinerum Geniſtæ*, *& ſimilibus tentari poteſt*, ibid. *Infantum ventribus inflatis*, *Tuſſi*, *& Rachitidi quo pacto ſubveniendum*, *quoties à Febribus Autumnalibus iſta naſcuntur*. ibid. *Curatio non aggredienda priuſquam Febris penitus evanuerit*, ibid. *Abdominis inflatio in pueris*, *& crurum tumor in adultis*, *Febres has brevi ſolvendas prænunciant*, p. 60. *Veræ Rachitides rariùs occurrunt*, *niſi iis annis quibus Intermittentes Autumnales prædominium habent*, ibid. *Tonſillarum dolor poſt Febres ſive Continuas ſive Intermittentes*, *cum raucedine*, *oculis cavis*, *& facie Hippocraticâ mortem certò imminentem præmonſtrant*, ibid. *Mania peculiaris Intermittentes diuturniores excipiens*, *modo longè diverſo ab aliis ejus ſpeciebus*, *Cardiacis ſc. generoſioribus ſananda*, ibid. *Nec Venæ-ſectionem nec Catharſin*, *nec Enemata poteſt ferre*, ibid. *Mania communis alio modo tractanda eſt*, p. 61. *Ejuſdem curatio*, ibid. *Febris Continua atque Intermittentes jam deſcriptæ*, *ſoli ferme erant morbi Epidemici qui per annos 1661. 62. 63. 64. emicuere. Eædem ab anno 1664. ad hunc uſque Annum quo hæc edimus*, *rariſſima Londini comparuere*, p. 62. *De Variolis hujus Conſtitutionis nonnulla*, ibid.

SECTIO SECUNDA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica Annorum 1665, & 1666, Londini.

F*Ebris Continua Epidemica novi generis unà cum morbis aliis Inflammatoriis graſſari incipit*, ibid. *Ejus ſigna Diagnoſtica*, ibid. *Diarrhœa*, *quam in priore Febre diximus aſſumpto Emetico præcaveri potuiſſe*, *hîc ab eodem provocabatur* p. 63. *Peſtis ſæviſſimè debacchatur*. *Varia ejus tempora*, ibid.

CAPUT II.

Febris Peſtilentialis & Peſtis.

F*Ebrium nonnullarum*, *quæ pro Malignis vulgò habentur*, *ſymptomata*, *non à morbi indole*, *ſed à Therapeia perperam adminiſtratâ proficiſcuntur*, ibid.
Febris

Febris *verè maligna cum Peſte ſpecie convenit, nec ab eâ niſi ob gradum remiſ-* ***ſiorem*** *diſcriminatur*, ibid. *Variola & Peſtis oſtendunt morbos Epidemicos à di-* ***verſâ*** *Aeris maſſa craſi pendere*, ibid. *Qualis ea ſit planè ignoratur*, ibid. *Peſtis* ***vix*** *Britanniam noſtram frequentius quàm poſt annorum circiter* 40. *revolutio-* ***nem*** *devaſtat*, ibid. *Febres quæ anno uno vel altero poſt graviorem peſtem graſſan-* ***tur*** *peſtilentes ſunt, & ſimilem medendi rationem ſibi vendicant*, ibid. *Præter* ***aeris*** διάθεσιν, *requiritur etiam* μιάσματος *à peſtifero aliquo corpore vel imme-* ***diatè***, *vel mediatè tranſmiſſi fomes ad peſtem excitandam*, ibid. *Quæ ab aere* ***jam*** *infecto latiùs propagatur*, ibid. *Quoties Epidemica eſt tempore inter Ver ac* ***Æſtatem*** *ambigente exoritur*, ibid. *Alio aliquo tempore oppido rarò*, p. 65. *Ae-* ***ris*** *diſpoſitio quantumvis* λοιμώδης, *Peſti, excitanda per ſe impar videtur*, ibid. ***Nec*** *Peſtis Epidemica erit niſi accedente idoneâ aeris Diatheſi*, ibid. *Modus inva-* ***dendi*** *deſcribitur*, ibid. *Repentina Exanimatio niſi in peſtis admodum funeſta* ***exordio*** *vix contingit*, ibid. *Quibus tumores ſine Febre & gravi aliquo ſymptoma-* ***te*** *prorumpunt, ii nullâ egent Curatione*, ibid. *Morborum Eſſentia perinde ac Animalium ſtirpiumve nos latent*, p. 66. *Non cauſarum, ſed methodi experien-tiâ comprobatæ cognitione, affectuum plurimorum curatio abſolvitur*, ibid. *Peſtis eſt Febris ſui generis, à particularum ſanguinis ſpirituoſiorum inflammatione ori-ginem ducens*, ibid. *Febres Peſtilentes ab inflammatione ſunt remiſſiore*, ibid. *Ignis ſacer Peſtis imago quædam*, ibid. *Peſtem ab inflammatione oriri pluribus ar-gumentis conficitur*, p. 67. *Alexipharmaca aliaque calidiora medicamenta per accidens, tantùm proſunt, ſc. quatenus Diaphoretica ſunt*, p. 68. *Vinum libera-lius hauſtum & Antidota fortiora complures veriſimiliter in Peſtem præcipitarunt*, ibid. *In curandâ Peſte, aut Naturæ ſuccurremus ejuſdem ductum ſequendo, aut methodum tutiorem ab ejus methodo diverſam ſubſtituendo*, ibid. *Alexiteria tam in hoc quam aliis morbis omnibus, evacuationem potius ſollicitando, quàm vir-tute aliquâ ſpecificâ prodeſſe videntur*, ibid. *Peſtis per Abſceſſus in Emunctoriis; Febris Peſtilens, per Diaphoreſin maximè ex Naturæ lege ſolvi videtur*, p. 69. *Diverſa itaque his morbis medendi ratio adhibenda eſt*, ibid. *Sudores in Peſte excitati nonnunquam funeſti*, ibid. *Bubonis eruptionem materiam aliovorſum di-ſtrahendo ſæpe impediunt*, ibid. *In aliis morbis Naturæ ductum ſequi in Peſte ei renunciare Medicus tenetur*, p. 70. *Vel per ſanguinis miſſionem, vel per ſudo-res Peſtis expugnanda videtur*, ibid. *Phlebotomia largâ manu ac repetitis vici-bus celebrata, nullo tumore protuberante, nemini adhuc, quod ſcimus, unquam funeſta*, ibid. *Parca, vel tumore jam conſpicuo, inſtituta, quare ſemper dam-noſa*, ibid. *Venæ ſectionem in Peſte convenire plures iique graviſſimi Scriptores jampridem ſenſerunt*, ibid. *Botalli teſtimonium luculentiſſimum, exemplis pro-bantis innumeris, Venæ-ſectionem in omni Peſte ſupra omnia remedia ſalutarem eſſe*, ibid. *Confirmatur idem Hiſtoriâ admirandâ & irrefragabili hic apud no-ſtros*, pag. 71. *Peſtilentis Fermenti per* διαφόρησιν *diſſipatio Evacuationi per Ve-næ-ſectionem quo nomine anteferenda*, p. 72. *Quibus illa urgetur difficultatibus*, ibid. *Maculæ purpureæ Peſtilentiales à Fibrarum ſanguinearum diſſolutione oriri vi-*

dentur, non ſecus ac Vibices à plagâ fortiori inflictâ ibid. *Diaphoreſi juſto præmaturiùs abruptâ, Bubones prodire jam incipientes vel remaneant, vel nunquam ad legitimos Abſceſſus perducuntur*, ibid. *Idem in Variolarum Abſceſſulis etiam accidit eâdem de causâ*, ibid. *Quibus argumentis Author inductus eſt ut aliam ab eâ quam hactenus cum ſucceſſu uſurpaverat methodum, novæ huic Febri adaptaret.* p. 73. *Febres Continuæ circa veris finem & initium æſtatis vel in Intermittentes, vel in Pleuritides alioſque Generis Inflammatorii morbos promptiſſimè faceſſunt*, ibid. *Febris Peſtilentialis (dubitatur an non vera Peſtis illa fuerit) tam Peſte jam incipiente graſſari, quam eâdem parciùs ſæviente ab Authore Venæ-ſectionibus repetitis curata fuit*, p. 74. *Sanguis hic aut ſufficienti quantitate, aut non omnino detrahendus*, ibid. *Quam ob cauſam Author ab hâc methodo deſiſtere coactus eſt*, ibid. *Ejus rei Hiſtoria*, ibid. *Qualem deinde medendi rationem ſubſtituit*, p. 75. *Venæ-ſectio Diaphoreſi præmiſſa, eam & tutiorem reddit, & expeditiorem*, ibid. *Capitis obtectio ad ſudores ciendos multùm confert*, ibid. *Ubi primum materia morbifica radii verſus ambitum corporis ſe exporrigunt, alvi profluvium & Vomitiones ab iiſdem orta ultrò ſedantur*, ibid. *Hiſtoriâ id confirmatur*, ibid. *Diaphoreſis ad naturalis diei ſpatium ſemper continuanda*, p. 76. *Ab abſterſione ſedulò cavendum*, ibid. *Nec induſium niſi poſt horas 24. à finitis ſudoribus mutandum*, ibid. *Si ſudores citius abrumpantur, recrudeſcit illicò ſymptomatum ſævitia*, ibid. *Objectioni Diemerbroeckii reſpondetur, contra prolixiorem Diaphoreſin*, ibid. *Oſtenditur ægros haud inde debiliores reddi, at vires è contra recipere*, ibid. *Æger in ſudoris vigore juſculis ac ſorbitilibus Confortativis refici poteſt*, ibid. *Catharticum poſtridie exhibendum*, p. 77. *Mirus hujus Methodi ſucceſſus in Febre peſtilentiali*, ibid. *Tumore jam enato venam aperire Author non ſuſtinuit*, ibid. *Quâ lege tutò id tentari poſſe videtur*, ibid. *Authoris ſinceritas*, ibid. *Quid per Naturæ nomen intelligi is velit.* ibid.

SECTIO TERTIA.

CAPUT. I.

Conſtitutio Epidemica Annorum 1667, 1668, partim etiam Anni 1669, Londini.

V*Ariolæ in Conſtitutione Peſtilentiali rariſſimæ comparebant*, Pag. 78. *Quo anni tempore invaleſcebant maximè, quo minuebantur*, ibid. *Novum Febris genus cum Variolis exoritur, invaleſcens quoties illæ minuerentur, quoties invaleſcerent, recedens*, ibid. *Cum Variolis unà etiam diſparuit*, p. 79. *Diarrhœa ſe his comitem adjungit*, ibid. *Morbus hic nihil aliud eſſe videbatur quàm Febris quæ tum regnabat, introverſa*, ibid. *Hæ Variolæ Genuinæ præ cæteris, ac Regulares; à quibus ut in ſuo genere perfectiſſimis, tum vera morbi Hiſtoria, tum medendi Methodus eſt deſumenda*, ibid. *Non tantùm Febris quædam*

dam propria, ſed & peculiare Variolarum genus cuilibet Conſtitutioni peculiari competit, ibid.

CAPUT II.

Variolæ Regulares.

QVo anni tempore ingrediuntur Variolæ Regulares, quo etiam Irregulares, ibid. *Variolæ vel diſtinctæ ſunt, vel Confluentes*, ibid. *Diſcretarum ſymptomata ubi primùm invadunt*, ibid. *Eruptio quo tempore accidit & quo ſe habet modo*, p. 80. *Diſcretarum Hiſtoria*, ibid. *Confluentium Hiſtoria*, pag. 81. & *Morbi magnitudo unde æſtimanda*, p. 82. *Salivatio in Adultis, in infantibus Diarrhœa, Confluentes ferè ſemper comitatur*, p. 83. *Febris in inſultu primo uſque ad Eruptionem, dein circa tempus maturationis Puſtularum præcipuè dominatur*, ibid. *Sub Veſperam exacerbatur morbus*, ibid. *Variolis Diſcretis laborantes octavo, Confluentibus verò, undecimo die maximè intereunt*, p. 84. *Illorum Cataſtrophe deſcribitur*, ibid. *Regimen calidius quibus minus officiat*, ibid. *Horum item*, ibid. *Alia ſymptomata utrique generi Variolarum communia recenſentur. Phrenitis ſc. Affectus Comatoſus, maculæ purpureæ*, p. 85. *Mictus ſanguineus, ſanguinis ſputum, à qua cauſa hîc naſcantur*, ibid. & *Vrinæ ſuppreſſio totalis quibus maximè contingit, & quo morbi tempore*, p. 86. *Symptomata à frigore ſuſcepto oriunda pauca ſunt & raro occurrunt*, ibid. *Inflammatio videtur hic morbus tum ſanguinis, tum reliquorum etiam Humorum*, ibid. *Duo habet tempora, ſeparationis & Expulſionis.* ibid. *Indicationes Curativæ duæ.* 1. *Vt æquabilis tenor Ebullitionis conſervetur.* 2. *Vt abſceſſuli ſuſtineantur debito modo*, ibid. *Cavendum ne nimiùm aſſurgat Ebullitio, & quamobrem*, p. 87. *Quo diutiùs natura ſeparationem molitur, eo certiùs & univerſaliùs eandem abſolvit*, ibid. *Regiminis juſto calidioris noxa*, ibid. *Nondum conſtat vel unum ex eo periiſſe, quòd Variolæ primò non eruperint*, ibid. *Ebullitio Venæ-ſectione, Clyſteribus, Emeticis, Catharticis è contrario non eſt minuenda*, p. 88. *A Venæ-ſectionis atque aliarum Evacuationum uſu promovetur ſæpiſſimè Eruptio, nunquam impeditur*, ibid. *Argumenta contra remedia Evacuantia*, ibid. *Regimen calidius non tantùm ſecretionis, ſed quovis morbi tempore vitandum; & quâ de cauſâ*, ibid. *Cavendum pariter à frigore: à quo etiam puſtularum Eruptio impeditur*, pag. 89. *Gradus caloris earum expulſioni promovendæ accommodatiſſimus Naturalis omnino eſt*, ibid. *Cardiacorum uſus quando indicatur*, ibid. *Repetitis Ebullitionibus in ſanguine excitatis ægrorum mors potiori jure tribuenda eſt, quàm Venæ-ſectioni*, ibid. *Curatio*, ibid. *Variolæ ante diem quartum, qui Eruptioni proprius eſt, haud temerè in cutem propellendæ*, p. 90. *Nimiâ hâc diligentiâ ex diſtinctis Confluentes poſſunt fieri*, ibid. *Non opus eſt ut æger ante diem quartum lecto addicatur*, ibid. *Sanguinis mictus, & maculæ Purpureæ ætate florentibus ideo nonnunquam ſuperveniant, quòd lectulo præproperè nimis affigantur*, ibid. *Cardiacum blandius die quarto exhiberi poteſt, ſi Eruptio parum pro votis*

ſuccedat. Laudanum liquidum & Diaſcordium reliquis præferuntur, p. 91. *Nec vel urgente Diarrhœa citiùs eſt illud propinandum*, ibid. *In quo caſu ſanguis mittendus eſt*, ibid. *In Genere Diſcreto atque æſtivo tempore, æger ſingulis diebus per horas aliquot è lecto poteſt ſurgere*, ibid. *Ejus commoda*, ibid. *In lecto quoties jugiter cubandum eſt, non ſunt adjicienda ſtragula præter ea quibus ſanus conſueverat*, p. 92. *Sudores non ſine ingenti periculo promoventur*, ibid. *Vinum Canarinum, vel aliud Cardiacum in fine morbi exhibendum, nè halitus putridi in ſanguinis maſſam poſtliminiò revertantur*, ibid. *Diæta etiam calidior eandem ob cauſam*, ibid. *Diſcretum Genus ex ſua natura omni vacat periculo*, ibid. *Phlebotomia regimen calidius minùs periculoſum reddit*, ibid. *Unde eſt quod tenuioribus æquior ſit hic morbus? quàm divitibus*, ibid. *Variolæ confluentes haud minùs à Diſcretis diſcrepant, quàm ab illis ipſa Peſtis*, p. 93. *Æger hîc in lecto aſſiduè continendus, at modicè tectus, nec uni ejus parti affixus. At perſæpe verſandus, ut evitentur ſudores*, ibid. *Ptyaliſmus, qui Evacuationi per puſtulas pleniori hîc ſubſtituitur, in vigore conſervandus*, ibid. *Cum Eruptione incipit & die undecimo minuitur*, ibid. *Tumor faciei dicto die evaneſcit; cum quo ſi ſalivatio unà diſpareat in lubrico ſunt res ægri*, ibid. *Salivatio quo pacto promoveri poſſit*, ibid. *Narcotica ad ſuſtentandum Ptyaliſmum præ cæteris quibuſque faciunt*, ibid. *Quare non niſi Adultis ea ſunt indulgenda*, p. 94. *Paregorica quæ adferunt Adultis commoda*, ibid. *Poſt plenam eruptionem ad morbi uſque finem tuto & utiliter ſumuntur*, ibid. *Quâ horâ potiſſimùm exhibenda ſunt*, ibid. *In Variolis Confluentibus haud minùs certò Infantes Diarrhœa comitatur, quàm adultos Ptyaliſmus*, ibid. *Diarrhœa in hac Variolarum ſpecie ſalutaris, in diſtinctâ non item. Mulierculárum eandem ſiſtentium operâ multa infantium millia periere*, ibid. *Facies ultimis morbi diebus Oleo Amygdalarum dulcium inungenda*, p. 95. *Sub hoc regimine à Cicatricibus non valde metuendum*, ibid. *Olea & Linimenta officiunt hîc magis quàm proſunt*, ibid. *Curatio ſymptomatum*, ibid. *Ad promovendum faciei intumeſcentiam Paregoricum debet propinari*, ibid. *Nonnunquam die octavo, ſanguis è brachio copioſè extrahendus*, ibid. *Auræ etiam liberiori exponendus*, ibid. *Non quod puſtulæ recedant perit æger, ſed quod facies non turgeſcat*, ibid. *In quo Variolarum genere, & quo in caſu Phrenitis Venæ-ſectionem indicat*, ibid. *Phreneticorum exempla ſuadent ut aëre liberiori iſti refocillentur*, p. 96. *Hiſtoria miranda cujuſdam pro mortuo expoſiti, & eo pacto convaleſcentis*, ibid. *In Variolis Confluentibus, ſi æger die undecimo à ſaliva jam viſcidiore pæne ſuffocetur, Gargariſmate, vel etiam Emetico fortiori ſublevandus eſt*, ibid. *Coma etiam ſanguinis contemperatione ac ventilatione curatur*, p. 97. *Ut & maculæ Purpureæ*, ibid. *Mictus ſanguineus, & ſanguinis è pulmonibus eruptio ubique mortem prænunciant*, ibid. *Urinæ ſuppreſſioni quo pacto occurri poteſt*, ibid. *Puſtularum depreſſio, & Diarrhœa in Variolis Diſcretis medicamenta Cardiaca poſtulant*, ibid. *Unde natus videtur rumor de crebrâ puſtularum retroceſſione*, p. 98. *Poſt morbum atrociorem ſanguis quare è brachio extrahendus*, ibid. *Æger ad tres vel quatuor vices purgandus eſt*, ibid. *Crurum tumor ſponte non faceſſens, quo modo tolli debet*, ibid.

CAPUT

CAPUT. III.

Febris Continua hujus Conſtitutionis.

DEſcribitur hæc Febris, ibid. *Ejuſdem cum Variolis proſapia omnino fuit*, p. 99. *Methodo tamen eâdem quâ illa curari non debuit*, ibid. *Natura hic evacuationem per Ptyaliſmum deſignaſſe videtur*, ibid. *Unde oritur Diarrhœa tam in hoc morbo quàm aliis Inflammatoriis*, ibid. *In Febre Conſtitutionis Intermittentibus Epidemica, materia erat craſſior, non niſi præviâ Digeſtione à ſanguine ſeparanda*, p. 100. *In hâc non item*, ibid. *Ejus Curatio* ibid. *In hâc Febre, aliiſque morbis Inflammatoriis, Phlebotomia & Refrigerantia parùm prodeſſe ſolent, ſi æger in lecto indeſinenter ſe contineat*, p. 101. *Æger in hoc morbo à ſudoribus non levabatur, ſed inde pejus habuit*, ibid. *Quibus rationibus ductus Authorum plerorumque Theoria hic adverſatur*, ibid. *Febris hæc à nudo potiùs calore, quàm ab humore aliquo è ſanguine expellendo, pendere videtur*, ibid. Cocta, non cruda ſunt medicanda, *tam ſudores reſpicit quàm Dejectiones*, p. 102. *Vena-ſectio & ſanguinis Contemperatio Diarrhœam huic morbo familiarem, præ cæteris ſiſtebant*, ibid. *Regimen Calidum & periculoſius erat, & pluribus gravabatur ſymptomatis*, ibid. *Febris hæc per Salivationem non rarò ſolvebatur*, p. 103. *Quâ obortâ nulla convenit Evacuatio*, ibid. *Refrigerantia Salivationem promovent, quam reprimunt Cardiaca Calefacientia*, ibid. *Diarrhœa Epidemica ſine Febre, ejuſdem cum hâc Febre eſſentiæ videbatur, eadem planè habens ſymptomata, & parem medendi Methodum poſtulat*, ibid.

SECTIO QUARTA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica partis Anni 1669. atque integrorum 1670. 1671. 1672. *Londini.*

QUi morbi ineunte Auguſto 1669. ſunt ingreſſi, p. 104. *Cholera morbus menſe Auguſto ferè finiebatur*, ibid. *Quare Tormina ſine Dejectionibus Dyſenteriæ duratione non æquabant*, ibid. *Febris Dyſenterica, Dyſenteriâ ſe ad tempus ſubducente, magis graſſabatur*, ibid. *Morbilli Variolis Anomalis Conſtitutionis Dyſenterica viam ſternebant*, p. 105. *Quo ordine varii morbi ſe oſtendebant per annum* 1670. ibid. *Quo etiam, anno* 71. ibid. *Quo item, anno* 72. ibid. *Menſis Iulius certiſſima eſt Febrium Autumnalium Epocha, uti Vernarum Februarius*, 106. *Morborum circulus per omnem hanc Conſtitutionem*, ibid. *Uti morbi Epidemici in ſubjectis particularibus, ità etiam Conſtitutiones Generales ſuas habent periodos*, ibid.

CAPUT

CAPUT II.

Cholera Morbus.

CHolera morbi deſcriptio, ibid. *Cholera ſicca*, p. 107. *Curatio Choleræ morbi nec Catharticis, nec Aſtringentibus eſt tentanda, & quamobrem*, ibid. *Quo pacto perficitur*, ibid. *Ægro in extremis ferè verſante ad Laudanum rectà confugiendum eſt*, p. 108. *Cholera morbus qui quovis alio anni tempore invadit, ab hoc Legitimo toto cœlo diſtat*, ibid.

CAPUT III.

Dyſenteria.

TOrmina ſine Dejectionibus nec ſuâ naturâ nec Curationis methodo multùm à Dyſenteriis diſſidebant, ibid. *Dyſenteria Autumni initio ſolet invadere, appropinquanti Hiemi cedens pro tempore*, p. 109. *Dyſenteriæ deſcriptio*, ibid. *Cardiacorum & regiminis Calidioris in hoc morbo incommoda*, ibid. *Inteſtina quandoque Gangrænâ afficiuntur*, ibid. *Aphthæ mortem imminentem ut plurimum denunciant*, ibid. *Hic morbus licèt Adultis, maximè Grandævis, ſæpe exitialis, Infantibus perbenignus eſt*, p. 110. *Epidemici ubi primùm oriuntur principio magis ſpirituoſo videntur inhæreſcere, & ad occaſum vergentes magis craſſi indies atque humorales redduntur*, ibid. *Id contigit ob refractas particularum inimicarum vires à quibus pendet Conſtitutio Epidemica*, ibid. *Probatur exemplo Peſtis & Dyſenteriarum*, ibid. *Curatio*, p. 111. *Dyſenteria hæc Febris videtur in inteſtina introverſa*, ibid. *Humores acres venâ ſectâ revellendi & per Cathartica educendi. Sanguis Contemperandus*, ibid. *Paregoricum quare temperariùs hìc exhibendum quàm poſt Purgationes ſolet*, p. 112. *Aqua Cardiaca temperatior poſt Venæ-ſectionem & Catharſim ſemel celebratam concedenda; maximè Grandævioribus*, ibid. *Hi etiam lectulo magis addicendi*, ibid. *In morbo contumaciori Paregoricum ſingulis diebus manè & ſerò ad ſeptimanas aliquot tutò poteſt, & debet exhiberi*, ibid. *Curatio alvi fluxus ad diarrhœam tantum aſſurgentis*, p. 113. *Infantes quo pacto in hoc morbo tractandi*, ibid. *Laudani Liquidi ſimplicior præparatio*, ibid. *Narcoticorum vis non tam ab artificioſâ præparatione, quam ipſius Opii excellentiâ nativâ videtur pendere*, ibid. *Opium eſt remedium Cardiacum præſtantiſſimum, ſi non unicum, hactenus cognitum*, ibid. *Dyſenteria, incipiente illâ Conſtitutione, ad modum ferè Choleræ morbi optimè curabantur, non item ſequentibus annis*, p. 114. *Dyſenteria eodem modo in Africâ per ea tempora ſanabatur*, ibid. *Exempla aliquot adducuntur*, ibid. *Teneſmus ſub finem hujus morbi non eſt ab ulcere Recti, ſed à materiâ mucoſâ quâ inteſtina duplicantur*, p. 115. *Topicum qualecunque hìc nocet*, ibid. *Sola Diæta Analeptica prodeſt*, ibid. *Dyſenteriæ inveteratæ Venæ-ſectione repetitâ curatæ exemplum*, p. 116. *Dyſenteria, cum non ſit Epidemica, Laudani ſolius uſu eſt curanda*, ibid.

CAPUT

CAPUT IV.

Febris Continua hujus Conſtitutionis.

FEbris Dyſenterica deſcribitur, ibid. Aphtha unde tam in hâc Febre, quàm in Dyſenteriis pervicacioribus, p. 117. Aeris qualitates manifeſta non ſunt cauſa Epidemicorum productiva; eos tamen vel excludunt, vel admittunt pro tempore, ibid. Febris Stationaria qua ad Epidemicum prædominantem attinet, Iulio potiſſimum ſævit: Autumno verò appropinquante, magno Epidemico cedit, ibid. Nominata Febres ſymptomata varia à ſuâ naturâ alienâ, à manifeſtis qualitatibus mutuantur, ibid. Vnde tot Febres Novæ vulgò audiunt, ibid. Febris ſpeciem optimè dignoſcet qui ad alios morbos eodem anno ingruentes diligentiùs attenderit; & ad ſymptomata modum Evacuationis ſpectantia, p. 118. Ad Methodum inſuper, vel medicamentum, à quibus Febris facillimè vincitur, ibid. Febrium Stationariarum ſymptomata vel intenſiora ſunt, vel remiſſiora, prout intenduntur vel remittuntur ſymptomata Epidemicorum ad quos pertinent, ibid. Febris hæc eâdem Methodo quâ Dyſenteria curabatur ibid. Niſi quòd Paregorica Purgationibus interjecta obeſſent, ibid. Tardiùs convaleſcentibus Laudanum in parva doſi, biduo triduòve à poſtremâ Catharſi elapſo rite concedebatur, p. 119. Aura liberior uſus viribus renovandis imprimis conferebat, Febre Fugatâ ibid. Vnde anſa ad hanc Praxin inſtituendam data eſt, ibid. Ad comprobandam medendi Methodum in Acutis requiritur ut morbus quaſi ſuopte genio cedat, ibid. Adoleſcentes ſtupore ad Carum accedente perculſi, maximè qui in ſudoribus extorquendis operam collccarant, nulla Arte ſublevari pote-rant, ibid.

CAPUT V.

Morbilli.

MOrbilli quo anni tempore regnant, p. 120. Eorum deſcriptio ibid. Et hiſtoria, ibid. Regimen juſto calidius quæ hic adferat incommoda, p. 121. Et quo pacto iiſdem poſſit ſubveniri, ibid. Morbillorum curatio, ibid. Morbillis & naturâ & Medendi ratione cum Variolis convenit, ibid. Infantes Febre, Dyſpnœâ aliiſque Accidentibus poſt Morbillorum diſceſſum laborantes, Venæ ſectione ſolâ liberantur, p. 122. Phlebotomia haud minùs tuta Infantibus quàm Adultis, ibid. Convulſionibus Puerorum Dentientium præ Specificis quibuſcunque opem fert, ibid. Infantum item Pertuſſi, vel Tuſſi Convulſivæ, ibid.

CAPUT VI.

Variolæ Anomalæ hujus Conſtitutionis.

VAriolæ Anomalæ Diſtinctæ quibus diſcriminabantur à Genere Diſtincto Regulari, p. 123. Ad Confluentium naturam illæ propiùs accedebant, inflammationis

§§§§ majoris

majoris participes, p. 124. *Confluentes Anomalæ quibus diſcrepabant à Confluentibus Regularibus*, ibid. *Curatio Variolarum anomalarum utriuſque generis*, p. 125. *Inflammatio in his quàm in Regularibus intenſior, regimen temperatum magis adhuc efflagitabat*, ibid. *Fluxus Menſium, tempore non conſueto, liberalem liquorum Rifrigerantium uſum ſuadet & quare*, p. 126. *Remedia Cardiaca & regimen calidius hic adhibita plurimas mulieres peſſundederunt*, ibid. *Hiſtoria cujuſdam fluxu menſium unà cum Variolis laborantis inſignior*, ibid. *In genere Diſcreto ſatis erat ut æger pro ſitis modo Cereviſiam tenuem potaret*, ibid.

CAPUT VII.

Colica Bilioſa.

Quo nomine hic venit trectanda, p. 127. *Vel Dyſenteriam diuturniorem excipiebat, vel à Febre ordiebatur*, ibid. *Ejus morbi deſcriptio* ibid. *In iliacam paſſionem facilè tranſit*, p. 128. *Cauſa morbi eſt acris aliquis ſive humor ſive halitus è ſanguine in inteſtina excuſſus*, ibid. *Curatio Venæ-ſectione & Cathartico Leniente perficitur*, ibid. *Si à fructibus Horariis aut cibo δυσπέπτῳ oritur morbus, ventriculus eſt eluendus & Anodynum exhibendum antequam ſecetur vena*, ibid. *Quando intendendæ ſunt Catharticorum vires, & quam ob cauſam*, ibid. *In magna Ventriculi debilitate & Vomituritione Narcoticum Cathartico præmittendum*, p. 129. *Anodynum mane & ſerò exhibendum quotidie & ſpatio inter Purgationes medio, & poſt ſingulas Purgationes*, ibid. *Tutiſſimè repetuntur Narcotica urgente hujuſmodi dolore, non item ubi ille deſierit*, ibid. *Enemata Carminantia diuturniorem morbum reddunt*, ibid. *Cùm Evacuationes copioſiores non diu ante Colicæ adventum fuerint inſtitutæ, à Paregoricis omnino incipiendum eſt*, ibid. *Ejus rei exemplum proponitur*, p. 130. *Equitatio, cæteris non proficientibus, Curationem nonnunquam abſolvit. Cautiones circa eam*, ibid. *Exemplum memorabile*, ibid. *Unde eſt quod Equitatio tantum præſtet in morbis Chronicis quam plurimis* ibid. *Qualis Diæta hic conveniat*, p. 131. *In morbo diuturniore, & magna debilitate Aqua Epidemica, Mirabilis, aut alterius ſimilis uſus debet concedi; & quare*, ibid. *Diæta tenuis quare aliquandiu poſt depulſum morbum eſt obſervanda*, ibid. *Colica Hyſterica Bilioſæ ſimillima*, ibid. *Quibus potiſſimùm fœminis contingit*, ibid. *Ejus deſcriptio*, p. 132. *Leviſſima animi commotio dolorem revocat*, ibid. *Exercitium item præmaturè nimis ſuſceptum*, ibid. *Vapores, ſic vulgò dicti, ſymptomata pariunt parti quam obſederint accommoda, pleroſque morbos affabrè ſimulantes*, ibid. *Colica Hyſterica Bilioſam nonnunquam mentitur*, ibid. *Quandoque etiam vel Renum, vel etiam Veſicæ calculum. Enematis, aliiſque Lithotripticis exaſperatur*, ibid. *Sedatur Anodyno*, ibid. *Nulla corporis pars, ſive interna, ſive externa ab ejus inſultu eximitur*, ibid. *Nec Venæ-ſectio, nec Catharſis hic celebranda. Nocent & Enemata*, p. 133. *Hic morbus à ſpirituum ἀταξίᾳ potius quàm vitio humorum videtur naſci*, ibid. *Emetica etiam fruſtra propinantur*, ibid. *In fœminis tamen temperamenti magis ſanguinei & Viraginibus, nonnunquam vel*

Phlebo-

Phlebotomiâ, vel Catharſi, vel utrâque Anodyno via aperienda eſt, Hac Methodus doloris ſymptoma tantùm reſpicit, non cauſam morbi, ibid. *Hic morbus in Ict.ro ſolet deſinere*, ibid. *In cujus curatione nulla purgantia niſi Rhabarbarum & ſimilia ſunt uſurpanda*, ibid. *Hujus Icteri curatio*, ibid. *Curatio Icteri communis*, 134.

SECTIO QUINTA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica partis Anni 1673. atque integrorum, 1674. 1675.

E*Xoleſcente Conſtitutione Dyſentericâ, Nova ſuboritur circa initium Julii* 1673. *Syllabus morborum ſe per hoc triennium excipientium, quo ordine invaleſcebant, recedebantque*, ibid. *Dyſenteria & Diarrhœa pro hujus Febris ſymptomatis potiùs quàm morbis Eſſentialibus erant habendæ*. ibid. *Poſt ſubitam tempeſtatis mutationem Catarrhi & Tuſſes ſe huic Febri adjungunt, unde naſcuntur ſymptomata Peripneumonica & Pleuritica, Febre eâdem manente*, p. 136. *Conſtitutio hac perquam eſt Anomala, ut & ejus morbi*, ibid.

CAPUT II.

Febris Continua hujus Conſtitutionis.

N*Aſcente morbo majora erant Inflammationis ſigna, quàm eo jam provectiore*, ibid. *Symptomata huic Febri peculiaria recenſentur*, ibid. *Affectus quidam Comatoſus hanc Febrim comitabatur, nonnunquam in Aphoniâ deſinens*, p. 137. *Qui eo paſſu diſceſſit quo vires ager reſumpſit*, ibid. *Remedia Calidiora & Diaphoretica ſymptoma hoc accerſebant*, ibid. *Ubi primùm erupit hac Febris nullum habuit Epidemicum ſibi σύγχορον, unde ejus ſpecies difficiliùs inveſtigabatur*, ibid. *Phlebotomia in hâc Febre haud plus ſemel celebranda erat; repetitis Enematis ac Medicamentis refrigerantibus curatio abſolvebatur*, p. 138. *Epiſpatica poſteriori cervici applicita hîc magis ex uſu quàm in aliis Febribus*, ibid. *Curatio*, ibid. *Enemata quo uſque repetenda*, ibid. *Quare è lecto ſurgendum erat quotidiè*, p. 139. *Cavendum tamen nè diutiùs quàm par eſt ager à lecto abfuerit*, ibid. *In morbi declinatione tutiùs ager in lecto jugiter decumbit, quàm vel initio, vel in ſtatu, & quare*, ibid. *Diaphoreſis non omni Febri debetur*, ibid. *Sudores à pravia Digeſtione fluentes proſunt, nocent alii*, p.140. *Intermittentium Paroxiſmi, & Febris ejus Conſtitutionis in ἀκμῇ ſudorem Criticum poſtulant*, ibid. *Febris item Peſtilentialis vel primis morbi diebus*, ibid. *In hac Febris ſpecie, qua ſine ſudoribus potuit fugari non ſine diſcrimine ii ſollicitabantur*, ibid. *Stupor Comatoſus à nimia Curatricum*

diligentia ſudores importunè provocantium, ut plurimum invitabatur, p. 141. *Quo pacto ſymptoma hoc vincebatur*, ibid. *In Morborum curatione nocet quandoque feſtinatio*, ibid. *Etiam incongrua ciborum genera Convaleſcentibus nonnunquam indulgenda*, p. 142. *Spiritus Vitrioli ad Phreneſin debellandam egregiè contulit*, ibid. *Dyſenteria ſymptomatica quo pacto tollebatur*, ibid. *Diarrhœa à Narcotico, ubi opus erat, ſiſtebatur*, p. 143. *Narcoticorum uſus hoc ſolo in caſu hîc erat probandus*, ibid. *Convaleſcentium ſudores Nocturni unde orti, & quo modo tollendi*, ibid.

CAPUT III.

Morbilli.

Morbilli Anomali hujus Conſtitutionis quibus maximè differebant à Regularibus jam deſcriptis, ibid. &c. *Febris Morbilloſa nec Vena-ſectionem tulit, nec Enemata: Methodo Morbillis dicata conceſſit*. p. 144.

CAPUT IV.

Variolæ Anomalæ hujus Conſtitutionis.

Variolæ hujus Conſtitutionis nigras Anni 1670. *ſatis referebant*, p. 145. *Putredinis majoris erant ſoboles, naturaque magis craſſæ ac inconcoctilis*, ibid. *Quantò mitior morbi ſpecies, tantò citiùs puſtulæ ad maturitatem morbus ad finem perducitur*, ibid. *Per tres haſce Conſtitutiones, poſterior Variolarum ſpecies priorem ſemper exuperavit; tum quoad majorem putredinem, tum quoad morbi materiam minùs coctilem*, ibid. *Species nova hæc videtur è priore jam inveteraſcente ſuborta*, p. 146. *Morbi Epidemici ab aëre effluviis à minerali aliquâ fermentatione repleto, oriri videntur*, ibid. *Eouſque propagantur donec expiraverit ſubterranea illa halituum minera*, ibid. *Curatio*, ibid. *Indicationes planè contrarias ſuggerit hic morbus*, ibid. *Quæ in Variolis aliis Confluentibus feliciter ceſſit methodus, hîc non profecit*, ibid. *Spiritus Vitrioli omnem numerum abſolvit*, p. 147. *Quo tempore & modo exhibendus*, ibid. *Quæ ab eo liberaliùs ſumpto commoda*, ibid. *Nihil ab eo incommodi; licèt Salivationem ferè ſiſtat, cujus vicem ſubeunt Dejectiones aliquot*, ibid. *Nullum Variolarum veſtigium vel apud Hippocratem vel Galenum, unde excuſatior Methodus nova, cùm Modernorum tantùm Curationibus adverſetur*, p. 149. *In Curatione Febrium Varioloſarum eadem pariter de causâ innovandum fuit*, ibid. *Videntur morbi certas habere Periodos pro occultis alterationibus quæ terræ viſceribus accidunt, pro variâ ſcilicet ejuſdem ætate ac duratione*, ibid. *Unde Novæ Morborum ſpecies exoriuntur, prioribus etiam extinctis*, ibid.

CAPUT

CAPUT V.

Tuſſes Epidemicæ cum Pleuritide & Peripneumoniæ ſupervenientibus.

EX improviſâ ſymptomatum mutatione Febris, quæ eadem manebat, pro Pleuritide Eſſentiali, aut Eſſentiali Peripneumonia ab incautioribus eſt habita, p. 150. *Medendi Methodus eadem quæ Febri hujus Conſtitutionis quadrabat; ab illâ verò quæ Pleuritidi veræ conveniebat, longè diverſa*, ibid. *Non eo anni tempore invadebat Febris hæc quo ſolet Pleuritis*, ibid. *Curatio*, p. 151. *Tuſſis ex quâ* προφάσει *naſcitur, ut & Febris eam comitans*, ibid. *Nova hæc Febris in Febris Stationariæ tum regnantis nomen & familiam ſtatim tranſit*, ibid. *Tuſſis ſine Febre, abſtinentiâ à carnibus, moderato exercitio, & Ptiſanâ Pectorali Refrigerante curabatur*, ibid. *Nec Narcotica, nec Liquores Spirituoſi, nec Diaphoretica hic tutò uſurpabantur ad ſedandam Tuſſim*, ibid. *Et quare, Enemata (tam in hâc quam aliis Febribus) fractis jam morbi viribus non ſunt repetenda; maximè in Fœminis Hyſtericis, Viriſque Hypochondriacis*, p. 152. *Pleuritis vera ſolâ repetitâ Venæ-ſectione curatur. In hâc Febre ſemel, vel ut plurimum bis, venam ſecaſſe ſatis erat*, ibid. *De Pleureſi malignâ dictâ, quæ Venæ ſectionem non fert*, p. 153. *In Pleureſi ſymptomaticâ non multo plus ſanguinis ſymptomatis ratione educendus eſt, quàm Febris nomine, a qua pendet, educi debuerat*, ibid. *In Febrium Curatione Anni Conſtitutio, quatenus huic alterive Epidemico producendo, favet ob oculos ſemper eſt habenda* ibid. *Curatio tuſſis ſine Febre*, ibid. *Malignitas in particulis calidiſſimis ac ſpirituoſiſſimis, humorum in humano corpore contentorum naturæ adverſantibus, conſiſtere videtur*, p. 154. *Particulæ dictæ aſſimilando agunt*, ibid. *Hæ in Peſte ſudoribus eliminari poſſunt: Non vero in iis Febribus in quibus particulæ aſſimilantes non ita ſunt ſubtiles*, ibid. *Uſu Calefacientium actuatæ, magis aſſimilant particulæ calidæ, & humores extenuati minus reſiſtunt*, ibid. *Docet experientia Purpureas Febrium maculas, & Variolarum Puſtulas nigras à calefacientibus augeri. A regimine verò moderatiori minui ſolet*, p. 155. *Particulæ* νοσηραὶ *in Peſte ita quandoque ſubtiles ſunt, ut ne ſanguinem quidem in Ebullitionem attollant, unde æger ſine Febre perit*, ibid. *In malignis aliis Epidemicis ita parca Febris ſigna conſpiciuntur, nonnunquam ob Confuſionem in ſanguine & humoribus, nonnunquam etiam ob metaſtaſin mineræ malignæ in Genus Nervoſum, vel alias corporis partes*, ibid. *Nulla alia Methodus Medendi malignitati qualicunque, præter eam quæ Epidemico cui inhæret, debetur*, ibid.

CAPUT VI.

Anacephalæoſis.

QUinque Conſtitutionum Genera; quinque nimirum aeris Diatheſes, quæ totidem Febrium Epidemicarum ſpecies peculiares producebant, hoc tractatu

deſcribuntur, p. 156. *Harum prima, Deputatoria qua dici poteſt, pracipua Natura Febris videtur*, ibid. *Huic adaptantur Axiomata qua tradiderunt Hippocrates aliique Medici Antiqui: Sequentibus Febrium ſpeciebus vix accommodanda*, ibid. *hâc Conſtitutione Febres continua in Intermittentes, utpote ſibi cognatas, facilè tranſibant, in aliis verò rariſſimè*, ibid. *Febris continua ſpecies poteſt dignoſci, primò ab aliis Epidemicis eo locorum tum graſſantibus*, p. 157. *Secundò à propriis cujuslibet Febris ſymptomatis*, ibid. *Ægri ſive ſudatio, ſive ſiccitas in hoc vel illo morbi tempore, Febris ſpeciem pra cateris demonſtrat*, ibid. *Cognitio ſpeciei Nova Febris vertente primùm anni Conſtitutione, à per diligenti atque accuratiſſimâ circumſtantiarum omnium obſervatione pendet*, p. 158. *Indicatio à Juvantibus & Ledentidus ſumenda ad Curationem ſaltem relinquitur.* ibid. *Vbi nondum conſtat, quid ſit agendum, nihil agendo & Medico & Ægro optimè conſulitur*, ibid.

SECTIO SEXTA.

CAPUT I.

Febres Intercurrentes.

F*Ebres Stationaria qua à particulari anni Conſtitutione pendent & ſingula ſuo ordine graſſantur. Intercurrentes qua cum Stationariarum quibuslibet, ut etiam & ſecum invicem eodem anno indifferenter commiſcentur*, pag. 159. *Intercurrentes ſunt Febris Scarlatina, Pleuritis, Peripneumonia Notha, Rheumatiſmus, Febris Eryſipelatoſa, Angina. In his, Febris morbus Primarius videtur, & reliqui Affectus tantùm ejus ſymptomata, vel* κρίσεως *modum, vel partem in qua illa ſit, ſpectantia*, ibid. *Intercurrentes nonnunquam, licèt non ità frequenter ac Stationaria, Epidemicè graſſantur*, p. 160. *Duo hac Febrium Genera quoad Cauſas externas ſapenumerò conveniunt*, ibid. *Plures pramaturâ Veſtium Adjectione, & ſubitâ Refrigeratione poſt exercitium, quàm Peſte*, Gladio & Fame *ſimul omnibus, pereunt*, ibid. *Veſtes quibus quis aſſueverit non niſi menſe uno ante Solſtitium Æſtivum ſunt deponenda*, ibid. *Quoties hi morbi Eſſentiales non ſunt, ſed Febrium Stationariarum ſymptomata, iſtâ Methodo tolli debent quâ Febris illa curatur*, ibid. *In genere ad Anni Febrim ſerio attendendum eſt*, p. 161. *Qualia ſunt ſymptomata qua invaſionem Febris Stationaria comitantur, talia omninò erunt ſymptomata qua inſultum ſive Pleuritidis, ſive Angina ſequuntur, quoties ejuſmodi Febris Accidentia ſunt tantùm; quo ab Eſſentialibus morbis diſtinguuntur*, ibid. *Anni tempus quo Intercurrentes plerique infeſtare ſolent, Eſſentiales ii fuerint, an ſymptomatici, ſubinnuit*, ibid. *In febrium curatione maximi momenti eſt ſcire quâ portâ ſit excludenda materia Febrilis*, ibid.

CAPUT

CAPUT II.

Febris Scarlatina.

E*X eunte æſtate ut plurimum invadit: infantes præ cæteris*, p. 162. *Deſcriptio morbi*, ibid. *Curatio*, ibid. *Nec Venæ-ſectione, nec Enematis, nec Cardiacis eſt opus. A carnibus tantùm & ſpirituoſis liquoribus æger abſtineat, nec foràs prodeat, nec lecto perpetuò affigatur*, ibid. *Quid agendum, ſi convulſiones vel coma ſupervenerint*, p. 163.

CAPUT III.

Pleuritis.

Q*Vare tempore inter Ver & Æſtatem medio potiſſimum invadat*, ibid. *Temperamento ſanguineo præditos Ruſticoſque frequentiſſimè aggreditur*, ibid. *Morbi hiſtoria*, ibid. *Febribus quandoque ſupervenit, ſæpiſſimè ex intempeſtivo ac præpoſtero Calidorum Medicamentorum uſu*, p. 164. *De Pleuriticorum ſanguine quædam notatu digna*, ibid. *Curatio Pleuritidis*, p. 165. *In adultis raro minori quàm* 40. *circiter unciarum ſanguinis impenſâ ſanatur*, p. 166. *Diarrhœa repetitâ Venæſectione ſiſtitur*, ibid. *Æger è lecto quotidie eximendus ad horas aliquot*, ibid. *Hic morbus Expectorationi eliminandus non ſine ingenti periculo committitur*, p. 167. *Curatio punctura tendinis*, ibid.

CAPUT IV.

Peripneumonia Notha.

S*Ub Hyemis exitum emergit: Paulo habitiores & craſſos, virilem ætatem aſſequutos, vel prætergreſſos, liquoribus ſpirituoſis addictos præcipuè aggreditur*, ibid. *Morbi deſcriptio*, p. 168. *In habitioribus nulla fere Febris indicia, vel ob interceptam Circulationem, vel Pituitæ, quâ ſanguis gravatur, copiam*, ibid. *Curatio Venæ-ſectione, Remediis Pectoralibus, & Diæta Refrigerante perficitur*, ibid. *In craſſioribus maximè ætatis florem prætergreſſis cùm minùs feliciter cedat Venæ-ſectio, repetita, Catharſis crebrior eſt ſubſtituenda*, ibid. *Sanguis è brachio ægri in lecto jacentis extrahendus*, ibid. *Vera Peripneumonia à Pleuritide in eo tantùm differt quod Pulmones univerſalius afficiat*, p. 169. *Notha hæc Peripneumonia ab Aſthmate ſicco diſtinguitur Febre, quam illa ſemper habet comitem*, ibid. *Quàm egregia præſtat ſpiritus vini in ambuſtorum curatione*, ibid.

CAPUT V.

Rheumatiſmus.

A*nnis florentes maxime, atque Autumno præcipuè invadit: à repentino frigore poſt calefactionem admiſſo plerumque oritur*, p. 170. *Morbi hiſtoria*, ibid. *Febris ſæpe recrudeſcit ob materiam morbificam ab intempeſtivo externorum uſu repercuſſam*, ibid. *Arthritis ſæpe audit hic morbus, quoties à febre ſejungitur: non eſt tamen*, ibid. *Eo deſinente æger nonnunquam membrorum motu ad mortem uſque privatur*, ibid. *Lumbago Rheumatica, alia hujus morbi ſpecies, deſcribitur*, ibid. *morbi curatio*, p. 171. *Vtraque mordi ſpecies ab inflammatione orta, Veneſectione & refrigerantibus tollenda eſt*, ibid. *Ab Anodynis abſtinendum, quorum uſu morbus figitur*, ibid. *Quo tempore purgandus æger*, p. 172. *Dolores à Rheumatiſmo imperitè tractato reliqui pro Scorbuticis ſæpè habentur*, ibid. *Scorbutus non ita frequens apud nos morbus eſt atque à vulgo putatur*, ibid. *Multi ex iis Affectibus qui Scorbutici audiunt, vel effecta ſunt morborum Fientium, vel nondum perfectè devictorum reliquiæ*, ibid. *Probatur illud exemplo Arthritidis, Podagræ, atque Hydropis*, ibid. *Methodus Medendi non adulterinis illis ſymptomatis, ſed ipſi morbo, ſeu perfectè formato eſt accommodanda*, p. 173. *In Rheumatiſmo inveterato longius ſpatium inter Venæ-ſectiones repetitas eſt interponendum*, ibid. *Fontanella in crure, & ſpiritus quivis Volatilis hîc proſunt*, ibid. *Rheumatiſmi ſcorbutici curatio.* p. 174.

CAPUT VI.

Febris Eryſipelatoſa.

D*eſcribitur morbi ſpecies notiſſima*, ibid. *Deſcribitur ſpecies alia rariùs occurrens*, ibid. *Curatio materiam peccantem Evacuantibus, partibus jam impactam Diſcutientibus, & ſanguinem contemperantibus, abſolvenda*, ibid. *Topicis etiam poſt Catharſin applicandis*, p. 175. *Quæ diæta hîc conveniat*, ibid. *Pruritûs ferini curatio*, ibid.

CAPUT VII.

Angina.

T*empore Ver atque Æſtatem interjacente Juvenes præ cæteris, & temperamento ſanguineo præditos, Rufos item, invadit*, p. 176. *Morbi deſcriptio*, ibid. *Curatio ſanguine copioſè detracto primum è brachio, mox ex Ranulâ utrâque; Litu ex melle Roſaceo & ſpiritu Vitrioli; Gargariſmate; dein Catharſi perficitur*, p. 177. *Enema etiam Refrigerans & Emolliens quotidiè injiciendum eſt. A carnibus omnino, à Lecto per horas aliquot ſingulis diebus abſtinendum*, ibid. *Angina*

ſymptoma-

ſymptomatica eâdem Methodo quâ Febris cujus ſymptoma eſt, debet curari, ibid. *Nonnulla Febres intercurrentibus annumeranda, vulgò pro ſymptomatis tantùm habentur. Hujuſmodi ſunt Hæmorrhagia Narium, Hæmoptoe*, ibid. *Deſcribitur Narium Hæmorrhagia*, ibid. *Ejuſdem Curatio*, p. 178. *Quo nomine Catharſis hic inſtituenda*, ibid. *Hæmoptoe ejuſdem ferè indolis cùm Hæmorrhagiâ jam tractatâ*, ibid. *Eandem ferè quam Hæmorrhagia Methodum medendi ſibi vendicat, niſi quod Catharſin minùs ferat; à qua, præſertim repetitâ, æger facilè in tabem conjicitur*, ibid. *Concluſio*, p. 179.

Epiſt. Reſp. prima.

Annus 1676. *eoſdem peperit morbos quos prægreſſi*. 1673. 74. *&* 75. Pag. 183. *Exoleſcente hâc craſi, mitiores quàm pro ſuo genio evadebant morbi, & minùs Epidemici*, 184. *Non tam manifeſta, quam occulta aeris temperies morbis Epidemicis favet; niſi quòd ſymptomata aliquando*, ibid. *Morbilli licet non admodum Epidemici, longiùs tamen quàm pro more ſuo procurrebant*, ibid. *Non tamen diverſam medendi methodum ab uſitatâ poſtulabant*, ibid. *Exeunte æſtate cholera morbus Epidemicè ſæviebat, atrocioribus ſolitò convulſionum ſymptomatis ſtipatus*, ibid. *Anodyna fortiora, & frequentiora quàm aliàs unquam indicabantur*, ibid. *Hiſtoria eo laborantis, & convaleſcentis*, ibid. *Uſque augenda, & repetenda eſt Laudani liqu. doſis cum ſymptomata ſubjugaveris*, ibid. *Tres ſunt affectus in quibus ex opio parata indicantur*, p. 185. *Doſis & repetendi vices cum ſymptomatis magnitudine ſunt conferenda*, ibid. *Annum* 1677. *ſicco pede præterit Author, per integrum ejus decurſum valetudinarius*, ibid. *Anno* 1678. *Febres intermittentes per* 13. *annos exulantes Epidemicæ rursùs audiunt*, ibid. *Hyeme paulùlum fatiſcentes Variolis, aliiſque per id temporis Epidemicis locum cedebant*, ibid. *Olim quartanæ frequentiùs occurrebant, nunc dierum aut Tertianæ, aut Quotidianæ, & morbi planè diverſi*, ibid. *Cardiacis, & regimine calido adeò præter indolem ſuam incrudure, ut tacto cerebro haud pauci extinguerentur*, p. 186. *In Tertianis, & quotidianis per ſudorifica curationem moliri periculoſum eſt*, ibid. *Ita enim quæ intermittebat febris fit continua*, ibid. *Æthiologia ejuſdem*, ibid. *Venæſectio & Catharſis morbum protrahunt*, ibid. *Nonnunquam è longo Corticis Peruviani uſu ſpecies quædam Rheumatiſmi ſcorbutici inducitur; ſed rariſſimè, & facilè curatur*, ibid. *Cortex inſignium eſt virium non in hoc tantum morbo, ſed & in uteri, & ventriculi affectibus*, ibid. *ob quæ præjudicia, & rationes temerè deductas Cortex malè audit*, ibid. *Vel ipſos curavit quos purgavit*, p. 187. *Haud illæ nobis arroganda ſunt facultates quas Natura negavit*, ibid. *Provocantur philoſophi ad unicam differentiam ſpecificam in naturâ enodandam*, ibid. *In morborum curatione non oportet alicui hypotheſi indulgere: ſed rejectis ſpeculationum commentis, experientiam cum rectâ ratione conjunctam tanquam Indicem, atque Magiſtram ſequi*, ibid. *Cortex Peruv.* 25. *plus minus abhinc annis primum cœpit inclareſcere*, ibid. *Duæ cauſæ memorantur ob quas in deſuetudinem abierat*, ibid. *Herculeum eſt*

eſt medicamentum ſi quâ par eſt curâ propinatur, p. 188. *Quibus rationum momentis ductus eſt Author ut hanc ſuam methodum excogitaret*, ibid. *Methodus exhibendi*, ibid. *vel in formâ pilul. vel Electuar. vel in Infuſ.* ibid. *Si ob idioſyncraſiam (quod ſæpè accidit) expurgetur æger, cum Laudano eſt exhibendus*, p. 189. *Eadem methodus (ſed in doſi minori) valet in tertianis, & quotidianis*, ibid. *Tertianæ, quotidianæque non ità rarò in continuarum ferè ſpeciem vergunt, præſertim ægro regimine juſto calidiore multato*, ibid. *In quo caſu à remiſſione quantumlibet exiguâ oportet Corticem ingerere, nec paroxyſmum præſtolari*, ibid. *Maximè continuis apyrexiam conciliat Cortex., modò regimine juſto calidiore non impediatur ejus vis*, p. 190. *nec obſtat vinum in quo exhibetur*, ibid. *Quò magis proclivis eſt in continuitatem febris, eò majori in doſi detur Cortex*, ibid. *Quibus arridet infuſio paretur*, ibid. *Si vomituritio inceſſerit laudatâ hic methodo eſt compeſcenda, & tum Cortex ingerendus*, ibid. *Teneræ infantium ætati Iulapium accommodatur*, ibid. *Quare in tertianis ſæpè, & quotidianis medicam, non niſi poſt biduum curationem abſolvit*, ibid. *Si omni adhibitâ cautelâ æger recidivam patitur, decoctum amarum exauctorato cortici ſuccenturietur*, p 191. *Æger nec à cibo, nec potu qui ad ſtomachum facit, arcendus eſt, fructibus horariis, & liquoribus frigidis exceptis*, ibid. *Carnibus eupeptis, & euchymis veſcatur, vinoque modicè utatur*, ibid. *Aura frigidior vitetur, ut & omnes evacuationes, blandiſſ. enim Catharſis, vel enema è lacte ſaccharato in recidiva diſcrimen conjicit*, ibid. *Febres intermit. Symptomatis ſtipatæ quæ Apoplexiam veram mentiebantur*, ibid. *Quibus indiciis judicandum*, ibid. *Cautio de methodo medendi*, ibid. *Senes imperitè tractati in Diabetem aliquando incidunt*, 192. *In omni Diabete invigorandus eſt ſanguis*, ibid. *Methodus therapeutica*, ibid. *Medicam. formulæ, & diæta*, ibid. *Eadem methodo, (niſi quod præmittenda eſt phlebotomia & Catharſis) ſanatur & fluor muliebris*, ibid. *In tertianis vernalibus, temperamento ſanguineo, & florente ætate quid agendum*, p. 193. *Methodus in gratiam pauperum*, ibid. *Anno 1679. ſub initium Julii eædem febres vires redintegrabant & menſe Auguſto immaniſſimè debacchabantur*, p. 194. *Cum Novembri ſubingrediebantur tuſſes ἐπιδημικώταται, quarum mala indoles adumbratur*, ibid. *Ad tuſſim puerorum convulſivam proximè accedebant*, ibid. *In earum cauſam inquiritur*, ibid. *Curatio rectè inſtituitur venæſectione & Catharſi*, ibid. *Pectoralibus gratificamur ægris, ſed non diutius immorandum, & quare.* ibid. *Sudorifica non ità tutò adhibentur*, p. 195. *Sæpè iis accenditur Pleuritis*, ibid. *Miſſo ſanguine, & epiſpaſtico Nuchæ applicato Catharticum propinetur* ibid. *Quâ ſolâ methodo tuſſis puerorum convulſiva expugnatur*, ibid. *Ratio rodditur quare in omnibus morbis epidemicis phlebotomia Catharſi præmittenda eſt*, ibid. *Cui multiplex experientia, dux & magiſtra opt. ſuffragatur*, p. 196. *Empiriti & ſcioli perſtringuntur*, ibid. *In accuratâ Naturæ operationum obſervatione vera praxis med. fundatur*, ibid. *Febres duas è tribus in medicinâ faciendâ partes occupant*, ibid. *In quem ſcopum unicè collimant Empirici in earum curatione, Non facilè dijudicant ſpeciem*, ibid. *varia ſunt*, ibid. *Quævis peculiarem poſtulat medendi methodum*, ibid. *Eadem per diverſos gradus diverſè tractanda*, ibid. *Minutiora quæ obſervanda ſunt non facilè enumerantur*, p. 197. *Semper erit quod*

poſteri

poſteri adjiciant, ibid. *Tuſſes modò dicta ſi imperitè tractarentur febrem accendebant*, ibid. *methodus therapeutica*, ibid. *In febre à tuſſi ſi ter purgetur ager, ſufficit*, ibid. *Poſt menſem unum vel alterum ceſſabat Tuſſis, ſed Febris quoad catera ejuſdem indolis graſſabatur*, ibid. *Eadem febris uſque ad initium Anni* 1680. *ſe extendebat*, ibid. *Febres intermitt. cum ſurgente anno apparebant*, ibid. *Perſeverabant ad initium anni* 1685. *ſed non adeò epidemicè ac in* 4. *primis annis*, ibid. *Generalis conſtitutio intermitt. producendis favet*, ibid. *Veroſimile eſt Febrim depuratoriam poſtliminio reverſuram*, p. 198. *In Peſte, & febribus inflammatoriis obeſt cortex*, ibid. *Epidemici alii alios ordine excipient.* ibid. *Æger Rheumatiſmo laborans ſi phlebotomiâ liberiori manu celebratâ curetur, variis morbis obnoxius redditur*, ibid. *Diata è ſero lactis phlebotomia loco ſubſtituta*, p. 199. *Hiſtoria*, ibid. *Leviora ſunt ingenia qua res vilipendunt quòd ſimplices ſunt, & aperta*, ibid. *Dicta methodus aliis etiam morbis accommodaretur*, ibid. *Caſus rarior cujuſdam qui mercurium ſubl. corroſ. deglutiverat, repetitis aqua tepida hauſtibus ab Orci faucibus erepti*, p. 200. *Cautio de diata lactea in virilem atatem pratergreſſus, & vino aſſuetis*, ibid. *Poſt tertiam venaſectionem Cath. exhibeantur, repetanturque*, ibid. *Ità viam ſternes paregoricis*, ibid. *Purgantia ſint è lenitivis*, ibid. *Affectus quidam qui febres intermittentes excipiebat nunc Rheumatiſmum, nunc dolorem nephriticum amulans commemoratur*, p. 201. *Eandem vendicabat medendi methodum quam morbus cui adharebat*, ibid.

Epiſt. Reſp. Secunda.

N*Il vetat, at jubet charitas luis venerea curationem docere*, p.356. *Quando primùm hic morb. Europam appulit.* p. 357. *Cujus regionis Endemius*, ibid. *Magnâ celeritate graſſabatur primùm, nunc languet indies*, ibid. *Centum retrò annis Gonorrhœa Virulenta ſpecie ſe primùm oſtendebat*, ibid. *Quot modis propagatur*, ibid. *Quibus gradibus procedit*, p. 358. *Varia enumerantur ſymptomata*, ibid. *Conſtrictio virga erecta dolorifica eſt ſignum* παθογνωμονικώτατον, p. 359. *ardor urina, caruncula in urethrâ eroſa, undè Iſchuria, ſcroti inflammatio*, ibid. *Quomodo Gonorrhœa adoleſcit in veram luem*, ibid. *Bubones, dolores vagi nocturni*, ibid. *Cruſtula, & porrigines leproſa, Exoſtoſes, ulcera Phagedanica, Tragadia Cataſtrophe*, ibid. *Natura luis eſſentialis nos latet*, p. 360. *Nec Mercurius, nec ligna exſiccantia propriè hic audiunt ſpecifica*, ibid. *Alia debet eſſe evacuatio in Gonorrhœâ, alia in lue formata*, ibid. *Gonorrhœa curationis cardo in remediis catharticis vertitur*, ibid. *Quibus pra cateris purgantibus cedit*, ibid. *Diata refrigerans à carceribus ad metas:* ibid. *methodus obſervanda circa Catharſin*, p. 361. *Quid denuò faciendum ſi purgationi non ceſſerit Gonorrhœa*, ibid. *Quid in Idioſyncraſiis*, ibid. *Quid in iis qui ægre purgantur*, ibid. *Diata inter curandum*, p. 362. *In quo caſu vena tundenda*, ibid. *Catharſis hîc ad inſtar omnium eſt*, p. 363. *Qui mundificat benè, bene ſanat*, ibid. *Incommoda ex aq. mineralibus, & aliis adſtringentibus*, ibid. *Item è lignis exiccantibus*, ibid. *Methodus curandi*,

§§§§§ 2 glandem

glandem præputio contectam, & inflammatam, ibid. *atque etiam ſcrotum inflamm.* ibid. *Lues confirmata non niſi per ſalivationem ab hydargyro excitatam poteſt extirpari,* p. 364. *In ejus curatione corporis per evacuantia præparatio damnatur,* ibid. *Vi & correctiva in unguent. & Cathart.* ibid. *Æger ter inungendus,* ibid. *Quibus remediis Ptyaliſmus extimuletur,* p. 365. *Gradus ſalivationis ſedulo obſervandus,* ibid. *Quid ſi purgaretur æger,* ibid. *Convaleſcente ægro potius promoveri debet ptyaliſmus: quam cohiberi,* ibid. *Refrenandus tamen in ſtatu ſi juſtos limites tranſiliret,* p. 366. *Poſt ſalivationem non neceſſaria eſt Catharſis,* ibid. *Cautio ne ſalivatio importunius urgeatur,* φύσεως ἀντιπραττούσης, ibid. *Quâ methodo optatâ potiaris arena,* ibid. *Mercurius dicatur ſpecificum mediatum,* p. 367. *Quid agendum ſi Lues & Gonorrhœa unà ſtabulentur,* ibid. *Curatio Exoſtoſis,* p. 368. *oris exulcerati,* ibid. *Diæta, & reliquum ægri regimen,* ibid. *Quare hoc morbo mulctati in Galliam commigrare coguntur,* ibid. *Quo tempore carnes teneriores indulgendæ, ſint ægro,* p. 369. *Hæc methodus uſitatâ expeditior, minùs periculoſa, & recidivæ minùs obnoxia,* ibid.

Diſſertatio Epiſtolaris.

R*Ationes quæ Authorem inſtigârunt ad obſervationes haſce edendas,* p. 385. *Febres interm. quæ primùm Anno 1677. caput extulere, an. verò 1681. regnabant, iis tempeſtatibus graſſabantur maximè, quæ cum earum indole magis faciebant,* ibid. *Quo ordine morbi ſe invicem excipiebant,* ibid. *Variolæ* ἐπιδημικώταται *factæ ſunt,* ibid. *Quâ datâ occaſione maculæ purpureæ extrudebantur,* p. 386. *& Variolæ inſigniter confluebant,* ibid. *Cur magis, minúſve periclitatur æger pro exanthematum numero* ibid. *Sanguinis mictus, & maculæ purpureæ, vel pauciſſimis, vel nullis apparentibus puſtulis ægrum è medio tollant,* ibid. *Status diverſo tempore pro ratione morbi,* ibid. *Confluentes tantò diſtinctis periculoſiores, quanto confluentibus peſtis,* ibid. *Juvenes in ætatis flore omnium maximè periclitantur,* ibid. *Puſtulæ & phlegmonis comparatio,* ibid. *Denſa puſtularum eruptio coercenda, & quare,* p. 387. *Unde oritur, & à quâ* προφάσει, ibid. *Die ſexto ab invaſione omne puſtularum examen conſpicitur,* ibid. *Quo morbi tempore æger in ſolidum lecto adjudicandus,* ibid. *Eſſentia morbi videtur in inflam. conſiſtere,* p. 388. *E quâ varia ſymptomata oriuntur,* ibid. *Peccantem materiam in ſanguine ſolâ febre amolitur Natura, in maſſâ carneâ apoſtemate,* ibid. *Pus reſorptum ſanguinem inquinat,* ibid. *Ptyaliſmus ab intenſo febris calore ſiſtitur,* ibid. *Eventus pendet à jacto fundamento,* ibid. *Quot mala à regimine calido oriuntur & à modicè frigidiuſculo commoda,* p. 389 *In quo caſu æger libero aeri exponendus eſt,* ibid. *Quomodo accidat ut æger in morbi principio tollatur,* ibid. *Sanguinis miſſionem non tanti eſſe ac ejuſdem contemperationem probatur inſtantiâ,* p. 390. *Quantum valet reiterata Catharſis ſanguine nondum inquinato,* ibid. *Objectiones contra regimen moderatum retorquentur,* ibid *Incommoda à puſtulis præpoperè elicitis,* p. 391. *Lecti calor quantus,* ibid. *Nec febris coercenda, nec ſudor provocandus,* ibid.

ibid. *Æger lecto arcendus ne fortè variolæ forent è confluent. genere*, p. 392. *Nihil ſuo judicio tribuit author niſi quatenus experientiæ conformi*, ibid. *Dogmatici invidiam depellit*, ibid. *Quocunque modo tractentur variolæ, aliquando inſigniter confluent*, p. 393. *Quantum dandum ægrorum appetitionibus*, p. 394. *Naturæ, non Arti mos eſt gerendus*, ibid. *Morbi acuti ſunt qui DEUM habent Authorem ſicut* Chronici *ipſos nos*, ibid. *Quale bonum eſſet Ars medica ſi verè Ars eſſet*, ibid. *Infantes ſpaſmo correpti ut tractandi*, p. 395. *Quantum hic errari ſolet quùm ſymptomata pro affectibus eſſentialibus habentur*, ibid. *Poſt ſpaſmos in infantibus raro inſigniter confluunt variolæ, è contrà, poſt affectus comatoſos*, ibid. *In utrovis affectu quo modo tractandæ*, ibid. *Quo enormiora ſunt ſymptomata, eò magis confluunt variolæ*, ibid. *Poſt miſſum ſanguinem Emeticum eradicativum exhibendum*, p. 396. *ſp. vitrioli cereviſiæ tenuiori immiſcendus*, ibid. *Liberior aëris appulſus magis confert ad ſanguinem contemperandum quam evacuantia quævis*, ibid. *In quibus hæc methodus obſervanda*, ibid. *Die ab invaſione ſexto æger lecto addicetur*, ibid. *De variolis confluent. tantum hic agitur*, ibid. *Medicamenta paregorica ſunt hic quaſi ſpecifica*, p. 397. *Quò ſedatiores ſunt ſanguis, & ſpir. eò commodiùs & ſeparatio fit mat. varioloſæ, & puſtulæ adoleſcunt*, ibid. *Quo nomine ſyr. de Meconio laudano liquido eſt præferendus*, ibid. *Doſis ſymptomatum gradui adaptanda*, ibid. *De adultis impræſentiarum agitur*, ibid. *Infantibus tamen aliquando danda ſunt hypnotica*, ibid. *Toties repetenda ſunt, donec metam attigeris*, p. 398. *obſervatio*, ibid. *Calor lecti eludit medicamenti vires*, p. 399. *Quod etiam in Febribus intermit. aliquando accidit*, ibid. *A ſextâ ab Invaſione nocte ad 17. exhibendum Anodynum*, ibid. *Temporiùs in ultimis morbi diebus ob paroxiſ. veſpertinum*, ibid. *æquâ Doſi*, p. 400. *ſi ægro nauſeam creaverit ſyr. de meconio, laudanum liq. ejus vices ſuppleat*, ibid. *objectioni reſpondetur de diſcrimine Ptyaliſmum retundendi*, ibid. *Quare non æque indicatur Diacodium in infantibus, quo caſu propinandum*, ibid. *Duo Cardines in quibus variolarum curatio vertitur*, ibid. *die decimo epiſpaſt. nuchæ applicandum, & quamobrem*, ibid. *Die undecimo vix micat pulſus*, ibid. *Allium inciſum pedum plantis admovendum à die octavo donec æger extrà aleam poſitus fuerit*, p. 401. *Diæta per totum morbi decurſum*, ibid. *Vino inſtante maturatione indulgendum*, ibid. *ſudores evitentur*, ibid. *Caſus rarior*, ibid. *Variolæ inſigniter confluentes licet utplurimùm, non tamen ſemper tertio ab invaſione die erumpunt*, p. 404. *Omnia hæc theoremata ad confluentes tantum pertinent*, ibid. *Hiſtoria inſignior de quodam à Petechiis, & mictu ſanguineo faciliter liberato*, ibid. *Par methodus in cauſarum paritate (quantum fert utriuſque morbi Genius) adhibeatur*, p. 406. *Non Phantaſiæ, ſed phænomenis practicis litat Author*, ibid. *Probi medici officium*, ibid. *Unde eſt quod quæ Medica appellatur, confabulandi potiùs quam medendi Ars evaſit*, p. 407. *Naturæ operationes deprehendimus, ſed modus operandi, nos ſemper latebit*, ibid. *Inſtantia in Cerebro*, ibid. *Non quæ librorum lectio ſuggeſſit, ſed quæ propria experientia, docuit, hìc tradit Author*, ibid. *Affectus hyſterici Chronicorum pars media ſunt*, p. 408. *Pauciſſimæ fœminæ, vel viri ſedentarii ab iis liberantur*, ibid. *Affect. hyſteric. & hypochon. analogia*,

ibid. *Omnes ferè affectus æmulatur*, ibid. *Apoplexiam refert*, & *Hemiplegiâ ſolvitur*, p. 409. *Quas præcipuè adoritur fœminas hæc ſpecies*, ibid. *Spaſmos gignit horrendos Epilepſiæ per ſimiles*, ibid. *ſtrangulatus uteri quibus temperamentis familiaris*, ibid. *Exteriorem capitis partem impetens cum vomitione enormi clavum hyſtericum parit choloroſi laborantibus familiarem*, ibid. *Cordis palpitationem excitat in infirmioribus*, & *febre albâ palleſcentibus*, ibid. *Tuſſim etiam hyſtericam, quæ pituitâ ſcatentes fatigat*, ibid. *Iliacam paſſionem mentitur cum frequenti vomendi nixu*, & *bile porraceâ rejectâ*. *Ictero ſolvitur paroxyſmus*, ibid. *Deſperatio de ſalute indiviſus ejus comes*, ibid. *Quo corporis habitu locum habet hæc ſpecies*, ibid. *Paroxyſmum Nephriticum mentitur*, p. 410. *Calculum veſicæ*, & *Iſchuriam parit: ſed rariſſima eſt hæc. ſpecies*, ibid. *In iis qui fractis ſunt viribus à repetitis ejus inſultibus*, ibid. *Nunc vomitiones excitat*, *nunc Diarrhœam ſed ſine dolore*, ibid. *Quibus competunt*, ibid. *Partes exteriores carnemque muſculoſam infeſtans dolores excitat tumoreſque*, ibid. *Differentia inter hoſce tumores*, & *hydropicos*, ibid. *dentibus licet ſartis tectis ab omnique defluxu liberis atrociſſ.* & *expugnatu difficillimos dolores affigit*, ibid. *dolorem in Dorſo certo certiùs perſentiſcunt quotquot hoc affectu tanguntur*, p. 411. *partem cui inſederat teneram relinquit*, ibid. *Externarum partium refrigeratio quaſi viam ſternit*, ibid. *de ſpirit. dejectione*, *ſive ſubſidentiâ conqueruntur ægre*, ibid. *In Riſus*, & *lachrymas effunduntur nullâ datâ anſâ*, ibid. *Limpida urina copioſè reddita eſt ſignum pathognomonicotaton*, ibid. *Flatus nidoroſi*, & *ructus acidi*, ibid. *Atrociſſima animi pathemata in ſinu fovent*, p. 412. *Qui hiſce affectibus tentantur ingenio utplurimùm pollent*, ibid. *difficile eſt multiformes affectus hyſtericos enumerare*, ibid. *Cauſa eorum procatartica*, p. 413. *Diagnoſis. Cauſa προηγουμέναι*, ibid. *Antecedens*, ibid. *Cur plures fœminæ quam mares iis fatigantur*, ibid. *Speciei illius quæ Uteri ſtrangulatus dicitur*, *deſcriptio*, & *origo*, p. 414. *Illius quæ Colicam bilioſam*, *æmulatur*, ibid. *Color viridis in rejectis unde*, ibid. *Clavi hyſterici ætiologia*, p. 415. *urinæ limpidæ*, ibid. *Hiſtoria*, ibid. *Ptyaliſmi hyſterici unde*, p. 416. *Frigus*, *Fletus*, & *Cachinni*, ibid. *Caſus cujuſdam fletui immodico ex nullâ προφάσει obnoxii*, ibid. *Infirma ſpirituum σύστασις quot animi*, & *corporis intemperies parit*, ibid. *Morbi fomitem in materia non deliteſcere inſtantiâ elucidatur*, p. 417. *Spirituum ἀταξία humores putridos aliquando gignit*, p. 418. *Hinc etiam ἀνορεξία*, *chloroſis*, & *hydrops teſtium*, ibid. *Diatheſis hyſterica eſt cauſa primaria*, ibid, *Quemadmodum* & *μίασμα ſpirituoſum in febre quartanâ*, ibid. *Præcipua indicatio curativa ſanguinis corroborationem indigitat*, ibid. *Quare venaſect.* & *Catharſi præmittenda*, ibid. *Ab Anodyno aliquando* & *remediis vulgò dictis hyſtericis curationis tela ordienda eſt*, p. 419. *Poſt Venaſect.* & *Catharſ. omnia ægro videntur in pejus ruere*, ibid. *Remedia chalybeata per* 30. *dies ſumantur*, ibid. *Nihil magis erigit ſpiritus*, ibid. *Indicio eſt effectus in choloroſi*, ibid. *In quibus*, *Venaſect.* & *Catharſi omiſſis cum chalybe rectà incipiendum*, ibid. *Nuda chalybis ſubſtantia quâvis ejuſdem præparatione efficacior*, ibid. *Cruda forſan minera vis maxima*, ibid. *Ab Officioſa Chymicorum ſedulitate medicamenta ſæpe nativis ſpoliantur viribus*, ibid. *Præcipua eorum vires à Naturâ*, p. 420. *Quod teſtantur Opium*, & *cortex Peruv.* ibid. *Syr. chalybis à ſubſtantia*

ejuſdem ſecundus. ibid. Et in chalybis, & aquar. mineralium uſu Cathartica meliùs omittuntur, ibid. Repetita Cathartica in imbecillis, & infantibus plurimùm officiunt, ibid. Unde tumores in infimo ventre, glandulæ præternaturales in meſenterio, &c. ibid. Poſt evacuationes univerſales confortentur ſanguis, & viſcera, p. 421. Medicam formulæ quæ huic intentioni inſerviunt, ibid. In ventris tumoribus poſt longas febres intermitt. repetita Catharſis indicatur, ibid. At in Rachitide verâ ſemel, vel bis ad plurimum, & dein alterantia, ibid. Non pauci infantes à Catharticis ſæpè repetitis interempti ſunt, ibid. Objectioni fit obviam de chalybis aculeis in inteſtinis hæſuris niſi expurgentur, ibid. Hyſterica dicta remedia in formâ ſolida uſurpanda ſunt, p. 422. Methodus & remed. formulæ, ibid. Si chalybeata perturbent, laudanum ſingulis noctibus ſumendum, p. 423. ubi ſymptomata mitiora ſunt, pil. hyſter. ſufficiant, ibid. Idioſyncraſiæ ſunt obſervandæ, ibid. Inſtantia in laudano liq. ſyr. de meconio vices gerente, ibid. Si chalybs malò vincendo par non ſit adeunda aq. minerales, ibid. obſervanda inter bibendum, p. 424. ob purgativa iis miſta difficilius operantur, ibid. Infuſ. clavorum equinorum ſi modo debit. aſſumantur, eundem cum aq. miner. effectum ſortiuntur, ibid. In quo caſu aq. Bathonienſes adeundæ, ibid. Theriacæ Androm. vis, ibid. Vinum Hiſpan. vel corroborantibus medicatum vel ſimplex quantum valet, p. 425. Cort. Peru. ad ſpir. invigorandos eximia eſt vis, ibid. præcipuè in fœminis quæ ſpaſmis urgentur, ibid. diæta lactea in temperamento bilioſo tenui, & colicâ hyſtericâ affectis, ibid. ſed non omnibus ex æquo convenit, ibid. Nihil tamen ideo impensè ſanguinem & ſpiritus firmat, fovetque ac diu multumque equo vehi, p. 426. Hiſtoria notabili comprobatur, ibid. Nec in hypochondriacis magis quam in tabidis phthiſiciſque penè deploratis locum habet hoc exercitii genus, p. 427. Inter chronicos Phthiſis duos ferè Trientes jugulant, ibid. Nec Mercurius in Lue Venerea, nec Cortex in intermitt. efficaciores extent, quàm in hac curandâ (obſervatis obſervandis) exercitium laudatum, ibid. In Paroxyſmo hyſterico ad fœtida confugiendum quæ ſpiritus ab excurſibus in ordines compellunt, p. 428. Quæcunque fœtent, huic Intentioni inſerviunt, ibid. Si vehemens dolor, vomitio enormior, aut Diarrhœa inceſſerit ſolo laudano cohibentur, ibid. In quibus evacuationes præmittendæ, & quamobrem, ibid. In quo caſu à laudano incipiendum, p. 429. Vomitiones enormes doſin max. & ſæpiſſimè repetitam indicant, ibid. Paregoricum vel in formâ ſolidâ exhibeatur, vel vehiculo parco, ibid. Capitis motus vomitionem provocat, ibid. Recidiva ut præcavenda, ibid. A dolore, & vomitione Medicis frequentiùs imponitur quam aliis quibuſlibet ſymptomatis, p. 430. In illa ſpecie quæ paroxyſmum Nephriticum imitatur judicanda quàm graviter errari ſolet, ibid. Ut & illa quæ calculum renum, colicam bilioſam vel Iliacam paſſionem ſimilat, ibid. Quas repetitis ſuis evacuationibus Medici non ſolùm non compeſcunt, ſed irritant, ibid. præſertim emetico propinato, ibid. de Diagnoſi ergò ſedulò cavendum, p. 431. Plurimæ puerperæ pereunt quòd debitò citiùs è lecto exurgunt, undè lochiorum ſuppreſſio, phreneſis, ſpaſmi, febres, ibid. Vix decima perit mulier vel ex dolore, vel quòd vires partui ferendo non ſint, ibid. Ad diem ſaltem decimum jacere debent, ibid. Indicationes curativæ duæ, p. 432. Si

remedia

remedia uſurpari ſolita votis non reſpondeant ab iis temperandum, ibid. *Emplaſt. hyſter. umbilico admoveatur*, *&* *elect. cum Julap. hic laudato exhibeatur*, ibid. *Si hæc malum non devincunt Laudanum una ſaltem vice tentandum*, ibid. *Quod aliquando lochiorum fluxum revocat*, ibid. *Narcotica cum hyſtericis & emmenagogis propinentur*, ibid. *Si non ſequantur lochia rejiciantur narcotica & hyſtericis ac Emmenagogis enema addatur*, ibid. *Enema non repetendum ſed temporis* συμμαχία *præſtolanda*, p. 433. *Poſt diem 20. res ferè in vado eſt*, ibid. *Si remedia nihil proficientia obſtinaciùs ingerantur*, *& morbum*, *& ſpir. perturbationem augent*, ibid. *Hiſtoria*, ibid. *In quo caſu boni Medici eſt rem totam aliquandiu Natura committere*, ibid. *ſæpè fluxus menſium immodicus ſive in puerperio ſive extrà idem Affectus hyſterici cauſa fit*, p. 434. *prima ſpecies poſt partum laborioſiorem primis ſolùm diebus ingruit*, *& brevi ſe proripere ſolet*, ibid. *victus ſit incraſſans*, ibid. *Medicam. formula*, ibid. *ſpecies altera licet omni tempore accidit circa æt. anno 45. vel 50. quo menſes ceſſaturi ſunt præcipuè invadit*, ibid. *Hyſterica fortiora evitentur*, ibid. *methodus medendi cum medicament. form.* ibid. *Uteri procidentiæ Curatio*, p. 435. *Concluſio*, ibid.

Tractat. de Podagrâ.

QUos præcipuè invadit Podagra, p. 459. *diverſus ejus mos pro ratione ſubjecti, & tempore invadendi*, ibid. *Quo tempore*, *& modo Podagra regularis ægrum aggreditur*, p. 460. *Quo ordine*, *& quibus ſtipata phænomenis partes laceſſit*, ibid. *Paroxiſmus graphicè depingitur*, ibid. *Nunc hìc*, *nunc illìc tragædias excitat*, ibid. *Dolor ſemper noctu recrudeſcit*, *manè verò remittitur*, p. 461. *Ex ſerie paroxyſmulorum*, *conſtat paroxyſmus*, ibid. *In diverſis diverſo tempore ſolvitur*, ibid. *Quomodo ſe habet æger quoad urinam*, *alvum & appetitum*, ibid. *Pruritus in diſceſſu & pedum deſquammatio* ibid. *Pro majori*, *vel minori unius paroxyſ. ſævitiâ*, *vel ſeriùs*, *vel citius revertit proximus*, ibid. *In Podagrâ inveteratâ, vel indebitâ medicatione turbatâ phænomena ſunt diverſa*, ibid. *Pedes peccantis materiæ ſedes genuina ſunt*, p. 463. *Jam varias corporis partes occupat*, ibid. *In digitis* &c. *tophos generat*, *in cubitis tumorem album excitat*, ibid. *Femur*, *genuque*, &c. *ut impetit*, ibid. *Per annum ferè integrum durat paroxis*, ibid. *Paroxyſmi particulares diutiùs ſæviunt*, *nec ante diem* 14, *caſtra movent*, ibid. *In intervallis artus ſunt*, ibid. *Quantò magis æger ambulando pedes firmare contendit*, *tantò periculoſiùs morbi fomes viſceribus imminet*, p. 463. *Venarum hæmorrh. dolore*, *ructu nidoroſo*, *appetitûs proſtratione infeſtatur*, ibid. *Urina illam imitatur quæ in Diabete excernitur. Dorſum*, *aliæque partes moleſte pruriunt*, ibid. *Dolores in metartaſo lancinantes*, *& ſpaſmi in tendinibus muſculorum tibiæ ut ægrum invadunt*, ibid. *Doloribus recedentibus ægritudines*, *laſſitudo ſpontanea*, *& in diarrhœam propenſio ſuccedunt*, ibid. *In Podagrâ diuturniore ægritudine potiùs quàm dolore conficitur paroxyſmus*, ibid. *Quò vehementior. eſt dolor*, *eò citiùs præterlabitur paroxyſmus*, *& diutiùs abeſt*, *& vice verſâ*, ibid. *Calculum renum in quamplurimis parit*, p. 464. *qui aliquando meatus urinarios obſtruens ægrum è medio*

medio tollit, ibid. *Animus corpori compatitur, undè æger variis paſſionibus obnoxius eſt*, ibid. *Morbi Cataſtrophe*, ibid. *Plures divites, & ſapientes; quàm pauperes, & fatuos interemit*, ibid. *Si quas fœminas (quod perrarò eſt) non niſi vetulas, & viragines infeſtat*, ibid. *Neque pueri, neque juvenibus minores verâ, & genuinâ podagrâ vexantur*, p. 465. *Leviculam tamen vellitationem præſentiunt quibus ex traduce morbi ſeminium impreſſum eſt*, ibid. *Morbus ἀπεψίᾳ ortum debet*, ibid. *Qui vino, veneri, laboribus improbis, ſtudiis intenſis, cæteriſque quæ ſpiritus exhauriunt, coctiones deſtruunt, & partium tonum laxant, nimiùm indulsère, hunc morbum accerſunt*, ibid. *In curatione, Venæſectio, Catharſis, & ſudores non indicantur*, p. 466. *Venæſectio ut pugnat cum indicatione quam cauſa antecedens ſibi vendicat, præcipuè in iis qui ætate ſunt provectiores*, ibid. *Quo modo hydropi aditus aperitur*, ibid. *Quando in juvenibus locum habet*, p. 467. *Ut ab Emeticis, & Catharticis æger de vita periclitatur*, ibid. *Ab humoribus intrò versùs inteſtina ſollicitatis quæ mala ingruunt*, ibid. *Catharſis nec paroxiſmo ad peccantem materiam minuendam, nec in fine ad reliquias amoliendas, nec ad venturi aditum præcavendum omnino prodeſt*, ibid. *Unde ſpirituum σύςασις infirmatur, & disjicitur*, p. 468. *Quo pacto fiat ut æger confeſtim convaleſcat, ſed pœnas impoſterum ab ἀταξίᾳ pendat diriſſimas* ibid. *Quibus nominibus ſudores officiant*, ibid. *In omnibus morbis demptâ ſolâ Peſte, ſudores prolicere non tam Medici eſt, quàm Naturæ provincia*, ibid. *Hic affectus ob contra indicationes curatu per difficilis eſt*, p. 469. *Cauſæ Antecedenti, & Continenti obviam eundum eſt*, ibid. *Quo ſenſu cauſa continens intelligenda eſt*, ibid. *Præcipua curandi intentio in eo verti debet ut Coctioni conſulatur*, p. 470. *Quæ propriè digeſtiva appellantur*, ibid. *Medicamenta quæ hanc intentionem adimplent*, ibid. *Cautio in iis ſumendis*, ibid. *Quo in caſu, quantò major eſt ſimplicium numerus, tantò potentiùs medicamentum operatur*, ibid. *Forma Electuarii quo Author uti ſolet*, ibid. *Quo nomine theriaca Androm. præferendum eſt*. p. 471. *Inter ſimplicia cortex Peruv. primas obtinet in ſanguine corroborando*, ibid. *Quantum hujuſmodi medicamina in aliis Chron. pleriſque juvant*, ibid. *differentia inter morbos acutos, & chronicos*, p. 472. *Ejus cauſa indagatur*, ibid. *Qui morbi Epidem. audiunt, qui intercurrentes, & ſporadici*, ibid. *Indigeſtio communis eſt Chronic. parens*, ibid. *Ex eo probatur quod ſenes magis hiſce affectibus obnoxii ſunt quàm juniores; & ad eos gignendos magis facit hyems quam æſtas*, p. 473. *equitationis emolumenta, in morbis chronicis pleriſque, Phthiſi præcipuè, ſtupenda ſunt*, ibid. *Herbæ excalefacientes quæ adferunt commoda*, ibid. *Licèt in Podagrâ lædant, in aliis tamen chronicis pleriſque venæſectio, & Catharſis corroborantibus, & digeſtivis præmittenda ſunt*, ibid. *Sed quùm morbi cujuſque curatio reméd. corrobor. innititur, evacuationes qualeſque officiunt prorſus*, p. 474. *Digeſtiva haud obiter, ſed aſſiduè, & conſtanter ſunt uſurpanda*, ibid. *nam quum erroribus ſive his, ſive illis, tota corporis œconomia ſit quaſi funditùs everſa; eadem de novo extruenda, atque redintegranda eſt*, ibid. *In digeſtivorum uſu, præcipuè in paroxyſ. intervallis perſeverandum*, p. 475. *In cibo, potuque quæ mediocritas ſervanda*, ibid. *Cur ægri palato, conſulendum*, ibid. *Unicâ ciborum ſpecie*

ſingulis paſtibus veſcatur, ibid. *Acria, ſale condita, & aromata evitentur*, ibid. *Prandere tantùm expedit*, ibid. *Liberaliorem cereviſiæ tenuioris hauſtum ob calculum renum generari aptum noctè ſibi indulgeat*, ibid. *Diæta lactea quâ ratione magis obeſt, quàm prodeſt*, ibid. *Potus ſit Cerev. tenuis Lond.* p. 476. *Vinum de facto officit, & quare*, ibid. *neque tutiùs à vino aſſuetis liquores nimis refrigerantes in uſum revocantur*, ibid. *Quis modus in potu ſtatuendus*, ibid. *Copia, & luxus nativæ, tum animæ, tum corporis rectitudini vim infert.* p. 477. *Ab ineunte ætate ſatis commodè potaretur aqua*, ibid. *In Podagrâ inveteratâ potus diæteticus (cujuſmodi hic forma præſcribitur) plurimis nominibus prodeſt*, p. 478. *Quando primùm commodiſſimè in uſum trahitur*, ibid. *In quo caſu vinum Hiſpanicum, illudque præ aliis ægro indulgendum*, p. 479. *Ob quas rationes lectus maturè petendus, præcipuè hyemis tempore*, ibid. *Animi pathemata, nimiaque ad ſtudia, & res ſerias applicatio ſpirituum ſyſtaſin ſolvunt, ideoque evitanda ſunt*, ibid. *Cæteris omnibus quæ indigeſtionem impediunt, ſanguinem corroborant, & partibus firmitudinem conciliant exercitium corporis facilè palmam præripit*, p. 480. *Quotidianum & moderatum ſit oportet*, ibid. *Quod qui ſpernit ad calculi generationem erit proclivior & in diſcrimine ne à materiâ tophacea in articulis admodum auctâ omni motu privetur*, ibid. *Exercitatio non tantùm tophorum generationi officit, ſed veteres, & induratos plerumque ſolvit*, ibid. *Equitatio aliis exercitiis præferenda eſt*, p. 481. *Frequenter curru vehi eodem ferè recidit*, ibid. *Idque ruri potius aere perflato, & ſalubri quàm in urbe*, ibid. *Quam improvidus ſenex Veneri indulgens*, ibid. *Regimen hoc utut religiosè à quovis obſervetur, ab enormioribus podagræ inſultibus tutetur, eum tamen ab omnibus immunem præſtare non valet*, p. 482. *Totius corporis habitus, quoad fieri poſſit, in paroxyſmorum intervallis eſt immutandus*, ibid. *Morbi fomitis expulſio Naturæ, (ut in Febribus intermitt.) permittenda eſt*, ibid. *Qui ſymptomatis coercendis incumbit, morbi curationem remoratur*, ibid. *De errore in victu ab ægro ſummoperè cavendum*, ibid. *A motu currûs minùs dolebit, quàm in Cathedrâ quieſcens*, p. 483. *A quo etiam ſomnus invitatur*, ibid. *& Calculus quadantenus præcavetur*, ibid. *Atque etiam totali artuum ad motum impotentiæ occurritur*, ibid. *Morbi digeſtionem ſine exercitio in ſenibus fruſtrà quis ſperet*, ibid. *In quo caſu lectus, & Diæta tenuis neceſſaria ſunt*, ibid. *In quo exercitium*, ibid. *Ipſe dolor aliquando amarum licèt, magnum tamen eſt remedium*, ibid. *Inter ſymptomata à quibus æger in paroxiſmo de vita periclitatur ventriculi debilitas cum torminibus maximè eſt familiare*, p. 484. *Quæ data anſa ingruit*, ibid. *Ei mitigando vinum Canarienſe confert maximè ſed nec illud, nec Cardiacorum aliud quodlibet ægrum ſi exercitio non utatur, ſervare poſſe exiſtimandum eſt*, ibid. *In quo caſu ad laudanum ſtatim confugiendum eſt*, ibid. *In quo ſudores provocandi*, p. 485. *Quibus Author aliquando ſuæ vitæ conſuluit*, ibid. *materiæ peccantis in pulmonum lobos metaſtaſis quâ methodo curanda*, ibid. *ſudores hic ſeduló evitentur*, ibid. *In paroxyſmo nephritico ut æger tractandus*, ibid. *Plures indebita medicatione quàm podagra perimuntur*, ibid. *Remedia externa nocere quandoque poſſunt, prodeſſe nunquam*, ibid. *Uſtulatio partis affectæ Hippocratem non latebat*, p. 486. *Nihil intereſt utrum Moxa, an lino*

crudo

crudo fiat, ibid. *Dolorem aliquatenus mitiget, ſed cauſam Podagræ Antecedentem non attingit*, ibid. *In doloribus quorum in partibus internis ſedes eſt, locum non habet*, ibid. *De ſpecificis quanta hic, & alibi decantentur*, p. 487. *Venæſectio, & Purgatio alternatim celebrata in contuſionibus, continui ſolutione & quavis organorum læſione quantum valeant*, ibid. *Quiſquis alia petit medicamenta ad Lucianum relegandus eſt*, ibid. *Therapeia radicalis adhuc in Democriti puteo latet*, p. 489. *Quam tamen quandoque inventum iri Author nullus dubitat*, ibid. *Unde eluceſcet quantum hallucinati ſunt dogmatici in morborum eſſentiis dignoſcendis*, ibid. *Et quàm inauſpicato in febrium cauſis inveſtigandis vel ſolertiſſimi ingenia ſua exercuere*, ibid. *Cujus rei Cort. Peruv. repertio exemplum eſt ſatis luculentum*, ibid.

De Hydrope.

OMnis hominum ætas, ſexus omnis ab Hydrope nonnunquam infeſtatur, p. 490. *Fœminæ magis quam viri ei obnoxiæ ſunt*, ibid. *Hi ætate ingraveſcente, illæ ubi jam parere deſierint*, ibid. *Fovea à digitorum impreſſione in ſurarum parte inferiore primum mali indicium*, ibid. *Quare non perinde certum in fœminis, atque in maribus*, ibid. *In ſenibus verò à multis annis Aſthmate laborantibus hydropem non certò indicant*, ibid. *Si generaliter loquamur, ſuræ, & tibiæ intumeſcentes etiam in viris pro ſigno hydropis ſupervenientis habendæ ſunt*, ibid. *Pedibus cruribuſque ad extremum extenſis in abdomen ruentes aquæ, dein & umbilicum exomphalon quandoque conſtituunt*, p. 491. *Tria hunc morbum ſtipant ſymptomata, Dyſpnœa, urinæ paucitas, & ſitis intenſa*, ibid. *Unde originem trahunt*, ibid. *Pro rata qua partes quas obſidet morbus, augentur, aliæ magis magiſque gracileſcunt*, ibid. *Impetu tandem in viſcera nobiliora, & vitalem arcem facto, æger cataclyſmo quaſi ſubmerſus perit*, ibid. *Cauſa morbi in genere eſt ſanguinis debilitas*, ibid. *Illi debilitando quæ operam commodant*, ibid. *Hydrops teſtium in fœminis obiter notatur*, ibid. *Aliæ ſunt duæ ſpecies in fœminis hydropem mentientes*, ibid. *Illa carnium intra abdomen excreſcentiæ præternaturali, hæc flatibus ortum debet: qui ingravidationis ſigna pariunt*, ibid. *Neutra harum ad morbum de quo agitur, referenda eſt*, p. 492. *Quas præcipuè exercent*, ibid. *Indicationes curativæ duæ, aquas contentas evacuare, & ſanguinis robur inſtaurare*, ibid. *Cathartica quæ vel ſegniùs, vel mitiùs operantur, officiunt magis, quàm proſunt*, ibid. *Utrum ægri corpus facilè, an ægrè Catharticis, cedat ſollicitè inquirendum*, ibid. *Purgatio per ἐπίκρασιν non tantùm non imminuit tumorem, ſed adauget*, ibid. *Quare expurgatio fortis, vel nimia, juſto debiliori præferenda eſt*, ibid. *Quas ob cauſas maxima celeritate quam ægri vires ferre queant, aquæ exantlandæ ſunt*, 493. *Hydragoga quem uſum obtinent in iis qui difficiles, quem in iis qui faciles purgatu ſunt*, ibid. *In iſtis qui Catharſi promptè cedunt ſyr. de ſpina Cervina aquas ſat copioſè elicit*, ibid. *Id habet incommodi hic ſyrupus quòd inter purgandum ingentem ſitim provocet*, ibid. *Catharticis lenioribus opus ſuum cum bona euphoria non peragentibus, fortiora ſunt tentanda, quod hiſtoria probatur*, ibid. *Quo caſu hydragoga ſola vix votis reſpondent, ſed lenioribus calcaris*

vice permiſta, efficaciſſima evadunt, p. 494. *Potionis forma pro robuſtioribus*, ibid. *alia* ibid. *Tertia calefaciens inter purgandum, tum & corroborans*, ibid. *In iis qui ægrè purgantur aliis δραςικώτερα ſunt Elaterium, & infuſ. Croci metal.*, ibid. *Emeticæ operationis ratio inveſtigatur*, p. 495. *Cæcos dari meatus ex abdominis cavitate in inteſtina de facto liquet*, ibid. *Hippocrates in ſcenam ducitur*, ibid. *Quàm curioſa corporis humani inſpectio, & fabricæ notitia, tum Medicis, tum Chirurgis neceſſaria eſt*, ibid. *In acutis quibuſlibet, & Chronicis pleriſque ſpecifica quædam ineſt proprietas à nulla corporis contemplatione in lucem eruenda*, p. 496. *Mens divini Senis in loco ſuprà citato explicatur*, ibid. *Majora licèt organa pateant, exiles tamen meatus oculos acutiſſ. vel microſcopio exquiſitiſſimè elaborato adjutos effugiunt prorſus*, ibid. *Cognitio noſtra ad τὸ ὅτι aſſurgat, ſed τὸ διότι nullatenus attingat*, ibid. *Et quæ innoteſcunt, & ad quæ cæcutimus impellunt ut divinum Artificem ſuſpiciamus, & adoremus*, ibid. *Chymiæ laus, & emolumenta intra quos limites coercenda*, ibid. *Medicinæ faciendæ defectus in eo non vertitur quòd neſciamus quo pacto huic, aut illi intentioni ſatisfacere debeamus; ſed quòd non ſatis ſciamus quænam ſit illa intentio cui ſatisfaciendum eſt*, p. 497. *Ad judicium in hâc re ritè formandum naturalia morborum phænomena atque juvantia, & lædentia diligenter obſervata, collata, & trutinata conferunt maximè*, ibid. *Exquiſitiſſimæ ſpeculationum diſſertationes quàm labili fundamento innituntur*, ibid. *Hypotheſes ſolidas, & genuinas Praxi quadantenus originem debere exemplo comprobatur*, ibid. *Vomitio ab Emetico excitata hydropicorum aquas ἄνω, καὶ κάτω potenter evacuat*, p. 498. *Hydropicæ cujuſdam curatio Emeticis, & Catharticis abſoluta*, ibid. *Tria hîc notatu digniſſima*, p. 499. *Ἀταξία ab evacuationibus excitata ut occurrendum*, ibid. *In quo caſu convenit ut tota res evacuantibus per inferiora committatur. Decoct. ex interiore cortice Sambuci eodem modo quo Crocus metal. morbum hunc depellit, non autem vi aliqua ſpecifica*, ibid. *In quibus caſibus Emetica & Cathartica malum augent, totaque curatio in ſanguine, ac viſceribus corroborandis, firmandiſque vertitur*, p. 500. *Huic Intentioni aeris mutatio, & exercitium quale quale demum ſit, apprimè reſpondent*, ibid. *In Conſtitutione infirma, & hyſtericis, aquæ diureticis educendæ ſunt*, ibid. *Efficaciſſima è ſalibus lixivialibus fiunt*, ibid. *Medicam. forma*, ibid. *Cineres geniſtæ in vino Rhen. ac quantùm hic valent*, ibid. *Aquis evacuatis, debilitas ſanguinis medicam. calefacientibus, & corroborantibus præcaveri debet, præſertim in ætate provectioribus*, p. 501. *Quæ in Podagra laudantur hic locum habere poſſint*, ibid. *Vinum à quo in podagra abſtinendum, pro potu ordinario in hydrope uſurpetur*, ibid. *morbi plerique Chronici Indigeſtioni ortum debent*, ibid. *In eſſentiales & ſpecificas morborum tam Chronicorum, quam acutorum differentias penetrare non datum eſt*, ibid. *Curationem in utriuſque non ad eſſentialem eorum naturam, ſed ad cauſam magis generalem dirigere cogimur*, ibid. *Curandique methodum naturæ, vel experientiæ indiciis accommodare*, ibid. *Æger inter curandum, poſt portas aquis datas, vel vinum, vel Cereviſiam generoſiorem potare teneatur*, ibid. *Liquores generoſi, modò ſpir. diſtillatione eliciti non ſint, ſoli aliquando hydropicos in principio curarunt*, ibid. *Cereviſia medicata pro pauperibus, pro ditioribus vina, & Electuarium*

Eluarium digeſtivum laudantur, p. 502. *Liquores minùs generoſi parcè admodùm bibendi*, ibid. *Sitis ut reſtinguenda*, ibid. *Chalybs in hydrope incipiente haud infimum ſibi vendicat locum*, ibid. *Allium ſolùm hunc morbum depulit aliquando*, ibid. *Cujuſmodi hydrops evacuantia non depoſcit*, ibid. *Quum ſanguinis corroborationi navatur opera, totaque res in eo ſolùm cardine vertitur, æger nullo modo expurgandus eſt*, ibid. *Ità enim tumor qui minui cœperat, augebitur*, ibid. *Morbus ad ſupremum gradum provectus artis ſubſidia ſpernit*, p. 503. *Quare tamen Medici eſt non animo cadere ſed morbum tanquam nuper cœptum aggredi*, ibid. *Topica in forma Cataplaſmatis, vel linimenti minùs nocent*, ibid. *Vnguent. à Cathart. fortioribus confecta atque abdomini applicata quas turbas faciunt*, ibid. *Veſicatoria gangrænam ſæpè invitant*, ibid. *Quare vulnus leviſſ. in hydropicorum carne curatu eſt difficillimum*, ibid. *Concluſio*, ibid. *Poſt ſcriptum de Febre hyemali cujus hiſtoria & curatio traduntur*, p. 505. *Schedula monitoria de nova Febris ingreſſu*, p. 507. *Proceſſus integri in morbis ferè omnibus curandis*, p. 646.

PRIVILEGIUM
SACRÆ CÆSAREÆ MAIESTATIS.

CAROLUS Sextus Divinâ favente Clementiâ, electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hiſpaniarum, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croaciæ, Sclavoniæ Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, Comes Tyrolis &c. Agnoſcimus & notum facimus, tenore præſentium, quòd, cùm Nobis Noſtri & Sacri Imperii fideles dilecti *De Tournes Fratres Bibliopolæ Genevenſes* humillimè exponi curârint, ſe *Thomæ Sydenham* Medicinæ Doctoris, Opera omnia Medica variis Cœlii Aureliani Martini Liſteri, Caroli Drelincurtii, Bernardi Ramazzini, aliorumque præſtantiſſimorum Medicorum Obſervationibus, quàm maximè illuſtrata & aucta inquarto in bonum publicum prælo committere conſtituiſſe, vereri autem nè, quod fieri ſoleat, alii etiam Typographi quæſtûs gratiâ eoſdem Libros fraudulenter cum magno ſupplicantium diſpendio imitentur, prælo committant, diſtrahant atque venundent, ideoque Nos ſupplices orarint ut dicta Opera Medica Privilegio Noſtro Cæſareo contra omnes ejuſmodi fraudes præmunire clementer dignaremur. Nos ſubmiſſæ pariter & æquæ huic petitioni annuendum cenſuerimus. Idcirco omnibus & ſingulis Typographis, Bibliopolis, Bibliopegis aliiſque quibuſcunque Librariam negociationem exercentibus firmiter inhibemus, & vetamus, ne quis prædicta Opera Medica per decem annorum ſpatium ab hodierna die computandum, in ſacro Romano Imperio, Regnorumque & Provinciarum Noſtrarum Hæreditariarum finibus ſimili aut alio Typo vel forma ſub quovis alio prætextu ſive in toto ſive in parte recudere, vel alio recudenda dare, alibi impreſſa apportare, vendere vel diſtrahere clam vel palam citra voluntatem & abſque dictorum *Fratrum De Tournes*, ipſorum hæredum & ſucceſſorum expreſſo & in ſcriptis obtento conſenſu & licentia præſumat. Si quis verò ſecus faciendo & Privilegium & Interdictum hoc Noſtrum violare, aut tranſgredi auſus fuerit, Eum non modo ejuſmodi libris perperam quippe recuſis & adductis, quos prædicti *De Tournes* eorumque hæredes ubicumque deprehenſos ſive propriâ authoritate, ſive Magiſtratûs auxilio ſibi vendicare poterunt; de facto privandum, ſed & pœna inſuper quinque marcarum auri puri Fiſco Noſtro ſeu Ærario Imperiali ex ſemiſſe ex altero verò ſemiſſe parti læſæ pendendâ omni ſpe veniæ præciſâ mulctandum decernimus; dummodo tamen libri illi tenorem hujus Noſtri Privilegii in fronte præimpreſſum ad cujuſque notitiam exhibeant eorumque conſueta exemplaria ad minus quinque ad Conſilium

Noſtrum

Noſtrum Imperiale Aulicum quam primùm tranſmittantur. Mandamus ergo Univerſis Noſtris, & ſacri Imperii, Regnorumque & Dominiorum Noſtrorum hæreditariorum ſubditis & fidelibus dilectis, cujuſcunque ſtatûs, gradûs, Ordinis, Dignitatis aut Præeminentiæ exiſtunt, tam Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus, præſertim verò iis, qui in Magiſtratu conſtituti & proprio, vel ſuperiorum ſuorum nomine & loco juris & juſtitiæ rationem exercent, ne quemquam Privilegium hoc Noſtrum temerè ac impunè tranſgredi aut violare patiantur, quin potiùs contumaces, quos compererint, præſcripta pœna plecti, aliiſque modis coërceri curent, quatenus & ipſi eandam mulctam pendere noluerint. Harum teſtimonio Literarum manu Noſtrâ ſubſcriptarum, ſigillôque Cæſareô munitarum, quæ dabantur in Civitate Noſtra Viennæ die vigeſimâ primâ Auguſti, Annô milleſimô ſeptingenteſimô decimô quartô, Regnorum Noſtrorum Romani tertio, Hiſpanicorum undecimô, Hungarici & Bohemici verò quartô.

CAROLUS

(L. S.)

Vidit FRID. CAR. Comes
de Schönborn, m. p.

Ad Mandatum Sac. Cæſar. Majeſtatis proprium.
J. S. Hayeck de Waldſtätten, m. p.

THOMÆ SYDENHAM, MED. DOCT.

OBSERVATIONES MEDICÆ,

CIRCA

MORBORUM ACUTORUM HISTORIAM ET CURATIONEM.

AMICISSIMO VIRO

DOMINO

JOHANNI MAPLETOFT,

M. D.

In Collegio *Greſhamenſi*

APUD LONDINENSES

PROFESSORI,

Nec-non Societatis Regiæ *ibidem* SOCIO.

DUO *omnino ſunt* (*Humaniſſime Vir*) *de quibus hic mihi tecum agendum eſt: Primum ut cauſas exponam, quibus impulſus Tractatum hunc meum in publicum edo; alterum, quamobrem eundem Tuo potiſſimum nomini dicandum cenſeo, Primum quod attinet, triceſimus jam agitur annus, à quo* Londinum *petens, ut inde* Oxonium *denuo proficiſcerer, (à quo primi belli calamitas me ad annos aliquot diſtinuerat) in virum Doctiſſimum & maxime ingenuum Dominum* D. Thomam Coxe, (*qui per eos etiam annos, atque ad hunc uſque diem Medicinam magna cum celebritate factitavit,*) *Fratri meo tunc ægrotanti conſulentem, auſpicatò inciderem: qui quidem Vir, pro nota ſua humanitate ſuavitateque morum me percontatus eſt; cui me demum Arti, interciſa jam repetens ſtudia, ſumptâque togâ* virili, *pararem addicere. Ego vero incertus adhuc animi, & de medica Arte ne vel ſomnians quidem, tanti viri hortatu atque authoritate permotus,*

neſcio

neſcio quo fato meo, me ad eam ſeriò accinxi. Et ſanè ſi quando hæc noſtra conamina vel minimum in publica commoda ceſſerint, illi grato animo accepta referenda erunt, quo Promotore atque Auſpice ea ſtudia primum ſum aggreſſus. Poſt annos aliquot in Palæſtra Academica inſumptos Londinum *reverſus, ad Praxim Medicam acceſſi, quam cùm intento admodum oculo omnique adhibita diligentia curioſe obſervarem, mox in eam veni ſententiam, quæ mecum ad hodiernum uſque diem crevit; Hanc ſcilicet Artem haud rectius perdiſcendam eſſe, quàm ab ipſius Artis exercitio atque uſu; veroque admodum eſſe ſimile, quòd qui ad naturalia morborum Phænomena oculos animumque accuratiſſimè maximeque diligenter adverterit, in eliciendis Curativis Indicationibus veris ac genuinis maximè pollere debeat. Huic itaque me Methodo totum tradidi, ſatis ſecurus, quòd Naturam ſi ſequerer Ducem, etiam* Avia terrarum peragrans loca, nullius antè Trita ſolo, *nuſquam vel latum unguem à recto tramite diſcederem. Hoc me filo regens, primò ad preſſiorem* Febrium *obſervationem animum appuli, & poſt devoratum haud mediocre tædium, & moleſtiſſimas mentis agitationes, quibus me ad annos aliquot fatigandum permiſi, tandem in methodum incidi, quâ iſtæ poſſent ſanari; quam etiam, amicis flagitantibus, in lucem promendam jamdudum conceſſi. Cum verò ab illo tempore* novas *Febrium* ſpecies, *mihi hactenus incognitas, ſibi invicem jugiter ſuccedentes animadverterim, ſtatui apud me quæ ad eas pertinebant ſingula, vel ab eiſdem pendebant, ſummâ quâ poſſem diligentiâ in unum congerere; quo tandem aliquando prioris cœpti mei tenuitatem atque anguſtias paulò accuratiori ac magis abſolutâ horum morborum Hiſtoriâ penſare valerem. Sed dum hæc animo verſarem, atque indagarem ſedulò, & proinde jam in eo totus eſſem, ut pro multifariis Naturæ mutationibus & verſatili ingenio Medendi, Methodum, ceu Gladium Delphicum, procuderem omnibus parem, ſtatim didici me ideò tantum aperuiſſe oculos, ut pulvere, haudquaquam verò Olympico, iidem complerentur, atque* his *quidem, proprii cerebri phantaſmata,* illis, *nullum me prorſus habere ducem planè viderer. Quamvis optaſſem Lucubrationes haſce meas non niſi annorum porrò aliquot experientiâ auctas & confirmatas typis evulgaſſe, contumeliis tamen ac ſannis procaciſſimi cujuſque Ardelionis tandem plus ſatis delaſſatus, amicis eo uſque morem geſſi (inter quos cum honore mihi ſemper nominandus eſt ſagaciſſi-*

ciſſimus Vir Dominus Doctor Gualterus Needham, *tam Medicæ Artis, quàm rei Literariæ decus, & laus) ut mihi tandem conſulerem, ac juſtam pararem Defenſionem; ea nempe facta prodens ſcriptis publicis quæ ingenuos, quod ſpero, omnes mihi Patronos conciliabunt. Cæteros quod attinet, expectabo ſcilicet, quemadmodum acutè Romanus Philoſophus,* ut quicquam Calumniæ ſit ſacrum, cui nec Rutilius ſacer fuit, nec Cato? *Si qui itaque reperiantur, quos præ immanitate quadam ac aſperitate naturæ convitiandi libido adhuc inceſſerit, rectene an ſecus ſcripſerim haud æſtimantes æquâ lance, qui vitio ſtatim vertunt, ſi quis novi aliquid, ab illis non prius dictum, vel etiam inauditum, in medium proferat, hujuſmodi ego homines æquo me animo laturum ſpero; certè convitiorum ferram neutiquam reciprocabo. Illud tantùm opponam, Viro Chriſtiano ſanè perdignum, quod olim* Titus Tacitus, *obtrectanti* Metello *regeſſit:* Facile eſt in me dicere, cùm non ſim reſponſurus: Tu didiciſti maledicere; Ego, Conſcientiâ Teſte, didici maledicta contemnere. Si tu Linguæ tuæ Dominus es, ut quicquid lubet effutias; Ego Aurium mearum ſum Dominus, ut quicquid obvenerit audiant inoffenſæ. *Atque hæc ſunt, quorum victus pondere Librum hunc luce donandum eſſe ſentiebam.*

Tibi verò (Chariſſime Vir) eundem dedicatum volui, tum ob mutuam quâ nos invicem complectimur Amicitiam Benevolentiamque; tum etiam quia nemo te melius judicare valeat, ſi quo in loco aut pretio habendæ ſint quas hic trado Obſervationes, *cùm per ſeptennium, quod jam ultimò excurrit, plura è præcipuis atque inſignioribus, quæ ſequentes exhibent pagellæ, Tute etiam oculis uſurpaveris. Uti verò ea tu es morum integritate probitateque notiſſima, ut religio tibi ſit fictis inſinuationibus alios in errorem pellicere, (maximè ubi de Corio humano agitur) ita eâ etiam polles ſapientiâ atque eruditione, quæ tibi à me imponi, ſi id ſeriò agerem, nullatenus paterentur; multo minus tu tibi impoſueris iſtis experimentis, quibus in tuis etiam ægris nonnullorum, quæ vel hîc deſcripſi, vel tibi alias affirmavi, veritatem comprobaſti. Noſti præterea, quàm huic meæ Methodo ſuffragantem habeam, qui eam intimiùs per omnia perſpexerat, utrique noſtrum conjunctiſſimum Dominum* Johonnem Lock, *quoquidem Viro, ſive ingenio judicioque acri & ſubacto, ſive etiam antiquis, hoc eſt, optimis moribus,*

vix

vix ſuperiorem quenquam inter eos qui nunc ſunt homines, repertum iri confido; pauciſſimos certè pares. Verùm non opus eſt, ut ulteriùs tuam fidem ſollicitem, de qua jamdiu perſuaſiſſimus ſum. Cæteros quod attinet, jacienda alea eſt, quæ utcunque ceciderit, ſortem haud gravatè feram. Cùm enim jam ſenex ſim, &, ſummi Numinis favore, tantum mihi ſit Viatici, quantum reſtat viæ; de reliquo dabo operam, ut nec ipſi mihi, neque aliis moleſtus eum aſſequar felicitatis modum, quem ita eleganter depinxit Vir magnus:

Felix ille animi, Diviſque ſimilimus ipſis,
Quem non mendaci reſplendens Gloria Fuco
Sollicitat, non faſtoſi mala gaudia Luxûs.
Sed tacitos ſinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla ſilentia vitæ.

Quod reſtat, exorandus mihi es, ut hoc propenſi in te animi, &, quo te proſequor, Amoris pignus æqui bonique conſulas; præſertim cùm nullo jure Tibi imputari poſſunt quotquot in hoc Opere nævi & σφάλματα *comparuerint, quorum omnium in me ſolùm cudenda eſt faba; nec tu plectendus, ſi quid ego forte deliravero. Quamlibet neque ejus quem exantlavi laboris omnis mihi fructus perierit, cùm vel ex erroribus & hallucinationibus meis anſam nactus fuero, quâ omnibus palam faciam, quantâ te colam amicitiâ, & quod ex animo ſim*

Tibi ſemper addictiſſimus

THOMAS SYDENHAM.

PRÆFATIO

QUemadmodum à natura ita comparata eſt humani corporis Fabrica, ut nec præ jugi particularum fluxu ſibi ſemper conſtet, nec præ externarum rerum vi ſui juris ubique permaneat, unde multiplex ægritudinum cohors terris ab omni ævo incubuit; ſic procul omni dubio à multis jam ſæculis ante natum non *Græcum* modò, ſed (qui mille annis hunc anteceſſit,) *Ægyptium Æſculapium*, hominum ingenia inveſtigandæ medelæ neceſſitas exercuit. Et profectò, ut quis primus ædificiorum, aut veſtimentorum uſum ad depellendam cœli inclementiam inſtituit, nemo facilè dixerit, ita & *Artis Medicæ* Natales, ut *Nili* fontem indigitare nequimus; cùm iſta, perinde ac cæteræ artes, in uſu nunquam non extiterit, licet nunc frigidius exculta, pro vario temporum ac regionum habitu. Quantum *Veteres*, ac inter primos *Hippocrates*, præſtiterunt, abundè notum eſt; quibus ſcilicet, ac eorum ſcripta compilantibus maximam *Therapeuticæ* ſolertiæ partem acceptam ferimus. Quin & ſuccedentibus deinde ſæculis emicuit nonnullorum induſtria, qui aut *Anatomiæ*, aut *Pharmaciæ*, aut *Methodo* ἰατρικῇ operam navando, Medicinæ pomœria ampliare pro virili ſategerunt: ut taceam nec in hac noſtra *Britannia*, ipſoque hoc ſeculo defuiſſe, qui in omni ſcientarum genere, quo res Medica adaugeri poſſit, optimè meruerunt; quorum quidem laudes impari calamo non attingo. Cæterum quantacunque fuerint aliorum conamina, ſemper exiſtimavi mihi vitalis auræ uſum fruſtra datum fore, niſi & ipſe in hoc ſtadio verſatus, ſymbolum aliquod, ut cunque exiguum, in commune *Medicinæ* ærarium contribuerem. Quocirca poſt diuturnam meditationem, ac diligentem fidamque annorum aliquam multorum obſervationem tandem aliquando decrevi; Primò ſententiam meam in medium proferre, quà demum ratione Medendi ſcientia ulteriùs promoveri poſſit: Deinde meorum in hoc negotio conatuum ſpecimen aliquale in lucem dare.

Sentio autem noſtræ Artis incrementum in his conſiſtere, ut habeatur (1) *Hiſtoria*, ſive *morborum* omnium deſcriptio quoad fieri poteſt graphica & *naturalis*; (2) *Praxis* ſeu Methodus circa eoſdem *ſtabilis* ac *conſummata*. Sanè morbos craſsè depingere ſatis ob-

vium

vium eſt: atqui Hiſtoriam eorum ita conſcribere, ut evitetur Cenſura, quam *Clariſſ. Verulamius* in nonnullos ejuſmodi Promiſſores vibravit, longue majoris eſt negotii: *Satis ſcimus* (inquit Vir Nobiliſſ.) *haberi Hiſtoriam Naturalem, mole amplam, varietate gratam, diligentiâ ſæpius curioſam, Attamen ſi quis ex ea fabulas, & authorum citationes, & inanes controverſias, Philologiam denique & ornamenta eximat (quæ ad convivales ſermones, hominumque doctorum Noctes potiùs, quàm ad inſtituendam Philoſophiam ſint accommodata) ad nil magni res recidet. Longè profectò abeſt ab ea Hiſtoria, quam animo metimur.* Similiter etiam & morborum curationes pro more facillimè proponuntur; Atqui hoc ita præſtare, ut verba in facta tranſeant, atque eventus promiſſis reſpondeant, magis ardui moliminis illi judicabunt, qui vident haberi apud Scriptores Practicos morbos complures, quos nec illi ipſi Scriptores, nec quiſpiam hactenus Medicorum ſanare valuerunt.

Quod autem ſpectat ad *Hiſtoriam Morborum*, ſi quis rem attentiùs perpendat, facilè videbit ſcribentem ad multo plura animum debere advertere, quàm vulgo exiſtimatur. Quorum pauca hæc impræſentiarum attingere ſuffecerit.

Primò, expedit ut morbi omnes ad definitas ac certas *ſpecies* revocentur, eâdem prorſus diligentiâ ac ἀκριβείᾳ quâ id factum videmus a *Botanicis* ſcriptoribus in ſuis *Phytologiis*. Quippe reperiuntur morbi, qui ſub eodem genere ac Nomenclatura redacti, ac quoad nonnulla ſymptomata ſibi invicem conſimiles, tamen & naturâ inter ſe diſcreti diverſum etiam medicandi modum poſtulant. *Cardui* quidem nomen ad plures herbarum ſpecies extendi nemo neſcit: at verò parum accuratè faciet rei herbariæ ſcriptor, qui generalem hujus plantæ deſcriptionem, quâ ſcilicet à cæteris ſtirpibus diſcrepat, proponere contentus, propria interim & peculiaria cujuſque ſpeciei ſigna & characteres, quibus ab invicem diſcriminantur, contempſerit. Eodem planè modo nec ſatis eſt ſcriptori communes duntaxat morbi alicujus πολυειδεῖς apparentias annotaſſe. Eſto ſanè non omnibus morbis eandem contingere varietatem; tamen complures eſſe, qui, licet ab authoribus ſub eodem titulo citra ullam ſpeciei diſtinctionem tractentur, diſſimillimâ ſint indole, in ſequentibus pagellis, uti ſpero, palam fiet. Imo etiam ubi diſtributio in ſpecies reperitur, id fit plerumque, ut *Hypotheſi* alicui, quæ veris Phænomenis ſubſtruitur, ſuus reſervetur honos; ac proinde ejuſmodi diſcriminatio non tàm ad morbi, quàm ad Authoris ingenium, philoſophandique theoriam accommodata eſt. Quantum Medicinæ obfuerit ἀκριβείας hac in parte defectus, oſtendunt multorum morborum exempla; quorum nempe curationes hodié non deſideraremus, ſi ſcriptores,

dum

dum Experimenta & Obſervationes Medicas benevolo ſaltem animo communicârint, unius ſcil. ſpeciei morbus pro alio ſpeciei diverſæ ſubſtitutus non fefelliſſet. Atque hinc etiam arbitror profectum eſſe, quod materia Medica in ſylvam tam immenſam, ſed fructu perexiguo, excreverit.

Porrò autem in ſcribenda morborum Hiſtoria, ſeponatur tantiſper oportet quæcunque *Hypotheſis Philoſophica*, quæ ſcriptoris judicium præoccupaverit; quo facto tum demum morborum *Phænomena* clara ac *naturalia*, quantumvis minuta, per ſe accuratiſſimè adnotentur; exquiſitam *Pictorum* induſtriam imitando, qui vel nævos & leviſſimas maculas in imagine exprimunt. Enim verò dici vix poteſt, quot erroribus anſam præbuerint *Hypotheſes* iſtæ *Phyſiologicæ*, dum ſcriptores, quorum animos falſo colore illæ imbuerint, iſtiuſmodi Phænomena morbis affigant, qualia, niſi in ipſorum cerebro, locum nunquam habuerunt, debebant autem in conſpectum venire, ſi Hypotheſis, quam ipſi pro conceſſa ac rata habent, conſtaret veritas. Adde quòd ſiquando ſymptoma aliquod, quod cum dicta Hypotheſi appoſitè quadret, revera morbo competat, cujus typum delineaturi ſunt, tum illud ſupra modum evehunt, ac planè reddunt ἐκ μυὸς ἐλέφαντα, quaſi in hoc ſcilicet totius negotii cardo verteretur: ſin Hypotheſi minùs congruat, aut prorſus ſilentio, aut levi ſaltem pede tranſmittere conſueverunt, niſi fortè beneficio ſubtilitatis alicujus Philoſophicæ in ordinem cogi, ac quoquo modo accommodari poſſit.

Expedit autem tertiò, ut in deſcribendo aliquo morbo peculiaria & *perpetua Phænomena* ſeorſim ab *accidentalibus* & adventitiis (qualia ſunt, quæ non tantùm ob ægrotantium temperiem & ætatem, ſed etiam ob rationem medendi diverſam variè ſe habent) enarrentur. Nam ſæpè accidit, ut facies morbi variet pro vario medicandi Proceſſu, ac nonnulla ſymptomata non tam morbo quàm Medico debentur; adeò ut eodem morbo laborantes, ſed variâ methodo tractatos; varia etiam ſymptomata exerceant. Unde niſi cautela adhibeatur, neceſſe eſt, ut admodum vagum & incertum ſit circa morborum ſymptomata judicium. Prætereo, quòd *Caſus oppidò rari* ad morborum Hiſtoriam propriè non pertineant; quemadmodum & in deſcriptione *Salviæ*, v. g. Erucarum morſus inter ſigna diſcriminantia iſtius plantæ neutiquam recenſentur.

Denique, *Anni tempeſtates*, quæ ſcilicet cuivis morborum generi potiſſimum faveant, diligenter obſervandæ ſunt. Non inficior nonnullos eſſe omnium horarum; alii tamen, nec pauciores, occulto quodam Naturæ inſtinctu, annorum tempora, non ſecus quàm quædam aves aut plantæ, ſequuntur. Sæpè quidem

ſubiit

ſubiit mirari hoc morborum quorundam ingenium, ſatis obvium, à paucis tamen fuiſſe hactenus obſervatum, cùm quo ſydere ſtirpes, aut pecudes ſolemniter procreentur plurimi curioſius adnotàrint. Sed quæcunque ſit hujus oſcitationis cauſa, pro certo ſtatuo tempeſtatum, in quibus ægritudines ingruere conſueverunt, notitiam multum Medico prodeſſe, tam ad ſpeciem morbi dignoſcendam, quàm ad ipſum morbum extirpandum; atque horum utrumque minus feliciter evénire, ubi iſtiuſmodi obſervatio negligitur.

Hæc qûidem etſi non ſola, ſaltem inſigniora ſunt, quæ in ſcribendâ morborum Hiſtoria obſervari convenit. Cujus *Hiſtoriæ* utilitas ad Praxim, omnem æſtimationem excedit: ac præ qua ſubtiles Diſquiſitiones ac argutiolæ, quibus Neotericorum libri ad nauſeam ferè inferciuntur, nullo in numero ſunt habendæ. Quâ enim aut compendioſiore aut etiam aliâ viâ, vel cauſæ morbificæ, quibus obviam eundem eſt, deprehendi, vel indicationes curativæ elici poſſunt, quàm certâ ac diſtinctâ peculiarium ſymptomatum perceptione? Neque enim ulla eſt circumſtantia tam levis aut exigua, quæ ſuos uſus ad utrumque non habeat. Nam ut demus aliquid varietatis à temperamento individuorum, & tractandi ratione proficiſci, nihilominus adeò æquabilis ac ſibi ubique ſimilis, eſt naturæ ordo in producendis morbis; ut in diverſis corporibus eadem plerumque reperiantur ejuſdem morbi ſymptomata; ac illa ipſa, quæ in *Socrate* ægrotantes obſervata fuerint, etiam generaliter ad *Hominem* quemcunque eodem morbo laborantem transferri poſſint; non ſecus ac univerſales plantarum Notæ ad omnia cujuſque ſpeciei individua ritè ſe diffundunt. Qui v. g. *Violam* accuraté deſcripſerit quoad colorem, ſaporem, odorem, ac figuram, cæteraque id genus; omnibus ubique terrarum *Violis*, quæ ſub ea ſpecie continentur, Hiſtoriam illam in pleriſque ferè omnibus convenire facilè animadvertet.

Et quidem exiſtimo, nos ob eam potiſſimùm cauſam accuratiori morborum Hiſtoriâ ad hunc uſque diem deſtitui, quia ſcil. plerique eos pro confuſis inconditiſque Naturæ, malè ſe tuentis & de ſtatu ſuo dejectæ, effectis tantùm habuere, ac proinde laterem lavare crederetur is, qui juſtam eorundem enarrationem molitetur.

Sed ut ad rem revertamur. Non minus certò etiam à minutiſſimis morbi circumſtantiis Indicationes curativas poſſit Medicus deſumere, quàm ab iiſdem ſumpſit Diagnoſtica. Atque adeo non ſemel mihi in mentem ſubjit, quòd ſi morbi cujuslibet Hiſtoriam diligenter perſpectam haberem, par malo remedium nunquam non ſcirem adferre, variis ejuſdem Phænomenis viam, quâ mihi

incedendum foret, haud dubiam præmonſtrantibus; Quæ quidem Phænomena, ſi inter ſe ſedulò conferantur, manu quaſi ducerent ad Indicationes illas maximè obvias, quæ ex intimo naturæ ſenſu, non verò Phantaſiæ erroribus depromuntur.

Atque his ſanè gradibus, & ut ita dicam, his adminiculis ad cœlum aſcendit, ad medicinæ nempe faſtigium, Medicorum ille *Romulus*, nunquam ſatis laudatus *Hippocrates*, qui hanc Arti Medicæ inſuper ſtruendæ ſolidam ac inconcuſſam ſubſternens baſin, *viz*, νούσων φύσιες ἰητροὶ, i. e. *Naturæ morborum medicatrices*, id egit, ut morbi cujuslibet Phænomena aperte traderet: nullâ Hypotheſi adſcitâ, & in partes per vim adactâ: ut in ejus libris *Morbi*, *de Affectionibus*, &c. videre eſt. Regulas etiam quaſdam tradidit ex obſervatione methodi iſtius, quâ utitur natura tâm in morbo provehendo, quàm in eodem amolliendo, natas; cujuſmodi ſunt *Coacæ Prænotiones*, *Aphoriſmi*, & reliqua id genus. Atque in his ferè ſtetit magna illa Divini ſenis Θεωρία, non ab irrito laſcivientis Phantaſiæ conamine deſumpta, ceu vana ægrorum inſomnia, ſed legitimam exhibens Hiſtoriam earum Naturæ operationum, quas in hominum morbis edit. Cùm verò dicta Θεωρία nihil eſſet aliud: quàm exquiſita naturæ deſcriptio, par erat omninò, ut in praxi eò tantùm collimaret, ut eidem laboranti, quibus poſſet modis ſubvenire contenderet; unde etiam non aliam Arti demandat provinciam, quàm ut deficienti naturæ ſuccurrat, effrænem coerceat & in ordinem redigat; utrumque verò hoc, tum paſſu illo, tum etiam methodo, quibus natura morbum expellere ſatagit atque amovere: Animadverterat nempe ſagaciſſimus Vir, quod ſola Naturæ τὰς νόσους κρίνει, καὶ ἐξαρκέει τὰ πάντα πᾶσι, Atque hæc omnia peragit Natura pauciſſimis ſimpliciſſimiſque adjuta remediorum formulis, alicubi etiam prorſus nullis.

Altera ab hac Methodus, quâ Ars medendi, ſi quid ego judico, poſſit ulterius provehi, in eo potiſſimùm cardine vertitur; ut certa aliqua, & *conſummata* undique ac *fixa Methodus medendi* in publica commoda tradatur, eam intelligo, quæ ſatis magno Experimentorum numero corroborata ſuffultaque, huic vel illi morbo devincendo ſuppar invenitur. Neque enim ſatis eſſe arbitror, ut ſucceſſus particulares, ſive Methodi cujuslibet, ſive etiam Remedii, ſcriptis prodantur, ſi neque illa univerſaliter atque in omnibus ſcopum attingere deprehendatur, (poſitis ſaltem his vel illis circumſtantiis.) Contendo verò ego nos æque certo ſcire debere, hunc illumve morbum expugnatum iri, ſi huic aut alteri intentioni ſatisfecerimus, ac certò jam ſcimus, nos hoc aliove remedii genere huic aut alteri intentioni ſatisfacere poſſe; quod quidem licèt non ſemper & ubique, frequentiſſimè

ta-

tamen, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ votis reſpondet exhibentium, ita *ſennæ foliis* v. gr. alvum ſubducimus, *Papavere* invitamus ſomnum. Non is ſum, qui negem, debere Medicum animum diligenter advertere ad particularia, tum Methodi, tum Remedii eventa, quibus eſt uſus in morborum curatione, & in uſus ſuos reponere, tàm ad ſublevandam memoriam, quàm ut anſas inde arripiat, quibus paulatim peritior evadat Medicus, tandemque poſt diutina, & repetita ſæpius experimenta, Methodum ſibi figat firmetque, à qua in hujus aut illius morbi curatione ne hilum ſibi recedendum putet. Obſervationes autem particulares in lucem dare, non ita magnam, me judice, adfert utilitatem. Nam ſi id tantùm agit *Obſervator*, ut nos doceat hunc morbum ſemel, vel etiam ſæpius huic remedio ceſſiſſe, quid mihi, obſecro, profuerit, ſi infinitæ ferè medicamentorum decantatiſſimorum copiæ, quà jamdiu obruimur, adhuc aliud mihi hactenus inauditum accreſcat? Quòd ſi repudiatis cæteris omnibus remediorum formulis, huic me unicè addixero, annon innumeris ferè experimentis probanda mihi venit ejus vis, innumeræ etiam circumſtantiæ trutinandæ, tum ægrum, tum ipſam Methodum ſpectantes, antequam ex obſervatione ſolitaria fructum aliquem queam decerpere? Si Obſervatori nunquam non reſponderit Medicamentum, quare in particularibus verſatur, niſi aut ſibi diffidat ipſe, aut minutatim potius quàm in ſolido impoſuiſſe orbi videri præoptet? Quàm verò in proclivi ſit denſiſſima hujus generis volumina conſcribere, nemo vel mediocriter in praxi verſatus ignorat; uti nec econtra quàm ſit illud difficile, perfectam & confirmatam undique Medendi Methodum in quovis morbo condere ac ſtabilire. Si vel unus tantùm per ſingula mundi ſæcula hoc modo unicum tractaverit morbum, Medendi Ars (quæ Medicorum eſt provincia) à multis retrò annis ad ἀκμὴν perveniſſet, omnibus abſoluta numeris, ſaltem in quantum fert mortalium ſors. Quæ verò fundi noſtri eſt calamitas, jamdiu ab antiquiſſimo & peritiſſimo duce *Hippocrate*, & priſca Medendi Methodo, cauſarum conjunctarum (utpote quæ certò ſe prodant) cognitioni ſuperſtructâ, deſcivimus; unde eſt, ut quæ hodiè exercetur, à Logodædalis conficta, confabulandi magis ſit Ars, quàm Medendi. Sed ne hanc ego dicam temerè impegiſſe videar, fas mihi ſit è via parumper deflectere, quo ſcilicet evincam Cauſas illas remotiores, in quibus aſſignandis & in lucem extrahendis hominum Curioſorum & περιέργων vanæ ſpeculationes unicè deſudant triumphantque, prorſus eſſe ἀκαταλήπτους ac inſcrutabiles; ſolas verò proximas & conjunctas à nobis poſſe cognoſci, atque ab his ſolis Indicationes curativas eſſe mutuandas.

Obſervandum eſt itaque, quod ſi Humores vel diutiùs, quàm par eſt, in corpore fuerint retenti, (quia ſc. Natura eoſdem concoquere nequeat, ac deinceps expellere;) vel ab hac aut illa aëris Conſtitutione labem morbificam contraxerint; vel denique contagio aliquo venenato infecti in ejuſdem caſtra tranſierint; his inquam modis & his ſimilibus, dicti Humores in formam ſubſtantialem, ſeu *ſpeciem* exaltantur, quæ his aliiſve Affectibus cum propria Eſſentia convenientibus ſe prodit; quæ quidem ſymptomata, licet minus cautis videantur oriri, vel à natura partis, quam humor obſedit, vel à natura humoris ipſius, antequam hanc induerat ſpeciem, nihilominus reverà Affectus ſunt ab eſſentia dictæ ſpeciei in hunc gradum recens evectæ, pendentes. Adeò ut quilibet *morbus ſpecificus* Affectio ſit ab hac vel illa ſpecifica Exaltatione; vel ſpecificatione ſucci cujuſdam in corpore animato ortum ducens. Sub hoc genere poteſt comprehendi maxima pars morborum, qui certum aliquem typum ac formam agnoſcunt. Et profectò haud minus ſe Natura methodo aſtringit in his tum producendis, tum maturandis, quàm in *Plantis*, ſive etiam *Animalibus*. Quinimò ut cui libet ſive Plantæ, ſive Animali proprii quidam ac peculiares Affectus competunt, ita ſe res habet in qualibet ſucci cujuſcunque Exaltatione, ubi ſemel in *ſpeciem* proruperit. Exemplum hujus rei ſatis luculentum quotidiè nobis ingerunt, & ob oculos ponunt variæ iſtæ Excreſcentiarum ſpecies, quas Arbores, Fruticeſque emittunt, vel ob ſucci Nutritii perverſionem & depravationem vel alias ob cauſas, in forma ſcil. *Muſci*, *Viſci Fungorum*, aliorumque id genus: quæ omnia *Eſſentiæ* ſunt ſive *Species*, à parente, ſeu Frutice, diverſæ planè atque diſtinctæ. Et ſanè qui ſeriò atque ad amuſſim penſitaverit φαινόμενα illa, quæ Febrem v. g. *Quartanam* comitantur; Quod viz. ferè ſemper ſub Autumno ingreditur; quòd certum ordinem ac typum ubique ſervat, revolutiones periodicas quarto quoque die non minus certò repetens, quam ſuas repetit Horologium, ſive aliud quoddam ejuſmodi αὐτόματον, (niſi ab accedente aliquo extrinſecùs adveniente hic ordo perturbetur;) quòd cum rigore ac notabili frigoris ſenſu aggreditur, quem excipit caloris perceptio non minus ſenſibilis, quæ tandem in ſudore effuſiſſimo terminatur; quod denique morbus hic, quemcunque demum invaſerit, vix ante *Vernum Æquinoctium* abigi poterit & fugari; Qui hæc, inquam, omnia penſiculatiùs trutinaverit, haud minus firmis rationibus inducetur, ut credat, morbum hunc *ſpeciem* eſſe, quàm ſunt illæ, ob quas credit Plantam eſſe ſpeciem, quæ parem ſemper ad normam è terra naſcitur, floret, interitque, atque in reliquis afficitur pro ratione Eſſentiæ ſuæ; neque facilè comprehen-

di poteſt; quî fiat ut hic *morbus* oriatur à combinatione ſive principiorum, ſive qualitatum evidentium, cum *planta* ſubſtantia ac ſpecies diſtincta in rerum natura ubique agnoſcatur. Illud interim non diffitemur, quòd cùm ſpecies ſive Animalium ſive Plantarum ſingulæ (demptis perpaucis) per ſe ſubſiſtant, iſtæ Morborum Species ab iis dependent humoribus, à quibus generantur.

Tametſi verò ex jam dictis conſtare videatur morborum plerorumque cauſas incrutabiles prorſus eſſe, ac ἀνεξιχνιάστους, non tamen inſolubilis erit illa queſtio, *Quo pacto ſanari poſſint?* cùm de cauſis remotioribus nos hoc aſſeramus: Nemo autem eſt qui non videat curioſos iſtos ſpeculatores in cauſis primo primis ferè ac remotiſſimis indagandis, ac in lucem (ut ut invitâ Minerva ac reclamante naturæ ſenſu) protrahendis operam perdere; immediatas verò & conjunctas, ceu ante pedes jacentes, contemnere, quæ tamen neceſſariò debent cognoſci, & poſſunt etiam, ſine ficulneis hujuſmodi adminiculis; cùm Intellectui ſe apertè ſiſtant, vel proprii ſenſûs teſtimonio, vel Anatomicis Obſervationibus ab aliis jampridem factis, retectæ. Atque ut impoſſibile planè eſt, ut Medicus eas morbi cauſas edicat, quæ nullum prorſus cum ſenſibus habent commercium, ita neque eſt neceſſe; abundè enim ſufficit, ut ſciat, unde immediatè oritur malum, taleſque ejus effectus atque ſymptomata, ut inter hunc aliumque morbum hujus non diſſimilem, valeat accuratè diſtinguere. In *Pleuritide* v. g. diu atque incaſſum ſe fatigabit aliquis, nec tamen mente aſſequetur pravam illam Craſin & malè cohærentem ſanguinis texturam, quæ prima eſt hujuſce mali origo; qui verò cauſam à quâ immediatè producitur rectè cognoverit, & ab aliis morbis quibuſcunque ritè valeat diſtinguere, non minus certò curandi ſcopum attinget, etiam neglectâ otioſâ iſtâ atque inutili remotiſſimarum cauſarum indagine. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ.

Jam verò ſi quærat aliquis, an ad prædicta in Arte Medica deſiderata duo (Veram ſcilicet & Genuinam morborum *Hiſtoriam*, & certam confirmatamque medendi *Methodum*) non etiam accedat tertium illud, Remediorum nempe *Specificorum Inventio*? Aſſentientem me habet & in vota feſtinantem. Etſi enim *Methodus* ſanandis morbis *Acutis* maximè accommoda mihi videatur, quibus exigendis cùm natura ipſa certum aliquem Evacuationis modum ſtatuerit, quæcunque Methodus eidem fert opem in promovenda dicta evacuatione, ad morbi ſanationem neceſſariò conferet; optandum eſt tamen, ut beneficio *Specificorum*, ſi quæ talia inveniri poſſint, æger rectiori ſemitâ ad ſanitatem proficeret; & (quod majoris etiam momenti eſt) extra aleam malorum, quæ ſequuntur aberrationes iſtas, in quas ſæpe invita dilabitur Natura in morbi cauſa

faciam, Lectoris patientiam deſidero tantùm, non favorem. Res ipſa etenim brevi loquetur, an fideliter & ſincero animo hîc egerim, an econtra ad inſtar ſceleratiſſimi hominis morumque profligatiſſimorum, homicidam me præſtiterim vel in terra defoſſus. Illam tantùm mihi veniam peto, quòd minus accuratè quàm propoſueram morborum Hiſtoriam ac Curationem deſcripſero; cùm non tàm metam figam, quàm animos iis addam, qui feliciore ingenio præditi ad hoc opus poſthâc ſe accingent, quod jam ego imperfectè molior.

Unum adhuc reſtat; de quo monendus eſt Lector, mihi in animo non eſſe, ſequentes paginas infinito particularium obſervationum numero diſtendere, quibus Methodo ibidem traditæ fidem aſtruam: Fruſtra enim & cum tædio Lectoris repeterentur iſta ſingulatim, quæ in ſummas contraxi. Satis autem habui ad calcem Obſervationis cujuslibet Generalis (ſaltem quæ ad annos nuperos ſpectat) Particularem hîc illic adnectere, quâ Methodi præcedentis medulla contineretur. Hoc interim ſpondeo, nullam à me Methodum Generalem fuiſſe evulgatam, quæ experientiâ reiteratâ non eſt ſtabilita, atque confirmata.

Sed & ſpe fruſtrabitur, qui ingentem Remediorum, ſeu Formularum ſylvam hîc expectaverit, cùm Medici judicio permittatur, ut pro re natâ iis utatur; mihi ſufficit innuiſſe, quibus Indicationibus ſatisfaciendum eſt, quo etiam ordine & tempore; Etenim in eo præcipuè ſtat Medicina Practica, ut genuinas Indicationes expiſcari valeamus, non ut remedia excogitemus, quibus illis ſatisfieri poſſit; quod qui minus obſervabant, *Empiricos* armis inſtruxere, quibus Medicorum opera imitari queant.

Quòd ſi quis objecerit, me in aliquibus non tantùm medicamentorum pompæ renunciaſſe, ſed ea inſuper remedia propoſuiſſe, quæ ad materiam medicam vix poſſit referri, adeò ſunt ſimplicia atque inartificioſa; vulgaribus tantùm opinor ac plebeiis animis hac in re diſplicebo. Norunt enim Sapientes, Bona ea eſſe omnia, quæ ſunt utilia, atque *Hippocratem*, dum Follium uſum in *Ileo* ſanando proponit, & in *Cancro* nihil prorſus agendum precipit, (atque ejuſmodi alia, quæ in ſingulis ferè pagellis ſcripta leguntur,) non minus benè de re medica meruiſſe, quàm ſi pompoſius remediorum formulis omnia implevîſſet.

In animo erat & *Chronicorum* morborum *Hiſtoriam* tradere, eorum ſaltem, quos frequentiſſimè tractaveram, ſed cùm operoſius id ſit, cumque harum, quas jam edo, Lucubrationum fortunam experiri primùm libuerit, impræſentiarum ſuperſedendum mihi eſſe duxi.

AUTHOR

AUTHORI, IN TRACTATUM EJUS DE FEBRIBUS.

FEbriles æſtus, victumque ardoribus orbem
Flevit, non tantis par Medicina malis.
Nam poſt mille artes, Medicæ tentamina curæ,
Ardet adhuc Febris, nec velit arte regi.
Præda ſumus flammis; ſolum ſperamus ab igne,
Vt reſtet paucus, quem capit urna, cinis.
Dum quærit Medicus Febris cauſamque modumque,
Flammarum & tenebras, & ſine luce faces;
Quas tractat patitur flammas, & Febre caleſcens,
Corruit ipſe ſuis victima rapta focis.
Qui tardos potuit morbos, artuſque trementes
Siſtere, Febrili ſe videt igne rapi.
Sic faber exeſos fulſit tibicine muros,
Dum trahit antiquas lenta ruina domos.
Sed ſi flamma vorax miſeras incenderit ædes,
Vnica flagrantes tunc ſepelire ſalus.
Fit fuga, tectonicas nemo tunc invocat artes,
Cùm perit artificis non minus uſta domus.
Se tandem Sydenham *Febriſque Scholæque furori*
Opponens, Morbi quærit, & Artis opem.
Non temerè incuſat tectæ putredinis ignes;
Nec fictus, Febres qui fovet, humor erit.

C Non

dum Experimenta & Obſervationes Medicas benevolo ſaltem animo communicârint, uniùs ſcil. ſpeciei morbus pro alio ſpeciei diverſæ ſubſtitutus non fefelliſſet. Atque hinc etiam arbitror profectum eſſe, quod materia Medica in ſylvam tam immenſam, ſed fructu perexiguo, excreverit.

Porrò autem in ſcribenda morborum Hiſtoria, ſeponatur tantiſper oportet quæcunque *Hypotheſis Philoſophica*, quæ ſcriptoris judicium præoccupaverit; quo facto tum demum morborum *Phænomena* clara ac *naturalia*, quantumvis minuta, per ſe accuratiſſimè adnotentur; exquiſitam *Pictorum* induſtriam imitando, qui vel nævos & leviſſimas maculas in imagine exprimunt. Enim verò dici vix poteſt, quot erroribus anſam præbuerint *Hypotheſes* iſtæ *Phyſiologicæ*, dum ſcriptores, quorum animos falſo colore illæ imbuerint, iſtiuſmodi Phænomena morbis affigant, qualia, niſi in ipſorum cerebro, locum nunquam habuerunt, debebant autem in conſpectum venire, ſi Hypotheſis, quam ipſi pro conceſſa ac rata habent, conſtaret veritas. Adde quòd ſiquando ſymptoma aliquod, quod cum dicta Hypotheſi appoſitè quadret, reverà morbo competat, cujus typum delineaturi ſunt, tum illud ſupra modum evehunt, ac planè reddunt ἐκ μυὸς ἐλέφαντα, quaſi in hoc ſcilicet totius negotii cardo verteretur: ſin Hypotheſi minùs congruat, aut prorſus ſilentio, aut levi ſaltem pede tranſmittere conſueverunt, niſi fortè beneficio ſubtilitatis alicujus Philoſophicæ in ordinem cogi, ac quoquo modo accommodari poſſit.

Expedit autem tertiò, ut in deſcribendo aliquo morbo peculiaria & *perpetua Phænomena* ſeorſim ab *accidentalibus* & adventitiis (qualia ſunt, quæ non tantùm ob ægrotantium temperiem & ætatem, ſed etiam ob rationem medendi diverſam variè ſe habent) enarrentur. Nam ſæpè accidit, ut facies morbi variet pro vario medicandi Proceſſu, ac nonnulla ſymptomata non tam morbo quàm Medico debentur; adeò ut eodem morbo laborantes, ſed variâ methodo tractatos; varia etiam ſymptomata exerceant. Unde niſi cautela adhibeatur, neceſſe eſt, ut admodum vagum & incertum ſit circa morborum ſymptomata judicium. Prætereo, quòd *Caſus oppidò rari* ad morborum Hiſtoriam propriè non pertineant; quemadmodum & in deſcriptione *Salviæ*, v. g. Erucarum morſus inter ſigna diſcriminantia iſtius plantæ neutiquam recenſentur.

Denique, *Anni tempeſtates*, quæ ſcilicet cuivis morborum generi potiſſimum faveant, diligenter obſervandæ ſunt. Non inficior nonnullos eſſe omnium horarum; alii tamen, nec pauciores, occulto quodam Naturæ inſtinctu, annorum tempora, non ſecus quàm quædam aves aut plantæ, ſequuntur. Sæpè quidem

ſubiit

ſubiit mirari hoc morborum quorundam ingenium, ſatis obvium, à paucis tamen fuiſſe hactenus obſervatum, cùm quo ſydere ſtirpes, aut pecudes ſolemniter procreentur plurimi curioſius adnotàrint. Sed quæcunque ſit hujus oſcitationis cauſa, pro certo ſtatuo tempeſtatum, in quibus ægritudines ingruere conſueverunt, notitiam multum Medico prodeſſe, tam ad ſpeciem morbi dignoſcendam, quàm ad ipſum morbum extirpandum; atque horum utrumque minus feliciter evénire, ubi iſtiuſmodi obſervatio negligitur.

Hæc qûidem etſi non ſola, ſaltem inſigniora ſunt, quæ in ſcribendâ morborum Hiſtoria obſervari convenit. Cujus *Hiſtoriæ* utilitas ad Praxim, omnem æſtimationem excedit: ac præ qua ſubtiles Diſquiſitiones ac argutiolæ, quibus Neotericorum libri ad nauſeam ferè inferciuntur, nullo in numero ſunt habendæ. Quâ enim aut compendioſiore aut etiam aliâ viâ, vel cauſæ morbificæ, quibus obviam eundem eſt, deprehendi, vel indicationes curativæ elici poſſunt, quàm certâ ac diſtinctâ peculiarium ſymptomatum perceptione? Neque enim ulla eſt circumſtantia tam levis aut exigua, quæ ſuos uſus ad utrumque non habeat. Nam ut demus aliquid varietatis à temperamento individuorum, & tractandi ratione proficiſci, nihilominus adeò æquabilis ac ſibi ubique ſimilis, eſt naturæ ordo in producendis morbis; ut in diverſis corporibus eadem plerumque reperiantur ejuſdem morbi ſymptomata; ac illa ipſa, quæ in *Socrate* ægrotantes obſervata fuerint, etiam generaliter ad *Hominem* quemcunque eodem morbo laborantem transferri poſſint; non ſecus ac univerſales plantarum Notæ ad omnia cujuſque ſpeciei individua ritè ſe diffundunt. Qui v. g. *Violam* accuraté deſcripſerit quoad colorem, ſaporem, odorem, ac figuram, cæteraque id genus; omnibus ubique terrarum *Violis*, quæ ſub ea ſpecie continentur, Hiſtoriam illam in pleriſque ferè omnibus convenire facilè animadvertet.

Et quidem exiſtimo, nos ob eam potiſſimùm cauſam accuratiori morborum Hiſtoriâ ad hunc uſque diem deſtitui, quia ſcil. plerique eos pro confuſis inconditiſque Naturæ, malè ſe tuentis & de ſtatu ſuo dejectæ, effectis tantùm habuere, ac proinde laterem lavare crederetur is, qui juſtam eorundem enarrationem moliretur.

Sed ut ad rem revertamur. Non minus certò etiam à minutiſſimis morbi circumſtantiis Indicationes curativas poſſit Medicus deſumere, quàm ab iiſdem ſumpſit Diagnoſtica. Atque adeo non ſemel mihi in mentem ſubjit, quòd ſi morbi cujuslibet Hiſtoriam diligenter perſpectam haberem, par malo remedium nunquam non ſcirem adferre, variis ejuſdem Phænomenis viam, quâ mihi

incedendum foret, haud dubiam præmonſtrantibus; Quæ quidem Phænomena, ſi inter ſe ſedulò conferantur, manu quaſi ducerent ad Indicationes illas maximè obvias, quæ ex intimo naturæ ſenſu, non verò Phantaſiæ erroribus depromuntur.

Atque his ſanè gradibus, & ut' ita dicam, his adminiculis ad cœlum aſcendit, ad medicinæ nempe faſtigium, Medicorum ille *Romulus*, nunquam ſatis laudatus *Hippocrates*, qui hanc Arti Medicæ inſuper ſtruendæ ſolidam ac inconcuſſam ſubſternens baſin, *viz*, νέσων φύσις ἰητροὶ, i. e. *Naturæ morborum medicatrices*, id egit, ut morbi cujuslibet Phænomena aperte traderet: nullâ Hypotheſi adſcitâ, & in partes per vim adactâ: ut in ejus libris *Morbi*, *de Affectionibus*, &c. videre eſt. Regulas etiam quaſdam tradidit ex obſervatione methodi iſtius, quâ utitur natura tàm in morbo provehendo, quàm in eodem amolliendo, natas; cujuſmodi ſunt *Coacæ Prænotiones*, *Aphoriſmi*, & reliqua id genus. Atque in his ferè ſtetit magna illá Divini ſenis θεωρία, non ab irrito laſcivientis Phantaſiæ conamine deſumpta, ceu vana ægrorum inſomnia, ſed legitimam exhibens Hiſtoriam earum Naturæ operationum, quas in hominum morbis edit. Cùm verò dicta θεωρία nihil eſſet aliud: quàm exquiſita naturæ deſcriptio, par erat omninò, ut in praxi eò tantùm collimaret, ut eidem laboranti, quibus poſſet modis ſubvenire contenderet; unde etiam non aliam Arti demandat provinciam, quàm ut deficienti naturæ ſuccurrat, effrænem coerceat & in ordinem redigat; utrumque verò hoc, tum paſſu illo, tum etiam methodo, quibus natura morbum expellere ſatagit atque amovere: Animadverterat nempe ſagaciſſimus Vir, quod ſola Naturæ τὰς νόσους κρίνει, καὶ ἐξαγνέει τὰ πάντα πᾶσι, Atque hæc omnia peragit Natura pauciſſimis ſimpliciſſimiſque adjuta remediorum formulis, alicubi etiam prorſus nullis.

Altera ab hac Methodus, quâ Ars medendi, ſi quid ego judico, poſſit ulterius provehi, in eo potiſſimùm cardine vertitur; ut certa aliqua, & *conſummata* undique ac *fixa Methodus medendi* in publica commoda tradatur, eam intelligo, quæ ſatis magno Experimentorum numero corroborata ſuffultaque, huic vel illi morbo devincendo ſuppar invenitur. Neque enim ſatis eſſe arbitror, ut ſucceſſus particulares, ſive Methodi cujuslibet, ſive etiam Remedii, ſcriptis prodantur, ſi neque illa univerſaliter atque in omnibus ſcopum attingere deprehendatur, (poſitis ſaltem his vel illis circumſtantiis.) Contendo verò ego nos æque certò ſcire debere, hunc illumve morbum expugnatum iri, ſi huic aut alteri intentioni ſatisfecerimus, ac certò jam ſcimus, nos hoc aliove remedii genere huic aut alteri intentioni ſatisfacere poſſe; quod quidem licèt non ſemper & ubique, frequentiſſimè

ta-

tamen, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ votis reſpondet exhibentium, ita *ſennæ foliis* v. gr. alvum ſubducimus, *Papavere* invitamus ſomnum. Non is ſum, qui negem, debere Medicum animum diligenter advertere ad particularia, tum Methodi, tum Remedii eventa, quibus eſt uſus in morborum curatione, & in uſus ſuos reponere, tàm ad ſublevandam memoriam, quàm ut anſas inde arripiat, quibus paulatim peritior evadat Medicus, tandemque poſt diutina, & repetita ſæpius experimenta, Methodum ſibi figat firmetque, à qua in hujus aut illius morbi curatione ne hilum ſibi recedendum putet. Obſervationes autem particulares in lucem dare, non ita magnam, me judice, adfert utilitatem. Nam ſi id tantùm agit *Obſervator*, ut nos doceat hunc morbum ſemel, vel etiam ſæpius huic remedio ceſſiſſe, quid mihi, obſecro, profuerit, ſi infinitæ ferè medicamentorum decantatiſſimorum copiæ, quà jamdiu obruimur, adhuc aliud mihi hactenus inauditum accreſcat? Quòd ſi repudiatis cæteris omnibus remediorum formulis, huic me unicè addixero, annon innumeris ferè experimentis probanda mihi venit ejus vis, innumeræ etiam circumſtantiæ trutinandæ, tum ægrum, tum ipſam Methodum ſpectantes, antequam ex obſervatione ſolitaria fructum aliquem queam decerpere? Si Obſervatori nunquam non reſponderit Medicamentum, quare in particularibus verſatur, niſi aut ſibi diffidat ipſe, aut minutatim potius quàm in ſolido impoſuiſſe orbi videri præoptet? Quàm verò in proclivi ſit denſiſſima hujus generis volumina conſcribere, nemo vel mediocriter in praxi verſatus ignorat; uti nec econtra quàm ſit illud difficile, perfectam & confirmatam undique Medendi Methodum in quovis morbo condere ac ſtabilire. Si vel unus tantùm per ſingula mundi ſæcula hoc modo unicum tractaverit morbum, Medendi Ars (quæ Medicorum eſt provincia) à multis retrò annis ad ἀκμὴν perveniſſet, omnibus abſoluta numeris, ſaltem in quantum fert mortalium ſors. Quæ verò fundi noſtri eſt calamitas, jamdiu ab antiquiſſimo & peritiſſimo duce *Hippocrate*, & priſca Medendi Methodo, cauſarum conjunctarum (utpote quæ certò ſe prodant) cognitioni ſuperſtructè, deſcivimus; unde eſt, ut quæ hodiè exercetur, à Logodædalis conficta, confabulandi magis ſit Ars, quàm Medendi. Sed ne hanc ego dicam temerè impegiſſe videar, fas mihi ſit è via parumper deflectere, quo ſcilicet evincam Cauſas illas remotiores, in quibus aſſignandis & in lucem extrahendis hominum Curioſorum & περιέργων vanæ ſpeculationes unicè deſudant triumphantque, prorſus eſſe ἀκαταλήπτους ac inſcrutabiles; ſolas verò proximas & conjunctas à nobis poſſe cognoſci, atque ab his ſolis Indicationes curativas eſſe mutuandas.

Obſervandum eſt itaque, quòd ſi Humores vel diutiùs, quàm par eſt, in corpore fuerint retenti, (quia ſc. Natura eoſdem concoquere nequeat, ac deinceps expellere;) vel ab hac aut illa aëris Conſtitutione labem morbificam contraxerint; vel denique contagio aliquo venenato infecti in ejuſdem caſtra tranſierint; his inquam modis & his ſimilibus, dicti Humores in formam ſubſtantialem, ſeu *ſpeciem* exaltantur, quæ his aliiſve Affectibus cum propria Eſſentia convenientibus ſe prodit; quæ quidem ſymptomata, licet minus cautis videantur oriri, vel à natura partis, quam humor obſedit, vel à natura humoris ipſius, antequam hanc induerat ſpeciem, nihilominus reverà Affectus ſunt ab eſſentia dictæ ſpeciei in hunc gradum recens evectæ, pendentes. Adeò ut quilibet *morbus ſpecificus* Affectio ſit ab hac vel illa ſpecifica Exaltatione; vel ſpecificatione ſucci cujuſdam in corpore animato ortum ducens. Sub hoc genere poteſt comprehendi maxima pars morborum, qui certum aliquem typum ac formam agnoſcunt. Et profectò haud minus ſe Natura methodo aſtringit in his tum producendis, tum maturandis, quàm in *Plantis*, ſive etiam *Animalibus*. Quinimò ut cui libet ſive Plantæ, ſive Animali proprii quidam ac peculiares Affectus competunt, ita ſe res habet in qualibet ſucci cujuſcunque Exaltatione, ubi ſemel in *ſpeciem* proruperit. Exemplum hujus rei ſatis luculentum quotidiè nobis ingerunt, & ob oculos ponunt variæ iſtæ Excreſcentiarum ſpecies, quas Arbores, Fruticeſque emittunt, vel ob ſucci Nutritii perverſionem & depravationem vel alias ob cauſas, in forma ſcil. *Muſci*, *Viſci Fungorum*, aliorumque id genus: quæ omnia *Eſſentiæ* ſunt ſive *Species*, à parente, ſeu Frutice, diverſæ planè atque diſtinctæ. Et ſanè qui ſeriò atque ad amuſſim penſitaverit φαινόμενα illa, quæ Febrem v. g. *Quartanam* comitantur; Quod viz. ferè ſemper ſub Autumno ingreditur; quòd certum ordinem ac typum ubique ſervat, revolutiones periodicas quarto quoque die non minus certò repetens, quam ſuas repetit Horologium, ſive aliud quoddam ejuſmodi αὐτόματον, (niſi ab accedente aliquo extrinſecùs adveniente hic ordo perturbetur;) quòd cum rigore ac notabili frigoris ſenſu aggreditur, quem excipit caloris perceptio non minus ſenſibilis, quæ tandem in ſudore effuſiſſimo terminatur; quod denique morbus hic, quemcunque demum invaſerit, vix ante *Vernum Æquinoctium* abigi poterit & fugari; Qui hæc, inquam, omnia penſiculatiùs trutinaverit, haud minus firmis rationibus inducetur, ut credat, morbum hunc *ſpeciem* eſſe, quàm ſunt illæ, ob quas credit Plantam eſſe ſpeciem, quæ parem ſemper ad normam è terra naſcitur, floret, interitque, atque in reliquis afficitur pro ratione Eſſentiæ ſuæ; neque facilè comprehen-

di poteſt; quî fiat ut hic *morbus* oriatur à combinatione ſive principiorum, ſive qualitatum evidentium, cum *planta* ſubſtantia ac ſpecies diſtincta in rerum natura ubique agnoſcatur. Illud interim non diffitemur, quòd cùm ſpecies ſive Animalium ſive Plantarum ſingulæ (demptis perpaucis) per ſe ſubſiſtant, iſtæ Morborum Species ab iis dependent humoribus, à quibus generantur.

Tametſi verò ex jam dictis conſtare videatur morborum plerorumque cauſas inſcrutabiles prorſus eſſe, ac ἀνεκδιηγήτως, non tamen inſolubilis erit illa queſtio, *Quo pacto ſanari poſſint?* cùm de cauſis remotioribus nos hoc aſſeramus: Nemo autem eſt qui non videat curioſos iſtos ſpeculatores in cauſis primo primis ferè ac remotiſſimis indagandis, ac in lucem (ut ut invitâ Minerva ac reclamante naturæ ſenſu) protrahendis operam perdere; immediatas verò & conjunctas, ceu ante pedes jacentes, contemnere, quæ tamen neceſſariò debent cognoſci, & poſſunt etiam, ſine ficulneis hujuſmodi adminiculis; cùm Intellectui ſe apertè ſiſtant, vel proprii ſenſûs teſtimonio, vel Anatomicis Obſervationibus ab aliis jampridem factis, retectæ. Atque ut impoſſibile planè eſt, ut Medicus eas morbi cauſas edíſcat, quæ nullum prorſus cum ſenſibus habent commercium, ita neque eſt neceſſe; abundè enim ſufficit, ut ſciat, unde immediatè oritur malum, taleſque ejus effectus atque ſymptomata, ut inter hunc aliumque morbum hujus non diſſimilem, valeat accurate diſtinguere. In *Pleuritide* v. g. diu atque incaſſum ſe fatigabit aliquis, nec tamen mente aſſequetur pravam illam Craſin & malè cohærentem ſanguinis texturam, quæ prima eſt hujuſce mali origo; qui verò cauſam à quâ immediatè producitur rectè cognoverit, & ab aliis morbis quibuſcunque ritè valeat diſtinguere, non minus certò curandi ſcopum attinget, etiam neglectâ otioſâ iſtâ atque inutili remotiſſimarum cauſarum indagine. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ.

Jam verò ſi quærat aliquis, an ad prædicta in Arte Medica deſiderata duo (Veram ſcilicet & Genuinam morborum *Hiſtoriam*, & certam confirmatamque medendi *Methodum*) non etiam accedat tertium illud, Remediorum nempe *Specificorum Inventio*? Aſſentientem me habet & in vota feſtinantem. Etſi enim *Methodus* ſanandis morbis *Acutis* maximè accommoda mihi videatur, quibus exigendis cùm natura ipſa certum aliquem Evacuationis modum ſtatuerit, quæcunque Methodus eidem fert opem in promovenda dicta evacuatione, ad morbi ſanationem neceſſariò conferet; optandum eſt tamen, ut beneficio *Specificorum*, ſi quæ talia inveniri poſſint, æger rectiori ſemitâ ad ſanitatem proficeret; & (quod majoris etiam momenti eſt) extra aleam malorum, quæ ſequuntur aberrationes iſtas, in quas ſæpe invita dilabitur Natura in morbi cauſa

expellenda, (ut ut potenter & doctè ei ab aſſiſtente Medico ſubveniatur) poſſit collocari.

Verùm quod ad morbos *Chronicos* ſanandos attinet, licet nihil dubitem ulteriores in medendo profectus vel à ſola *Methodo* poſſe ſperari, quàm qui in primam ſtatim cogitationem incurrant, attamen plus ſatis conſtat deficere illam in curatione *Chronicorum* aliquot vel maximè ſpectabilium inter eos, quibus homines urgentur; quod ob hanc præcipuè cauſam uſu venit, quia ſcil. Natura in hujuſcemodi morbis non habet Methodum tàm efficacem, quâ materiam morbificam foras ejiciat, [perinde atque in *Acutis*) quô nos cum eadem manus jungentes & ad debitum dirigentes ſcopum, morbum debellare valeamus. In vincendo itaque morbo Chonico is demum jure meritoque Medici nomen ſibi vindicat, penes quem eſt ejuſmodi medicamentum, quo morbi *Species* poſſit destrui: non qui id tantum agit, ut è primis ſecundiſque qualitatibus nova aliqua introducatur, & prioris ſubeat vicem; quod fieri quidem poteſt non extinctâ ſpecie: v. gr. calefieri poteſt, aut refrigerari, qui *Podagrâ* laborat, vigente adhuc podagrâ, necdum devictâ. Methodo hâc, quâ diverſæ tantum qualitates introducuntur, morbi *Specifici* non magis immediatè perdomantur, quâm ignis gladio extinguitur. Quid enim, obſecro, Calor, Frigus, Humidum, Siccumvè, aut è ſecundis qualitatibus, quæ ab his pendent, alia aliqua ad morbi curationem faciet, cujus eſſentia in harum nullâ conſiſtit? Si quis hic objecerit, ſatis magnum Remediorum Specificorum numerum jamdiu nobis innoteſcere, hunc ipſum, ſi examen paulò diligentiùs inſtituerit, in oppoſitas partes facilè tranſiturum confido, cùm unicus *Cortex Peruvianus* à ſuis militet. Toto enim cœlo diſtant, quæ huic allive *Indicationi Curativæ* ſpecificè reſpondent Medicamenta, cui ſi faciamus ſatis morbus abigitur; & quæ hunc aliumve *Morbum* ſpecifice atque immediatè perſanant, nullo habito reſpectu ad hanc aut illam Intentionem ſive Indicationem Curativam: v. gr. *Mercurius* & *Sarſæ radices* in *Lue Venerea ſpecifica* vulgò audiunt, quæ tamen pro ſpecificis propriis atque immediatis non debent haberi, niſi argumentis ſatis validis atque irrefragabilibus poſſit confici, *Mercurium* nullâ excitata *Salivatione*, *Sarſæ* verò radices ſine motis *ſudoribus* tàm egregiam operam præſtitiſſe. Ad hanc pariter normam alii etiam morbi aliis Evacuationibus curantur, cùm tamen quæ adhibentur Remedia, non magis propriè competant immediatæ curationi iſtorum morborum, qui eis ſanantur Evacuationibus, quibus faciendis ejuſmodi remedia maximè propriè deſignantur, quàm *Scalpellum Phlebotomum Pleuritidi*; quod tamen nemo opinor *Specificum* hujus morbi facilè appellaverit.

Specifica

Specifica proinde medicamenta, ſi ad hanc mentem noſtram reſtringantur, non cuivis homini contingunt, neque oſcitantibus temerè ſe ingerunt; nullus tamen dubito, quin in exundanti illa plenitudine, quâ turget Natura diffluitque, ita jubente *Optimo Maximo* rerum omnium *Conditore*, in ſingulorum præſervationem proſpectum pariter ſit de curatione malorum magis inſignium, quæ homines vexant; idque pro foribus, & in patrio cujuslibet ſolo. Et ſanè dolendum eſt *Plantarum* naturam nondum magis exploratò nobis innoteſcere; quæ mihi videntur reliquæ omni, quâ patet, Materiæ Medicæ palmam præripere, & quæ inveniendorum, de quibus jam diximus, Remediorum uberrimam nobis ſpem faciunt: Cùm *Animalium* partes cum humano corpore nimiùm convenire videantur, nimiùm diſſidere *Mineralia*; unde eſt quod Mineralia Indicationibus potentiùs reſpondere, quàm vel plantas vel ex animalibus deſumpta, lubens fateor; at non ſpecificè tamen mederi, eo quo diximus ſenſu ac modo. Me quod ſpectat, non hîc aliud mihi ſumo præter laborem ac tædium hæc atque hujuſmodi diu multumque jam per aliquot annos animo verſandi, necdum mihi tam feliciter ceſſit, ut cum prudenti fiducia, quæ de iis cogitaverim, in publicum dare auſim.

Quantumlibet vero mihi præ cæteris arrideant *Plantæ*, non tamen is ſum, qui eximia illa Medicamenta ex alia tribu deſumpta, quæ vel hoc, vel alio aliquo ſæculo hominum induſtriâ atque labore Intentionibus aptè reſpondentia reperta fuêre, contemnam. Inter quæ primum ſibi locum vendicant, quæ nomine *Guttarum Doctoris Godard* inſigniuntur, & à Viro *Doctiſſimo* & *ſolertiſſimo* tàm Methodi quàm Remediorum indagatore, *Domino Doctore Goodall* præparantur; quorum vim ac efficaciam in attingendo, ad quem vulgò diriguntur, ſcopo, cæteris quibuſque *Spiritibus Volatilibus* jure præfero.

Coronidis loco, cùm in hac introductione fuerim pollicitus, me daturum ſpecimen eorum, quæ in hujus Artis augmentum ut cunque conatus ſum; fidem liberare jam tentabo in tradendis Hiſtoriâ Curationeque *Acutorum Morborum*. Qua in re licet ſatis advertam, me ſupinis atque ignorantibus fructum omnem eorum, quos per meliores vitæ annos corpore animoque exant lavi laborum, expoſiturum, malum tamen peſſimi hujus ſæculi genium ſatis habeo perſpectum, ut non aliam ex hac ſemente, quàm convitiorum atque contumeliarum meſſem expectem; Meque famæ meæ longè melius conſuluiſſe, ſi inanem aliquam atque inutilem ſpeculationem commentatus fueram. Hoc verò mihi perinde eſt: Mercedem aliunde præſtolor. Si quis hîc objiciat alios æquè in hac arte verſatos non idem mecum de his rebus ſentire; meum non eſt, quid ſentiant alii, diſquirere, ſed meis obſervationibus adſtruere fidem, quod ut

faciam,

faciam, Lectoris patientiam deſidero tantùm, non favorem. Res ipſa etenim brevi loquetur, an fideliter & ſincero animo hîc egerim, an econtra ad inſtar ſceleratiſſimi hominis morumque profligatiſſimorum, homicidam me præſtiterim vel in terra deffoſſus. Illam tantùm mihi veniam peto, quòd minus accuratè quàm propoſueram morborum Hiſtoriam ac Curationem deſcripſero; cùm non tàm metam figam, quàm animos jis addam, qui feliciore ingenio præditi ad hoc opus poſthâc ſe accingent, quod jam ego imperfectè molior.

Unum adhuc reſtat; de quo monendus eſt Lector, mihi in animo non eſſe, ſequentes paginas infinito particularium obſervationum numero diſtendere, quibus Methodo ibidem traditæ fidem aſtruam: Fruſtra enim & cum tædio Lectoris repeterentur iſta ſingulatim, quæ in ſummas contraxi. Satis autem habui ad calcem Obſervationis cujuslibet Generalis (ſaltem quæ ad annos nuperos ſpectat) Particularem hîc illic adnectere, quâ Methodi præcedentis medulla contineretur. Hoc interim ſpondeo, nullam à me Methodum Generalem fuiſſe evulgatam, quæ experientiâ reiteratâ non eſt ſtabilita, atque confirmata.

Sed & ſpe fruſtrabitur, qui ingentem Remediorum, ſeu Formularum ſylvam hîc expectaverit, cùm Medici judicio permittatur, ut pro re natâ jis utatur; mihi ſufficit innuiſſe, quibus Indicationibus ſatisfaciendum eſt, quo etiam ordine & tempore; Etenim in eo præcipuè ſtat Medicina Practica, ut genuinas Indicationes expiſcari valeamus, non ut remedia excogitemus, quibus illis ſatisfieri poſſit; quod qui minus obſervabant, *Empiricos* armis inſtruxêre, quibus Medicorum opera imitari queant.

Quòd ſi quis objecerit, me in aliquibus non tantùm medicamentorum pompæ renunciaſſe, ſed ea inſuper remedia propoſuiſſe, quæ ad materiam medicam vix poſſit referri, adeò ſunt ſimplicia atque inartificioſa; vulgaribus tantùm opinor ac plebeiis animis hac in re diſplicebo. Norunt enim Sapientes, Bona ea eſſe omnia, quæ ſunt utilia, atque *Hippocratem*, dum Follium uſum in *Ileo* ſanando proponit, & in *Cancro* nihil prorſus agendum precipit, (atque ejuſmodi alia, quæ in ſingulis ferè pagellis ſcripta leguntur,) non minus benè de re medica meruiſſe, quàm ſi pompoſius remediorum formulis omnia impleviſſet.

In animo erat & *Chronicorum* morborum *Hiſtoriam* tradere, eorum ſaltem, quos frequentiſſimè tractaveram, ſed cùm operoſius id ſit, cumque harum, quas jam edo, Lucubrationum fortunam experiri primùm libuerit, impræſentiarum ſuperſedendum mihi eſſe duxi.

AUTHOR

AUTHORI,

IN TRACTATUM EJUS

DE

FEBRIBUS.

FEbriles æſtus, victumque ardoribus orbem
Flevit, non tantis par Medicina malis.
Nam poſt mille artes, Medicæ tentamina curæ,
Ardet adhuc Febris, nec velit arte regi.
Præda ſumus flammis; ſolum ſperamus ab igne,
Vt reſtet paucus, quem capit urna, cinis.
Dum quærit Medicus Febris cauſamque modumque,
Flammarum & tenebras, & ſine luce faces;
Quas tractat patitur flammas, & Febre caleſcens,
Corruit ipſe ſuis victima rapta focis.
Qui tardos potuit morbos, artuſque trementes
Siſtere, Febrili ſe videt igne rapi.
Sic faber exeſos fulſit tibicine muros,
Dum trahit antiquas lenta ruina domos.
Sed ſi flamma vorax miſeras incenderit ædes,
Vnica flagrantes tunc ſepelire ſalus.
Fit fuga, tectonicas nemo tunc invocat artes,
Cùm perit artificis non minus uſta domus.
Se tandem Sydenham *Febriſque Scholæque furori*
Opponens, Morbi quærit, & Artis opem.
Non temerè incuſat tectæ putredinis ignes;
Nec fictus, Febres qui fovet, humor erit.

C Non

Non bilem ille movet, nulla hic pituita: Salutis
Quæ ſpes, ſi fallax ardeat intus aqua?
Nec doctas magno rixas oſtentat hiatu,
Queis ipſis major Febribus ardor ineſt.
Innocuas placidè corpus jubet urere flammas,
Et juſto rapidos temperat igne focos.
Quid Febrim extinguat, varius quid poſtulat uſus,
Solari ægrotos quâ potes arte, docet.
Hactenus ipſa ſuum timuit Natura calorem,
Dum ſæpè incerto, quo calet, igne perit:
Dum reparat tacitos malè provida ſanguinis ignes,
Præluſit buſto, fit calor iſte rogus.
Iam ſecura ſuas foveant præcordia flammas,
Quem natura negat, dat Medicina modum.
Nec ſolùm faciles compeſcit ſanguinis æſtus,
Dum dubia eſt inter ſpemque metumque ſalus;
Sed fatale malum domuit, quodque aſtra malignum
Credimus, iratam vel genuiſſe Stygem.
Extorſit Lacheſi *cultros, Peſtiſque venenum*
Abſtulit, & tantos non ſinit eſſe metus.
Quis tandem arte novâ domitam miteſcere Peſtem
Credat, & antiquas ponere poſſe minas?
Poſt tot mille neces, cumulataque funera buſto,
Victa jacet parvò vulnere dira Lues.
Ætheriæ quanquam ſpargant contagia flammæ,
Quicquid ineſt iſtis ignibus, ignis erit.
Delapſæ cœlo flammæ licet acriùs urant,
Has gelida extingui non niſi morte putas?
Tu meliora paras victrix Medicina; tuuſque,
Peſtis quæ ſuperat cuncta, triumphus erit.
Vive liber, victis Febribus ignibus; unus
Te ſimul & mundum qui manet, ignis erit.

J. Locke A. M. Ex Æde
Chriſti Oxon.

THOMÆ

OBSERVATIONUM MEDICARUM CIRCA MORBORUM ACUTORUM

Hiſtoriam & Curationem

SECTIO PRIMA.

CAPUT I.

De Morbis Acutis in genere.

DICTAT ratio, ſi quid ego hic judico, Morbum, quantumlibet ejus Cauſæ humano corpori adverſentur, nihil eſſe aliud quàm Naturæ conamen, materiæ morbificæ exterminationem in ægri ſalutem omni ope molientis. Cùm enim hominum genus, ita volente ſupremo rerum omnium arbitro ac moderatore *Deo*, variis impreſſionibus, forinſecus advenientibus, excipiendis aptum natum ſit, fieri non poteſt quin idem variis etiam malis fuerit obnoxium: quæ quidem partim ab iſtis aeris particulis naſcuntur, quæ, cum corporis humoribus malè convenientes in idem ſe inſinuaverint, nudo ſanguini permiſtæ, corpus omne morbifico afflant contagio; partim à variis fermentationum generibus, vel etiam putrefactionibus humorum, qui in corpore ultra juſtum tempus ideo ſunt commorati, quia ſcilicet iiſdem digerendis primùm, dein excernendis, vel ob nimiam eorundem molem vel qualitatem incongruam, ſuppar idem non fuit. Hiſce rerum circumſtantiis ita intimè eſſentiæ humanæ intertextis complicatiſque, ut nemo quiſquam ſe ab aliis in-ſolidum queat liberare, Natura

 tura

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tura de ejuſmodi methodo, ac ſymptomatum concatenatione ſibi proſpexit quibus materiam peccantem atque alienam, quæ totius Fabricæ compagem aliter ſolveret, è ſuis finibus poſſit excludere. Quamlibet autem frequentiùs longè quàm fierit cernimus, illum, ad quem remediis hiſce ingratis collimat, ſanitatis ſcopum attingeret, niſi ab ignaris a recto quem tenet curſu detorqueretur, verumtamen cum ſibi relicta vel nimio opere ſatagendo, vel etiam ſibi deficiendo hominem letho dat, ferreæ illi atque inſolubili mortalitatis legi obſequitur cui debemus nos noſtraque. Recte enim *Boethius*, atque ex rerum ſenſu.

Conſtat æternâ poſitumque lege eſt,
Conſtet ut genitum nihil.

Sed ut inſtantiâ unâ alterave jam dictorum veritatem afferamus, Ipſa *Peſtis* quid, obſecro, aliud eſt quàm Symptomatum complicatio, quibus utitur natura ad inſpiratas unà cum aere particulas *μιασμώδεις*, per emunctoria, Apoſtematum ſ. ecie vel aliarum eruptionum opera, excuti nidas? Qui *Arthritis* niſi Naturæ providentia ad tenuem ſanguinem, atque expurgandum corporis profundum, ut cum *Hippocrate* loquamur? Poteſt & idem affirmari de pleriſque aliis morbis perfectè formatis.

Jam verò nunc hoc munere celerius fungitur natura, nunc verò tardiùs, pro variâ methodo quâ cauſam morbificam deturbare nititur. Nam cùm *Febris* opem depoſcit, quâ adjutrice particulas inquinatas à ſanguine divellat, divulſaſque progreſſu adhuc ulteriori per Sudores, Diarrhœam, Eruptiones, aut aliam iſtiuſmodi evacuationem expellat; cumque in ſanguinis maſsâ corpore pertenui ac fluido res omnis peragatur, idque motu partium violentiore, neceſſe omnino eſt, non ſolùm ut ſubitò vel in ſalutem ægri vel in mortem determinetur (prout ſc. Natura vel materiam morbificam Criticè norit ſolvere, vel ab eadem oppreſſa fatiſcat) ſed etiam ut pejora vehementioraque ſymptomata ſe ubique comites adjungant. Atque hujuſmodi plane ſunt morbi iſti quos *Acutos* appellamus, qui velociter ſc. atque cum impetu & periculo ad ſtatum moventur. Quamvis, ſi minus accuratè, haud tamen minus veré loquamur, iſti etiam morbi pro Acutis ſint habendi, qui, licèt reſpectu Paroxyſmorum, ſi omnes ſimul ſumantur, tardiùs moveant, reſpectu tamen Paroxyſmi cujuslibet particularis, citò atque etiam Criticè ad finem perveniunt, quales ſunt Febres intermittentes omnes.

Ubi verò continens morbi materia ejus eſt indolis ut febrem in partes ſuas pertrahere non valeat ad dictæ materiæ ſeparationem univerſalem; aut cùm hujuſmodi materia parti alicui affigitur quæ eidem explodendæ prorſus eſt impar, ſive ob propriam conformationem (uti ſe res habet in materia Morbificâ *Paralyticorum* nervis impactâ, in materia item ſuppurata in civitate Thoracis *Empyricorum*) vel ob defectum caloris naturalis & ſpirituum, [ut cùm Pituita in pulmones decidit vel Senio vel Tuſſi diuturniore labefactatos] vel denique ob continuum materiæ novæ affluxum, quâ ſanguis vitiatus & ad ejuſdem eliminationem unicè diſpoſitus, partem obruit gravatque:

que : In his , inquam , caſibus , vel tardè admodum ad coctionem pervenit materia , vel non omnino ; adeoque morbi ab hujuſmodi materia inconcoctili provenientes *Chronici* & nuncupantur & ſunt : A duobus his itaque principiis ſibi invicem contrariis , de quibus modò egimus , morbi alii *Acuti* , alii verò *Chronici* exurgunt.

Acutos quod ſpectat , quos impræſentiarum tractare mihi eſt animus , eorum alii à ſecretâ atque inexplicabili Aeris alteratione hominum corpora inficientis , gignuntur , neque à peculiari ſanguinis & humorum craſi omnino dependent , niſi quatenus occulta aëris influentia dictis corporibus eandem impreſſerit : Hi durante arcanâ illâ aëris conſtitutione nec ultrà pergunt laceſſere , neque alio ullo tempore invadunt. *Epidemici* hi dicti ſunt.

Acutorum alii ab hâc vel illâ particulari corporum particularium ἀνωμαλίᾳ oriuntur , qui cùm à cauſa magis generali non producantur , ideo neque plures ſimul corripiunt. Hi inſuper Acuti quibus libet annis & quolibet anni tempore indifferenter invadunt ; exceptis tamen jis quæ dicemus , ubi de genere hoc peculiariter agetur. Hos ego Acutos *Intercurrentes* ſive *Sporadicos* appello , quia nullo non tempore contingunt quo Epidemici graſſantur. Ab *Epidemicis* primum exordium mihi ſumam , generalem eorundem hiſtoriam ante omnia proponens.

CAPUT II.

De Morbis Epidemicis.

NIhil quicquam , opinor , animum univerſæ quâ patet Medicinæ pomœria perluſtrantem tantâ admiratione percellet , quam diſcolor illa & ſui plane diſſimilis Morborum Epidemicorum facies , non tam quâ varias ejuſdem anni tempeſtates , quàm quâ diſcrepantes diverſorum ab invicem annorum *Conſtitutiones* referunt , ab jiſque dependent. Qui tam aperta prædictorum morborum diverſitas tum propriis ac ſibi peculiaribus ſymptomatis , tum etiam medendi ratione ; quam hi ab illis diſparem prorſus ſibi vendicant , ſatis illuceſcit. Ex quibus conſtat, Morbos hoſce , ut ut externâ quadantenus ſpecie & ſymptomatis aliquot utriſque pariter ſupervenientibus convenire paulò incautioribus videantur , re tamen ipſâ , ſi bene adverteris animum , alienæ admodum eſſe indolis , & diſtare ut *Æra Lupinis*. Haud equidem ſatis ſcio , an diligentius examen (quali ritè inſtituendo vix unius hominis brevis ætas par eſſe videatur) nos edoceret , Epidemicorum alios continuâ quadam ſerie , ceu facto circulo , alias ſemper excipere ; an verò omnes indiſcriminatim nulloque ſervato ordine , pro occulta Aëris diatheſi & inexplicabili temporum ratione , mortales inceſſere. Hoc ſaltem pro comperto habeo ex multiplici accuratiſſimarum obſervationum fide , prædictas morborum ſpecies , præſertim Febres continuas ita toto , quod ajunt ; cœlo differre , ut quâ Methodo currente anno ægrotos liberaveris , eâdem ipſâ an-

no jam vertente forſitan è medio tolles: quodque, ubi ſemel in genuinam Medendi rationem, quam hæc vel illa Febris ſpecies ſibi vendicat, auſpicato inciderim, ad eundem ſcopum collimans (favente, ut fit, optimo Numine) meram quaſi ſemper attingam, reſpectu ad temperamentum, ætatem & reliqua ejuſmodi utcunque habito, donec extinctâ illâ ſpecie novoque gliſcente malo, anceps rurſum hæreo, quâ mihi viâ inſiſtendum ut ægris ſubveniam, ac proinde niſi ingenti adhibitâ cautelâ intentiſque omnibus animi nervis, vix ac ne vix quidem poſſum efficere ne unus aut alter eorum, qui ſe primi meæ curæ commiſerint, vitâ periclitetur, donec inveſtigato jugiter tandemque perſpecto morbi genio, ad eundem perdomandum recto pede & intrepidus denuo procedam.

Quamvis autem diverſas diverſorum annorum habitudines, quoad manifeſtas aëris qualitates, maximâ quâ potui diligentia notaverim, ut vel exinde cauſas tantæ Epidemicorum viciſſitudinis expiſcarer, me tamen ne hilum quidem hactenus promoveri ſentio; quippe qui animadverto annos quoad manifeſtam aëris temperiem ſibi planè conſentientes, diſpari admodum morborum agmine infeſtari, & viceverſâ. Ita enim ſe res habet. Variæ ſunt nempe annorum *Conſtitutiones*; quæ neque calori, neque frigori, non ſicco humidove ortum ſuum debent, ſed ab occultâ potius & inexplicabili quadam alteratione in ipſis terræ viſceribus pendent, unde aër ejuſmodi effluviis contaminatur, quæ humana corpora huic aut illi morbo addicunt determinantque, ſtante ſcilicet præfatæ Conſtitutionis prædominio, quæ exacto demum aliquot annorum curriculo faceſſit atque alteri locum cedit. Unaquæque harum Conſtitutionum generalium propriâ ac peculiari ſibi Febris ſpecie funeſtatur, quæ extra illam nuſquam comparet, cujuſmodi Febres idcirco *Stationariæ* nobis audiunt.

Adhæc ſunt & particulares quædam ejuſdem anni, ut ita, dicam, Craſes, in quibus licèt ſecundum manifeſtas aëris qualitates, ejuſmodi Febres quæ generaliorem anni Conſtitutionem ſequuntur magis minuſve Epidemicè graſſentur, vel ſeriùs ocyuſve ingruant; præ cæteris tamen ejuſmodi Febres, quæ omnibus in univerſum annis competunt (quas ideò *Intercurrentes* voco) ab hoc illove manifeſto aëris temperamento ortum ducunt; verbi gratiâ, *Pleuritis*, *Angina*, & reliquæ ejuſdem farinæ, quæ a ſubito calore, intenſius ac diuturnum frigus ſtatim excipiente, plerumque invadunt. Poteſt itaque fieri, ut ſenſibiles aëris qualitates ad illas quidem Febres producendas faciant, quæ in qualibet conſtitutione ſe exerunt; non verò ad illas alias quæ certæ alicui conſtitutioni quaſi propriæ ac peculiares exiſtunt: Fatendum tamen eſt; prædictas aëris qualitates corpora noſtra ad hujus illiuſve morbi Epidemici generationem magis minuſve diſponere; quod & de quocunque errore circa *ſex res non naturales* dictum volo.

Animadvertendum autem eſt, Epidemicorum alios in hoc aut illo anno regulariter & eodem ſemper modo ſe habere, iiſdem planè phænomenis & conformi ſymptomatum agmine in pleriſque ferè omnibus quos adoriuntur, ſti-

patos

paros, atque eâdem prorſus viâ ſibi fugam & exitum parantes. Ex his itaque tanquam in ſuo genere perfectiſſimis, vera & certa Morborum Epidemicorum Hiſtoria ediſcenda eſt atque tradenda.

Sunt vero alii aliorum annorum Morbi, qui licet Epidemicorum inſigniantur nomine, enormes tamen ſunt & perquam *anomali*, utpote qui nulli ſe Typo patiuntur aſtringi, & revera mali ſunt moris, tum quoad incertam ſymptomatum varietatem certiſſimamque diſſimilitudinem, tum quoad methodum quâ ſe ipſi expediunt & amoliuntur. Hæc tanta illorum diſparitas exinde oritur, quòd ſcilicet quælibet Conſtitutio morbos parit; à morbis ejuſdem generis, qui alio tempore graſſabantur, multùm abludentes, quòd non tantùm in Febribus locum habet, ſed in pleriſque aliis Epidemicis.

Neque hic finitur *Oreſtes*: reſtat enim & aliud paulò ſubtilioris θεωρίας luxuriantis, ſi fas eſt dicere, naturæ luſus; quòd nempe idem morbus in ipſiſſima anni conſtitutione varia ſæpe & diſſimili ſe facie oſtentat, quod ad tempora attinet Principii, Statûs, & Declinationis; quod quidem tanti poteſt eſſe momenti; ut pro ejus arbitrio Curativæ Indicationes ponendæ ſumendæve fuerint.

Porro obſervandum eſt, Epidemicos quoſcunque in duos omnino ordines diſpeſci; *Vernos* dico, & *Autumnales*; & quamvis fieri poteſt, ut alia qualibet anni tempeſtate ſubnaſcantur, ad illam tamen ſunt relegandi, Ver Autumnuſve fuerit, quam proximè contingunt: Accidit enim nonnunquam, aëris temperiem cum Epidemicorum aliquo in tantum conſpirare, ut, eo fautore, ante tempus ſibi debitum miſeros invadat, & è contra eſt, ubi tam parùm illis inter ſe convenit, ut corpus præ-diſpoſitum non niſi aliquandiu poſt aggrediatur. Cùm itaque *Ver* dico vel *Autumnum*, non de ipſo ſtatim *Æquinoctio*, ſive *Verno* ſive *Autumnali*, ad amuſſim loquor.

Epidemicorum, qui *Verno* tempore graſſantur, alii maturè admodum ſe ingerunt, menſe ſcilicet *Ianuario*, & exinde pedetentim increbeſcentes circa *Æquinoctium Vernale* ad Statum perveniunt, à quo ſenſim imminuti circa *Solſtitium Æſtivum* evaneſcunt, niſi quod pauciſſimi poſtea forſitan hunc illumve petant. In horum numero ſunt *Morbilli*; ut & *Febres Tertianæ Vernales*, quæ, licèt ſeriùs aliquanto emergant, *Februario* nempe, tamen appetentes *Æſtivo Solſtitio* pariter ſe ſubducunt. At verò alii *Vere* orti, & de die in diem invaleſcentes non niſi ſub *Æquinoctium Autumnale* ſtatum indipiſcuntur, quo præterlapſo paulatim cedentes tandem adventante brumali frigore vertuntur in fugam; hujuſmodi ſunt *Peſtis* ipſa, & *Variolæ*, iſtis annis quibus eorum utervis aliorum morborum prædominio fuerit potitus.

Cholera Morbus ex Epidemicorum Autumnalium familia, menſ. *Auguſto* exorſus, intra anguſtos unius menſis cancellos concluſus percurrit ſua tempora, Sunt tamen alii qui eadem tempeſtate prognati uſque ad hyemem excurrunt, v. gr. *Dyſenteria*, *Febres Quartanæ*, & *Tertianæ Autumnales*, Hi omnes utut eorum aliquos quos ſemel invaſerint longiori vel breviori tempore affligant, plerum-

que tamen intra duorum menſium ſpatium & nomen & Epidemicorum naturam prorſus amittunt.

Febres autem ſpeciatim quod attinet, obſervandum eſt, maximam earum partem, quæ *Continuæ* ſunt nulla hucuſque nomina, in quantum à Conſtitutionis generalis Influentia pendent, obtinuiſſe, appellationes autem, quibus dignoſcuntur ab inſigni aliqua alteratione ſanguini impreſsâ, vel evidentiori ſymptomate mutuari. Hac ratione *Putridæ* dicuntur, *Malignæ*, *Pethechiales*, *&c.* Quandoquidem verò ſingula fermè conſtitutio præter has quas parturit Febres, ad alium morbum aliquem magis Epidemicum eodem tempore propagandum proclivis eſt celebrioris nominis, cujuſmodi ſunt *Peſtis*, *Variolæ*, *Dyſenteriæ*, *&c.* non ſatis video, cur iſtiuſmodi Febres non potiùs ſortirentur nomina à Conſtitutione, quatenus horum morborum alterutri producendo favet, eodem illo tempore quo comparebant, quàm à qualibet ſanguinis alteratione, vel ſymptomate particulari, quæ diverſæ ſpeciei febribus pari jure poſſunt competere. *Intermittentes* verò nomina ſibi deſumunt ab intervallo Paroxyſmi interjecto, atque hoc quidem charactere ſatis diſcriminantur, ſi variarum etiam anni tempeſtatum quibus contingunt, Veris ſc. & Autumni, habeatur ratio. Licèt nonnunquam earum aliquæ de Intermittentium natura revera participent, nullo charactere admodum viſibili eaſdem prodente. Ut cùm præmaturæ *Iulio* menſe, v. gr. Intermittentes Autumnales ingrediuntur atque increbeſcunt, non ſtatim genuinum Typum indunt, (quod intermittentes Vernis quidem ſolemne eſt) ſed continuas Febres ita per omnia imitantur, ut niſi caſtigatiſſimo utraſque examine trutinaveris, ab invicem diſcriminari non poſſint, at retuſo paulatim Conſtitutionis impetu, & frænata vi, jam in Typum regularem migrant, atque exeunte Autumno, larva abjecta, Intermittentes ſe eſſe, quales ab initio reapſe fuerunt, palam fatentur, ſive Quartanæ illæ fuerint, ſive Tertianæ; quod ſi non diligenter animadverterimus, cum magno ægrorum noſtrorum malo medicantes hallucinabimur, dum hujuſmodi Febres, quæ ex Intermittentium numero ſunt, pro Continuis veris & genuinis habeantur.

Porrò, quod ſedulò advertendum, quum plures aliquot horum morborum eundem fatigent annum, unus eorum aliquis reliquorum prædominio potitur, cæteris in ejus quaſi ditionem redactis, & parciùs id temporis ſævientibus, ita ut illo augeſcente imminuantur hi, eodemque rurſus imminuto, mox recrudeſcant. Atque ita viciſſim mortales laceſſunt, prout anni genius & ſenſibilis aëris temperies huic aut illi magis ſuffragantur. Qui verò morbus circa Æquinoctium Autumnale maximopere furit & cumulatiſſimam edit ſtragem, totius anni Conſtitutioni nomen impertit ſuum; quiſquis enim fuerit morborum, qui ea tempeſtate præ cæteris invaluerit, principatum omnium qui iſto anno invadunt obtinuiſſe facilè deprehendetur, cujus ingenio Epidemici, quotquot ſunt, σύγχρονοι ſe accommodant, in quantum eorum fert natura; v. gr. cum *Variolæ* eo tempore latiſſimè depopulantur, Febris toto anno ſparſim oberrans ejuſdem planè inflammationis eſt particeps, quæ

Variolas parit. Uterque nempe Morbus ad eandem ferè normam adoritur, maximaque inter maximè propria utriuſque Symptomata intercedit cognatio, (excepta Variolarum eruptione, & reliquis, quæ ab illa pendent) ut ex ingenti illo tum ad ſpontaneos ſudores, tum ad ſalivam excernendam propenſione, in qua utriſque convenit, abundè conſtat. Pariter, cùm *Dyſenteria* dicto tempore præcipuè fuerint graſſatæ, Febris, quæ eo anno infeſtat, earundem indolem non leviter æmulatur, niſi quod illæ cauſam morbificam per ſedes eliminent, & pauca alia exinde naſcantur ſymptomata,) quod tum à conſimili utriuſque morbi inſultu, tum etiam quòd utroque malo corripi Aphthis ſimilibuſque invicem ſymptomatibus admodum ſint obnoxii, ſatis evincitur. Et ſanè Dyſenteria de quâ agitur, ipſiſſima illa Febris eſt; hoc tantùm diſcrimine, quòd introvertatur & in inteſtina ſe exonerans per eandem viam ſibi faciat. Notandum autem eſt, Epidemicorum illum principem, qui ſub Æquinoctio Autumnali, ceu rupto aggere torrens, omnia ſtraverat, ingruente hyemis frigore intra ſuum ſe alveum condere: cùm exadverſo Epidemici inferioris ordinis, qui ſub eo merentur, tunc temporis præſertim ingraveſcant & rerum potiantur, donec dictus anni princeps eorum vires denuò frangat & deleat nomen.

Poſtremò obſervandum eſt, quoties Conſtitutio aliqua varias Epidemicorum ſpecies parit, ſingulas has ſpecies genere ab illis differre, quæ cum idem planè nomen ſortiantur, aliâ tamen Conſtitutione generentur. Quotcunque ſint autem Species illæ peculiares, quæ in una eademque Conſtitutione invadunt, in communi unâ atque generali cauſa ſingularum productrice, omnes conveniunt, hâc ſcilicet aut alia aëris Diatheſi peculiari; & ex conſequenti quantocunque ab invicem, quoad Typum & Formam ſpecificam, intervallo diſtent, Conſtitutio tamen omnibus communis ſubjectam ſingularum materiam ad ejuſmodi conditionem atque ſtatum effingit formatque, ut præcipua ſymptomata, quæ ad particularem evacuationis modum nihil attinet, omnibus paria ſint; ſingulis etiam in hoc conſpirantibus, ut eodem pariter omnes tempore & intendant ſævitiam & remittant. Notandum eſt inſuper, quibus annis variæ illarum ſpecies graſſantur uno eodemque tempore, eas omnes modo quo primùm aggrediuntur, atque invaſionis ſymptomatis conſentire.

Hinc itaque cernere eſt, variam admodum & accuratam naturæ methodum, quam ad morborum generationem adhibet, quam nemo hominum, arbitror, hactenus pro rei dignitate ſatis obſervando eſt aſſecutus. Atqui ex pauculis hiſce omninò conficitur (cùm ſpecificæ Popularium morborum differentiæ, nominatim Febrium, arcanæ annorum conſtitutioni innitantur) incaſſum deſudare illos, quotquot diverſarum Febrium rationes à cauſa morbifica in humano corpore aggeſta deducunt; nam liquidò patet, quemlibet, pancraticè licet valentem, ſi certa quædam hujus noſtræ regionis loca adeat, Febre ibidem graſſante intra dies aliquot laboraturum: vix autem credibile ſit, *manifeſtam* aliquam mutationem ab aëre præfati viri humoribus tam brevi impreſſum iri. Neque minus difficile eſt, generales regulas Febribus his debel-

D landis

landis accommodare & certos aliquos limites figere, quos ultra citraque progredit, aut in iiſdem conſiſtere, non liceat. In hac itaque tam ſpiſſa rerum caligine, nihil mihi prius eſt, quàm quando novæ Febres graſſari incipiant, cunctari pauliſper, & ad magna præſertim remedia non niſi ſuſpenſo pede ac tardiùs procedere; diligenter interim illatum ingenium atque morem obſervare; quibus itidem præſidiorum generibus ægri juventur vel lædantur, ut quamprimum his repudiatis, illis utamur.

Verbo dicam, Epidemicorum Species omnes juxta Phænomenon ſuorum varietatem in claſſes redigere, ac characteres cujuſque idiopathicos enucleare, nec non propriam medendi rationem unicuique ſigillatim accommodare, ut res eſt multi otii ac ſummè ardua, ita etiam cùm nullo certo (aut ſaltem nondum explorato) annorum ordine emergant, ad juſtum de iiſdem obſervationum apparatum congerendum fortaſsè unius Medici ætas non ſuffecerit. At verò hic labor, ut ut ſit improbus, prius eſt exantlandus, quàm nos aliquid memoratur dignum in extricanda tam multifaria horum morborum ſerie præſtitiſſe jure poſſimus gloriari.

At verò quibus demum modis rationem reddemus diſtinctarum ſpecierum *Epidemicorum*, qui non tantùm, quatenus ſaltem nobis liquet, fortuitò incurſant, ſed etiam qui uno anno aut certa aliqua annorum ſerie ejuſdem ſunt generis, anno alio ſpecie ab aliis alii diſtinguuntur? Nulla hîc mihi unquam methodus æquè commoda eſt viſa atque illa, quæ per ſufficientem annorum numerum protenſa, eodem illos ordine deſcriberet, quo ſe invicem excipiebant & inſequebantur. Quod ut jam pro meo modulo efficiam, Hiſtoriam & Curationes Epidemicorum, qui ab anno 1661 ad Annum uſque 1676 (per 15. videlicet annorum ſpatium,) depopulabantur, ex accuratiſſimarum, quas mihi facere licuit, obſervationum fide orbi erudito tradam. Cùm mihi impoſſibile planè videatur, effectum id dare, vel cauſas eorundem exortûs aſſignando à manifeſtis aëris qualitatibus deſumptas, vel multò etiam minus à particulari aliqua dyſcraſia in ſanguine atque humoribus, niſi in quantum ſecretæ aëris influentiæ illa deberetur. Quin & magis adhuc, ſi fas eſt dicere, impoſſibile fuerit Variorum Epidemicorom Species tradere, qui a ſpecificis aeris alterationibus oriuntur, quantumvis in proclivi illud eſſe videatur, iſtis videlicet qui Febrium nomina attexere norint notionibus, in ſpeculatione iſtarum alterationum, quæ in ſanguine humano atque ejus humoribus per hanc illamve principiorum degenerationem fieri poſſunt, malê fundatis. Quo quidem pacto, cùm non naturam ſequamur, optimam ſemper ducem, ſed conjectandi libidini indulgeamus, tot nobis erunt morborum ſpecies, quot comminiſci placuerit: Eam nobis interim arrogamus licentiam, quam nemo facilè Botanico conceſſerit, à quo in deſcribenda Plantarum Hiſtoria ſenſuum requirimus teſtimonium, ac fidem, non rationis Commentationem, quantumlibet iſtâ polleat, atque aliis longè antecellat.

Haud equidem tantum mihi ſumo, ut me in his, quæ jam trado, omnem abſolviſſe numerum exiſtimem, fortè ne in recenſenda quidem univerſa

Epidemi-

Epidemicorum familia; multo minus in me recipio, ut qui morbi elapſis, de quibus nobis ſermo eſt, annis, ordine infra dicendo ſe mutuò exceperunt, venturis ſæculis eundem perpetuo ſervaverint. Unum hoc molior, ut quo pacto hæc ſe res habuit nuper, aſtipulante paucorum aliquo annorum obſervatione, enarrem, quod ad has ſcilicet regiones ſpectat & hanc in qua degimus Urbem, ut meum, quale quale ſit, ſymbolum conferam ad opus inchoandum, quod, ſi quid ego judicando valeo, in maximum humani generis emolumentum cedet, ubi tandem à Poſteris, quibus integrum Epidemicorum curriculum venientibus anni ſibi invicem ſuccedentium intueri dabitur, ad umbilicum perducetur.

CAPUT III.

Conſtitutio Epidemica annorum 1661, 62, 63, 64, *Londini.*

ANno 1661 Febres Autumnales Intermittentes, quæ jam ab aliquot retrò annis obtinuerant, de novo vires redintegrabant (*Tertiana* præſertim *mali moris*) ſub initio Julii, & quotidiè increbreſcentes, menſe Auguſto quàm immaniſſimè debacchabantur, inque multis locis, correptis ferè integris familiis, maximam hominum ſtragem edebant; dein verò ſenſim decreſcentes ſuperveniente hyemis frigore extinctæ ſunt, perpaucos Octobris menſe aggreſſæ. Quæ dictæ Tertianæ famulabantur Symptomata, illa ab Intermittentium Tertianarum aliorum annorum Symptomatis, his præſertim diſcriminabantur. Ægri Paroxyſmus atrocior, lingua magis nigra ſiccaque, extra paroxyſmum ἀπυρεξία obſcurior, virium & appetitûs proſtratio major, major item ad paroxyſmum ingeminandum proclivitas, omnia ſummatim Accidentia immaniora, ipſeque morbus quàm pro more Febrium Intermittentium funeſtior. Si quando ætate provectiores, aut etiàm Cachecticos invaſiſſet, quibus pariter vena ſecta, aut aliæ quævis evacuationes minuiſſent vires, nunc ad duos nunc ad tres menſes perdurabat, *Quartanæ*, rariores licet, Febres jam deſcriptas comitabantur, utriſque verò primum brumæ impetum non ſuſtinentibus (neminem enim, ante intactum, feriebant) ſubſecuta eſt *Febris continua*, ab intermittentium Autumnalium genio in hoc tantùm abhorrens, quòd hæ ſtatis ſolùm temporibus, illa continenter urgebat. Etenim eodem fermè modo ægrotos adoriebantur; qui utriſque pariter vehementer laborabant, vomituriebant, cum partium externarum ſiccitate, ſiti, linguæ nigredine; & ſudoribus ſub morbi finem materia morbifica in utriſque promptiſſimè exterminabatur. Quinimò vel hinc liquebat, Febrem hanc ad Autumnalium Intermittentium claſſem attinere, quod raro admodum ſurgente anno compareret. Dicta itaque Febris Continua Intermittentium quaſi compendium quoddam: & è contra ſinguli earum Paroxyſmi compendium hujuſce mihi videbantur; atque adeò diſcrimen in hoc maximè verſari, quod *Continua* conceptam ſemel effervеſcentiam συνεχῶς eodemque

ſemper tenore perficerent; *intermittentes* autem partitis vicibus ac diverſis temporibus eâdem defungerentur. Quanto autem jam tempore prædicta Febris continua invaluerat dicendo non ſum, quum mihi hactenus ſatis fuerat ad generalia Febrium Symptomata attendere; utpote qui nundum vel juxta varias annorum craſes, aut ejuſdem anni varia tempora eaſdem diſtingui poſſe animadverteram. Hoc ſaltem ſcio, unicam fuiſſe *Continuæ* Febris ſpeciem uſque ad annum 1665, ac *Intermittentes Autumnales*, quæ ad illum uſque annum frequentes incurſabant, jam deinceps rariſſimas occurriſſe.

Sed ut ad rem redeamus: *Febris* illa *Tertiana*, quæ dicto anno omnia longè lateque fuerat prædata, eodem elapſo intra anguſtiores limites ſe continuit: inſequentibus verò Autumnis *Quartanæ* Epidemicis reliquis prædominabantur, ſtante hac aëris Conſtitutione. Quartanis ſemper poſt Autumnum vela contrahentibus, *Febris continua* (quæ per hoc omne tempus, parciùs licet ſe immiſcuerat) jam inclementius debacchabatur ad uſque ver, quo tempore *Febres Intermittentes Vernales* ſuccedebant, quibus ad Calendas Maii pariter fatiſcentibus, *Variolæ* hinc & inde ſparſim ſe oſtendebant, quæ denuò ad conſpectum *Epidemicorum Autumnalium* (Febrem continuam volo & quartanas) terga dabant victoribus. Hoc ordine Morbi Epidemici integram hanc aëris Conſtitutionem pervadebant, & ſe mutuò inſequebantur. De his mihi ſermo erit in ſpecie, & nominatim tum de Febre hac, tum etiam de Intermittentibus, ſive Ver ſive Autumnum attinerent, quibus hæc conſtitutio præ cæteris infamabatur.

Telam ordiar ab hac *Febre Continua*, quæ aliarum, quotquot ſunt, omnium præcipua & Coryphæa mihi videtur, eo quod Natura in hac præ aliis quibuſcunque uniformiter & ad eandem ferè normam tum Materiam Febrificam ad debitam Concoctionem perducat, tum coctam certo ac præfinito tempore exigat eliminetque. Ad hæc, quandoquidem illæ annorum conſtitutiones, quæ Intermittentes Autumnales promovent, communibus annis multo ſæpius recurrant, quâm illæ, quæ ad cæteros Epidemicos faciunt, neceſſariò ſequitur, ut quæ illas comitatur Febris Continua frequentiùs accurſet.

At præter Symptomata, quæ cæteras Febres ſtipabant, dicta Febris ſequentibus inſuper urgebatur: Æger plerumque animam tantùm non agebat, vomituriebat, lingua ſicca & nigra ingens ac ſubitanea virium conſternatio, & partium externarum ſiccitas. Urina ubique vel craſſa, vel tenuis, utraque ex æquo cruditatis indicium. In morbi declinatione, Diarrhœa, niſi fortè Medicus principio obſtitiſſet, ſuperjungebat, unde Morbus pervicacior redditus diutius affligebat. Sed ſuopte ingenio ac propria indole vix ultra diem 14. vel 21. perdurabat, quo primùm tempore, oborto ſudore vel potius leni madore, morbus ſolvebatur. Neque priùs Urinæ Coctionis ſigna prodebant, quod jam utplurimum eveniebat. Quin & alia ſuperveniebant Symptomata, quoties hic morbus minus peritè tractabatur. At verò tum hæc, tum etiam omnis morbi genius clariùs eluceſcent, ex peculiari Me-

thodo, quam olim, huic Febri accomodaveram, quam itaque hac transferam, (ſaltem quod ad rem noſtram apprimè faciat) prout jamdudum typis evulgaveram, Quo quidem tempore nondum mihi innotuerat, aliam aliquam Febris ſpeciem in rerum natura inveniri.

CAPUT IV.

Febris Continua Annorum, 1661, 62, 63, 64.

1. PRimò quidem adverto inordinatam illam maſſæ ſanguineæ commotionem Febris hujus ſeu cauſam, ſeu comitem, à natura concitari, vel ut heterogenea quædam materia in eadem concluſa, ac ipſi inimica ſecernatur; vel ut ſanguis in novam aliquam diathefin immutetur.

Atque in hoc negotio magis arridet latius & generalius *Commotionis* vocabulum, quàm vel *Fermentationis*, vel *Ebullitionis*; quippe quod inanis λογομαχίας occaſionem præſcindat, quam fortaſſis iſtiuſmodi voces (quæ etiamſi explicationem non incommodam admittant, tamen minus propriæ, ac non nihil duriores nonnullis videntur) haud ſatis caverent. Quamvis enim Cruoris in Febribus *commotio*, liquorum vegetabilium alias *fermentationem*, aliàs etiam *ebullitionem* æmuletur; non deſunt nihilominus, qui eandem non uno modo ab utraque plurimùm differre arbitrantur. De *Fermentatione* unum alterumve ab illis ſumatur exemplum. Primò, licet fermenteſcentia liquida vinoſam quandam indolem ita nanciſci ſoleant, ut ſpiritum ardentem ex iiſdem diſtillatio eliciat, atque in acetum facilè deſciſcant, quod ipſum inſigni acore pollet, & ſpiritum acidum deſtillando exhibet; neutram tamen ejuſmodi mutationem in ſanguine hactenus obſervatam fuiſſe contendunt.

Deinde adverti volunt, quod cum in liquoribus vinoſis *fermentatio* & *depuratio* eodem tempore peragantur, & quaſi paribus paſſibus procedant, *depuratio* tamen ſanguinis in Febribus ejuſdem *æſtuationem* non comitetur, ſed conſequatur, id quod in paroxyſmo febrili per ſudores, ſoluto, vel oculorum teſtimonio, patere exiſtimant.

Quod autem ad *Ebullitionem* attinet, difficilior illis hæc videtur analogia, quæque experientiam habet ſummopere refragantem, in multis nimirum caſibus, quoties non adeò effrænis eſt cruoris, orgaſmus, ut *Ebullitionis* appellationem mereri poſſit. Verùm utut ſit, (neque enim hiſce controverſiis me ullatenus immiſceri patiar;) quandoquidem *Fermentationis* & *Ebullitionis* vocabula apud recẽtiores Medicos plurimùm invaluerunt, ego quoque eadem ſubinde uſurpare non dubitaverim dummodo ex jam dictis ſatis conſtet voces iſtas in hoc Tractatu clariori ſolummodo dicendorum explicationi inſervire.

Porrò febrilem hanc ſanguinis commotionem ob materiæ cujuſdam heterogeneæ, ipſique naturæ adverſantis, ſecretionem ab eadem concitari, omne genus febrium, quæ eruptionibus ſtipantur, teſtatum facit, utpote in quibus,

iſtius ebullitionis ſanguinis beneficio, ſit excretio ad cutim excrementi in eodem latitantis, & pravâ qualitate affecti,

Quinimo nec, meâ quidem ſententiâ, minus liquet, febrilem ſanguinis commotionem ſæpè (ne dicam ſæpiùs) non aliò collineare, quàm ut ipſe ſeſe in novum quendam ſtatum, & diathefin immutet, hominemque etiam, cui ſanguis purus & intaminatus perſtat, febri corripi poſſe; ſicuti in corporibus ſanis evenire, frequenti obſervatione compertum eſt, in quibus nullus apparatus morbificus vel quoad plethoram, vel quod cacochymiam fuerit, nulla inſalubris aëris anomalia, quæ febri occaſionem ſubminiſtraret. Nihilominus etiam hujuſmodi homines, præcedente inſigni aliquâ aëris, victûs, cæterarumque rerum non-naturalium [ut vocant] mutatione, identidem febre corripiuntur, propterea quò eorum ſanguis novum ſtatum, & conditionem adipiſci geſtit, qualem ejuſmodi aër aut victus poſtulaverint; minimè verò quòd particularum vitioſarum in ſanguine ſtabulantium irritatio, febrim procreet. Etſi nequaquam dubitem materiam in ſanguinis deſpumatione poſt febrilem commotionem, ſolemniter excretam, vitioſam eſſe, quamvis ſanguis laudabilem anteà diathefin obtinuerat (id quod vix magis mirandum eſt, quàm quod eſculentorum portiones aliquot corruptæ & fœtidæ evadât, poſtquam inſignem in corpore alterationem ſubierint, ac jam à reliquis ſegregatæ fuerint.

II. Secundò ita mecum reputo, Indicationes veras, ac genuinas, quæ in hoc morbo conſurgunt, in eo verſari, ut ſanguinis commotio intra modum naturæ propoſito congruentem, ſiſtatur; eâ nimirum ratione, ut nec hinc plus æquo gliſcat, unde periculoſa ſymptomata inſequi ſolent, nec illinc nimiùm torpeat, quo pacto vel materiæ morbificæ protruſio impediretur, vel ſanguinis novum ſtatum affectantis labefactarentur conatus. Adeò ut ſive materiæ heterogeneæ irritanti, ſive cruori res novas molienti febris ortus debeatur. Indicatio utrobique eadem exiſtat. Hiſce poſitis fundamentis Therapiæ methodum hoc ritu inſtituo,

Quoties mihi cum ægris res eſt, quorum ſanguis vel per ſe imbecillior exiſtit, [uti fere in pueris] vel juſtâ ſpirituum copia deſtituitur (ut in declivi-ore ætate, atque etiam in juvenibus diuturno aliquo morbo confectis) à venæ ſectione manum tempero. Enimverò ſi Phlebotomiam his imperarem, ſanguis etiam num citra ejuſmodi imminutionem plus ſatis debilis, deſpumationi ſuæ obeundæ prorſus impar redderetur; unde totius maſſæ perverſio, ac proinde forſan ipſius ægri interitus ſequeretur (quemadmodum ſi cereviſiæ aut alius cujuſvis muſti fermentatio intempeſtivè ſiſtatur, liquores illi vitium plerumque contrahunt] Quippe particularum, quas ſemel exterminare cœperit, quæque, tametſi dum reliquæ cruoris maſſæ æquabiliter immiſcerentur, puræ extiterant, jam vero putredinem deterrimam acquirere, & cæteros humores gravi inquinamento inficere habiles evaſerint, conſortium natura ferre amplius non poteſt. Quanquam haud me latet ægros temeraria ſanguinis miſſione mulctatos, convenientium Cardiacorum uſu aliquando ſervari, ſanguinemque ad tenorem defæcationi ſuæ peragendæ doneum reſtitui poſſe. Sed præſtiterat plagam non infligi, quam ſanari. nem-

Attamen ubi in contrariæ indolis ſanguinem incido, qualis in juvenibus athletico habitu & temperamento ſanguineo præditis reperiri conſuevit, primum in curatione locum Phlebotomiæ attribuo; quæ (præterquam in caſibus inferius memorandis) ſine ſalutis periculo hîc omitti nequit. Nam aliàs non ſolùm præ nimia ſanguinis ebullitione, Phrenitidum, Pleuritidum, aliarumque id genus inflammationum periculum immineret, ſed præ copia etiam, impeditio omnimoda Circulationis, & totius maſſæ quaſi ſtrangulatus conſequeretur.

Menſuram quod attinet, mihi ſolemne eſt eam duntaxat ſanguinis quantitatem detrahere, quantum conjicere liceat, quæ ægrum ab incommodis, quibus immodicam ejuſdem commotionem obnoxiam eſſe diximus, incolumem præſtet. Æſtuationem verò illam deinceps rego ac moderor, Phlebotomiam vel repetendo, vel omittendo, Cardiacis calidis vel inſiſtendo, vel parcendo, ac denique alvum vel laxando, vel compeſçendo, prout motum illum vel efferari, vel langueſçere animadverto.

Poſt Venæ-ſectionem (ſiquidem ipſa juxta caſus præmemoratos neceſſaria fuerit) ſollicitus ſeduluſque inquiro, nunquid ægrum vel vomitus, vel inanis aliqua vomendi propenſio ſub Febris initium interturbaverit. Id ſi contigerit, omninò medicamen *Emeticum* præſcribo, niſi vel ætas tenella, vel inſignis aliqua debilitas ægri ab eo temperandum ſuaſerit. Sanè Vomitorium propinare, ubi iſtiuſmodi prægreſſa eſt vomendi proclivitas, adeò eſt neceſſarium, ut niſi humor ille expellatur, in ſentinam complurium malorum difficilium ſit abiturus, quæ crucem figent Medico toto durante medicationis tempore ægrumque in haud leve periculum conjicient. Ex horum præcipuis, & maximè ſolitis eſt *Diarrhœa*; quæ ut plurimum in deferveſcentia Febris conſequitur, quotieſcunque Emetica, quando ea ſuadebat indicatio, omiſſa fuêre. In febris quippe progreſſu, ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil ſubegerit Natura, & ad inteſtina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc in ſtomacho fonte perpetim ſcaturiente uſque adeò corroduntur, ut non poſſit non inſequi *Diarrhœa*. Obſervavi nihilominus in Febribus inflammatoriis, quæ malignæ vulgò habentur, omiſſionem Vomitorii, tametſi talis vomendi propenſio præceſſerit, *Diarrhœam*, quemadmodum in hac Febre, neceſſariò, non inferre; ſed de iſta re plura in ſequentibus.

Jam autem in eo verſatur iſtiuſmodi *Diarrhœa* periculum, quòd æger ſatis jam morbo debilitatus, enervatur ulterius, & præterea (id quod majoris eſt in ipſius noxam momenti) in febris declinatione, quo tempore contrahere ſe ſanguis, ac viam ſuam exerere debebat ad deſpumationis officium peragendum, penitus præpeditur hac emiſſione.

Jam verò nequid dubites humorem hunc in ventriculo nidulantem, niſi fortè vomitu eliminetur, hanc Tragædiam (*Diarrhœam* dico) quaſi ex inſidiis aliquanto poſt daturum, inquiſitione inſtituta nunquam fere non comperies, ſiquando Febrim hanc *Diarrhœa* comitetur, ægrum in morbi principio in vomitum proclivem fuiſſe, nec tamen Emeticum fuiſſe propinatum. Porrò

etiam

etiam compertum habebis, etiamſi proclivitas illa ad vomendum jampridem præterierit, Diarrhœam tamen quamprimùm Vomitorium exhibueris plerumque ceſſaturam; dummodo Emetico ferendo pares fuerint ægri vires: Sæpiùs autem obſervavi Diarrhœâ ſemel obortâ, medicamenta adſtringentia vel nihil omninò, vel parùm admodum ad eandem ſiſtendam conferre, ſive introſumpta, ſive exteriùs applicata.

Emeticum, quale paſſim a me propinatur, hujuſmodi ferè eſt: ℞. *Infuſ. Croc. Metall.* ʒvj. *Oxymel. Scillit. & Syr. Scabioſ comp. āā* ℥ß *M. F Emet.* Quod hauriri jubeo tempore pomeridiano, duabus horis poſt leve prandium. Verùm quò tutiùs, ac felicius vomitio ſubſecutura ſuccedat, illud etiam in mandatis habetur, ut *Zythogalæ* ℔vj. vel viij, ſint in promptu, quippe quòd periculoſa ſint iſta medicamenta, niſi copioſè diluantur: Ideoque quoties vomuerit æger, aut alvum exoneraverit, è veſtigio ſumendus erit hauſtus: quo facto, & inania illa tormina præcaventur, & vomendi conatus auſpicato procedunt.

Sæpe miratus ſum dum fortè materiam vomitu rejectam aliquando curioſè contemplabar, eamque neque mole valde ſpectabilem, nec parvis qualitatibus inſignem, quî factum fuerit, ut ægri tantum levaminis exinde ſenſerint; Nempe vomitu peracto, ſæva illa ſymptomata (nauſea, *v. c.* anxietas, jactationes, ſuſpiria luctuoſa, linguæ nigredo, *&c.*) quæ & ipſos excruciarant, & adſtantes perterrefecerant, mitigari ſolent ac ſolvi, quodque morbi reliquum eſt εὐθύμως tolerari.

Illud hîc loci non omittendum erit, ſi ægri conditio utrumque auxilium poſtulaverit [Venæſectionem intelligo, & Vomitorium] tutum omnino eſſe, ut Venæ-ſectio Emetici exhibitionem præcedat; aliàs enim dum vaſa ſanguine diſtenta ſunt, periculum imminet ne ex violentis illis vomendi conatibus vel rumpantur vaſa pulmonum, vel Cerebrum lædatur, affuſo cum impetu ſanguine atque effuſo, adeoque æger Apoplexia correptus pereat. Cujus rei quamvis hiſtorias aliquot commemorare poſſim, illis tamen hic ſuperſedere viſum eſt monuiſſe contentus maxima hac in re cautela utendum eſſe.

Siquis autem quærat, quo tempore Febris Vomitorium exhiberi velim, dico, In ipſo planè Febris initio, ſiquidem optio daretur, Emeticum propinarem: ita enim fiet, ut ab horrendis illis ſymptomatibus, ex humorum in ventriculo, lociſque vicinis deliteſcentium illuvie ortum ducentibus, ægrum præmuniamus; imo vero & fortaſſe in ipſis quaſi incunabilis opprimamus morbum, qui alias cum ægroti periculo grandeſcet, ac longævus evadet; nutritus nimirum dictis illis humoribus, qui vel ſubſtantia ſua in penitiores corporis partes tranſmiſſi cum ſanguinis maſſa commiſcentur, vel ex ipſa mora pejores facti, atque venenata pravitate inquinati, ex foco ſuo jugiter per tranſeunti ſanguini malignam auram afflabunt. Hujus rei (ne longius abeamus) Cholera morbus exemplum nobis exhibet; fit enim aliquando ut intempeſtiva opera vomitum in illo morbo cohibere ſatagentes (ſive illud Laudano fiat, ſive adſtringentibus medicamentis) eo cohibito non minus peri-

culoſam malorum catervam invehant. Humores enim acres corruptique, quorum excluſionem tantiſper permittere oportuerat ut ſatis evacuarentur, hoc pacto repulſi vires ſuas, ac ſævitiam in ſanguine exercent, febremque accendunt, quæ ut mali moris, & gravibus ſymptomatis ſtipata eſſe ſolet, ita niſi propinato Emetico, tolli vix poterit, etiam ægro jam nequidem vomituriente.

Quod ſi nobis [ut ſæpe fit] ſero accerſitis non licuerit Emeticum propinando, ægrorum ſaluti ſub febris initium conſulere certè tamen convenire exiſtimaverim ut quovis morbi tempore illud fiat, modo vires eo uſque morbos non attriverit, ut Emetici vim ferre jam amplius nequeant. Equidem ego die febris duodecimo vomitum imperare non dubitavi, etiam cum æger vomiturire deſiiſſet, neque ſine fructu: Eo namque Diarrhœam ſuſtuli, quæ ſanguinem in peragenda deſpumatione impedivit; quin & ſerius idem facere minimè dubitarem, niſi virium attritarum ratio prohiberet.

Veſperi, celebrata jam vomitione, ſemper illud ago ut tumultum ab Emetico in humoribus excitatum conſopiam, & quietem conciliem; ideoque ſub noctem, vel hora ſomni Paregoricum quempiam haſtum exhibere jubeo. Ex g. ℞ *Aqua. papav. rhæad.* ℥ij. *aq. Mirab.* ʒij. *ſyr. de mecon. & ſyr. papav. errat. aa.* ℥ß. *M. F Hauſtus.*

At ſi vel ob copioſam ſanguinis jacturam, quam curationis decurſu paſſus eſt æger, vel ex movendi frequentia, dejectionibuſque in Emetici hujus uſu factis, vel ex præſenti ejuſdem ἀπυρεξία, vel ex debilitate ejus, vel ex Febris jam declinantis vetuſtate, nullum jam ſuperſit in poſterum concitandæ nimiæ Ebullitionis periculum; tum metu procul habito, vice hauſtus præſcripti, Diaſcordii ſatis largam doſin vel impermixti, vel aquæ alicui Cardiacæ ſociati exhibere jubeo. Præclarum ſane Medicamentum, modo ea quantitate exhibueris, quæ remedii potius quam tituli menſuram impleat.

Hic autem loci, priuſquam de Emeticis dicendi finem faciam, prætereundum non eſt, omnino tutum non eſſe [ſaltem in hac Febre] Vomitoria ex infuſ. Croc. Metall. parata, puerulis, ulliſve infra adoleſcentiam conſtitutis vel minima quantitate exhibere. Optarem equidem ut illius loco alia nobis tutiora, ſed ſatis interim efficacia ſuppeterent, quæ humorem hunc in febris declinatione ferè ſemper Diarrhœam minitantem radicitus extirpare poſſit, vel ſaltem ut medicamento aliquo idoneo acrem iſtam materiam, ejuſque vim corroſivam ita mutare liceret, ac retexere, ut commovere Diarrhœam nequiret. Sæpiùs profectò mihi moleſtum illud accidit, quòd ad infantes, pueroſque febre correptos accerſitus, indicationem conſpexi, quæ quidem medicamenti uſum ſuaſit cujus ope extra periculum collocari potuiſſent, quod tamen exhibere, veritus infælicem exitum, non ſum auſus. Verùm in adultis nullam inde noxam hactenus obſervavi, modò cum cautionibus prædictis Emeticum propinetur.

Vomendi exantlato negotio, illud mecum ulteriùs diſquirere ſoleo, utrum evacuationibus prægreſſis non obſtantibus, ſanguis etiamnum adeò exæſtuet,

ut illius efferveſcentiæ limites adhuc ponendi ſint, ac ſufflamen addendum; an vero eoſque elanguerit ut indigeat incitamento; vel denique, an Fermentatio ad gradum idoneum, ac debitum reducta permitti ſibi abſque ægri periculo poſſit. De horum ſingulis nonnulla mihi dicenda ſunt.

1. Itaque ſi ſanguis eo uſque exæſtuet ut merito adhuc ſuſpicari liceat, ægrum vel Phrenitidi, vel alii alicui moleſto ſymptomati, ex nimia ſanguinis ebullitione prognato, obnoxium eſſe, poſtridie Emetici exhibiti *Enema* præſcribe. Ut ℞ *decocti communis pro Clyſtere* ℔j. *Syr. Violarum & Sacchari culinaris aa.* ℥ij. *M. F. Enema.* Idemque repeti, pro re nata jubeo, quo ſæpe fit ut ſanguine nonnihil ventilato refrigeratoque, illius efferveſcentia ſatis compeſcatur. Interdum tamen uſu venit, ut Venæ ſectionem etiam ſemel adhuc atque iterum repetere neceſſe ſit, nempe in temperamentis admodum ſanguineis, & ætate florentibus, aut in jis qui nimio vini uſu inflammatoriam quandam diatheſin ſanguini ſuo impreſſerunt. Verum plerumque tanto, tamque inſigni remedio (quale quidem eſt repetita Venæ-ſectio) non opus eſt; ac proinde, ſi prædictos caſus exceperis, efferveſcentiam illam Enematum adminiculo ſatis reprimemus. Quare ſi ſanguis nimium æſtuet, atque efferveſcat, ſingulis, vel alternis diebus, prout res poſtulaverit, Clyſterem injici jubeo, idque ita fieri ad decimum uſque morbi diem vel circiter. Verumtamen ſi magna vis ſanguinis miſſa fuerit, vel æger ſit ætate provectâ, tunc temporis Enemata nulla impero, etiamſi ſanguis multum efferbuerit. In his etenim caſibus, uti metuendum non eſt, ne omiſſis Cliſteribus, ebullitio concepta eo uſque procedat, ut inſignis alicujus, & infeſti ſymptomatis periculum immineat; ita certiſſimum eſt, eorundem uſu ſanguinis robur, ac vim, atque (ut ita dicam, etſi minus proprie) tonum relaxari, eatenus quidem, ut in ſenibus præcipuè (neque enim illis Enemata tam proſpere, ac juvenibus cedere ſolent) Naturæ opus interturbetur, atque impediatur. Quod ſi vena ſecta quidem fuerit, ſed non multum ſanguinis emiſſum, tunc, uti dixi, Clyſteres aduſque decimum, plus minus diem impero; nonnunquam etiam aduſque duodecimum; quod in illis præſertim obtinet, quibus ſanguinem demere non audeo. Sunt enim, qui poſt intermittentes Autumnales (ſive Tertianæ fuerint illæ, ſive Quartanæ,) febribus continuis, ex purgationis, in præcedentis morbi fine, defectu, corripiuntur; His ſi ſanguinem miſeris, periculum eſt, ne ſedimentum illud, quod prægreſſa fermentatio depoſuerat, in maſſam ſanguineam reſorbeatur, novaſque turbas excitet. Venæ-ſectionis itaque loco, rebus ita ſe habentibus, Clyſteribus utor, & quidem ad diem uſque duodecimum, modo æger ſit juvenis, atque fermentatio nimis exaltata.

2. Verum è contrario, ſive Venæ-ſectionem adhibueris, ſive omiſeris, ſi ſanguinis efferveſcentia nimis elangueſcat, adeoque ſtimulo egeat, ne Naturæ juvendæ impar fuerit, tunc equidem ſi Clyſteribus etiam ante diem decimum, multoque magis eo præterlapſo, prorſus abſtinendum arbitror. Quorſum enim jacentem jam, & nimis elanguidam fermentationem ulterius compeſcere atque reprimere conaremur? Quod ſi vero poſt tempus illud, in

mor-

morbi nempe declinatione, Clyſteribus utaris, profecto non minus abſonum id fuerit, atque ab omni ratione alienum, quam ſi quis effervescenti Cerevisiæ nimis amplum ſpiraculum aperuerit: Etenim aperto illo ſpiraculo præpeditur Natura, quo minus ad morbificæ materiæ ſeparationem unitis viribus incumbat. Poſtquam igitur vel mediantibus evacuationibus idoneis, atque opportunis, æger ἔξω βελῶν poſitus fuerit, quantum ad illa ſymptomata attinet quæ ex nimia ebullitione naſcuntur, vel morbus jam declinaverit, quanto magis aſtrictam illi alvum præſtitero, tanto magis eam extra periculi aleam colloco; nempe febrili materia ad ſui concoctionem ſuaviter, ac blande propendente. Quocirca ſi præcedentes, evacuationes, ſanguineæ maſſæ quaſi laxitatem quandam induxerint, vel inducere minentur, vel æger ante debitum tempus febre levatus fuerit, vel etiam febris ad ultimam ſuam periodum pervenerit, non ſolum Enemata procul haberi volo; ſed & Cardiacorum opem atque auxilium ſuggerendum arbitror, atque mox ad alvum adſtringendam memet accingo.

Cardiaca vero quod ſpectat, quoniam uſu mihi compertum eſt, eadem propere nimis exhibita non contemnendam noxam inferre (vena ſcilicet non dum ſecta metuendum eſt ne materia cruda adhuc exiſtens in Cerebri membranas, *&c.* aut pleuram decumbat) ideo curæ mihi ſemper eſt, ne Cardiaca exhibeantur, dummodo vel nihil omnino, vel parum ſanguinis emiſſum, nullaque alia inſignior evacuatio facta fuerit, aut æger ætatis viguorem nondum exegerit, neque enim video, quorſum ſanguis ejus per ſe ſatis locuples, ulterius in ipſius perniciem diteſceret: Locuples autem atque opulentus ſatis eſt, neque ſuccendiculis eget, quamdiu evacuationes inſignes calorem ejus inſitum non proſtraverint. Hujuſmodi ægris domi naſcuntur Cardiaca,& quæ foris adduntur, aut fruſtranea ſunt, aut etiam damnoſa: quapropter ego vel nulla omnino, vel ſaltem leviſſima permiſerim. Interim vero ſi æger ex profuſis evacuationibus laſſus & languidus, vel ætate fuerit provectus, ſolemne mihi eſt, Cardiaca vel in ipſo febris initio propinare; Morbi autem die duodecimo,negotio tunc temporis ad ſecretionem vergente; medicamentis calidioribus liberalius indulgendum cenſeo, imo paulo maturius idem fieri poteſt, modq non metuendum ſit, ne febrilis materia in partes principes præceps agatur; Namque hoc tempore quò magis calefecerim, eò magis concoctionem acceleravero. Neque reverà cogitando aſſequi poſſum, quid ſibi velint Medici, cùm ſua præcepta toties ingeminant, de remediis ad promovendam febrilis materiæ concoctionem adminiſtrandis, id quod in morbi initio accerſiti ſæpè faciunt; nihilominus tamen eodem ipſo tempore medicamenta ejuſmodi imperare non dubitant, quæ febrim ſcilicet attemperare poſſint. Profectò enim eſt Febris ipſa Naturæ inſtrumentum, quo partes impuras à puris ſecernat: hoc illa modo planè imperceptibili præſtat ab initio, atque etiam in ἀκμῇ morbi, verùm in ejuſdem declinatione apertiùs, atque manifeſtiùs idem opus aggreditur, id quod ex urina cernere licet. Materiæ febrilis *concoctio* nihil aliud reverà ſignificat, quàm peccantis materiæ à ſana ſeparationem. Hanc igitur

ut acceleres, non ſatagendum neſcio quibus attemperantibus, ſed Febris effervefcentia tamdiu permittenda eſt, quamdiu ſalus ægrorum paſſa fuerit, cùm autem finem ſpectat, atque declinationem, ſecretione jam conſpicuâ, tunc quidem calidioribus medicamentis illam à tergo inſequemur, ad rem eò celeriùs ac certiùs perficiendam. Atque hoc reipſa eſt, febrilis materiæ concoctionem promovere; cùm evacuationes & refrigerantia moras nectant, & curationem impediant, ipſamque ſanitatem jam appropinquantem abigunt, uti ſæpius à me fuit obſervatum.

Si fermentatio ſatis progrediatur, deſpumatio circa diem decimum quartum peragetur: Verùm ſi refrigerantia quælibet ſeriùs adhibueris, atque ita eorum ope effervefcentia ſufflaminetur, mirum non eſt, ſi febris ad diem viceſimum primum, quin & in effœtis corporibus malè tractatis multò longiùs excurrat.

Illud porrò obſervatu dignum eſt, quandoque accidere, ut æger Clyſterum aliorumve catharticorum uſu circa declinationem morbi intempeſtivè præſcriptorum, parùm alleviari videatur, imò nonnunquam Apyrexiâ omnimodâ frui, poſt diem autem unum alterumve ſenties, non tàm priſtinam febrim vires ſuas redintegraſſe, quàm novam accendi, rigor nimirum, atque horror ſubitò invadet, quem mox excipiet calor atque febris, idem ſtadium (niſi forſan in intermittentium claſſem ſe reponat) decurſura, quod in præcedentibus monſtratum fuit. Cum ita ſe res habeat, non aliter tractandus eſt æger, quàm ſi anteà febre non detentus fuiſſet, verùm quoad res agendas calcata jam veſtigia repetenda; deſpumatio enim, quæ cœptæ jam ebullitioni debetur, non niſi prædicti temporis, ſcilicet 14. dierum ſpatio peragetur, utcunque moleſtum fuerit ægro, à prægreſſo morbo ſatis jam debilitato, eouſque ſanitatem expectare.

Cardiaca, quæ adhibeo, paſſim ſunt ejuſmodi, quæ ſtatim ſubindicabo, quorum *moderatioribus* utor in morbi principio, æſtuatione maximè fervente; gradatim ad uſum calidiorum, juxta morbi progreſſum, vel ebullitionis gradus pergens; ſemper memor licere, ſiquidem multum ſanguinis miſſum, vel æger ſenex fuerit, ut Cardiaca fortiora adminiſtrentur, quàm cum vel nulla præceſſerit Venæ-ſectio, vel æger ætate floruerit.

Moderata autem illa quæ dixi, Cardiaca fiunt ex aquis ſtillatitiis (*verb. gr.*) Borag. Citr. Scord. compoſ. fragor. Theriacal. cum admixtis Syrup. Meliſſophyl. Fernel. Cariophyl. & de ſucco Citr. &c. *fortiora* vero ex pulver. è Chel. Cancro. Gomp. Bezoar. Confect. de Hyacinth. Theriac. Androm. aliiſve ejuſdem indolis. Quæ ſequuntur in frequenti uſu ſunt.

℞ *Aq. borag. citri, Scordii compoſ. & ceraſor. nigr. aa.* ℥ij. *aq. cinnamomi hordeati* ℥j. *margarit. præparat.* ℨij. *ſachari cryſtallini q. ſ. Miſce, ſumat cochl.* iiij. *ſæpius in die, præcipuè in languoribus.*

℞ *Aq. totius citri, & fragor. aa.* ℥iij. *aq. cord. frig. Saxon.* ℥j. *aq. theriac. ſtillat ſyr. meliſſophyl. Fernel. Caryophyl. & de ſucco citri, aa.* ℥ß. *Miſce f. Iulapium, de quo capiat ſæpius.*

℞ *Pulv. è chelis cancrorum compoſ. lap. bezoardici Oriental. & Occidentali*

tal. contrayervæ, aa. ℈j. *fol: auri n.* j. *Miſce, f. pulvis ſubtiliſsimus: Capiat ad quant: gr.* xij *quoties opus fuerit, ex ſyr. è ſuccò citri, & Caryophyll. aa* ℥ij. *ſuperbibendo cochl. aliquot Iulap præſcript.*

℞ *Aq. theriac. ſtillat.* ℥iiij. *ſemin. citri* ℥ij. *contundantur ſimul & f. Emulſio. Colaturæ adde ſacchari perlati q. ſ. ad gratum ſaporem, ſumat cochl,* 2. *ter in die.*

Plures vero formulas recenſere ſupervacaneum arbitror, quoniam & innumeræ ſunt, aut eſſe ſaltem poſſunt, & in morbi decurſu juxta varia ejus tempora, ac diverſa ſymptomata variandæ ſunt.

3. At ſi Fermentatio neque nimium æſtuet, neque langueat, eam in iſto gradu relinquo, nec ullis remediis utor, niſi ægrorum, vel amicorum quibus ſtipantur, importunitas à me aliquid extorqueat, quod ipſis citra inſtituti, & ſcopi mei fraudem placeat.

Atque hoc loco non prætermittám, me ſæpius ad *tenuis conditionis homines*, quorum crumena prolixo apparatui Medico ferendo non erat, acceſſitum, nil feciſſe aliud poſt Venæ ſectionem, & vomitionem peractam [ſiquidem eas poſtulaſſet indicatio] niſi quod ipſis præſcriberem, ut toto morbi tempore lecto defixi, non niſi juſcula avenacea, & hordeacea vel ſimilia haurirent; tenuem cereviſiam (dempto frigore) moderate biberent ad ſitim ſedandam; Enema ex lacte Saccharato ſingulis, vel alternis diebus uſque ad diem decimum, vel undecimum injici curarent; & verſus febris finem, cœpta jam ſeparatione, ſiquidem ſegnior eſſet, ad eam juvandam fortiorem ſubinde potum Cardiacorum loco, bibere ipſis permiſi: Atque ita ſine ulteriore aliquo apparatu, niſi quod leve Catharticum in fine morbi addere ſoleam, eos ſalvos, & incolumes dimiſi.

Sed ut ad inſtitutum meum revertar, ſi prædicta methodus ſollicite obſervata fuerit, uſitato circa 15 diem, tum ex laudabilis in Urina ſeparationis ſignis, tum etiam ex manifeſta omnium ſymptomatum remiſſione, percipio tempeſtivum tunc eſſe potionem purgantem exhibere, quæ ſedimentum è prægreſſa fermentatione hic illic depoſitum ſubducat; quod niſi tempeſtive factum fuerit, periculum eſt ne in ſanguinis maſſam remigret. ejuſdemque febris recidivam conciliet, vel etiam ſuâ in partibus naturalibus, ad quas amandatum fuit, morâ, in miſeram tenacium deinceps in corpore malorum feracem abeat. Nimirum ſeparatione jam factâ, humores craſſi ac impuri ex arteriis ſanguini in venis refluo immiſſi, regreſſum ejus facilè impediunt, ex quo varia obſtructionum, ac tandem fermentorum genera naſcuntur.

Ubi tamen animadvertendum, non adeò planè neceſſarium eſſe poſt febres Vernales, atque poſt Autumnales purgationem celebrare; idque propterea, quòd ſedimentum à Vernalibus depoſitum tum copiâ, tum qualitate terreâ, malignaque ab autumnali ſuperetur. Quod ipſum etiam in Variolis obtinet, multiſque morbis aliis Verno tempore graſſantibus, in quibus purgantium omiſſio non tàm grave periculum [quod ego quidem obſervaverim] quàm in caſibus prius memoratis inferre ſolet.

Et ſané non multùm is à veritatis ſcopo aberraverit, qui affirmaret ab hoc capite [purgandi ſcil. poſt morbos Autumnales omiſſione] plurium morborum colluviem, quàm ab ullo alio, quo demumcunque cauſarum fonte, dependere.

Si valdè debilis ſit æger, vel alioquin perfecta adeò depuratio facta non fuerit, ut audacter poſſim purgans exhibere die decimo quinto, rem differo ad decimam ſeptimam; quo tempore ſequentem, vel ſimilem, pro ratione ægri virium, potionem propino. ℞. *Thamarind.* ℥ß. *fol. ſennæ* ʒij *rhabarb.* ʒß. *Coq. ſ q. aq. Colaturæ* ℥iij. *diſſolve mannæ, & ſyr. roſac. aa.* ℥j. *Miſce, f. potio cap. mane.*

Purgatione peractâ, ægrum, hactenus lecto, ex præſcripto meo defixum, ſurgere, & paulatim ad priſtinam victûs rationem reverti jubeo. Ea quippe, quam ad hoc uſque tempus præſcripſi, eadem propemodum eſt cum illa, quam modo commemorabam; Uti juſcula avenacea, & hordeacea, panatellæ ex pane & vitello ovi, in aqua cum ſaccharo confectæ; juſcula tenuia ex decocto pulli, Cereviſia tenuis lupulata, cui quandoque æſtuante ardore Febrili, immiſceri poteſt ſuccus Aurantiorum recens expreſſus, & ſuper ignem ad cruditatis tantummodò ſublationem coctus, & his ſimilia, quamvis juſcula avenacea ſint inſtar omnium. Negare verò cereviſiam tenuem, quæ ſubinde in mediocri quantitate ſumatur, ſeveritas eſt minimè neceſſaria, imò ſæpenumerò etiam detrimentoſa.

Accidit interdum [maximè in ſenibus] ægrum Febri jam curatâ, & corpore ſatis jam ſuperque purgato, nihilominus valdè debilem eſſe; & quandoque tuſſi, interdum etiam ſcreatu, magnam glutinoſi, viſcoſique phlegmatis copiam expectorare: quod ſymptoma non tantùm ægro terrorem injecit, ſed & ipſi Medico; præſertim minùs cauto, impoſuit, eumque in opinionem induxit, quaſi affectus iſte Phtiſi viam ſterneret; licet obſervaverim ego, rem adeò periculoſam non eſſe. Hoc in caſu ægrum jubeo Vinum Malaganum; annoſum, vel Falernum, ſive Muſcatum, cum pane toſto ei immiſſo bibere, quod craſin ſanguinis multùm prægreſſa æſtuatione debilitati (proindeque nuper-ingeſtorum ſuccis aſſimilandis imparis) corroborans, ſymptoma illud paucorum admodum dierum ſpatio abigit, ut crebra experientia mihi conſtat.

Hac ipſa, quam propoſuimus ratione, ægrum à multis affectibus, ſymptomatibuſque, quæ malignitati tribui ſolent, tutum præſtabimus; cùm nihil magis ſolitum ſit Medicis in arte ſua minus exercitatis, quàm quando medicamentis nimis refrigerantibus, vel uſu Enematum intempeſtivo, craſin ſanguinis ita relaxarint, Naturàmque in perficienda ſanguinis depuratione adeò debilitarint, ut animi deliquia, aliaque ſymptomata (quæ genuina ſunt ejuſmodi impedimentorum arte poſitorum effecta) contingant, *malignitati* culpam tranſcribere: at ſi diuturnitas, in quam abierit morbus, eum ab hoc vitio vindicet, tùm quicquid eos in medela deinceps fatigat, id *Scorbuto* acceptum referunt: quamvis reipſa neque ſymptomata, quæ accidebant, quamdiu vige-

bat.

bat morbus, *malignitatis* erant effecta, neque ea, quæ contigerunt in declinatione ejus *Scorbuti*, ſed utrumque rei malè geſtæ debetur, quemadmodum crebrò id à me obſervatum eſt.

Non quòd ego, aut quiſquam alius, qui Morborum hiſtoriam vel delibaverit, neſcius eſſe poſſit. Febres eſſe, quæ non intemperie ſola, aut putrido tantùm calore, ſed etiam maligna qualitate (cujus ſigna evidentiſſima in ægris non poſſunt non apparere) conſtent: vel etiam quod inficias eam, complicari aliquando cum Febre *Scorbutum* & complures alios morbos poſſe; hoc tantùm dico, has affectiones immeritò ſæpè in litem vocari.

Si fermentatio ſanguinis ritè proceſſerit, fiet omninò materiæ morbificæ deſpumatio intra tempus modò dictum. At ſi remedia refrigerantia, vel Enemata ſeriùs exhibita fuerint, multò longiùs excurret Febris, præcipuè in hominibus grandævis, malè à medico curatis; ad quos quandoque accerſitus, poſtquam Febri per quadraginta dies & ampliùs laboraverant, nihil non expertus fui, quo deſpumationem ſanguini inducerem: ſed nempe uſque adeò debilitatus erat ſanguis, partim ſenio, partim Enematibus, & medicamentis refrigerantibus, ut neque Cardiacis, neque ullis aliis corroborantibus remediis ſcopum meum aſſequi poſſem; ſed vel illorum Febris virium ſuarum tenax permanebat, vel alioqui, ſi adeſſe videretur ἀπυρεξία, vires ægrorum admodum proſtratæ erant, & tantùm non emortuæ.

Aliorum autem remediorum ſucceſſu fruſtratus aliò conſilium vertere ſæpè coactus fui, cum ſucceſſu non vulgari; nempe adoleſcentulorum vivum vegetumque calorem ægris applicando. Nec eſt quod quis multùm miretur, hac methodo, licet inuſitata, ægrum tantoperè corroborari, naturamque debilitatam juvari, ut ſemet à materiæ ſecernendæ, eliminandæque reliquiis exoneret; cùm proclive ſit intelligire, inſignem effluviorum vegetorum copiam à ſano, & athletico corpore in corpus ægri exhauſtum transfundi. Neque unquam comperi iteratam calentium linteorum applicationem ullatenus id præſtare valuiſſe, quod modò præſcripta methodus præſtiti, ubi calor applicatus tum magis eſt humano corpori congener, tum ſimul blandus, humidus, æqualis, perennisque. Atque hæc ratio, ſpiritus, & halitus, forſitan Balſamicos, in ægri corpus immittendi, ex eo quo ipſe illam adhibui tempore, licet aliena primum videretur, ab aliis cum ſucceſſu felici fuit adhibita: neque profectò me pudet hujus remedii meminiſſe, tametſi petulci quidam homines, atque arrogantes, omniaque vulgaria ingenti ſupercilio contemnentes, me forſitan hoc ipſo nomine aſpernabuntur. Ego enim proximi mei commodum, ac ſalutem vanis illorum opinionibus longè anteferendam cenſeo.

Methodus hactenus enarrata, ſi quis illam prudenter, & cum deſtinato animi conſilio obſervaverit, ægros, ſi non ab omnibus, ſaltem à pleriſque moleſtis illis ſymptomatibus immunes præſtabit, quæ hanc Febrem vel comitari, vel eidem ſupervenire ſolent, quæque Medicum animi ancipitem, atque ſæpe in curationis decurſu conſilii penè expertem reddunt, imò & illius curæ commiſſos non rarò è medio auferunt, etiamſi morbi natura mortem

non

non interminari viſa ſit. Sed quandoquidem vel ægrorum culpa Medicum non ſatis opportunè accerſentium, vel ipſius Medici minori ſive peritia, ſive cautela, ejuſmodi accidentia ſæpiſſimè oborta cernuntur, non gravabimur peculiarem eorundem curam ſummatim hîc attingere; verùm ad ea tantùm ſymptomata me reſtringam, quæ, tametſi ſæpenumerò præverti potuerint, modò via atque ordine prædicto quis uſus fuiſſet; cùm tamen ſemel acciderint, diverſam quandam, ſibique propriam curam poſtulant.

Atque (ut hinc ordiar] ſi æger, vel calidiora medicamenta minùs properè atque intempeſtivè ſumendo, vel calido nimis temperamento ſua natura fretus, in * *Phrenitidem* prolapſus fuerit; vel (quod proximè illuc accedit] ſi non omninò dormiat, ſæpè exclamet, aut inconditis vocibus utatur, ſi vultu ac loquela ferociat, ſi medicamenta, potumve communem avidè & quaſi raptim bibat, vel denique urinam habeat ſuppreſſam; in hoc, inquam, caſu, liberaliori manu, quàm ſuprà indulſi, ad venæ ſectionem, clyſteres, ac medicamenta refrigerantia me accingo, verno tempore præſertim, [quo etiam aliàs ſymptomate hoc non apparente, juvenes atque vegeto calore præditi, ejuſmodi, auxilia ſine multo diſcrimine admittunt] atque talibus remediis utens, ægrum eouſque ſuſtinere conor, donec in diuturnitatem aliquam affectus excurrat, quo tempore non admodum difficile erit eum & à morbo & à ſymptomate una eâdemque opera liberare: id quod fiet *Narcoticum* aliquod medicamentum in largiori paulò doſi exhibendo. Quamvis enim febre vigente, quæ ναρκώσεως vi prædita ſunt non omninò proſint, neque deſtinatum à Medico ſcopum feriant, tamen opportunè, & in declinatione morbi adhibita, præclaros effectus edunt: anteà verò prodeſſe non poſſunt, partim quia fermentationem vi atque impetu procurrentem ſiſtere nequeunt, etiam in maxima doſi exhibita, partim verò (quod quidem majoris adhuc momenti eſt) materiæ peccanti tunc temporis maſſæ ſanguineæ æquabiliter admiſtæ, neque verſus ſeparationem adhuc vergenti ab exhibito hujuſmodi medicamento manus injicitur, adeoque depuratio illa tantopere expetenda impeditur. Verùm ſive hæc ratio ſit hujuſce phænomeni, ſive alia aliqua magis abſtruſa, judicent illi quibus animus atque otium eſt talia ſpeculari. Interim ex fideli atque idoneo obſervationum plurimarum complexu rem ipſam certiſſimam eſſe pronuncio. *Laudanum*, vel alia quævis Narcotica in principio, augmento, vel ſtatu hujus febris ad ſymptoma hoc levandum, vel non prodeſſe omninò, vel, quod ſæpe accidit, etiam obeſſe; verùm in ejuſdem morbi declinatione eadem mediocri doſi adhibita non ſine ſucceſſu uſurpari. Semel equidem Narcotico die morbi duodecimo uſus ſum, nec fruſtra; citiùs autem nunquam proſperè exhibitum novi. Quodſi autem illius uſum ad decimum quartum uſque diem diſtuleris, tanto magis proficuum evadet, ſeparatione nempe perfectiori tum facta. Neque verò hæc mora, tametſi forte aſtantes magnopere perterrefaciet horrendum hoc ſymptoma, mortem ſtatim ſubinfert; cùm ſæpe obſervaverim, hanc rem plerumque inducias ferre poſſe ac ſolere, donec ad Narcotica deſcendere fuerit opportu-

opportunum; ſaltem ſi caveatur ne *Cardiacis*, calidiſque medicamentis adhibitis, intemperies cœpta accendatur uberius, quo caſu ægri ſubitò pereunt. Narcotica, quibus ego uti ſoleo, ſunt vel *Laudanum Lond* ad gr. 1. ß. vel ſequens. *Rec. fl. Paralyſ. M.* 1. *Coq. ſ. q. aq. ceraſor. nigr. Colaturæ* ℥iij. *Diſſolve ſyr. de meconio* ℥ß. *ſucci limonum Cochl.* ß. *Miſce.* vel. *Rec. aq. ceraſor. nigr.* ℥iß. *aq. Epidemicæ* ʒij. *laudani liquidi. gutt.* xvj. *Syr. Caryophill.* ʒj. *miſce.*

Illud unicum hîc addere placet, quod ad hanc rem obſervaſſe non inconſultum arbitror; nempe ſi ſymptoma hoc eouſque inducias ferat, & Febris adeò in diuturnitatem abeat ut æger ante aſſumptum Narcoticum commodè purgari poſſit, medicamentum illud tanto fœliciùs effectum ſuum editurum, Quocirca ego imperare ſoleo Pil. coch. ma. ℈ij. in aq. Betonicæ diſſolut. atque hoc 10 vel 12. horis ante Narcotici exhibitionem. Neque metuendum eſt à tumultu illo, quem calidior illa maſſa pil. aliàs excitare ſolet; ſubſequentis enim Narcotici vis penſabit illas turbas, & quierem ſuaviſſimam, blandiſſimamque inducet.

Quodſi vigiliæ ultra febrem excurrant, ceſſantibus aliis ſymptomatibus, obſervavi, linteum in aqua roſar. immerſum, & frigidè ſincipiti, ac temporibus applicatum, plus quam Narcotica quævis prodeſſe.

Sæpe accidit ægrum per totum morbi decurſum * *tuſſi* moleſta divexari; nimirum commota vehementer ac tumultuante ſanguinea mole, omnibus jam ad ſeditionem & partium ſtudia ſpectantibus, fit ut humores quidam ſoluti diffluenteſque e maſſa ſanguinis per vaſcula pulmonaria, vel etiam per diapedeſin in tracheæ membranam interiorem, teneriorem ſcilicet atque exquiſito ſenſu præditam, transferantur: hinc *tuſſis* oboritur; quæ primò ſicca eſt, quoniam tenuis adhuc materia vim expultricem eludit; mox craſſeſcit, atque expectoratu difficilis evadit, eò quod ſenſim febrili calore torreatur, atque aſſetur: hinc fit, ut ſuffocationis metu percellatur æger, utpote cui vires deſunt ad lentam hanc viſcidamque materiam tuſſi eliminandam. Ego in hoc effectu raro alio aliquo medicamento utor præter *oleum amygdalarum dulcium* recenter expreſſum, niſi forſan acciderit, (accidit autem aliquoties) ut ægrotus oleum prorſus averſetur; tunc enim vulgaribus illis pectoralibus, ut licet, opem ferre conamur. Interim oleum illud amygdalarum, ſiquidem illo per ægrum uti licuerit, Bechicis aliis anteponendum cenſeo, ob eam cauſam præcipuè, quòd cùm neceſſe ſit hæc liberaliùs, & majori quantitate exhibere, modò prodeſſe velimus, hoc pacto ventriculum jam ſatis ſuperque debilem & ad nauſeam proclivem oneramus; nonnunquam etiam eadem opera præpedimur, ne reliqua, eodem ipſo tempore tranſigenda, procuremus. Neque verò ſatis aut intellectu aſſequor, aut experientia eo ductus ſum, cur ab hujus olei, quod jam diximus, uſu in febribus abhorreamus, eo quod ſcilicet inflamabile ſit, adeoque metuendum, ne febrim adaugeat. Fac enim illud ſua natura calidum eſſe, certè tamen calor ille tantus non eſt, ut aliundè non abundè penſetur: præ cæteris enim manifeſta vi pectora conducit; aperit-

que vias, ac lenit, adeoque expectorationem promovet, qua (præſertim ſi copioſior acciderit) tum exoneratur ſanguis à moleſto humore, commodè jam excreto, tum eâdem operâ nonnihil refrigeratur, adeoque me non admodum malè habet, ſiquando viderim ſymptoma hoc intercurrere, cujus beneficio non parum etiam ægro beneficii accedit. Illud unicum nunc moneo, unâ eâdemque vice tutum non eſſe, totis cochlearibus hoc oleum exhibere; periculum enim eſt, ne & ventriculo nauſeam & alvo fluxum inducamus; parcè itaque ſed frequenter interdiu noctuque propinandum erit, quo non ſolùm expectoratione facta tuſſim leniemus, verùm etiam, quod alicujus momenti eſt, attritas ægri vires blando nutrimento nonnihil ſolabimur.

Fit nonnunquam, ut * *hæmorrhagia narium* ſuperveniat; ſive quòd medicamenta nimis calida in morbi initio fuerint exhibita, ſive quòd ebullitio non ſatis coërcita fuerit, ægro nempe vel in florenti ætate conſtituto vel anni tempeſtate coadjuvante. Hoc ſi fiat, non admodum juvabunt ea quæ ad ſiſtendum ſanguinis motum vulgò fieri conſueverunt, qualia ſunt venæ ſectiones, ligaturæ, medicamenta adſtringentia, atque agglutinantia, vel etiam ſanguinis acrimoniam contemperantia, &c. quamvis enim pro Medicorum conſilio, ac prudentiâ, his atque hujuſmodi aliis uti liceat; in eo tamen cardo rei vertitur, ut idoneo aliquo medicamento ſanguinis ebullitioni fræuum imponatur, quod ſiſtat, figatque illius impetum in præcipitia quæque ruentem. Verum quidem eſt, ſi ſymptoma ſeorſim ſpectetur, ea quæ ſupra enumeravimus (ac venæ ſectionem potiſſimùm) accommoda ſatis eſſe, nec ego ipſe dubitarem iiſdem uti; ſed nempe ſymptomatis hujus cauſam (ſaltem ſi phlebotomiam exceperis) non ſatis attingunt, quam profectò non majori ratione per prædicta tollere, quàm ſi gladio ignem extinguere ſatageres. Ego itaque in hoc caſu, fruſtra aliis tentatis, tale quidpiam adhibre ſoleo, quale nunc ſubnectam. *Rec. aq. portulacæ, & papaveris erratici aa.* ℥iſs. *ſyr. de meconio* ʒvj. *ſyr. paralyſeos* ℥ſs. *M. f. hauſtus.* Nolim autem hæc ita intelligi, quaſi hæmorrhagiam quamlibet ita ſtatim curari velim, quin potiùs illa ſæpe permittenda eſt, atque ægro plurimum prodeſſe poteſt, partim nimiam ebullitionem reprimendo, partim etiam criticè aliquando morbum ſolvendo. Atque revera parum proderit huic ſymptomati fræuum prædictum aptare, priuſquam illud aliquantiſper excurrerit, vel etiam priuſquam vena in brachio ſecta fuerit. Illud diligenter advertendum eſt, hanc ipſam, atque alias omnes immodicas hæmorrhagias peculiare illud obtinere, quod quamprimum illæ quomodocunque ſedatæ fuerint; niſi leniens aliqua purgatio celebretur, metus eſt ne recidivam æger patiatur; proindeque purgandum erit, quamvis [ſi Febris tempora ſpectentur] ſerius aliquanto id fieri ſoleat, atque debeat, niſi ſymptoma hoc acceſſerit.

Hoc ſymptoma plerumque ſenibus accidit poſt copioſas evacuationes, vel perſeceſſum ex diarrhœa, vel maximè per vomitiones, atque ſæpenumero mortem præ foribus adeſſe denunciat. Ingenuè fateor, me mihimet ipſi de * *Singultus* cauſa diſquirenti ſatisfacere non poſſe; nihilominus obſervavi

* *Narium hæmorrhagia.* * *Singultus.*

ſæpe

ſæpe illum ex turbis, ac tumultu ab aſperioribus medicamentis in ventriculo, locisque vicinis excitato, ortum ducere, quibus ſedandis atque in priſtinam pacem reducendis cùm naturæ vires non ſuffecerint, fit ut ingens periculum immineat: proindeque conſentaneum exiſtimavi curam eo dirigere, ut quod natura per ſe nequibat, artis adminiculo ſuffulta perficeret. *Diaſcordium* igitur larga doſi exhibitum, nempe ad ℥ij. à ſcopo meo non aberravit; cum *ſemine anethi*, aliiſque, quæ tanquam ſpecifica decantantur, uſus nihil profeciſſem.

Si in morbi hujus decurſu * *Diarrhœam* obortam conſpexeris, quæ [uti jam alicubi ſupra notavimus] accidere tum ſolet, cùm in morbi initio vomitorii propinandi indicatio ſe obtulit, neque tamen illud propinatum fuit; dico in hoc caſu convenire, ut quovis morbi tempore (niſi vires contra indicaverint) *emeticum* exhibeatur, etiamſi jampridem illa ad vomendum propenſio præterierit. Quoniam autem hac de re ſatis opinor in ſuperioribus pagellis à nobis dictum eſt, illud hoc in loco duntaxat annectam, quid facto ſit opus, ſi exhibito licèt emetico nihilominus *Diarrhœa* ſupervenerit. Quod tamen oppidò rarum eſt, niſi in Febre inflammatoria, ubi vomitorium, hoc ſymptoma non ſolum non impedit, ſed quandoque creat, quod notatu dignum eſt. Itaque cum ſic ſe res habuerit, præ quibuſvis aſtringentibus hujuſmodi clyſterem profuiſſe comperi. *Rec. Cort. granator.* ℥ß. *roſ. rubr. p.* ji. *Coq. in lactis vaccini ſ. q. Collaturæ* ℔ß. *diſſolve Diaſcordii* ℥ß. *M. F. Enema.* Non ſuaſerim ut majori quantitate Clyſterem injicias, quamvis enim propria vi adſtrictionem polliceatur, metuendum tamen eſt, ne ſua mole laceſſas inteſtina, adeoque fluxum alvi, quem conſopire animus erat, uberius provocet.

Sed forſitan objiciet his aliquis, magis è re videri, ut, præſertim declinante morbo, diarrhœam, ſi quidem acciderit, permittas potius quam ſiſtas, quandoquidem fluxus ille alvi nonnunquam criticus eſt, morbumque ſolvit. Reſpondeo, me non inficias iturum, fieri aliquando, ut Febris per hanc portam ſibi viam faciat, atque effugiat; verùm illud rariùs accidit, quàm ut illius ſpe quicquam moliamur: quin & ratio illa, quâ de medelâ Febrium univerſim loquuti fluxus hujuſce ſiſtendi neceſſitatem oſtendere conati ſumus, etiam hic omnino locum obtinet. Nunc autem illud addendum eſt, meâ quidem ſententiâ animadverſione non indignum, nempe ad genuinam ſanguinis depurationem non tantùm neceſſariam eſſe illam quarundam partium ſecretionem, quæ per *fæces* fit, ſed requiritur etiam ut ſecernentur aliæ, tanquam *flores*, id quod in aliis etiam liquoribus opulentis atque heterogeneis quotidiè cernimus. Itaque ſi Diarrhœæ nimium indulſeris, mediam ſolummodò depurationem, tantoperè expetitam, procurabis, atque etiam forſan, quod poſtremo in loco rejiciendum erat, primò excernetur. Fateor equidem ſeparatione illâ per flores jam factâ (quæ, ut obiter id attingam, ſenſim, & ſine ſenſu peragi ſolet, atque plerumque paulò pleniori διαπνοῇ potiùs, quàm ſudore manifeſto) Diarrhœam, ſi fortè acciderit, periculi non multum interminari: Sciendum tamen eſt, illam tum non aliunde accidere, quàm quòd purgatio ſubducendis fæci-

* *Diarrhœa*

bus dicata, non opportunè exhibita fuerit, quæ quidem fæces morâ ſuâ fermenti alicujus maligni indolem adeptæ, inteſtina jam ad excretionem irritant, ſtimulantque; ut omittam dicere, liquidiſſimam illam excrementorum conſiſtentiam (tali enim formâ plerumque viſuntur) ſatis indicare ea pro criticâ morbi ſolutione habenda non eſſe.

Forſan etiam inter ſymptomata Febribus ſupervenientia recenſeri poteſt * *Iliaca paſſio*, eo quod vomitus enormes qui initio Febrium accidere ſolent, huic occaſionem quandoque ſubminiſtrent.

Horrenda hæc affectio eſt & huc uſque omnium fere judicio funeſta, ex inteſtinorum motu inverſo, ac præpoſtero originem ducens. Nimirum inteſtinorum fibræ, quæ à ſuperioribus verſus inferiora contrahi debent, contrahuntur ad ſuperiora, & quæcunque in inteſtinis continentur non verſus alvum, ſed ventriculum protruduntur, & impetu facto ad os regurgitant; adeò ut Enemata, quantumcunque acria, Emetica evadant, ubi etiam Cathartica per os aſſumpta per vomitum ſubito excernuntur. Et, mea quidem ſententia, exquiſitus ille, ac intolerandus dolor huic morbo ſuperveniens, non aliunde oritur, quàm ex præpoſtero inteſtinorum motu, modò dicto. Cùm enim ſinus illi quos multiplices inteſtinorum circumvolutiones conſtituunt, ita à naturâ formati ſint ut ad deſcenſum fæcum quàm aptiſſimè conducerent, cum ji, inquam, motui ſuis fibris contrario cedere cogantur, exoritur inde prædictus dolor; qui quidem uni parti inſtar terebelli infigitur, cum aut valvula quæ ad initium coli appoſita excrementorum ad ileon regreſſum impedit, aut alia quævis membrana ad ſinum pertinens, vim hujus præpoſteri impulſus ſola ſuſtinet.

Hujus verò inverſionis, unde dolor ille exoritur, duplicem cauſam aſſignare licet. Obſtructionem nempe, vel irritationem.

Primò igitur quæcunque inteſtina vehementer obſtruunt, ut nihil per inferiora deſcendere valeat, hunc contrarium in inteſtinis motum ut producant neceſſe eſt, & nemini non notum. In horum cenſum ab Authoribus referri ſolent fæces induratæ, flatus craſſi magnâ copiâ collecti, ac inteſtina velut in nodum convolventes, conſtrictio inteſtinorum in hernia, inflammatio denique, aliique tumores magni, qui cavitatem internam inteſtini occludunt. Interim verò haud negandum, quòd motus contrarius hiſce cauſis originem debens, potius ingeſtorum, quàm inteſtinorum motus habendus, neque hæc totius inteſtinorum ductus inverſio eſt, ſed illorum tantùm, quæ ſupra ſedem iſtius obſtructionis ſita ſunt. Quam ob cauſam *affectio iliaca* hinc profecta a me *notha* appellatur.

Secundò verò opinor, quòd in affectu iliaco cauſa inverſionis periſtaltici inteſtinorum motus ut plurimum ita ſe habet. Nimirum ex tumultuante ſanguine in Febre nuper concepta, in ventriculum & proxima inteſtina deponuntur humores acres & maligni, ex quibus ventriculus primò motum ſuum invertere, ac violento impetu materiam moleſtam in eo contentam per os rejicere cogitur: Ventriculi tandem motui validiori inteſtina *tenuia* ipſi conti-

nua

nua jam debilitata cedunt, & cum his demum *majora* in conſenſum trahuntur, vomituriente ventriculo quaſi choream ducente. Hunc affectum *verum ileum* voco, & ille hujus loci eſt. Methodus eum curandi hactenus ferè incognita fuit, quicquid nonnulli jactent de uſu *argenti vivi*, & *globulorum*, quæ præterquam quòd parum conducunt, noxam ſæpè haud contemnendam inferunt. Ego cum felici ſucceſſu hâc methodo utor.

Quando liquet ex Clyſteribus per os rejectis & aliis ſignis verum eſſe ileum tunc in hæc tria enitor: 1. Ut contrarius iſte ventriculi motus, qui ſimilem motum in inteſtinis efficit, impediatur. 2. Ut inteſtina acri humore debilitata corroborentur. 3. Ut ventriculus ac inteſtina ab iſtis humoribus liberentur. Quibus indicationibus ut ſatisfaciam, curationem hoc ritu inſtituo: Primò *ſalis abſinthii* ℈j. ex cochleati uno *ſucci limonum* mane, & ſerò ſumendum præſcribo, intermediis verò temporibus *aquæ menthæ ſtillatitiæ* ſine ſaccharo, aliove quovis additamenro cochlearia aliquot bis quâque horâ propino, cujus vel ſolius repetito uſu & vomitus & dolor ex eo natus ſubitò evaneſcent. Dum hæc fiunt *catulum viventem* nudo ventri indeſinenter accumbere jubeo. Poſtquam verò dolor cum vomitu per ſpatium bidui triduive omninò ceſſaverit, tum *pil. coch. maj.* ʒj. *in aqua menthæ* diſſolutam exhibeo, quam etiam aquam (quò certius vomitûs recurſum prævertam) toto catharſeos tempore ſæpius ſumendam injungo. Neque catulus removendus, antequam uſum pilularum æger aggrediatur.

Obſervavi fruſtra pilulas iſtas vel quodvis aliud catharticum, utcumque forte propinari, donec ventriculo corroborato, atque adeò ad motum naturalem reducto inteſtina etiam ad proprium motum æque reducta fuerint. Aliàs enim cathartica omnia intus aſſumpta emetica evadent, & plus damni quàm commodi inferent. Inde eſt quod remediis purgantibus viam facere non aggredior donec per ſpatium quoddam medicamentis iſtis ventriculum reſpicientibus uſus fuerim.

Victum valde tenuem ægro præſcribo, ita ut nonniſi cochlearia aliquot juſculi ex pullo Gallinaceo parati ſorbenda bis vel in die permittam. Interim verò ut per totam ægrotationem in lecto decumbat jubeo, donec perfectæ ſanationis ſigna appareant, ac etiam poſt ſanationem per longum tempus in prædictæ aquæ uſu perſiſtere & laneis duplicatis ventrem à frigore bene defendere impero, quo minus recidiva fiat, cui hic affectus præ omnibus aliis eſt obnoxius.

Pauca hæc univerſam meam in curando hoc affectu methodum exhauriunt; quam à nemine conſulto ob ſimplicitatem ſuam & ſplendidioris ſive verborum, ſive pharmacorum apparatus defectum, aſpernatum iri confido.

Atque hæc ſunt illa ſymptomatata, quæ in febre hac occurrere ſolent. Sunt autem & alia quædam, quibus memorandis nunc ſuperſedebimus, partim quidem, quoniam ea minoris momenti ſunt; partim verò, quod peculiarem nullam curationem poſtulent, febre enim ritè tractatâ ſponte ſuâ ceſſant.

De *Febre continuâ* hujus Conſtitutionis, ac de ſymptomatibus ejus hactenus.

CAPUT V.

Febres Intermittentes Annorum, 1661, 62, 63, 64.

QUandoquidem, ut jam ſumus præfati, quæ prædictos annos omnes Conſtitutio pervaſit, producendis omnium generum *Intermittentibus* tam egregiè favit, quas tum de illis feci obſervationes haud indiligentes, hîc impertiam: Addam inſuper & quæ de paucis illis intermittentibus obſervavi, quæ ab illo deinceps tempore ſporadicè contigerunt, quò minus orationis filum inſequentium deinceps annorum hiſtoriam complectentibus, cogar intercidere.

Primo loco quo naturam illarum atque genium conjectura ſaltem aſſequamur, advertendum eſt, quòd in paroxyſmis Febrium intermittentium hæc tria tempora ſpectanda ſunt. 1. Tempus *Exhorreſcentiæ*. 2. Tempus *Ebullitionis*. 3. Tempus *Deſpumationis*. Et quidem ad *exhorreſcentiam* quod attinet [ut de his rebus ſummatim loquar] ego illam exinde oriundam arbitror, quòd materia Febrilis, quæ nondum turgeſcens à maſſa ſanguinea utcunque aſſimilata fuerat, jam tandem non ſolùm inutilis verùm & inimica naturæ facta, illam exagitat quodammodò atque laceſſit, ex quo fit ut naturali quodam ſenſu irritata & quaſi fugam molita, *rigorem* in corpore excitet atque *horrorem*, averſationis ſuæ teſtem & indicem. Eodem planè modo, quo potiones purgantes à delicatulis aſſumptæ, aut etiam toxica incautè deglutita, horrores ſtatim inferre ſolent, aliaque id genus ſymptomata. Natura itaque hoc pacto irritata [ut ad tempus *ebullitionis* jam tranſeamus) quò faciliùs hunc hoſtem à ſuis cervicibus depellat, *fermentationem* aggreditur, ſolemnem nempe machinam, quâ in Febribus & quibuſdam aliis acutis morbis uti conſuevit, cùm ſanguinis molem ab inteſtinis inimicis liberare conetur: hujus enim efferveſcentiæ beneficio disjunctæ peccantis illius materiæ partes, quæ ſanguini æquabiliter admixtæ fuerant, aggregari quodammodo incipiunt, atque adeò leviori operâ ſubigi poſſunt, ut ad deſpumationem opportunæ evadant. Et quidem ut hoc fiat, vel ex eo plurimum referre conſtat, quod qui ex Febribus Intermittentibus moriuntur, ſiquidem in paroxyſmo pereant, in primo illo tempore [*exhorreſcentiæ* ſcilicet] fato funguntur, nam ſi ad tempus efferveſcentiæ pertigerint, ſaltem pro illa vice non moriuntur. Atque per hæc duo tempora res ægrorum in anguſto verſantur; quibus elapſis, tertium tempus, quod *deſpumationi* dicatum eſt, inſequitur, quo ſuccedente ſymptomata omnia primo leviora fiunt, atque tandem planè evaneſcunt. *Deſpumationis* autem nomine nihil aliud ſignificatum volo, quàm materiæ Febrilis jam ſubactæ, & quaſi devictæ, expulſionem, ſeu ſeparationem; atque illud quod ſeparatur, partim (ut in aliis liquoribus cernere licet) *florum*, partim *fæcum* rationem & ſortem obtinet.

His ita poſitis, videamus quomodo fiat, ut redeat Paroxyſmus, quando quidem ægrorum ſors in vado jam conſtituta videtur. Nimirum Febrilis ma-

teria nondum tota emigravit,ſed quemadmodum apum Embrya ſtatis temporibus ſenſim ſuccreſcunt, ita latens hæc materia pro typorum ratione denuò caput effert, ac novum negotium naturæ faceſſit, idem ſtadium decurrens, quod in præcedentibus modò oſtendimus. Nunc autem ſi quis à me cauſam quæſiverit, cur fomes ille deliteſcens efferveſcentiâ præcedenti non ſatis ſubactus, ac proinde cum reliqua materia peccante non expulſus, proindeque novas tragœdias daturus, non eodem modo in omni Febre intermittenti progrediatur [nam nunc unum, nunc duos, nunc tres dies exigit, priuſquam ad maturitatem perveniat, novumque Paroxyſmum excitet,) de hac re, inquam, ſi quis mihi negotium exhibeat, ego plane me neſcire fateor. Neque verò quiſquam alius, quod ſciam, in hac cauſa tàm præclarè ſe geſſit, ut arcanum hoc opus naturæ ſatis enarraſſe videatur. Ego Philoſophi nomen non ambio, & qui titulum illum ſe mereri exiſtimant, atque me fortaſſis hoc nomine culpandum putabunt, quòd in hæc penetralia non irrumpere conatus ſim, moneo illos, ut in aliis naturæ operibus, quæ ubique nobis obſervantur, vires ſuas experiri velim, antequam aliis dicam ſcribant. Libenter enim quæſierim, cur *equus* ad ἀκμὴν ſuam pertingat ſeptem annorum ſpatio, *homo* 21. cur in *plantarum* regno, hæc menſe *Majo*, illa *Iunio*, iſta alio florere ſoleat, ut innumera alia nunc ſileam. Quod ſi doctiſſimos quoſque viros non pudeat ſuam ignorantiam in his rebus palam fateri, non video, cur mihi vitio verti debeat, ſi in re non minus difficili, atque forſitan prorſus inexplicabili, manus ab αἰτιολογίᾳ abſtineam: quippe cum perſuaſiſſimus ſim, naturam non minus hic loci quam in aliis quibuſcunque, methodo quadam certa atque ordine progredi: *quartanoſa* enim (ut ſic dicam) ac *tertianoſa* materia non minus naturæ legibus ſubjacet, iiſque regitur, quam alia corpora qualiacunque.

Cum rigore atque horrore in univerſum *Intermittentes* omnes incipiunt, cui mox calor ſuccedit, atque huic deinceps ſudor; Per utrumque paroxyſmum, tum illum quo friget æger, tum quo plus ſatis incaleſcit, vomiturit ut plurimum, vehementer ægrotat, cum ſiti & linguâ aridâ, *&c.* Quæ quidem Symptomata, iiſdem omnino gradibus recedunt quibus provehitur ſudor, quo uberius prorumpente Paroxyſmus ſolvi videtur. Satis rectè valet qui modò ægrotabat, donec Paroxſmus periodo ſibi conſueta denuo recrudeſcat; in *Quotidianâ* ſcilicet quolibet νυχθημέρῳ, in *Tertianâ* alternis diebus, in *Quartana* tertio quoque die, calculatione videlicet facta ab unius Paroxyſmi initio, ad initium ſubſequentis. Licet haud rarò ingeminentur poſteriores duo, ita ut Tertiana quolibet die invadat, Quartana per duos dies continuos, tertio quidem ab inſultu libero manente; quandoque etiam ter tribus diebus continuis infeſtet, cùm *Triplex Quartana* eſt, morbo ab iſto, quem primum aſſumpſit, Typo nomen ſortiente.

Quæ ſanè Paroxyſmorum reduplicatio nonnunquam à materiæ Febrilis exceſſu activitateque nimia producitur, quo in caſu Paroxyſmus *adventitius primarium* antevertit; nonnunquam etiam à virium proſtratione, cùm in Ægro nempe nimium illæ fuerint dejectæ, & Paroxyſmi vigor retuſus, ſive refrige-

frigeratione intenſiore, ſive etiam evacuationibus præter modum effuſis: in hoc verò caſu cum Paroxyſmus adventitius primarium inſequitur, mitius inſuper, neque ita prorſus diu atque alter ægrum affligit. In priore inſtantia, materiæ turgeſcentiâ ſive ὀργασμὸς tardiùs revertentem & ſibi debitam periodum nequaquam præſtolatur, ac proinde aliquanto præmaturius deſpumatione ſua defungitur: in poſteriore autem cum ſanguis non jam ea vi polleat, quæ materiæ Febrili uno impetu excutiendæ ſufficiat, mox alium de novo Paroxyſmum ſubſtituit, quo ejus reliquias è ſinu ſuo exturbet. Quinimo è duabus hiſce cauſis ſibi invicem adverſantibus fortè etiam pendet tam Paroxyſmorum Anticipatio in Febre Intermittente ordinaria atque regulari, quàm eorundem tardior acceſſio; quarum utraque in his Febribus frequenter occurrit, quæ νυχθήμερον omne percurrunt, vel ſolitum Paroxyſmi tempus anticipantes, vel eò ſerius accedentes.

Febrium autem Intermittentium quædam *Veris* ſunt, quædam *Autumni*: quamvis enim in tempeſtatibus intermediis nonullæ oboriantur quoniam tamen illæ & minus frequentes ſunt, & ad prædictas reduci poſſunt [illas nempe quibus magis appropinquant id circo omnes ſub duobus hiſce generibus, *Vernalibus* nempe, atque *Autumnalibus*, complector. Tempora ad quæ particulariter ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ referuntur, menſes ſunt *Februarii*, atque *Auguſti*; licèt quandoque maturius invadant, tardius etiam nonnunquam; prout ſcilicet uberior parciorve in aëre apparatus, vel ad eaſdem producendas facit, vel officit, & ex conſequenti magis etiam minuſve Epidemicè deprædantur. Cujus rei exemplum habemus ſatis obvium in Febribus Intermittentibus Autumnalibus Anni 1661. quo anno memini fœminam quandam ædibus meis vicinam primo Qartanæ ſuæ Paroxyſmo, ipſo ſcilicet *Johannis feſto* correptam fuiſſe. Et complures alii circa idem tempus præmaturum Febribus illis correpti fuere, quæ poſtmodum adeo Epidemicæ evaſerunt; quod argumento eſt magnum tum fuiſſe in iſtâ quæ tunc obtinebat aeris temperie, ad iſtos morbos apparatum, qui deinceps procedente anno ſtipatiores graſſabantur.

Et quidem uſque adeo neceſſaria eſt hæc Febrium diſtinctio, ut niſi eandem in praxi ſedulo contemplemur, neque de earum duratione prognoſtico aliquo rite facto quicquam pronunciare, neque quomodo regimine ægrotorum corpora curare poterimus, habita tum tempeſtatum, tum naturæ Febrium diverſæ ratione. Verum quidem eſt Febres utriſque tempeſtatis ingenium non planè diſſimile nanciſci, ſive modum ſpectes primi inſultus, qui cum horrore primùm incipit, mox in calorem erumpit, ac tandem per ſudorem ſolvitur; ſive typorum diſcrimina, quorùm reſpectu quædam *Tertianæ* ſunt, tum *Vere*, tum etiam *Autumno*. Interim tamen non dubito, quin Febres iſtæ totâ ſuâ naturâ ſive eſſentialiter diſtinguantur.

Atque ut de * *Vernalibus* primò dicam, illæ ferè omnes vel *Quotidianæ* ſunt, vel *Tertianæ*, & vel ſerius, vel ocyùs ingruunt pro vario tempeſtatis apparatu. Nam per brumale frigus ſpiritus concentrati vires in ſuo receſſu ſibi

eſ-

* *Intermittentes Vernales.*

quitunt, quos appropinquantis poſtea ſolis calor jam vegetos evocat, qui cum viſcidis humoribus (minùs tamen viſcidi ſunt hi, quàm quos in Autumno prægreſſi fervores excoxerunt ac torrefecerunt) commiſſi, quos durante hyeme natura in ſanguinis maſsâ congeſſerat, dum avolare nituntur implexi detinentur, & quaſi irretiti, adeoque vernam hancce ebullitionem concitant. Eodem plane modo quo vaſa cereviſia repleta atque in arena vel cella frigida diutius repoſita, ſi igni admoveantur, tumultum ſtatim concipiunt, & liquor ad volatum pronus eſt. Sanguis hoc modo affectus purgationem ſui molitur, atque ſpirituum volatilium ope negotium hoc ſat cito peragit, niſi forte nimia viſcidorum ſuccorum vi inſtructus fuerit, qui fermentationem cœptam remorentur, & licet hoc ipſum accidat, efferveſcentia tamen verna raro continua, ſuique ſimilis manet, verum diſſilire atque in diverſos Paroxyſmos quaſi findi ſolet. Sanguine enim opulentis hiſce ſpiritibus jam turgido, natura negotium ſuum quaſi præceps aggreditur, & quarundam partium ſecretionem admodum perfectæ ſolutionis per Paroxyſmos particulares peragit, priuſquam univerſali ſeparatione defungatur, Atque hæc mihi quidem ratio non inidonea videtur, quod verna tempeſtate, præſertim illa quæ æſtatem propius attingit, paucæ Febres continuæ occurrant, niſi forte conſtitutio fuerit Epidemica. Fermentationes enim tunc temporis obortæ vel ſubito conſopiuntur, vel ad intermiſſionem properant; vel denique partes humorum ad ſeparationem proniores, præmaturè & cum vi quadam alio transferuntur; ex quo mox *Anginæ*, *Peripneumoniæ*, *Pleuritides*, aliæque id genus peſtes ſuccreſcunt, quæ deſinente potiſſimum Vere caput ſuum exerunt.

Animadverti *Febres Intermittentes Vernales* rariſſime fuiſſe diuturnas; ſemper verò ſalutares; ita ut vel maxime ſenex, vel debilis quiſpiam, officioſiſſima damnoſiſſimaque imperitiſſimi cujuslibet πανουργίᾳ modo probus ſis fuerit, e medio vix queat tolli. Contigit mihi tamen videre *Tertianas Vernales*, quæ ob Phlebotomiam, & Catharſin indebite celebratas, & regimen inſuper cum morbo malè quadrans, moras traxere etiam uſque ad tempus illud quo Autumnales ſolent invadere; quæ tempeſtas cum hujus morbi genio ſit admodum contraria, eundem continenter extinguit; Ægro interim frequenti Paroxyſmorum reduplicatione, & duratione longiore ita penè confecto, ut in extremis verſari videatur; quæ nihilominus (quatenus mihi hactenus obſervare licuit) ſemper eſt eluctatus. Neque in convaleſcentibus ab hoc morbo mihi adhuc ſubiit videre graviſſima illa ſymptomata quæ, ut infra dicetur, intermittentes Autumnales diuturniores ſequuntur; *Lethalem* intelligo *tonſillarum inflammationem*, *ventrem induratum*, *tumores Hydropicos*, *&c.* Plus ſemel tamen adverti ægros à morbi diuturnitate, & Paroxyſmorum ingeminatione [accedentibus ad malorum cumulum evacuationibus repetitis] ad ſummam debilitatem redactos, ubi primum cœperint convaleſcere, in *Maniam* incidiſſe, quæ pari cum illo paſſu receſſit, quo eorundem vires de novo redintegrabantur.

Intermittentes vero *Autumnales* longè aliter ſe habent. Primò enim *Intermittentes Vernales*,

Tertiana, licèt quibus annis Epidemica non eſt, & ſanos invadit, citò nonnunquam ſe proripit, neque pluribus ſtipatur Symptomatis, quam quæ Verno tempore contingere ſolent Tertianæ; ubi tamen Epidemice graſſatur, & ætate provectiores, aut pravos corporis habitu prædito ferit, haud vacat periculo; quin etiam ad menſes duos, vel tres, fortè etiam in ſequuturum uſque Ver tyrannidem exercet. Deinde *Quartanæ* & periculoſiores ſunt, & obſtinatiores longe quam ſunt illæ de quibus ultimo diximus: Ubi enim natu grandiores impetunt, eoſdem paucis adhuc Paroxyſmis multatos quandoque jugulant; quo in caſu æger tempore *exhorreſcentiæ*, ineunteque adeo Paroxyſmo ut plurimum moritur, quod jam dictum. Quod ſi æger in ſenectutis tantùm fuerit confinio, nec-dum ejus limen prætergreſſus, licèt non in eodem verſetur diſcrimine ne inter Paroxyſmos primo laceſſentes luce privetur, haud tamen facile à Febre hac elabetur, niſi vertente anno, appetenteque illo tempore quo primo corripiebatur. Nonnunquam etiam *hæret lateri lethalis arundo*, nec niſi à morte, langueſcenti decutitur. Quartana interim Typum ſubinde variat, plurima etiam parit Symptomata, *Scorbutum* v. gr. *Ventrem induratum*, *Hydropem*, *&c.* Juniores vero ferendo huic morbo pares ſunt, à quo nonnunquam circa *Solſtitium B umale* liberantur, frequentius tamen non niſi adveniente *Verno Æquinoctio*, vel etiam Autumno inſequenti, ubi ſc. venæ ſectionem aut Catharſin admiſerint. Sæpe non ſine ſtupore ſum intuitus, infantes tenellos cum hoc morbo per totos menſes ſex commiſſos, nec oppreſſos tamen, ſed de eodem, *Herculis* inſtar pueri, in cunis triumphantes.

Hic notandum, qnod cujuſcunque demum ætatis aut temperamenti fuerit is qui Quartana corripitur, ſi quolibet alio vitæ tempore (vel etiam ab hoc remotiſſimo) eadem ſemel laboraverit, non diu admodum eum ſecunda hac vice fatigabit morbus, ſed poſt paucos aliquot Paroxyſmos ſponte ſua ſolvetur, quod ſcitu dignum erat.

* *Intermittentium* autem *Vernalium* curationem quod ſpectat, licet illas ſuo ſemper arbitrio permittendas exiſtimaverim, & nihil prorſus movendum, cum nemo quiſquam, quod ſciam, earum unquam opera ſatis conceſſerit; atque ex adverſo, qui illas abigere ſategerunt, remediis præſertim evacuantibus, id tantum egerint, ut morbus inde confirmatior pertinacius obſiſteret, ſi tamen importuna ægri impatientia medici opem obnixe efflagitet, Intermittentes Vernales variis modis, & quidem cum optato exitu aggredi liçet, uti mihi non infrequenti obſervatione abunde conſtitit.

Nonnunquam *Emeticum* tempeſtive propinatum, ut nempe ante Paroxyſmum negotio ſuo defungi poſſit, fœliciſſimè ſucceſſit; præſertim ſi quantitatem mediocrem *Syr. de Meconio*, vel cujuſvis Narcotici poſt finitam Emetici operationem, exhibueris immediate ante Paroxyſmi inſultum.

Eſt ubi ſanitatem videas reſtitutam per *diaphoretica*, quæ ſudorem in Paroxyſmi ſolutione obortum promoveant, ægro interim optime ſtragulis cooperto, id quod tantopere, ac tamdiu faciendum eſt, quamdiu vires ægri patiantur

* *Intermittentium Vernalium Curatio*

tur. Atque hoc in Veris Intermittentibus, præcipue Quotidianis, ſæpe obtinuit: humoribus enim in hac tempeſtate non admodum craſſis exiſtentibus, ſolutio alias imperfecta futura, in perfectam adoleſcit, quod quidem in Autumno nunquam accidit.

Quid quod Clyſteris in diebus intermittentibus per triduum vel quatriduum adhibiti beneficio, Tertianas aliquando curaverim.

Interim ſi ob Phlebotomiam liberiori manu celebratam [quo tempeſtas ipſa parum cautos facilè inclinat,] vel ob ægri debilitatem antecedaneam ſpiritus illi qui ſubito ad deſpumationem ſe accingerent, pauperiores facti minus valeant, accidere poteſt, ut hujuſmodi Febres Vernales auxiliis quibuſcunque fruſtra tentatis, Autumnalium, diuturnitatem æmulentur. Sed ſane non ſolent illæ eouſque durare, quippe quæ vel ſponte ſua deſinant, vel leviori remediorum ope facile in fugam vertantur,

* *Intermittentes* autem *Autumnales* non tam levi opera ſe amoveri patiuntur. De illis igitur nonnulla mihi dicenda ſunt. Si autumnalis Conſtitutio fuerit Epidemica, circa *Iunium* adultum ſolent invadere. Sin minus, *Auguſtum* præſtolantur, & *Septembris initium*: in ſubſequentibus vero menſibus rarius occurrunt.

Cum earum ingens aliquod agmen ſimul invaſerit, obſervare licebit earum Paroxyſmos plerumque una eademque diei hora contingere, acceſſionibus nunc prævertentibus, nunc poſtponentibus, ſimili planè modo, atque eodem tenore, niſi quod accidere queat ut ordo ille medicamentis adhibitis, quæ retardandi vel præcipitandi vi pollent, in quibuſdam corporibus immuteturvel pervertatur.

Obſervandum eſt etiam quod in principio Febrium Intermittentium (Epidemicarum præcipue quæ Autumno contingunt) haud ita id proclivi eſt Typum ſub primis Invaſionis diebus rite diſtinguere, quandoquidem Febre continua adſcita primum adoriuntur, neque facile eſt aliquandiu, niſi diligenter adverteris animum, quiquam aliud præter aliqualem morbi remiſſionem deprehendere, quæ tamen paulatim in perfectam deſinit Intermiſſionem, & Typum anni tempeſtati apte reſpondentem.

Typorum ratione vel *Tertianæ* ſunt, vel *Quartanæ*. Atque de Quartanis quidem illud merito affirmari poteſt, eas genuinam eſſe Autumni ſobolem. Utræque profecto ea affinitate inter ſe connexæ ſunt, & ſæpenumero vices permutare, ſaltem ad tempus, deprehendantur, mox fortaſſis ad priſtinum genium rediture. Sed Tertianæ Vernales Quartanarum typos nunquam induunt, cum toto (ut ita dicam) cœlo à ſe invicem diſtingnantur. Neque porro obſervavi unquam hac tempeſtate Quotidianam contigiſſe, niſi quis Tertianam duplicem, vel triplicem Quartanam hoc nomime cenſuerit ἀκυρολόγως appellandam.

Has autem Febres intermittentes eo fore modo ſuam originem nanciſci arbitror, quem nunc ſummatim attingemus; Nempe anno ſurgente atque progreſſo, ſanguis etiam pro rata proportione exaltatur [haud ſecus ac vegetabilia quævis augmentis atque declinationibus ſuis anni curſum referunt]

* *Intermittentes Autumnales*

donec ad ἀκμὴν ſuam, ultimumque vigorem pervenerit; hinc parallelis motibus cum tempeſtatibus anni pergens, eo declinante relaxari tandem & ipſe incipit; ac tum præcipue cum ab accidentali aliqua cauſa promotus fuerit, puta ſanguinis immodica jactura, frigore admiſſo, cibis crudis atque excrementiis, balneorum uſu intempeſtivo aliiſque non paucis. Jam verò ſanguis in hoc decidentiæ ſtatu conſtitutus impreſſioni morbificæ cuicunque obnoxius eſt, quam in illum faciet quælibet aeris conſtitutio quæ hoc tempore dictis Intermittentibus eſt Epidemica. Atque huc ſpectat ebullitio mox inducta, qua liquorem ſanguineum quandoque valde degenerem corripiente, Febris inde oriunda mali moris eſſe ſolet, & malignis atque horrendis ſymptomatibus pleniſſima. Illud utcunque accidit ut ſanguis ſpiritibus ſuis magnam partem exutus, & ab æſtate præcedenti plurimum aduſtus, ebullitione ſua non niſi tardiſſimis motibus defungatur, ſuæque deſpumationi longiſſimam periodum poſtulet.

Jam vero ut manifeſtum evadat quam difficulter hæ Febres (Autumnales puta) curationem admittant, hoc loco perpendendum eſt: Continuarum hujus tempeſtatis, atque intermittentium diſcrimen in eo maximè verſari; quod *Continuæ* conceptam ſemel effervesſcentiam συνεχῶς unoque tenore perficiant, *Intermittentes* autem partitis vicibus ac diverſis temporibus eâdem defungantur. Interim in utriſque fermentatio naturæ ductu peragitur ſpatio horarum 336. aut circiter, neque enim citiùs aut tardiùs maſſa ſanguinea in humano corpore ordinario repurgatur, ſi negotium naturæ permiſeris: haud ſecus ac pomatium ſuam, vinum atque cereviſia ſuam, ac peculiarem habet periodum, quâ depurentur. Quamvis autem in Febribus intermittentibus ſanguis nonnunquam (ut in Quartana contingit) ſex menſium ſpatio deſpumationem ſuam moliatur, ac tandem perficiat; non tamen (ſi ritè calculum ponas) plus temporis in eadem abſolvenda impenditur, quàm quod in continuis impendi naturaliter ſolet; quatuordecim enim νυχθημέρα, ſive dies naturales efficiunt horas 336; tribuendo nempe horas quinque cum dimidia cuilibet Paroxyſmo Quartanarum, habebis in Quartana valorem 14 dierum, h. e. horas 336 Jam ſi quis dixerit quartanam, verbi causâ, [eadem enim reliquarum intermittentium ratio ſubintelligenda eſt) ultra ſex menſium ſpatium aliquando excurrere, antequam periodum ſuam abſolvat; reſpondeo, idem etiam non rarò in continuis Febribus hujus conſtitutionis ſpectari, quæ ſæpe ultra dies quatuordecim protrahuntur: in utroque nimirum caſu ſi effervescentiam [præſertim circa Febrium finem] ritè atque ordine decurrere, ac ſuſtineri vegetam curaveris, deſpumatio intra prædicti temporis ſpatium, hoc eſt, quatuordecim dierum, vel 336. horarum peragetur: quòd ſi verò effervesſcentiam illam ſeu fermentationem refrigerantium medicamentorum, aut Clyſterum uſu tunc temporis (ſcilicet verſus Febrium declinationem) importune inhibueris, & quaſi frænum illi injeceris, mirum non eſt, ſi in longum evagentur, ordine quippe naturæ perturbato. Namque hoc modo relaxatur quodam modo ſanguinis humani tonus, unde ſe ad deſpumationem accingere

cum

eum effectu nequit. Imò verò in Corporibus debilibus & effœtis idem aliquando vel ſponte accidit, niſi cardiacorum ope naturam in illis languentem adjuveris, quo ſanguini deſpumando par ſit.

Verùm illud hìc jam porrò notandum arbitror, ea quæ de fermentationis ſpatio atque continuatione ſuprà tradidimus, de illis ſolummodo Febribus intelligenda eſſe, quæ ſtatam quandam naturam atque habitum nactæ ſunt. Sciendum enim eſt, neque me præterit, Febres quaſdam eſſe, tum continuas tum intermittentes, quæ tranſeuntis & incerti genii ſunt, neque in ſuis effervelcentiis ad deſtinatam periodum pertingant. Hujus generis ſunt quæ à levi aliqua offenſa ex ſex rerum non-naturalium, quas appellant, ut cibi, potûs, aëris, & his ſimilium, abuſu, nonnunquam ortum ducunt, his enim morbis correpti ſubitò ſæpe convaleſcunt. Idem etiam adoleſcentulis, ſanguine puro, ac multis ſpiritibus referto præditis, aliquando accidit: nimirum Febres illorum ſpirituosâ quâdam ac nimis tenui, volucrique materiâ, fermentationes ſuas citiùs perficiunt, ac celeri gradu ſpatia ſua emenſæ evaneſcunt. Ad fermentationem enim illud primò requiritur, ut materia fermenteſcibilis, ſive illa ſanguis ſit, ſive vinum aut alius aliquis liquor quilibet, eâ tenacitate & viſcoſitate polleat, ut ſpiritus implexos, atque irretitos eatenus detinere valeat, ut in liquoris maſſa moveri atque agitari poſſint, eodem ferè modo, quo aves viſco captæ, aut muſcæ atque apiculæ melle detentæ, motitare quidem, & murmura ſua peragere poſſunt, avolare interim non valentes. Neque tamen, (ut obiter illud dicam) eam tenacitatem obtinere debent liquores memorati, ut ſpiritus prorſus obruant opprimantque, adeò ut non omnino moveantur.

His jactis fundamentis (quæ quidem neſcio an aliis, mihi certè ratione non contemnendâ niti videntur) mirum non erit, ſi illis non aliam medendi methodum ſuperſtruam, quàm quæ in Febribus continuis ad deſpumationis debitum opus ritè perficiendum, adhibenda videatur: cùm nimirum illæ à continuis nullo diſcrimine ſejungantur, ſi ordinem ſpectes, quo natura earundem materiam expellere ſolet, ſcilicet per efferveſcentiam certâ periodo comprehenſam. Etſi quod ad earum ſpeciem, atque naturæ proprietatem attinet, illas & â continuis, & à ſe invicem plurimùm differre non diffitear. Itaque vel methodum, quâ ſe natura liberare ab hoc morbo ſolet, cautè ſolliciteque obſervando indicium ſumere oportet, quo fermentationem obortam acceleremus, atque ita ad ſanitatem ægros perducamus; vel in ipſam cauſam ſpecificam penetrando, danda erit opera, ut remediis efficacibus ac ſpecificis morbo obviam eatur. Ab horum alterutro indicationes ſumendæ ſunt. Ego utramque viam ingreſſus aliquando fui, atque illæſâ (uti opinor) verecundiâ profiteri poſſum, non ſine ſumma cura atque attentione animi indefeſſa, ſed nondum eam felicitatem adeptus ſum, ut Autumni Febres intermittentes certâ aliquâ praxi atque medicandi ratione tollere poſſim, antequam ſtatas illas Fermentationes [de quibus ſuprà locuti ſumus] peregerint, utcunque moleſtum hoc febricitantibus videatur; qui euſque ſanitatem ſuam expe-

ctare inviti coguntur. Revera autem ſiquis inter mortales reperiatur, qui ſive methodo aliquâ certâ, ſive remedio ſpecifico adhibito, Febrium harum intermittentium curſum non ſolùm inhibere, ſed etiam omninò abrumpere novit, exiſtimo eum omni jure teneri, ut humano generi rem illam ſummopere expetendam patefaciat: quod ſi non fecerit, ego illum nec boni civis, nec prudentis viri nomen mereri pronunciare auſim; neque enim civis boni eſt, illud in rem ſuam vertere, quod toti generi humano tàm ingens beneficium apportet, nec viri prudentis, divinâ benedictione ſemetipſum privare, quàm à ſumma bonitate liceret expectare, ſi ad publicum bonum promovendum ſe accingeret. Honoris autem ac divitiarum longè minor apud probos, ratio habetur, quàm virtutis & ſapientiæ.

Quantumlibet autem fuerit difficile, Intermittentes has Autumnales certò fugare, tradam tamen quicquid ad earundem curationem præ reliquis facere mihi viſum eſt.

* Intermittentium Autumnalium curationem non ſine ingenti diſcrimine per Catharſin tentari, [niſi eo, quem mox dicemus, modo inſtituantur] præſertim vero per Phlebotomiam, frequentis nimis obſervatione jam olim didici. Etenim in Tertianis [maximè ſi ea Conſtitutio admodum fuerit Epidemica] hâc methodo ſanandis, niſi Chirurgi gladiolus eodem ictu, quò venam pertundit, ipſam etiam Febrem confodiat, dictæ Febres, etiam in vegetioribus & Athleticè cætera valentibus, non niſi longò temporis tractu expugnari ſe patiuntur: in provectioribus autem diutinum Febris cruciatum tandem etiam mors excipit, quam præ foribus jam eſſe haud rarò denunciat lethalis illa Tonſillarum inflammatio, cujus fecimus mentionem. Adde, quòd Venæſectio alia etiam ſymptomata illa maturiùs accerſivit, quæ Febres Autumnales Intermittentes in ſtatu declinationis vel comitari diximus, vel à tergo ſequi. Quartanariis verò in tantum obeſt Phlebotomia, ut Juvenes, qui à morbo alias intra ſex menſes fuiſſent liberati, per ſex adhuc alios ab eodem detineantur: Ætateque provectiores, qui niſi ſanguinem detraxiſſent, intra annum poterant ſanari, morbum etiàm ultra ſtatum illud tempus alere periclitantur, ac denique ab eodem victi ſuccumbere. Quæ de venæſectione jam dixi, levi operâ ad Catharſin poſſunt transferri, niſi quòd hæc non uſque adeò pernicioſa ſit, niſi crebrò repetita.

Intermittentes Tertianas Autumnales hoc pacto aggredior. Ægro in lectulo compoſito, & ſtragulis undiquaque cooperto, ſudores provoco ſero lactis Cereviſiato, cui Salviæ folia incoctà fuere, quatuor circiter horis ante Paroxyſmi adventum; quibus jam obortis mox præcipio, ut devoret ℈ij. *Pilularum Cochiarum majorum* ſolutarum in ℥j. ſequentis miſturæ. ♃. *Aq. vitæ* ℔j. *Theriac Andromach.* ℥iij. *Croci Angl.* ʒj. *M.* ſtent ſimul pro uſu. Hæc ubi aſſumpſerit, in ſudoribus continuo eliciendis perſiſtat, donec elapſæ fuerint aliquot horæ ab illo tempore, quo Paroxyſmus ingruere debuerat, magnâ cum cautelâ ſe muniens contra illas ſudationis interruptiones, quas illi fortè creabunt dejectiones aliquot à medicamento Cathartico profectæ. Sæpius

* *Intermittentium Autumnalium Curatio.* mihi

mihi ex animi voto ceſſit medicamentum hoc in fugandis Tertianarum Paroxyſmis, quàm uſu receptum illud ad eundem ſcopum tendens, Decoctum ſc. *Rad. Gentian. Summit. Centaur. &c.* cum pauca *Sennæ* atque *Agarici* quantitate. Cùm enim duòs illos contrarios ſudandi ac dejiciendi motus eodem tempore excitet, eundem cum vulgari iſto effectum obtinet, ordinatum ſcil. Paroxyſmi proceſſum confundendo atque interturbando; idque efficacius, nec tamen tuto minus. Atque hac ſanè methodo Intermittentes Autumnales Tertianas benè multas pepuli; necdum præſtantiorem alium experiri his annis mihi licuit.

In *Tertiana duplici*, quæ Typum variavit, ob Ægrum vel evacuationibus vel alio quovis modo debilitatum, ſudor pari etiam modo provocandus, & pari temporis intervallo à futura Paroxyſmi invaſione, vel medicamento jam laudato (omittantur verò *Pilulæ Cochiæ*, cum nec tutum ſit, nec ad rem faciat, Cathartico jam ab eodem fractas ægri vires amplius dejicere, & Paroxyſmis ejuſdem ope ingeminatis ſuppetias ferre] vel diaphoretico alio aliquo δραστικωτέρῳ atque efficaci, quod etiam repeti poteſt Paroxſmo genuino proxime ſubſequente: In ſumma ægri debilitate à dicta Paroxyſmi ingeminatione Electuarium, quod jam ſequitur, præſcribo: ℞ *Conſerv. fl. Borag. Bugloſ. an.* ℥j. *Conſerv. Anthoſ.* ℥ß. *cortic. citri condit. Nucis Moſch. cond. Theriac. Andromachi a.* ʒiij. *Confec. Alkermes* ʒij. *M. F. Opiata*, de qua capiat ad magnitudinem avellanæ mane & veſperi, ſuperbibendo cochl 6. ſequentis Julepi ℞ *Aquæ Vlmariæ & Theriacalis ſtillat. an.* ℥iij. *Syr. Caryophil.* ℥j. *M.* vel hujus loco Aquam aliquam Epidemicam ſimpliciorem ſaccharo dulcoratam exhibeo, interdicto Enematum uſu; ægro Juſcula è pullorum carnibus, Avenacea, *&c.* concedo.

Quartanarum quod attinet Curationem, nemo eſt, opinor, in hac arte vel mediocriter verſatus, qui neſciat quam parum votis reſpondeant methodi iſtæ omnes, quæ huic medicorum opprobrio eluendo hactenus deſtinantur, ſi *Corticem Peruvianum* excipiamus, qui tamen inducias ſæpius impetrat morbo, quam eundem debellat, cum poſtquam ad ſeptimanas duas vel tres delituerit, magno cum ægri emolumento, qui ab illo male multatus paululum interim reſpirat, mox de novo recrudeſcens haud ſegnius quam prius laceſſit; atque ut plurimum, quotieſcunque demum repetatur illud medicamentum, non niſi longo temporis tractu expugnatur. Referam tamen quicquid de methodo ejuſdem exhibendi habeo compertum.

Curandum eſt ante omnia ne præmaturæ nimis hic Cortex ingeratur, ante ſc. quam morbus ſuo ſe marte aliquantiſper protriverit (niſi collabeſcentes & jam fractæ ægri vires eundem temporiùs ſumendum eſſe dictaverint) neque enim illud ſolum eſt metuendum, ne à præpropero ejus uſu inefficax iſte reddatur, & ſpem ægri fallat, ſed etiam ne de ægri vita agatur, ſi ſanguini omni fermentationis niſu ſe deſpumanti eam derepente injiciamus remoram. Proximo loco, neque Catarſi, multò minus Venæ-ſectione, ſubducenda eſt materiæ Febrilis pars aliqua, quo liberiùs cortex ſuo fungatur munere: cùm enim ab utraque

deſcent Paroxyſmi, evaneſcente ſemel pulveris vi. Mihi etiam magis è re fore videtur, ut ſanguinem dicto medicamine ſenſim, longioreque à Paroxyſmis intervallo leviter inficiamus, quàm ut uno omninò ictu Paroxyſmum jam inſtantem tentemus confodere; hoc enim pacto & plus temporis remedio conceditur, quò ſuum opus plenius abſolvat, & evitatur quicquid id eſt periculi, quod ægro poterit oriri ex ſubito iſto atque intempeſtivo nimis ſufflamine, quo Paroxyſmum jam invaleſcentem, atque omni ſe ope exerentem conamur opprimere. Poſtremò brevibus iſtis temporis intervallis repetendus eſt pulvis; ut non protinus evaneſcat priore doſis virtus, antequam altera exhibeatur: crebrâ enim repetitione iſtâ εὐεξία tandem recuperabitur, profligato in ſolidum morbo. His adductus rationibus hanc ego methodum cæteris antepono: *Peruviani corticis* ℥j. *cum Syrup. Roſar. rubr.* ℥ij. miſceatur; æger verò quantitatem Nucis moſchatæ majoris manè & ſerò quotidiè devoret diebus à genuino Paroxyſmo vacuis, donec confectionem omnem abſumpſerit. Repetatur porrò ad três alias vices interjectis ſemper diebus quatuordecim.

Neque fortè cum minori fructu uſurpari poterit cortex hic in Tertianis, quâ Vernis, quâ Autumnalibus, quàm in Quartanis, adhibetur. Sed ut vera loquamur, nec Artem ἀπροσδιονύσως oſtentemus; Si harum Febrium alterutrâ correptus æger vel infans ſit, vel ætate floreat, convenit omninò [quantum ego hactenus edoctus ſum] nihil medicamentorum quorumvis ope, aut aëris, ac diætæ mutione moliri: Nihil enim hinc mali natum hucuſque intellexi, ſi modò totam rem naturæ permiſerim. Id quod ego non ſine admiratione, præcipuè in infantulis, ſæpè obſervavi; ſanguine namque depuratione ſuâ defuncto, Febres illæ ſponte ſua evanuerunt. Quod ſi autem è contrario vel ſtrictiori aliquo regimine utaris, vel medicamenta purgantia ſubinde adhibeas, [adhiberi ſcilicet ſolent eo prætextu, ut obſtructiones expediantur, atque humores in primis viis ſtabulantes exturbentur] vel ſi, quod præcipuum eſt, in conſtitutione Epidemica Venæ-ſectio celebretur, fiet ut morbus in longiſſimum tempus procurrat, atque interim ut ægri mille ſymptomatis, iiſque periculoſiſſimis exponantur.

Si verò febricitantes provectioris ætatis ſint; ex utroque morbo (Tertianas dico Autumnales, ac Quartanas (non ſolùm diuturnitatis, verùm etiam ipſius mortis grave periculum imminet. Hîc itaque Medicum illud agere oportet, ſi neque cortice *Peruviano*, nec aliâ quâvis methodo morbum ſubmovere valuerit, ut naturæ ſaltem ſuppetias ferat, eamque illis adminiculis ſublevet, quibus ad negotium ſuum peragendum opus habuerit. Certè enim in effœtis corporibus, niſi fermentatio cardiacorum, & corroborantis diætæ, ut vini *abſinthitis* ac id genus ſimilium, beneficio ſuſtineatur, illud accidet ut ægri incertis atque fruſtraneis Paroxyſmis divexati debilitentur, atque morbus euſque duret, donec languida prius natura Paroxyſmo aliquo graviore correpta, ad ebullitionis tempus pertingere non poſſit, adeoque in ipſo exhorreſcentiæ tempore diem ſuum obeant ægroti. Atque hoc in ſenibus non rarò

uſu-

uſu venit, qui longâ Catharticorum ſerie debilitati fuerunt, imò, ut aliquando viſum eſt, in ipſo vel primorum Paroxyſmorum rigore penitus defecerunt, cùm exhibito cardiaco ſatis forti ſaltem ad tempus aliquod ſuſtineri potuiſſent.

Cùm ſanguis tempus illud exegerit, quod ad deſpumationem ſuam perficiendam requiritur, neceſſarium eſt, ut provectioris ætatis ægri eodem ipſo tempore, vel paulò antea inſignem aliquam aëris mutationem ſubeant, ſive [quod potiùs optandum eſſet] in calidiorem aliquam regionem commigrando, ſive mutando ſaltem locum, in quo primùm hoc morbo correpti ſunt. Mirum ſané eſt, quantum valeat hæc aëris mutatio ad morbum hunc prorſus abigendum. Interim ut ante hunc temporis articulum aër mutetur, non tantùm non neceſſarium eſt ad ſanitatem ex hoc morbo reſtituendam; ſed & minùs convenit. Etiamſi enim quis in regionem quantumcunque Auſtralem & calidam migraverit, ſanguis tamen ejus in morbido hoc motu ſemel conſtitutus, depurationem ſuam ut peragat neceſſe eſt; quod quidem beneficii fruſtra expectabitur ab inuſitato novoque aëre, priuſquam procedente atque adulto jam ſanguinis motu, ſanitatis recuperandæ capax fuerit. Inſignis ergò illa aëris mutatio tumdemum adeunda eſt, cùm primùm æger à Paroxyſmo liberari poteſt: Exempli cauſa: In Quartana, quæ primùm in Autumno invaſit, non citiùs aër mutandus eſt, quàm circa Februarii initium. Interim ſi æger mutare locum vel nolit, vel commodè nequeat, oportebit ut hoc ipſius temporis articulo, forti aliquo medicamento utatur, cujus eæ ſint vires, ut uno quaſi ictu langueſcentem illam depurationem potenter promoveat, & ſi fieri poterit, perficiat. Ad hanc rem conſulerem ego, ut *Electuarii de Ovo* vel *Teriacæ Andromachi ſeſquì drachma in aquæ Cæleſtis*, vel *aquæ Vitæ communis unciis duabus diſſoluta exhibeatur*, duabus ſcil. horis ante paroxyſmum. Id quod à me, cum ſucceſſu non infelici, in morborum hujuſmodi declinatione factum eſt. Licet agnoſcam calidiora hæc citius exhibita vel morbum duplicare, vel in Febrim continuam permutare, quod à *Galeno* jamdudum obſervatum eſt. Idem in juvenibus hoc morbo detentis fieri poteſt, cautelâ adhibitâ. Ut autem in puerili ætate idem fiat, non tantùm non convenit, verùm etiam periculo non vacare dudum obſervavi.

Priuſquam huic argumento clauſulam addamus, illud monendum venit. Ea quæ de Febrium Autumnalium intermittentium duratione, atque de tempore ad ſanguinis deſpumationem requiſito jam dicta ſunt, ita intelligenda eſſe ut nos ſolum illud nunc ſpectemus, quod Natura vulgaribus atque uſitatis tantùm medicamentis ſuffulta, præſtare ſoleat. Nequaquam enim eo conſilio de his rebus ita locuti ſumus, ac ſi doctos ac ſolertes Medicos deſpondere animum velimus, atque vel de melioribus medendi rationibus excogitandis, vel nobilioribus remediis inveniendis ſpem totam abjicere, quorum ope hujuſdi morborum ſanationem accelerent; tantum enim ego profectò ab hoc propoſito abſum, ut non deſperem vel à me ipſo tale quidpiam ſive methodi, ſive remedii aliquando repertum iri.

Sublato morbo æger ſedulò purgandus eſt; incredibile enim dictu, quanta

morborum vis ex purgationis defectu poſt Febres Autumnales ſubnaſcatur. Miror autem hoc à Medicis minus caveri, minus etiam admoneri. Quandocnnque enim horum morborum alterutrum paulò provectioris ætatis hominibus accidiſſe vidi, atque purgationem etiam omiſſam, certò prædicere potui periculoſum aliquem morbum eoſdem poſtea adoriturum, de quo tamen illi nondum ſomniaverant quaſi perfectè jam ſanati.

Omnino interim cavendum eſt, ne purgetur æger, niſi morbo penitus depulſo. Quamvis enim partes Naturales illuvie iſtâ, quam in illas congeſſit Febris, hoc pacto quadantenus ſublevari videantur: nova tamen materia derepente ſuccreſcet, Febre ſcil. â Cathartici impetu, atque humorum agitatione jam revocata, eandem ſuppeditante; ac proinde id tantùm â Purgatione lucri fecerimus, ut morbus contumacior evadat. Quotidiana id nos docent eorum exempla, qui in morbi παρακμῇ, ut *Theoriæ* iſti morem gerant, quæ in tollendis obſtructionibus, & evacuando humore melancholico, qui mali fons & origo vulgò habetur, Curationis ſpem omnem ponit, repetitis purgationibus miſerè plectuntur; quibus ſanè, quicquid id demum eſt humorum, quod à corpore divellitur atque eliminatur, compertiſſimum eſt nobis Febrem altiores exinde radices agere, & pertinaciùs ſtationem ſuam tueri, quàm ſi non fuerit proritata. Quapropter religio mihi eſt Catharticum propinare ante tempus illud, quo non tantùm Paroxyſmi perceptibiles, ſed etiam alteratio iſta, qualis qualis ea fuerit, quæ diebus illis, in quos Paroxyſmus incidere debuerat, perſentiſcitur, omninò evanuerint, atque unus inſuper menſis fuerit elapſus, quo quidem effluxo Potionem aliquam ex Lenitivis vulgaribus præſcribo, atque eandem ſemel in ſeptimana ad menſes duos treſve ſubſequentes repetendam impero; addito etiam ſingulis vicibus hauſto aliquo Paregorico horâ ſomni aſſumendo, finitâ jam medicamenti operatione; ut nempe Paroxyſmo ſe de novo ingerendi anſam præſcindamus, quæ aliter fortè arriperet ex accaſione tumultûs atque orgaſmi, quos vel mitiſſima excitant Cathartica.

Purgationibus inſtituendis idcirco ſpatia iſta ampla interpono, ut ſc. æger à recidivæ metu liberetur, quæ quidem à nimis crebra & confertim repetita ſanguinis atque humorum exagitatione, de facili poterat induci. At cùm jam iſta res vacet periculo, Apozema ſequens frequenter uſurpari poterit. ℞. *Rad. Rhabarb. Monachor.* ʒii. *Rod. Asparag. Bruſci, Petroſel. & Polipod. quer. an.* ʒj. *Cortic. Median. fraxini, & Tamariſci an.* ʒß. *fol. Agrimon. Ceterach, & capill. Ven. an. M.* j. *Sennæ mund.* ʒiß. (*irrorat.* ʒiij. *vini albi*) *Epithimi* ʒß. *agarici troch.* Ʒij. *ſem. fænicul.* ∋ iij. *Coq. in aqua fontana ad* lb iß. *ſub finem adde ſucci aurantiorum* ʒiij. *In colatura diſſolve Syr. Cichor. cum Rheo, & Magiſtral. ad melancholiam an.* ʒ ß *F. Apozema*, de quo capiat lb ß. ſingulis matutinis per triduum, & repetatur quoties opus fuerit.

Ut tandem *Symptomata* illa memoremus, quæ Febres intermittentes in declinationis ſtatu cotnitantur, obſervandum eſt, Vernarum pauciſſima eſſe, ſi ad illa comparentur, quæ Autumnalibus accidunt, tum quia non ita diu hærent iſtæ, tum etiam, quia in humoribus non uſque adeò terrenis, & minus etiam malignis fundantur.

Pri-

Primum hic ſibi locum vendicat, ſubinde occurrens * *Hydrops*; unde primò quidem Crura intumeſcunt, deinde etiam venter; qui exinde naſcitur, quòd ſcil. ſanguis crebris illis fermentationibus, quas peperit morbi diuturnitas, [præcipue in natu grandioribus] plures Spirituum manipulos prodegit, unde ſummâ eorundem inopiâ jam laborans, ſuccos cum alimentis ingeſtos non amplius valet aſſimilare, quorum cruda adhuc indigeſtaque moles in crura tandem deponitur, atque his jam diſtentis, neque ulterius quicquam admittentibus, in ventrem etiam, unde verus Hydrops formatur. Rarò autem juvenes obſidet hæc malorum Ilias, niſi Catharcis per Febris decurſum ſæpenumerò iteratis eandem inconſultò nimis accerſiverint.

Verùm Hydrops ex cauſa memorata ſuperveniens aperientium & catharticorum uſu facilè ſanatur, ſi modò recens fuerit. Neque mihi moleſtum eſt, quoties hunc natum morbum audio atque intelligo, nempe de rei exitu omnia bona tunc temporis animo concipiens: Nonnullos enim uſu Apozematis jam appropriatorum perſanavi.

Veruntamen obſervavi, fruſtra eſſe, ſi quis Hydropem ex Febre intermittenti natum, medicamentis purgantibus tollere conetur, Febre illâ adhuc durante: Febris enim hoc pacto radices profundiùs agere deprehendetur, non autem amovebitur Hydrops; expectandum itaque; donec Febris exulet, ac tum demum negotium proſpere ſuſcipiendum.

Verùmenim verò ſi tàm importunè atque acriter inſtet ſymptoma hoc, ut ejus curatio non eo uſque videatur differenda, donec Febris receſſus Catharticorum uſum permittat, aggredienda omninò illa eſt Infuſionibus *rad. Raphani ruſticani*; *ſummitat. Abſinthii, & centaurii min. baccarum Juniperi, Cinerum Geniſtæ*, &c. in vino factis; quæ non ſolùm huic ſymptomati obſiſtunt, effœtas ſanguinis vires de novo inſtaurando, ſed naturæ etiam de morbo jam triumphaturæ tempori ſubveniunt.

* Infantes autem poſt Febres Autumnales tum Continuas, tum Intermittentes, Hectici aliquando fiunt. Ventres eorum inflati, tumentes, ac duri evadunt; ſæpe etiam tuſſis, aliquaque tabidorum ſymptomata ſubnaſcuntur, quæ *Rachitidem* planè mentiantur. Hos ego ſequenti modo tractandos conſulo. Paretur potio Cathartica quam in Febrium continuarum fine aſſumendam præſcripſi. Hujus capiat infantulus Cochl. j. vel ij. plus minus pro ætate, mane per 9 dies, uno atque altero die, ſi opus fuerit, intermiſſo. Interim verò purgatio ita moderari debet ac regi, doſin vel augendo vel minuendo, ut ultra 5 vel 6 ſedes ſingulis diebus non procedat. Poſt finitam catharſin totus venter inungatur linimento aliquo aperitivo per aliquot dies. Sequenti uti ſoleo. ♃ *Ol. lilior. & tamarici an.* ℥ij. *Succi rad. brioniæ & apii an.* ℥j *bulliant ad ſuccorum conſumptionem, addendo unguenti de althæâ & butyri inſulſi an.* ℥j. *gummi ammoniaci in aceto ſoluti* ℥ß. *ceræ flavæ q. ſ. f. linimentum.* Sanè quamplurimi infantes, etiam verâ Rachitide laborantes, hâc methodo à me liberati fuerunt.

Verumtamen [ut ante monuimus] cavendum ſedulo ne purgationem aggrediamur, niſi Febre jam perfectè fugata; licèt enim hoc pacto humoris in

* *Hydrops*, * *Rachitis*.

partes naturales amandati portio quædam evacuari non ſine cauſa videri poſſit, nihilominus ab ipſa Febre nova ſubinde pravæ materiæ copia ſuggeretur, quæ non ſolum purgationem reddet fruſtraneam, verùm & ipſum morbum diuturniorem præſtabit, ob rationes antea memoratas.

Obſervatu non indignum eſt, quod cum Febres Autumnales teneram ætatem diu cruciarint, nulla ſpes ſit eaſdem abigendi, donec abdominis regio, circa lineam præcipue, indurari atque tumefieri occœperit; iiſdem enim gradibus quibus hoc ſymptoma ſupervenerit, Febris etiam fugam meditatur. Neque forte ex meliori aliquo prognoſtico morbum hunc brevi abiturum dixeris, quam ſi ſedula animadverſione ſuboriri hoc ſymptoma perſpexeris. Idem porro in crurum tumoribus obtinet, qui in adultis aliquando ſpectantur.

Ventris tumor qui Infantibus accidit poſt has Febres, quibus annis aëris conſtitutio Intermittentibus Autumnalibus progignendis Epidemice determinatur, tangentis digitum haud aliter ferit, ac ſi materiam aliquam continerent viſcera in Scirrhum induratam; cum qui aliis annis ſimili licet προφάσει, contingit, tactum ita afficit, ceu Tenſio tantum foret Hypochondriorum a ſubjectis flatibus. Hinc niſi annis quibus intermittentes Autumnales prædominium habent, veræ Rachitides rarius occurrunt, quod obſervatu dignum.

Tonſillarum dolor & *inflammatio* poſt Febres ſive Continuas, ſive Intermittentes, cum deglutiendi primum difficultate & moleſtia, ſupervenientibus deinceps raucedine, oculis cavis, & Hippocratica facie, mortem certo imminentem præmonſtrant, interciſa plane omni reddintegrandæ ſanitatis ſpe. Funeſto huic ſymptomati producendo evacuationes juſto copioſiores in ægris vi morbi jam ferè attritis, ut & longiorem Febris moram ſociam operam ut plurimum commodaſſe obſervavi.

* Multa alia ſunt accidentia quæ morbos hoſce conſequi ſolent ob purgationem vel non omnino, vel non rite celebratam, quibus impræſentiarum enumerandis ſuperſedebimus, cum curationis eadem fere ratio ſit utrobique, nempe ſedimenti ab effervefcentia præcedanea depoſiti repurgatio, quippe quòd ſua mora malis hujuſmodi materiam præbuerit. Quanquam licet hîc loci non contemnendum ſymptomatis genus referre, quod non tantum purgationibus & evacuationibus aliis quibuſcunque, Venæſectioni præſertim, cedere dedignatur, verum & ab illis vires ſibi acquirit. Illud autem peculiaris quædam eſt ac ſui generis *Mania* Intermittentes diuturniores (Quartanas præcipue) nonnunquam excipiens, quæ communem medicandi rationem aſpernatur, & poſt evacuationes fortiores adhibitas in miſeram quandam ſtultitiam degenerans, non niſi cum ipſa ægrorum vita terminatur. Miratusque ſæpenumero ſum nullam hujus rei mentionem ab Authoribus factam fuiſſe, cum non raro accidiſſe viderim. Cum reliquæ Amentiæ ſpecies copioſis evacuationibus, & Venæ-ſectione, & Catharſi ut plurimum perſanentur, hæc neutram poteſt ferre. Sed cum jam æger in ſanitatis limine eſt, ſi *vel* Enema ex lacte ſaccharato ſemel injeceris, ſtatim de novo recrudeſcet malum. Et ſi

* *Maniæ ſpes quædam.* reite-

reiteratis Purgationibus, venæ ſectioneque contranitamur, ejuſmodi evacuationes morbi quidem ferociam poſſunt domare, ægrum vero certiſſime non tantum Fatuum, ſed & incurabilem omnino reddent. Quod quidem nemo mirabitur, qui ſecum reputaverit, alteram Amentiæ ſpeciem à nimis exaltata & vivida ſanguinis craſi produci, hanc vero ab ejuſdem debilitate, & ut ita dicam, vapiditate à diutina Fermentatione quam invexit Febris, qua mediante Spiritus functionibus Animalibus obeundis impares plane ſunt.

Huic malo ad hunc modum mederi ſoleo. Ægro ter in die Cardiacum aliquod è Generoſioribus exhibeo doſi paulo liberaliori, e. g. *Theriacam Andromachi. Elect. de ovo. pulverem Comitiſſæ. pul. Gualteri Raleigh*, vel ſimilem in *Aq. Epidemicâ, Theriacali*, vel aliâ. Poſſunt etiam in aliâ quavis formâ exhiberi Cardiaca medicamenta. Æger interim victu quidem moderato, Analeptico tamen, & Potu generoſiore reficiendus eſt; foras ne exeat, in lecto ſe diu multumque contineat. Alvus ſub hoc regimine juſto erit aſtrictior, unde ut etiam à calidiorum medicamentorum uſu a Febre quis ſibi metuat, ſed vano prorſus timore; cum ſpiritus antecedente morbo pene exhauſti novum deinceps non valeant accendere. Poſt aliquot ſeptimanas paulatim in melius proficiet, quo tempore omitti poſſunt Cardiaca ad dies paucul•s, Diæta vero Analeptica jugiter inſtituenda, & poſt brevem intermiſſionem repetendus eſt denuo Cardiacorum uſus, atque in eo perſiſtendum donec integra ſanitate fruatur.

Dicta methodus *Maniam* etiam quæ has Febres minimè excepit, quandoque ſanavit, frigidiori ſc. atque infirmiori temperamento præditis. Anno nuper elapſo *Sarisburiam* accerſebar, ut cum Medico erudito & ſagaci, mihique conjunctiſſimo, Domino Doctore *Thomas* fœminæ nobili conſulerem, cui imaginatio haud parum fuit læſa. Verum adhibitis, etiam cum jam prægnans eſſet, remediis modò dictis, ad ſanam omnino mentem rediit.

Attamen *Mania communis*, quæ vegetis hominibus atque etiam nulla Febre prægreſſa, accidere ſolet, alius ſane proſapiæ eſt, ac proinde longè diverſa, quoad evacuationes, methodo tractanda, tametſi vel in hac ſpecie, ea quæ cerebrum atque ſpiritus animales corroborant, haud omitti debent. Curationem autem ejus, etſi non ſit hujus loci, obiter tamen prædictæ ſpeciei ſubnectere non gravabor, ne quis fortè præ ſimilitudine morborum in errorem illabatur.

In Junioribus ac ſanguineo habitu præditis, mittatur ſanguis ex brachio ad uncias octo vel novem bis vel ter, diebus tribus inter ſingulas venæ-ſectiones interpoſitis: Deinde ſemel extrahatur ſanguis ex venis jugularibus. Ultra hunc modum repetitæ venæ-ſectiones ægrum potius in *ſtultitiam* ducunt, quam curationem abſolvunt. Poſtea aggrediatur uſum *Pil. ex duabus*, quarum drachmam ſemis vel ſcrupulos duos (pro ratione operationis) capiat ſemel ſingulis ſeptimanis ſtato die, ita ut ſi, verbi gratia, die lunæ primo Pilulas aſſumpſerit, præcisè eodem ipſo die, nec frequentius, ſequentibus ſeptimanis eædem repetentur per longum tempus, uſque dum perfecte convaluerit. Hac methodo humores qui in hoc morbo mentis arcem impetere ſolerent, ſenſim in inferiores ſedes dilabentur, alia quaſi ῥοπῇ eis inducta.

Die-

☞ Diebus à purgatione liberis per totum decurſum Electuario ſequenti, vel alio medicamento eadem virtute prædito, utatur.

℞ *Conſ. Abſinth. Rom. Anthos, & Theriac. Androm. aa* ℥j. *conſ. flaved. Aurant. Angelic. condit. nuc. moſch. condit. aa.* ʒß. *cum ſ. q. ſyrup. Caryophil. ſ. Electuarium*, capiat ad magnitudinem nucis moſchati bis in die, ſuperbibendo hauſtulum vini Canarini, cui fuerint frigide infuſi Flores *Paralyſeos*.

Febris Continua atque *Intermittentes* quas ſupra deſcripſimus, ſoli ferme erant morbi Epidemici, qui durante illa Conſtitutione quæ per annos 61, 62, 63, 64. regnabat, emicuere: quot retro annis eum obtinuerant principatum, non habeo dicere, id certo ſcio, quod ab anno 64. ad Annum uſque 77. rariſſimæ omnino Londini comparuere.

Dicendum mihi etiam erat de *Variolis*, quales nam ſcilicet erant iſtæ quæ tum contingebant, reſpectu habito ad Conſtitutionem illam; quandoquidem [ut jam ſubindicavi] vario admodum ſe habent modo pro varia Conſtitutione qua inceſſunt: ſed cùm non ſatis attente per id temporis animum ad eas adjecerim, miſſas jam facio: id tantum tradam illis peculiare, quod ſc. jis annis labentibus, ſub initio Maii confertiſſimæ invadebant, ſupervenienti vero Epidemicorum Autumnalium cohorti (Febrem volo Continuam, atque Intermittentes) locum dare ſolebant. In puſtularum ſummitate foveolæ quædam ad inſtar capitum acicularum minorum plerumque ſubſidebant; atque in *diſcreto* genere æger octavo maxime die periclitabatur, quo tempore, abrupto derepente qui hucuſque dimanaverat ſive ſudore, ſive madore, externa exareſcebant, nec revocari poterat ſudor Cardiacis quibuſcunque; æger phrenitide, atque anxietate inſigni corripiebatur, cum magno dolore & ægritudine, utinam frequenter, at in parva quantitate, reddebat, ac intra paucas horas de magna ſpe decidens, ad plures migrabat.

SECTIO SECUNDA.

CAPUT I.

Conſtituto Epidemica Annorum 1665, & 1666. *Londini.*

PRægreſſa Hyeme frigidiſſima, & ſicco gelu in veris uſque tempora indeſinenter perdurante, cum ex improviſo ſolveretur, fine ſc. *Martii*, ineunteque, ex Anglorum Computo, Anno 1665. *Peripneumonia, Pleuritides, Angina*, aliique id genus morbi Inflammatorii magnam derepente ſtragem edebant: quo ipſo tempore caput etiam extulit *Febris* quædam *Continua Epidemica*, à Febrium Continuarum genio, quæ præcedenti Conſtitutione

vige-

vigebant, longe diverſa; quarum vix ullæ ea anni tempeſtate ſolebant invadere. Dolor Capitis quam in priore illa intenſior, & vomituritiones adhuc magis immanes ad hanc Febrem accedebant; in pleriſque *Diarrhœa*, quam prius diximus aſſumpto Emetico præcaveri potuiſſe, jam ab eodem provocabatur, nec tamen ceſſabat Vomituritio. Externa hîc pariter ac in Febribus Conſtitutionis præcedentis ſicca reperiebantur, attamen, præmiſſa maximè Venæſectione, æger in ſudorem ſolvi poterat, quo provocato leviora mox Symptomata; atque hoc nullo non morbi tempore fieri potuit, cum in Febre prægreſſa nec tuto ante diem 13 vel 14. id tentaveris, nec facilè voti fueris compos. Sanguis ſæpe Pleuriticorum, & Rheumatiſmo laborantium ſanguinem colore referebat, non vero uſque adeo Gelatina illa albeſcente qua illorum ſanguis prætexitur. Hæc primo erant Phænomena hujus morbi Διαγνωςικά, Anno vero ſurgente ipſa *Peſtis* irrupit magno ſymptomatum Pathognomicorum numero ſtipata, *Carbunculis*, *viz. Bubonibus*, *&c.* Hæc indies magis ac magis invaleſcens, circiter Æquinoctium Autumnale ἀκμὴν attigit, quo jam inſtante unius ſeptimanæ decurſu octo plus minus hominum millia delevit; tametſi duo ad minimum Civium trientes ob metum contagii ſe in rus ſubduxerant; à quo tempore receptui canere cœpit, & urgente Brumali Frigore tantum non evanuit, niſi quod ſparſim unum atque alterum hinc inde feriret per omnem hyemem, & inſequentis veris exordium; quo appetente & ipſa omnino eſt deleta, manſit tamen *Febris*, quamvis non ita Epidemica, excurrente integro anno ſequente, imò ad Ver uſque ortum Anni 1667. De his nonnulla hîc ſubnectam.

CAPUT. II.

Febris Peſtilentialis & Peſtis Annorum 1665, 66.

IN ſuperioribus obiter admonui è febribus nonnullas in malignarum claſſe vulgo reponi, cum indomita ſymptomatum ſævitia, quæ huic opinioni patrocinari videtur, non à venenoſa morbi indole, ſed à therapeia perperam adminiſtrata proficiſcatur. Nam cum ad morbi ſolutionem à natura deſtinatam haud ſatis attenditur, ſed alia medendi ratio temerè inſtituitur, hinc perturbatâ totius corporis œconomiâ, ac omnibus ſuſque deque converſis, non modò triſtiſſima rerum facies ultra conſuetum morbi morem inducitur, verùm morbus jam à ſeipſo alius, etiam anomalis accidentibus velut alienigenarum ſatellitio ſtipatur. Atqui *Febris verè maligna* non eſt omnium dierum morbus, utpote quæ ab aliis Febrium ſpeciebus ob ſymptomatum anomaliam eâ nomenclatura utcunque inſignitis, totâ ſuâ ideâ ac ingenio diſſideat. Reverâ enim cum ipſiſſimâ Peſte ſpecie convenit, nec ab ea, niſi ob gradum remiſſiorem, diſcriminatur. Quocirca utriuſque affectûs ortum ac curationem in eodem capite complectar.

Aëris maſſæ occultam ejuſmodi ſive craſin ſive texturam obtingere, quæ diverſarum

diverſarum diverſis temporibus ægritudinum anſa atque pararia exiſtat, nemini obſcurum eſt; qui modò animadvertit unum eundemque morbum certâ aliquâ tempeſtate infinitam mortalium vim corripere, ac Epidemicum fieri, aliàs tamen unum alterumve hominem afflixiſſe contentum, ulteriùs non graſſari. De variolis, ac imprimis de Peſte, hujuſce capitis argumento, res eſt ſat ſuperque manifeſta.

At verò quæ qualiſque ſit illa aëris diſpoſitio, à qua morbificus hic apparatus promanat, nos pariter ac complura alia, circa quæ vecors ac arrogans Philoſophantium turba nugatur, plane ignoramus, quicquid ſit, hoc ſaltem nomine Dei Opt. Max. clementiam ac bonitatem meritiſſimo jure veneramur, quod aëris conſtitutiones λοιμώδεις, id eſt, Peſtem malorum omnium immaniſſimum, ac humano generi maximè internecinum inferentes, rarius evenire voluerit, quam quæ cæteris affectibus minùs exitialibus ſuſcitandis inſerviant. Unde fit quod hunc orbem noſtrum *Britannicum* Peſtis vix frequentius quàm poſt annorum circiter triginta vel quadraginta intervalla (ſummo ſc. pernicici vigore, at tota furiarum acie) adoriatur. Quæ per annos aliquot Peſtem inſigniorem ſubſequentes, ſparſim occurrunt peſtiferorum funera, paulatim imminui ac evaneſcere ſolita, Peſtilenti aeris diatheſi etiamnum ex parte perſeverandi, nec dum in aliam ſalubriorem penitus immutatæ attribuenda ſunt, quippe quæ antegreſſæ meſſis duntaxat ſpicilegia reputari debeant. A quibus etiam nuperæ luis reliquiis, fit ut Febres quæ anno poſt graviorem Peſtem uno aut altero paſſim graſſantur, Peſtilentes eſſe ſoleant; & licet aliquibus veræ Peſtis notis deſtitutæ, tamen ejuſdem naturam ac indolem quamplurimum referant, nec non conſimilem medendi rationem ſibivindicent, quemadmodum inferius oſtendemus.

Verum præter iſtam aeris conſtitutionem, ceu cauſam communiorem, accedat oportet & alia procatarctica, nimirum μιάσματος ſive ſeminii à peſtifero aliquo corpore, vel immediate ac propiore conſortio, vel mediate ac per fomitem aliunde tranſmiſſi, ſuſceptio. Hoc enim ſi inſtante qualem diximus aeris diatheſi fieri contingat, ab exigua primum ſcintilla mox horribile erumpit incendium, ac denſatis undique funeribus, univerſo aëri per iſtum terræ tractum à Peſte, tum laborantium halitibus, tum mortuorum cadaveribus, labes & contagium inducitur; adeò ut ad triſtiſſimæ ægritudinis propagationem jam non ampliùs vel fomite, vel perſonali conſortio opus ſit, verum quemcunque hominem, vel ſumma cura à Peſte correptis ſemotum, ipſe aër cum ſpiritu intro ſubiens per ſe ac ſuo Marte inficere valeat, modo ille corpus habeat humoribus ad afflatum excipiendum paratis, refertum.

Quanquam autem hic morbus, cùm duntaxat ſporadicus exiſtit, nullo tempeſtatis diſcrimine paucos aliquot, tradito quaſi per manus contagio, affligat, tamen ubi adeſt etiam Epidemica aeris conſtitutio, exoritur circa eam anni partem quæ inter Ver ac Æſtatem ambigit, utpote quæ ad producendam ægritudinem, cujus eſſentia in humorum φλογώσει ſive inflammatione, ut poſt ea oſtendemus, imprimis conſiſtit, maximè idonea atque ac-

com-

accommodata ſit. Porrò & ſua habet Incrementi ac Declinationis tempora, non ſecus ac cæteræ rerum naturalium ſpecies. Naſcitur eo quo diximus tempore, creſcente anno adoleſcit, eodemque vergente collabaſcit, donec tandem aerem in diatheſin huic morbo adverſantem, glacialis bruma tranſmutet.

Quod ſi tempeſtatum anni viciſſitudines in hunc affectum nihil imperii exercerent, verùm ſeminium Peſtilentiale, nulla aeris mutatione domabile de alio in alium perpetua propagationis ſerie tranſmitteretur, fieri non poſſet, quin ubi in frequentiorem aliquam Urbem ſemel pedem intuliſſet continuatâ ſtrage funera uſque & uſque denſaret, donec tandem nemo ſurpereſſet, in quem Peſtilentis miaſmatis labes impingat. Atqui contrarium ſæpè eveniſſe animadverſum eſt numero extinctorum, quos unica menſis *Sextilis* ſeptimana ad aliquot millia extulerat, ſub *Novembris* exitum valdè imminuto ac propemodum nullo. Nec tamen diffiteor fieri poſſe, quod & nonnulli authores factum prodiderunt, ut Peſtis aliis etiam anni tempeſtatibus caput primùm exerat; hoc autem rariùs accidit, nec ejuſmodi lues in populum admodum debacchatur. Interea, aëris diſpoſitionem quantumvis λοιμώδη peſti ſuſcitandæ per ſe imparem eſſe vehementer ſuſpicor, quin Peſtilentiæ morbum alicubi ſemper ſuperſtitem aut per fomitem, aut per peſtiferi alicujus appulſum, è locis infectis in alios deferri; ibidemque non niſi accedente ſimul idoneâ aëris diatheſi popularem fieri. Aliàs enim non aſſequor, quî fiat, ut in eodem cœli tractu dum unum aliquod oppidum Peſte graviſſimè affligitur, aliud non longè diſſitum, omnem commercii neceſſitudinem cum loco contagioſo cautè inhibendo, prorſus immune ſe præſtiterit; quemadmodum non ante multos annos Peſti per univerſam ferè *Italiam* immaniter graſſanti, *Magni Ducis* cura atque prudentia aditum in *Hetruriæ* fines penitùs interclusit.

Primus inſultus rigorem ac horrorem, quemadmodum & Febrium intermittentium acceſſiones, ferè perpetuùm habet comitem. Mox vomitus enormes, dolor circa cordis regionem, ac ſi torculari premerentur, Febris ardens uſitatâ ſymptomatum συνδρομῇ ſtipata, indeſinenter ægros divexant, donec aut mors ipſa, aut benigna *Bubonis* vel *Parotidis* eruptio, quæ materiam morbificam foras ablegat, eos ab luctuoſiſſimo diſcrimine liberet. Rariùs quidem accidit, ut circa ullam Febris præſenſionem ingruat, ac homines de improviſo è medio tollat, *maculis purpureis*, præſentanei interitûs nuntiis, etiam dum in foro verſantur, erumpentibus. Quæ repentina exanimatio [quod animadverſione dignum] niſi in Peſtis admodum funeſtæ exordio vix contingit, remittente ac refractâ jam lue, aut in annis, in quibus non exiſtit popularis, nunquam obſervata eſt. Fit etiam nonnunquam, ut tumores prorumpant, nec Febre, nec graviore aliquo ſymptomate prægreſſo, quanquam ſuſpicor rigorem, & horrorem leviuſculum, ac minus perceptibilem ſemper præceſſiſſe. Quibus autem hoc obtingit, iis integrum eſt per publicas plateas pro lubitu obambulare, ac communia vitæ munia, ſanorum more, ſpretâ omni regiminis curâ, obire.

Cæterùm quod ad morbi eſſentiam ſpectat, eam enucleatè definire in me

non ſuſcipio. Nec fortaſſe hominibus cordatioribus rem minùs importunam ille facere videbitur, qui à me poſtulârit, quid hanc aut illam ægritudinis ſpeciem conſtituat, quàm ego etiam facerem, ſi ab illo idem de *Equo* v. c. inter animalia, vel de *Betonica* inter ſtirpes viciſſim ſciſcitarer. Nimirum certiſſimis ubique legibus, ac artificio ſibi ſoli intellecto rerum omnium generationes natura parens exequitur, quæque uſpiam è cauſarum gremio in actum ac quaſi in lucem educit, eorum eſſentias, quidditates, ac differentias conſtitutivas, altiſſimis tenebris obvelat. Hinc unaquæque morborum non minus quam animalium, aut vegetabilium ſpecies, affectiones ſibi proprias perpetuas, ac pariter univocas ab eſſentia ſua promanantes, ſortita eſt. Neque interim magnopere urgebit iſta Quæſtio, Qui demum morborum medela adminiſtrabitur, dum cauſæ ipſorum nos latent? Quandoquidem non cauſarum, ſed methodi convenientis atque experientia comprobatæ cognitione, affectuum plurimorum curatio abſolvitur. Sed ut ad rem redeamus. Quoniam ſimilarium omnium morborum ortus à qualitatum vel primarum, vel ſecundarum vitio (quod ſolum in hac rerum caligine nobis licet) deducere ſolemus, propè eſt ut credam Peſtem peculiarem ac ſui generis Febrim eſſe, quæ à particularum ſanguinis ſpirituoſiorum *inflammatione*, originem ducit, utpote cujus naturæ ſubtiliſſimæ, præ tenuitate ſua, maxime proportionatæ ac adæquatæ videntur. Quod ſi ſubtilitate qua poteſt maxima pollet (ut in principio & ſtatu conſtitutionis Epidemicæ videre eſt) ſubito ac quaſi ex improviſo calorem nativum diſſipat, & ægrum è medio tollit: Cadaveribus interim hujus morbi ferociâ tam ſubito extinctorum maculis purpureis undiquaque conſperſis, atque fœdatis; nempe Fibris cruoris præ inteſtini conflictus violentia diſſilientibus, & compage ipſius prorſus diſſoluta. Atque hæc tragœdia præ hujus quaſi flammæ ſubtilitate eximia, etiam ſine aliqua ſanguinis Febrili ebullitione, vel alterius ægritudinis præſentione, cietur. Secus quàm utplurimùm accidit, ubi cauſa morbifica minùs ſubtilis exiſtit, & quaſi obtuſiori telo vitam impetit. Diſcriminis modus pinguiori exemplo ſic adumbretur. Si acus vel quid aliud cuſpide graciliori præditum pulvinari ſupponatur, ac vi adigatur, illud, æque ac ab obtuſiore inſtrumento ſimiliter adacto, in ſublime non attollitur, ſed perforatur. Verùm ejuſmodi ſubitanea extinctio rariùs occurrit, nec niſi [ut ſupra innuimus) circa initium Peſtis, vel incrementum. Etenim, ut in aliis Febribus, plerumque rigor atque horror primùm invadit, quem calor mox excipit, & tantiſper excurrit, donec particulæ cruoris inflammatæ provido naturæ ductu ad Emunctoria amandentur, ac ibidem ad inſtar, phlegmonum communium in pus vertantur. Jam ſi inflammatio adhuc remiſſior exiſtat; Febres, quas peſtilentes vulgò appellant; producere ſolet; ut in fine peſtilentis conſtitutionis ſæpenumerò accidit, ac forſitan etiam uno alterove poſt anno, donec iſta Febrium ſpecies prorſus diſpareat.

Certè, me judice, in inflammatione iſta, quam Latini *Ignem Sacrum* appellant, quandam Peſtis imaginem non obſcuram intueri licet. Eſt enim morbus hic apud ſaniores Medicos Febris Continua à ſanguinis parte tenuiori

cor-

corruptâ ac inflammatâ originem ducens, quâ ut natura ſe liberet, eam in corporis aliquam partem externam expellit, in qua tumor, aut potius (cum tumor adeò notabilis ſæpe non appareat) Macula rubra, lata, diſperſa, quam *Roſam* appellant, oritur, Solvitur autem iſta Febris, poſtquam uno atque altero die ægrum afflixit, criticè per hunc tumorem, & proinde aliquando in glandulis ſub alis, vel in inguinibus dolor, ut etiam in Peſte fieri conſuevit. * Et ferè invadit hoc malum ut Peſtilentia, cum horrore & inſequenti calore Febrili, ita qui ipſum ante non ſunt paſſi, exiſtiment lue peſtifera ſe corripi, donec tandem in crure aut alio loco ſeſe affectus prodat. Quibus accedit quod & maligni aliquid huic morbo ineſſe nonnulli Authores ſuſpicantur, ac proinde curationem in ſudoriferorum atque alexipharmacorum uſu conſtituunt. Hæc quidem flamma, ubi Ebullitionem commoverit, cujus ope particulæ ſanguinis leviuſculè uſtulatæ ac quaſi ſyderatæ brevi ſpatio foras ablegantur, ſponte ſua, nec ulteriorem noxam molita, extinguitur.

Verumtamen Ignis noſter iſto *Sacro* longè *divinior* eſt, ut qui ſumma qua pollet ſubſtantiæ tenuitate intimiores corporis receſſus ad inſtar fulgetri permeare aptus natus ſit ſpiritibus cruoris derepente profligatis, ipſiuſque compage nunnunquam citius diſſoluta, quam Natura præcipiti malo oppreſſa, Ebullitionem Febrilem (ſolemnem nempe machinam qua quicquid ſanguini infeſtum eſt, ſuis è finibus amovere ſatagit) concitare valeat.

Quod ſi quis mihi hic litem paret de eo quod hunc morbum ab inflammatione oriri exiſtimem, is attendat non modo Febris præſentiam, ſed & complura alia huic ſententiæ ſuffragari, nempe ſanguinis detracti calorem, qui Pleuriticorum ac Rheumatiſmo laborantium ſanguinem plane æmulatur; aduſtam *Anthracum* faciem, Pyrotici actualis impreſſioni non abſimilem; nec non *Bubones* ipſos, qui inflammationem æquè ſolemniter excipiunt ac eandem alii cujuſcunque generis tumores conſequi ſolent, uti & inflammationes pleræque omnes in abſceſſum terminantur. Quin & anni tempeſtas qua Epidemica Peſtis ut plurimum exoritur, ad hanc rem ſymbolum ſuum conferre videtur, Eodem enim tempore, nimirum quod inter vernum æſtivumque medium eſt, *Pleuritides*, *Angina*, aliæque inflammati ſanguinis affectiones populariter ingruere conſueverunt: quemadmodum etiam nunquam frequentiores mihi viſæ ſunt, quàm per aliquot ſeptimanas, quæ nuperæ *Peſtis Londinenſis* exortum anteceſſerunt. Nec vero nullius eſt momenti illum ipſum annum tot millium ſtrage funeſtum, alioquin mitiſſimum ac ſaluberrimum extitiſſe; omneſque qui à Peſte immunes perſtiterunt nunquam meliori valetudine uſos fuiſſe; quin & eos qui ab eadem convaluiſſent, cachexiæ aliiſque affectibus à reſiduâ priorum morborum labe provenire ſolitis, non magis obnoxios deinceps vixiſſe. Quibus accedit, quod & quantæcunque latitudinis, *Apoſtemata & Carbunculi*, poſtquam inflammatæ particulæ una cum ſanie deceſſiſſet, Chirurgicis auxiliis, iiſque non admodum conquiſitis, facilè ſanata fuerint.

Verum perquirat hîc fortaſſe aliquis, ſi Peſtis in inflammatione quadam conſi-

* *Vid Sennertum, lib. 2. cap. 16. de febr., Sympt. contin.*

I 2 ſtat

ſiſtat, qui fiat ut medicamenta calidioris cenſus, qualia ſunt *Alexipharmaca* propè omnia, tàm ad hujuſce affectus Therapeiam, quàm Prophylaxin tanto cum fructu uſurpentur. Cui reſpondeo, illa duntaxat per accidens auxilium præſtare, nempe Diaphoreſeos, quam ſuſcitant, beneficio, quo particulæ ſanguinis inflammatæ diffl antur, atque exterminantur. Quòd ſi fortè exhibita ſudores commovere non valeant [ut perſæpè accidit] mox ſanguinis incendium ab additio calore magis efferatum, eorum noxam palàm proclamat. Prophylaxin ut verbo attingam, non ſum neſcius etiam ad illam *Antidotalium* calidorum uſum paſſim deprædicari, at quo emolumento adhuc probandum reſtat. Imò vinum liberius ingurgitatum, aliaque fortiora præſervativa ſtatis horis dietim aſſumpta, complures, qui aliàs ſalvi intactique veriſimiliter permanſiſſent, in hunc affectum conjecerunt.

Quod ad harum Febrium *Therapeiam* attinet, erunt fortaſsè, qui me temeritatis atque arrogantiæ eo nomine inſimulabunt, quod ab Urbe dum nupera Peſtis graſſaretur, maximam partem complurium miliarium intervallo ſemotus, adeoque obſervationum copiâ minus inſtructus, de hac re tamen diſſerere ſuſtineam. Verùm cùm Medicis illis longè peritioribus, quibus per totum calamitoſæ luis decurſum inter media pericula & mille mortis imagines commorandi animus ac fiducia non defuiſſet, tamen ea, quæ crebriori uſu de hujuſce morbi ingenio annotaſſent, in lucem edendi voluntas hactenus defuit, mitiorem, uti ſpero, de conſilio meo ſententiam laturi ſunt omnes boni, quòd meam de truculentiſſimo affectu ſententiam, paucis quidem, ſed propriis obſervationibus ſuperſtructam, in medium expromam.

Ac primus quidem locus *Indicationibus curativis* debetur, quæ eò in univerſum dirigendæ ſunt, aut ut naturæ ductum in exterminando morbo accuratè ſequentes, eidem ſubſidiariam porrigamus manum; aut ut methodo, quâ natura in inteſtino hoc hoſte debellando uti ſolet, minimè fidentes, diverſam ac tuciorem ex noſtro penu atque artificio vice illius ſubſtituamus. Niſi fortè hic aliquis regerat rem etiam ſatis feliciter per peſtifuga alexiteria geri poſſe, quorum ingentem apud Practicos copiam reperire eſt. Verumenim verò annon auxilium quod præſtant hujuſmodi medicamenta, potius manifeſtæ ipſorum facultati, quâ ſudores affatim proliciendo ſimul materiæ morbificæ exitum aperiant, quàm occultæ cuidam indoli, quâ à Natura ad Peſtilentis malignitatis labem delendam donata fuerint, referri debeat, magnam atque ancipitem habet diſceptationem. Nec de hiſce tantummodo, ſed & de aliorum morborum Alexiteriis dubitare fas eſt, utrum evacuationem aliquam ſollicitando, potius quam virtute quadam ſpecifica ægrotantibus non ſuccurrant. Qui enim, v. gr. in *lue Venerea*, vel *Mercurium* vel *ſalſaparillam*, veneni in iſto morbo reperti alexipharmaca abjiciat, adducenda ſunt ei curationum exempla, in quibus ille ſine ſputo aut ſeceſſu hæc verò ſine ſudoris ſuſcitatione ſanitatem aliquando reſtituerit; quod ego quidem credo ei admodum difficile futurum. Mihi autem veriſimile eſt, peculiare Peſtis remedium, propriumque ipſius pernicieı alexiterium adhuc in naturæ ſinu abditum deliteſcere, nec eandem niſi ratione quadam mechanica tolli poſſe,

Quor

Quocirca ut intentionem illam priorem paulò plenius expendamus; quæ eò ſpectat ut Naturæ in materiæ morbificæ exterminatione ſuo more & modo auxilium ſuppeditetur; advertendum venit, quòd in verâ Peſte Natura, dum neque ſponte ſuâ aberrat, neque vi aliquâ tranſverſim agitur, per *abſceſſum* aliquem in Emunctoriis erumpentem, unde materiæ exitus pateſcit, negotium ſuum exequitur. Atqui in Febre, quam Peſtilentem nuncupamus, mediante diaphoreſi per univerſam corporis ſuperficiem idem efficitur. Unde colligere eſt, pro diverſa, quam natura in utroque morbo præmonſtrat, via ac ordine, etiam diverſam medendi rationem inſtitui debere. Nimirum ſiquis materiam veræ Peſtis, ope ſudoris amoliri ſatagat, is diverſa à natura via inſiſtit, utpote quæ id per apoſtemata molitur. Contra vero qui alias quam per ſudores Febris Peſtilentis materiam eliminare tentat, is curſum inſtituit cum naturæ ductu ac ῥοπῇ nequaquam convenientem. Cæterum in Peſte vera, quonam idoneo ac certo remediorum genere naturalis morbificæ materiæ ejectio, id eſt, apoſtematum eruptio promoveri poſſit, nondum conſtat; niſi quis fortè victum corroborantem atque Cardiaca ad illud conferre poſſe exiſtimet; quæ tamen multum dubitarem ne ægrum, jamjam plus æquo caleſcentem, in majorem æſtum conjiciant. Certè ſudores in hoc caſu fruſtra eſſe compertiſſimum habeo; quanquam haud inficior poſt magnos ſudores ad trium quatuorve horarum ſpatium productos, ac deinde abruptos, tumorem ſe in conſpectum dare, quem ego a ſudore proficiſci minimè arbitror; utpote quo vigente, nullum appareat eruptionis indicium, finito quidem veluti per accidens conſequatur, nimirum cùm jam aliquam ſarcinæ partem, quæ naturam plus ſatis gravabat, ſudores abſtulerint, ac corpus à Cardiacis ad Diaphoreſin ſuſcitandam propinatis vehementius incaleſcat. Verum quam fallax & infida ſit hæc peccantis materiæ per apoſtemata à ſudoribus foras evocatæ, exterminatio, teſtor funeſtos eorum exitus, qui hoc modo tractati fuerunt, è quibus vix tertius quiſque (ut modeſtiſſimè dicam) medicationis ac morbi periculum evaſit. E contra vero multi, quibus laudabili ritu tumores eruperunt, etiam dum negotiis ſuis intenti verſarentur, nec ullius ſive naturalis ſive vitalis, ſive denique animalis facultatis læſione percepta, ſanitatem brevi recuperarunt; niſi qui malo ſuo fato in medicaſtrum aliquem incidentes, ejuſque monitu, quantumvis corpore pariter ac animo optime valentes, ad ſudandum in cubilibus compoſiti, ab eo ipſo tempore deterius ſe habere inceperint, ac demum ingraveſcentes ægritudine, inauſpicati conſilii noxam ſuo interitu comprobarunt. Verum lubricam atque aleæ plenam in ſe eſſe hujuſce morbi per tumores judicationem ex eo manifeſtum eſt, quo interdum *Bubo* qui primum laudabiliter ac cum ſymptomatum remiſſione protuberavit, poſtea ex improviſo diſpareat, ejuſque loco *Maculæ purpureæ*, certiſſimi mortis indices, ſuccedant; cujus retroceſſionis cauſa magnis illis ſudoribus ad eruptionem promovendam deſtinatis, jure tribuenda videtur, ut qui bonam materiæ partem, quæ tumoris molem infercire ac ſuſtentare debuerat, alioverſum per ambitum corporis diſtrahendo ac diſſipando leves in auras diſflaverint. Ut ut ſi, hoc fal-

tem planiſſime conſtat, cæteris affectibus, à Dei Opt. Max. benignitate, certam amoliendæ cauſæ morbificæ rationem, huic autem, enormium delictorum flagello, non niſi lubricam admodum & verſatilem adjunctam eſſe. Atque hinc fortaſſe non minus commode, quàm à *malignitate*, ut loqui amant, eximiæ perniciei cauſa atque origo peti poſſit. Nam & in *Arthritide* aliiſque morbis, qui exiguam habent malignitatis ſuſpicionem, materiæ morbificæ recurſus non minori certitudine ſatum accerſit. Ex quibus omnibus manifeſto conſequitur, Medicum, qui in aliorum morborum medicatione, naturæ ductum ac propenſionem preſſim, ac paſſibus æquis ſequi tenetur, hîc ejuſdem auſpiciis renunciare debere. Cujus effati veritatem, quia pauciſſimi hactenus perſpexerunt, hinc numerus eorum, quos tumulo Peſtis intulit, haud paulo auctior evaſit.

Quare cum minime ſecurum ſit in exterminando hoc morbo naturæ veſtigiis inſiſtere, proximo loco diſpiciendum venit, quâ demum arte ſecundæ quam diximus Intentioni ſatisfiat, nempe aliam atque à Naturali diverſam, hujuſce morbi ſolutionem aggrediendi. Hoc autem dupliciter omnino fieri poſſe exiſtimo; ſcilicet vel per ſanguinis miſſionem, vel per ſudores. Priorem quod attinet, non ſum neſcius ſacram apud pleroſque audire in hoc morbo venæſectionem. Verùm vulgi præjudicia parùm moratus, rationum in hac quæſtione momenta, quâ par eſt æquitate atque candore, pauliſper expendam. Ac primum quidem Medicorum, qui graſſante nupera lue in Urbe perſtiterunt, fidem appello, Numquis eorum, Phlebotomiam largâ manu ac repetitis vicibus, nec non tumore nullo adhuc protuberante celebratam, Peſte laborantibus funeſtam eſſe animadvertit? Parcam quidem, vel tumore jam conſpicuo, ſanguinis detractionem ſemper damnoſam eſſe, neutiquam mirandum eſt; Siquidem cùm mediocris tantùm quantitas cruoris adimitur, hinc Naturæ, quæ tumori protrudendo totas intendit vires, rei adminiſtratio è manibus eripitur, nec interea alia ſatis efficax materiam morbificam evacuandi, ratio ſubſtituitur. Apparente autem jam tumore, celebrata venæ-ſectio, cùm à peripheria ad centrum trahat, motui naturæ, qui fit à centro ad circumferentiam, inducit motum planè adverſantem. Hihilominus vix quicquam frequentiùs factitatum videas, quàm Phlebotomiæ perverſo hoc ritu adminiſtratæ, noxam, à contrariæ patronis univerſim ac in genere adverſus ſanguinis in hoc morbo detractionem validiſſimi argumenti loco torqueri; uti in *Diemerbroeckio* aliiſque Obſervationum ſcriptoribus paſſim videre eſt. Quod ad me attinet, equidem eorum ratiocinationi aſſentire non poſſum, donec intellexero, quid Quæſtioni ſuperiùs propoſitæ reſpondeant. Sanè venæſectionem in Peſte convenire, complures, iique graviſſimi ſcriptores jampridem ſenſerunt, quorum præcipui ſunt *Ludovicus Mercatus*, *Joannnes Coſtæus*, *Nicolaus Maſſa*, *Ludovicus Septalius*, *Trincavelius*, *Foreſtus*, *Mercurialis*, *Altomarus*, *Paſchalius*, *Andernachus*, *Pereda*, *Zacutus Luſitanus*, *Fonſeca*, aliique. Verùm qui totum curationis negotium in copioſa, qualem nos poſtulamus, ſanguinis detractione collocaverit, unus, quod ſciam, repertus

tus eſt *Leonardus Botallus*, medicus ſuperioris ſæculi celeberrimus, quem, ne ſolus in hac palæſtra verſari videar, Lector accipiet ſuis ipſius verbis de hac re differentem. * *Ego* (inquit) *ut uno verbo dicam, nullam Peſtem eſſe puto, cui hæc non poſſit eſſe ſalutaris ſupra omnia remedia, modo opportunè & quantitate convenienti uſurpata ſit, propterea quod aut tardius aut parcius quam opus eſſet, aut quod utroque modo circa eam uſurpandam peccatum ſit.* Et paulò poſt hæc ſubjungit; *At in tanta timiditate & parca detractione qui fieri poteſt ut quis rectè poſſit judicare quantum ea in Peſtilenti morbo prodeſſe valeat, aut obeſſe? Non enim morbus pro cujus curatione requirebatur detractio librarum quatuor ſanguinis, in quo una tantum detrahitur, ſi hominem interficiat; ideo interficit, quia ſanguis eſt miſſus, ſed quia non juſto modo miſſus eſt, nec forte etiam opportune. Verùm nebulones nequiſſimi & ignaviſſimi in id ſemper culpam convertere ſatagunt, non quod nocuit, ſed quod per fas & nefas à cunctis vituperari exoptant. Aut ſi id nequitia non faciant, ignorantiâ tamen pravæ diſpoſitionis efficiunt: utraque certe pernicioſa, ſed illa magis.* Quæ omnia experientia confirmaturus, paulò inferius ſic pergit; *His obſervatis nemo rationis capax jure in his morbis vituperare miſſionem ſanguinis poteſt, ſed mirificè & tanquam divinum auxilium commendare, extollere, & confidenter uſurpare; quod ipſe profectò ab annis quindecim facio. Ideo in morbis Peſtilentibus, in obſidione Rupellarum, & montibus Hannoniæ ab hinc quadriennium, & Pariſiis toto hoc biennio, & Cameraci anno proximè acto, in omnibus meis ægrotis (qui innumeri fuerunt) nullum præſentius ac ſalutarius reperi ipſa largâ & tempeſtivâ ſanguinis miſſione.*

Deinde ad curationum exempla deſcendit, quæ brevitati ſtudens, huc transferre ſuperſedeo. Libet tamen rei in hac noſtra *Britannia* ante aliquot annos geſtæ hiſtoriam oppido raram ac à propoſito noſtro non alienam, hîc loci apponere.

Cùm inter cæteras belli civilis calamitates, quæ hanc patriam noſtram miſerrimè afflixerunt, peſtis etiam multis in locis graſſaretur, ac fortè in Caſtrum *Dunſtar*, quod in provincia *Sommertocenſi* ſitum eſt, aliunde invecta, aliquot præſidiariis cum macularum efflorescentia derepente exanimatis, complures etiam alios corripuiſſet. Chirurgus quidam qui à longa in regionibus exteris peregrinatione redux tunc temporis ſtipendia inter alios faciebat, à præſidii præfecto enixe rogat ut ſibi liceret commilitonibus ſuis truculento morbo correptis pro virili ſuccurrere, quo annuente, ſingulis ægris, ſtatim à primo morbi inſultu, atque nullo adhuc tumore conſpicuo, ſanguinem ingenti copia detraxit donec pedibus deficere inciperent, nam ſtantibus ac ſub dio vena pertuſa eſt, nec aderant vaſcula quæ cruoris in terram effluentis menſuram definirent. Hoc facto eos in tuguriola ſua ad decumbendum dimiſit. Et quanquam à Phlebotomia nullum omnino remedium adhibuit, tamen ex complurimis jis, quos hoc modo tractaſſet, mirum dictu, ne unus quidem deſideratus eſt. Vir Nobiliſſimus juxta ac morum probitate atque fide ſpectabilis

* *Cap. 7. de curatione per venæ ſectionem.*

bilis *D. Franciſcus VVindham*, militum Tribunus, ac prædicti caſtri tunc temporis Præfectus, mihi hæc retulit, & etiamnum in vivis eſt, pro eâ quâ eſt humanitate rei geſtæ veritatem cuilibet dubitanti confirmaturus.

Quid mihimet ipſi circa hanc rem ſingulare ac memoratu dignum aliquando obſervare contigit, Lector inferiùs accipiet, ubi pauca ea, quæ deſæviente nupera Peſte *Londinenſi* à me uſu atque experientiâ annotata fuerunt, inferius oſtendam.

Hujuſce autem praxeos utilitatem etſi non mente tantùm ac judicio aſſequor, verùm etiam reipsâ atque editis experimentis dudum exploravi, tamen Peſtilentis fermenti per diaphoreſin diſſipatio, præ ejuſdem per Venæſectionem evacuatione mihi multis nominibus arridet; utpote quæ nec ægrorum vires æque proſternat, nec medicum infamiæ periculo objiciat. Atqui & hæc difficultatibus ſuis non vacat; primò enim, multis, ac præ cæterim calidioris temperamenti juvenibus, ſudores ægriùs proliciuntur; cujuſmodi ægrotos, quò hydroticis fortioribus, ac cumulatiori tegumentorum pondere diaphoreſin conciere ſatagas, eò in manifeſtius Phrenitidis periculum adduces; aut quod triſtioris adhuc ominis eſt, vanâ ſpe aliſquantiſper lactatus, tandem pro ſudoribus *Exanthemata Peſtilentialia* elicies. Cùm enim præcipua hujuſce mali labes in ſpirituoſiori maſſæ ſanguineæ parte reſideat, unde craſſiorum particularum exagitatio nonnihil languidior, quàm in aliis inflammationibus plerumque exiſtat, tenuior illa portio novi caloris acceſſione in majorem tabiem acta, impetu demum facto omnes cruoris fibras ultra texturæ modum diſtenſas prorſus frangit ac comminuit. A qua fibrarum ſanguinearum diſſolutione macularum Peſtilentialium cauſam petendam eſſe cenſeo, quippe non ſecus ac *vibices* à plaga fortiore in partem aliquam corporis muſculoſam inflictâ, primò intenſius rubicundæ in cute effloreſcunt, ac brevi poſt tempore livorem quendam aut nigredinem induunt.

Deinde verò, in corporibus quæ ſatis promptè in ſudorem ſolvuntur ſi diaphoreſis juſto præmaturiùs [nempe totâ materiâ morbosâ nondum penitus diſſipatâ) abrumpatur, bubonum, qui laudabiliter quidem ſub finem ſudoris prodire inceperant, poſtea deterior evadit conditio. Nam ſubductâ quæ eos in molem attollere deberet materiæ parte, aut de facili intrò remeant, aut ſaltem ad legitimos abſceſſus, nunquam perducuntur, [quemadmodum etiam in Variolis accidere ſolet, quoties æger per primos dies impenſiùs ſudavit] recepto autem denuò intra muros hoſte ferali, in ſanguine commotio excitatur, cujus operâ eo, quo ſuperiùs innuimus, modo ſæpè ecthymata imminentiſq; lethi indicia foras propelluntur.

Verùm quibuſnam modis his aliiſque difficultatibus obviam iri poſſit, ut luculentiùs pateſcat, quid in hoc morbo à me pro modulo meo factum obſervatumque fuerit, initio à nuperæ luis primordiis ducto, ſummâ fide ediſſere lubet.

Nobilem fœminam ineunte *Majo* anno 1665. ætatis circiter 21. annorum, ac temperamento ſanguineo præditam inviſi, Præter Febrem ardentem, quæ paulò

paulò ante invaſerat, vomitiones importunæ, aliaque ſymptomata febrilia ægram excruciabant. Curationem â Venæſectione auſpicatus, poſterodie ad præcavendam Diarrhœam, [quæ, ut in hujuſce Tractatus initio monuimus, ob omiſſam, quod poſtulabat in principio morbi vomendi propenſio, Emetici exhibitionem, defervèſcente Febre ſupervenire conſuevit) Vomitorium imperavi, quod ſatis commodè ventriculi ſaburram elicuit. Poſtero mane, cùm ægram iterum adirem, ei alvum profluere intelligo, quæ res ab aliquot annorum uſu inſolentior viſa, mihi non levem ſollicitudinem injecit. Exinde autem Febrem non vulgaris generis eſſe judicavi, (quemadmodum etiam eventus docuit) proindeque aliam ab ea, quæ ſuperiùs tradita eſt, quæque conſtanti ſucceſsûs ſerie hactenus à me uſurpata fuiſſet, medendi rationem ſibi vindicare. Quocirca adſcito in negotii ſocietatem medico alio ſeniore, venæ-ſectio, quam ægrotantis ætas, temperamentum, ac inordinata ſanguinis ebullitio flagitare videbantur, ex communi noſtro conſilio iterum celebrata eſt; etiam cardiaca moderatè refrigerantia propinata, ac denique clyſmata alternis diebus injecta ſunt. Sub finem ægritudinis, quoniam ſymptomata valdè anomala ac inconſueta (malignitatis egregiæ indicia vulgò habita) ingruebant, ex Alexipharmacorum claſſe fortiora aliquot præſcripſimus. Quibus tamen omnibus nequicquam proficientibus, ægra circa diem decimum quartum è vivis exceſſit. Inſolitum hujuſce Febris ingenium per aliquot poſt dies animum meum variè exagitabat; ac tandem in memoriam revocans, ſummum ardorem, etiam poſt reiteratam venæ-ſectionem in prædicta ægra perſeveraſſe; ruborem genarum adfuiſſe; cruoris aliquot guttulas paulò ante mortem è naribus fluxiſſe; nec non ſanguinem ipſius in acetabulis refrigeratum, ei qui à Pleuriticis detrahitur, non abſimilem fuiſſe; quin & tuſſim aliquam & obſcuros quoſdam in partibus vitalibus dolores emicuiſſe; porrò & eam anni tempeſtatem incubuiſſe, quæ finem veris ac initium æſtatis complectitur, quæque Febribus continuis producendis minus eſſet idonea, [illæ enim hoc tempore ſuâ ſponte quaſi diſſiliunt & in intermittentium claſſem ſe reponunt, vel in Pleuritides atque id genus alias inflammationes præcipites ruunt) denique Pleuritides eo ipſo tempore admodum populares fuiſſe: His inquam omnibus ritè perpenſis, in eam deveni ſententiam, ut Febrim hanc, etſi pathognomicis Pleuritidis, aut etiam Peripneumoniæ ſignis deſtitutam, tamen ſymptomatis rationem habuiſſe judicarem, inflammationis cujuſdam reſpectu circa partes ſpirituales deliteſcentis, etiamſi nullus aderat lateris dolor, nulla inſignis ſpirandi difficultas. Ut rem contraham, eò tandem deveni, ut eâdem omninò mihi methodo procedendum fuiſſe in prædicto caſu arbitrarer, quâ in Pleuritide ſæpius cum ſucceſſu ſingulari uſus fueram. Quæ ſententia deinceps feliciter atque ex voto ceſſit. Vocatus enim non multò poſt ad hominem conſimili prorſus modo ægrotantem, reiteratis venæ-ſectionibus, quales ad Pleuritidem ſupra laudantur, curationem commiſi & abſolvi. Circa menſis modò memorati exitum atque initium *Junii*, complures operam meam implorantes ab eadem Febre (quæ jam valdè populariter graſſabatur) prædictæ

praxeos beneficio convaluerunt. Ab hoc tempore immaniter debacchari cœpit calamitoſa illa Peſtis quæ eo tandem truculentiæ devenit, ut ſeptem dierum ſpatio totidem animarum millia in hac una urbe extinxerit.

Febri autem illi, de qua modò loquebar, an peſtis appellatio attribui mereatur, non auſim definitò pronuntiare. Hoc tamen exploratè cognitum habeo, omnibus, quos illo & aliquanto poſt tempore ipſiſſima Peſtis cum univerſo ſymptomatum ſibi peculiarium apparatu, in mea vicinia afflixit, eandem tùm in primo morbi inſultu, quàm in decurſu, accidentium συνδρομὴν adfuiſſe. Cæterum cùm proximo pariete ardente propiùs ædibus meis imminere periculum, ego tandem amicorum ſuaſu numeroſiſſimis fugientium turbis me adjunxi, familiâ etiam meâ ad aliquot ab Urbe lapides ſubductâ. Eò tamen vicinis meis maturiùs redii, ac dum calamitoſæ illius luis in tantum perſeveraret ſævitia, ut fieri non potuit; quin meliorum medicorum penuriâ ad Peſtiferorum auxilium advocarer. Nec multo poſt complures Febricitantes inviſi, quorum Febrem, illius quæ ante deceſſum meum tàm proſperis ægrotorum rebus, à me tractata fuiſſet, morem atque genium æmulari non ſine magna admiratione deprehendi, Ideoque propriâ experientiâ fretus ceu duce, quibuſcunque præceptis umbratilibus anteponendo, Phlebotomiam ſimiliter adminiſtrare non dubitavi.

Hunc autem ritum imminuendi liberalius ſanguinem (cui etiam Ptiſanæ ac diætæ id genus refrigerantis uſus acceſſit) in multis ægris miro profectu continuavi, donec tandem in nonnullorum tractatione ſolito ſucceſſu deſtitutus præ adſtantium protervia, qui præjudiciis inanibus occupati debitam ſanguinis quantitatem auferri non patiebantur, (magno ægrotantium malo, quibus, ſaltem dum in hoc cardine curandi ſcopus verſaretur, ſanguis aut ſufficienti quantitate, aut non omninò detrahendus fuerat,) inſignem obicem conatibus meis oppoſitum ſenſi, ac proinde alium à venæ ſectione huic morbo occurrendi modum reperiri, magnopere ex uſu futurum judicavi. Nocumenti quod aliquando inſons dedi, non ex eo, quòd ſanguinem ademerim, ſed quòd ex voto eundem adimere impeditus fuerim, exemplum hìc adducam. Vocatus ad juvenem quendam, temperamento ſanguineo ac habitu athletico præditum, quem Febris vehementior cum doloribus capitis vertiginoſis, vomitu enormi, aliiſque id genus ſymptomatibus à biduo corripuerat, cum nullum adeſſe tumoris ſignum interrogatus reſponderet, ſtatim liberali manu ſanguinem emitti imperavi, cujus refrigerati ſuperficies puriformem Pleuriticorum ſanguinem referebat, præſcriptâ etiam ptiſanâ cum juſculis ac Julapiis refrigerantibus. A meridie pro ſecunda vice parem ſanguinis jacturam ſubiit, quâ etiam ſequente aurorâ ſimiliter mulctatus eſt. Sub hujus autem diei exitu ægrum meum inviſens, eum quidem multo melius ſe habere, & nihilominus amicos ejus adverſus ulteriorem venæſectionem animis vehementer obſtinaſſe deprehendo; quam tamen ego denuò celebrandam eſſe enixè contendi, ſupereſſe alteram duntaxat venæ-ſectionem dictitans, quæ ægrum in ſicco collocaret;

ſan

ſin contra niti pergerent, ſatius fuiſſe, ut nullo omninò ſanguine detracto curatio per ſudores inſtituta fuiſſet; uno verbo, ægrum certò certius interiturum. Præſagium eventus confirmavit; nam dum hæc altercatio rei agendæ occaſionem corrupiſſet, maculæ purpureæ poſtridiè eruperunt; nimirum materiæ peccantis reliquiis, quas radicitùs evacuari oportuit, cùm jam omnem abſceſsûs ſpem Phlebotomia toties repetita abſtuliſſet, morâ ſuâ univerſam cruoris maſſam pervertentibus, ejuſdemque compagem ſubtilitate eximiâ diſrumpentibus, Æger autem poſt aliquot horas ſatis conceſſit. Cùm ergo frequentior hujuſmodi obſtaculorum occurſus mihi moleſtiam faceſſeret, magna cogitandi ſollicitudine mecum agitavit, ecquis demum reperiri poſſit medendi modus, qui morbum non minus efficaciter abigeret, nec hominum offenſionem æquè incurreret. Re diu multumque apud animum meum deliberata, tandem in hanc methodum incidi, quam nunquam non proficuam, ac omnibus numeris abſolutam deinceps expertus ſum.

* Primo, ſiquidem tumor nondum protuberaret, ſanguinem pro ægrotantis viribus ac temperamento, moderatè detraxi, quo facto, Diaphoreſis, cujus aliàs ſollicitatio in nonnullis corporibus non modò ſummam habebat difficultatem, verum etiam majoris incendii, proindeque ecthymatum purpureorum periculum minitabatur, facilis erat atque expedita. Atque hanc ſanguinis jacturam, quæ utut exigua aliàs graviſſimum incommodum attuliſſet, diaphoreſeos immediate inſequentis beneficium abunde compenſavit. Poſt Venæſectionem [quam in lecto celebrandam curavi, cum jam omnia ad ſudores proliciendos in promptu eſſent) ne vel minima interpoſita mora ſtragulis ægrum obtui, ac laciniam laneam ſincipiti alligari juſſi, quæ quidem capitis obtectio ad ſudorem ciendum plus proficit quam quis facilè crediderit. Deinde, ſi vomitus non adeſſent, hæc & ſimilia hydrotica exhibui; ℞ *Theriac. Androm.* ℨß. *Elec. de ovo* ℈j. *pul. è chel. cancror. comp. gr.* xij. *cochinell. gr.* viij. *croci gr.* iiij. *cum ſ. q. ſucci. hermes. f. bolus, quem ſumat. 6â quâque horâ, ſuperbibendo Cochl.* vj. *ſeq. Iulapii.*

℞. *Aq. Card. benedicti & ſcord. comp. an.* ℥iij. *aq. theriac ſtill.* ℥ij. *ſyr. caryophil.* ℥j. *miſc. f. Iul.*

Quod ſi vomitio interpellaret, ut in Peſte ac Febribus Peſtilentialibus ſæpiſſimè accidit, medicamentum ſudoriferum tantiſper propinare diſtuli, donec ſolo tegumentorum pondere (niſi quod linteaminis pars ſubindè ad colligendos halitus vultui ſuperinduceretur) ſudor promanare inciperet. Nam [quod quidem obſervatu ſumme dignum eſt] cum materiæ morbificæ radii verſus ambitum corporis ſeſe exporrigant, illico alvi profluvium & vomitiones, ab eiſdem introrſum reflexis, ac in ventriculum & inteſtina decumbentibus provenientes, ultro ſedantur; Adeo ut quantacunque ſtomachi ſubverſio præceſſerit, aſſumpta deinceps medicamenta probè retineantur, ac ad ſudores ex voto proliciendos conducant.

Memini cum me aliquando Pharmocopola quidam ad fratrem ſuum ex

* *Curatio*

Febre Peſtilentiali graviter ægrotantem vocaſſet, atque ego de medicamento ad ſudorem ſuſcitandum exhibendo, ſermonem injicerem, retulit ſe jam varia eaque fortiora ſudorifera incaſſum propinaſſe, ſiquidem æger omnia vomitu rejecerat. Cui ego, adduceret, inquam, ex omnibus iis quæ antea exhibuiſſet vel ingratiſſimum ac ſumme faſtidioſum, ne illud deinceps evomeretur. Promiſſi fidem eventus liberavit; quippe æger, ubi à ſola ſtragulorum mole paululum maduiſſet, largiorem *Theriacæ Venetæ* bolum deglutivit ac retinuit, cujus beneficio in copioſiorem ſudorem conjectus incolumitatem recuperavit.

Sed ut ad inſtitutum redeam, inceptam jam diaphoreſin hauſtibus *Zythogalæ ſalviâ alteratæ*, vel *cereviſiæ, cui macis aliquantulum incoxerit*, ſubinde repetitis, ad naturalis diei ſpatium continuari præcepi, abſterſione interim omni religioſe interdictâ; imò nec infra quatuor ac viginti horas à ſudoribus finitis induſium utcunque madidum ac immundum mutari permitto; Id quod ſumma cautela obſervari velim. Quod ſi ſudatio anguſtiori temporis limite circumſcribatur, recrudeſcit illico ſymptomatum ſævitia, atque ægroti ſalus, quam prolixior diaphoreſis extra aleam conſtituiſſet, in acie novaculæ relinquitur.

Et profecto *Diemerbroeckium* alioſque nequeo ſatis mirari, quoties adverto eos tam levi prætextu ad diaphoreſin interpolandam adduci, ut ſcilicet ægrotantium viribus conſulatur. Primò enim ægrum ſudore diffluentem viribus melius quam antea conſtare, nemini in hujus morbi medicatione vel tantillum verſato non poteſt eſſe animadverſum. Quid me in hac re uſus atque experientia docuit, palam eloqui ac etiam propugnari non verebor. Multi me authore in 24. horarum diaphoreſin conjecti tantum abeſt, ut ſe exinde debiliores factos quærerentur, quin totius quantum ſupervacanei humoris ſudando deceſſiſſet, tantundem novi roboris ſibi accreviſſe profiterentur. Circa horas autem aliquot poſteriores ſæpe non ſine ſtupore obſervavi erumpere ſudorem quendam, priore illo, quem vis medicaminum expreſſerat, magis naturalem, genuinum, copioſum, quique multo plus levaminis afferret, plane ac ſi vere criticus foret ac totius morbi eradicativus. Porrò in ſummo ſudoris vigore juſculis ac ſorbilibus confortativis ægrum reficere, quid ſecum trahat incommodi non video, ideoque ad nihilum recidit illa objectio de virium ad longos ſudores perferendos impotentia. Si qua igitur defectio ſub finem imminere videatur, juſculi ex pullo tantillum, vitellum ovi, vel his ſimilia ſorberi permitto; quæ cum cardiacis & hauſtibus ad ſudorem continuandum ex more deſtinatis, virium labefactationi abunde ſuccurrunt. Cæterum in re adeò manifeſta non opus eſt, ut plura argumenta adducam: Etenim, quod hujus praxeos utilitatem palam proclamat, videre eſt, quod quandiu æger ſudore diffluit, bene ſe habere exiſtimet, nequeminus ex aſtantium judicio res tota invado conſtituta videatur; Atqui quam primum corpus areſcere incipit ac ſudor abrumpitur, omnia in pejus ruant morbo quaſi poſtliminio redeunte.

Per horas à finito ſudore viginti quatuor, moneo ut frigus caute vitetur, ind-

induſium ſponte ſua in corpore areſcere permittatur, potulenta omnia calidiuſculè hauriantur, & Zythogalæ ſalvia alteratæ uſus etiamnum continuetur. In ſequenti luce commune Catharticum exhibeo, *ex infuſione ſc. thamarind. fol. ſennæ: rhabarb. cum manna, & ſyr. roſar. ſol.* Atque hâc medendi ratione, anno à Peſte proximo; compluribus Febre Peſtilentiali correptis ſanitatem reſtitui, adeo ut ne unus quidem ex eo morbo mihi deſideratus eſt, poſtquam eandem exercere inceperam.

Verum ubi tumor jam enatus fuerit, venam aperire, etiam in corpore ad ſudandum quantumvis inhabili, hactenus non ſuſtinui, veritus ne materia morbifica in depleta vaſa confertim remeante, ſubitaneus ægri interitus deſtinatam diaphoreſin anteverteret, Nihilominus fortaſſe ſatis tutò adminiſtrari poterit Phlebotomia, modò confeſtim ab ea peracta, ac nulla mora interjecta eliciantur ſudores, qui ad ſpacium ſuperius requiſitum producti, omnem tumoris molem paulatim abſumere ac diſſipare valeant; idque longè minore ſalutis periculo, quam ſi legitima apoſtematis maturatio, quæ in præcipiti affectu admodum incerta ac fallax exiſtit, ſeriùs expectaretur.

Denique, ut ad calcem tandem perveniam, ſicubi circa Theoriam me hallucinatum fuiſſe Lector deprehendat, errori veniam peto; verum quod ad Praxim attinet, profiteor me omnia ex vero tradidiſſe, nihilque uſpiam propoſuiſſe, niſi quod probe exploratum habeam. Sanè cum ſupremus vitæ meæ inſtabit dies, confido mihi adfuturum alacrem in præcordiis teſtem, me non ſolum ægrorum omnium, cujuſcunque demum ſortis, qui ſeſe curæ meæ concrediderant, ſummâ fide ac diligentia ſalutem procuraſſe (quorum interim nemo à me aliàs tractatus eſt, quàm ego memet tractari cuperem, ſi mihi ex iiſdem morbis ægrotare contingeret) verum etiam pro ingenii modulo omnes animi nervos in hoc intendiſſe, ut ſi quo modo fieri poſſit, morborum medela poſt cineres meos majoricum certitudinè adminiſtraretur; ratus quantulamcunque in hoc ſcientiæ genere acceſſionem, etſi nihil magnificentius, quam *odontalgiæ* aut *clavorum pedibus* innaſcentium curationem edoceat, longè maximi faciendam eſſe, præ inani ſubtilium ſpeculationum pompa, ac leviculatum rerum notitia, quæ fortaſſe Medico ad abigendos morbos non magis ex uſu futura eſt, quam *Architecto* ad conſtruendas ædes *Muſicæ* artis peritia.

Unicam hanc annotatiunculam, ne quis fortè ſiniſtrâ interpretatione mentem meam detorqueat, aut eam ſaltem non ſatis aſſequatur, poſtremo loco ſubjungam. In præcedenti nempe Diatriba, *Naturæ* nomine ſæpius utor, illique varios effectus attribuo, perinde quaſi rem aliquam ſingularem & ſeorſim ſubſiſtentem, ſed per totam hanc mundi machinam ubique diffuſam ſub hoc titulo mihi repræſentarem, quæ ratione aliqua & conſilio freta corpora quævis regeret ac moderaretur, quale quidpiam de *Mundi Anima* nonnulli Philoſophorum cogitaſſe videntur. Verum ad me quod attinet, uti nec rerum, ita nec verborum novitatem affecto; adeoque antiquam quidem vocem, ſed ſenſu [ni fallor] & ſobrio, & à ſanis omnibus non intellecto ſolum, verum

etiam uſitato, in hiſce pagellis uſurpavi. Ego enim, quoties *Naturam* nomino, toties *cauſarum naturalium complexum* quendam ſignificari volo; quæ quidem cauſæ brutæ licet, atque omni conſilio deſtitutæ, non tamen ſine ſummo conſilio reguntur, dum ſuas quæque operationes edunt, ſuoſque effectus exequuntur. Nimirum ſupremum illud Numen, cujus vi producta ſunt omnia, & à cujus nutu dependent, infinita ſua ſapientia ſic diſpouit omnia, ut ad opera deſtinata ſe certo quodam ordine atque methodo accingant, neque fruſtra quicquam molita, neque niſi quod optimum eſt, ac toti Rerum Fabricæ, ſuiſque privatis naturis maximè accommodum, exequentia perinde atque *automata* non pro ſuo, ſed artificis conſilio moventur.

SECTIO TERTIA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica Annorum 1667, 1668. *partim etiam Anni* 1669, *Londini*.

ANnno 1667, appetente Æquinoctio Verno, *Variolæ*, quæ durante illa, quæ proximè eſt prægreſſa, conſtitutione Peſtilentiali, vel prorſus delituerant, vel rariſſimè comparuerant, capur cœperunt attollere, jamque indies latius graſſantes, ſub Autumno Ἐπιδημικώτατοι factæ ſunt; à quo tempore paulatim imminuta vi, ſuperveniente brumali frigore parcius laceſſebant; at proximo Vere adoleſcente, poſtliminio invaluit hic morbus viguitque, & nec ab inſequentis hyemis gelu, uti prius, retuſo impetu cœrceretur. Poſthæc tertio demum cum Vere ſurgente increbuit, at jam languidior, & ſucciſo quaſi poplite, minus late dominabatur, quam duabus quæ præceſſerant æſtatibus: Menſe verò Auguſto 1669 penitus intercidit, Dyſenteriæ Epidemicæ locum cedens. Labente primo illo biennio, quo hæc Conſtitutio regnabat, Variolæ plures in urbe aggrediebantur, quam unquam alias, quantum ego memini, ſeu prorſum ſpectes, ſeu retro: Quo non obſtante, cum genuinæ per id temporis fuerint, neque mali moris paucos jugulabant, ſi ingentem laborantium numerum reputemus.

Quo primum tempore Variolæ inceſſebant, & novum quoddam Febris genus exortum eſt, à Variolis, quales ſe tum gerebant, non multum abhortens, ſi puſtularum eruptionem demas, & quæ ab illa pendent, de qua in ſequentibus ſpeciatim agemus. *Febris* hæc licèt multo pauciores invaderet quàm Variolæ, eaſdem tamen duratione æquabat: Hyeme verò cum jam illæ minuerentur, invaluit, atque, illis Vere novo invaleſcentibus, receſſit, prædominium Epidemicorum hujus conſtitutionis hoc pacto illis relinquens; Nihilominus

lominus per hæc tempora non planè deſiit unquam, donec tandem cum Variolis menſe Auguſto 1669 omnino diſparuit.

Binos hoſce morbos Epidemicos & tertius comitabatur, ultima præſertim æſtate, quam dicta Conſtitutio deſamabat, *Diarrhœa* ſcilicet, aeris Conſtitutione jam tum ad ſubſequentem *Dyſenteriam* vergente: Utut verò hæc ſe res habuerit, id ſaltem conſtabat, morbum hunc Febrem quæ tunc regnabat, ita proxime attingere, ut nihil aliud eſſe videretur, quàm ipſa Febris introverſa & viſceribus incumbens.

De tribus hiſce morbis, qui ſoli in hac *Conſtitutione* Epidemicorum nomen ſibi jure vendicabant, ſigillatim jam agam, a *Variolis* initium faciens; quas idcirco paulo fuſius tractabo, quoniam quæ per hos annos regnabant, mihi Genuinæ præ cæteris & *regulares* maximè videbantur, utpote eadem prorſus exhibentes φαινόμενα, & parili ſymptomatum agmine omnes, quotquot adoriebantur, ubique impetentes, & à quibus proinde, tanquam in ſuo genere perfectiſſimis, tum vera morbi Hiſtoria, tum etiam medendi methodus eſt deſumenda. Notandum enim eſt, non tantùm Febrim quandam propriam & peculiarem cuilibet peculiari conſtitutioni competere, ſed peculiare etiam Variolarum genus, quæ hanc quidem ſpeciem referunt durante hac annorum ſerie, aliam verò annis ſequentibus, quantumlibet inter ſe convenire videantur quoad certa φαινόμενα omnibus communia. Ita ludit natura in morborum Epidemicorum generatione! Sed ut ad rem redeam; Variolarum hujus generis Hiſtoriam ante omnia preſcribam; quas ideò *Regulares* mihi licebit indigitare, ut ab *Anomalis* ſubſequentium annorum valeam diſpeſcere: Tùm etiam methodum adjiciam, quæ mihi in earundem θεραπείᾳ ex animo votoque maximè ceſſit.

CAPUT II.

Variolæ Regulares An. 1667, 68 *&* *partis* 69.

Variolæ, quibus annis Epidemicè graſſantur, ſi *Regulares* etiam ſint atque mitiores, circa *Æquinoctium Vernum* [uti hæ, de quibus ſermo nobis eſt] ingrediuntur; quibus verò annis non tantùm graſſantur Epidemicè, ſed & *irregulares* atque periculoſioris ſunt generis, maturiùs nonnunquam menſe puta *Ianuario*, invadunt. Integras familias contagio ſuo afflantes, nemini parcunt, cujuſcunque demum ætatis is fuerit, niſi prius hoc morbo laboraverit; Neque tamen eximuntur illi, quos adulterinum Variolarum genus aliquod, ad hunc morbum nihil attinentium, priùs obſederit. Duplex eſt harum ſpecies, (ut & Variolarum, quæ quibuslibet annis infeſtant;) vel ſunt enim *Diſtinctæ*, vel *Confluentes*; quæ licet eſſentialiter, ut ajunt, non differant, per illuſtriora tamen quæ *hanc* comitantur ſpeciem, *illam* verò non item haud difficulter ab invicem diſcriminantur.

1. *Interſtinctæ* vel Diſcretæ cum rigore atque horrore invadunt, quos mox excipiunt calor intenſus admodum, Capitis & dorſi vehemens dolor, vomituri-

micturitio, ingens in ſudores propenſio (quod de Adultis dictum volo, neque enim in infantibus hujuſmodi διάθεσιν mihi unquam obſervare contigit, vel ante puſtularum eruptionem, vel etiam poſt,) doloris ſenſus in partibus, quæ ſcrobiculo cordis ſubjacent, ſi manu premantur, ſtupor etiam & ſomnolentia, in infantibus præſertim, nonnunquam & Paroxyſmi Epileptici: Qui ſi infantes Dentitione jam perfunctos corripuerint, ſuſpicor ego ubique, Variolas in procinctu ſtare, quæ intra paucas horas ſe exerente Prognoſtico ut plurimum fidem conciliant, & authoritatem; ita ut ſi fortè infans inſultum Epilepticum ſub veſperam, quod fieri ſolet, patiatur, Variolæ ſequente aurorâ in conſpectum ſe dederint; & [quod ſæpè ſæpiùs obſervavi] quæ Variolæ infantes ſtatim ab hujuſmodi paroxyſmi aggrediuntur, puſtulas emittunt magnitudinis conſpicuæ, mites etiam ſunt, atque boni moris, & rariſſimè confluunt. Atque hæc ferè ſunt illa ſymptomata, quibus hic morbus ſub initio ſtipatur, quæque eruptionem puſtularum utplurimum antecedunt. Quamvis interim hîc loci conſentaneum fuerit ſubindicaſſe, in ſanguine laxiori atque ἐυμεταβλήτῳ nonnunquam accidere, ut ſeparationis periodus ſenſim atque gradatim ſine inſigni aliqua ægritudine tranſigatur, priuſquam expulſio materiæ puſtularum eruptione ſe prodat.

Variolæ diſcretæ quarto ut plurimum die, (ſi primum etiam incluſeris) ab invaſione erumpunt, nonnunquam ſeriùs aliquanto, ante illum verò rariſſimè; quo quidem tempore vel minuuntur admodum ſymptomata, quod plerumque fit, vel etiam penitus evaneſcunt; ac proinde iis affectus ſatis pulchrè ſibi videtur valere, niſi quod adulti in ſudores propenſi vix ab illis poſſit cohiberi, utut leviter tegantur, quæ quidem διάθεσις non niſi puſtulis jam maturationem attingentibus ægrum deſerit, idque ſuâ demum ſponte. Eruptionem quod ſpectat, hoc ſe ferè habet modo: Primò puſtulæ ſubrubræ, tenuiſſimarum acicularum puncta æquantes magnitudine, ſparſim ſe produnt, faciem imprimis occupantes, vel etiam collum & pectus, dein corpus univerſum. Per id temporis & fauces dolor infeſtat, qui unâ cum puſtulis ſurgentibus augetur, quæ indies grandeſcentes, & in majus faſtigium elevatæ cutem carneſque vicinas rubore afficiunt atque inflammatione.

Circiter enim *octavum* à primo inſultu diem [quam in hoc morbo Epocham ubique ſervo] intervalla, quæ prius ſubalbebant, pro puſtularum, quibus obſidentur, numero, rubere jam incipiunt, atque in molem attolli, non ſine partium dictarum dolore tenſivo & lancinante, qui in horas auctus inflammationi & tumori prædictis viam ſternit; ita ut progrediente morbo palpebræ uſque adeò impleantur extendanturque, ut æger luce quandoque privetur; qui quidem palpebrarum tumor veſicam inflatam ac reſplendeſcentem per eaſdem extenſam non male refert. Eſt etiam ubi temporiùs oculis capiuntur ægri, ſi nempe major puſtularum vis à prima eruptione ſe in illos effuderit. Proximæ à facie intumeſcunt manus, digitique pro puſtularum numero diſtenduntur. Uſque ad hunc diem puſtulæ, quæ faciem obſederant, læves ad tactum fuêre atque rubræ, jam vero aſperiores evadunt [quod quidem primum eſt inci-

pientis

pientis maturationis indicium] & ſubalbidæ ; paulatim inſuper ſuccum quendam luteum, colore à favo non abludentem, evomunt. Faciei interim & manuum inflammatio ad ſummum evecta apicem, colorem exhibet in puſtularum interſtitiis ſatis floridum, & Roſarum Damaſcenatum æmulum. Et ſanè quo mitiores ſunt Variolæ & genuinæ magis, eo etiam magis tum ipſæ puſtulæ tum & cutis in earundem interſtitiis dictum calorem ad vivum exprimunt, qualem jam deſcripſi. Uti verò quæ faciem occuparunt puſtulæ, aſperiores quotidiè ac magis flavæ pro maturationis ratione ; ita e contra, quæ manus & reliquum corpus ; minus aſperæ, albæque magis conſpiciuntur indies.

Die *undecimo*, faciei tumor atque inflammatio ſatis apertè recedunt, & puſtulæ tàm faciei quàm reliqui corporis jam maturitatem, & juſtam magnitudinem adeptæ, (quæ his annis ad piſum grandiuſculum aſcendebat) exareſcunt deciduntque ; atque, in hac variolarum ſpecie, die *decimo quarto* vel *decimo quinto* utplurimum funditùs pereunt. Veruntamen manuum puſtulæ, cæterarum partium puſtulis pertinaciores plerumque, recentes adhuc albæque, diei unius aut alterius morâ illas vincunt. Faciei & reliqui corporis puſtulæ deſquamatione, at verò manuum quæ ſunt, diruptione abitum ſibi parant. Puſtulis faciei ſuccedunt ſquamulæ furfuraceæ, quas aliquando excipiunt foveæ cutis. Etenim ubi primùm decidunt puſtulæ, nulla adhuc in cute cernitur inæqualitas ; at verò hujuſmodi ſquamulis exurgentibus recedentibuſque viciſſim, tandem excavantur foveæ iſtæ, quæ ſæpenumero inconvaleſcentibus ab hoc morbo diu viſuntur, quamvis raro admodum *Variolæ Interſtinctæ* ulla ſui linquant veſtigia ; atque illæ fermè ſolæ, quæ ſex poſtremis anni menſibus invaſere, cùm quæ hos præverterint, nullas cuti notas imprimant, niſi fortè confluxerint, ut poſtea dicetur. Decurrente morbo omni, æger vel conſtipatam prorſus habet alvum, vel ſaltem rariſſimè dejicit, Atque hæc de Variolis *Diſcretis* dicta ſunto.

2, Symptomata cum Diſcretis communia habet & illa Variolarum ſpecies, quas *Confluentes* appellavimus, niſi quòd hîc atrociora ſint omnia : Febris ſcilicet, anxietas, atque ægritudo, vomituritio, *&c.* immaniùs affligunt, quibus ſignis Medico ſagaci etiam ante eruptionem *Confluentes* ſe produnt, Nihilominus non ita promptè hîc in ſudores diſſolvitur æger ac in alio genere jam ſuprâ deſcripto, ubi magna, ut fit, eoſdem propenſio utplurimum prænunciat variolas, quæ mox erumpent, minimè confluxuras : Diarrhœa inſuper nunnunquam eruptionem præcedit, & ad diem unum alterumve poſt illam protrahitur ; quod quidem in *Diſcreto* Variolarum genere nundum mihi contigit obſervare.

Tertio utplurimum die erumpit ſpecies hæc, *ante* illum aliquando, vix unquam *poſt* illum ; cùm *Diſcretæ* vel ipſo die *quarto* incluſivè à primo inſultu morbi, vel poſtea, ante illum raro admodum ſe monſtrent. Quantoque magis quartum illum diem præverterint Variolæ, tanto etiam confluent magis, Quamvis autem, ut generaliter loquamur, *confluentes* diem quartum vix præſtolentur unquam ; ſit tamen, licet oppido raro, ut ob atrocius aliquod

ſymptoma, ad quartum vel quintum uſque diem differatur eruptio: Verbi gratiâ, acutiſſimus dolor nunc in regione lumborum, Paroxyſmi Nephritici æmulus, nunc in latere, qualis Pleuriticos vexat, nunc in artibus, ut in Rheumatiſmo, nunc denique in ventriculo cum ingenti ægritudine & vomitu enormi ante eruptionem ægrum fatigat angitque. Hiſce in caſibus, licet infrequentes ſint, Variolas ſolito ſeriùs erumpere animadverti, utpote ab immani ſymptomatum dictorum violentiâ conſtrictas atque impeditas: Quæ quidem ſymptomata ſolitis vehementiora, cùm agmen ducant, mihi ſatis apertè indicant ſecuturas Variolas & è *Confluentium* genere eſſe, & periculo minimè vacare.

At verò [quod jam proximè dicendum] licet in *Diſcretis*, mox ab eruptione (uti dictum eſt) quæ morbi in inſultum comitabantur ſymptomata, nullum jam amplius faceſſant negotium, in *Confluentibus* longè aliter ſe res habet; cùm tam Febris quam alia ſymptomata etiam ad multos dies à puſtularum eruptione ægrum diſcrucient.

Variolæ dictæ nunc Eryſipelatis ritu, nunc Morbillorum, erumpunt, à quibus non niſi à Medico in his morbis verſatiſſimo diſtinguuntur, ſaltem quo ad faciem externam: Nam qui ad diſpar in utroque morbo eruptionis tempus, aliaſque circumſtantias, quas utriuſque hiſtoria longè ad invicem diſcrepantes exhibet, ſedulò animum adverterit, haud difficulter hunc ab illo diſcriminaverit. Creſcente morbo non in molem aliquam ſpectabilem, uti *Diſcretæ*, attolluntur, quæ faciem præſertim occupavêre; at ſibi invicem implicitæ primò ſe habent inſtar veſiculæ rubræ vultum omnem contegentis, quem maturiùs etiam in tumorem elevant, quàm ſolent *Diſcretæ*: dein adinſtar pelliculæ albæ vultui agglutinatæ, ſolitam cutis ſuperficiem non multùm ſuperantes. Præterlapſo die *octavo*, pellicula alba quotidiè paulatim magis exaſperatur judice digito, & ad colorem fuſcum, non verò flavum, ut in *Diſcretis* accidit; intenduntur indies tum aſperitas, tum etiam cutis color, donec tandem pellicula dicta latioribus laminis deſquamatur, quod in quibuſdam faciei partibus, ſi morbus truculentior fuerit, non niſi poſt viceſimum diem ſolet contingere. Quantò atrociores fuerint Variolæ, tantò magis puſtulæ matureſcentes ad colorem ſubfuſcum vergunt, tantò etiam lentiùs, ſi ſuo utantur genio, abſcedunt; ut econtra quantò minus confluxerint, tantò magis & flaveſcunt, & ſe ocyus proripiunt. Pellicula hæc ſeu ſcabies omnia pervadens, ubi primùm deciderit, nullâ quidem ſcabritie vultum afficit, at verò mox illam excipiunt ſquamulæ furfuraceæ indolis perquam corroſivæ, quæ non modò patentiores excavant foveas, quàm ſolent Variolæ diſtinctæ, ſed etiam faciem cicatricibus fœdè deturpant. In *Confluentium* genere, ſi admodum ſævierit morbus, humerorum etiam & dorſi cuticula nunnunquam deperditur, nudatis partibus ſubjectis expoſitiſque.

Animadvertendum eſt autem, Morbum hunc magnum æſtimari, non pro Variolarum frequentia, quæ reliquum corpus, ſed pro earum numero tantùm, quæ faciem obſedêre, quæ ſi his tanquam injectâ arenâ ubique contegatur, utut paucæ atque Diſcretæ ſint eæ, quæ in reliquo corpore cernuntur, haud

minus

minus periclitatur æger, quam ſi membra omnia denſo agmine pervaſerint: Atque ex adverſo quantumlibet ſpiſsè truncum & artus occupaverint, ſi in facie rariores comparuerint, magis in vado res eſt. Quod de numero diximus, & de Variolarum more poteſt affirmari, maluſne ſcilicet is fuerit, an ſecus, vultus apertè indicat.

In *Confluentium* genere ubique obſervavi Puſtulas manuum atque pedum majores fuiſſe, quàm reliqui corporis, & quò altiùs ab artuum extremitate truncum verſus aſcenditur, eò ſenſim minores & contractiores ſemper extitiſſe. Atque hæc de *Puſtulis* cenſui dicenda.

Sunt verò & alia ſymptomata duo, quæ Variolis *Confluentibus* accidunt, haud minoris momenti, quàm vel Puſtulæ ipſæ, vel tumor; vel aliud quodlibet è prædictis; *Salivatio* nempe in adultis, atque in infantibus *Diarrhœa*. Horum prius ita perpetuum ſe comitem adjungit, ut unicum tantùm viderim Variolis *Confluentibus* laborantem; nullâ ſuperveniente Salivatione: Poſterius autem, nempe Diarrhœa, Infantes hac ſpecie laborantes non ita certò diſcruciat. Utrum providens natura has evacuationes idcirco ſubſtituerit, quòd in puſillo hoc ac humili genere materia morbifica ita penitus nequeat exterminari, ac in puſtulis iſtis majoribus ac magis faſtigiatis generis *Diſcreti*, nullus definio; cum Hiſtoriam tantum ſcribam, non ſolvam Problemata. Hoc certo ſcio, quod non ſolum Variolas *Confluentes* plerumque commitantur, ſed etiam quod quæ per illas fit evacuatio tam eſt neceſſaria, quam ſunt vel Puſtulæ, vel faciei & manuum intumeſcentia.

Dicta *Salivatio* nonnunquam ſub primum eruptionis tempus ſe prodit, nonnunquam non niſi poſtridie, biduove præterlapſo. Materia primò tenuis excernitur, ac facile ad tempus aliquod rejicitur, ægro interim multa lintea eadem nocte conſpurcante. Neque ſanè multum cedit Ptyaliſmus hic alteri illi qui ope *Mercurii* excitatur, niſi quod non ita male oleat. Die autem ferè *undecimo* ſaliva viſcidior jam facta, ægerrime excreatur; ſiticuloſus eſt æger, tuſſit ſubinde inter bibendum & potus per nares revertitur, atque ab hoc die ceſſat ut plurimum Salivatio; licet aliquando, (rarius tamen id accidit,) ubi per diem unum alterumve omnino ceſſaverit, tandem poſtliminio recrudeſcat. Dicto autem die, undecimo ſcilicet, tumor faciei una cum Salivatione imminui incipit, ac tunc primum ejus loco manus intumeſcere ſolent, aut debent.

Diarrhœa non ita mature infantes ſolet invadere, atque adultos *Ptyaliſmus*; quocunque vero tempore ingruerit, niſi ante ſiſtatur, ſingula morbi ſtadia decurrit.

In utraque Variolarum ſpecie Febris à primo ſtatim inſultu ad eruptionem uſque præcipuè dominatur; qua peracta inducias ferè dat uſque ad puſtularum maturationem, & tempus in quo pus conficitur, quo demum elapſos prorſus deſinit.

Obſervavi ſemper in morbo vehementiori, ægrum ſub veſperam quaſi Paroxyſmo laboraſſe, & funeſtiora ſymptomata veſpertinis præſertim horis ſe oſtendere, atque exacerbari.

En juſtam Variolarum hujus generis Hiſtoriam; vera ac genuina hujuſce morbi Phænomena, prout ſcilicet naturaliter ſe habet, complectentem: De

Accidentibus Anomalis, quæ eidem, ubi minus recte tractetur, ſuperveniunt, jam proximè diſſeremus.

Animadvertendum eſt itaque, iſta quæ die *octavo* in genere *Diſtincto* occurrunt Symptomata Anomala, & quæ *undecimo* die in *Confluente*, (facto ſemper à primo morbi inſultu computandi initio] maximum ad ægri ſive vitam, ſive interitum pondus habere, magiſque ad amuſſim expendi debere, cum liquido conſtet, maximam eorum partem qui utrolibet morbi (ſc. *jam deſcripti*) genere intereunt, præfatis ſingulatim diebus defungi. Primò enim qui *Diſcretis* Variolis laborat æger, cum ſatis promptè ſudoribus diffluat, (quod hîc in adultis fieri ſolere jam diximus, ac ſibi omnia bona promittat, ſi morbi, ut ſperat, virus per cutis poros hoc pacto amandaverit; diligenter ideo huic methodo inſiſtit, tum remediis Cardiacis intro aſſumptis, tum regimine calidiore, ut par eſt, adhibito; [atque hæc eo facit lubentius, quod tum ab hac Methodo in principio ſibi meliùs videatur habere, tum etiam ad male fundatam Aſtantium opinionem propiùs accedat,] Tandem vero eliminatis per διαφόρησιν particulis iſtis quæ ad puſtularem elevationem, atque intumeſcentiam faciei debuerant facere, die *octavo* quæ turgeſcere, & per interſtitia puſtulis interjecta inflammari debuerat facies, flaccida è contra reperitur, & albeſcunt interſtitia, licet interim rubeſcant puſtulæ atque eleventur, etiam poſt ægri mortem Qui ad hunc uſque diem nullo negotio manaverat ſudor, jam ſubito ſuaque ſponte evaneſcit, neque remediis ullis Cardiacis, vel etiam calidiſſimis, revocari poteſt. Æger interim Phrenitide corripitur, anxietate, jactatione, ægritudine vehementibus; urinam parcè reddit, ac frequenter; ac tandem pauciſſimarum horarum ſpatio amicorum ſpem fallit, & ad plures migrat. Veruntamen hîc eſt notandum, quod, ſi paucæ compareant Variolæ, hyems ſi fuerit, æger ætate provectior, aut venæ-ſectio fuerit celebrata, regimen illud calidius in quod jam animadvertimus, non ita certo faciei turgeſcentiam impedit, & proinde mortem acceſſit, atque ubi confertæ Variolæ, Ver æſtaſve fuerit, æger ætate florens, neque ſanguis detractus.

At vero in *Confluentibus* maxime periclitatur ægri, & plerique etiam moriuntur die *undecimo*; nam cum hoc fere tempore *Salivatio*, quæ ægrum hactenus in tuto poſuit, ſoleat deſinere ſponte ſuâ, niſi faciei intumeſcentia adhuc aliquantulum perſiſtens, ac manuum inſigniter jam incipiens ejus vicem ſubeat, neceſſe eſt ut pereat æger: Id enim eſt perpendendum, quod in hoc Variolarum genere, ubi puſtulæ tam ſunt exiguæ, non Salivatio tantum, ſed faciei inſuper & manuum intumeſcentia ad materiam morbificam rite eliminandam omnino requiruntur; quarum utralibet, ſi vel non adſit, vel ante juſtum tempus recedat, ægro protinus moriendum eſt. Jam vero nimio ſæpius evenit in morbo calidiori, ut ſanguinis craſi à regimine præfervido diſjecta fractaque, atque eo uſque accenſa ut particularum inflammatarum exterminationi ſenſim faciendæ non amplius competat, [ut quæ ſudoribus importune extortis debentur mala jam taceamus,] hinc vel non omnino intumuerint facies manuſque, vel tumor ille una cum ſalivatione evanuerit, quam-

vis

vis enim faciei tumor ipſo hoc die aliquantiſper debeat remitti, non debet tamen niſi poſt diem unum alterumve omnino recedere, manuum interim tumore perſiſtente vigentéque; quo quidem vix aliud eſt minus fallax Convaleſcentiæ προγνωστικὸν, uti neque contrario certum magis imminentis periculi indicium.

Sed utut id ſit; materia Ptyaliſmi quæ ad hunc uſque diem cruda fuit, tenuis, & facilè excreabilis, viſcida jam facta & tenax, ægro ſuffocationem intentat; Potus quem aſſumit in pulmones ferè dilabitur, unde cum Tuſſi violenta per nares rejicitur, voce eſt rauca; ſomnolentia & ſtupore corripitur ingentibus, oppreſſus undique vi morbi, atque in hujuſmodi agone ut plurimum extinguitur, eo quem jam diximus die.

Sunt & alia adhuc ſymptomata, quæ in quolibet morbi ſtatu occurrunt, tam *Diſcreto* Variolarum generi, quam *Confluenti* pariter communia.

Phrenitis, v. g. à nimia ſanguinis ebullitione nonnunquam ægrum corripit, & caloris tam parum eſt patiens, ut magnis viribus, ac furibundo niſu injectas prehendentium & lecto incarcerantium manus eludere conetur.

Aliquando eadem cauſa effectum longe diverſum, ſeu contrarium, ut videtur, producit, Affectum ſc. *Comatoſum*; ita ut æger nunquam fermè evigilet, niſi continuo pulſu excitatus.

Eſt etiam ubi in hoc morbo, perinde atque in Peſte, laxata, inflammationis vi, ſanguinis compage, *maculæ purpureæ* ſe oſtentant Puſtulis interſperſæ, mortis ferè ſemper Prænunciæ. Frequentius hoc evenit, ubi aeris Conſtitutio morbo iſti Epidemico graſſanti præ cæteris favet. Aliquando in puſtularum ſummitate maculæ nigræ exiguæ, acicularum capita vix æquantes, in medio vero ſubſidentes, ſe produnt variis in locis; quæ cum nimio fervori ortum debeant ſuum, tandem beneficio regiminis magis temperati fuſcum colorem acquirunt, poſteaque pedetentim ſubflavum illum, qui variolis genuinis, ac ſuum morem obtinentibus, naturaliter competit; quod ſatis liquido cernitur in illa quæ circa morbum hunc verſatur praxi, in quo omnia Symptomata eo, ſunt mitiora, quo magis puſtulæ maturitatem adeptæ ad dictum colorem accedunt, atque è contra.

Adoleſcentum porrò, & ætatis flore vigentium, [præcipuè ſi vino, aut alio quovis liquore ſpirituoſo ſe nimium impleverint] uſque adeo in hoc morbo nonnunquam ſanguis accenditur furitque, ut per Arterias & veſicam viam ſibi faciat, & qua data porta ruat; quo quidem *mictu ſanguineo* vix aliud ſymptomata pejoris notæ atque ominis invenire licet, per omnem hujus morbi tragœdiam.

Ab eadem inſuper cauſa nonnunquam, licet rarius, ſanguis è pulmonibus ejicitur. Utraque vero Hæmorrhagia hæc ſub morbi initio plerumque contingit, puſtulis nondum erumpentibus, vel ſi in quibuſdam locis ſe oſtendant, in pleriſque tamen aliis adhuc ſub cute denſæ latent, atque ejus ſunt generis, quæ in maximè *Confluentes* adoleſcerent, niſi jam dictum ſymptoma ægri morte morbum finierit.

Aliquando etiam *Vrinæ ſuppreſſio* totalis ad malorum cumulum accedit, in juvenibus præſerrim, idque in ſtatu, vel etiam declinatione *Diſcreti* generis.

Sunt & alia ſymptomata, quæ à προφάσει aliqua jam dictis contraria interdum oriuntur, ſi nempe æger à frigore nimis intenſo fuerit læſus, vel ſi præter jus faſque vena fuerit pertuſa ad ingentem vim ſanguinis amiſſionem, aut alvus nimia Catharſi ſubducta, unde puſtulæ nonnunquam faſtigiis cedunt & derepente conſidunt, ſuperveniente inſuper *Diarrhœa*, à qua ægro, (adultus ſi fuerit, ut ſupra innuimus,) ingens eſt diſcrimen, & anceps morbi exitus, materia ſc. Varioloſa intro verſa, ita ut natura eidem per cutis poros debite exterminando impar prorſus inveniatur. Huc accedit, quòd faciei manuumque tumor ab his retunditur, qui non minus in boni ægri rebus eſt cenſendus, quam ipſa Puſtularum eruptio, niſi eæ fuerint *perpauca*.

Quæ vero à ſuſcepto frigore pendent ſymptomata, raro admodum occurrunt, ſi cum illis conferantur quæ à contrario, calidiori nempe regimine, naſcuntur; Cum enim morbus hicce inter calidiſſimos jure optimo habeatur, longe minus ab hac parte peccatur, quam ab altera.

Qualis vero ſit hujus morbi eſſentia, ob naturalem & communem mihi cum reliquis hominibus Intellectus defectum, neſcire plane me fateor; veruntamen prædicta ſymptomata penſicularim trutinata mihi videntur ſubindicare, *Inflammationem* eum eſſe (à cæteris tamen Inflammationibus ſpecie diverſam] tum ſanguinis, tum reliquorum humorum, in qua amolienda, per dies priores duos treſve id agit natura, ut particulas inflammata digerat coquatque, quas poſtea in corporis habitum ablegatas maturat adhuc, & ſub Abſceſſulorum forma ſuis demum finibus expellit. Quapropter ut fundamento alicui medendi methodus ſuperſtruatur, notandum eſt, duo eſſe hujus morbi tempora, quorum primum *ſeparationis* eſt, ſecundum *expulſionis*. Atque primum quidem illud tempus plerumque cum Febrili ebullitione tranſigitur, quod tribus vel quatuor primis diebus peragi ſolet, quorum decurſu natura id ſatagit, ut partes ejuſmodi inflammatas ſeligat congregetque quæ ſanguinem laceſſunt, atque etiam ut illas in carnoſas corporis partes relegatas ibidem deponat, quo facto priſtina quiete fruitur, ſedato jam tumultu, qui, dum hoc ageretur, in ſanguine ciebatur. *Separatione* ſic ope ebullitionis, in ſanguine peracta, *Expulſio* jam locum obtinet, quæ per reliquum morbi tempus, mediantibus parvis illis *abſceſſibus*, in carne perficitur. Sicut enim à natura abſceſſuum ſua ſpecie non abludunt, ita parem cum aliis, cruditatis maturationis, atque exareſcentiæ ſtatum percurrere ſolent; quæ omnia ſi ritè atque laudabili modo abſolvant & exequantur, in tuto res eſt, cum exinde curationis ſumma dependeat; ſin minus, omnia peſſum ruitura ſunt. Et quidem poſtremum hoc negotium, priori illo *ſeparationis* opere, tanto plus temporis ſibi vendicat, quod prius illud in tenui fluidoque corpore tranſigatur, atque in ipſo (ut ſic dicam) naturæ foco; poſterius autem denſo ſpiſſoque theatro, atque à vitæ fonte paulo remotiori, partes ſuas exequi cogatur.

His ita præmiſſis, Indicationes exurgunt; 1. Ut æquabilis ille tenor ebullitionis

litionis in ſanguine conſervetur, qui neque nimis properè ſeparationem nimia ſua vi perficiat, neque tamen torpido nimis motu eandem remoretur, vel non ſatis idoneam præſtet. 2. Ut abſceſſuli, puſtulæ ve ſumma cura ſuſtineantur, quo debita tempora percurrentes, tandem contentam in ſe materiam omnino avehant, ipſæque etiàm evaneſcant.

Ut itaque paucis de *primo* agamus; ſolicitè inprimis cavendum eſt, hoc tempore præſertim, ne nimium aſſurgat ebullitio, ſive id fiat ex congeſtis ſtragulis, ſive ex aere loci in quo decumbit æger, igne nimium excalefacto, ſive ex calidorum medicamentorum & cardiacorum uſu; præcipue vero ab his cavere oportet, ſi æger in ætatis flore conſtitutus fuerit, vel ſanguinem habeat generoſiori potu nimis exaltatum, vel anni tempeſtas aut Verna ſit, aut ſaltem ultra æſtatis initium non proceſſerit. Hinc enim fiet, ut ſeparatio, quæ ſenſim lentiſque gradibus peragi debebat, ut ad univerſalem quandam deſpumationem opportunius pergat, præcipiti curſu feratur; atque ita vel non ſatis idoneus partium numerus congregetur, vel [quod forte contingat] nonnullæ partes ad ſecretionem damnentur, quas alias Natura illam ſubire noluiſſet; niſi quod ultra debitos limites excurrere coacta, noxam hanc ſibi creet: ſecretis enim illis, quæ ad ſeparationem minus opportunæ ſunt, aliorum illuc propendentium motus, eorum commixtione impeditur, adeoque redduntur expulſioni minus accommodæ. Mihi quidem rationi conſentaneum videtur, ut quo diutius natura *ſeparationem* molitur, ac perficit; dummodo ebullitio non omnino torpeat, eo certius atque univerſalius eadem *ſeparatio* abſolvatur. Atque ex illa ſic abſoluta, curationis inſequentis ſucceſſus potiſſimum ut dependeat neceſſe eſt, uti ex methodo contraria, contrarius plane rei exitus; ex calido enim iſto regimine nihil boni naſcitur, ſicut ex præcoci fructu, nihil frugi: cum frequenter uſu veniat, ut vel in Phrenitidem æger prono lapſu ruat; vel (quod pejoris notæ eſt) ſudores ingentes oboriantur, ex quibus partes non ſecerni aptæ, neque *puris* naturæ reſpondentes (quod ipſum tamen pus genuina ſoboles eſt hujuſce excretionis) eliminentur, vel ex cardiacis illis adminiſtratis, calidaque cuſtodia, Variolæ nimis protruſæ in unum confluant, fœdo certè ſpectaculo, triſtemque eventum interminanti.

Atque hæc & hujuſmodi ſyptomata ex his erroribus progigni ſolent, cum ex altera illa methodo nihil unquam mali obſervaverim. Natura enim ſibi permiſſa negocium ſuum ſuo tempore exequitur, materiamque debito ordine ac via tum ſecernit, tum etiam expellit, ut (in Junioribus præſertim vegetiſque temperamentis) noſtra ope, noſtris artificiis, atque auxiliis non indigeat, ſuis viribus optimè inſtructa, ſuis opibus locuples, ſuo denique ingenio ſatis edocta. Neque ſanè vel ipſe vidi, vel fando accepi, quenquam ex eo periiſſe, quòd Variolæ primò non eruperint, etſi nimis multi perierint, quorum Variolæ primùm laudabiliter, & cùm ſumma ſpe erumpentes, poſtea recedentibus puſtulis præmaturè detumuerunt.

Quemadmodum autem inconſultum eſt atque periculoſum, calidioris regiminis

nis vel Cardiacorum ope cœptam ebullitionem nimis evehere; ita è contrario non minùs vacat periculo mediantibus venæ-ſectione, clyſteribus, emeticis, catharticis, aut id genus aliis eandem minuere, cum hoc pacto partium ſeparabilium commoda ſecretio plurimùm impediatur. Licet enim vulgare illud atque tralatitium argumentum, quo adverſus Phlebotomiam, aliaſque evacuationes utuntur (nempe quòd non liceat à circumferentia ad centrum movere humores, cùm natura in hoc morbo contrarium affectare videatur,) nullarum planè virium ſit; eo quòd ex earundem uſu contrarius omnino effectus, ſubitanea ſcilicet variolarum eruptio, ſæpiſſimè conſequi deprehendatur; aliæ nihilominus rationes in promptu ſunt, quæ vehementer ſuadent, ut, ſiquidem ullo modò vitari poſſit, ab hac praxi manus abſtineamus. Namque [ut earum præcipuas paucis attingamus] per haſce evacuationes,non tantum ebullitio nimis imminuitur, cujus interim ope partes deſpumandæ accuratè ſecerni debuerant, verum etiam illud ipſum ſubducitur, quod cœptæ ſecretioni quaſi pabulum continenter ſuppeditaret; unde ſæpenumero contingit, ut variolæ primùm laudabili impetu erumpentes [eoque fortaſſe melius, quòd evacuationes jam dictæ præceſſerant] paulò poſt ex improviſo quaſi repercuſſæ detumeſcunt, idque ob eam potiſſimum cauſam, quòd materia deſit, quæ quaſi à tergo præeuntem inſequeretur, atque agmen clauderet. His verò non obſtantibus, ſi vel minimum ſuſpicari liceat variolas mox erumpentes è Confluentium genere futuras eſſe, utile prorſus erit, ut non ſolùm ſanguis quàm primùm mittatur, ſed & Emeticum propinetur, ob rationes alio in loco, fusè dicendas.

Tandem ut ad ſecundam illam Indicationem pedem promoveamus ad tempus *expulſionis* accommodatam; quo tempore materia ſeparata, parvorum abceſſuum ſive puſtularum ope, amandatur atque expellitur; nempe illud hic agendum eſt, ut puſtulæ debito modo ſuſtineantur, quo ritè atque ordine deſtinatam periodum aſſequantur.

Sicut itaque ſupra ſatis, ut opinor, oſtenſum eſt, imprimis periculoſum eſſe, ſi æger præſenti Febre, at puſtulis vix dum apparentibus, in ipſo *ſecretionis* tempore nimium calefiat; ita etiam non minori periculo plena res eſt, ſi idem quovis morbi tempore fiat, atque illo præſertim quod ad expulſionis initium vergit, crudis adhuc exiſtentibus puſtulis: Quamvis enim ſanguis, peracta jam *ſeparatione*, atque relegata ad carnoſas partes materia, ab inteſtino tumultu magnam partem immunis ſit, interim tamen tener adhuc, recenſque, ac vix novo ſtatu & quaſi textura indutus, εὐπαθὴς eſt, facileque vi caloris immodici undecunque appellentis afficitur, atque adeo leviſſimo momento irritatus flammam concipit, & in novam ebullitionem proclivis eſt; quæ quidem nova ebullitio, non, uti prior illa, *ſeparationem* jam molitur [illam quippe peractam ſupponimus] verum illius loco non tantum ſymptomata ſuperius memorata excitat, ſed & cœptam per puſtulas *expulſionem* interturbat, & contentam materiam exagitando noxam parit. Vel itaque partes jam ſecretæ, atque in corporis ἕξιν depoſitæ, vehementi illo rapidoque

ſangui-

ſanguinis ebullientis curſu abreptæ in ejuſdem maſſam reſorbentur; vel partes carnoſæ ultra gradum ſuppurationi debitum excalefactæ, minus commodè illam exequuntur; vel denique fortaſſis oborta hac nova ægritudine, ſanguinis œconomia, ipſarumque carnium tonus pervertitur, uſque adeo ut materiam illam expulſam vincere, eamque ſolemni more abſceſſuum coquere nequeat.

Interim non uſque adeo nos illuc intentos eſſe oportet, quo ebullitionem nimiam in ſanguine prævertamus, ut ægrum frigoris injuriis exponendo, puſtularum eruptio impediatur. Gradus ille caloris ad harum expulſionem promovendam accommodatiſſimus, naturalis ſit oportet, atque ejuſmodi, quæ carnoſarum partium temperie conveniat, quique hunc excedit, aut ab eodem deficit, utrinque periculoſus eſt.

Ex dictis itaque ſatis manifeſtum videtur, in quam incerto lubricoque ſit loco, tum, morbus ille, de quo loquimur, tum praxis medica, quæ eidem accommodanda eſt. Atque etiam exinde pronunciare auſim, illius famam, qui in medicando hoc morbo frequenter ſeſe exerceret, in anguſto verſari; quandoquidem non vulgus ſolummodo mortis cauſam ſatagenti nimis Medico tranſcribere paratum ſit, verum etiam ejuſdem artis profeſſores calumniandi anſam inde cupide arripiant, atque coram iniquis judicibus cauſam dicentes, ſeveriſſimam ſententiam facilè eliciant; eo ſcilicet conſilio, ut ipſi pluris æſtimentur, & ſuper aliorum ruinis viam ſibi ſternant ad famam: id quod viris literatis indignum prorſus eſt, imo & vilioribus Artificibus, modo probitatem colant. Hinc porro cernere eſt, quod minus mirum ſit, ſi Nutricibus, per ſe nimium plerumque officioſis & ſatagentibus; res male ſæpenumero ſuccedat; Nempe res ardua eſt, & quæ muliercularum ingenium atque judicium ſuperat, gradum caloris huc requiſiti definire, præſertim cum anni tempeſtas, ægrorum ætas, & vitæ ratio, aliaque huc ſpectantia ſimul penſanda veniant, id quod prudentem profecto atque ſagacem Medicum omnino poſtulat.

Si contigerit, ut vel Phlebotomia minus opportune celebrata, vel admiſſo frigore puſtulæ reciderint, vel facies ac manus detumuerint, Cardiacis utendum eſt. Sed cavendum tamen, ne in his exhibendis nimii ſimus: Quamvis enim ſanguinem ademeris, fieri tamen poteſt, ut virium inde jacturam metuens, adeoque Cardiacis aut fortioribus aut ſæpe repetitis utens, novam ebullitionem ex improviſo ſuſcites. Nimirum ſanguis adhuc tenuior eſt, & vim calidioris ſtimuli facilè ſentit; unde fit, ut ſæpe repetitæ ebullitiones in eodem excitentur, quibus ægrorum mors majori jure tribuenda eſt quàm prægreſſæ venæ-ſectioni. Atque hæc generatim de jis, quæ primariis Intentionibus ſatisfacere poſſint, dicta ſunto.

* Jam ut calcata veſtigia repetam, ac ad Praxin propiùs accedam: Quamprimùm manifeſta hujus morbi indicia ſe produnt, ægro aura liberiore, vino, ac carnium eſu interdico, cereviſiam verò tenuiorem pane toſto leviter tepefactam pro

* *Curatio.*

pro potu ordinario, ac ſubinde pro arbitrio hauriendam concedo; pro victu etiam juſcula avenacea, hordeacea, poma cocta, aliaque, quæ neque frigoris neque caloris vim aliquam egregiam obtinent, aut ventriculo concocturo moleſtiam exhibent, injungo. Nec vulgarem illam ruſticamque diætam admodum improbo, nempe ut lacte cum pomo cocto & contuſo veſcatur, modò cautum ſit ut eo per vices utatur, & modicè, dempto etiam lactis frigore. A regimine calidiore protinùs inhibeo, ut & ab uſu medicamentorum Cardiacorum quorumcunque, quibus variolas in cutem ante diem *quartum* qui eruptioni proprius eſt ac naturalis, temerè propellere nonnulli ſatagunt: Cùm pro certo habeam, eò magis univerſalem fore materiæ Varioloſæ ſeparationem, quo tardiùs iſtæ prorumpunt, proinde & ſecuriores poſſumus eſſe ne ſe denuò intro condant, & rectius matureſcent, cùm, ſi ante tempus extrudantur, præcipitatur materia cruda adhuc atque inconcocta, quæ ad inſtar fructuum præcociorum inani ſpe lacta. Adde, quòd ab hac nimium feſtinata diligentia periculum eſt (in calidioribus præſertim temperamentis ac vegetioribus, quorum principia Activa plus ſatis Cardiacorum ſupplent vicem) ne natura nimis incitata coactaque, univerſam pene corporis ſubſtantiam in variolas effundat; ita ut jam *confluunt* illæ, quæ, niſi plus æquo properaſſes, in *diſtinctarum* ordine lætiori omine ſubſtitiſſent. Porrò non ideò ſtatim foras propellendæ ſunt Variolæ, ubi primum aliqua morbi hujus ſuſpicio oritur, quia ſc. æger ante eruptionem vehementer ut plurimum laborat angiturque, cùm ne vel una quidem inſtantia poſſit oſtendi, quempiam ideo interiiſſe, utut graviter ægrotaverit, quod non mox prodirent Variolæ, vel naturam iiſdem ſeriùs ocyus extrudendis defuiſſe, niſi ſicubi regimine calidiore & remediis Cardiacis, præmature ingeſtis, fuerit impedita. Etenim non ſemel obſervavi in junioribus & temperamento ſanguineo præditis, regimen calidius, & Cardiaca eo animo exhibita ut Variolas ante juſtum tempus exturbent, ita parum eruptionem acceleraſſe, ut eidem è contra obicem ponerent: Sanguine enim his modis excalefacto, & in motum violentiorem, quàm qui materiæ Varioloſæ ſeparationi ritè peragendæ par eſſet, concitato, certa tantùm quædam morbi indicia ſe prodidere, latentibus intra cutim puſtulis, neque ſe ultra efferentibus, quibuſcunque demum Cardiacis ſolicitarentur, donec tandem ſanguine ad moderatam debitamque temperiem redacto, conceſſa ſc. Cereviſia tenuiori, demptoque partim ſtragulorum, quibus torrebatur onere, puſtulis exiturientibus commodam viam ſtravi, atque ægrum in tuto, Favente Numine, collocavi. Neque magis, ſi quid ego judicando valeo, ab illis ſtat Ratio, qui ægrum ita pertinaciter ante diem *quartum* lecto addicunt, modo cubiculi ambitu ſe contineat, quam ab his, qui adeo præmature atque intempeſtive Cardiaca ingerunt; Etenim *Sanguinis mictus*, *maculæ purpureæ*, & reliqua ſymptomata lethalia, [de quibus ſupra] eo tantum nomine, præſertim ætate florentibus, ſuperveniunt, quod nempe lectulo præpropere nimis affigantur. *Quarto* vero die lectulo ægrum adjudico, ac tum temporis, ſi eruptio parum pro votis ſuccedat, recte exhiberi poteſt Car-

dia-

diacum aliquod blandius, unica ſaltem vice, quo exigantur puſtulæ. Inter iſta quæ huc faciunt medicamenta, *Paregorica* dicta, qualia ſunt *Laudanum Liquidum*, *Diaſcordium*, *&c.* ſi in pauca quantitate Aquis Cardiacis appropriatis admiſceantur, cæteris prælucent: Hæc enim cum ſanguini æſtuanti frænum injiciant, Natura materiam morbificam opportunius atque liberius ejicit, atque amolitur. Neque etiam conſulerem, Cardiacum ante hunc diem propinare vel urgente *Diarrhœâ*, atque illud, ut videtur, indicante. Licèt enim, quod antea innuimus, nonnunquam Variolarum *Confluentium* eruptionem præcedat *Diarrhœa* (quæ oritur ab halitibus inflammatoriis, vel humoribus à maſſa ſanguinis per primos dies exagitati atque æſtuantis, in inteſtina exoneratis) non tamen hic magis deerit natura dictis materiæ varioloſæ halitibus in corporis habitum propellendis, [quo facto, ſua jam ſponte ſiſtetur Diarrhœa,] quam ſolet in halitibus iſtis extrovertendis eliminandiſque, qui in ventriculum inverſi ſub initio morbi vomitum provocant.

Animadvertendum verò eſt, quod ſi ad adoleſcentem vegetiorem acceſſor, & qui inſuper liberaliore ſive vini ſive liquoris cujuſcunque ſpirituoſi compotatione morbo anſam dedit, non ſatis habeo ad frænandam ſanguinis ebullitionem, ut tam Lectulo, quàm Cardiacis abſtineat, niſi ad hæc ſanguis è brachio mittatur: Quòd ſi non concedatur, obtinente vulgi præjudicio, miſſionem mihi ſaltem eſſe petendam exiſtimo. Superinducta enim Inflammatione iſta, quam ſanguini impreſſit liquorum ſpirituoſorum Fervor, intenſo illi calori, quem hic morbus naturaliter comitem habet, ita fuerit ſanguis, ut non raro in veſicam vaſorum ducto irruat; vel maculas pariat purpureas, aliaque ejuſmodi ſymptomata, quæ per omnem morbi decurſum crucem figunt Medico, atque ægrum è medio tollunt. Atque hæc de illis quæ ante puſtularum eruptionem ſunt peragenda.

Ubi primum eruperint Puſtulæ, jam proximò diligenter mecum perpendo, an *Diſcreti* fuerint generis, an verò *Confluentium*; cum longo hæc intervallo ab invicem diſtent, quantumlibet conveniant quoad ſymptomata quædam utriſque communia. Si itaque ex puſtularum magnitudine, & paucitate, tardioreque eruptione, tum etiam Ægritudinis, aliorumque ſymptomatum graviſſimorum; quæ in *Confluentibus* etiam poſt eruptionem fatigant, evaneſcentia, de genere *Diſcreto* mihi conſtet; ægrum Cereviſia tenuiori, juſculis avenaceis, hordeaceis, &c. reficiendum curo, modo quem ſuprà deſcripſimus. Atque ſi tempore æſtivo eoque calidiſſimo Variolæ non ita multæ obtingant, quorſum attineat ægrum in lecto jugiter ſtratum obrutumque detinere, ego quidem non video, Quin potius ſingulis diebus, per aliquot horas de toro ſurgat, eâ lege, ut tàm loco, quàm veſtitu, frigoris pariter ac caloris nimii incommoda præcaveantur. Quid quod ægroto à cubili quandoque abſtinente, morbus minori cum moleſtia, ac etiam breviori ſpatio tempora ſua peragat, quàm ſi eidem continenter affigatur, quod non modò ægritudinis tædium adauget, verùm etiam Febrilem æſtuationem fovet, & prodeuntibus veſiculis dolorificam inflammationem conciliat. Quòd ſi aut frigidior anni

tempeſtas, aut copioſior Exanthematum eruptio perpetuò decumbendi neceſſitatem ægrotanti imponat, proſpicio, ut non intenſiore caloris gradu, vel adjectis pluribus ſtragulis in lecto decumbat, quàm quibus in proſpera valetudine uti ſolebat, accenſo interim non niſi hyeme incumbente, manè & ſerò foco mediocri. Neque etiam exigo, ut in eodem loco ſemper jaceat, nempe ne ſudores erumpant, quos ego tum rationibus ſupra allatis, tum ipsâ experientiâ fretus, fidenter affirmo non abſque ingenti periculo promoveri poſſe.

Determinente morbo, cùm alituum à materia jam in pus converſa prodeuntium eruptio liberior à puſtulis tandem cruſtoſis ac duriuſculis impediatur, abs re non erit *Vini Canarini ſemi-cocti cochl.* 5 *vel* 6, vel aliud medicamentum Cardiacum temperatum exhibere, ne ſcilicet halitus illi putridi in ſanguinis maſſam poſtliminio revertantur. Et ſanè jam nunc, neque prius, Cardiacis locus eſt. Eodem pariter tempore Diæta paulò calidior & Cardiaca magis poteſt concedi; juſcula v. gr. ex pane & cereviſia ſaccharata, è farina avenacea cum cereviſia & ſaccharo, &c. Neque aliis omnino erit opus, in genere ſcil. *Diſcreto* ac leniori, ſi æger hâc Methodo ac diæta, utriſque moderatis, ſe tractari patiatur; niſi fortean inquietudo, vigiliæ aut alia ſymptomata Phrenitidem minitantia, Paregorici uſum ſubinde ſuadeant.

Hæc ſanè, reclamante licet immani iſto ac malè fundato hominum præjudicio, quod ex adverſo militat, vera eſt ac genuina Methodus huic Variolarum generi medendi, & obtinebit demum, me vitâ functo. Et licet non negem, multos regimine admodum oppoſito tractatos nihilominus convaleſcere, fatendum eſt tamen, [& ſane dolendum etiam, ſi nobiſcum reputemus quàm omni prorſus periculo vacat ex ſua natura hoc *Diſcretum* genus] plurimos etiam interire, quin & alii complures fatis pariter concederent, niſi vel à frigidiore tempeſtate, in quam incidit morbus, vel à Phlebotomia [aliter ſupervacanea atque inutili] nuper celebrata ſervarentur. Quo nomine, ſi vel obſtinatio amicorum, vel ægri diffidentia prædicto regimini interceſſerit, tutius mihi videbatur ſanguinem detrahere; quod quidem, licet in hac ſpecie per ſe officiat (quatenus ſc. & ſeparationem perturbat confunditque, & pabulum inſuper tum puſtulis, tum tumoris elevandis deſtinatum ſubducit) aliquantiſper tamen ſecuturum regimen calidius penſat, ac proinde hanc, quam non niſi coacti uſurpamus, Methodum, non uſque adeò periculoſam atque ancipitem reddit.

Ex dictis [ut obiter attingam] facile erit vulgare illud Problema ſolvere; quî fiat ſc. ut perpauci adeò è plebe hoc morbo pereant, ſi ad eos comparentur, qui inter divites eodem trucidantur; quod quidem vix ad aliam cauſam poteſt referri, quàm quòd ob rem domi anguſtiorem, & agreſte vivendi genus, vix illis fiat copia ſibi nocendi regimine magis accurato ac delicatiori. Quinimo & plures inter vulgus jugulavit hic morbus, ex quo *Mithridatii*, *Diaſcordii*, *Decocti* C. C. *&c.* uſum didicere, quàm in ſæculis *indoctioribus* quidem, at magis *ſapientibus*; cùm in ſingulis fermè ædibus reperiatur ſtolida aliqua ac ſciola muliercula, quæ in hominum perniciem, quam non didicit,

At-

Artem exerceat. Atque hæc de Variolarum, quas *Interſtinctas* appellavimus, curatione.

At ſi *confluant* Variolæ, periculoſæ plena res aleæ eſt; arbitror enim ego, genus hoc non minus ab altero illo diſcrepare, quàm ab hoc ipſa peſtis, licet apud hominum vulgus, quibus nomina & verba pro rebus ſunt, utriuslibet Curatio ex æquo prædicetur. In hac morbi ſpecie, cùm intenſioris ſanguinis inflammationis proles ſit, major pariter adhibenda eſt cura, ne caleſiat æger, ut in prioris Curatione jam dictum eſt. Quamvis autem ſpecies hæc ex ſua natura majorem ſibi vendicet refrigerationem, quàm altera iſta, ad promovendam tamen faciei ac manuum intumeſcentiam, (ſine qua de ægro actum eſt) & puſtularum elevationem atque augmentum, tum etiam, quia æger ob exulcerationes dolorificas lecto abſtinere nequeat, expedit, ut in eodem contineat & ſe, & manus etiam ſuas, modò ſtragulis modicè contectus ſit, & conceſſa fuerit venia ab hac in illam lecti partem corpus pro arbitriò ſuo transferendi, ut in genere *Diſcreto* innuimus. Præſertim verò morbo exeunte, cùm jam appetat *Febris Maturatio*, non tantùm hac libertate privandus eſt æger, ſed monendus etiam, ut eâ utatur, quin & verſandus perſæpè nocte atque interdiu, ut ingens calor contemperetur, & evitentur ſudores, quibus amandatur lenis iſte humor, quo diluendæ ſunt Variolæ, ut miteſcant.

Quandoquidem verò, ut diximus, *Ptyaliſmus* hanc ſpeciem jugiter comitatur, qui cùm è præcipuis ſit Naturæ evacuationibus, atque hîc in ejus locum, quæ per puſtulas fieri debuit, ſubſtituatur, [quæ quidem per puſtulas evacuatio in hac ſpecie humili ac depreſſiore non æquè atque in altera procedit] ſummoperè annitendum eſt, ut dicta Salivatio in vigore perſtet & conſervetur, nec ante diem ſuum ſiſtatur, vel remediorum calidorum uſu, vel à cereviſia tenui aut ſimili alio liquore liberaliter hauriendo, ægrum arcendo. Jàm cùm Ptyaliſmi mos ſit naturaliter ſe habentis, ut cum prima eruptione incipiat, & die *undecimo* minuatur, neque tamen niſi poſt diem adhuc unum aut alterum omninò deſinat, ſi ante diem illum penitus ceſſet, in lubrico ſunt ægri res. Nam cùm faciei tumor [per quem nonnihil materiæ morbificæ evacuatur] nunquam non eo ipſo die diſpareat, ſi Salivatio eodem pariter tempore ſe ſubducat, æger materiâ Varioloſâ jam putreſcente, ceu veneno, inficitur; cumque nulla amplius detur porta, per quam evacuari poſſit, in buſti limine conſtituitur; niſi fortè [quod fit nonnunquam] manuum intumeſcentia, quæ ut ſeriùs quàm illa faciei ſe oſtendit, ita tardius recedit, ejus ſit molis ac momenti, ut ab Orci faucibus illum eripiat. *Salivatio*, quæ tanti hîc eſt tamque neceſſaria, admodum promovetur, ſi ægro affatim propinetur Cereviſia tenuis, vel liquor alius quilibet, qui nec illum calefaciat, nec ad ſudores provocet.

Præter hæc verò, ut conſopiatur vehemens illa ſanguinis ebullitio, quâ hæc Variolarum ſpecies alteram illam longè ſuperat, & ſuſtentetur *Ptyaliſmus*, (neceſſaria nempe hujuſce morbi evacuatio) conveniunt medicamenta *Narcotica* præ aliis quibuſcunque: quæ licet ob vim, quâ donantur, incraſſan-

rem, educendæ Salivæ videantur officere, jamdiu tamen ego me iſto liberavi præjudicio, atque eadem in hoc morbo adhibui, aſtipulante ubique rerum eventu, modò æger pubertatem exceſſerit. Sanguis enim Infantium Puerorumque (qui perintegrum morbi ſtadium plerumque ſatis benè dormiunt (cùm mitiùs ferveat, minus hujuſmodi eget ſufflamine; atque inſuper horum uſu *Diarrhœa*, quam in hoc morbi genere infantibus evacuationem natura inſtituit, cum ægri damno ſiſtitur. Adultis verò *Paregorica* Medicamenta, ſi frequenter uſurpentur, hæc adferunt commoda: Primò, ſomnum moderatè conciliando, efferam minus ſanguinis ebullitionem ac proinde Phreneſin cohibent, præcaventque. Dein, ab eorum uſu Faciei & Manuum intumeſcentia, quam inſignem in hoc morbo natura habet evacuationem, rectiùs procedit. Quinetiam, quod non parum facit ad egri ſecuritatem, cum non rarò juſto citius detumeſcat facies cum malis ægri rebus, tumor Narcoticorum ope ad debitum uſque naturæ terminum ſuffulcitur & protrahitur; mitigato enim ſanguinis fervore, radii inflammati opportunè ad manus, faciem atque omnem corporis ſuperficiem pro morbi ingenio feruntur. *Ptyliaſmus* denique hiſce propagatur, qui licet vi medicamenti ita fortiter incraſſantis ad horas aliquot ſiſtitur in quibuſdam, mox tamen aucto novis hiſce ſuppetiis robore, inſurgit denuò natura, & cœptum opus feliciter peragit. Quin etiam animadverti *Salivationem*, quæ circa diem *undecimum*, aliquando etiam citius, cum ingenti ægri periculo minui ſolet, exhibitis plus ſemel *Paregoricis* de novo fuiſſe redintegratam, nec ante diem *decimum quartum*, alicubi etiam & poſt illum, deſiiſſe. Propino ego ut plurimum vel *Laudani liquidi* guttas 14. aut circiter, vel *Syr. de Meconio* ℥i. in *Aq. flor. Paralyſ.* vel ſimili ſtillatitia ſolutam: Quæ ſi Adultis poſt plenam eruptionem ad morbi uſque finem ſingulis noctibus propinentur, non modò incommodi nihil, ſed & magnum inde emolumentum capient, quod frequenti experientiâ didici. Expedit verò, ut cenſeo, paulò temporiùs quàm aliter fieri ſolet, *Paregoricum* exhibere; facilè enim obſervatu eſt in Variolis peſſimi moris, *caloris*, ut ita dicam, *Paroxyſmum* veſperi plerumque ægrum inquietudine, anxietate, aliiſque ſymptomatis laceſſere, quæ ſi *Paregoricum* horâ ſextâ ſeptimave veſpertinâ ſumatur, aliquatenus præcaveri poſſint.

Proximo loco, cum in Variolis *Confluentibus* haud minus certò *Infantes Diarrhœa* comitetur, quàm *Adultos Ptyaliſmus*, naturâ, ut ſuprà oſtendimus, alterutram harum evacuationem materiæ morbificæ eliminandæ ubique conſtituente, ut nec hîc *Ptyaliſmo*, ita neque iſtic *Diarrhœæ* frenum injicio, cùm utrumque ex æquo ſit abſurdum: Malè locata interim imprudentium aliquot muliercularum opera in ſiſtenda hujuſmodi Diarrhœa, multa infantium millia letho dedit, dum falsò ſecum reputant, Diarrhœam par in *hac* Variolarum ſpecie atque in *Diſtinctâ* diſcrimen apportare; neſciæ ſcilicet, *illic* tantùm officere Diarrhœam, ubi per puſtulas fit evacuatio, *hîc* verò naturæ opus illam eſſe, morbo effugium quærentis. Miſsâ itaque Diarrhœâ, καὶ τῇ φύσει ex præcepto Divini ſenis συμπράττειν, quo cœpi pede pergo;

go; in cunis ut nunc jaceant infantes, ut nunc iſtinc auferantur, conſulo; & ſi fuerint ablactati, eandem, quam ſuperiùs Adultis, Diætam iſtis concedo.

Ultimis morbi diebus, cùm facies ob puſtulas cruſtoſas, duras aridaſque fermè riget, eandem *oleo Amygdal. dulc.* inungo perſæpè; tùm ad mitigandum dolorem à rigiditate ortum, tùm ut effluvia calidiora liberiùs exhalent.

Facies ne cicatricibus deturpetur, nihil quicquam molior; cùm *Olea*, *Linimenta*, *&c.* id tantùm agunt, quò tardius evaneſcant albi iſti furfures, quibus ſe invicem pellentibus excipientibuſque, poſtquam æger jam lecto ſurrexit ac mediocriter valet, paulatim ſuccedunt, fœdæ illæ cicatrices. Sed ab his non valdè metuendum eſt ægro, ubi ob regimen, moderatius puſtulæ minus exacerbatæ nullam qualitatem Cauſticam contraxêre.

* Jam verò, licet Methodus hæc (ſi cautè ſcil. ac prudenter circumſtantiis particularibus accommodetur) prædicta illa à natura abhorrentia atque periculoſa ſymptomata præoccupet, & ſecurum atque perbenignum morbum reddat; à quacunque tamen cauſa extorta ſint hæc, me nondum accerſito, neceſſe habeo in aliquibus, quæ hic ſubnectam, aliâ viâ inſiſtere, eadem ut ſubmoveam atque debellem.

Imprimis igitur, ſi in *Diſcreto* genere ob regimen juſto calidius, & continuos ſudores, ægri facies die *octavo* non intumeſcat, (puſtulis interim ſatis denſe ſe exerentibus) ſed flaccida ſit, & palleant puſtullarum interſtitia, in caſu poſito, ultra quod ad temperatum magis regimen, & compeſcendum ſanguinis ὀργασμὸν velis remiſque contendo, *Paregoricum* aliquod medicamentum è veſtigio hauriendum præcipio; quod quidem ſomnum blandè conciliando (niſi plus nimio cerebrum incaluerit) & mitigando proinde effræuem ſanguinis ferociam, ſanguinem unâ cum calore ad faciem, prout morbi ratio poſtulat, tempeſtivè determinat. Quod ſi eo uſque proceſſit malum hâc προφάσει ortum, ut ſudor, qui huc uſque copioſè manavit, ſponte ſuà defecerit, æger Phrenitide corripiatur, de vehementi queratur ægritudine, urinam paucam at frequenter reddat; jam non aliis auxiliis (cùm in propinquo mors ſit) ægro ſubveniri poſſe autumo, quàm vel Narcotica affatim exhibendo, vel ſanguinem liberaliter extrahendo, corpuſque auræ exponendo. Et profectò haud ita temerarium atque ἄζωον videbitur; quod jam propoſui, ſi ad illos animum advertamus, qui ob copioſas narium Hæmorrhagias ſubitò ingruentes, ferreas imminentis lethi manus ſalvi evaſére. Illud inſuper eſt perpendendum, quòd in extremo hoc agone non idcirco inſtat mors, quòd puſtulæ intrò recedant, [extant enim hæ eminentque cum inſigni rubore, etiam animam agente ægro] ſed quòd facies non turgeſcat; ad promovendam verò hanc faciei intumeſcentiam, quicquid id demum eſt, quod ad ſanguinem contemperandum facit [Venæ-ſectionem autem & modicam refrigerationem eam vim obtinere nemo, opinor, negaverit] neceſſariò æquè ac Paregoricorum uſus, atque ob eaſdem planè rationes, debet conferre.

Non hæc ita velim intelligi, ac ſi in qualibet *Phrenitide*, Variolis ſuperveniente, [cùm nullum hic ſyptoma frequentius occurrat] Venæ-ſectionem

* *Curatio Symptomatum.*

nem ſtatim ſuaderem, ſed in illa tantùm, quæ ideo accidit, quia facies non turgeſcit, in *diſtincto* ſc. genere, & puſtulis copiâ ſatis magnâ comparentibus; vel ubi ob regimen admodum calidum; & Cardiacorum uſum, ſanguis adeò efferus eſt, atque ultra omnem modum evectus, ut inducias ferre nequeat, donec medicamentis *Paregoricis*, & reliquis eodem facientibus, ad debitam temperiem reduci poſſit. Cùm enim ita ſe res habent, Medicus ad conſcientiam ſuam potius, quàm ad incertam famam ſe componens, vel ſanguinem, ut antè dictum, detrahere debet, vel ut æger aëre liberiori refocilletur, præcipere: Quod ut ſatis efficeretur, ſæpè mihi viſum eſt in tali agone phreuetico, ut æger lecto aliquantiſper exſurgeret, quo facto plures à morte liberavi. Præter iſta verò, quæ oculis ipſus uſurpavi, innumera ſunt illorum exempla, qui his modis quaſi Orci faucibus erepti ſunt. *Phreneticorum* enim nonnulli Nutricum curam fallentes (miris ſc. artibus utuntur homines ita affecti) atque è lecto dilapſi aëris frigori ſemetipſos etiam noctu expoſuerunt: Alii frigidam vel furtim, vel raptim nacti, vel etiam precibus à nutrice emendicatam hauſerunt, adeoque felici errore ſalutem jam planè deſperatam conſequuti ſunt.

Unicam hîc loci hiſtoriam adſcribere non gravabor, quam ab eo ipſo accepi; cujus res agebatur. Is nempe *Briſtolium* profectus, juvenis adhuc, inque ipſo ætatis flore, circa mediam æſtatem Variolis correptus eſt, iiſque paulo poſt Phrenitis acceſſit: Nutrix in urbem ingreſſa, interim ægrum ſuum aliorum curæ commiſit, mox nempe reditura. Verùm dum paulo diutius moratur, ægrotus (ut aſtantibus viſum eſt) interea moritur. Aſtantes & anni tempeſtatis, & habitûs ægri, craſſi ſcil. atque corpulenti, rationem habentes, ne oleret cadaver, è lecto ſublatum ac nudum menſæ imponunt, linteo ſuperſtrato; Nutrix tandem rediens, accepto nuncio, cameram intrat triſtiſſimo ſpectaculo interfutura; mox amoto linteo, vultuque conſpecto, ſub obſcura quædam vitæ indicia conſpicari ſibi viſa eſt, ac proinde ſtatim projectum corpus in lectum repoſuit, adeoque ſub manu conſilium capiens, ac neſcio quid ſatagens, ægrum ſuum in vitam revocavit, atque diebus aliquot interpoſitis ſanum conſpexit.

Sed ut ad propoſitum revertar; Proximo loco, ſi in Variolis *Confluentibus* Saliva eo uſque excocta ſit & viſcida ob calorem præcedentem, ut tantum non ſuffocetur æger, (quod *undecimo*, ut ſuprà diximus, die non inſolens eſt,) *Gargariſma* neceſſariò in uſum trahatur, & ut ſæpè die noctequе ſiringâ in fauces ſedulò injiciatur, ſeriò imperandum. Componatur verò illud è Cereviſia tenui, vel aquâ Hordei, cum melle Roſarum. Vel ſequens uſurpari poterit: ℞. *Cort. Ulmi* ℥vj. *Rad. glycyrrhiz.* ℥ß. *Paſſular. enucleat. n.* xx. *roſ. rubr. p.* ij. *coq. ſ q. aq. ad* ℔jß. *colaturâ diſſolv. Oxymel. ſimp. & mel. roſ. aa.* ℥ij. *M. ſ. f. Gargariſma.* Quòd ſi æger ritè fuerit tractatus, *Ptyaliſmus*, etiam cùm jam cœperit imminui, ita pulchrè ſuo fungetur munere, ut hoc remedio opus non fuerit. Et profectò ubi eò res rediit, ut æger ſingulis momentis à ſuffocatione periclitetur, ſtupore obrutus, & ſpiritu ferè undiquaque præcluſo, non

non ſatis tutò huic remedio fiditur: Ægro ita ad incitas redacto *Emeticum* peropportune ac feliciter nunnunquam exhibui ex *Infuſione Croci Metallorum*, ſed doſi paulò majori, ſc. *ad* ℥jß; quando, ob eximiam, quâ laborat æger, ſtupiditatem, minor doſis haudquaquam operabitur, atque interim eos exagitando humores, quos nequeat educere, ægrum in magnum vitæ diſcrimen conjiciet. Sed neque huic remedio ſatis fidere poſſimus, atqui (quod verè dolendum) aliud adhuc certius deſideratur ad truculentiſſimum hoc ſymptoma debellandum, quod ſolum ac ſuo marte eos ferè omnes jugulat, quotquot in hac Variolarum ſpecie *die undecimo* intereunt.

Cætera quæ in hoc morbo accidunt ſymptomata, ut *præcaventur* ope regiminis moderati, ita ab eodem pleraque etiam *tolluntur*: e. gr. ut *Phreneſis* antedicta, à nimia cerebri excalefactione prognata, ſanguine quovis modo paululum ventilando curatur; eâdem Methodo & *Comati* (quod alteri contrarium prorſus videtur ſymptoma, & ab obſtructione corticis cerebri fit, dum halitus calidiores à ſanguine regiminis ac medicamentorum calidorum uſu attenuato, magnâ copiâ ac vi illic impelluntur) facilè occurritur.

Eâdem hâc ſanguinis contemperatione & *Maculas Purpureas* vidi ſublatas: Sed neque hâc neque aliâ Methodo quâcunque, vel *mictum ſanguinis*, vel violentam ejuſdem è pulmonibus eruptionem adhuc ſufflaminare potui; utraque verò Hæmorrhagia hæc, quatenus mihi hactenus obſervare licuit, indubiè mortem prænuntiat.

In *Vrinæ ſuppreſſione*, quæ juniores ac vegetos nonnunquam inceſſit (à confuſione ſc. magna & ſpirituum ἀταξία, ejuſdem excretioni ſubſervientium, ob ſanguinem & humores nimio fervore agitatos) omnes *Diureticorum* tribus in auxilium acceſſivi, ſed nihil æquè feliciter hîc mihi ceſſit atque è lecto eximere ægrum, qui poſtquam adſtantium manibus ſuffultus cubiculum bis terve circumambulaverit, mox urinam ſatis copiosè reddet, haud parvo cum levamine. Teſtes hîc poſſim compellare Medicos quoſdam è familiaribus meis, qui in hoc caſu ex meo conſilio idem fieri præceperunt, neque eos fefellit eventus.

At verò quæ à materiæ Varioloſæ repercuſſione ob frigus extremum, vel evacuationes indebitè factas, proveniunt ſymptomata, uſu Cardiacorum & conformi regimine ſunt tollenda, qui tamen non ultra ſpatium, quo iſta perſtant, continuandus. Horum præcipua ſunt Puſtularum depreſſiò ſeu procidentia, & *Diarrhœa* in Variolis *Diſcretis*. Neque enim in *Confluentibus*, vel Puſtularum depreſſio mali quidquam ominatur, cùm ea ſit morbi natura; neque *Diarrhœa* infantium jiſdem laborantium, cùm ſalutem iſta adferat, non periculum. In utroque hoc caſu potio Cardiaca ex *Aquis ſtillatitiis* appropriatis, cum *Diaſcordio*, *Laudano liquido*, *&c.* jure optimo concedetur, idque non tantùm ad dicta ſymptomata ſubmovenda, ſed quolibet morbi tempore, ſi æger de cordis dolore atque ægritudine conqueratur. Sed ut verum loquamur, ſymptomata hujus generis oppidò rara ſunt, ſi cum iliis conferantur, quæ extremorum alteri, exitiabili magis, licet minus culpato, deben-

tur. Et quidem opinor, remorem illum, qui de crebra puſtularum retroceſſione invaluit, ex eo natum eſſe, quòd qui eandem depreſſionem in genere *Confluentium* obſervaverint, illam pro materiæ Variolosæ ob ſuſceptum frigus receſſu habuerint, cùm nihil ſit hîc præter morbi morem: Atque in genere *Diſtinctæ* idem ſuſpicantur, quia ſc. puſtularum eruptionem atque augmentum ante diem expectant, cùm non ſatis attenderint ad tempus illud, quo natura fructum hunc ad maturitatem ſolet perducere.

Ægro jam convaleſcente puſtuliſque deciduis, ubi per dies aliquot carnes idem degustaverit, circa diem nempe *Primum & viceſimum*, ſanguinem è brachio extrahendum cenſeo, ſi morbus fuerit vehementior; cùm inflammatio, quam ſanguini impreſſerunt Variolæ, ſive adultus fuerit æger, ſive infans, non minus Venæ-ſectionem indicet, quàm colluvies, quæ eidem accrevit, Catharſin: quod ſatis liquet, *tum* à ſanguinis colore, qui poſt atrociorem morbum educitur, Pleuriticorum ſanguini omninò ſimilis, *tum* etiam à magnis iſtis inflammationibus, quæ poſt morbum hunc in oculos decumbunt, aliiſque diris ſanguinis excalefacti & à morbo depravati effectibus; unde etiam, qui anteà pancraticè valebant; poſteà cum humoribus calidis acribuſque in pulmones, aut aliam aliquam partem depluentibus, per reliquam vitam omnem confligunt. At ſi pauciores extiterint puſtulæ, Phlebotomià non opus erit. Poſt venæ-ſectionem Catharticum exhibeo ad tres vel quatuor vices.

Adhæc, ægro à *Confluentibus* Variolis jam diu liberato, & è lecto quotidiè ſurgenti nonnunquam accidit *Crurum tumor* ferus ac moleſtus; qui tamen vel ſponte faceſſit poſt Venæ-ſectionem & Catharſin, vel uſu Herbarum Emollientium ac Diſcutientium, (quales ſunt *Malva, fol. Verbaſci, Sambuci, Lauri*, cum *flor. Chamomillæ & Meliloti*,) in lacte coctarum, facilè fugatur. Atque hæc de Hiſtoria Variolarum quæ hoſce annos graſſatæ ſunt, quas, ut ab aliis ſpeciebus, quæ inſecutæ ſunt, dirimam, *Legitimas* appellare libuit.

CAPUT III.

Febris Continua Annorum 1667, 68, *& partis* 1669.

IAm ut de *Febre* illa dicam, quæ durante *Variolosâ* hâc *Conſtitutione* dominabatur, & cum Variolis ingreſſa, ſtetit cum iiſdem, ceciditque. Ita ſe hîc res habuit; Doluit æger in regione, quæ cordis ſcrobiculo ſubjicitur, nec ſuſtinuit, ut manu illa premeretur; quod quidem ſymptoma non memini me obſervaſſe in alio morbo præter hanc Febrem, & hanc ſpeciem Variolarum. Capitis dolor, & calor totius corporis, ut etiam Petechiæ, ſatis manifeſto indicio ſe prodebant. Sitis interim non urgebat. Lingua ſanorum ſimilis non rarò comparuit, niſi quod quandoque albida, ſicca rariſſimè, nunquam verò nigra. Æger in ſpontaneos eoſque effuſiſſimos ſudores ab initio morbi ſolvebatur, ſed cùm nullo levamine; quinimo ubi calidioribus medicamentis & regimine provocabantur iſti, periculum erat, ne mox Phrenitide corriperetur.

Petechiæ

Pethechiarum inſuper numerus augebatur, atque alia ſymptomata adhuc efferebantur omnia. Urinæ ſeparatio, quæ ſatis videbatur laudabilis *vel* ab initio, ſpem faciebat ſalutis; neque tamen æger magis exinde in melius proficiebat, quàm poſt διαφέρειν, de qua prius diximus. Si minus rectè tractaretur hic morbus, diutiſſime protrahebatur plerumque; neque Criſi aliquâ factâ, nec ſponte more aliarum Febrium deſinens, ſed vehementibus ſymptomatis miſerum excrucians ad ſeptimanas ſex vel octo, niſi mors intercederet. *Ptyaliſmus* quandoque ſatis copioſus ſub finem accedebat, ſi nempe nulla inſignior præceſſerat evacuatio, atque ægro Julapia refrigerantia imperata fuerant, quo quidem, ſi neque evacuationibus, neque uſu Medicamentorum calidorum fuerit interceptus, morbus ultra ſpem omnem fugam ſibi quærebat.

Ut verò Febris hæc ab iſta aëris Conſtitutione Epidemica pendebat, quæ eodem tempore Variolas producebat, ita profectò dicta Febris, ſi non eadem plane eſſet, ejuſdem ferè cum illis naturæ atque indolis per omnia videbatur, demptis ſolummodo ſymptomatis iſtis, quæ eruptionis vel conſequentiæ, vel effecta erant neceſſaria: Nam eodem modo uterque morbus aggrediebatur, dolor idem in partibus, quæ cordis ſcrobiculo ſubjacent, ſi manus admoveretur, linguæ item color, urinæ conſiſtentia, & Sudores ſpontanei copioſi ab initio oborti ubique reſpondebant. Propenſio itidem quam habebat hic morbus, quoties in flammam vehementiorem aſſurgeret, ſe per *Ptytiliſmum* exonerandi, eadem prorſus erat atque in Variolis hiſce, quoties ſcilicet *confluebant*. Cùm inſuper hæc Febris eo præcipuè tempore ſæviret, quo latiùs quàm unquam aliàs, quantum ego obſervavi, hîc locorum graſſabantur Variolæ, nemini dubium eſſe poteſt quin ejuſdem omnino ſint proſapiæ. Id certò ſcio, Phænomena practica omnia, quæ Curationem reſpiciebant, eadem planè fuiſſe in utroque morbo, exceptis iſtis, quæ Variolarum eruptio, ejuſque effecta in iſto morbo indicabant, quæ, cùm nulla eſſet in hac Febre, indicari proinde non potuère; quod quidem mihi abundè conſtabat ex accuratiſſimis illis obſervationibus, quas feci dum utroque morbo laborantes tractarem. Quâpropter danda mihi eſt venia [non quod nova rerum nomina affectem, quæ perinde mihi ſunt inviſa atque illi cui maxime, ſed ut hanc Febrim à cæteris diſtinguam] ut iſtam à ſimilitudine quam cum hac Variolarum ſpecie habet, *Febrem Varioloſam* inſigniam.

Utut verò Febris dicta Variolas referebat, nemo tamen ſanus eadem illam methodo debere curari facilè ſibi perſuaſerit, cùm in his mediantibus Abſceſſulis particulæ inflammatæ in habitum corporis amandentur eliminenturque; in hac Febre autem non niſi per Salivationem ejiciantur: Qui enim in morbi principio manabant *ſudores* profuſi, *Symptomatici* erant, non *Critici*; cùm natura non aliam hîc evacuationem videretur deſignaviſſe quàm *Salivationem*, quam tamen ipſa eadem natura pervertit ut plurimum, vel *Diarrhœa*, quæ ſæpiſſimè à radiis inflammatoriis per arterias meſentericas in inteſtina delatis, atque eadem ad excretionem ſolicitantibus, exoritur, (quod etiam in *pleuritide* uſu venit, aliiſque Febribus Inflammatoriis, ob ſanguinis par

 ticula

ticularumque fervidarum orgaſmum, ut eventilentur ſatagentium (vel immenſis etiam *ſudoribus*, qui morbum hunc pariter cum Variolis ex naturæ præſcripto ubique comitabantur: quibus: cùm ſymptomatici eſſent ipſi, *Salivatio* quæ Critica aliàs erat futura, aliò derivabatur; ita ut niſi evacuationem aliam ſuggereret Ars, ad ſeptimanas aliquot perſeveraret morbus, nec aliarum Febrium more Concoctionem ſubiret.

Sed ut paulò ulteriùs progrediamur, quò & Febris hujus naturam rectiùs capiamus, & ea pariter ſubſternamus, quibus *Indicationes Curativæ*, tanquam immobili fundamento, ſuperſtrui poſſint; omnino animadvertendum eſt, quòd in *Febre* illâ, quæ in *Conſtitutione Intermittentibus Epidemicâ*, vigebat, materia quæ à ſanguine erat ſejungenda tantæ erat craſſitudinis, ut ſeparari nequiret ſine prævià Digeſtione, quâ ad debitam evacuationem diſponeretur, (determinato ſcil. ad hoc tempore,) idque vel διαπνοῇ paulò pleniori, vel Dejectionibus Criticis; ita ut id tantùm negotii Medico daretur, ſic ſe ad morbi genium accommodare, ne ex una parte in ſymptomata periculoſa aſſurgeret atque ebulliret, neque ex altera ita parum efferveſceret ut materiæ inimicæ exterminandæ impar prorſus eſſet, cùm Febris Naturæ inſtrumentum, fuerit, ad hujus ſecretionis opus debita opera fabricatum. Quin & in *Peſte* materia aliqua reperiebatur à ſanguine ſegreganda; ſed cùm ſubtiliſſimarum fuerit partium & maximè inflammabilium, (ita ut quandoque ubi ſummè exacuerentur, ſanguinem, fulguris inſtar, pervaderent, nec ebullitionem quidem in eodem ciere valerent) ictu oculi per eum trajiciebat, nec niſi in glandula aut parte aliqua externa ſiſtebatur; ubi irretita carnes circum jacentes primò in flammationem, poſtea in Apoſtema, pertraxit. Eſt autem *Apoſtema* Naturæ machina, quâ iſta, quæ carnibus infeſta ſunt, amolitur, ſicut *Febris* ejuſdem eſt machina, ad diſtlanda ea, quæ ſanguinem malè habent. Quo in caſu, Medicorum eſt, evacuationem materiæ Peſtilentialis, quam per hos abſceſſus natura molitur, prout decet, regere; niſi fortè quis magis conſultum eſſe putaverit, aliam aliquam evacuationem ſubſtituere, quæ magis penes illum fuerit, ejuſque arbitrio certius obtemperaverit, quàm illa Naturæ. Eodem etiam modo procedit Natura in expellenda *Variolarum* materia, licet ea ſpecies ſit inflammationis pinguioris ac magis craſſæ, quæ per puſtulas ubique ſparſas ejicitur, *Carbunculorum* loco ac *Bubonum* &c. Atque in hoc etiam caſu Indicationes Curativæ eò ſunt dirigendæ, ut naturalis per puſtulas evacuatio ritè adminiſtretur. Jam verò cum in hoc *Febris Inflammatoriæ* genere, de quo nunc agimus, non inveniatur craſſior illa materia, non niſi prævià Digeſtione egerenda, ſicut in Febre ſuperiùs deſcripta, incaſſum Ebullitioni obſecundamus ad obtinendam hujuſmodi Digeſtionem quinimo econtra, haud leve eſt periculum, ne huic viæ inſiſtentes, ſtimulos addamus morbo, cujus *eſſe* in inflammatione plus ſatis violentâ conſiſtit: atque porrò, cùm natura nullam huic Febri evacuationem per modum eruptionis conſtituerit, quod in Febre Peſtilentiali & Variolis fieri cernimus, (utut rebus aliis poſteriori huic morbo reſpondeat,) neceſſariò in hoc ſtabit rei ſumma, ut

ſedetur

ſedetur *inflammatio* evacuationibus & medicamentis contemperantibus. Hunc mihi proponens ſcopum, hujuſce Febris Curationem aggreſſus ſum, quæ methodo hâc haud difficulter expugnata fuit.

* Ad ægrum accerſitus, mox ſanguinem è brachio educendum curavi, modò nimia debilitas, præſertim verò provectior ætas, non contra-indicaret; & Venæſectionem inſuper alternis diebus ad duas adhuc vices repetendam juſſi, niſi redeuntis ſanitatis ſigna aliter ſuaderent. Diebus interjectis *Enema* è lacte & ſaccharo, vel ſimile injiciendum præcepi; præſcripſi & Julapium ſequens vel aliud ejuſmodi, frequenter per omnem morbi decurſum aſſumendum; ℞ *Aq. Portul. Lactuc. fl. Paralyſ. an.* ℥iiij. *Syr. de Limon.* ℥jß. *Syr. Violacei* ℥j. *Cap.* ℥iij. quater vel quinquies in die, & ad libitum; ſerum lactis, Aquam hordei, & ſimilia ejus farinæ pro Potu ordinario conceſſi; pro victu juſcula etiam Hordeacea, Avenacea, Panatellam, Poma cocta, *&c.* juſculis verò è carne pullorum, vel aliâ quacunque interdixi.

Præ reliquis omnibus edixi ne ſe in lecto aſſiduè contineret, ſed illo abſtineret bonam diei partem, idque quotidiè; quando obſervaverim in hâc Febre, (uti etiam in *Pleuritide, Rheumatiſmo*, aliiſque omnibus morbis Inflammatoriis, in quibus abigendis Venæ-ſectio & Refrigeratio primas obtinent,) medicamenta ſummè Refrigerantia, & repetitam ſæpiſſime Phlebotomiam ne hilum prodeſſe, dum interim æger lecto indeſinenter affixus, ejus calore torreatur, æſtate præſertim. Quocirca nec ſudores quibus ſubinde diffluebat æger, ab hac methodo refrigerandi, tum Medicamentis exhibitis, tum jugem lecti uſum vetando, me deterrebant: Etſi enim, ſumpta à plerumque juvantibus *Indicatione*, magnum ſibi quis inde emolumentum haud injuria pollicitaretur, refragabatur tamen ubique experientia, qua magiſtra didici, ægrum non modò nihil exinde commodi capere, ſed è contra vehementius incaleſcere; ita ut non rarò *Phreneſis, Petechiæ*, cæteraque peſſimi ominis ſymptomata mox hujuſmodi ſudores exciperent, quæ non tam à morbi *malignitate* quàm *ſiniſtro regimine* oriri videbantur.

Si è contra dicatur, jam laudatam Febrium curandarum Methodum Authorum Theoriæ omnimodè adverſari, qui omnes uno ore pronunciant, Febrim per διαφόρησιν rectiſſimè ac maximè naturaliter expediri; hæc habeo quæ pro me militant, præter certiſſimæ ac conſtantis Experientiæ teſtimonium mihi in hujus particularis Febris curatione nunquam non ſuffragantis. Suppono ante omnia viros doctos, qui ſudorum provocationem ad tollendam Febrem efflagitant, eos velle ſudores qui à prævia Digeſtione humoris alicujus in ſanguine ſtabulantis excernuntur, in quo humore elaborando præparandoque ut per διαφόρησιν eliminentur, natura certo aliquo ac determinato tempore fuerit occupata. Verum enim verò longè aliter hîc ſe res habet; æger enim à primo ſtatim morbi impetu in ſudores uberrimos ſolvitur, qui ſoli morbi hujus pars magna ſunt, & ſi Phænomenis omnino omnibus ſit habenda fides, morbus hicce à nudo potius calore & ſanguinis æſtu, quam ab humore aliquo deliteſcente, & poſt debitam Concoctionem à ſanguine per ſu-

dores expellendo, pendere videtur. Quod ſi demus, hujuſmodi humorem Digeſtione maturandum in hac Febre, pariter atque in multis aliis reperiri, quorſum attinet, Naturæ [cujus enormiora molimina in ordinem redigere opis eſt noſtræ] plus nimio ſatagenti morem gerere, hujuſmodi ſudores vel Cardiacis provehendo, vel regimine calidiore, cùm non minus ſudores reſpiciat quàm Dejectiones tritum illud Axioma, *Cocta, non cruda, ſunt medicanda.*

Stante hâc Conſtitutione, accerſebat ad virum doctiſſimum D. D. *Morrice* (qui tum temporis *Londini*, jam *Petvvorthiæ* Medicinam cum laude facit,) hâc Febre cum effuſiſſimis ſudoribus & frequentibus Petechiis laborantem; Conſentientibus aliis aliquot medicis, utrique noſtrum familiaribus, Vena ſecta fuit, ſurrexit è lecto, abſterſo primum ſudore, Medicamentis & Diætâ Refrigerantibus uſus eſt, præſentiſſimo cum levamine, multis malis atque periculoſis ſymptomatis mox difflatis, &, cùm eidem methodo inſiſteret, intra paucos dies ſanitati reſtitutus eſt.

Sed ad rem: Neque etiam *Diarrhœa*, quæ Febrim hanc ſæpiſſime comitabatur, me à Dicta Methodo vel latum unguem dimovit; quinimò expertus ſum (cùm ſc. ab halitibus inflammatoriis è ſanguinis maſſa per Arterias Meſentericas in inteſtina excretis, atque eadem vellicantibus, illa naſceretur) nihil huic profluvio ſiſtendo æque conducere atque Venæ-ſectionem, & ſanguinis contemperationem, *aquâ Hordei*, *ſero lactis* atque aliis ſupra nominatis procurandam.

Hæc ſanè Methodus optimè mihi ceſſit in hujus morbi curatione, ad quam quidem apta nata præ cæteris mihi videtur. Non quod ego nunquam via longè contraria incedentibus ſpectator interfuerim, adhibitis ſc. Cardiacis & calido regimine, ægro nihilominus à morbo ſæpe liberato, ita tamen ut mihi ſemper videretur is non mediocre diſcrimen adiiſſe, nulla id ſuadente neceſſitate: Etenim *Petechiæ*, quæ aliter perpaucæ erant, his modis numeroſiſſimæ ſcatebant; ſitis, quæ ut plurimum vix moleſtabat, jam intenſius urgebat; Lingua, quæ alias humida ſolebat eſſe, neque à ſanorum linguâ, niſi quòd, ut diximus, ſubalberet aliquantiſper, multum abhorrens, ſicca in hoc regimine areſactaque, quin & nigra ſæpe comparebat. Poſtremò illi ipſi ſudores, quos Cardiacorum uſu extorquere ſatagebant, tandem eorundem ope penitus intercidêre: Exacta enim per corporis habitum nimis larga ſeri copia, ſanguis humori iſtiuſmodi ulterius ſuppeditando par non erat, cumque iſta qua dilui debuerat humiditate in ſolidum jam ſpoliaretur, exareſcebat protinus æger; atque in externis partibus conſtringebatur, omnino præter naturæ morem quem in hac Febre obſervare ſolet, donec tandem ſanguis humiditate ab abſumptis mutuata denuò repletus, partim Medicamentorum, partim etiam Febris vi, ſerum hoc recens ingeſtum, ac cum illo Febrem, à finibus ſuis pelleret. Quæ quidem Criſis erat coacta nimis, & nimis periculoſa, & (quod adhuc pejus) rariùs etiam contingebat.

Jam verò, ut ſupra monuimus, Febris hujus ſolutio, ut etiam Variolarum,

[quæ

[quæ ſoror ejus germana meritò audiunt,] per *Salivationem* non rarò fiebat; quæ quidem nunquam non ſalutaris fuit, ita ut eâdem liberaliùs procedente tam maculas revera purpureas, quàm Febrim ipſam evaneſcere oculis vidi meis. Oborta itaque *Salivatione*, nulla omnino Evacuatio convenit, nec quæ venâ pertuſa, nec injecto quæ fit Enemate; cùm ab utraque periculum ſit, ne humor alio divertatur. At ſerum lactis, atque alia refrigerandi vi pollentia neceſſariam in *Salivatione* elicienda operam navabant, ut è contra Cardiaca, & quæcunque alia calefaciebant, materiam inſpiſſando ejuſdem eductioni officiebant.

Superſtite adhuc Febre hâc, necdum extincta penitus, anno maximè 1668. * *Diarrhœa*, ſine manifeſto aliquo Febris indicio, Epidemicè graſſabatur: Jam enim *Conſtitutio* ad *Dyſentericam* illam accedebat, quæ inſequenti anno invaluit, ut jam proximè dicemus. Hanc nihilominus eandem ego cenſui Febrem eſſe cum *Varioloſâ* adhuc regnante, formâ tantùm diverſa, atque alio ſe ſymptomata efferentem. Cum enim mihi conſtaret, rigorem atque horrorem hanc etiam *Diarrhœam* præcedere ſolere, atque illam inſuper ut plurimum ex eadem προφάσει invadere, ex qua ſolebat iſta quæ tùm depopulabatur Febris, veriſimile mihi eſt viſum, Febrem hanc ortum ſuum debere radiis inflammatoriis in inteſtina inverſis, atque eadem ad expulſionem hanc ſolicitantibus; cùm interim ſanguinis maſſa, ope hujus diverticuli à malis, quos aliter radii iſti attuliſſent, effectibus integra maneat atque illæſa, nullo Febris viſibili ſigno exteriùs ſe prodente. Adhæc æger partes cordis ſcrobiculo accumbentes manu premi non tulit [quod quidem ſymptoma & *Variolis* & *Febri* hujus *Conſtitutionis* accidiſſe jam pridem oſtendimus.] Idem etiam dolor, atque eadem carnium teneritudo ſæpenumero externè in Epigaſtrium protendebatur; nunnumquam etiam inflammatio, quæ in Apoſtemate, atque ægri morte demum terminabatur. Quæ omnia luce clarius indicabant, *Diarrhœam* hanc ejuſdem omnino naturæ fuiſſe atque eſſentiæ cum illâ, quæ tum dominabatur, Febri. Sententiam hanc meam magis adhuc ratam faciebat, felix eventus quem Venæ ſectio, & Medicamentorum, Diætæ, atque Regiminis refrigerantium uſus, quæ in *Febris Varioloſæ* curatione uſurpaſſe nos ſæpe diximus, in ſananda etiam hac *Diarrhœa* perpetim habuere, utpote quæ huic Methodo promptè ceſſit: Cùm verò alia longè diverſa tractaretur, ſive exhibitis *Rhabarbaro* aliiſque *Catharticis lènitivis* [ad deturbandos ſc. mordaces iſtos ſuccos, qui inteſtina ad hujuſmodi Excretiones putabantur irritaſſe] ſive etiam Aſtringentibus; ex levi, ſuâ natura, morbo inexitialem ſæpiſſime evaſit; ut, qui eo anno concinnabantur *Diem obeuntium Indices*, plus ſatis teſtantur. Atque hæc dicta ſunto de *Morbis Epidemicis*, qui ab hac *Conſtitutione* pendebant.

SEC-

* *Diarrhœa*.

SECTIO QVARTA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica partis Anni 1669, *atque integrorum* 1670, 1671. 1672. *Londini.*

INeunte *Auguſto* * An. 1669, *Cholera Morbus*, immania *Ventris tormina ſine Dejectionibus*, uti etiam *Dyſenteria*, quæ per decennium jam parciùs comparuerat grasſari cœperunt; *Cholera Morbus*, quem nunquam antehac ita fuiſſe Epidemicum animadverteram, hoc non obſtante, eo etiam anno, uti ſemper, intra *Auguſti* cancellos ſtetit, vix in priores *Septembris* Hebdomadas evagatus. Ventris autem *Tormina abſque dejectionibus* ad *Autumni* exitum uſque perſeverabant, & *Dyſenterias* comitabantur, quibus etiam latiùs ſpargebantur *illa*: Superveniente verò hyeme tormina iſta ſine dejectionibus, penitus diſparebant, nec deinceps infeſtabant per ſequentes Annos quibus vigebat hæc *Conſtitutio*, qua nihilominus Dyſenteriæ ἐπιδημικωτάτως ſæviebant. Cujus rei hanc ego cauſam fuiſſe arbitror, quod ſcilicet *Conſtitutio* iſta nondum ita perfectè in *Dyſentericam* tranſierat, ut ſymptomata illa omnia quæ Diſentericos affligunt, in ſingulis valeret producere. Etenim inſequente Autumno cum jam redirent tormina, nullo non ſymptomate Pathognomonico ſtipatus inceſſit morbus. Inter *Tormina* hæc dejectionibus caſſa, & *Dyſenterias* jam memoratas quæ ubique populabantur; exoriebatur & novum *Febris* genus, utrique morbo comes, quæ non eos tantùm invadebat, qui priorum alterutro laborabant, ſed etiam illos, qui ab utroque adhuc immunes perſtabant; niſi quòd nonnunquam (at rariùs id quidem) ventris tormina admodum levia accederent, nunc ſoluta alvo, nunc verò aſtricta; quæ cùm illam Febrem quadantenus rèferret, quæ morbis præfatis non infrequenter adhærebat, *Febris Dyſenterica* nomine ab aliis diſtinguenda eſt; maximè cùm, ut mox docebimus, à *Dyſenteriæ* genio atque indole in eo tantùm recederet, quòd *Dejectionibus* iſtis caruerit, quæ in *Dyſenteria* indeſinenter moleſtabant, cæteriſque iis effectibus, quæ huic evacuationi neceſſariò debebantur. Appetente jam Brumali frigore *Dyſenteria* ad tempus ſe ſubduxit; *Febris* autem *Dyſenterica* magis graſſabatur; *Variolæ* etiam, at mitiores, & fractis admodum viribus quibuſdam in locis impetebant.

* Anno verò ſubſequente vix dum ingreſſo, ipſo nempe *Januario*, ſucceſsêre *Morbilli*, qui indies auctiores facti, nullam ferè familiam, nullos ſaltem infantes intactos ſinebant, atque ad *Vernum* uſque *Æquinoctium* ſenſim invaleſcentes, ab illo tempore iiſdem ferme quibus inſurrexerant gra-

* 1669. * 1670.

dibus paulatim referebant pedem, & *Julio* menſe evanuêre, non ampliùs viſi per eos annos omnes, quibus dominabatur *Conſtitutio* hæc, niſi quòd proximo anno ea ipſa tempeſtate, qua in præcedente, eruperant, rari hac illac diſſiparentur.

Morbilli iſti *Variolarum* generi, mihi hactenus non cognito, viam ſternebant, quas ut à cæteris diſtinguam, ob Phænomena irregularia inuſitataque à me obſervata [quæ poſtea in earundem Hiſtoria tradentur] à præcedentis *Conſtitutionis* Variolis longè diſtantia, *Variolas Anomalas Conſtitutionis Dyſentericæ* compellare lubet, *Variolæ* hæ, licet morbillis longe infrequentiores, non paucos tamen aggrediebantur, donec inchoante menſe *Julio*, *Febres Dyſentericæ* prævalerent, Epidemice incurſantes; approximante verò Autumno, *Auguſto* ſcilicet, *Dyſenteriæ* poſtliminio revertebantur atque omnia pervaſtabant, etiam inclementiùs quàm prægreſſo anno deſævientes. Hyberno tamen frigori terga dederant, ut priùs. Verumenimverò his fugatis *Dyſenteria Febris* & *Variolæ* hyemem omnem funeſtabant.

At circa Initium *Februarii* * Anni inſequentis, ſubſtitutis *Tertianis Intermittentibus*, uterque morbus rariòr prodibat. Dictæ *Intermittentes*, licet non admodum Epidemicæ, frequentiores tamen erant, quàm quovis alio tempore obſervaſſe me memini, à quo ſc. expiravit *Conſtitutio* iſta, quam ſibi adeò faventem illas habuiſſe ſupra notavimus. Atque hæ, pro more *Intermittentium Vernarum*. Solſtitio æſtivo vix præterlapſo omnino evanuêre. Incipiente menſe *Julio*, *Dyſentericæ Febres* quam præcedentibus annis obtinuerant ſtationem de novò repetebant, Autumno verò aliquantum provectiore, *Dyſenteria* jam tertiò regreſſa eſt, ſed contractior quàm anno ultimo elapſo, quo ad ἀκμὴν perveniſſe videbatur, ſupervenienti autem Hyemi tertiùm etiam ceſſit *Febre Dyſentericâ*, & *Variolis* reliquam eam tempeſtatem iterum contriſtantibus.

* Cùm verò, ut jam monuimus, ſub ingreſſu utriuſque anni præcedentis morbus aliquis valdè Epidemicus invaleſceret, *Morbilli* ſcil. exoriente Anno 1670, *Intermittentes* autem *Tertianæ* Anno 1671 inchoato, quorum prædominio ita intercidebantur *Variolarum* copiæ; ut fines ſuos, prædictis annis ineuntibus, longè lateque propagare nequirent: Hâc inquam de cauſa remoto jam obice, (nempe initio Anni 1672) cùm ſolæ dominarentur Variolæ, *Epidemicè* admodum ex conſequenti graſſabantur, donec ſubintrante rurſus *Julio*, *Febres Dyſentericæ* denuò invaderent, quæ redeuntibus jam quartò *Auguſto Dyſenteriis* mox faceſſebant; *Dyſenteriæ* verò non pauciores tantùm quàm prioribus annis fuerant, ſed mitiora inſuper apportabant ſymptomata. Porrò *Variolis* hinc indeque ſimul ſparſis, haud facilè erat dictu, quis morbus præpolleret. Exiſtimo quidem ego, *Conſtitutionem* aëris ad *Dyſenterias* progignendas minùs facientem, Variolis eam ſubminiſtraſſe facultatem, quâ pari paſſu procedere valerent, ſecus atque iis annis quibus *Dyſenteriæ*, *Auguſto* menſe confertim magis trucidabant. *Hyems*, ut ſolebat, *Dyſenterias* ablegavit, ſed neque *Febrem*, nec *Variolas*: Variolæ hîc etiam pro more ſuo, exulantibus *Dyſenteriis*, rerum denuo potiebantur, & per omnem reli-

* 1671, * 1672,

quam brumam regnabant. Quinimò ſubſequente *Vere*,ut etiam *æſtatis* initio, huc atque illuc deferebantur, longè tamen mitiores quàm pro hoc genere.

Verùm enim verò quando aſſero, *Epidemicorum* alterum ab altero, ut clavum à clavo, pelli, non ſtatim dico, eum, qui pellitur ac cedit, morbum in ſolidum evaneſcere, at verò rariùs invadere. Durante enim hac *Conſtitutione* uterque morbus reperiebatur, etiam illa tempeſtate qua cum minùs ei conveniebat; e. gr. *Dyſenteriæ*, etſi morbus *Autumno* maximè proprius, unum fortaſſe aut alium, licèt raro admodum, *Vere* inceſſebat.

Satis itaque evicimus, quod per integram hanc *Conſtitutionem*, ſubintrante *Iulio* [qui menſis certiſſima eſt *Febrium Autumnalium Epocha*, uti *Vernarum Februarius*) *Febres Dyſentericæ* graſſabantur; Autumno vero jam ſe propiùs admovente, *Dyſenteriæ* (morbus, ſi accuratius loqui velimus, verè Autumnalis) iiſdem ſuccedebant, quas ab hyeme diſſlatas excipiebant *Febris Dyſenterica* & *Variolæ*; quæ quidem Variolæ non eam tantùm hyemem ſed & ſubſequens etiam Ver, nec non æſtatem illi conjunctam peragrabant, donec reverſo *Iulio*, à *Febribus Dyſentericis* Epidemicè prædantibus ejicerentur: Atque hæ rerum erant vices dum vigeret prædicta *Conſtitutio*.

Obſervare inſuper eſt, quod ſicuti Epidemicorum quilibet in ſubjecto particulari ſuas habet periodos, *Augmenti* ſc. *ſtatûs*, & *Declinationis*; ita etiam *Conſtitutio Generalis* quæcunque, quæ huic alterive morbo Epidemicè producendo favet, pro ratione temporis quo dominatur ſuas etiam periodos habet, quatenus ſc. indies magis ac magis Epidemicè graſſatur, donec ἀκμὴν attigerit ſuam, atque exinde iiſdem ferè gradibus decreſcat, donec tandem penitus exoluerit, alteri *Conſtitutioni* locum cedens. Symptomatum enim quod attinet vehementiam, atrociora ſunt omnia ubi primùm ſe oſtendit; quæ quidem paulatim miteſcunt, & in Conſtitutionis Cataſtrophe tam ſunt benigna atque εὐφόρητα, quàm patitur morbi natura, in quo fundantur; quod ſatis demonſtrant *Dyſenteriæ*, & *Variolæ* hujus *Conſtitutionis*, ut mox fuſiùs declarabimus. Hujus *Conſtitutionis* morbos particulariter tractandos aggredior, eo quem ipſi ſervarunt ordine.

CAPUT. II.

Cholera Morbus An. 1669.

MOrbus hic, qui, ut antea diximus, Anno 1669. ſe latiùs diffuderat, quàm alio quovis anno, quantum ego obſervaveram, eam anni partem, quæ Æſtatem fugientem atque Autumnum imminentem complectitur, unice ac eadem prorſus fide, qua veris primordia Hirundines, aut inſequentis tempeſtatis fervorem Cuculus, amare conſuevit: Qui ab ingluvie ac crapula nullo temporis diſcrimine paſſim excitatur affectus, ratione ſymptomatum non abſimilis, nec eandem curationis methodum reſpuens, tamen alterius eſt ſubſelli. Malum ipſum facile cognoſcitur, adſunt enim vomitus enormes, ac pravorum humorum cum maxima difficultate & anguſtia per alvum dejectio, Ventris ac inteſtinorum dolor vehemens, inflatio & diſten-

& diſtentio; Cardialgia, ſitis Pulſus celer, ac frequens, cum æſtu & anxietate, non raro etiam parvus & inæqualis; inſuper & nauſea moleſtiſſima, ſudor interdum diaphoreticus, crurum & brachiorum contractura, animi deliquium, partium extremarum frigiditas, cum aliis conſimilis notæ ſymptomatis, quæ aſtantes magnoperè perterrefaciant, atque etiam auguſto vigenti quatuor horarum ſpatio ægrum interimant. Eſt etiam & *Cholera ſicca* à ſpiritu, flatuoſo ſuprà & infrà erumpente, idque ſine vomitu vel ſeceſſu; cujus unicum duntaxat exemplum me vidiſſe memini, ineunte hujus anni Autumno, quo tempore prior illa ſpecies mihi crebertimè & facto quaſi agmine ſeſe obtulit.

* Sedulâ mentis applicatione, & multiplici etiam experientiâ edoctus, quod ſi hinc acres iſtos humores, fomitem, morbi Catharticis expellere conarer, idem agerem, atque is, qui ignem oleo extinguere ſatagit, cùm Cathartici vel leniſſimi operatio omnia magis perturbaret, & novos inſuper excitaret tumultus; Et ſi ex adverſo medicamentis Narcoticis aliiſque aſtringentibus in ipſo ſtatim limine primum humoris impetum compeſcerem, dum naturali evacuationi obſiſterem, & invitum humorem detinerem, æger, inimico viſceribus incluſo, bello inteſtino indubiè conficeretur. Has, inquam, ob cauſas, mediâ mihi viâ inſiſtendum eſſe duxi, ut partim ſcilicet humorem evacuarem, partim etiam diluerem; morbum itaque hâc arte mihi à multis retrò annis comperta ac comprobata, toties quoties in ordinem coëgi,

Pullus tenerior in tribus circiter aquæ fontanæ congiis elixatur, adeò, ut carnis ſaporem vix perceptibilem liquor referat; hujus decocti (vel defectu ejus, liquoris poſſetici) capaciores aliquot cyathos æger tepidè exhaurire jubetur, eodemque tempore bona ejuſdem quantitas pluribus *Enematis* ſucceſſivè injiciendis inſervit, donec quâ per ſuperiora, quà per inferiora, tandem omne juſculum abſumptum; ac denuò rejectum fuerit. Hiſce hauſtibus, pariter ac Clyſteribus, Syruporum *Lactucæ, Violarum, Portulacæ, Nymphææ*, eorumve alicujus, Uncia ſubinde admiſceri poterit; quanquam & citra ejuſmodi additamenta, juſculum ipſum per ſe rem ſatis commodè exequatur. Ita Ventriculo inſigni liquoris quantitate ſæpiùs onerato, atque, ut ſic dicam, ſubverſo, ac reiteratâ Enematum injectione, humores acres vel foras eliminantur, vel retuſâ acrimoniâ ad debitam temperiem revocantur. Exantlato hoc eluvionis penſo, quo tres vel quatuor horas ſibi vendicat, medicamentum aliquod *Paregoricum* curationi coronidem imponit: Mihi hoc crebro in uſu eſt, ℞. *Aq. Paralyſ.* ℥j. *Mirab.* ʒj. *Laudani liquidi gutt*, xvj. cujus loco Narcoticum quodvis officinale ſuccenturiari poterit. Atque hæc quam propoſui diluendi humores via multo tutius ac expeditius, quam quæ vel per evacuentia, vel per aſtringentia vulgò inſtituitur, periculoſiſſimo affectui occurrit, quippe cùm ab *illis* tumultus concitatior & ferocior evadat, ac omnia ſuſquedeque vertantur; hæc econtrà hoſtem in mediis viſceribus detineant, ac ex advenâ reddant planè inquilinum; ut taceam, protracto in longitudinem morbo præter-

* *Curatio*

vadere ſolere, & appropinquanti hyemi pro tempore cedere; cum verò annorum ſeries eidem Epidemicè producendo nimium faveat, unum alterumve, etiam quovis alio tempore poteſt ferire; quin & circa *Veris* ingreſſum, fortè etiam maturius, [ſi nempe aura calidior intemperantiori gelu derepente ſoluto mox ſupervenerit] plures aliquot inceſſere. Unde, perpauci licet fuerint, qui hoc corripiantur morbo, cùm tamen id tempore ita alieno contingat [ſatis ſcio illam *Conſtitutionem* haud mediocriter huic morbo ſuffragari. Atque ita ſe res habuit per eos annos, quibus *Dyſenteriæ* ita latè depopulabantur; quandoque enim circa finem hyemis aut Veris initium, uti dictum, hic morbus hunc illumve vexabat.

Nunc cum rigore horroreque aggreditur hic morbus, quos ſequitur totius corporis calor, utin Febribus ſolenne eſt,] atque hunc brevi poſt ventris tormina; iſta verò dejectiones: Sæpè verò nulla antecedit Febris præſenſio, agmen autem ducunt tormina, dejectiones ſubſequantur: Semper tamen adeſt ingens cruciatus, & inteſtinorum depreſſio cum dolore, quoties exoneratur alvus, cum crebris itidem dejectionibus, & moleſtiſſimo viſcerum omnium quaſi deſcenſu. Dejectiones *mucoſæ* ſunt omnes, non *ſtercoroſæ*, niſi quod nonnunquam ſtercoroſa interponitur, idque ſine dolore inſigni. Mucoſis hiſce dejectionibus intertexuntur ſanguinis quædam lineamenta; quandoque tamen ne minimum quidem ſanguinis per omnem morbi decurſum iiſdem admiſcetur; quo non obſtante, [modò frequentes ſint Dejectiones, cum ventris torminibus & colluvie mucoſâ, morbus haud minus rectè *Dyſenteriæ* vocabitur; quàm ſi unà maneret ſanguis. Interea temporis æger, ſi vel ætate floreat; vel Cardiacorum ope incaleſcat, febricitat linguâ ſubalbidâ quadam mucilagine densè obſita, &, ſi vehementius fuerit excalefactus, nigrâ etiam atque ſicca: Proſternuntur admodum vires, diſſipantur ſpiritus, nullum non adeſt Febris malè moratæ indicium. Non dolores tantùm ſummos atque ægritudinem adfert hoc malum, ſed, niſi peritè tractetur, ingens etiam in vitæ diſcrimen ægrum perducit; cùm enim jam imminutæ caloris Vitalis ac ſpirituum copiæ à crebris hiſce dejectionibus ante exhauriantur quàm peccans materia poſſit è ſanguine exturbari, manuum ac pedum frigore ſuperveniente, à morte periclitabitur, etiam intra morborum acutorum periodos oppetendâ; quod ſi intentatas *Parcarum* manus hâc vice eluſerit, plura tamen diverſi generis ſymptomata miſerum expectant: v. gr. nonnunquam progreſſo morbo, loco filamentorum ſanguineorum quæ eodem incipiente dejectionibus permiſta conſpici ſolebant, *ſanguis ſincerus*, ne muco quidem intermixto, largiori quantitate ſingulis conatibus egeritur, quod, cùm corroſionis majorum aliquot vaſorum quæ inteſtina perreptant, argumentum ſit, ægro interitum minatur. Nonnunquam etiam inteſtina à magno illo incendio, quod excitavit materiæ calidæ atque acris ad partes læſas affluxus copioſior, *Gangrena* inſanabili afficiuntur. *Aphthæ* inſuper exeunte morbo oris interna fauceſque ſæpenumerò obſident, imprimis ubi corpus diu fuerit excalefactum, & materiæ peccantis evacuatio medicamentis aſtringentibus impedita, non exacto priùs per

Cathartica morbi fomite, Atque hæ quidem mortem imminentem ut plurimum denunciant. Quòd ſi prædicta ſymptomata ſuperaverit æger, & morbus in longum trahatur, tandem inteſtina ordine quæque ſuo deorſum verſus affici videntur, donec in *rectum inteſtinum* malum omne detrudatur, & in *Teneſmum* deſinat; quo facto, longè ſecus atque in Diſenteriis Dejectiones *ſtercoroſæ* vehementiſſimum inteſtinis dolorem inferunt, alvi ſcil. fæcibus teneriora adhuc inteſtina inter deſcendendum radentibus; cùm Dejectiones *Mucoſæ* eo tantùm tempore inferiori inteſtino, *Recto* nempe, moleſtias creent, quo materia in eo ſolo conficitur atque inde excernitur. Hic autem morbus licèt *adultis*, maximè *grandævis*, haud rarò exitialis, *Infantibus* nihilominùs perbenignus reperitur, qui ad menſes aliquot ab eodem quandoque afficiuntur ſine quovis incommodo, modò res naturæ permittatur.

Quantum cum hac, quam deſcripſimus, affinitatem habeat *Endemia* iſta *Hibernorum Dyſenteria*, non ſatis ſcio, cùm nondum ea mihi innotuerit; quin & in his, quas incolimus, regionibus quomodo ſe habeat *Dyſenteria*, quam jam depinximus, ſi ad illas referatur quæ aliis annis infeſtabant, mihi pariter incompertum eſt, cùm fieri quidem poſſit, ut variæ enaſcantur *Dyſenteriarum*, ſpecies, ut ſunt *Variolarum* & Epidemicorum aliorum, diverſis *Conſtitutionibus* propriæ & quæ proinde medendi methodum in aliquibus diverſam ſibi ſuo jure vendicent. Neque eſt, cur hos Naturæ luſus hac in re tantopere demiremur, cùm in confeſſo apud omnes ſit, quòd quo profundiùs in quæcunque Naturæ opera penetremus, eo luculentiùs nobis affulgeat ingens illa varietas & divinum pene artificium operationum ejus, quæ captum noſtrum longiſſimè ſuperant. Adeò ut quiſquis ille fuerit, qui in ſe receperit hæc omnia mente aſſequi, & multifarias Naturæ operationes καθ᾽ ἕκαστα indagare, partim magnis auſis excidit, neque voti per omnia compos reddetur: Convitia interim, [ſi quid judicando valet,] pro repertorum vel utiliſſimorum quam fecit ſemente, certò certius ſibi metenda proponet, idque eam tantùm ob cauſam, quòd primus invenit.

Porrò obſervandum eſt, quòd *Epidemici* omnes ubi primùm è Naturæ ſinu emergunt exiliuntque, quantum ex eorum Phænomenis licet conjicere, principio magis ſpirituoſo ac ſubtili videntur inhæreſcere, quàm ubi jam magis adoleverint, quoque magis ad occaſum vergunt, eò magis indies craſſi atque humorales fiunt: Etenim quales quales demum fuerint inimicæ iſtæ particulæ, quas aëri intimè permixtas *Conſtitutionem Epidemicam* formare opinabimur, omninò par eſt, ut eaſdem majori agendi potentiâ per ea tempora pollere exiſtimemus, quibus primùm eruperint, quàm poſtquam earum vires fuerint refractæ. Ita primus menſibus, quibus graſſabatur *Peſtis*, nullo ferè non die ejus contagio afflati, dum in triviis verſarentur, inopinanter extincti ſunt, nihil prorſus mali præſentientes, cùm, ubi morbus magis adoleverat, neminem, niſi Febre atque aliis ſymptomatis præcedentibus, unquam proſtravit: Ex quo abundè conficitur, morbum hunc in ipſis incunabulis magis efferatum atque acutum fuiſſe, quam poſt principia, licet pauciores

pri-

primâ acie jugulaverit, acto jam ſc. quem habebat in humana corpora influxu. In *Dyſenteriis* pariter, de quibus jam agimus, omnia univerſim ſymptomata atrociora ſub primo morbi ingreſſu comparebant, & licèt, ſi ad ægrorum numerum reſpexeris, latius indies malum ſerperet, donec tandem ad ſtatum proveniſſet, in quo ex conſequenti plures interibant quàm ineunte morbo; ſymptomata tamen ſub initio ſæviebant magis quàm in *ſtatu*, ac multo adhuc magis quam in *Declinatione*, & cæteris paribus plures pro ægrorum numero Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή. Adde quòd quo diutius perſeverabat morbus, eo magis Humoralis etiam videbatur; v.g. primo quo invaſit Autumno, quamplurima nullis omnino Dejectionibus moleſtabantur; Torminum verò quod ſpectat atrocitatem, Febris intenſionem, ſubitam virium proſtrationem, aliaque ſymptomata, inſequentium annorum Dyſenterias longo intervallo poſt ſe reliquit. Quinimò Dyſenteriæ cum Dejectionibus, quæ primæ inceſſebant, principio magis ſpirituoſo ac ſubtili videbantur inhærere, quàm quæ illas ſequebantur. Etenim in primis Dyſenteriis & conatus & ad deſidendum irritatio majores erant, tum etiam frequentiores; ipſæ verò Dejectiones; ſtercoroſæ præſertim, & minores, & magis inſolentes: Quibus autem gradibus morbus in genere ſe promovit, iiſdem etiam imminuebantur Tormina, Dejectiones verò magis ſtercoroſæ erant, donec tandem fatiſcente *Epidemicâ* hâc *Conſtitutione* Tormina vix perciperentur, Dejectioneſque *ſtercoroſæ* magis eſſent quàm *mucoſæ*.

* Ut ad Curativas Indicationes tandem procedamus, cùm varia quæ huic morbo accidunt ſymptomata, diligenter ac maturè mecum penſitaſſem, *Febrem* cum eſſe (ſui ſc. generis] in inteſtina introverſam deprehendi, cujus ope humores calidi atque acres in maſſa ſanguinea contenti atque eandem exagitantes, per Arterias Meſaraicas in dictas partes deponuntur: unde à vehementiori ſanguinis atque humorum eo contendentium impetu patefactis vaſorum orificiis, ſanguis per ſedem effunditur. Interea temporis importuno inteſtinorum niſu, quæ omnem adhibent operam ut humores acres continuò infeſtantes expellant, mucus iſte quo naturaliter obducuntur, ſingulis ſedibus, nunc parciùs, nunc copioſius, unà egeritur. Poinde ultrò ſe *Indicationes* offerre videbantur, neque mihi aliud quippiam incumbere exiſtimavi, quàm ut primùm acres iſtos humores ſectâ vena immediate revellerem, quo facto inſuper reliquam maſſam contemperarem, tum etiam dictos humores per Catharticæ ſubducerem.

Hâc itaque Methodo ſum uſus; Quo primùm accerſebar die, venam cubiti tundendam ſuaſi, eadem nocte & *Paregoricum* propinavi. & ſequenti aurorâ Potionem hanc Catharticam Lenitivam, mihi familiarem, ℞. *Tamarind.* ℥ß. *fol. Sennæ* ʒii *Rhei* ʒiß. *Coq. ſ. q. Aquæ*, *Colaturæ* ℥iij. *diſolve Mann. & Syr. Roſ. ſolut. an.* ℥j. *m. f.* Potio ſumenda ſummo mane Hanc ego potionem Electuario cuilibet cum Rhei pauca quantitate parato, ſoleo præponere; licet enim *Rhabarbarum* Choleræ atque acrioribus quibuſque humoribus evacuandis ſit dicatum, attamen niſi *Mannæ* aliquid, aut *Syrupi Ro-*

* *Curatio.* *ſacei*,

ſacei, vel aliud ejuſmodi, ea quantitate admiſceatur ut ad pleniorem Catharſin aſſurgat, in Dyſenteriis *curandis* non admodum conducit. Quandoquidem verò ſatis eſt obvium Medicamenta Cathartica etiam leniſſima, & tantum Ἐκκοπρωτικὰ, ventris tormina intendere, ſpirituum etiam dejectionem, atque ἀταξίαν univerſalem ægro inferre, adventitio nempe illo tumultu quo ſanguinem ac humores commovent inter operandum; eapropter ſolenne mihi eſt *Paregoricum* temporius aliquanto ſubjicere quàm poſt Cathartica conſuevimus, hora ſc. pomeridiana quacunque, modò Catharticum ſuo defunctum munere videatur; quo ſc. quem concitavi motum denuò ſufflaminare valeam. Deinceps ad duas adhuc vices dictum Catharticum præſcribo, alternis ſcil. diebus hauriendum; Paregoricum etiam poſt ſingulas Purgationes, quo ſupra monuimus tempore. Hoc inſuper diebus à Purgatione vacuis tam mane quam ſerò exhibendum curo, quo ſc. ſymptomatum ferociam debellem, atque inducias impetrem, dum cum humore peccante exterminando mihi res eſt. *Anodyno* autem utebar maxumè *Laudano liquido*, guttis nempe 16. vel 18. in Aqua qualibet Cardiaca, pro doſi una.

Poſt Venæ-ſectionem & Catharſin ſemel celebratam per totum morbi decurſum Cardiacum quodvis è temperatioribus, ut *aq. epidem. aq. ſcord. comp.* & his ſimilibus, ſubinde deguſtandum conceſſi. *Ex gr.* ℞. *aq. ceraſor. nigr. & fragor. an.* ℥iij. *aq. epide. ſcordii comp. & cinnamomi hordeat. an.* ℥j. *margarit. præparat.* ʒjß. *Sacchari Chryſtallini q. ſ. adde aq. roſarum Damaſc.* ʒß. (ad guſtum ſc. gratiorem) *miſ. bul. de quo cap. coch.* iiij. *vel* v. *in languoribus, vel ad libitum.* Hæc autem imprimis in ſenioribus ac Phlegmaticis uſurpavi, quo nempe ſpiritus magna Dejectionum vi, quod in hoc morbo uſu venit, proſtratos erigerem quadantenus, & reſarcirem: Potus erat Lac coctum cum Aquæ triplo; aut *Decoctum album* [quod appellant] *ex C. C. C. & mica panis albiſſ. an.* ʒij. *coctis in aq. font.* ℔iij. *ad* ℔ij. *& poſtea ſ. q. ſacchari albiſſ. edulcoratum*: aliquando etiam lac Cerevinatum; vel, ubi dejectio virium ad poſtulaverit, *Aq. font.* ℔ij. *cum Vini Canarini* ℔ß. *ſimul cocta* pro potu ordinario frigidè aſſumebantur. Panatella item nonnunquam veſcebatur, nonnunquam juſculo è carnibus ovinis macilentioribus Grandæviores lectulo magis addixi; Aquam item Cardiacam illis familiarem liberalius indulſi, quàm infantibus aut junioribus par erat. Laudata Methodus omnibus, qui mihi hactenus innotuere, in hoc morbo vincendo facilè palmam præcipuit, qui perraro ultra tertiam Purgationem duravit.

Quod ſi morbus præfractior his non cederet, dictum *Paregoricum* ægro exhibui ſingulis diebus mane, & hora ſomni, donec omnino convaleſceret; imò quo certius adhuc hic affectus debellari potuerat, Laudanum prædictum octava quaque hora, *i. e.* ter ſpatio diei naturalis, propinare non dubitavi, idque in majore doſi quàm ſupra recenſui, nempe ad gutt. xxv. ſi prior doſis fluxui cohibendo haud par fuerat. Inſuper *Enema ex latis vacc. librâ dimidiâ, & Theriac. Androm. ſeſquiuncia* ſing. diebus injiciendum curavi, quod quidem in quibuſcunque alvi dejectionibus mirè confert. Nec vel minimum quidem incom-

incommodi à tam frequenti Medicamenti Narcotici repetitione mihi adhuc videre contigit [quantamlibet noxam inde ſequuturam comminiſcantur inexperti ,] licèt plures noverim qui in morbo contumaciori idem ad ſeptimanas aliquot continuas quotidie uſurpaverint. Hic autem admonendum, quòd cùm alvi fluxus ad *Diarrhœam* tantùm aſſurgat, ſatis erit ut [Phlebotomiâ ac Catharſi fortiori omiſſa *Rhabarbarum* ſolum ſingulis matutinis exhibeatur , nempe ejuſdem *pulv.* ʒß. (plus minus pro ægri virium ratione) *in Bolum ſ.q. Diaſcordii concinnata, addendo ol. Chym. cinnamomi gutt.* ij; noctibus autem inſequentibus *Paregoricum ex aq. Cinnamomi hordeatæ* ℥j *&* *laudan. liquid. gutt.* xiiij. Diætam interim obſervando qualem in curatione Dyſenteriæ ſuprà deſcripſi , atque etiam ſingulis diebus, ſi opus fuerit, clyſterem injiciendo ibidem laudatum. Sed hoc obiter.

Ut unica inſtantia (neque enim pluribus Convaleſcentium exemplis, nulla cogente neceſſitate, Lectori tædium creabo) Methodum jam à me propoſitam commendatam faciam; Vir pietate atque Eruditione inſignis *Th. Belke* S. T. P. & *Comiti Sancti Albani* à Sacris Domeſticis, durante hâc Conſtitutione *Dyſenteria* Acutiſſima laborans, me in ſubſidium accito, ipſiſſima hac methodo reſtitutus eſt.

Infantes hoc morbo correpti eodem planè modo erant tractandi ; ſanguinis tamen extrahendi quantitate, tum etiam Medicamentorum , tam Cathartici, quàm Anodyni viribus pro annorum ratione imminutis ; ita ut v. gr. Narcotici guttæ duæ infanti unius anni ſuffecerint.

Laudanum Liquidum, quod in quotidiano, ut dictum , uſu mihi erat , hanc ad normam ſimpliciorem præparavi. ℞. *Vini Hiſpanici* ℔j. *Opii* ℥ij. *Croci* ℥j. *pulv. Cinnamomi , & Caryophyllorum aa.* ʒj. *infundantur ſimul in B. M. per duos vel tres dies , donec liquor debitam conſiſtentiam acquirat; Colatura ſervetur pro uſu.* Hanc noſtram præparationem *Laudano* Officinarum *ſolido* anteferendam virtutibus quidem non cenſeo, ſed ob formam ſaltem commodiorem, & majorem Doſis certitudinem , eidem antepono ; cùm ſc. Vino, Aquæ Diſtilatæ, aut liquori alii cuicunque inſtillari poſſit. Et profectò non hîc mihi tempero, quin gratulabundus animadvertam, Deum Omnipotentem πάντων δωτῆρα ἐάων non aliud remedium , quod vel pluribus malis debellandis par ſit , vel eadem efficaciùs extirpet, humano generi , in miſeriarum ſolamen, conceſſiſſe, quàm ſunt *Opiata*, Medicamenta ſc. ab aliquâ *Papaverum* ſpecie deſumpta. Et quamlibet ſunt nonnulli , qui credulis perſuadere velint, omnem ferè Narcoticorum , *Opii* præſertim ipſius , virtutem ab artificioſa ac debita , quam ſoli adhibent , præparatione pendere ; qui tamen experientiâ judice certaverit , & tàm ſimplicem ſuccum à natura oblatum , quà ejus præparata cum diligenti obſervatione in uſum frequenter revocaverit , nullum ferè diſcrimen intercedere comperiet , & mirando illos effectus, quos edit , nativæ ipſius plantæ bonitati atque excellentiæ, non verò artificis polydædali ſolertiæ deberi certò ſciet. Quinimo ita neceſſarium eſt in hominis periti manu organum , jam laudatum Medicamentum , ut ſine illo manca ſit

ac claudicet Medicina, qui verò eodem inſtructus fuerit, majora præſtabit, quàm quis ab uno Remedio facilè ſperaverit: Rudis enim ſit oportet, & parum compertam habeat hujus medicamenti vim, qui idem ſopori conciliando, demulcendis doloribus, & DiarrhϾ ſiſtendæ applicare tantùm novit, cùm ad alia plurima, gladii inſtar *Delphici*, accommodari poſſit, & præſtantiſſimum ſit Remedium Cardiacum, unicum penè dixerim, quod in rerum natura hactenus eſt repertum.

Hâc Methodo erant tractandæ *Dyſenteriæ* in genere. Obſervandum eſt autem, quòd cùm primo quæ ingrediebantur anno, indolis magis ſubtilis, uti dictum, ac ſpirituoſæ eſſent, quam quæ ſequentibus annis infeſtabant, idcircò non ita promptè Catharticis parebant Medicamentis, atque illis, quæ tàm ſanguinem diluebant contemperabantque, quam acres iſtos humores, qui ex eodem in fiſtulam inteſtinalem excernebantur. Quamobrem primo autumno, quo *Tormina ſicca* & *Dyſenteriæ* invadebant, Methodum ſequentem conſtanter ad utrumque morbum abigendum adhibui, eventu ubique aſtipulante; donec appetente frigore eandem etiam anno eodem minus efficacem eſſe ſentirem, atque annis ſequentibus, cùm jam magis à ſubtilitate recederet morbus, prorſus inutilem.

Ita vero proceſſi, ſi æger ætate florens febricitaret, cubiti venam tundendam præcepi, atque elapſâ hora una aut altera, eundem ingeſto affatim liquore diluendum, ut in *Cholera Morbo*, factitaram; non verò, ut illic, juſculo è carnibus pullorum, aut Lacte Cereviſiato, at Lactis ipſius ſero, quod eadem qua illic copia frigidè propinandum, tepidè verò inferiùs injiciendum curavi, nec Saccharo adjecto, nec alia re quacunque. Tormina, & Dejectiones ſanguine permiſtas, rejecto jam quarto Enemate ſemper evaneſcere animadvertebam: Hoc labore exantlato, & tranſmiſſo ſero lactis omni (quod duarum triumve horarum ſpatio fiet, ſi diligenter operam navaverit æger) lectulo protinus eum commiſi, ubi brevi ſponte ſua in madorem ſolvebatur (à ſero lactis ſanguini immixto,) quem ad horas 24 continuari, minimè provocari jubebam; nihil interim concedens præter Lac crudum paulò tepefactum, quo etiam utebatur ſolo ad dies tres vel quatuor poſtquam è lecto ſurrexerat. Si vel ob lectuli, vel lactis uſum nimis præmaturè intermiſſum, recidivam pateretur æger, eadem veſtigia denuò repetenda erant. Hæc Methodus, ſi certa atque expedita fuerit, non ideo à viro quolibet prudente repudiabitur, quòd faſtoſo Remediorum apparatu non ſe venditet.

Hujuſmodi *Febrem* ſymptomatis, qualia ſupra deſcripſimus, ſtipatam iis in locis & temporibus reperiri quibus *Dyſenteria* Epidemicè regnat, & Methodum hanc quam delineavimus, eidem omnino deberi, teſtimonio viri probi atque eruditi Doctoris *Butler* ampliùs confirmabitur, qui Nobiliſſimum D. D. *Henricum Hovvard.* à S. Maj. Regia *Britannica* ad *Moroccenſem* in *Africa* Legatum comitabatur; quibus in regionibus, ut mihi ipſe retulit, obſervavit *Dyſenteriam* per ea tempora, uti ſemper, Epidemicè graſſari, & *Febrem*, quæ cum illa jungebatur, omnino illi ſimilem quam depinximus; qui-

quibus ille medebatur tam in urbe *Tingitanâ* quam aliis in locis, ſive *Noſtrates* eſſent ægri, ſive *Mauri*, dicta Methodo, felici ſemper exitu. Quam quidem neuter alteri debemus, ſed pari fortuna in eandem diſſitiſſimi incidimus. Profitebatur autem, optimè iſtic ſibi ceſſiſſe in illius morbi Curatione Methodum illam, qua liquoris diluvio ſubmerguntur *Dyſenteriæ*. Atque exiſtimo ego, omnino par eſſe ut in Calidiori iſto Climate longè rariùs ſucceſſu careat hæc Methodus quàm in noſtra *Britannia*.

Primo illo Autumno quo vigebat hæc *Conſtitutio*, *Daniel Coxe* M. D. vir ingenio & eruditione ornatiſſimus, *Dyſenteria* acutiſſima laborans, me quem conſuluit ſuadente, ope Methodi jam laudatæ, Citò, Tutò, & Jucunde ſanatus eſt; poſt tertium ſc. quartumve Enema, dum lecto aſſiderem, & Tormina & Dejectiones ſanguineæ evanuêre; nec qualibet re alia, præter lecti ad dictum ſpatium patientiam, & Lacteam Diætam, ad ſanitatem redintegrandam opus habuit. Eodem planè modo & idem poſtea alios quam plurimos hoc malo affectos reſtituit exeunte eo Autumno. Anno autem proximo, illum etiam idem molientem ſpes fefellit.

Jam olim diximus, quod ſæpenumero hic morbus, ſi diutius excurrat, inteſtina ſeriatim omnia deorſum verſus afficiat, donec tandem omnis ejus vis in *Rectum* decumbat cum aſſidua deſidendi cupiditate, qua nihil præter Mucoſum quiddam & ſubcruentum excernitur. Hoc ſi fiat, fruſtra erit, me judice, qui medicari ſataget vel quavis Methodo prædicta, vel Clyſteribus Abſtergentibus, Glutinantibus atque Aſtringentibus quæ pro variis ulceris, quod ſupponitur, temporibus injici ſolent; vel etiam Fotu, Inſeſſu, Suffumigiis, ac Suppoſitoriis dictos ſcopos reſpicientibus. Liquet enim, hoc ab ulcere *Recti* non procedere, ſed ex illo potiùs: quod *Inteſtina* quibus gradibus vires reſumpſerint, iiſdem etiam materiæ morbificæ reliquias in *Rectum* deturbaverint; quod quidem indeſinenter proritatum ſingulis ſedibus mucoſam illam materiam, qua ex naturæ providentia inteſtina duplicantur, elidit. Corroboranda eſt itaque pars affecta, quo poſſit, aliorum inteſtinorum exemplo, jam fatiſcentes mali reliquias funditus eliminare. Hoc autem ea ſola præſtabunt, quæ corpori in genere vires adjicere apta nata ſunt. *Topicum* enim, qualecunque id demum fuerit, parti dolenti applicatum, cum Alienum quid ſit, contactu moleſto debilitatem magis adferet, quam robur ſubminiſtrabit. Tolerandum itaque eſt ægro, donec Diæta Analeptica & liquore aliquo Cardiaco, qui palato arridet maxumè, pro libitu ingeſto, revocari poſſint vires; quibus redeuntibus, pari paſſu ſuaque ſponte proripiet ſe hoc *Teneſmi* ſymptoma.

Accidit etiam nonnunquam, licèt rarò admodum, ut *Dyſenteria* ſub initio non ritè curata, particulare ſubjectum ad annos aliquot diſcruciet, integra ſanguinis maſſa Craſin quaſi Dyſentericam jam indepta, unde acres calidique humores inteſtinis continuò ſuppeditantur, ægro interim ſingula vitæ munia mediocriter bene obeunte. Hujus ſpecimen ſe mihi obtulit non ita pridem in muliere quadam meis ædibus vicina, quæ per tres annos hujus *Conſtitutio-*

nis poſtremos hoc malo continenter exercebatur. Cùm remedia quàm plurima eſſet experta antequam ad me accederet, Venæ ſectionem tantùm, miſſis cæteris præſidiis quibuſque, celebrandam cenſui, quam ut ſæpiùs repeterem, longioribus tamen intervallis, tum ſanguinis color, Pleuriticorum ſanguinis æmulus, tum inſigne illud quod poſt ſingulas vices magis ac magis auctum ſentiebat levamen, mihi addebant animos; cujus ope tandem priſtinam ſanitatem conſequuta eſt.

Antequam finiam, hoc eſt notandum, quòd tametſi in his annis quibus Dyſenteriæ adeò Epidemicè graſſarentur, evacuationes priùs memoratæ Prorſus neceſſariæ erant antequam ad uſum Laudani deventum fuiſſet; attamen in *Conſtitutione* quavis huic morbo minùs faventi, iſtæ tutò omitti poſſint, ac curatio compendioſiori viâ, ſolo nempe uſu Laudani, abſolvi, eo quem deſcripſimus modo. Atque hæc de *Dyſenteriis* dicta ſunto.

CAPUT IV.

Febris Continua partis Anni 1669, *atque integrorum* 1670, 71, 72.

EO ipſo tempore, quo ſæviebat *Dyſenteria*, & *Febris* quædam illi ſimillima, quæ Dyſentericis accidere ſæpè ſolebat, unà exorta eſt quæ quidem non eos tantùm, quos jam fauciaverit Dyſenteria, ſeb ab illa prorſus immunes, (niſi quod ſubinde, at rarò, tormina haud quidem atrocia, nunc *cum* Dejectionibus, nunc *ſine* illis, paterentur ægri) pariter inceſſit: Eaſdem enim ubique προφάσεις ſeu cauſas manifeſtas & apparentes habuit, quas *Dyſenteria*, eadem etiam per omnia ſymptomata, quæ Dyſentericorum Febrem comitabantur. Ita ut, ſi evacuationes per alvum Dyſenteriâ laborantium excipias, & quæ ab iſtis neceſſariò pendebant ſymptomata, dicta Febris ejuſdem prorſus naturæ cum ipſis Dyſentericis videretur; & deinceps per hujus *Conſtitutionis* decurſum omnem, parem cum illis ſubiit ſymptomatum quorumlibet alterationem, eiſdem ſcilicet differentiis, quoad Augmentum, Statum & Declinationem, affecta, quibus afficiebantur in genere *Dyſenteriæ*. Hæc itaque *Febris Dyſenterica* mihi audiebat.

Memorata *Febris* nonnunquam, uti dictum, cum alvi Torminibus, ſed mitioribus, ingrediebatur (prioribus annis maximè, quibus invaſit,) vel iſta ad eam poſt accedebant, ſæpiùs verò nulla erant. Sudores, qui in Febre *Conſtitutionis* prægreſſæ copioſiſſimi erant, ut ſuprà notavimus, in hac rari ac parci, ſed Capitis dolor in hac quàm in illa ſpecie immanior: Linguæ ægrorum, licet humidæ atque albæ, ut in altera ſpecie, craſsâ inſuper pelliculâ oblinebantur. Rariùs hæc per *Ptyaliſmum* ſibi fugam quærebat, quod in alia non erat infrequens. Ad *Aphthas*, cùm jam diceſſum meditaretur, erat propenſior, quàm vel prior iſta, vel alia quævis Febris ſpecies, quàm mihi hactenus contigit videre, huic etenim perquam familiare fuit (uti & Febri etiam

illi,

illi, quæ Dyſenteriis ſupervenit] cùm jam ferè deſineret, materiam fœdam atque acrem è ſanguine in os atque gulam deponere, unde naſcebatur dictum ſymptoma, in iis præſertim, quos contumacior morbus diutius maceraverat, & regimen juſto calidius amplius infirmârat.

Eodem etiam morbo generabantur *Aphthæ* iſtæ, quæ *Dyſenteriis* pervicacioribus cum Febre conjunctis nullo non die accidebant; præſertim ſi præter regimen calidius evacuationes etiam per alvum medicamentis aſtringentibus priùs fuerint coërcitæ, quàm morbi fomes è venis Phlebotomiâ & Catharſi exigeretur.

Hæc erant certiſſima hujuſce Febris κεντήεια; reliqua ſymptomata variabant quotannis, & pro manifeſtis aëris qualitatibus certis quibuſdam temporibus, & pro Dyſenteriæ in genere progreſſu, tum etiam vario ejuſdem ſtatu. Sed ut hæc clariùs intelligantur, cùm hoc præſertim artificio in *Epidemicorum* productione triumphet natura, rem paulò altiùs repetam. Notandum eſt itaque, quòd, licèt aëris *qualitates manifeſtæ* non eam vim cuilibet *Conſtitutioni* imprimant, ut cauſæ ſint Epidemicorum, qui ad illam propriè referuntur Productivæ, [cùm à recondita atque inexplicabili ejuſdem conditione fluant iſti,] pro tempore tamen in eos habent poteſtatem, & proinde intromittuntur *Epidemici*, aut etiam excluduntur, prout illis favent qualitates manifeſtæ, vel adverſantur; *Univerſalis* autem *Conſtitutio* eadem prorſus manet, ſive eam promoverint iſtæ, ſive quadantenus retardarint. Unde etiam eſt, quòd, cùm varii *Epidemici* in eandem incidant *Conſtitutionem*, hic aut ille morbus particularis eâ potiſſimùm tempeſtate ſe exerat, ad quam ſenſibiles aëris qualitates eundem deſtinaverint, atque alteri demum *Epidemico* locum cedat, quem ſc. diverſæ ſubſequentis temporis qualitates advocarint. Ex quo fit, ut Febris *Stationaria*, quæcunque demum illa ſit, quæ ad *Epidemicum* eo anno regnantem attinet, *Julio* menſe potiſſimùm ſæviat, cujus initio plures hominum catervas ſimul aggreditur; *Autumno* verò appropinquante, magno illi Epidemico, à quo annus inſignitur, rurſus invaleſcenti decedit, & parcius infeſtat, ut quilibet ſemper annus ſatis docet. Excalefacta enim à prægreſſi æſtate hominum corpora Febres, *Conſtitutioni Generali* propriæ quæ ſunt, promptiſſimè eo tempore invadunt; appetente verò *Autumno*, quo qui prædominatur *Epidemicus*, faſces reſumit, iſtis omninò recedendum eſt.

Sicuti verò nominatæ *Febres* ſenſibili aëris Qualitati acceptum referre debent, quòd jam hoc menſe exoriantur; ita etiam ſymptomata varia, à ſua natura, quatenus ab ejuſmodi *Conſtitutione* Generali pendent, prorſus aliena, à manifeſtarum qualitatum, quæ in illum incidunt *menſem*, peculio ſumunt mutuo. Hinc eſt, quòd quibus annis dictæ Febres hoc menſe turmatim ingrediuntur, variis ſymptomatis novis ſtipantur, præter illa, quæ eis ſunt propria, quatenus ab ejuſmodi *Conſtitutione* Generali procreantur, eædem tamen ipſæ maneant, licet apud vulgus ob φαινομένων diverſitatem *Novæ* quotannis *Febres* audiant. Ad paucas verò tantùm ſeptimanas perſeverant

ſymptomata hæc magis peculiaria, quibus elapſis propria ſolummodo ſymptomata, quæ eis accidunt, quatenus Febres ſunt *Stationariæ* talis *Conſtitutionis*, reperiuntur per reliquum annum.

Hoc tum in aliis liquebat Febribus, tum magis peculiariter in *Dyſentericis* menſis *Julii* 71. & 72. in quarum *priore* vehemens ægritudo, & Bilis æruginoſa, cum magna in Diarrhæam propenſitate ſub morbi finem, continuò obſervabantur. In *poſteriore*, doloris ſenſus in partibus corporis muſculoſis, Artibus maximè, ad Rheumaticorum ferè dolores accedens: Faucium inſuper inflammatio, mitior tamen quàm in Angina laborantibus. Utraque tamen hæc in eadem *Febre ſpecifica* coibant; & eadem planè medendi ratione utraque profligabantur, differebant autem reſpectu tantùm qualitatum ſenſibilium, quibus donabantur tempora illa, in quæ incidebant. Improviſa verò ſubitaneaque harum Febrium circa dicti menſis initium eruptio, & nova ad tempus aliquod peculiarium ſymptomatum facies (licet neque ſpecie diſtarent, neque methodo medendi, quam poſtulabant, à Febre illa, quæ integrum percurrebat annum:) Hæc, inquam, plus ſatis evincunt, quàm ſit difficile certam Febris ſpeciem omni tempore è Phænomenis elicere; licet eam ſatis rectè poſſit dignoſcere, qui ad alios morbos eodem anno ingruentes diligenter attenderit, & propria inſuper Febris ſymptomata, quæ ad hunc vel illum *Evacuationis* modum ſpectant, ritè obſervaverit. Nec parum facit ad inveſtigandam Febris ſpeciem conſideratio, ſive Methodi, ſive Medicamenti, à quibus eadem minimo cum negotio expugnatur.

Quod ad reliquas ſymptomatum, Febres *Stationarias* comitantium, differenſias ſpectat, *varia* Conſtitutionis *tempora* ea tantùm reſpiciunt, atque eo nomine vel ſunt intenſiora, vel remiſſiora, illa prout intenduntur, vel etiam remittuntur, ſymptomata aliorum Epidemicorum, ad quos ipſa pertinent.

Sed ut ad rem revertamur. *Febris* hæc, quæ cum *Dyſenteriis*, ut ſupra dictum, eſt ingreſſa, parem cum iis paſſum tenuit, niſi quòd ſe paululum ſubduceret, dum alii horum annorum Epidemici prævalerent; perſiſtebat tamen illa, nunc plures, nunc pauciores petens, durante hâc *Conſtitutione*.

* Pro hujuſce *Febris Curatione*; cùm obſervaſſem, uti priùs dictum, Phænomena *Febris Dyſentericorum* quamplurium eadem planè eſſe cum illis, quæ hujus anni *ſolitarias* comitabantur, conſentaneum mihi videbatur ſanatos iri ægros meos, ſi evacuationem illam quadantenus imitarer, quâ natura materiam illam corroſivam atque acrem, quæ & ipſius Dyſenteriæ, & ſupervenientis Febris cauſa *Continens* eſt, ſolet ablegare. Ac proinde eâdem ipſâ Methodo, tum quoad Venæ-ſectionem, tum repetitas Purgationes, Febrem hac aggreſſus ſum, quam in Dyſenteriæ curatione ſuprà fuſiùs deduximus; Niſi quod *Paregorica* Purgationibus interjecta non tantùm non hîc juvare, ſed & obeſſe deprehenderim, [ſecus atque in *Dyſenteriâ*] cùm ab his detineretur materia illa, quæ Catharſi eliminari debuerat. Pulticulâ Avenaceâ, Hordeaceâ, Panatellâ, & ſimilibus ſub primis morbi diebus victabat æger; potus erat

* *Curatio.*

Cere-

Cereviſia tenuis parum repefacta: Poſt celebratam verò ſemel] iterumve Catharſin nulla ſuadebat neceſſitas pullorum carnibus, aut ſimilibus Eupeptis ægro interdicere; cùm hæc per Purgationem Medicatio ea indulgeat, quæ non poterant concedi, ſi alii viæ inſiſteretur. Tertia utplurimum Purgatio, interpoſito ſemper die, morbum abſolvit; neque tamen perpetuum id fuit, ſed aliæ inſuper nonnunquam inſtituendæ erant. Si Febre jam pulsâ, fractiores adhuc eſſent ac magis effœtæ ægri vires, atque is tardius convaleſceret (quod *Hyſtericis* frequentiſſimè accidebat,] *Laudano* in parva doſi exhibito eaſdem reſtaurare, & ſpiritus transfugos ac diſſipatos in deſertas ſtationes revocare conabar; rarò autem remedium illud repetebam, neque unquam præſcripſi, niſi biduo triduove à Poſtrema Catharſi. Nihil verò æquè ad renovandas vires refocillandoſque ſpiritus faciebat, atque auræ liberior uſus mox ut Febris receſſerit.

Anſam autem ad praxin hanc inſtituendam hinc primùm arripui, quod nempe, naſcente fermè *Conſtitutione* hâc, dum irrequieto ſolicitoque animò novæ hujus Febris naturam volutarem, ad juvenculam mihi vicinam advocabar, Febricitantem quidem illam atque acerbiſſimo ſincipitis dolore ferè enectam, aliiſque ſymptomatis, quibus *Febrem Dyſentericam* onerari jam diximus: Hæc cùm à me interrogaretur, & de modo, qua Febri primùm invadebat, & de ejuſdem duratione, faſſa eſt ſe à *Dyſenteria*, quæ tum ubique ferè graſſabatur, à quatuordecim retrò diebus fuiſſe liberatam; cui ſive ſuâ ſponte diſcedenti, ſive medicamenti ope depulſæ protinùs ſucceſſit dicta Febris cum dolore capitis; Quibus ego me rectiſſimè occurrere poſſe conjectabam, ſi *Diſenteriæ* loco aliam evacuationem ſubſtituerem, ejus ſimillimam, quâ præclusâ Febris oborta eſt; ac proinde methodo ſuprâ laudatâ eandem reſtitui; Atque huic quidem ſe promptiſſimè debebant hujus *Conſtitutionis* Febres. Semper enim rebar non ſufficere ad comprobandam in *Acutis* Medendi rationem, ut feliciter ea cederet, (cùm ab imperitiſſimarum mulieircularum temeritate ſanentur nonnulli,) ſed requiri adhuc, ut morbus nullo negotio victus quaſi ſuopte genio cedat, atque abitum affectet, quantum ejus fert natura. Sed hæc obiter.

Ineunte *Junio* 1672. Vir Nobiliſimus, ac Prudentiſſimus Dominus Comes *Salisburienſis* hâc Febre laborans cum torminibus (alvo tamen non ſolutâ, accerſiri me juſſit, & Methodo propoſitâ ſanitati redditus eſt. Neque alia mihi nulla fuit opus, dum hæc ſtaret Febris.

In adoleſcentibus, aliquando & in paulo provectioribus, Febris hæc caput nunnunquam petebat, unde delirabant, non quidem ut in aliis Febribus Phreneticorum more, ſed quaſi ſtupore, ad *Carum* proximè accedente, perculſi. Hoc illis præ cæteris accidebat, qui ſub morbi principio in ſudoribus quoquo modo extorquendis operam inauſpicato collocârant. Non id mihi contingebat Felicitatis, ut his ſublevandis par tunc temporis eſſem, licet nullum non moverem lapidem, nullumque non è remediis hactenus notis in ſuppetitas advocarem Atque hæc de Febre hujus *Conſtitutionis* poſſint ſufficere.

CA-

CAPUT V.

Morbilli Anni 1670.

SUb initio *Januarii* 1670. (ita ut ſolent præmaturè *Morbilli* ſunt ingreſſi, atque indies magis invaleſcebant, donec inſtante *Verno Æquinoctio* ἀκμὴν adepti, exinde iiſdem gradibus imminuti tandem *Julio* ſequenti penitus extinguerentur. Horum jam ego Hiſtoriam [cùm omnium, quos hactenus vidi, in ſuo genere perfectiſſimi illi mihi videantur,] certam atque exquiſitam, quatenus mihi tum obſervare licuit, literis conſignabo.

Ortum habet hic morbus, atque Occaſum temporibus ſupranotatis. *Infantes* plerumque aggreditur, omneſque adeò ex illis, iiſdem mœniis concluſos. A rigore atque horrore, caloriſque & frigoris, quæ ſe mutuo *primo* die expellunt, inæqualitate tragœdiam orditur; tandem affulgente *ſecundo* die in Febrem conſummatam deſinit, vehementi ægritudine, ſiti, inappetentia, linguà albâ, [non verò ſiccâ] tuſſiculâ capitis atque oculorum gravedine, & ſomnolentiâ perpetuâ ſtipatam. Plerumque etiam è naribus atque oculis ſtillat humor; atque hujuſmodi lacrymarum in oculos effuſio certiſſimum eſt ſignum morbillorum ingruentium. Cui & hoc addendum haud minùs certùm, quòd etſi in facie, exanthematum ſpecie, hic affectus ut plùrimùm ſe prodit, in pectore tamen non tam exanthemata quàm maculæ latæ & rubræ ſuperficiem cutis non ſuperantes, conſpiciuntur, ſternutat æger tanquam à ſuſcepto frigore, intumeſcunt palpebræ [paulò ſc. ante eruptionem,] vomit, ſæpius tamen laborat *Diarrhœa* cum Dejectionibus coloris ſubviridis, Dentientibus autem maximè id convenit. Infantes etiam per hunc morbum ſolito ſunt moroſiores. Ingraveſcunt ut plurimùm ſymptomata ad *quartum* uſque diem, quo tempore plerumque (licèt ad diem *quintum*, aliquando differantur) circa frontem & reliquam faciem maculæ parvæ rubræ, pulicum morſibus perſimiles, prodire incipiunt, quæ tam numero quàm magnitudine auctæ, racematim coaleſcunt, & faciem maculis rubris majuſculis variæ figuræ, interſtinguunt. Quæ quidem maculæ rubræ è parvulis quibuſdam papulis rubris haud longè ab invicem diſſitis, ſuprà cutis ſuperficiem paululum elevatis, conflantur, quarum protuberantia, digito leviter admoto, tactu poteſt deprehendi, licet oculorum longiùs remotorum aciem ferè effugiat. A facie, quam primò ſolam occupant, ſenſim ad pectus ventremque, crura deindè ac tibias ſe diffundunt hæ maculæ, licèt truncum atque artus rubore inficiant tantùm, nulla eminentia ſenſibili cutis æquabilitatem tranſgreſſæ. Eruptione *Morbillorum* non perinde deliniuntur ſymptomata, atque *Variolarum*; Vomitum tamen poſt eruptionem nunquam obſervavi; Tuſſicula nihilominus, Febriſque intenduntur, cum ſpirandi difficultate, oculorum debilitate defluxioneque in eoſdem decumbente, ſomnolentiâ perpetuâ, atque inappetentiâ, uti priùs adhuc perſeverantibus. Die *ſexto*, aut circiter, frons & facies aſpereſcunt,

eùm-

facies aſpereſcunt, emorientibus puſtulis, ruptâque cuticulâ, & per id temporis maculæ per reliquum corpus & latiſſimæ ſunt, & maximè rubeſcunt. *Octavo* circiter die maculæ in facie evaneſcunt, & vix in reliquo corpore cernuntur; *nono* verò nullæ ſunt prorſus, facie atque artubus, quandoque & toto corpore quaſi farinâ conſperſis, particulis ſcilicet diſruptæ cuticulæ paulum elevatis & vix cohærentibus, quæ morbo jam abituriente in fruſta diſtrahitur, & poſtea à toto corpore ſquamularum formâ decidit. Evaneſcunt itaque *Morbilli* die ferè *octavo*, quo tempore vulgus (à ſpacio quo perdurare ſolent Variolæ, deceptum) eoſdem introverti affirmat, licèt reverà illi curſum à natura deſtinatum abſolverint, & ſymptomata quæ iiſdem recedentibus ſuperveniunt ex eo nata autumat, quod juſto citius ſe intro *Morbilli* receperint. Obſervare enim eſt, Febrem atque ſpirandi difficultatem tunc temporis augeri, importuniùs urgere Tuſſiculam, ita ut nec interdiu, nec etiam noctu ferè ſomnus poſſit obrepere. Infantes præſertim ſubregimine calidiori, aut, qui calidioribus uſi ſunt medicamentis ad promovendam Morbillorum eruptionem, huic malo ſunt obnoxii, quod Morbillis jam faceſſentibus ſe oſtendit, unde in *Peripneumoniam* conjiciuntur, quæ plures jugulat, quàm aut Variolæ ipſæ, aut ſymptoma quodcunque ad eum ſpectans morbum; licet omni prorſus periculo vacent *Morbilli*, ſi modò peritè tractentur. His etiam non rarò accidit *Diarrhœa*, quæ vel morbum ſtatim excipit, vel etiam ad plures ſeptimanas excurrit poſt morbi, omniumque ejus ſymptomatum fugam; haud ſine magno ægri diſcrimine, in quo abhinc ortâ ſpirituum profuſione continuâ, verſatur. Aliquando etiam poſt regimen intensè calidum Exanthemata liveſcunt primò, mox nigreſcunt; id verò *Adultis* tantùm contingit, de quibus conclamatum eſt, ubi primùm nigredo iſta conſpicitur, niſi Phlebotomia & temperatioris regiminis refrigerio iis actutum ſubveniatur.

* *Morbillis* ut naturâ, ita & medendi, quam ſibi poſcit hic morbus, ratione, cum *Variolis* ſatis convenit: Medicamenta, & regimen calidiora periculi pleniſſima ſunt, utut frequenter in uſum revocentur ab ignaris ægrorum Curatricibus, eo animo ut morbus à corde procul ſubmoveatur. Feliciter præ aliis mihi ceſſit methodus illa, quâ æger ad dies binos ſolùm ternoſve ab eruptione lecto adſtringebatur, quo ſanguis leniter pro morbi genio particulas inflammatas facilè ſeparabiles, à quibus offendebatur, per cutis ſpiracula difflaret, nec lodicibus, nec igne, præter modum, quem ſanus tenebat, adjectis: A carnibus quibuſcunque arcebam, juſcula avenacea hordeacea, & ſimilia, nonnunquam & pomum coctum concedebam; Potus vel erat Cereviſia tenuis vel Lac cum Aquæ triplo coctum. Tuſſim, quæ huic morbo ferè aſſidua eſt, decocto aliquo Pectorali ſubinde hauſto delinitam volui; uti etiam eclegmate aliquo eundem ſcopum attingente. At præ reliquis *Diacodium* omni nocte ab ipſo morbi inſultu per totum ejus decurſum exhibendum curavi. Ex gr. ℞. *Decoct. pectoral.* ℔iß. *ſyr. violac. & capill. Veneris an.* ℥iß. *miſ. f. Apozema. Cap.* ℥iij. *vel* iiij. *ter vel quater in die.* ℞. *ol. amygdal. dulc.* ℥ij. *ſyr. violac. & capill. Ven. an.* ℥j. *ſacchari cand. albi q. ſ. miſ. f. eclegma, de quo ſæpius*

* *Curatio.* Q *lam-*

lambat, præcipuè quando tuſſis urget. ℞. aq. ceraſor. nigr. ℥iij. *ſyr. de meconio* ℥i. *miſ. f. hauſtus, ſumendus ſing. noctibus.* Si vero infans fuerat æger, minuenda erat tam Pectoralium quàm Narcotici doſis, pro ratione ſc. ætatis.

Rariſſimè perit qui hoc utitur regime; nec præter neceſſaria atque inevitabilia morbi ſymptomata, novis inſuper malis atteritur: Tuſſis præ reliquis fatigat; à qua tamen nihil eſt periculi, niſi morbo jam prætergreſſo, cumque adhuc per ſeptimanam unam aut alteram perſiſtat, auræ liberioris uſu, ac remediis Pectori dicatis, haud difficulter fugatur; quinimo ſponte ſua & paulatim decreſcit & tandem fatiſcit.

Si autem æger à Cardiacorum, vel Regiminis juſto Calidiorum uſu, poſt eorum diceſſum [quod valde eſt familiare] Febre vehementi atque *Dyſpnææ* aliiſque Accidentibus, qualia *Peripneumonicos* ſolent affligere, in vitæ diſcrimen adducatur, feliciſſimo ſemper eventu *vel* tenerrimorum infantum venas in brachio ſecui, eductâ ea ſanguinis quantitate quam ætas vireſque indicarent. Quandoque etiam, urgente morbo, Phlebotomiam iterare haud ſum veritus. Profectò haud paucos Infantes hoc ſtatim ſymptomate enecandos, benedicente ſummo Numine, miſſo ſanguine eripui. Infantibus autem accidit illud poſt *Morbillorum* receſſum, quibus ita eſt exitiale, ut inter præcipuos *Parcarum* miniſtros jure habeatur, plures jugulans quàm vel ipſæ Variolæ; nec dum mihi viſus eſt qui certa alia methodo, eidem potuit occurrere. Quin & *Diarrhœa*, quam *Morbillos* excipere diximus, Venæ-ſectione pariter ſanatur; cùm enim halitibus inflammati ſanguinis in inteſtina ruentibus ortum ſuum debeat (quod etiam in *Pleuritide, Peripneumonia*, aliiſque qui ab *inflammatione* creantur, morbis uſu venit) à quibus illa ad excretionem ſtimulantur, ſola Venæ-ſectio levamen adferet; à qua tum revelluntur acres iſti humores, tum etiam ſanguis ad debitam redigitur temperiem.

Neque eſt cur quis miretur me in teneris infantibus Venæ-ſectionem inſtituendam ſuadere, cum ſanguis, quantum ego hactenùs potuerim obſervare, haud minùs tutò ex eorum venis quàm ex adultorum extrahatur. Et profectò ita eſt illa neceſſaria, ut nec ſymptomati memorato, nec aliis quibuſdam quæ infantibus accidere ſolent, omiſſa phlebotomia certo mederi valeamus. Exempli gratia, quo pacto Puerorum *Dentientium Convulſionibus*, quæ *nono decimoque* menſe ſuperveniunt, (cum Gingivarum intumeſcentia doloreque, à quibus comprimuntur nervi atque irritantur, unde etiam Paroxyſmi iſti naſcuntur) ſine Venæ-ſectione opem feremus; Quæ ſola in dicto affectu *ſpecificis* quibuſcunque *vel* decantatiſſimis, quæ hactenus innotuere, longè eſt anteferenda; quorum nonnulla adventitio calore nocent etiam, & dum occulta aliqua proprietate morbo adverſari creduntur, manifeſto calore eidem militant, atque ægrum ac plures deducunt. Prætereo impræſentiarum ingens illud ſolatium quod adfert Venæ-ſectio Infantum *Pertuſſi*, (quam Noſtrates vocant *Hooping Congh*) in qua Remedia quælibet Pectori dicata poſt ſe linquit intervallo.

Quo de horum ſymptomatum *Morbillis* decedentibus ſupervenientium, curatione jam diximus, nonnunquam etiam eiſdem florentibus poteſt competere:

petere, ſi nimirum artificiali, ſi fas eſt dicere, atque adſcititio calori ea debeantur. Hoc anno 1670 famulam Dominæ *Annæ Barington* hoc morbo laborantem, unâ cum *Febre*, *Dyſpnœa*, *Maculiſque purpureis* corpus omne deturpantibus, aliiſque ſymptomatis quam plurimis periculoſiſſimis, Medicus inviſebam; cùm regimini, & Medicamentis, quæ ſatis multa uſurpaverat, calidioribus iſta omnia tribuerem, ſanguinem à brachio extrahendum curavi, & Priſanam Pectoralem atque Refrigerantem ſæpe aſſumendam præſcripſi, quorum ope, & regiminis ſimul temperatioris, & maculæ, atque alia omnia ſymptomata pedetentim evaneſcebant.

Hicce Morbus, menſe *Ianuario*, ut dictum eſt, natus, ad *Æquinoctium* uſque *Vernum* creſcebat indies; à quo tempore imminuta paulatim vi, ſequenti *Julio* planè deſiit; nec eſt reverſus per omnes annos quibus hæc *Conſtitutio* dominabatur, niſi quòd inſequenti Vere, nonnullibi, licèt rariùs, ſe oſtenderet, de *Morbillis* hæc dicta ſunto.

CAPUT VI.

Variolæ Anomalæ Annorum 1670, 71, 72.

Morbilli prædicti, (quod jam ſupra innuimus,) *Variolarum* ſpeciem ab illa quam propagaverat *Conſtitutio* præcedens, diverſam introducebant, eodem ferè cum illis tempore ingredientem, initio ſcil. *Ianuarii* 1669. 1670. quæ licèt non uſque adeo Epidemica atque ipſi Morbilli eoſdem tamen comitabatur per omne illud tempus quo dominabantur, atque iis etiam fatiſcentibus, per reciduos hujus Conſtitutionis annos perſeverabat, *Dyſenteriis* nihilominus primas concedebat, ſub auſpiciis *Autumni* iiſdem faventis atque amiciſſimi, graſſantibus; *Hyeme* verò, *Dyſenteriis* aliena tempeſtate preſſis, denuo recrudeſcebat hæc de qua agimus ſpecies. Atque hunc ſervabant ordinem per ſingulos hujus *Conſtitutionis* annos, niſi quòd poſtremo quo illa vigebat *Autumno*, Anno ſc. 72. (langueſcente jam iſta *Conſtitutione*, & Dyſenterias jam exoleſcentes ſegnius promovente) *Variolæ* præter ſolitum hoc quoque tempore graſſabantur, atque ita pares *Dyſenteriis* concurrebant, ut haud facile eſſet dictu, quis morbus plures occuparet; licet quantum ego conjectando valui, prævalere *Dyſenteria* adhuc videretur. Quin & hæ etiam *Variolæ*, ad exemplum Epidemicorum aliorum quorumlibet, primo ſtatim inſultu atrociores erant, atque indies increbreſcebant donec ad ſtatum perveniſſent, quem ſemel tranſgreſſæ, tum quoad ſymptomatum vehementiam, tum ægrorum numerum, ſenſim imminuebantur.

Sed ut particularia earum Phœnomena referamus; haud parum præter opinionem mihi primum comparebat hoc *Variolarum* genus, cùm animadverterem iſtud quam-plurimis Phœnomenis inſignioribus ab eo differre quod produxerat *Conſtitutio* præcedens, & in quibus obſervandis me operam ſatis

ſedulam olim collocaſſe rebar, Hæc tantùm *earum* Phænomena ab alterius generis Phænomenis diſſidentia, impræſentiarum tractabo, prætermiſſis iis quæ cum Variolis ita prolixè ſupra deſcriptis habebant communia.

Diſcretum Variolarum genus *his* tantum à genere *Diſcreto communi* alterius *Conſtitutionis*, diſterminabatur: Primò, quòd cùm in iis, quoties erant *interſtinctæ*, Eruptio diem *quartum* prævertere non ſoleret, hîc in *tertium* plerumque incidebat; quod *Confluentibus* ſolenne quidem eſt. Deinde non ad eam magnitudinem, procedente morbo, hîc aſſurgebant puſtulæ atque in alio genere; magis autem exaſperabantur in minori mole, & ſub diebus ultimis ubi jam maturuerant *nigræ* frequentius viſebantur. Illud etiam addam, quod nonnunquam, licèt rarius, ægrum etiam pauciſſimis notatum puſtulis, *Ptyaliſmus*: haud ſecus atque in *Confluentibus*, exerceret. Ex quibus conficitur, *Diſtinctas* hujus *Conſtitutionis* Variolas, ad *Confluentium* naturam propius accedere, atque *Inflammationis* magis intenſæ eſſe participes, quàm quæ in *Diſtincto* Genere uſu venire ſolet.

Confluentes verò ab aliis, quas per alios annos ego obſervaveram, *Confluentibus*, in multis, quæ jam recenſebo, diſcrepabant. Nunc *ſecundo* nunc *tertio* die ſe primùm monſtrabant, ſpecie tumoris ſubrubri, atque uniformis, vultum omnem contegentis, *Eryſipelate* quidem denſioris, nullo ferè viſibili puſtularum diſcrimine; reliquum corpus congeries quædam [ceu panni latiores,] ex infinitis propemodum puſtulis rubris efferatis in unam conflatæ variegabant, inter quas ſparſæ, in femoribus præcipuè, veſiculæ quædam ſatis conſpicuæ, ambuſtorum ad inſtar, ſero limpidiore diſtentæ eminebant; quod quidem diſrupta ſubinde pellicula copioſè effluebat, ſubjecta carne nigredine & Sphacelo quaſi affecta. Rarius autem occurrebat hoc tam dirum ſymptoma, idque primo tantum menſe quo hæc ſpecies regnabat: Quo tempore inter alios ita malè mulctatos, ineunte *Januario* 1669. 1670. acceſſiri me curavit vir probus, nomine *Collins*, Zythepſa in Parochia S. *Ægidii*, cujus filius adhuc infans veſiculas habuit in femoribus Juglandem nucem exæquantes, ſero limpidiore repletas; quibus diſruptis ſubſtrata caro quaſi mortificata omnino comparebat, atque non ita diu poſt æger fatis conceſſit; quæ & eorum omnium ſors fuit, quos hoc tam funeſto ſymptomate correptos vidi unquam. Die *undecimo* circiter, pellicula alba reſplendens tumori ſubrubro, variis faciei partibus, & paulatim vultui omni obducta eſt. Pellicula hæc alba brevi poſt materiam quandam cruſtoſam ſplendeſcentem eructabat, colore quidem neque flavo, neque fuſco, (qui duo in aliis Variolarum ſpeciebus reperiuntur,) ſed rubro ſaturato, concretum ſanguinem imitante, qui matureſcente puſtula ad nigrorem indies magis accedebat, donec tandem facies integra nigredine, fulliginis omnino æmula, tingeretur: Cumque in alia Variolarum *Confluentium* ſpecie dies *undecimus* in maximum vitæ diſcrimen ægros adduceret, & pleriſque emorientium ſupremus eſſet; in hac ſpecie æger, niſi regimine immoderatè calido oppreſſus mortis refrigerium maturius præoccupaſſet, *decimum quartum* ut plurimum diem, aliquando etiam *decimum ſeptimum* expecta-

expectabat, quo demum elapſo ſalva res erat. Notandum eſt tamen, quod qui lethalibus iſtis veſiculis ac mortificatione, quæ nonnullis primo menſe quo hæc ſpecies invadebat accidiſſe memoravimus, Libitinæ deſtinabantur, intra paucos dies ab eruptione interibant.

Et Febris, & ſymptomata alia omnia quæ vel præcedebant, vel comitabantur hoc Variolarum genus, graviora erant quàm in præcedente, & Inflammationis adhuc majoris manifeſta dabant indicia. Ægri ad Salivationem erant procliviores; Puſtulæ & efferatiores, & mole longe minores; ita ut non facilè, ubi primum apparebant, ab *Eryſipelate* quis eas diſcreverit, vel etiam à *Morbillis*; niſi quod hæ ex die Eruptionis, & aliis ſignis in hiſtoria morbillorum ſupra recenſitis, certò innoteſcant. Puſtulis decidentibus furfures diutiùs hærebant, fœdioraque ſtigmata inurebant cuti.

Operæ pretium eſt & illud adjungere, quòd durante hâc anni *Conſtitutione*, quâ tâm Epidemicè ſæviebant Dyſenteriæ, *Variolæ* regimine juſto calidiore provocatæ per Dyſenteriam nonnunquam viam ſibi facerent, quod ne ſemel accidiſſe hactenus quidem animadverteram.

Obſervare autem convenit, *Variolas* haſce non ita diris ſymptomatis per omnia ſua tempora fuiſſe ſtipatas; poſtquam enim binos exegerant annos, tertio, ſc. 1672, miteſcere cœperunt, & exuto nigro colore, paulatim ad flavum illum, & *favorum* ſimilem, accedebant, qui *Variolis Legitimis* maturescentibus eſt propius; ita ut poſtremo hujus *Conſtitutionis* anno, benignæ plane eſſent & boni moris, habita generis ratione. Quo non obſtante, ſatis liquebat illas ad aliam prorſus Claſſem relegandas eſſe, ex puſtularum nimirum exiguitate tam eximia, ad ſalivationem diſpoſitione, atque aliis.

Quamlibet ob cauſarum Differentiæ cujuslibet ſpecificæ qua immergimur, ignorantiam, impoſſibile fuerit *rationem* harum Variolarum *formalem* comprehendere, quatenus ab illis, quas alia promit *Conſtitutio*, contradiſtinguuntur, mihi tamen liquido conſtabat ex ſingulis Phænomenis *inflamationem* in his quàm in illis longè immaniorem fuiſſe, ac proinde omnem medendi rationem in eo ſtare, ut pluribus adhuc repagulis ſiſteretur effrænata ſanguinis Ebullitio. Id autem maximè efficiebatur (poſt *Hypnotica* dicto modo exhibita] regimine temperato, indulgendo ſc. ægro uſum liberaliorem liquoris alicujus qui non eum excalefaceret, ſed potiùs fervidiſſimum illum æſtum (quo hic morbus, puſtulis maximè ad maturitatem jam pervenientibus, miſeros præ cæteris quibuſque morbis fatigat atque exurit) illico commitigaret. *Decoctum Album* dictum, ex *pane ſc. &* C. C. C. exigua quantitate in multa aqua factum, & Saccharo dulcoratum hîc juvabat; at Hydrogala è tribus Aquæ partibus & Lactis una ſimul coctis, & ægri palato & votis magis ut plurimum; refrigerando reſpondit, nec eo tantum profecit ingeſti liquoris copia, quo inſignem calorem, cum *Maturationis* Febre præcipuè vigentem, reſtingueret, ſed quatenus Ptyaliſmum etiam promoveret, atque eundem diutiùs protraheret, quam poterat fieri ſi æger nimio æſtuaret calore. Præter hæc omnia, ſæpenumero ita bene ceſſiſſe liquores hoſce affatim hauſtos

obſervavi, ut eorum uſu *Variolæ*, quæ cum peſſimis *Confluentiæ* ſignis exibant; progrediente morbo *Diſtinctæ* ſint factæ; puſtulæ quæ matureſcentes rubram primò, mox nigram materiam aliter evomuiſſent, flaviſſimæ comparerent; pro efferatis inſuper atque minutulis, *benigne* atque optimi moris haberentur.

Neque etiam *Fluxus Menſium*, qui fœminis hoc morbo laborantibus haud infrequens accidit, liberalem horum liquorum uſum quicquam prohibet; imo vero & ſuadet, ſi nempe tempore non ſoluto iſti fluant. Etenim non jam alia de cauſa periclitatur fœminæ, niſi quod ſanguis ab immodico morbi calore plus juſto attenuatus, qua data porta ruat, naturæ ductus ſequens; præſertim ubi noxia Curatricum temeritas, regimine calidiori, & *Decocto C. C. cum floribus Calendulæ, &c.* adhibitis, oleum igni affuderit, Quicquid autem ſanguinem potenter diluit contemperatque, licet non immediatè, in quantum tamen ejuſdem fluxum cohibet, tum puſtulis, tum faciei manuumque tumori in ſtatu conſervandis neceſſariò conferet: cùm ex adverſo Remedia calidiora, licèt ad hunc ſcopum rectius videantur collimare, cùm tamen jugem hunc ſanguinis fluxum promoveant, longiſſimè aberrent. Quinimo nec dubium mihi eſt quamplurimas mulieres hoc errore periiſſe, dum ſc. Aſſiſtentes, ne puſtulæ ob ſanguinis fluxum conſiderent, veriti, malo huic Cardiacis medicamentis, & regimine adhuc calidiori adhibitis occurrere niterentur, quo facto miſellas certiùs peſſundederunt; quantumlibet *adſtringentia* varia Cardiacis admiſcentes; Hæmorrhagiam ſiſtere, atque puſtularum unà tumoriſque debitam elevationem tueri ſategerint.

Haud ita pridem *Dominam* tam virtutibus quàm ſtirpe prænobilem, *Variolis* nigris & mali moris laborantem, tractavi. Quamvis autem ab initio iis omnibus illi interdixeram, à quibus ſanguis exagitari poterat, cùm tamen temperamento eſſet admodum ſanguineo, viridi juventâ vegetâque, fervida etiam anni tempeſtas accederet, derepente, tertio ſcilicet die ab eruptione, ita largo *Menſium profluvio*, tempore illis non debito, correpta eſt, ut aſtantes mulieres eam jam abortiviſſe ſuſpicarentur. Licèt hoc ſymptoma ad dies multos importunè urgeret, non tamen idcirco exiſtimavi Lactis & Aquæ uſum à me præſcriptorum, intermitti deberi: quid quod magis jam neceſſarium illum eſſe, & liberalius adhuc indulgendum cenſuerim: quod etiam per omnem morbi decurſum factitavimus, præſertim cum appeteret *Febris Maturatio*. Quo quidem tempore Medicus Doctiſſimus, Candidiſſimuſque, Dominus *Do. Millington*, ejuſdem mecum olim *Collegii Socius*, jam amiciſſimus, ad ſociam operam invitabatur; qui cùm omnia ſatis bene reſpondere, pro hujus morbi genio animadverteret, mihi lubèns aſſenſit, ut pergeret ægra dictos liquores affatim haurire, quos ipſa ſibi gratiſſimos, & tam ad ſalivam facere, quàm ad refrigerium & refectionem ſæpè affirmabat. Cùm verò jam indurari facies cœperit, & cruſtâ obduci, ab halitibus putridis à materia purulenta, quæ in hoc peſſimo *Variolarum* genere malè olebat, intromittendis ægræ noſtræ metuentes, vini Canarini ſemicocti cochlearia paucula, ſemel in die aſſu-

aſſumenda, vel quoties in ventriculo ægritudinem aliquam perſentiſceret, conceſſimus. Pauculis hiſce, niſi quod hauſtulum etiam *Paregoricum* horâ ſomni quotidie imperavimus, convaluit; neque delirio, neque alio quovis ſymptomate, præter dictam Hæmorrhagiam, grave aliquod periculum minitante. Facies manuſque ſatis intumeſcebant; puſtulæ, quantum tulit morbi ſpecies, ſatis magnæ erant; Salivatio copioſa & facilis ad metas uſque; poſtremo quantumlibet puſtulæ, quæ faciem obſidebant, cum matureſcerent nigredinem affectare viderentur, in pleriſque tamen ejus partibus flaveſcebant.

Quibuſcunque verò caloris atque inflammationis gradibus *Variolarum* ſpecies, huic *Conſtitutioni* peculiaris, alias aliarum *Conſtitutionum* ſpecies ſuperaverit, cùm tamen *Diſcretæ* eſſent Puſtulæ, vel ſaltem *paucæ*, docuit experientia, non opus eſſe tantâ prædictorum liquorum quantitate ingerenda; ſatis autem fuit, ut æger pro ſitis modo atque imperio cerevíſiam tenuem potaret, juſculis Avenaceis, Panatellâ, & pomo cocto ſubinde, veſceretur, & ſi ex Ephebis exceſſerat, *Poregoricum ex Syrupo de meconio*, cùm vel ægrotaret, vel ob nimias vigilias delirare inciperet, aſſumeret. Neque aliud quicquam tentabam (niſi quòd ægros lecto addicerem) ubi puſtulæ *raræ* comparebant. Atque hâc ſolâ Methodo Chariſſimus mihi filius, *VVilliam Sydenham* diſtincto hujuſcemodi Variolarum genere laborans menſe *Decembri* 1670, favente Numine, reſtitutus eſt.

De Variolis hujus *Conſtitutionis* nihil ſuperaddam, cùm jam aliam ſpeciem fuſiùs tractaverim, à quibus hæ in eo tantùm diſcrepant, quod naturæ ſuæ calidioris fuerint, & magis *inflammatoriæ*; unde ſequitur, diligentiorem adhuc operam fuiſſe navandam, ut reſtingueretur intenſior iſte calor, qui tam iis naturalis erat, & ægro ita certum minitabatur incendium.

CAPUT. VII.

Colicæ Bilioſæ An. 1670, 71, 72.

PEr omnes hujus *Conſtitutionis* annos, cùm ſanguis ad humores cholericos fervidóſque in viſcera deponendos propenſior eſſet, *Colica Bilioſa* præter ſolitum plures invaſit; qui morbus licèt *Chronicis* annumerari debeat, ac proinde extra oleas mihi ſit, cùm tamen ab eâdem ſanguinis indiſpoſitione penderet hoc tempore, à qua & *Epidemici* plerique qui tum graſſabantur, vel eo nomine hic mihi veniet tractandus, præcipuè verò quia animadverti, morbum hùncce eadem planè præceſſiſſe ſymptomata Febrilia, quæ *Dſenteriam* per illa tempora regnantem præcedere ſolebant; atque eundem etiam aliquando (quod ſupra notavi) *Dyſenteriam*, quæ poſt diuturnos cruciatus ægro tandem valedixiſſe videretur, fuiſſe inſecutum. Ubi verò *Dyſenteriam* diutinam non excipiebat, plerumque à Febre ordiebatur, quæ per horas aliquot tantùm affligens, in hunc morbum ſolebat deſinere. Juvenes ut plurimum temperamento calido ac bilioſo præditos, æſtate præſertim adoritur. Inteſtino-

norum dolor atrociſſimus eſt, & præ cæteris omnibus, quibuſcum mortalium calamitoſiſſimi committuntur, maximè intolerabilis. Inteſtina nonnunquam quaſi in jectâ faſciâ conſtringit, nunc in punctum contractus quaſi terebello perforat: ſubinde remittitur dolor, mox recrudeſcit Paroxyſmus, quem æger præſentiens, vultu miſerabili atque ululatu ceu præſentem exhorret, & averſatur. Sub initio hujuſ morbi non ita certò ad unum aliquod punctum determinatur dolor atque in ejuſdem progreſſu; neque tam crebra eſt vomituritio, neque alvus ita pertinaciter *Catharticorum* vim eludit; quo autem magis augetur dolor, eò obſtinatiùs in puncto figitur; vomituritio ſuccedit frequentior & major alvi Adſtrictio; donec tandem ab ineluctabili horum ſymptomatum vi *totalis Periſtaltici inteſtinorum motûs inverſio* (niſi maturiùs quis tulerit ſuppetias) atque *Iliaca Paſſio* procurantur; in quo morbo *Cathartica* Medicamenta omnia in *Emetica* ſtatim tranſeunt: Enemata etiam injecta, unà cum alvi fæcibus, per omnem inteſtinorum ductum ſurſum lata, vomitu ejiciuntur. Quæ hoc modo excernitur materia, ſincera ſi fuerit atque ἀμιγὴς, viridis aliquando, aliquando etiam flava, aut inſoliti cujuſdam coloris ſpectatur.

Cum ſingula hujus Affectus Phænomena, eum ab acri aliquo ſive humore ſive halitu, è maſſa ſanguinea in inteſtina excuſſo, naſci apertè doceant, Indicatio Curativa primaria mihi hæc eſt, ut ſc. evacuetur dictus humor, tàm *Antecedens* in venis, quàm *Continens* in viſceribus concluſus; altera verò ab hac, ut Anodynorum uſu & compeſcatur humorum eò tendentium impetus, & mitigetur immitiſſimus dolor.

* Sanguinem itaque è brachii venis paulò liberaliùs educi [ſi nempe id fuerit hactenus intentatum & poſt horas 3. vel 4. Anodynum exhiberi curo. Poſtero die Catharticum aliquod Lenitivum præſcribo, interpoſito die uno repetendum, ad tertiam etiam nonnunquam vicem, prout humoris reliquiæ plures mihi videntur, aut pauciores. Obſervandum eſt autem, quòd ſi malum hoc ſive Fructibus Horariis nimis avide ingeſtis, ſive alii cibo cuicunque δυσπέπτῳ originem ſuam debeat, unde ſc. ſucci pravi corupcique primùm in ſanguinem tranſmittebantur, atque ex eodem poſtliminio in viſcera; rebus, inquam, ſic ſtantibus, ventriculus ante omnia eluendus eſt. Lacte Cereviſiato affatim hauſto, & per vomitum rejecto, quo exantlato, Anodynum propinandum eſt; ſequenti autem die primùm vena ſecanda, & in cæteris eo, quem jàm docuimus, ordine procedendum.

At verò cùm & doloris vehementia, & vomituritio, ob quam inteſtina ad inverſionem quaſi feruntur, Catharticorum operationi obſiſtant, intendendæ ſunt eorundem vires, neque Leo ſubere excipiendus, fruſtra enim mitius Catharticum exhibueris, niſi fortè æger alvo ſit facilè ſolubili, quod diligenter inquirendum eſt: Cùm enim hujuſmodi medicamen viam ſibi facere per inteſtinorum canales non valeat, æger ab eo læditur magis, dum ſcilicet ab ejuſdem inefficaci agitatione & vomitus & dolor augentur. Potio Cathartica Lenitiva ex infuſione *Tamarind. fol. Senn. & Rhei*, in qua diſſolvi poſſunt

Man-

* *Curatio.*

Manna, & *Syr. Roſaceus*, Catharticis aliis anteferenda, cùm humores minùs exagitet & commoveat: Cùm tamen ſive ob ægri adverſationem medicamenti formæ liquidioris; ſive vomituritionem, in ventriculo retineri vix queat, Pilulæ neceſſariò in ſubſidium vocandæ; inter quas *Cochiæ* mihi præ cæteris ſemper placuere, utpote certiſſimo pede quam cæperunt viam inſiſtentes, tum in hoc caſu, tum in aliis pleriſque. Ubi verò tanta eſt ſive Ventriculi debilitas, ſive etiam Vomiturio, ut nec Pilulæ poſſint detineri, ibi remedium primò *Anodynum* impero, & paucis horis elapſis *Catharticum*, eo temporis ſpatio interjecto, ut *Catharticum* à *Narcotico* tanto diſtet intervallo, ut ab eo non vincatur & pereat, eas autem in vintriculo moras trehat, quæ ad virtutem purgativam eidem communicandam ſufficiant, ut ſuam demum exerat operationem, ceſſante altero. Licèt *Catharticum*, modò id poſſit fieri, diu poſt *Anodynum* rectiſſimè propinatur, cùm etiam ad horas duodecim ab hoc aſſumpto, alvus iſti ægriùs reſpondeat, atque non niſi operoſiùs ſolvatur.

Cùm autem hic uti in aliis pleriſque morbis in quibus indicantur *Narcotica*, *Catharticum* ſemper dolorem intendat (ſaltem finitâ jam operatione, quâ quidem vigente mitiùs nonnunquam cum ægro agitur,) idcirco ſolenne mihi eſt *Anodynum* ingerere, ubi primùm expiravit *Cathartici* ἐνέργεια. Quale quidem mane etiam & ſerò quotidie hauriendum impero, ſpatio ſc. omni inter Purgationes medio, quo certiùs dolorem conſopiam, donec Catharſis debitè fuerit celebrata.

Peractâ *Cathartici* humorum ὀργασμὸν compeſcere (quod jam ſolum reſtat agendum) *Anodyno* mane & veſperi jugiter exhibito, contendo; quod etiam ſæpius aliquando eſt repetendum: nec unquam mihi contigit, dolores vehementiores ſedare poſſe niſi Doſi largiori & reiteratâ; quæ enim alteri malo debellando par eſſet, ab hoc vincitur, violentiâ doloris remediis vires frangente. Tutiſſimè autem repetuntur *Narcotica* urgente hujuſmodi dolore, non item ubi ille deſierit. Quamobrem doloris indicium ſecutus, *Narcoticum* repeto, donec vel ceſſaverit ille, vel admodum fuerit mitigatus; eo nihilominus interjecto temporis ſpatio, ut compertum mihi ſit, quid à doſi præcedente ſperari debeat antequam alteram ſuperaddam. Plerumque verò, niſi ubi ſummè viget dolor, *Paregoricum* mane & ſerò exhibitum ſufficiet. *Anodynum* mihi familiare *Laudanum* iſtud *Liquidum* eſt ſuprà deſcriptum, cujus *guttæ* xvi in Aqua Cardiaca ſtillatitiâ ſolvuntur, vel augetur doſis pro doloris magnitudine.

Simpliciſſima hæc Methodus, quâ primùm Humor peccans Venæſectione & Purgatione evacuatur, deinde *Narcoticorum* ope conciliatur quies, ſemper mihi feliciſſimè ceſſit præ aliis quæ mihi hactenus innotuêre omnibus. Cùm *Enemata* Carminantia, eo fine injecta ut humores acres exterminent, crabrones irritent tantùm, & concitato humorum tumultu diuturniorem raddant morbum. Hic autem imprimis animadverti volo, quod licèt tam Phlebotomiam quàm Catharſin huic ſedandi Methodo neceſſariò eſſe præmittendum affirmavero, nonnunquam tamen, re ita poſtulante, ea utrâque omiſſâ à *Paregoricis* ordienda tela eſt. Exempli gratiâ, ubi ob prægreſſam ægritudi-

tudinem aliquam Evacuationes copioſiores non ita diu ante *Colicæ* adventum inſtitutæ fuerint; (non rarò enim ob viſcerum debilitatem, maximè ſi accedat major caloris gradus à vino, vel ſpirituoſo liquore alio immodice hauſto, qui nuper ab alio convaluêre morbo in hunc præcipitantur) hoc, inquam, in caſu non modò non neceſſarium, ſed & noxium eſſe cenſeo, alia inſuper adjiciendo Cathartica novos excitare tumultus, atque omnia denuò perturbare. Illud jam taceo, quod in hoc Affectu æger ut plurimum, priùs quàm conſulatur Medicus, repetito *Enematum* uſu inteſtina ſatis proluit; ita ut partim hac de cauſa, partim ob diuturniorem morbi moram *Narcotica* ferè ſola in uſum videantur revocanda.

Menſe *Auguſto* 1671, Nobiliſſimus Dominus Baro *Annesly Colicâ Biliosâ* laborans cum cruciatu intolerabili, & frequenti vomituritione, jam ab aliquot diebus ad Caſtellum de *Belvoir* acccerſiri me juſſit, nullum non Enematum genus, atque alia inſuper remedia à Medicis Doctiſſimis Experientiſſimiſque eo locorum degentibus præſcripta jam tentaverat. Ego nullis uſus ambagibus, repetitum Narcoticorum uſum ad normam jam traditam ſuaſi, quorum ope propediem convaluit, & mecum ad urbem ſanus rediit.

Quandoquidem autem dolor hic præ cæteris quibuſque ex ſua natura recidivus ſit, omnis ei revertendi anſa *Anodino* bis quotidiè ad aliquot dies exhibito præſcindenda eſt. Quòd ſi, quoties intermittitur Narcoticum, dolor ſubinde recrudeſcat, [ut nonnunquam fit] nihil à me hactenus excogitari potuit, quod ad perſanandum ægrum ita certò faceret atque *Equitatio*, vel in curru vectio, quo longiora itinera confici debuêre, Anodyno interim mane & ſerò indeſinenter propinato. Hujuſmodi enim exercitiis materia morbum committens in corporis habitum deducitur, & ſanguis perpetuâ agitatione comminutus de novo quaſi depuratur; ipſaque demum inteſtina caloris nativi excitatione haud parum corroborantur ac refocillantur. Nec pudet fateri, me dicto excercitio in partes adſcito morbum hunc, cui alio quovis modo devincendo par non fui, plus ſemel penitus expuliſſe. Neque verò illud tentandum eſt, niſi poſt evacuationes debitas ſufficienter celebratas, neque ab eo niſi poſt dies aliquam multos deſiſtendum.

Pauper quidam mihi vicinus, qui & adhuc eſt ſuperſtes, *Colicâ Biliosâ* vehementiſſimâ per hos annos laboravit, quam *Catharticis*, *Clyſteribus*, *Globuliſque plumbeis* devoratis expugnare; diu, ſed fruſtra erat conatus: Hîc *Ego* ad frequentem Narcoticorum uſum confugi, neque pœnitendâ operâ, quamdiu enim iſta repeterentur, ſatis rectè habuit, ſed cùm his palliaretur tantùm malum, non extirparetur,) revertebatur enim ut primùm erat exhauſta Narcoticorum vis.) Ego hominis miſertus, & gravi morbo, & re angustâ afflictiſſimi, Equum ex meis commodabam, quo iter dicto jam modo peragendum aggrederetur; eoque ad dies pauculos continuato, viſcera eas vires recepere, ut morbi reliquiis excutiendis paria jam eſſent, & ſine Anodynorum præſidio omnino convaleſceret.

Et ut quod res eſt loquar, non in hoc tantùm caſu, ſed in morbis aliis

Chro-

Chronicis] quàm pluribus hoc exercitii genus nunquam non cum uberrimò fructu uſurpatum memini, modò quis in illo improbiùs perſeveraret. Si enim nobiſcum reputemus ventrem inferiorem, in quo diſponuntur organa ſecretoria, hoc maxumè exercitio vibrari, eaque ſuccuſſationibus aliquot mille uno in die exagitati ſolere, facile credemus, eadem ſuccum quemlibet recrementitium ibi impactum ope dicti exercitii poſſe excutere, & (quod majoris adhuc eſt momenti) validioris iſtâ caloris nativi excitatione ita corroborari, ut munere, quod iis mandavit natura, in ſanguine depurando rectè defungantur.

Diætam, ſi junior fuerit æger & calidioris temperamenti, refrigerantem atque incraſſantem impero, puta Hordei cremorem, Panatellam, *&c.* & tertio quoque die, ſi latret adhuc ſtomachus, pullum teneriorem, merulamve piſcem coctum; Potum non alium concedo, quàm cereviſiam tenuem mitemque, vel lac cum Aquâ coctum, neque ulteriùs quidquam indulgeo, niſi Equitatio ad redintegrandam ſanitatem neceſſaria, pleniorem victum & generoſiorem poſtulet liquorem, quibus rependantur ſpirituum exercitio exhauriendorum damna.

Quinimò obſervatione conſtat, quod ubi hic morbus minùs peritè tractatus diutiſſimè fatigaverit, ita ut viſcera elangueſcerent, atque æger extremâ jam macie atque debilitate tantùm non eſſet confectus, in hoc inquam, caſu liberalior ſive *Aqua Epidemica*, ſive *Mirabilis*, ſive alius demum cujuſcunque, quâ ſanus maximè delectabatur, uſus, hoc tempore eundem ultra ſpem omnem juverit; hujus enim ope pauciſſimæ iſtæ caloris nativi ſpirituumque reliquæ excitabantur, & fermentum præternaturale viſceribus adhærens, & novis paroxyſmis fomitem ſubinde miniſtrans, à liquoribus magis ſpirituoſis extinguebatur.

Porrò ut in morbi curatione, ita etiam & eodem jam depulſo, Diæta illa tenuis, de qua diximus, adhuc aliquandiu eſt obſervanda. Cùm enim morbus hic recidivam præ aliis omnibus affectet, atque inſuper ſedem ſibi delegerit præcipua Coctionis inſtrumenta [*viſcera* intelligo, jam ab eodem infirmata] vel leviſſimus hujus generis error malum haud leve confeſtim apportabit. Quocirca tam in hoc, quàm in cæteris omnibus viſcerum Affectibus cibi δύσπεπτοι cane pejus & angue ſunt vitandi; & qui conceduntur, εὔπεπτοι eâ tantum quantitate ſemendi, quæ ad vitam ſuſtinendam poſſit ſufficere.

* Fœminarum nonnullas vexat *Affectus Hyſterici* ſpecies quædam, *Colicam Bilioſam* ita ad unguem referens, tam doloris acerbitate, quàm ſitu, tum etiam humoribus coloris flavi viridiſque vomitu rejectis, ut mihi obiter tractanda veniat, ne â quopiam pro jam dicto morbo hæc habeatur.

Quæ habitu corporis laxo crudoque ſunt mulieres cum hoc malo præ cæteris confligantur, quæque alio aliquo Affectu Hyſterico jam pridem laboravere, aut (quod ſæpenumero fieri ſolet) quæ à partu difficili ac laborioſo ob natum infantem grandiuſculum, qui vires & naturam maternas nimis exhauſit,

* *Colica Hyſterica.*

vix evaſêre. Regionem ventriculi, nonnunquam & paulo inferiorem, dolor haud mitior quàm in Paſſione Colicâ Iliacâve primùm obſidet, quem vomitiones ſequuntur enormes, nunc viridis materiæ, nunc verò flavæ. His accedit (quod ſæpe obſervavi) major animi dejectio deſperatioque quam in morbo alio quocunque. Poſt diem unum alterumve faceſſit dolor, qui poſt paucas ſeptimanas revertitur, nihilo leniùs ſæviens quàm antequam ſolveretur Paroxyſmus, *Icterum* quandoque ſatis ſpectabilem, comitem ſibi adſciſcit, intra dies pauculos ſponte evaneſcentem. Ceſſantibus jam ſymptomatis omnibus, ubi ægra ſibi ſatis valere videatur, leviſſima animi commotio, ſive ab ira ſive à dolore ea fuerit excitata (quibus hoc in caſu promptiſſimè afficiuntur fœminæ] dolorem ferè revocat; quod etiam & de Ambulatione, & de alio exercitio quolibet præmaturè nimis ſuſcepto dicendum eſt; cùm ab hujuſmodi cauſis eleventur vapores in habitu corporis laxo atque imbecilliori. *Vapores* cum vulgo dico, cùm ſive iſtiuſmodi ſint, ſive *Convulſiones* particularum partium, utrovis pariter modo ſolventur φαινόμενα. Hi vapores, ſive Convulſiones hæ, ubi hanc illamve corporis regionem invaſerint, pariunt ſymptomata, ei, quam invaſere, parti accommoda; ac proinde licet unum atque eundem ubique morbum faciant, pleroſque tamen quibus miſeri crucientur affabre ſimulant; quod vel ex hoc liquet Affectu, qui cùm partes *Colo* adjacentes inſederit, *Colicam Bilioſam* ad amuſſim imitatur. Neque minùs id patet in multis aliis corporis partibus eodem morbo tactis; e. g. nonnunquam *Renum* alterum vehementiſſimo dolore afficit, unde vomitus immanis; atque etiam per ureteris ductum perſæpe delatus, *calculum* ſimulat, & cùm ab Enematis aliiſque medicamentis Lithontripticis & calculo exturbando dicatis exaſperatur, uno eodemque tenore diutiſſimè affligit ſubinde etiam (præter morem ſuum, cùm per ſe omni vacet periculo) ægrum ad plures deducit. Vidi inſuper & ſymptomata ab eodem prognata, quæ *veſicæ calculum* omnino referebant: Non ita diu eſt, à quo noctu excitabar, ut Comitiſſæ mihi vicinæ, dolore in veſicæ regione admodum violento & urinæ ſuppreſſione derepente correptæ, conſulerem: Cùm ego illam Affectibus Hyſtericis variis obnoxiam certò ſcirem, atque ex eo augurarer, non iſto eam, quem putabat, laborare morbo, Enemata, quæ parabat ancilla, injici non patiebar, ne ab iis creſceret morbus, at horum loco, atque Emollientium, v. gr. *Syr. de Althæâ, &c.* quæ adferebat Pharmacopola, *Narcoticum* exhibui, quod ſymptoma illud ſubitò compeſcuit. Neque ſanè *vel* una aliqua pars corporis ab hujus mali inſultibus penitus eximitur, ſive interna ea fuerit, ſive externa, ut ſunt Fauces, Coxæ, Crura, in quibus omnibus dolorem excitat intolerabilem, atque, ubi diſceſſerit, teneritudinem quandam quæ tangi recuſet, relinquit, perinde ac ſi carnes multo verbere fuerint emollitæ.

Quemadmodum autem quædam ad *Colicæ Hyſtericæ* hiſtoriam pertinentia obiter tradidi, ne ſc. illa pro *Bilioſa* falſo haberetur; ita & quædam etiam alia ἐν παρόδῳ attingam, ad *Symptomatis* doloris, qui eam comitatur, curationem facien-

cien-

cientia: *Curatio* enim *radicalis*, quæ *morbum* ſublatâ cauſa tollit, alterius omnino eſt & ſpeculationis, & loci.

Venæ-ſectio & repetitæ purgationes, quæ in *Colica Biliosa* incipiente apertiſſimè indicantur, hîc locum non habent niſi in caſu infrà dicendo. Docet enim experientia, & exaſperari dolorem, & invaleſcere ſymptomata alia omnia, à tumultu, quem iſta cient, adjuta; atque adeò plus ſemel animadverti, *Enematum*, vel leniſſimorum, repetitionem, continuam ſymptomatum ſeriam invexiſſe. Experientiæ ratio etiam aſtipulabitur, quæ morbum hunc à ſpirituum potius ἀταξίᾳ atque inordinato motu, quàm humorum vitio aliquo produci dictabit, ſi expendamus nempe circumſtantias illas, quibus ut plurimum originem ſuam debet: Hujuſmodi ſunt, magnæ atque indebitæ ſanguinis profuſiones, motus animi uti etiam & corporis violentiores, & alia id genus. Quæ omnia, remedia illa ſuadent proſcribenda, à quibus major ſpirituum perturbatio poſſit excitari, atque eorum loco *Anodyna* eſſe uſurpanda, licèt *viridis* ac pravus materiæ vomitu rejectæ color contrarium indicare videatur: Subtilior enim eſt atque minutior colorum ſpeculatio, quàm ut evacuationibus, quas ipſo facto nocentes deprehendimus, authoritatem conciliare valeat. Nulluſque dubito, morbum hunc (qui licèt acerbiſſimum dolorem, nullum, tamen vitæ diſcrimen apportat) ob errores hoc nomine commiſſos, lethalem ſæpenumerò evadere. Adde, quod ſi quis *Emeticam* vel fortiſſimum hodie propinaverit, ut ſc. eam, quam putat, morbi mineram exhauriat, ægra poſtero die materiam æquè viridem aut pravi alterius coloris, atque erat prior illa, evomet.

Obſervandum eſt tamen, eam quandoque ſanguinis atque humorum copiam reperiri, quæ *Narcotici* operationi eò uſque obſiſtat, ut, quamlibet ſæpiſſimè repetatur, orgaſmum tamen cohibere nequeat, niſi ſecta prius ægræ vena, aut alvo ſubducta; quod in fœminis temperamenti magis ſanguinei atque viraginibus mihi ſubiit notare. Si ita ſe res habeat, vel Phlebotomia, vel Catharſi, fortè etiam utraque, *Anodyno* via aperienda eſt. Celebrata enim harum utravis, *Narcoticum*, quod priùs ſummâ licet doſi exhibitum nihil quicquam profecit, jam etiam in mediocri doſi, effectum obtinebit cui deſtinabatur. Rarò autem hoc contingit, neque tum reiteranda ſunt hæc remedia. Quibus præmiſſis, ubi opus iis fuerit, in *Anodynis* eâ methodo, quam in *Colica Biliosa* propoſuimus exhibendis progrediendum eſt, quæ crebriùs parciuſve ſunt ingerenda pro doloris recedentis ratione. Quæ quidem Methodus præſens atque inſtans vehementiſſimi doloris *ſymptoma* tantùm reſpicit; cùm non hîc loci illam, qua morbi *cauſæ* occurritur, tractandam in me receperim.

Cùm verò hic morbus tam in Hypochondriacis, quàm Hyſtericis (nam utroque, ut alio loco dicetur, par eſt ratio) ſæpiſſimè in *Ictero* deſinere ſoleat, atque iiſdem paſſibus quibus hic ingreditur, iſte ſe proripiat; obſervandum occurrit, quòd in hac Icteri ſpecie curanda Cathartica omnia, vel omnino omittenda, vel ſi adhibenda fuerit, *Rhabarbaro* ſolùm, vel leni quovis Medicamento utendum. Etenim metuendum, ne à Catharſi novi tumultus cieantur, ac-

proinde Symptomata omnia poſtliminio recurrant. In hoc itaque caſu nihil omnino agendum, cùm Icterus huic occaſioni originem debens, ſenſim ſponte ſua faceſſat, ac tandem brevi temporis ſpatio penitus evaneſcat: Sin autem Icterus longas moras nectat, atque non niſi ægre diſcedere videatur, ad Remedia confugiendum. Hoc uti ſoleo, ℞. *Rad. Rub. Tinctor. & Curcumæ an.* ℥j. *Chelidon. maj. cum toto, & ſummitat.* Centaur. *min. an. M.* 1. *coq. in æqualibus partibus vini Rhenani & aquæ font. ad* ℔ij. *Colatura diſſolve ſyrup. de quinque Radicibus* ℥ij. *M. ſ. f. Apozema, capiat* ℔ß. calidè mane & ſerò uſque dum convaluerit. At ubi Icterus per ſe invadit, Colicâ neutiquam prægreſsâ, omnino oportet, ut præter alterantia jam dicta, etiam C*holagoga*, *i. e.* que per alvum bilem ſubducunt, ægro exibeantur, nempe ſemel vel bis antequam aggrediatur uſum præſcripti Apozematis, & poſtea ſemel ſingulis ſeptimanis durante ejuſdem uſu. Ut ℞. *Electuar. è ſucco roſar.* ʒij. *Rhabarb. ſubtiliſſ. pulv.* ʒß. C*remor. tartari* ℈j. *cum ſ. q. ſyr.* Cichor. *cum Rheoſ. Bolus. Sumat. ſummo mane, ſuperbibendo vini Rhenani hauſtulum.* At ſi vel his diu continuatis morbus adhuc obſtiterit, ad *Aquas ferreas*, quales ſunt iſtæ *Tunbrigenſes*, adeundum, quæ ex ipſo fonte bibendæ ſunt ſingulis matutinis dum convaluerit. Atque hæc de morbis hujus C*onſtitutionis*.

SECTIO QUINTA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica partis Anni 1673. *atque integrorum* 1674, 1675.

CIrca initium menſis * *Iulii* 1673. alia quædam *Febris* ſpecies eſt ingreſſa, C*onſtitutione* verò necdum ita ad eam unicè diſpoſitâ, ut penitus excluderentur C*onſtitutionis præcedentis* morbi, non admodum fuit Epidemica. Nondum enim deſierat iſta *Variolarum* ſpecies, quæ Anno 1670. primum cœpit invadere, licèt jam & rariùs occurreret, & mitiora eſſent ſymptomata; ita ut bini hi morbi pari ferè paſſu procederent, neuter verò multum graſſaretur: *Priori* Conſtitutione nondum ita prorſus evaneſcente, ut nullos proferret morbos veteris proſapiæ, [*Diſenteriæ* enim perpaucæ adhuc reperiebantur,] neque *Novâ* ita adhuc confirmatâ, ut eos produceret, qui alios exterminarent omnes.

Et per Autumnum hunc & Hyemem omnem *Variolæ* pari cum hac *Febre* incedebant paſſu, neutro tamen morbo admodum graſſante, atque interim tantùm non extinguebantur *Dyſenteriæ*. *Novembri* autem tum currente, poſt acerrimum Gelu ad dies aliquot perdurans, ſuccedente inſperatò tempeſtate

* 1673.

peſtate calidiori, quàm ego me per iſtud anni tempus unquam obſervaſſe memini, pauculæ Dyſenteriæ & paulò ante, & circiter Feſtum *Nativitatis Domini* hîc illic ſpargebantur: Hæ autem extremum morientis Lucernæ conatum referebant, mox enim morbus hiſçe [iſta ſaltem ejus ſpecies] omnino intercidit.

* Præmaturè admodum ſequente Anno, menſe ſc. *Januario*, invadebant *Morbilli*, haud minùs Epidemici atque erant iſti, qui eodem fermè tempore Anni 1670 fuerant ingreſſi. Etenim in nullam non ferè familiam ſe inſinuabant, infantes præ cæteris omnes adorti. Non autem perinde Regulares erant, neque Typum ita ad amuſſim ſervabant, atque iſti, qui prædicto anno infeſtabant. De hac autem illorum ab invicem diſcrepentiâ plura dicam, ubi de illis agam particularius. Hi magis indies magiſque graſſabantur ad *Æquinoctium* uſque *Vernale*, à quo tempore iiſdem gradibus decreſcebant, donec paulò poſt elapſum *Solſtitium Æſtivum* tandem evaneſcerent.

Sicut autem *Morbilli Epidemici*, qui invadebant initio anni 1670, *Variolas nigras* ibidem deſcriptas, introducebant, hi pariter haud minùs Epidemici, qui initio hujus anni comparebant, *Variolarum* ſpeciem introduxêre iſti perſimilem. Cùm enim (quod prius eſt notatum) *Variolæ* præcedentis *Conſtitutionis* poſt priores annos duos puſtulas emitterent minùs ac minùs nigricantes, majores inſuper ſenſim & majores donec ſub finem anni 1673, pro ſpeciei ratione, mites eſſent & benignæ, jam receptâ priſtinâ feritate, & peſſimis ſymptomatis ſtipatæ revertebantur. Invaluit hæc Variolarum ſpecies Autumno proximo, longiùs etiam in Hyemem excurrens quæ, cum ſoliris calidior multò eſſet, morbo favebat; appetente verò tempeſtate frigidiore imminuta eſt, Febri jam graſſanti mox locum cedens.

* *Febris* hæc, quæ per annum perſeverarat omnem, initio *Julii* 75. longè lateque depopulata eſt; ſed *Autumno* jam appropinquante in viſcera cœpit converti, nunc *Dyſenteriæ* ſymptomatis, nunc *Diarrhœa* ſe prodens, licet quandoque neque hanc haberet comitem, neque illam, ſed caput magis tentabat, ſtupidiores reddens ægros. *Variolæ* interea, quæ jam pauculos hinc inde affecerant, ſub *Æquinoctium Autumnale* penitus diſparebant, vix unum alterumve jugulantes. Jam enim *Febris* alios vincens Epidemicos, anni prædominio potiebatur. Obſervandum eſt nihilominus, quòd cùm proclivior eſſet Febris hæc materiam morbificam in viſcera deponere, quæ Dyſenteriam quandoque, ſæpius autem Diarrhœam excitabat; ex hac occaſione Ventris Tormina eam edidiſſe ſtragem vulgò putabantur, quæ Febri huic revera fuerat imputanda; licet nemo, qui ægrotos hoc Autumno tractaverit, neſcius ſit, quantum invaluerit hæc Febris; ut nec etiam, *Dyſenteriam* dictam & *Diarrhœam* pro *ſymptomatis* magis quàm *morbis* Eſſentialibus ac *Primariis* haberi debuiſſe.

Hunc Febris iſta curſum tenuit per omnem Autumnum, nunc caput petens, nunc viſcera, ubique ſæviens ſub perſona ſymptomatum iis partibus accidentium, ad finem uſque *Octobris*: Quo tempore quæ eo uſque tepida atque

* 1674. * 1675.

ad

ad inſtar æſtatis placida fuerat tempeſtas, derepente in frigidam humidamq; que eſt mutata; unde etiam *Catarrhi* & *Tuſſis* increbuêre magis quàm alio ullo, quod memini, tempore. Quod autem maximi erat momenti, Tuſſibus hiſce ſupervenire ſolebat *Febris* hujus Conſtitutionis *Stationaria*, quæ anſa hinc arreptâ & magis graſſabatur, & quædam etiam ſymptomata variabat. Cùm enim paulò ante, inſultus, ut jam dictum, in præfatas partes plerumque fieret, nunc in pulmones & Pleuram præ cæteris detorquebatur, unde ſymptomata naſcebantur *Peripneumonica* & *Pleuritica*: licet eadem omnino Febris eſſet, quæ *Iulio* 1673. ingreſſa ſine quavis ſymptomatum alteratione progrediebatur, donec *Catarrhi* iſti accederent.

Hi *Catarrhi* & *Tuſſes* uſque ad exitum *Novembris* perſeverabant, quo elapſo derepente minuebantur. Febris autem eadem planè manſit atque erat antequam Catarrhi ſe oſtenderent, licèt nec ita prorſus Epidemica, neque iiſdem ſymptomatis ſtipata, cùm horum utrumque per Accidens à Catarrhis penderet. Quinetiam recedentibus Catarrhis *Variolæ* hinc indeſpargi cœperunt, ejuſdem planè generis cum *Variolis* anni præcedentis; ſed cùm jam ſecundum fermè annum explevíſſent, non ita atrocia erant ſymptomata, ac ubi primùm invaderent. Quamdiu adhuc ſtabit hæc *Conſtitutio*, dicere non habeo; id certò ſcio illam perquam *Anomalam* atque irregularem hactenus fuiſſe, atque morbos omnes per eam natos ejuſdem omninò indolis.

De hujus *Conſtitutionis* Epidemicis, eo quo ſe invicem ordine excipiebant, jam agam.

CAPUT. II.

Febris Continua An. 1673, 74, 75.

HÆc, perinde atque alii Epidemici, mox ab ingreſſu ſocia habebat ſymptomata, quæ indicia haud obſcura dabant majorem & ſpirituoſam magis tunc eſſe inflammationem, quàm ubi morbus magis adoleverat. Etenim primo quo invadebat anno, uti & *Vere* inſequente, ſymptomata Pleuritica Febri ſuperveniebant, & ſanguis è venis extractus [ſaltem pro primâ & ſecundâ vice] *Pleuriticorum* referebat ſanguinem, at morbo jam provectiori ceſſabant ea ſigna Inflammationis intenſioris.

Præter ſymptomata Febribus *univerſis* communia, *hanc* Febrem iſta ſequebantur: Ut plurimum afficiebatur æger dolore Capitis & Dorſi ſatis atroci, ſtupore item, & dolore Articulorum, Artuumque tenſivo, imò & totius corporis, at mitiori aliquanto quàm Rheumatiſmo laborantes. Primis diebus calor & frigus ſibi invicem ſuccedebant, quandoque etiam ineunte morbo æger in ſudatiunculas erat propenſior. Lingua, ubi Febris ſuo genio erat permiſſa, nec ſicca, nec à colore naturali multum recedens, niſi quod magis alberet, neque ſitis multùm urgebat: Quòd ſi excalefieret æger ultra ordinariam Febris ſortem, lingua aridiſſima erat cum flavedine ſubfuſcâ, ſitis etiam

etiam intendebatur; Urinaque, quæ aliter colorem ferè naturalem ſervare ſolebat, intensè rubebat.

Febris his tantùm gravata ſymptomatis, ſi peritè tractaretur, die *decimo quarto* ægro valedicebat; pertinaciſſima, *primo poſt viceſimum.*

Inter hujuſce Febris ſymptomata eminebat affectus quidam *Comati* haud diſſimilis, quo correptus æger obſtupebat delirabatque, imò ad ſeptimanas aliquot dormitabat nonnunquam, nec niſi valido clamore expergiſcebatur, à quo ægrè excitatus oculos aperiebat tantùm, & poſt ingeſtum ſive medicamentum, ſive potum, cui aſſueverat, mox in ſtuporem dilabebatur ita quandoque profundum ut in Aphonia deſineret abſolutiſſima.

Qui ſic fuerat affectus æger ubi ad ſe rediit, die *viceſimo octavo* vel *trigeſimo* cœpit convaleſcere; cujus primum ſignum erat, quòd cibi aut potûs genus aliquod inſuetum aut abſurdum deperiret. Convaleſcentis caput ad dies aliquot debile atque infirmum, nunc versùs hanc partem, nunc illam mutabat; aliaque aderant ſigna, quæ caput plurima fuiſſe paſſum oſtenderent. At quo paſſu vires reſtituebantur, eo ipſo diceſſit dictum ſymptoma.

Quandoque non tam dormitabat æger, quàm tranquillè delirabat, incongrua tamen ſubinde effutiens ceu iratus, ac mente motus; at non eò excandeſcentiæ & furoris aſcendebat, quo ſolent ji, qui à Variolis atque aliis Febribus Phrenetici fiunt; à quibus hic in eo etiam diſcriminabatur, quòd per intervalla abruptè dormiebat, ſtertebat etiam profundiùs. Adhæc non ita erat acutum hoc ſymptoma atque illud, ſed erat diuturnius. *Pueris* etiam hoc plerumque accidebat, aut iis, qui nondum adoleverunt, illud *Adultis* maximè. In utriſque verò ſi ingererentur Calidiora remedia & ſolicitarentur ſudores, malum in caput facilè transferabatur, & dictis ſymptomatis anſam præbebat.

Ubi Verò ſymptoma hoc nec ſponte ſuâ acceſſit, nec medicamentorum vi coactum, morbus intra diem *decimum quartum* terminabatur ut plurimum, nonnunquam etiam intra tertium quartumve, quod factum vidi.

Autumno 1675. ut ſupra innuimus, Febris hæc per Dyſenteriam ſibi fugam quærere, nonnunquam & per Diarrhœam affectabat: Harum poſterior præcipuè ſæpe excurrebat, ſtupore adhuc manente. Utraque verò quantum diligenti obſervatione aſſequi poteram, nihil erat aliud, quàm Febris ſymptoma.

* Curationem hujus Febris quod attinet; ſub primum introitum, nempe *Julio* 1673, tum ex variis phænomenis ab iſtis longè diverſis, quæ præcedentem comitabantur, tum ex eo quòd Catharticis minus pareret, quibus feliciſſimè Febres omnes Conſtitutionis prægreſſæ deviceram, ſtatim didici, Febrem hanc eſſe alterius planè familiæ, & diutiùs, quàm ſolebam aliàs, in ejus ſpecie inveſtigandâ hærebam, & ex conſequenti anxius dubitabam, quem mihi Curationis ſcopum proponerem, Quo enim tempore primùm erupit hæc Febris, nullum habuit alium Epidemicum ſibi *σύγχρονον*, cujus perſpecto genio de hujus naturâ veriſimile aliquid conjectare poſſem, cùm Variolæ, uti dixi, quæ illam comitabantur, nigrarum iſtarum, quæ anno 1670 invaſerant,

* *Curatio.*

rant, reliquias omnino referrent, jamque & mitiſſimæ eſſent & tantùm non exolerent. Nihil mihi itaque aliud jam reſtabat; niſi ut in hunc morbum nudum & ab aliis ſepoſitum accuratiſſimo examine inquirerem, atque oculo ad *Juvantia & Lædentia* quàm diligenter maximè potui ſemper intento, viam pro virili, Exploratoris inſtar, prætentarem. Atrox capitis dolor, propenſioque quam habebat hic morbus ad dolores lateribus infigendos, tum etiam ſanguis Pleuriticorum ſimilis, me ſtatim edocebant, Inflammationem haud mediocrem huic Febri ſubeſſe, nec tamen eam poſſe ferre largiorem iſtam evacuationem, quæ Pleuritidi convenit: Sanguis enim poſt primam aut ſecundam ſaltem vicem detractus Glutinis colorem, quo tegebatur ſuperficies, protinus amiſit, nec repetita adhuc venæ ſectione levabatur æger, niſi fortè morbus in Pleuritidem veram tranſiret; quod nonnunquam accidebat poſt regimen juſto calidius, præſertim primo *Vere* quo invadebat, ſc. *Anno* 1664; quo tempore â ſolis acceſſu occaſionem nactus (cum etiam nondum adoleſceret morbus & principio magis ſpirituoſo inniteretur quàm poſtea) ad genus Peripneumonicum videbatur accedere. Cùm verò & experientiâ & exemplo à repetitâ Phlebotomiâ deterrerer, licèt luce clarius eſſet Febrem hanc, præcipuè ſub primum ingreſſum, haud parum inflammatoriam fuiſſe, nihil jam reſtabat, quo ejus calor reſtingui poſſet præter *Enemata* ſæpius repetenda, & medicamenta Refrigerantia. At præter hos Affectus Inflamationem apertè prodentes, illud *ſtuporis* Phænomenon, Febri huic quàm alii cuilibet familiarius, omnino indicabat, continuò repetenda eſſe Enemata, quibus materia Febrilis, quæ ita promptè caput petebat, ab eo diverteretur; quin & Venæ-ſectioni repetitæ, quam ægrè tulit propria hujus morbi natura, ſubſtituebantur illa, atque ejus penſabant defectum, ſanguinis fervorem placidè ac ſenſim contemperantia, & cauſam eliminantia morbificam. Porro judicabam Emplaſtra *Epiſpaſtica* ſatis ampla cervici poſteriori applicita in hac Febre potiùs e uſu fore quàm in aliis, quibus materia Febrilis haud ex æquo caput tentabat; Etenim â cruciatu & fervore vehementibus, quos dicta Epiſpaſtica parti, cui imponuntur, ſolent imprimere, materia, quæ ſecus in caput aſcenderet, in locum affectum corrivatur. His, & regimini ad eundem refrigerandi ſanguinis ſcopum facienti, tandem morbus quaſi naturaliter ſponteque ſuâ cedebat, quantumlibet ſæviret, ſi methodo ab hac diverſâ cum quis aggrederetur; quod mihi ab experimentis plus ſatis frequentibus abundè liquebat.

Hunc itaque curſum inſtitui: Sanguinem é brachii venis mittendum, eâ quantitate, quæ ægri viribus, ætati, aliiſque circumſtantiis convenire mihi viſa eſt, ante omnia curabam, atque eodem ferè tempore Emplaſtrum Epiſpaſticum bene largum Nuchæ applicandum. Die proximo Clyſterem Lenitivum ita tempori injiciendum præcepi, ut ante noctem ſedari poſſet tumultus, qui ab eo inter operandum excitaretur, horâ ſcilicet ſecundâ tertiâve poſt meridiem. Repetebatur Enema illud ſingulis diebus donec imminueretur morbi vis. Quo quidem tempore ab eo ceſſandum eſſe duxi, imò & maturius, ſi nempe Febris diem quartum & decimum exceſſiſſet, jamque inveteraſceret; quo in caſu licet

licet ab Enematis præcedentibus debellata non fuerit, eadem tamen poſt elapſos hos dies ſupervacanea eſſe comperi: Morbi enim acie per Ebullitionem prægreſſam jam retusâ, atque ægro ἔξω βέλους conſtituto, & à ſymptomatis violentioribus, quæ ab eo pendebant, ſecuro, nihil prius erat, quàm ut morbum ſuo uti Genio, & quaſi ſenſim deflagrare, ac ſuis viribus ruere ſineremus. Quod mihi ſemper ceſſit melius quàm evacuationem qualemcunque violentiorem hoc tempore moliri. Ægro interim carnibus interdixi, cereviſiam verò tenuem ad arbitrium conceſſi.

Reſtat & aliud, quod, quia multiplici experientiâ aſtipulante ægris optimè ſolebat vertere, in deſcribendo hujuſce morbi regimine mihi minimè prætereundum fuit, nempe ut æger quotidiè lecto abſtineret, ſaltem ad horas aliquot; vel ſi id vetaret major ejus debilitas, veſtes ſaltem indueret, & ſupra lectum cubaret, capite paulò elatiori, Etenim cùm magnum illum impetum, quo Febris in caput ferebatur, & inflammatoriam ſimul ſanguinis Diatheſin comtemplarer, ſubiit mihi in mentem, ægrum à corporis poſitura nonnihil emolumenti capere poſſe, ſi nempe ea talis fuerit, ut à circumambiente nullatenus augeſceret calor (quod omninò fieri neceſſe eſt, ſi in lecto ſe jugiter contineat.) neque ſanguinis in capitis arcem tendentis impetus promoveretur, cùm illinc cerebri fervor intendatur, proindeque ſpiritus animales calefiant atque exagitentur, à quibus & vehementior cordis vibratio & Febris augmentum.

Quantumlibet autem ægris conducat in Febribus omnibus, quæ inflammationis intenſioris ſunt participes, ut non ſemper lecto incarcerentur, animadvertendum eſt tamen, eoſdem, ſi diutiùs, quàm par erat, pro una vice à lecto abſuerint, declinante præſertim morbo, in dolores vagos, qui in *Rheumatiſmo* deſinere poſſint, nonnunquam de facili incidere; nonnunquam etiam ſuperficiem corporis *Ictero* deturpari; quæ ſi cui contingant, lecto addicendus eſt, quo apertis cutis ſpiraculis commodè difflari poſſint iſtiuſmodi particulæ, quæ malorum alterutri fomitem præbent; hoc verò ad diem unum aut alterum tantùm, ſudore non provocato: Hujuſmodi autem Accidentia oppidò rara ſunt, nec niſi in Febris declinatione comparent unquam; quo tempore cùm jam morbus mitior eſt, longè tutius ægro permittes, ut in lecto aſſiduè decumbat, quam vel initio, vel in ſtatu; quinimò per hoc tempus id magis confert ad materiam Febrilem digerendam, quæ, ſi æger maturiùs lecto affigatur, efferatur magis atque incenditur.

Hìc ſi quis objecerit, dictam Methodum, licet ad ſanguinis impetum à capite amoliendum reficiendumque ægrum, ſatis commodam, minus tamen expedire, eò quòd evacuationi per ſudores, quâ materia Febrilis jam concocta eliminanda omninò erat, officiet: Reſpondeo, nihil agere contra ſententiem, niſi prius argumentis confecerit hujuſmodi evacuationem omni Febri deberi, quod haud ita in proclivi atque facile eſt. Docet enim Experientia, non autem Ratio, quænam Febrium ſpecies per Diaphoreſin, & quæ per Catharſin ſi exterminanda, &c. Quinimo eſt cur arbitremur, dari quaſ-

dam Febrium ſpecies, quas Natura methodo ſibi peculiari, ſine viſibili aliquâ Evacuatione, ablegat, reducendo ſcil. in ſanguinis maſſam eique aſſimilando materiam illam morbificam, quæ cum eodem minus quadrabat. Quâ ego nixus ratione, ſæpenumero tam in hac Febrium ſpecie, quâm aliis, modò intermittentes non eſſent, mox à primo inſultu, totoque ſanguine nondum inquinato, eaſdem in ordinem redegi, imperato tantùm Cereviſiæ tenuiſſimæ, quoties ac quantum deſiderarent; potu, eſuque tam juſculorum, quam aliorum, cujuſcunque generis ſint, ægris interdicto; Permiſſis interim & exercitii conſueti uſu, & aurâ liberiore, nullâque prorſus evacuatione vel ſemel inſtitutâ. Sanè omnimodâ ſolùm hujuſmodi per biduum triduumve, abſtinentiâ liberos meos, ac amicitiâ mihi conjunctiſſimos, curavi; Verùm hoc remedio non niſi in junioribus ac temperamento ſanguineo præditis eſt utendum.

Quòd ſi demus, Naturam non aliâ methodo quàm per Diaphoreſin morbum vincere poſſe, an non eos volumus ſudores; qui morbo jam fatiſcente prorumpunt & à præviâ Digeſtione fluunt, non verò iſtos, qui primis morbi diebus protruſi, ab interrupta furentis naturæ œconomiâ naſcuntur? Hujuſmodi, opinor, ſudores non erunt promovendi, at compeſcendus potius tumultus ille, cui ortum ſuum debent. Iſtiuſmodi autem ſudores multas Febrium ſpecies, licèt non omnes, ſolent comitari. Neque enim ſum neſcius, quaſdam Febrium ſpecies ejus eſſe indolis, ut in παραχμῇ ſudorem hunc Criticum ſibi poſtulent: Tales ſunt particulares Intermittentium Paroxyſmi; magna item & frequentiſſima Naturæ Febris ab illa pendens Conſtitutione, quæ ad Intermittentes Epidemicè producendas unicè facit, In his enim, ſi cui methodo inſiſtatur, quæ non eò tendit, ut materia morbifica digeratur primùm, dein per ſudores eliminetur, augebitur morbus: Quocirca nullæ hîc evacuationes locum habere debent; niſi quatenus morbi impetum primis diebus, quibus aggreditur, ſufflaminare valent, ne inter medentium operas æger fato ſuccumbat. Quin & Febris Peſtilentialis cauſa, cùm tenuiſſima ſit & perquam ſubtilis, vel primis morbi diebus, ſudoribus difflari poteſt, ſuffragante ubique experientiâ.

Iſtis autem in Febribus, in quibus ordinario ſymptomatum ductu, & ſi ſuo genio uti permittantur, nuſquam videmus naturam materiam morbificam jam præparatam tempore præfinito evacuare ſolere; neſcio an non plus ſatis temerarius is fuerit, qui ſudore provocando vim morbo inferre cogitet, atque ægrum eâ ſola methodo reſtituere, cùm ut docet divinus ſenex, τῆς φύσεως ἀντιπρατούσης κενὰ πάντα: Atque illud quidem uſu venire autumo in Febre hac particulari, de qua hîc agimus, quam, multiplici experientiâ edoctus, ſatis ſcio ſine ſudoribus fugari poſſe; ægrum etiam, dum eoſdem importuniùs ſolicitamus, ſæpenumerò nullâ cogente neceſſitate in manifeſtum vitæ diſcrimen conjici, à materia morbifica in caput ſurſum latâ: Attamen neque in hac Febre, neque in alia qualibet, vel ex eis, quæ ſudores Critico ſolvi non ſolent, ſi fortè hujuſcemodi ſudor morbo jam imminuto ſponte ſupervenerit, quem ex ſymptomatum omnium remiſſione debitæ concoctionis ſobolem eſſe arbitremur, medicorum prudentiſſimus quiſque eum contemnet; ubi verò non

ita ſponte exit, quî certò ſcire poſſumus, an non hominem è medio tollamus, dum humores regimine & cardiacis calidioribus ad ejuſmodi ſudores diſponere nitimur? Si quis fortè in Theſaurum inciderit, niſi decipiat, humo tollet; ſtultus autem ſit oportet, qui hâc fretus fortunâ omnem adhibet operam, ut alium ejuſmodi cum vitæ periculo adipiſcatur. Quo vero cunque modo hæc ſe res habeat, mihi abundè conſtat, ſolam Febrem calorem eum ſecum adferre, qui materiæ Febrili ad Coctionem præparandæ poſſit ſufficere, neque eo intenſiorem â regimine fervido forinſecùs accerſendum.

Præfatam Methodum per Venæ ſectionem atque Enemata in hujuſce febris curatione quàm feliciſſimè ſuccedere comperiebam; eam verò, quoties à Diaphoreticis laceſſeretur, non ſolum Anomalique moris ſymptomata, ſed etiam dubium ſemper exitum habuiſſe; Inter ſymptomata eminebat tacitum illud delirium, quod non tàm inſanâ loquacitate ſe prodebat, quàm *ſtupore* Coma æmulante, quod, uti diximus, huic Febri frequens ſolebat accidere. Hoc ſymptoma, [licet nonnunquam ſponte ſuâ ortum illud viderim,] à nimia tamen Curatricum diligentia in provocandis ſudoribus malè poſita, ut plurimum invitabatur: Hoc enim pactò materia morbifica, quæ in hac Febris ſpecie ſudoribus morem gerere recuſabat, vehementer exagitata in caput tandem elevabatur cum ingenti ægrorum diſcrimine.

Jampridem animadverti in Curatione Febris Conſtitutionis alterius, quod per ultimos annos hujuſmodi *Stupor* Pueros maximè, atque eos, qui ex ephebis vix exceſſerant, ſubinde invadebat, ſed nec ita profundus, nec perinde Epidemicus atque erat is, qui hanc Febrem comitabatur. Neque tamen illum, licet huic inferiorem, multò minus hunc, ubi primùm ingrederetur morbus, edomare potui; licet nullum non lapidem moverim, repetitis Venæſectionibus, non in brachiis tantùm, ſed cervice etiam & pedibus, Emplaſtris Veſicatoriis, Cucurbitulis, Enematis, Diaphoreticis omnis generis, &c. in partes adſcitis. Tandem ſtatui, poſt ſanguinem è brachio eductum, Epiſpaſticum Cervici applicatum, atque Enemata duo vel tria è Lacte & Sacchato injecta primis morbi diebus, nihil quicquam amplius moliri niſi quod ægrum & à carnibus, & à liquoribus ſpirituoſis quibuſcunque arcerem: Ad naturæ methodum interim attendebam, cujus ego veſtigiis inhærens ſymptoma hoc ſuperare tandem diſcerem. Morbus interim cui invigilabam, tutò, licet tardè recedens, tandem evanuit. Huic itaque methodo inſiſtendum mihi eſſe duxi in Febribus, quas deinceps tractavi univerſis; quod quidem, ſi & ſymptomatis magnitudinem & eventum ubique votis reſpondentem ſpectamus, haud parvi momenti mihi videtur.

Et ſanè mihi nonnunquam ſubiit cogitare, nos in morbis depellendis haud ſatis lente feſtinare, tardiùs verò nobis eſſe procedendum, & plus Naturæ ſæpenumero committendum, quàm mos hodie obtinuit. Errat enim, ſed neque errore erudito, qui Naturam Artis adminiculo ubique indigere exiſtimat. Namque id ſi fieret, parciùs humano Generi eo proſpexiſſet, quàm poſtulat ſpeciei Conſervatio: cùm ne minima ſit proportio inter morborum ingruen-

tium frequentiam, & facultates quibus pollent homines ad eoſdem fugandos; *vel* iis ſæculis, quibus Medendi Ars maximè caput extulit, & à quamplutibus exculta eſt. Aliis in morbis quid hoc profecerit neſcio. Illud ſatis ſcio ex diligenti obſervatione mihi aſtipulante, quòd in Febre, de quâ jam agimus, dictum ſymptoma poſt uſurpatas evacuationes generales, Venæ-ſectionem dico, & Enemata, ſolo tempore feliciter ſolebat vinci.

Anteà diximus, Convaleſcentiæ prænuncia Signa ut plurimum ad diem uſque *Triceſimum* differri ſolere, (in *ſtupore* ſcilicet paulò confirmatiori) ægro nonnunquam etiam *Aphoniâ* correpto: quibus elapſis, incongruum aliquod atque abſurdum ſive cibi, ſive potus genus importunè flagitabat, Ventriculi fermento à morbo diuturniore impenſe vitiato. Hoc in caſu, quandoquidem jam exhauſtæ corporis vires refectione omnino indigerent, lubens ea etiam conceſſi, quæ minùs ægro convenire viderentur, modò palato magis arriderent.

Menſe Septembri 1674. filium novennem Librarii cujuſdam ædibus meis vicini, nomine *Not*, hâc Febre unà cum ſymptomate jam ſæpe memorato laborantem tractabam: Extracto è brachio ſanguine, & Clyſteribus per primos aliquot morbi dies continuos injectis, importuniſſimæ Matri obſtabam, quæ rem ocyùs expedire acriter urgebat quàm ego cum ſalute filii ſtare poſſe arbitrabar. Datis itaque induciis, nulloque medicamento alio propinato præter Julapium aliquod è vulgaribus, quod pacandæ quidem matri potiùs deſtinabatur, quàm filio reſtituendo, trigeſimum circiter diem melius habere cœpit; edulia varia etiam abſurda miſerè diſcupiens, quorum pars aliqua concedebatur, licet nullo alio nomine concedi debuiſſet; atque ita tandem prorſus convaluit.

Quamvis autem *Stupor* hic ad *Comatis* accedens naturam, huic Febri aliis ſymptomatis frequentiùs ſuperveniebat, quandoque tamen, at rariùs, *Phreneſis* abſque ſtupore nonnullos invadebat, in quâ æger inſomnes dies noctesque agebat, nullâ ratione poterat regi, aliâque patiebatur ſymptomata iis ſimilia, quæ vel ab aliis Febribus, vel à Variolis in Phreneſin actos infeſtabant. Inducias non tulit ſymptoma hoc, ut ſolebat Affectus Comatoſus jam memoratus donec fieret digeſtio, ægrum verò intra paucos tollebat, niſi inflammatio cohiberetur. Atque hîc mihi ſuppetias præ cæteris tulit *Vitrioli ſpiritus*, quem poſt Venæ-ſectionem atque Enematis unius alteriuſve injectionem cereviſiæ tenui inſtillatum pro potu ordinario conceſſi: Qui intra dies paucos & ſomnum conciliabat, & ſanitatem, ſuperatis ſymptomatis, ægro reddebat: quod quidem nullâ aliâ methodo efficere valebam. Atque hoc reiteratâ ſæpe Experientiâ mihi abundè conſtabat.

Febri huic, Autumno 1675. & *Dejectiones Dyſentericæ* ſuperveniebant, quandoque & *Diarrhœa*. Iſtas ego ſtatim perſpexi *Symptomaticas* fuiſſe huic Febri, non verò, ut in Conſtitutione præcedenti, *originales* & primò ortas. Quo non obſtante, cùm morbi cauſa in ſanguinis maſſâ clauderetur, Venæ-ſectionem ea indicabat; quæ quidem, propinato etiam poſt Narcotico ad duas vices, ſymptomati huic debellando par erat.

Sep-

Septembri 1675. Domina *Conysby* juxta Equilia Regia habitans me acceſſivit, laboraverat ea hâc Febre, ventris torminibus derepente jam correpta, quæ deinceps excipiebant Dejectiones ſanguineæ ac mucoſæ: Licèt protritæ jam ab aliquot diebus, ob morbum diutinum, vires eſſent, maximè verò à Dejectionum frequentiâ quæ nocte prægreſsâ multùm fatigaverant, ſanguinem tamen è brachio ſtatim educendum curavi, & paulo poſt Narcoticum exhibendum, quibus peractis ea ipsâ nocte Dejectiones ſtercoroſæ conſpiciebantur. Mane & veſperi ſequentibus Narcoticum repetebam prædictum, imperato etiam medicamento Cardiaco moderatiori quo ſpiritus refocillarentur: atque ab his ſtatim convaluit.

Diarrhœam quod attinet: quæ eodem ferè anni tempore huic Febri haud raro accidebat, minùs adhuc iſta faceſſebat negotii, cùmque ea neque ægro prodeſſet, neque etiam officeret, quantum mihi obſervare licuit [ſive adeſſet ſtupor, ſive etiam abeſſet) nullam ab illa indicationem Curativam elicere valebam, modò intra eos ſtaret limites ut æger ab eâ de vitâ non periclitaretur: quo in caſu Narcoticum ſine dubio indicabatur, atque in eo ſolo probandus Anodynorum uſus per omnem morbi hujus decurſum, ingens enim illa propenſio qua hâc Febre laborantes in ſtuporem ferebantur, ab his intendebatur, ac proinde niſi urgente neceſſitate in uſum nunquam erant revocanda.

Notandum eſt haud raro accidere tam ab hâc Febre quàm Febribus aliis convaleſcentibus, iis maximè quos illæ diutiùs maceraverant, nec niſi poſt longas magnaſque evacuationes tandem dimiſerant, (præſertim ſi invalidiori eſſent corporis habitu,] ut noctu in lecto cubantes incaleſcerent primùm, mox ſudore diffluerent, à quibus vehementer infirmabantur, & vires tardiùs recipiebant, nonnulli etiam præcipitabantur in tabem. Cùm ſymptoma hoc non aliunde naſci exiſtimarem quàm à ſanguine ob morbum contumaciorem eo uſque depauperato debilitatoque, ut ſuccos, quos recenter advectos nequiret aſſimilare, per ſudores ejicere moliretur; ita affectis author ſemper fui, ut ſingulis auroris noctibuſque cochlearia quinque vel ſex Vini Malacenſis annoſioris haurirent, cujus uſu ægris vires creſcebant jugiter, & evaneſcebant ſudores. Atque hæc de Febre hujus Conſtitutionis continuâ, quam ob inſignem ſtuporem eam ferè ſemper comitantem, lubet *Comatoſam* appellare.

C A P U T. III.

Morbilli Anni 1674.

ORiente anno, menſe ſc. *Ianuario* 1673, 1674. ingreſſa eſt *Morbillorum* ſpecies quædam ab eâ diverſa quæ eodem menſe Anno 1669, 1670. invaſerat; neque tamen minùs Epidemicè ſæviebant hi atque iſti, ſed non perinde erant regulares, neque ita conſtanter Typum obſervabant: Nunc enim citiùs, nunc ſeriùs erumpebant; cùm in alia ſpecie, eruptio in diem ab invaſione *quartum* ſemper incideret. Adhæc humeros, & cæteras trunci partes

pri-

primùm occupabant; cùm iſti alteri faciem primùm peterent, & in reliquum corpus paulatim ſpargerentur. Nec hâc in ſpecie obſervare licuit, niſi rariſſimè, eas cuticulæ deſquamationes ad inſtar farinæ inſperſæ, quoties recederent morbilli; quæ in aliâ ſpecie haud minùs certò conſpiciebantur, quàm poſt Febris Scarlatinæ deceſſum conſpici ſolent. Plures inſuper è medio tollebant, quoties imperitè tractarentur, quàm priores illi. *Febris* enim & *Dyſpnœa*, quæ Morbillis abiturientibus ſolebant accidere; vehementiores erant, & *Peripneumoniam* hîc propiùs referebant, quàm in altero genere Quantumlibet autem fuerint *Anomali* atque irregulares hi *Morbilli* quoad jam memorata ſymptomata, in præcipuis tamen ſatis iis competebat Hiſtoria quam de morbilis tradidi, cùm morbos An. 1670. Epidemicos deſcriberem, quæ idcirco impræſentiarum repetenda non erit. Hi, uti etiam Priores iſti, ad Vernum uſque Æquinoctium invaleſcebant, à quo tempore deſcreſcentes, appetente Solſtitio æſtivo, aut non diu poſt, evanuere.

* Curatio, cùm nullâ ferme in re ab illa differat quam in Morbillorum hiſtoriâ jam fusè tradidi, exinde petenda eſt. Unicam tantùm hîc, pro meo more, inſtantiam adferam Methodi quâ illas aggrediebar.

Februario 1674. Domina virtutibus ornatiſſima, atque in exemplum nata, Comitiſſa *Sarisburienſis* me accerſivit: Infantium unus tantùm tum temporis ægrotabat, mox reliqui [5 autem vel 6 erant] quos omnes eâdem methodo tractavi. Lectulo eos addixi ad dies binos ternoſve ante eruptionem, ut ſanguis, pro ſuo genio, particulas facile ſeparabiles morbum committentes, per cutis poros eliminaret. Neque autem vel ſtragulis, vel igni quibus ſani aſſueverant, quidquam adjici patiebar; ab eſu carnium arcebam, juſcula Avenacea, Hordeacea, ac ſubinde pomum coctum concedens, cereviſiam tenuem inſuper, vel lac cum aquæ triplo coctum pro potu. Urgenteque pro more Tuſſi, Ptiſanam Pectoralem ſæpe aſſumendam præſcripſi. His peractis omninò convaluere, brevi illo ſpatio quod hic morbus ſolet percurrere; neque vel per ejus decurſum, vel eodem fatiſcente, ſymptomate quovis morbo huic non familiari, tentabantur.

Duobos primis menſibus quibus hæc morbillorum ſpecies ſe prodebat, intercurrebat & *Febris* quædam *Morbilloſa* hic illic ſparſa, in quâ ἐκθύματα nonulla per truncum corporis, colli præſertim poſteriora, atque humeros erumpebant, Ecthymata Morbillorum imitantia; à quibus in illo ſaltem diſterminabantur, quod non univerſum corpus pariter occuparent, quas diximus partibus contenta: Febris etiam (licèt ejuſdem planè generis] immanior erat, & ad dies 14. nonnunquam etiam plures, protrahebatur. Nec Venæ-ſectionem tulit hæc Febris, nec Enemata, ab utriſque irritata; at Methodo quæ Morbillis ſuperiùs dicata eſt, lubens conceſſit. Atque hæc de Morbillis fuerunt dicenda.

* *Curatio.*

CAPUT IV.

Variolæ Anomalæ An. 1674, 75.

QUemadmodum Morbilli Epidemici initio anni 1670 incurſantes *Variolas nigras* ibidem delineatas introduxere, ita etiam hi, qui haud minus Epidemicè graſſabantur initio Anni 1674, Variolarum ſpeciem introducebant tam earum ſimilem, ut eædem iſtæ revixiſſe omnino viderentur, non aliæ ſubnaſci: cùm enim (uti jam diximus) in priore illâ variolarum ſpecie poſt elapſos priores annos duos, puſtulæ minùs indies nigræ comparerent, & grandiores etiam pedetentim conſpicerentur, donec exeunte anno 1663, morbus jam mitis, habitâ generis ratione, ac benignus eſſet, jam priſtina ferociâ, & in fauſto malorum ſymptomatum agmine ſtipatus denuò revertebatur. Etenim puſtulæ fuliginem nigredine æquabant, ubi nempe confluxerint; & æger non priùs extingueretur quàm ad maturitatem iſtæ pervenerint; immaturæ enim fuſcæ tantùm erant colore. Puſtulæ quinetiam perpuſillæ erant ſi numeroſæ, (Paucæ enim ubi fuerant tantùm, haud erant minores, quàm in aliis Variolarum generibus, nigræ verò rariſſimè.) Verbo dicam, iſtas quas anno 1670. deſcripſimus ſatis referebant; licet non in omnibus cum iis quadrarent, diſtarent autem pauculis quibuſdam, quæ quidem majorem ſub his quàm illis putredinem latere, naturæque eas eſſe magis craſſæ & incoctilis oſtendebant: Maturæ enim pejus olebant, ita ut eiſdem graviter laborantes præ fœtore vix quirem accedere. Tardiùs etiam periodum abſolvebant, hærebantque diutiùs, quàm ulla ſpecies alia adhuc videre contigit.

Notatu interim eſt perdignum, quòd quantò mitior eſt morbi ſpecies, tantò citiùs puſtulæ ad maturitatem, atque morbus ad finem perducitur. Ita in ſpecie iſtâ regulari Variolarum Confluentium quæ anno 1667. ingreſſa eſt, Dies *Undecimus* maximum adferebat vitæ diſcrimen, quo ſemel elapſo, non ampliùs ut plurimum ægro metuendum erat. In proxime ſequenti ſpecie anomalâ Confluentium, quæ initio anni 1670 cœperunt invadere, æger die *Decimo quarto* vel ad extremum *Decimoſeptimo* maximè periclitabatur, quos ſi æger ſuperaverit, ſalvus omnino erat, nec quenquam poſt hunc diem ab hoc morbo interemptum hactenus obſervavi. At verò in hac ſpecie Confluentium, æger etiam poſt diem *Viceſimum* contrucidabatur; nonnunquam & ſi convaleſceret, quæ paucorum ſors erat, non tantum tibiæ intumeſcebant, (quod quidem in Variolis Confluentibus quibuſque familiare eſt,) ſed brachia inſuper, humeri, crura, parteſque aliæ; qui quidem tumores ab intolerabili dolore *Rheumaticorum* per omnia æmulo, tragœdiam ordiebantur; poſtea haud rarò ſuppurabantur, & in ſinus ingentes & partium muſculoſarum apoſtemata deſinebant, ægro in vitæ periculo etiam ad multos dies à diſceſſu Variolarum adhuc verſante. Adeò ut mihi luculenter conſtaret de gradibus quibus hic ſe Epidemicus promoveret per tres haſce Conſtitutiones, quarum

poſterior priorem ſemper exuperavit, tum quoad majorem putredinem, tum quoad morbi materiam minùs coctilem.

Videntur autem mihi hæ quas jam tracto *Variolæ*, nova quædam Variolarum ſpecies, è priore jam inveteraſcente ſuborta. Quamvis pro aëris diatheſi eum producente Epidemicum, Variolæ nigræ, quæ initio anni 1670 primùm ſe oſtendebant, ad παρακμὴν ſuam uſque progrederentur, tamen ad initar recidivæ alicujus morbi à materia priſtinâ denuò fermenteſcente, aër rursùs ad Variolarum productionem faciens, ex veteri penu eaſdem deprompſit; qui quidem morbus redintegratus ſumptiſque de novo viribus, reviviſcere planè & quaſi rejuveneſcere videbatur. Tanto autem magis anomalæ hæ erant, tantòque magis intenſam redolebant putrefactionem, quanto materia, è quâ generabantur, iſtà craſſior erat atque fæculentior, ad quam præcedentes primum ortum referebant. Quod ut magis eluceſcat, exiſtimandum omnino eſt, nullam ejuſmodi diatheſin in ipſo aëre ſupponi debere, quæ hunc hoc in loco Epidemicum propaget, alium verò longè diverſum in alio non ita multùm diſtante, hoc enim ſi fieret (fit autem ſubinde) quilibet ventorum motus Conſtitutionem difflare valeret; vero autem ſimilius mihi videtur hunc vel illum particularem aëris tractum effluviis repleri à minerali aliquâ fermentatione, quæ aërem, per quem feruntur, particulis nunc huic animalium generi, nunc alteri exitialibus, contaminantia, morbos variis terræ Affectibus appropriatos eò uſque propagant, donec expiraverit ſubterranea illa halituum minera; quæ pariter in novam denuò fermentationem agi poſſit, ex reliquiis nempe materiæ exoleſcentis, uti in caſu jam memorato. Mihi verò, qui non ultra quàm res ipſa loquitur ſapere audeo, perinde eſt, an hæc, an alia aliqua Hypotheſis Phænomena rectiùs ſolvat. Id ſaltem pro comperto habeo, quas jam tractavi Variolas, præcedentis Conſtitutionis Variolis fuiſſe ſimillimas, niſi quòd & craſſiorem naturam, & putredinem longè intenſiorem redolere viderentur. Quibus etiam de cauſis duabus, ubi admodum *confluerent*, plures orco dabant, quàm ſpecies alia quælibet, quam mihi hactenus videre contigit; &, ſi quid meo judicio tribuendum ſit, Peſtem ipſam, pro numero ſc. ægrorum, pernicie æquabant, licet, ubi *Diſcretæ* invaderent, haud certius intentarent periculum, quàm alia quævis ſpecies, & tàm puſtularum magnitudine, quàm colore, aliiſque circumſtantiis boni ſe moris eſſe faterentur.

* Curationem quod attinet; Jam à multis annis miratus ſum Indicationes planè contrarias, quas hic mihi morbus ſubinnuere videbatur. *Hinc* enim luce clarius fuit, à calidiori regimine ſymptomata, quæ à nimia inflammatione pendent, ſtatim produci, Febrim ſcil. Phreneſin, maculas purpureas, & ſimilia, quibus hic morbus præ cæteris quibuſque eſt obnoxius, *inde* verò regimen juſtò frigidius faciei manuumque intumeſcentiæ, quæ hic apprimè, eſt neceſſaria, officere, & puſtulas flaccidiores reddere. Poſtquam hæc diu multumque apud me ſatis anxiè revolveram, intellexi tandem, utrique huic incommodo eodem ſimul tempore poſſe occurri. Uſum enim Aquæ cum Lacte co-

* *Curatio*

dæ; Cereviſiæ tenuis, aut liquoris alterius ſimilis liberaliorem concedendo, penes me erat internum ſanguinis, ὀργασμὸν frænare; Atque ex adverſo ægrum in lectulo jugiter detinendo, ne brachio quidem exerto, blando ejus calore puſtularum elevationem & faciei manuumque intumeſcentiam valebam promovere. Neque hæc ſecum methodus pugnare videtur; ſanguis enim, eruptione jam finitâ, particulas inflammatas in corporis habitum eructaſſe putandus eſt, neque jam ſtimulis ad ulteriorem materiæ ſecretionem indigere: Ita ut, cùm jam in habitu corporis, maturandiſque Abſceſſulis rei cardo verſetur, id tantum ſit agendum *ſanguinis* nomine, ut ſc. ſanguis ab halitibus calidis, à carne puſtulis obſeſsâ retrò agendis, ſartus tectus conſervetur; *Puſtularum* verò, ut blando partium externarum calore ad maturitatem illæ perducantur. Jam verò, utut feliciter mihi ceſſerit hæc Methodus, uti priùs docui, in Variolis aliis *Confluentibus*, in iſtis tamen hujuſce Conſtitutionis illa me fefellit, ita ut eorum plerique qui vehementiùs laborabant interirent, ſive methodo jam à me laudata, ſive regimine & Cardiacis calidioribus uterentur. Omnino itaque intellexi, deſiderari adhuc aliquid præter iſta, quæ vel ad compeſcendam ſanguinis ebullitionem, vel ad puſtularum elevationem, manuumque atque faciei intumeſcentiam facerent; deſiderari ſcil aliquid, quod Putrefactioni magis intenſæ, quam in his Variolis præ cæteris quibuſque obſervaram, vincendæ par eſſet. In mentem mihi tandem venit *Vitrioli Spiritus* quem exiſtimabam utrique intentioni, tum Putredinis oppugnandæ, tum perdomandæ caloris ferociæ, ſatisfacere poſſe. Quamobrem Ægro ſibi relicto, donec & dolor & vomituritio, quæ eruptionem præcedere ſolent, jam deſinerent, & Variolæ conferto agmine prodirent omnes, tandem die *quinto ſextove* dictum *ſpiritum* cereviſiæ tenui ad levem aciditatem inſtillatum, pro potu ordinario conceſſi ad libitum ſumendum, liberaliùs verò, cùm appareret Febris maturationis, quem Potum, donec perfectè convaleſceret, imperavi uſurpandum quotidie.

Hic ſpiritus, ceu morbo reverâ ſpecificus, ſymptomata omnia ad miraculum ferè compeſcebat: Facies & maturiùs, & longè altiùs intumeſcebat. Variolarum interſtitia, ad calorem magis rubrum, & Roſæ Damaſcenæ æmulum magis accedebant: Puſtulæ quoque minutiſſimæ grandeſcebant, ſaltem quantum ea ſpecies pateretur: Puſtulæ etiam quæ aliter nigræ comparuiſſent, hîc materiam quandam flavam & colore Favum referentem eructabant. Facies deinceps, pro nigra; colore flavo ſaturato ubique tincta conſpiciebatur; Celeriùs matureſcebant, atque tempore alia omnia diei unius aut alterius ſpatio, citius percurrebant. Hæc autem accidebant omnia, ſi liquorem nempe laudatum liberalius haurirent: Quapropter, quoties ægrum copiam ſubjugandis ſymptomatis debitam reſpuere animadverterem, ſpiritum iſtum, vel Syrupo aliquo in cochleari permiſtum, vel Aquæ Deſtillatæ cùm Syrupo junctæ additum, ſubinde ingeſſi quo penſaretur ſc. liquoris parcior uſus.

Varia hujus Medicamenti commoda recenſui, incommodi ne minimum quidem ex eo natum hactenus potui deprehendere: Licet enim Salivatio die undecimo decimove ferè ab eo ſiſtatur, cujus vicem per id temporis Dejectio-

nes aliquot ſubire ſolent; tamen ab his minus ægro erit periculi, quàm ab iſta fuit; Quandoquidem, quod plus ſemel diximus, qui Variolis *Confluentibus* laborant, eo præcipuè urgentur diſcrimine quod ſaliva his diebus viſcidior reddita fauces præcludat, cui quidem ſymptomati hoc in caſu Diarrhœa ſuccurrit, quæ vel ſponte ſua deſinet, vel ſaltem, ubi nullum amplius à variolis periculum eſt, Lacte & Aqua miſtis, & Narcotico aſſumptis facilè compeſcetur.

Ægro interim in lecto jacenti, incluſis quoque brachiis, ſtragula præter ſolita adjici non patiebar; conceſſi etiam, ut ab hac in illam lecti partem ſe pro arbitrio transferret, ad ſudores arcendos, in quos procliviſſimus erat, hoc non obſtante remedio. Juſculis interim avenaceis atque hordeaceis victitabat, nonnunquam & pomo cocto. Ultimis diebus, ſi vel langueret æger vel ægrotaret ſtomacho, Vini Canarini cochlearia tria quatuorve indulſi. Hauſtum verò Paregoticum jam à quinto ſextove die ſingulis veſperis temporiùs propinandum Adulto (Infantibus enim eo non erat opus;] præſcripſi; *Laudani Liquidi ſc. guttas* 14. *in Aq. fl. Paralyſ.*

Die decimo quarto ægrum è lecto ſurgere permiſi; viceſimo primo ſanguinem è brachio educendum curavi, Catharticum deinde ad duas vel tres vices exhibui; quibus peractis ægri facies coloratior ac magis vivida conſpiciebatur, quàm ſolebat eorum, quos hic morbus ita malè mulctaverat: Adde, quòd Methodus laudata vix patitur faciem cicatricibus deturpari, quæ ab humoribus calidis efferatiſque proveniunt cuticulam rodentibus.

Die *Julii* 26. 1675. Vir Nobilis mihique Amicus Dominus *Elliot* Regi à cubiculo, Domeſticum è ſuis meæ curæ commiſit, ferâ hâc Variolarum *Confluentium Nigrarum* ſpecie propediem laboraturum: Habebat is annos octodecim circiter, temperamento erat admodum ſanguineo, & in hunc morbum è nimia Compotatione recens inciderat: Confluebant puſtulæ denſiore agmine quàm alias vidi unquam, ita ut nulla ferè inter eas intercapedo linqueretur, quâ diſtingui poſſent. Remedii hujus δραςικωτάτȣ confiſus viribus, venam nullus ſecui, licet tempus quo accerſebar, id mihi liberum faceret, atque etiam ſecare debuiſſem, cùm à nimia Vini ingurgitatione invitaretur morbus. Poſt Eruptionem finitam, die viz. quinto vel ſexto, *Spirituum Vitrioli* in lagenas aliquot cereviſiâ tenui repleras juſſi inſtillari, atque hunc Potum ordinarium conceſſi pro arbitrio ſumendum. Die octavo ea ſanguinis quantitas è naribus fluxit, ut Noſocoma hoc ſymptomate territa, me ocyùs accerſendum putaret: Adveniens ego, cùm ab immodico ſanguinis calore & impetu inuſitato illud oriri animadverterem, Cereviſiam tenuem dicto ſpiritu impregnatam uberiùs adhuc hauriendam imperavi, quo facto Hæmorrhagia dicto citius eſt coercita Salivatione ſatis copioſâ, faciei & manuum intumeſcentiâ, puſtularumque augmento ritè procedentibus, morbus ſe ſatis feliciter expedivit; niſi quod ultimis diebus Dejectiones aliquot mucoſæ ſanguine æque interpellarent, quæ fortè nullum faceſſiſſent negotium, ſi venam, eo quo diximus nomine, mox accerſitus aperuiſſem. Nihilominus nullo alio præſidio Dyſenteri-

teriam adoriebar, quàm Narcotico illo, quod aliàs etiam, ſi hoc ſymptoma non urſiſſet ſingulis noctibus fuiſſet aſſumendum, quo vis ejus retuſa erat donec evaneſcerent puſtulæ; poſteaque extractâ è brachio ſanguinis quantitate ſatis largâ. Lactéque atque Aquâ affatim hauſtis, ſubito convaluit.

Eodem fere tempore quidam è meis vicinis Dominus *Clench* duos mihi liberos ſanandos tradidit; quatuor annos habebat alter, alter adhuc lactebat, nec dum ſextum menſem attigerat. Puſtulæ utriſque perpuſillæ erant, *Confluxiles* admodum, & ad Eryſipelatis modum prodibant, generiſque nigri dicti. *Vitrioli ſpiritum* utriſque in potu omni inſtillandum curavi, quem non obſtante ætate, Junioris præſertim, tenellulâ, ne hilum averſabantur; quin & nullo ſymptomate graviori affecti convaluêre illico. Amiciſſimus mihi vir, Dominus Doctor *Mapletoft*, utroſque mecum inviſens, ætate majorem jam convaleſcentem reperit, minorem verò in cunis adhuc laborantem.

Animadvertendum eſt autem, quòd, ſicuti Variolæ hujus Conſtitutionis quæ non confluebant, ſatis erant benignæ, ita neque remedio jam præſcripto opus habebant; ſatis verò erat iſtâ eas Methodo tractare quam generi *Diſtincto* jam ſuprà deberi docuimus.

Habes jam, Lector, quæ de *Variolis* mihi erant dicenda omnia; quæ licèt non nemo fortaſſe parvi penderit pro ſæculis genio, ſcio tamen ego haud parvo mihi labore, curâ atque induſtriâ, per multos annos continuos ea ſtetiſſe; neque jam à me fuiſſe evulganda, niſi viciſſet charitas in proximum, & ſtudium aliis benefaciendi, vel pretio exiſtimationis propriæ, quam ſatis intelligo à ſubjecti novitate gravandam fore. Neque tamen video, cur aliquem male habeat nova Methodus ei morbo medendi, cujus nec apud *Hippocratem* veſtigium ullum, nec apud *Galenum* invenitur, (niſi quis fortè locus difficillimâ ratiocinatione torqueatur,) cum quæ à Modernis adaptantur Curationes, a magnis illis rei Medicæ luminibus non inſtitutæ, æquo jure ab his negliguntur, atque ab illis magnifiunt.

Quin & pari ratione nemini mirum debet videri, ſi quid immutavero in ea Methodo, quâ expugnandæ ſunt iſtæ Febres quæ ab iis pendent Conſtitutionibus, quæ Variolis Epidemicæ ſunt; Etenim ſi in prioribus illis mundi ſæculis Variolæ nuſquam gentium comparuerint, ſequitur neque iſtiuſmodi Febres uſpiam locorum extitiſſe unquam. Vero autem ſimillimum eſt, ne quid dicam audacius, Variolas nondum tunc temporis in rerum naturâ fuiſſe repertas: ſi enim per antiquiora tempora perinde atque nunc dierum hic morbus invaluiſſet, ſagaciſſimum *Hippocratem*, opinor, is nunquam latuiſſet; qui cùm morborum Hiſtorias & clariùs intellexerit, & deſcripſerit accuratiùs quàm Poſt-natorum quiſpiam, & hujus etiam deſcriptionem genuinam, atque ſimplicem pro ſuo more nobis reliquiſſet. Quocirca opinari mihi fas ſit, morbos certas habere periodos pro occultis illis atque adhuc incompertis Alterationibus, quæ ipſius terræ accidunt viſceribus, pro variâ ſc. ejuſdem ætate ac duratione: quodque, ſicuti alii morbi jam olim extitêre, qui vel jam ceciderunt penitus, vel ætate ſaltem pene confecti exolevêre: & rariſſimé com-

parent (cujuſmodi ſunt *Lepra* atque alii fortaſſe nonnulli;) ita qui nunc regnant morbi aliquando demùm intercident, novis cedentes ſpeciebus, de quibus nos ne minimum quidem harialari valemus. Hæc ſe ita res habere poteſt, quicquid de eâ videatur nobis βραχυβίοις, qui heri tantùm nati ſumus, cras forte interituri, neque quas de morbis Authores, vel antiquiſſimi, congeſſerunt rationes, ævi multò productioris, ſi cum Antiquiſſima mundi Epochâ eæ conferantur.

CAPUT. V.

Tuſſes Epidemicæ Anni 1675, *cum Pleuritide & Peripneumoniâ ſupervenientibus.*

CUm tempeſtas placida ac tepens, imò verò æſtatis ſimillima, præter ſolitum ad poſtremos uſque *Octobris* dies perſeveraret, Anno 1675, eam verò mox exciperet alia multum diverſa, frigida ſcilicet atque humida ſubitò ingruens, *Tuſſes* ubique numeroſiores graſſabantur quàm alio quovis, quod memini, tempore, nemini ferè parcentes, cujuſcunque is fuerit ſive ætatis, ſive temperamenti, integras verò ſimul familias pervadentes. Neque numero tantùm erant ſpectabiles (cùm quælibet hyems haud paucas nobis generet) ſed etiam ob anceps illud periculum, in quod eos, quos affecerant, per accidens conjiciebant. Cùm enim *Conſtitutio*, & jam, & per Autumnum omnem modò elapſum, in producenda Febre Epidemica ſuprà deſcrita omnes nervos intenderet, cùmque jam nullus exiſteret morbus alius Epidemicus, cujus contraniſu hujus vires aliquantiſper poſſint reſtringi, Tuſſes iſtæ Febri ſternebant viam, atque in eam quam libentiſſimé commigrabant. Interea, quemadmodum Tuſſis Conſtitutioni opitulabatur in Febre producenda, ita etiam Febris occaſionem ex Tuſſi natam arripiens, jam Pleuram ac Pulmones haud aliter invadebat, ac caput invaſerat vel ſeptimanâ illâ, quæ harum Tuſſim exortum fuerat prægreſſa; Quæ tàm improviſa ſymptomatum mutatio nonnullis, qui minus diligenter adverterant animum, anſam præbuit, Febrem hanc pro *Pleuritide Eſſentiali*, aut *Eſſentiali Peripneumoniâ* habendi, licet eadem omninò illa maneret atque fuerat per integram hanc Conſtitutionem. Nunc enim, uti prius ſemper, cum dolore Capitis, Dorſi, atque Artuum quoslibet aggrediebatur; quæ ſymptomata omni ubique hujuſce Conſtitutionis Febri conveniebant. Materia tantùm Febrilis, cùm ſtimulante Tuſſi in Pleuram ac Pulmones uberius deponeretur, ſymptomata dictas partes attinentia excitabat; attamen Febris quantum mihi licuit obſervare, eadem prorſus cum illa fuit, quæ ad eum uſque diem fuerat depopulata quo hæ Tuſſes primùm comparebant; quin & remedia quibus promptiſſimè parebat, idem planè demonſtrabant. Et quantumlibet lateris dolor punctorius, ſpirandi difficultas, color detracti ſanguinis, & raliqua ſigna Pleuritidi familiaria, *Eſſentialem Pleureſin* ſubeſſe innuerent, non aliam ta-

men

men medendi methodum poſtulavit hic morbus, quàm quæ Febri hujus *Conſtitutionis* quadrabat, ab illa verò quæ *Veræ* Pleuritidi conveniabat, abhorrebat admodum, ut ex infrà dicendis liquebit. Addo, quòd cùm Pleuritis, quoties eſt morbus primarius, eo plerumque anni tempore ſoleat invadere quod inter Ver atque Æſtatem ambigens, utriuſque quaſi fibula eſt; hic morbus alienò prorſus ſydere natus, pro ſymptomate tantùm Febris, quæ iſti anno propria fuit, ducendus eſt, atque accidentalis Tuſſis ſobole.

* Ut ad eam methodum ritè procedam, quam hujus Anni Tuſſibus, tum etiam iſtis quæ aliis annis contingunt, (modò ab iiſdem cauſis naſcantur) deberi monuit experientia, animadvertendum eſt; effluvia iſta, quæ à ſanguinis maſsâ per inſenſibilem tranſpirationem ablegari ſolent, à frigore cutis ſpiracula ſubitò contrahente intrò verti, & in Pulmones deponi, quos irritando, Tuſſim mox excitant. Cùmque hoc pacto detineantur calidæ iſtæ & recrementitiæ ſanguinis exhalationes, quo minùs per cutis poros exeant, Febris in ſanguinis maſsâ facilè accenditur; ubi ſcilicet vel tanta eſt halituum copia, ut pulmones iis eliminandis haud ſufficiant, vel calore adventitio ſive Remediorum: ſive Regiminis juſto calidiorum quaſi adjecto oleo ignis augetur, & qui in Febrim jam plus ſatis erat proclivis in eandem præceps agitur. Verum enimverò, qualiſcunque fuerit Febris *Stationaria*. quæ illum annum funeſtat, atque per id temporis dominatur, Nova hæc Febris ſtatim in ejus nomen ac familiam adoptatur, ejuſdem ubique genio obſequens, licèt ſymptomata quædam ad huc retineat, à Tuſſi, quam habuit parentem, pendentia; Ac proinde ſatis conſtat in Tuſſi qualibet ex hac προφάσεως natâ, non tantùm ipſi morbo, ſed & Febri, quæ Tuſſi huic paratiſſima accedit, occurendum eſſe.

Hàc innixus baſi, iis qui meam implorabant opem hoc modo ſuccurrere conabar, Si Tuſſis nondum Febrim, atque alia ſymptomata, quæ ut plurimum ſe adjungere ſolere diximus, accerſiverat, ſatis eſſe arbitrabar, ægrum à carnibus & liquoribus ſpirituoſis quibuſcunque arcere, hortabar item ut exercitiis uteretur moderatis, & frueretur aurâ liberiore, Ptiſanam Pectoralem refrigerantem ſubinde hauriens. Sufficiebant nimirum paucula hæc & ad Tuſſim perdomandam, & Febrim, aliaque ſymptomata quæ illam comitari ſolebant, prævenienda. Sicut enim abſtinentiâ à carnibus, & liquoribus ſpirituoſis, tum etiam refrigerantium uſu ita contemperabatur ſanguis, ut impreſſioni Febrili ineptior eſſet; ita etiam exercitii ope fervida illa ſanguinis effluvia, quæ, quoties corporis Pori à repentino frigore occluderentur, intro acta Tuſſim excitabant, viâ ſibi naturali ac genuinâ exhalabant opportuniùs, & cum bonis ægri rebus difflabantur.

Tuſſim quod ſpectabat ſedandam; haud vacabat Periculo Narcoticis atque Anodynis illam aggredi; nec minus periclitabatur, ſi quis liquoribus ſpirituoſis calidiſque medicamenti idem moliretur, cùm utroque modo inviſcatâ, atque induratâ Tuſſis materiâ, halitus iſti, qui à ſanguine placide ac ſenſim diſcedentes tuſſiendo in auras evaneſcerent, jam exitu negato, in cruoris maſſa præ-

* *Curatio.*

præcluſi Febrim ibidem ciebant. Atque hoc ſæpenumero non paucis è vulgo inconſultioribus peſſimè ceſſit, qui cùm ſpiritu vini uſtulato aliiſque calidis liquoribus Tuſſi obicem ponere niterentur, Affectus Pleuriticos & Peripneumonicos invitabant, atque inſanâ hâc ſapientiâ morbum ſuâ naturâ leviſſimum & facilè ſanabilem, in periculoſum ac ſæpè lethalem transformabant: Nec minus hallucinabantur (licet magis cum ratione inſanire viderentur) qui provocatis ſudoribus morbi cauſam exterminare volebant: Quamvis enim non diffiteamur, ſudores ſponte prorumpentes haud raro præ ceteris quibuſcunque præſidiis cauſam morbificam expellere, liquet tamen, nos, dum in iis extorquendis ſumus, ſanguinem incendere, & quem ſervare volumus ægrum letho dare poſſe.

Quandoque verò, non tantùm ubi minus ritè tractaretur morbus, quo ſcil. ſuprà deſcripſimus modo, ſed etiam nonnunquam ſuâ ſponte [maximè in delicacioribus ac tenellulis) nunc ſtatim ab initio, nunc poſt diem unum aut alterum, Tuſſi ſuperveniebat caloris ac frigoris viciſſitudo quædam, capitis, dorſi, atque artuum dolor, ad ſudores nonnumquam propenſio, noctu maximè (quæ omnia pariter Symptomata Febrim hujus *Conſtitutionis* plerumque ſequebantur;) quibus ſæpè adjungebatur lateris dolor, nonnunquam etiam Pulmonum quaſi conſtrictio coarctatioque, unde difficulter ſpirabat æger, inhibebatur Tuſſis, excitabatur Febris vehementior.

Febri, & peſſimis ejus ſymptomatis rectiſſimè, [quantum accuratè factâ obſervatione mihi conſtitit] occurrebatur venæ-ſectione in brachio, & Epiſpaſtico Nuchæ applicato; Clyſtere item quotidie injiciendo. Ægrum interim monebam, ut ſingulis diebus ad horas aliquot lecto abſiſteret, abſtineret à carnibus, nunc Cereviſiam tenuem, nunc Lac Aquæ permiſtum, nunc Ptiſanam aliquam Refrigerantem ac Lenientem ſorberet. Elapſo jam biduo triduove, ſi nondum minueretur dolor lateris, ſed adhuc vehementer urgeret, ſanguinem ſecundò detraxi, & ut in uſu Enematum perſiſteret adhuc, ſuaſi. Enemata autem quod attinet, diligenter advertendum eſt (tàm in hac, quàm in aliis Febribus) ea, jam fractis morbi viribus, & retuſâ acie, non diu & continuò repetenda eſſe, maximè in Fæminis Paſſioni Hyſtericæ obnoxiis, aut Viris Hypochondriacis; cùm talium ſanguis atque humores εὐμετάβλητοι ſint, ac nullo ferè negotio exagitentur atque æſtuent, unde perturbatur corporis œconomia, & ſymptomata Febrilia etiam ultrà ſolidam periodum ægros diſcruciant.

Sed ut ad rem revertamur, dum hoc pacto ſpatium morbo concederemus, quo ſanguis calidas illas particulas, quæ in Pleuram ac Pulmones impegerant, ſenſim excuteret, ſymptomata univerſa placidè ſolebant evaneſcere; cùm qui morbum ferociùs atque hoſtili manu aggrediebantur, ingenti remediorum molimine bellum inferentes, vel ſuos Ægros amitterent, vel ſaltem Phlebotomiâ ſæpiùs repetitâ quàm vel poſtulabat morbi genius, vel etiam tutò ferebat, eorundem vitam redimere cogerentur. Cùm enim in verâ Pleuritide Venæ-ſectio repetita omnem numerum abſolvat, ſolaque ad Curationem ſufficiat, [modò non obſtiterint medicamenta & regimen calidiora, quæ contrà militant

litant

litant]ex adverſo in hoc ſymptomate ſatis erat ſemel vel ut plurimum bis venam ſecaſſe; modò ægro concederetur ut è lecto exurgeret, & potu refrigeranti uteretur, Nulla autem cogebat neceſſitas, ſi bene obſervaverim, ſanguinem ſæpius educere, niſi ubi a calore foris accedente admodum intenderetur dictum ſymptoma; neque etiam in hoc caſu periculo id omnino vacabat.

Hanc jam nactus anſam, paucula de eo dicam quod omnium ore tritiſſimum eſt, *Pleureſin* ſcilicet quandoque ita *Malignam* reperiri, ut per eos annos Phlebotomiam ferre neſciat, ſaltem toties repetitam quoties hic morbus communiter depoſcit. Cenſeo quidem *Pleureſin* Veram atque *Eſſentialem*, quæ, ut poſthac dicetur, omnibus annorum omnium Conſtitutionibus indifferenter infeſtat, omnibus indifferenter annis Venæ ſectionem pariter repetitam indicare; aliquando tamen accidere ut Febris ejus anni propriè Epidemica, à repentinâ aliquâ manifeſtarum aëris qualitatum alteratione, materiam morbificam in Pleuram aut Pulmones libenter deponat, ipſaque Febris nihilominùs eadem prorſus maneat. In hoc caſu, etſi Venæ ſectio poſſit concedi ut huic ſymptomati, ſi multum ſæviat, occurratur; generaliter tamen ſi loquamur, non multò plus ſanguinis ſymptomatis ratione educendus eſt, quàm Febris nomine debuerat educi; à qua pendet iſtum ſymptoma: Namque ſi hæc ejus ſit indolis ut à repetita Venæ ſectione non abhorreat, poteſt ea repeti in Pleuritide quæ ejuſdem ſymptoma eſt; at verò ſi Febris repetitam Venæ-ſectionem reſpuat, neque juvabit iſta, imò & nocebit in Pleuritide, quæ cum Febre ſtabit cadetve. Hoc autem modo ſe res habuit, me ſaltem judice, in *Pleuritide Symptomaticâ* quæ Febrem comitabatur hoc in loco graſſantem quo tempore ſubingrediebantur *Tuſſes*, hâc nimirum hyeme 1675. Atque hoc quidem mihi ideo reticendum non erat, quod exiſtimem dubio illum tramite errare, atque incerto duci filo, qui in Febrium Curatione non continenter ob oculos habet anni *Conſtitutionem*, quatenus huic aut alteri morbo Epidemicè producendo favet, cæteriſque morbis omnibus unâ concurrentibus in ejus ſimilitudinem ac formam detorquendis.

Novembri anni præfati, Dominum *Thomam VVindham*, Domini *Franciſci VVindham* Equitis filium natu maximum, hàc Febre laborantem tractabam. Querebatur is de lateris dolore, aliiſque ſymptomatis, de quibus cæteri hoc morbo affecti. Venam haud plus ſemel tundendam curavi, Epiſpaſticum Nuchæ apponi, Enemata quotidie injici; nunc Priſanas atque Emulſiones refrigerantes, nùnc Lac Aquæ immiſtum, nunc Cereviſiam tenuem propinavi, ſuaſi ut lecto abſiſteret quotidiè ad horas pauculas, quâ methodo intra paucos dies reſtitutus eſt, & celebratâ Catharſi omnino convaluit.

Notandum autem eſt, quòd tametſi ſymptomata hæc, quæ tuſſi ſuperveniſe ſolerent, ea propè eſſent, quæ hanc hyemem funeſtabant, attamen tuſſis ipſa ſine illis ſola invadens, eâ tempeſtate magis dominabatur. Hujus autem medela neque venæ-ſectionem, neque Clyſteres ſibi vendicabat, modò febris a regimine vel medicamentis calidioribus non excitaretur. Cùm ſatis erat ad eam compeſcendam ægro liberioris aëris foras uſum concedere, & carnis

eſum, ut & vinum ac id genus liquores ſpirituoſos, qui Febri anſam præbeant, omnino interdicere. Porrò *Tabellas* ſequentes ſæpiuſculè devorandas imperavi; quæ quidem ad tuſſes à frigore ſuſceptas coercendas omnibus aliis, quæ mihi adhuc innoteſcunt, longè præcellunt. ♃. *Sacchar. Cand.* ℔ iß. *Coq. ſ. q. aq. communis uſque dum albeſcat extremis digitorum: tum adde pulv. Liquirit. Enul. Campan. ſem. anisi & ſem. Angelic. an.* ʒß. *pulv. Irid. & flor. Sulphur. an.* ℈ij *ol. chym. ſem. aniſi* ℈j. *f. l. a. tabellæ, quas ſecum continuò portet, ac earum unam frequenter ſumat.*

At priuſquam his, quæ de morbis Epidemicis diſſerui, ultimam imponam manum, Objectioni, quam contra eorum nonnulla adferendam prævideo, occurrendum mihi eſt, quòd nempe non ſatis cum *malignitate* iſtâ pugnare videantur, quæ pluribus horum morborum adhæret. Non is ſum, qui receptam à Viris doctiſſimis, ſive hujus ſeculi, ſive antiquioribus, de malignitate opinionem convellere aut poſſim, aut etiam velim, cùm iſta indiciis plus ſatis ſe prodat manifeſtis, in Epidemicis pleriſque. Liceat mihi tantùm quæ de ejus naturâ ſentio in medium proferre, quò hæc noſtra Praxis minùs à ratione abhorrere videatur. Ipſe enim cum eruditiſſimo *Scaligero*.

Non mihi, ſed Rationi, aut quæ Ratio eſſe videtur.
Milito; ſecurus quid mordicùs hic tenet, aut hic.

Cenſeo itaque ego *malignitatem* eam omnem quæ Epidemicis competit; (qualiſcunque tandem fuerit ſpecifica ejus natura,) particulis calidiſſimis ac ſpirituoſiſſimis, humorum in humano corpore contentorum naturæ plùs minuſve adverſantibus, conſiſtere ac terminari; quia ſolæ iſtiuſmodi particulæ humores ita ſubitò alterare valent, atque in morbis malignis fieri videmus. Cenſeo item calidas illas & ſpirituoſas particulas aſſimilando maximè agere; Cùm ex naturæ lege quodlibet Principium Activum ſui ſimile procreare ſatagat, & quæ ei cunque obſiſtunt ad propriam indolem inflectere atque accommodare, Ita ignis ignem generat, & maligno infectus morbo ſocium inficit, ſpirituum ſc. emiſſione, qui humores mox inficiendos ſibi aſſimilant, & in naturam ſuam perducunt trahuntve.

His præmiſſis, omnino ſequitur nihil eſſe prius quàm ut dictæ particulæ ſudore eliminentur; hoc enim modo morbus confeſtim funditus extirparetur: At hìc reclamat experientia, docetque hoc in omni *malignitatis* ſpecie fieri non poſſe. Quamvis enim in ipsâ *Peſte* particulæ peſtilentiales, tum quòd admodum fuerint ſubtiles, tum etiam quòd ſanguinis partibus maximè ſpirituoſis inſideant, diſſipabiles ſint, atque excitato ſudore non interrumpendo ejici queant; in aliis tamen Febribus, ubi particulæ aſſimilantes non in eam ſubtilitatem ſunt evectæ, atque etiam humoribus magis craſſis incorporantur, minera illa maligna non tantùm ſudoribus diſſlari non poteſt, ſed ſæpenumero etiam augetur, quibus iſti ſollicitantur, Diaphoreticis. Quantò enim magis uſu calefacientium æſtuantur particulæ hæ calidæ ac ſpirituoſæ, tantò magis inten-

ten-

tenditur ea quam habent aſſimimilandi facultas, quantoque etiam magis excaleſiunt humores iſti in quos agunt, tantò libentiùs in aſſimilantium caſtra migrant, earundem impreſſionibus cedentes. Cùm ex adverſo ratiò dictare videatur, medicamenta illa quæ contrariæ ſunt naturæ non tantùm particularum calidarum atque acrium vim inhibere, ſed etiam humores condenſare obfirmareque, quo ſpirituum morbificorum fortiùs ſuſtineant impetum, vel etiam frangant. Atque appellanda hic mihi venit Experientiâ, quâ magiſtrâ edoctus ſum & Purpureas Febrium maculas, & Variolarum puſtulas nigras, eò promptius ſumpſiſſe incrementum, quò magis calefieret æger, eaſdem verò pro ratione moderatioris regiminis, quod iis omnino debetur, decreſcere ſolere ac minui.

Jam ſi quis me roget, qui fiat ut, cùm *malignitas* in ejuſmodi particulis calidis ac ſpirituoſis conſiſtat, haud rarò ira parca Febris ſigna conſpiciantur, etiam in morbis ſummè malignis; reſponderem percontanti, Primò in præcipuâ illâ, & maximè inſigni malignitatis inſtantiâ, ipsâ *Peſte*, abunde conſtat particulas νοσηρὰς ita ſupra modum ſubtiles eſſe atque aculeatas, (præſertim ubi primùm incipit graſſari) ut auræ ad inſtar ſanguinem pervadant, ac ſyderatis quaſi ejus ſpiritibus, ne in Ebullitionem quidem illum attollant, unde æger ſine Febre perit.

At verò in minori iſto malignitatis gradu qui in aliis Epidemicis reperitur, ſymptomata Febrilia ita parum conſpicua redduntur, nonnunquam à confuſione in ſanguine atque humoribus excitatâ à particulis inimicis eorum in gremio concluſis; unde natura quaſi oppreſſa non potis eſt ſymptomata illa magis regularia exercere quæ morbo competunt, at anomala ſunt φαινόμενα fere omnia ob οἰκονομίαν penitus everſam dirutamque; quo in caſu deprimitur ſæpe Febris, quæ obtinente genuino naturæ ductu, omnino vigeret. Quandoque etiam pauciora ſe oſtendunt Febris indicia quàm pro morbi genio, ob metaſtaſin mineræ malignæ vel in Genus Nervoſum factam, vel in alias partes corporis, vel etiam humores extra ſanguinis pomœria, dum turgeret adhuc materia morbum committens.

Quicquid verò id fuerit, ne hariolari quidem poſſum quænam alia Medendi Methodus *malignitati* qualicunque adhibenda ſit, præter eam quæ Epidemico, cui inhæret, debetur. Ita ut ſive Epidemicus de eorum numero ſit, qui primò Concoctionem materiæ Febrilis, mox ejuſdem ritè diſpoſitæ eliminationem per ſudores ſibi vendicant; vel eorum, qui per eruptionem aliquam fugam ſibi quærunt; vel etiam eorum, qui ab artis præſidio viam ſibi aperiendam præſtolantur, in ſingulis his, inquam, generibus, *Malignitas* morbi comes, cum ipſo morbo ſtabit cadêtque, pari uſa fortunâ, & pari etiam paſſu recedens; atque ex conſequenti, quæcunque evacuatio Febri in genere competit, eadem & malignitati debetur: quantumtibet evacuationes iſtæ ſibi invicem fuerint contrariæ. *Malignitati* itaque iſti quæ *Febres Autumnales Intermittentes* comitatur, uti & *Febrem Continuam*, quæ ejuſdem eſt indolis, medebitur Diaphoreſis, quæ concoctionem ſubſequitur ceu

ejus effectum. *Variolarum malignitati* ſubveniet tempeſtiva Abſceſſulorum maturatio, atque ita de reliquis; in quibus omnibus, peculiaris *malignitatis* ſpecies iſtis præſertim modis ac methodo illâ optimè ſuperatur, quibus libentiſſimè cedunt peculiares iſti morbi ad quos illa ſpectat, ſive hàc methodo procedendum fuerit, ſive alterâ. Hoc mihi dictat ratio, niſi pro Junone nubes, atque huic etiam Experientia jugiter ſuffragatur.

CAPUT. VI.

Anacephalæoſis.

ATque ita demùm animadvertimus, ſpatium illud annorum, quo finiuntur prægreſſæ obſervationes genera *Conſtitutionum* omnino *Quinque* peperiſſe; Quinque nimirum peculiares aeris Diatheſes, totidem *Epidemicorum* ſpecies peculiares, Febrium nominatim, producentes: Febrium autem harum prima, quæ iis annis infeſtabat quibus *Intermittentes Autumnales* maximè graſſabantur, unica mihi videtur, (quantum obſervatione diligenti fidâque hactenus aſſequi potuero) in quâ Natura ita omnia ſymptomata moderabatur, ut materiam Febrilem debitâ Coctione præparatam certo ſuo tempore ad exitum diſponeret, vel per juſtam διαφόρησιν, vel διαπνοὴν paulo liberaliorem, (quæ idcirco *Febris Depuratoria* mihi audit.) Et profectò facilè adducor ut credam, præcipuam hanc eſſe atque *Primariam* Naturæ *Febrem*, tùm ob regularem illam methodum, quâ utitur in promovendâ materiâ morbificâ eâdemque præfinito tempore digerendâ; tum etiam quia hæc Febribus aliis quibuslibet frequentior occurrit, cùm credibile ſit *Febres Intermittentes* Epidemicè ſæpiùs graſſari, quàm alios morbos quoſcunque, ſi illis nempe habenda ſit fides, qui de earum frequentiâ in ſeculis jam elapſis tot & tanta ſcripſerunt; quicquid demum in cauſa fuerit quòd ita raræ comparuerint, à quo *Peſtis* hanc urbem eſt depopulata: Enimverò *Febris* hæc *Peſtilentialis Inflammatoriis* iis omnibus, quæ poſt invalere, ſe ducem præbebat, ac πρόδρομον. *Febri* autem iſti *Primariæ*, de quâ ſuprà, adaptantur, ni fallor, illuſtria illa, atque neceſſaria Axiomata, quæ tradiderunt *Hippocrates*, aliique medici antiqui; quorum ope ita illa eſt regenda, ut præparetur materia Febrilis ad Criſin per ſudores ritè faciendam: Neque enim ſatis video; qui poſſint accommodari dicti Aphoriſmi ſubſequentibus iſtis Febrium ſpeciebus, quæ diverſam longè habent indolem; & raró ejuſmodi Methodo aliquâ ſolvi ſolent, quâ nos adjuti, ſi ad eam accedamus ſcilicet, eamque perficiamus morbos hoſce ſubjugare poſſimus. Ut ut verò hæc ſe res habeat, notatu dignum eſſe autumo, quòd cùm Febris hæc, quæ ab illa *Conſtitutione* pendebat quâ Intermittentes cæteris prædominabantur, (ſi vel diutiùs perſiſteret, vel æger nimis evacuationibus fuerit exhauſtus) ſubinde in Intermittentium caſtra de facili tranſiret; iſtæ Febres, quæ ſequentes funeſtabant annos, etiamſi diutiſſimè cruciarent, rariſſimè tamen Intermittentes fierent; judicio ſatis manifeſto

eam

eam *Febrem Continuam* atque *Intermittentes* iſtas, vel natura quadantenus convenire, vel non multùm ab invicem abhorrere.

Jam ſi quis à me percontetur, quo demum pacto *Febris Continuæ* ſpeciem ex notis in Febrium deſcriptionibus à me traditis queat expiſcari, cùm plerumque ſingulæ iis implicentur ſymptomatis, quæ omnibus in genere competunt Febribus, (cujuſmodi ſunt calor, ſitis, inquietudo, *&c.*) Huic ego reſponderem, difficile id quidem eſſe, at non planè impoſſibile, modò quis ſeriò atque ad amuſſim exegerit circumſtantias eas omnes quas in Hiſtoria præcedenti indigitavimus; maximè ſi in urbe aliqua aut loco alio hominibus referto, examen inſtituar. Ponamus enim Medicum ad Febre Continua laborantem acceſſiri, id primo habet adminiculi ad judicium rite formandum, quod vel ex obſervatione propria, vel aliis indicantibus facile reſciſcat, quinam alii morbi præter hanc Febrem, & cujus demum generis, eo locorum Epidemicè graſſantur; quo cognito non ampliùs dubitabit cujus generis eſſe debeat Febris iſta, quæ huic alteri Epidemico regnanti famulatur. Quamvis enim fieri poſſit ut Febris iis tantùm ſe prodat ſymptomatis, quæ omnibus omnino Febribus ſunt communia, (præſertìm ſi in ἀταξίαν & confuſionem agatur à Methodo quæ ab ejus curatione prorſus aliena eſt) alii tamen Epidemici characteres naturæ atque indoli ſuæ proprios ac peculiares apertiſſimè agnoſcent. Verbi gratia, qui *Variolas* inſpexerit, facilè conjectabit, (modò ejus morbi Hiſtoriam probè calleat) vel a die quo primùm erumpunt Puſtulæ, vel ab earum magnitudine, atque colore, *&c.* ad quodnam Variolarum genus ſpecies illa particularis fuerit referenda: atque ubi ſemel cognoverit quænam ſit illa Variolarum ſpecies, quæ eo anno atque per loca iſta increbreſcit, ſatis illi conſtabit de ſpecie Febris cujuſvis per id temporis, atque eo locorum graſſantis. Et ſanè ſi morborum Hiſtorias ad unguem perdidiciſſem [quam ego mihi laudem minimè ſumo] ſicuti Epidemico quovis conſpecto non dubitarem de Febris tum regnantis genere pronunciare, licèt ne unam viderim quidem; ita *Febris* quælibet conſpecta, quiſnam ei jungeretur Morbus Epidemicus me ſatis doceret, an *Variolæ* ſcilicet, vel *Morbilli*, vel *Dyſenteria*, *&c.* Cùm tam peculiare aliquod horum genus, quàm Febris peculiaris, particularem quamlibet Conſtitutionem jugiter comitetur.

Secundò autem, præter indicia illa quæ Epidemicorum unà invadentium conſideratio nobis ſuggeret, & ipſa cujuslibet Febris ſymptomata ad ejuſdem ſpeciem dignoſcendam, haud obſcuram lucem fœnerantur. Quamlibet enim, ut ſupra innuimus, Febres in univerſum omnes quædam habent ſymptomata omnibus communia, ſunt tamen & certæ aliquæ Diſtinctionis notæ quas ſingulis ſpeciebus ſigillatim impreſſit Natura; quæ cùm ſubtiliores ſint ac magis reconditæ, non niſi a cautiſſimis, & minutiſſima quæque penſiculatim trutinantibus erui ſolent, aut inveſtigari. Inter hæc ſigna diſtinguentia ſemper exiſtimavi ego, ægri ſive ſudationem, ſive ſiccitatem in hoc vel illo morbi tempore, Febris ſpeciem præcipuè & præ cæteris demonſtrare, modò illa à ſtatu naturali ac ſuo, Methodo minùs congruà non fuerit dejecta. Atque hoc ipſum

ſum liquidò mihi conſtabat in Febribus omnibus Epidemicis, quotquot obſervationes hæ noſtræ hactenus complectuntur. Exempli gratiâ, iis in Febribus quæ vigebant exoleſcente *Intermittentium Autumnalium* prædominio, ægri externa areſcebant, nec vel minima ſudoris præſignatio ante materiæ Febrilis concoctionem, quæ die decimo quarto plerumque perficiebatur, in conſpectum ſe dabat. Neque etiam cieri hîc poterat ſudor ſine ingenti ægrorum diſcrimine, qui in Phrenefin, aliaque ſymptomata periculoſiſſima mox à coacto ſudore præcipitabantur. In *Febri Peſtilentiali*, quæ hanc quidem ſubſecuta eſt, [*Inflammatoriarum* autem omnium quæ ab illo tempore invasêre, chorum duxit] nulli ſudores ſponte ſuâ prorumpebant, at à ſudorificis excitari poterant vel primis morbi diebus, atque iis ſemel obortis æger nullo non ſymptomate levabatur. Febre proximè ſuccedente quæ *Variolas* iis annis comitabatur quibus illæ *Regulares* erant, æger ſuâ ſponte effuſiſſimis ſudoribus totus dimanavit, vel a morbi initio; at qui iſtis indulgebat æger, intendebat illicò ſymptomata omnia, haud mitigabat. In binis Febribus quæ duabus *Variolarum Anomalarum* ſpeciebus, atque *Dyſenteriis* ſe comites adjungebant, & ſudores Anomali etiam fuere; at plerumque ſolis primis diebus exeuntes, licèt qui primam Febrem commitabatur ſudor, quàm qui poſteriorem, aliquantiſper eſſet copioſior, ſed in neutrâ emolumento fuit ægro, cùm non à præviâ Concoctione ſed à confuſo particularum noxiarum motu is eliceretur.

Arduum verò id mihi imprimis videtur, Novæ Febris ſpeciem, vertente primùm anni *Conſtitutione* indagare, cùm necdum ſpecimen ejus aliquod quis oculis uſurpaverit, nec dum reſciverit, qualeſnam demum ſint futuri morbi Epidemici, quos ut plurimùm Febris prævertit. Moleſtum eſſet ſingula enumerare quæ iis annis, de quibus egi, occurrebant, quò liqueret anſas haud obſcuras à natura nobis ſuggeri, quibus adjuti hoc præſtare valeamus; ac proinde Cognitio hæc à perdiligenti atque accuratiſſimâ Circumſtantiarum omnium obſervatione neceſſariò pendebit: Quamtumlibet autem difficile id fuerit, imò ſi & impoſſibile planè ſupponamus, Novæ Febris, ubi primum ingreditur, ſpeciem certò diſtinguere; tamen ad Cùrationem quod attinet, Indicatio à *Iuvantibus* & *Lædentibus* ſumenda, nobis ſaltem relinquitur; cujus ope viam pulatim prætentantes ægrum in tuto poſſimus collocare, modò ne plus ſatis properemus; quâ quidem *feſtinatione* nihil ego quicquam exitialius eſſe autumo, nec re ulla alia Febricitantium plures vita ſpoliari. Neque pudet fateri, me non ſemel in curandis Febribus, ubi nondum conſtaret quid mihi agendum eſſet, nihil prorſus agendo & mihi & ægro conſuluiſſe optimè, dum enim morbo invigilarem, quo eum opportunius confodere valerem, Febris vel ſponte ſua ſenſim evanuit, vel in eum ſe Typum redegit, ut jam mihi innoteſceret quibus armis eſſet debellanda. Sed, quod dolendum omnino eſt, ægrorum quamplurimi, haud ſatis gnari quòd perinde ſit Medici periti quandoque nihil agere, atque alio tempore efficaciſſima adhibere remedia, probitatis atque fidei fructum hunc capere nolunt, ſed vel negligentiæ vel ignorantiæ id impu-

tant

tant; cùm Empiricorum inſulſiſſimus quilibet medicamenta medicamentis adjicere æquè novit, ac ſolet magis quàm Medicorum prudentiſſimus.

Hæc ſunt ferè quæ hactenus obſervavi, ſaltem quæ ad normam aliquam reduci potuerint, de *Morborum Epidemicorum* ſpeciebus, atque ordine illo quo invasêre ab anno 1661. ad finem uſque anni 1675. Quo quidem tempore *Variolæ*, & *Febres Continuæ* earum Comites, quæ fermè à biennio dominatæ ſunt, mitiores jam factæ videntur exoleſcere. Qui poſt ſequentur morbi, ſolus novit, qui novit omnia.

SECTIO SEXTA.

CAPUT I.

Febres Intercurrentes.

OBſervationes annorum, quos jam deſcripſi, ſatis arguunt Febrium alias *Stationarias* meritò audire, ejuſmodi Febres intelligo, quæ, cùm à particulari quadam, at nondum ſatis cognita hujus aut alterius anni *Conſtitutione* pendeant, ſingulæ ſuo ordine invaleſcunt, graſſantur admodum, & quaſi cæteris dominantur per continuam illam annorum ſeriem. An dentur etiam aliæ ſpecies præter jam dictas: An etiam exacto quodam annorum curriculo, aliæ alias certo ac conſtanti ordine excipiant, an ſecus ſe res habeat nondum mihi licuit deprehendere. Sunt verò & aliæ *Febres Continuæ*, quæ licèt jam parciùs, jam inclementiùs ſæviant & depopulentur, tamen cum Stationarum quibuslibet, ut etiam & ſecum invicem eodem anno indifferenter commiſcentur, quas idcirco *Intercurrentes* appellandas cenſeo. Quid tam de illarum ingenio, quam de Methodo Medendi eiſdem adhibendâ, hactenus obſervando didici, in ſequentibus tradam. Sunt verò, *Febris Scarlatina. Pleuritis Peripneumonia Notha. Rheumatiſmus. Febris Eryſipelatoſa. Angina.* Et fortè aliæ quædam.

Jam verò cùm univerſos hoſce morbos, vel adhuc commitetur Febris, vel ſaltem fuerit comitata, donec exonerata in partes ſive has ſive illas, pro morbi ratione, materiâ Febrili, ſibi exitum invenerit; nullus dubito Febrem ipſam pro morbo primario habendam, reliquoſque affectus à quibus ut plurimum morbi iſti nomen mutuantur, ſymptomata eſſe, quæ vel peculiarem κρίσεως modum, vel partem, in quam ruit morbi vis, præcipuè ſpectant. Verùm modò de re conveniat, nullam de nominibus movebo litem; mihi integrum fuerit morbum hoc vel illo nomine deſignare, pro arbitrio meo.

Animadvertendum eſt, quòd ſicuti *Febres Stationariæ*, de quibus ſuprà egimus, magis minùſve Epidemicè infeſtant, quod jam diximus, prout annorum Conſtitutio in ſecretâ atque inexplicabili aeris temperie fundata, eiſdem

dem favet, ita etiam *Intercurrentes* hæ nonnunquam, licèt non ita frequenter atque iſtæ, Epidemicè graſſantur. Quamvis enim plerumque oriantur ab hac vel illa particulari corporum particularium ἀνωμαλίᾳ, quâ ſanguis atque humores quoquo modo vitiantur, aliquando tamen originem debent ſuam mediatè quidem cauſæ alicui Generali in aere, manifeſtis qualitatibus hominum corpora ita diſponente, ut exinde tales taléſve ſanguinis atque humorum dyſcraſiæ generentur, quæ *Intercurrentium* ejuſmodi *Epidemicarum* cauſæ fuerint immediatæ. Uti cùm Gelu acrius diu perſeveraverit, ſe in Veris uſque pomœria longiùs extindens, derepente autem calidior tempeſtas ſuccedat, *Pleuritides Anginæ* ſimiléſque morbi alii ſolent invadere, qualiſcunque demum fuerit *Conſtitutio* annorum *Generalis*. Et quoniam hi nonnunquam Epidemicè graſſantur perinde atque alii iſti, idcirco ut hos ab illis Febribus diſpeſcam, quæ ad certam annorum ſeriem determinantur, omnibus indifferenter annis communes *Intercurrentes* appellare libet.

Quanto autem â ſe invicem intervallo diſſideant duo hæc Febrium Genera, quantum ad cauſas ab aere ſubminiſtratas, quoad alias tamen cauſas externas, ac Procatarcticas ſpectat; ſæpenumerò conveniunt. Ut enim jam mittamus Contagium, quod quidem nonnunquam Febrium Stationariarum aliquibus anſam exporrigit, & crapulam taceamus, quâ matre proſeminantur tum iſtæ Febres, tum hæ etiam de quibus jam ago; cauſa evidens externa Febrium quamplurimarum inde petenda eſt, quòd quis ſcilicet vel præmaturiùs veſtes abjecerit, vel ab exercitio incaleſcens ſe frigori incautiùs expoſuerit; unde Poris ſubitò occluſis, retentiſque iis halitibus, quibus aliàs per cutis ſpiracula patebat exitus, hæc vel illa Febris ſpecies in ſanguine ſuccenditur, prout vel Generalis Conſtitutio, quæ tùm temporis obtinet, vel particulares humorum dyſcraſiæ in hanc vel illam Febris ſpeciem potentiùs determinaverint. Et ſanè exiſtimo plures modo jam deſignato, quàm *Peſte*, *Gladio*, atque *Fame* ſimul omnibus perire: Etenim ſi quis ægrum Medicus de primâ morbi occaſione paulò minutiùs interrogaverit, (modò ex Acutorum iſtorum numero ſit quos ſuprà tractavimus) audiet quaſi ſemper, vel eum veſtem aliquam temerè depoſuiſſe cui pridem aſſueverat, vel corpus motu excalefactum ſubitò frigori permiſiſſe, atque ex alterutrâ harum προφάσει incidiſſe in morbum. Quam ob cauſam familiares meos ſemper moneo, ut nullo alio anni tempore quicquam veſtium, quibus aſſuevere, ſibi detrahant, niſi menſe uno ante *Solſtitium Æſtivum*: Nec minori cum ſtudio eoſdem horror, ut ab exercitio caleſcentes frigus ſedulò evitent.

At verò diligenter hîc loci notandum eſt, quòd licèt morbi iſti, qui ſub Intercurrentium titulo jam mihi tractandi veniunt, plerique, ſi non omnes, *Eſſentiales* fuerint morbi, ſæpenumerò tamen Affectus quidam, tum eos quoad Phænomena referentes, tum eodem etiam inſigniri nomine, iſtis Febribus ſuperveniunt quas *Stationarias* appello, & ſunt nuda earum *ſymptomata*: Quo in caſu non jam illa Methodus adhibenda eſt, quæ iis debetur quoties morbi ſunt Eſſentiales, at iſta potiùs quam ſibi poſtulat Febris cujus nunc

ſunt

ſunt ſymptomata, ad quorum quidem curationem ea leviter tantùm inflectenda eſt: In genere autem ad Anni Febrim ſeriò attendendum eſt, inveſtigandumque quo illa pacto facillimè expugnari poſſit, Venæ ſectione, an ſudoribus, vel aliâ methodo qualibet. Hoc ſi ſuſque deque habeatur, cum ingenti ægrorum diſcrimine perſæpe errabimus. Si quis objecerit hos ipſos Affectus, quos ego Eſſentiales voco, & de quibus jam ago, reverâ ſymptomata tantùm eſſe reſpondeo, ſymptomata eâ fortè eſſe reſpectu Febris ad quam propriè ſpectant, at ſymptomata ſunt ſaltem Febrium, quæ illa ſemper ac neceſſariò producunt. V. gr. in *Pleuritide* Eſſentiali Febris ejus eſt indolis, ut ſemper materiam morbificam in Pleuram deponat; in *Angina* Eſſentiali ejus indolis eſt, ut eadem ad fauces ſemper amandet, atque ita ſe res habet in cæteris: Cùm ubi affectuum memoratorum utervis Febri ſuperveniat, quæ ad hanc illamve annorum Conſtitutionem ſpectat, atque ab ea pendet, idem per accidens tantùm, neutiquàm verò neceſſariò producitur. Quo nomine haud parum à ſe invicem diſterminantur.

Jam autem, ut Affectus *Eſſentiales* mihi dictos ab iis qui *Symptomatici* tantùm ſunt, ritè diſtinguamus, multum conferet nobiſcum perpendiſſe, quod qualia ſint ſymptomata quæ invaſionem Febris hujus alteriuſve *Stationariæ* comitantur, talia omnino erunt ſymptomata quæ inſultum ſive *Pleuritidis*, ſive *Anginæ* ſequuntur, quoties ejuſmodi Febris Accidentia ſunt tantùm. Quod quidem cernere erat in *Pleuritide ſymptomatica* prædictâ, quæ Febri per hyemem graſſanti, anno 1675. ſuperveniebat. Quotquot enim hac laborabant Pleuritide, ubi primùm corripiebantur, Capitis, Dorſi, & Artuum patiebantur dolorem; quæ certiſſima erant & maximè vulgaria Febrium earum omnium ſymptomata, quæ & antequam ingrederentur Pleuritides, invadebant, atque illis expirantibus adhuc durabant. Cùm quoties uterlibet horum Intercurrentium morbus *Eſſentialis* eſt, omnibus indifferenter annis pari modo aggreditur, nihil prorſus habens commune cum Febre Stationaria per id tempus regnante. Adhæc ſymptomata omnia quæ poſt emergunt magis perſpicua ſunt, cùm non obſcurentur ac confundantur ab aliorum φαινομένων. quæ naturæ ſunt diverſæ, & ad aliam ſpectant Febrem, admixtione. Præter hæc, Anni tempus, quo eſſentiales Intercurrentes plerique, non tamen omnes, ſolent infeſtare, haud rarò ſubinnuit ad quam claſſem hujuſmodi Affectus referendi ſint. At verò ad Morborum tum horum, tum aliorum etiam omnium Diagnoſin, iis demum inſtructiſſimus accedet, qui obſervatione aſſidua ac diligenti ita intimè eorum Phænomena rimando perſcrutatus fuerit, ut ubi eos inſpexerit, genus ſtatim nôrit diſtinguere; licèt Differentiarum characteriſticarum aliæ ita ſint fortaſsè ſubtiles ac delicatæ, ut eaſdem alteri verbis nequeat exprimere.

Quandoquidem autem variæ hæ Febrium ſpecies, [quantum quidem aſſequi poſſum ex Phænomenis, quæ tum morbos ipſos, tum medendi rationes attinent, ſedulò penſitatis] peculiari, ac cuilibet morbo propriæ ſanguinis inflammationi ortum debent ſuum, in eodem refrigerando contemperandóque omnis mihi ferè Curationis vertitur cardo: Methodo interim pro morbi genio

variata, & cui, experientiâ jugiter ſuffragante, ea ſpecies libentiſſimè concedit, materiæ morbificæ eliminandæ ubique ſatago. Et profectò in Febrium quarumlibet curatione omne punctum tulerit, quà portâ excludenda veniat materia Febrilis, qui certò nôrit; Venæ-ſectione v. gr. Sudoribus, Catharſi, aut ſi qua eſt alia magis oppoſita.

CAPUT. II.

Febris Scarlatina.

S*Carlatina Febris*, licèt nullo non tempore poſſit incidere, ut plurimum tamen exeunte æſtivo ſe prodit, quo quidem integras Familias, Infantes verò præ cæteris infeſtat, Rigent, horrentque ſub initio, ut in aliis Febribus, qui hâc afficiuntur, neque vehementer admodum ægrotant; poſtea cutis univerſa maculis parvis rubris interſtinguitur, crebrioribus certè & multo latioribus, magiſque rubentibus, at non perinde uniformibus, ac ſunt illæ quæ *Morbillos* conſtituunt, Ad duos treſve dies perſiſtunt hæ maculæ, quibus demum evaneſcentibus, decedenteque ſubjectâ cuticulâ, reſtant furfuraceæ quædam ſquamulæ ad inſtar farinæ corpori inſperſæ, quæ ad ſecundam aut tertiam vicem ſe promunt, conduntque viciſſim.

* Cùm hic morbus nihil aliud mihi videatur, quàm mediocris ſanguinis efferveſcentia à prægreſſæ Ætatis calore, aut alio aliquo modo excitata, nihil quicquam molior, quo minus ſanguis ſibi deſpumando vacet, & materiæ peccanti, quæ ſatis promptè adjungitur, per cutis poros ablegandæ. Quamobrem tum hinc & à Venæ-ſectione, & ab Enematum uſu mihi temperans (quibus remediorum formis factâ revulſione particulas ſanguini infeſtas cum eodem intimius permiſceri, & motum Naturæ magis congruum ſufflaminari autumo;) tum ex altera parte ab exhibendis Cardiacis, quorum æſtu impetuoſius fortè exagitabitur ſanguis, quàm propagatâ & leni illâ ſeparatione in qua jam totus eſt; (Quid quod & vehementior Febris hoc fomite poſſit accendi?) ſatis habeo ut æger à carnibus in ſolidum abſtineat, & à liquoribus ſpirituoſis quibuſcunque, tum ut neque uſquam foràs prodeat, neque ſe perpetim lecto affigat. Cute jam penitus deſquammatâ, & ceſſantibus ſymptomatis, è re fore exiſtimo, ut purgetur æger leni aliquo medicamento, ætati atque viribus accommodo. Simplici hàc & naturali planè methodo, hoc morbi *nomen*, vix enim altius aſſurgit, ſine moleſtia, aut periculo quovis facillimè abigitur. Cum econtra ſi plus negotii ægris faceſſamus, vel lectulis continenter incarcerando, vel Cardiacis aliiſque remediis ſupervacaneis nimis doctè, & (ut vulgo videtur) ſecundùm artem ſupra modum ingeſtis, morbus ſtatim intenditur, & æger non raro nulla alia de cauſa, quàm nimiâ Medici diligentiâ ad plures migrat.

Ve-

* *Curatio.*

Veruntamen hoc animadvertendum volo. Si *Convulſiones Epilepticæ* vel etiam *Coma*, huic morbo ſub initium eruptionis ſupervenerint (quod quandoque accidit in pueris ac junioribus hoc morbo laborantibus) omninò oportet, ut *Epiſpaſticum* amplum ac forte poſteriori cervici applicetur; atque porrò ut *Paregoricum* è Syrupo de Meconio ſtatim exhibeatur, repetendum ſingulis noctibus uſque dum convaluerit; imperando interim ut æger bibat pro potu ordinario lac cum triplo aquæ coctum, & à carnis eſu abſtineat.

CAPUT III.

Pleuritis.

Hic morbus, quo nec alius frequentior, nullo non tempore infeſtat potiſſimùm verò anno inter Ver & Æſtatem ambigente. Nam per id temporis ſanguis à nova ſolis vicinia excalefactùs in efferveſcentias & inordinatos motus effrænatiùs ruit, Temperamento ſanguineo præditos præ reliquis aggreditur, ſæpè etiam ruſticos, *& duro jam fractos membra labore.* A rigore plerumque atque horrore orditur, quos excipiunt calor, ſitis, inquietudo,& cætera Febrium ſymptomata plus ſatis nota. Elapſis pauculis horis, (licet aliquando multò ſerius ingruat ſymptoma hoc) æger vehementi dolore, eoque Punctorio, in laterum alterutro circa coſtas corripitur, qui nunc verſus Omoplatas, nunc Spinam, nunc ex adverſo verſus anteriora pectoris ſe propagat. Tuſſi etiam crebrâ affligitur, quæ magnum adfert cruciatum, à partium inflammatarum contentione ortum, unde ſpiritum ſubinde reprimit, ut prima tuſſiendi molimina coërceat, Quæ ſingulis vicibus *Anacatharſi* rejicitur materia, ſub initio morbi pauca & tenuis conſpicitur, & ſæpè ſanguinis particulis intermiſta; ſed procedente morbo copioſior eſt & magis concocta ſanguine etiamnum permixto. Febris interea pari paſſu incedit, quin & vires ſumit à ſymptomatis illis, quæ ab ipſa naſcuntur. Atque dicta Febris cum funeſto comitatu omni, (*Tuſſi* ſcilicet, *ſputo ſanguinis*, *dolore*, &c.) pro ratione liberioris materiæ morbificæ expectorationis, ſenſim minuitur. At verò materia hunc morbum committens, non ſemper, eodem procedente, concoctionem expectorationi debitam attingit: fit enim non rarò, ut materia paucula adhuc & tenuis, ſicut in principio morbi, tuſſiendo educatur, & conſequenter Febris cum reliquis ſymptomatis ne hilum remittat, donec ægrum jugulaverit. Æger interea nunc alvo eſt nimis adſtrictâ, nunc ſolutâ nimis, dejectionibus cribris & liquidiſſimis. Eſt ubi morbo admodum invaleſcente, & Venæ-ſectione non celebratâ, æger ne tuſſire quidem valeat, ſed immani dyſpnœâ laborans, tantùm non ſuffocetur inflammationis vi; quæ tanta aliquando reperitur, ut pectus ne ad ſpatium quidem reſpirationi debitum ſine exquiſitiſſimo dolore queat expandi. Eſt etiam ubi poſt ingentem inflammationem, & omiſſam Phlebotomiam, quæ naſcente morbo fuerat imperanda

randa, mox ad Apoſtema res redit, *pure* in thoracis cavitatem ſubinde depleto; quo in caſu, quamvis Primaria Febris vel omnino ceſſat, vel minùs ſaltem urget, attamen, in vado non eſt æger, ſed *Empyemate*, atque *Febre Hecticâ* ſuccedentibus, miſer *Tabe* extinguitur.

Jam verò licèt *Pleuritis* propriæ illi atque ſpecificæ ſanguinis inflammationi, quæ eam, quando affectus primarius exiſtit, producere ſolet, originem ſuam debeat; per accidens tamen aliis Febribus quandoque ſupervenit, cujuſcunque demum generis eæ ſint, ex præcipitatione ſcilicet materiæ Febrilis in pleuram, vel muſculos intercoſtales. Atque illud quidem in ipſo ferè Febris initio accidit, crudâ adhuc exiſtente materiâ Febrili, nondumque per idoneam ebullitionem ſubactâ, adeoque nec ad ſeparationem debitam per loca magis conferentia præparatâ. Hoc autem incommodi ſæpiſſimè ex intempeſtivo ac præpoſtero calidorum medicamentorum uſu infertur, qualia à nobilibus quibuſdam fœminis exhiberi ſolent; quarum interim benevolentia charitaſque multo meliùs in paſcendis pauperibus, quàm in iiſdem medicandis, collocaretur. Atque illæ quidem eo conſilio [ſi tamen ullo utantur] id faciunt, ut in primò ſtatim Febris inſultu provocetur ſudor; parum cogitantes, quàm inconſultò atque infeliciter idem tentent. Natura enim hoc pacto turbata, humores adhuc crudos exiſtentes expellere, qua data porta cogitur; atque adeò nunc in cerebri Meninges impetu fertur materia Febrilis, indeque *Phrenitis* naſcitur; nunc ad membranam coſtas ſuccingentem idem malum appellit, ex quo *Pleuritis* oboriri ſolet; præſertim ubi ægrorum ætas ac temperamentum, annique tempeſtas inter Ver atque Æſtatem ambigens, ſua etiam ſymbola ad hanc rem contulerint: Certè enim tempeſtate illâ Febres in Pleuritidem tranſire proclives ſunt.

Pleuritidem autem, ejuſmodi quam diximus præcipitationi ortum ſuum debere, evacuati per Venæ-ſectionem cruoris color ſubindicare videtur. Nimirum ſanguis [ſaltem ille qui poſt primam vicem extrahitur) ubi refrixerit, ſevi liquati præ ſe fert ſpeciem ad craſſitiem ſatis conſpicuam, ac ſuperficiem habet veri *puris* æmulam, & tamen ab eo longè diverſam utpote quæ fibris inſtar reliqui ſanguinis, arctè contexitur, nec ad modum puris defluit, quin à reliquo divulſa diſcolor illa pars, formam cuticulæ tenacis & fibris refertæ exhibet; & fortaſsè nihil aliud eſt quàm Fibræ ſanguineæ, quæ rubicundo ac naturali ſuo integumento per præcipitationem exutæ, ambientis aëris frigore in membranam hujuſmodi ſubalbidam concrevêre. At verò (ut id obiter attingam) animadvertendum eſt, quòd ſi ſanguis è ſecta vena non recto flumine versùs Horizontem proſiliat, ſed per cutim repens perpendiculariter dimanet, utut celeri ſe proripiat gradu ſæpe tamen ad dictum colorem non accedit, cujus ego me cauſam neſcire fateor: Neque æger ab iſtiuſmodi ſanguinis miſſione perinde levatur, ac ſi modo primùm deſcripto fluat. Quinimo cùm hoc ipſo modo extrahitur ſive orificium anguſtius, ſive quid aliud obſtiterit, quo minùs pleniori exeat gurgite, neque hic ſanguis Pleuriticorum ſanguinem colore æmulatur, neque æger par exinde commodum capit. Ob-

ſer-

ſervavi etiam, quòd ſi ſanguis recens extractus, quocunque demum modo fluxerit, immiſſo digito agitetur, ſuperficie rubenti ac florida, ut in aliis morbis quibuslibet, ſpectabitur.

Utut verò ſanguis ſe habet, Morbus hic tametſi infamis, & pleriſque aliis ſuapte natura periculoſior, tamen ſi peritè tractetur, facilè vincitur; & quidem non minùs certò conſtanter, quàm alii Medicorum conatus ad homines ab orci faucibus liberandos, morboſque averruncandos, perduci ad exitum felicem ſolent.

Variis hujuſce morbi Phænomenis diligenter perpenſis, nihil aliud illum eſſe arbitror, quàm Febrem à propria & peculiari ſanguinis inflammatione ortam, qua natura materiam peccantem in Pleuram deponit, nonnunquam & in Pulmones, unde *Peripneumonia* ſuboritur; quam à priore, gradu tantùm,& pro majore ejuſdem cauſæ intenſione,extentuque latiori differre autumo.

* Hunc itaque in dicto morbo pellendo mihi ſcopum propono, ut ſcilicet ſanguinis inflammationem reprimam, & particulas ejuſdem accenſas, quæ in membranam coſtas ſuccingentem vim fecerunt, & incendio collabefactarunt omnia, per evacuationes debitas revellam.

Quamobrem in Venæ-ſectione ſpem ponens maximam, ut primùm accerſor, ſanguinem è brachio lateris affecti ad *uncias decem* aut circiter mittendum curo. Potionem deinde ſequentem ſtatim à Venæ-ſectione primùm celebrata ſumendam præſcribo.

℞. *Aq. Papav. Rhœad.* ℥iiij. *Sal. Prunell.* ʒj. *Syr. Violar.* ℥j. M. F. Hauſtus. Eodem tempore ſequentem Emulſionem præſcribo.

℞. *Amygd. dulc.* N vij. *Sem. Melon. & Pepon. an.* ℥ß. *Sem. Papav. alb.* ʒij. *contundantur ſimul in mortario marmoreo, ſenſim aſſundendo Aq. Hord.* ℔ iß. *Aq. Roſar.* ʒij. *Sacchar. cand.* ʒß. *M. F. Emulſio*; *Cap.* ℥iiij. *quartâ quâque horâ.* Pectoralia etiam impero frequenter uſurpanda, e, gr.

℞. *decoct. Pectoral.* ℔ j. *Syr. Violar. & Capillor. Ven. an.* ℥iß. *M. F. Apozema*; *Cap.* ℔ß. *ter in die.*

℞. *Olei Amygdal. dulc.* ℥ij. *Syr. Violar. & Capill. Ven. an.* ℥j. *Sacch. cand.* ʒß. *M. F. ſ. a. Eclegma, de quo lambat ſæpius in die. Oleum* etiam *Amygd dulc.* per ſe, vel *Oleum Sem. Lini* recenter extractum magno ſæpe cum fructu aſſumuntur.

Diætam quod ſpectat, carnibus omnino interdico, atque inſuper earundem decocto quamlibet limpidiſſimo. Conſulo ut juſculis veſcatur Hordeaceis, Avenaceis, & Panatellâ, & pro Potu utatur Priſanâ ex decocto Hordei cum rad. Acetoſæ, Liquirit. &c. ac nonnunquam Cereviſiâ lupulatâ tenui.

Porrò, ſequens Unguentum præſcribo. ℞. *Ol. Amygd. dulc.* ℥ij. *Ung. Pomati, & Dialthææ an.* ℥j. *M. F.* Linimentum, quo inungatur latus affectum manè & ſerò, ſuperimponendo folium braſſicæ, Jubeo item, ut in dictorum remediorum uſu perſiſtat per omnem morbi decurſum.

Eodem ipſo die, quo primùm accerſor, ſi dolor vehementer urgeat, ſanguinis

* *Curatio.*

guinis eandem quantitatem ruſus detrahi præcipio, vel nihilominus die ſequenti, ut etiam tertio die; atque hoc modo ad quartam uſque vicem, continuis quatuor diebus, (niſi prius æger convaluerit) Venæ-ſectionem repeto, ubi ſcilicet dolor, atque alia ſymptomata admodum ſæviunt, At verò, ſi vel morbus remiſſior & minoris periculi, patiatur ut lentiori pede progrediar, vel etiam dejectæ ægri vires non facilè ferant Venæ-ſectionem poſt tàm brevia intervalla repetitam; Phlebotomiam jam bis celebratam non deinceps repeto, niſi interjecto die uno aut altero inter ſingulas vices. Quâ quidem in re normam mihi ſtatuo Contraindicantia; hinc nempe morbi violentiam, inde verò imminutas fractaſque ægri vires ad invicem trutinatas. Et quanquam in curandis morbis integrum mihi eſſe volo, ut plus minuſve ſanguinis pro rei ratione demendum præcipiam, ratò tamen obſervavi *Pleureſin* confirmatam in Adultis minori quàm 40. circiter *unciarum* ſanguis impensâ ſanatam: licet in Pueris ſemel tantùm aut bis ſecuiſſe venam ut plurimum ſuffecerit. Neque, quæ nonnunquam ſupervenit, *Diarrhœa*, repetendis jàm dictis Venæ-ſectionibus obicem ponit, quæ quidem ipſa hac Methodo brevi ſiſtetur, etiam non adhibitis medicamentis reſtringentibus.

Enemata vel in ſolidum omitto, vel maximâ, quâ fieri poteſt, inter repetitas Venæ-ſectiones intercapedine curo injicienda, eaque non niſi ſimpliciſſima illa e Saccharo in lacte ſoluto.

Durante morbo id ago, ne æger nimis exæſtuet, ac proinde liberum illi facio, ut lecto quotidiè eximatur, idque ad horas aliquot, prout vires ſuaſerint; quod quidem tanti eſt in hoc morbi genere, ut ſi æger lecto jugiter affigatur, neque hæc tam larga ſanguinis evacuatio, neque remedia alia utcunque refrigerantia, ad dicta ſymptomata perdomanda vel minimum aliquando proficiant.

Mox ab ultima Venæ-ſectione, niſi fortè prius id contingat, ſymptomata omnia mireſcent, & æger (qui per aliquot adhuc dies & à liquoribus ſpirituoſis quibuſcunque, & à craſſioribus cibis arcendus eſt) priſtinas vires non ita diu poſt reſumet: quo quidem tempore non abs re erit, ut alvus tenuiori aliquo Cathartico ſolicitetur.

Jam verò ſi quem moveat, quod huic viæ inſiſtentes, *Expectorationem* vix quidem attingamus, nedum quibus illa rationibus per varia morbi tempora ſit promovenda, operoſius diſſeramus; ſciat ille hæc non per incuriam nobis excidiſſe, ſed deditâ operâ diuque ſatis cogitata, neglecta tandem fuiſſe & præterita: Cùm ſemper exiſtimaverim in ſummo diſcrimine verſari illos, qui morbum hunc expectorationi eliminandum committerent. Nam ut tædium hujus methodi, quâ natura materiæ morbificæ ejiciendæ ſatagit, omittamus, nimiùm periculoſæ inſuper res eſt aleæ; cùm non ratò eveniat, parte aliquâ materiæ jam concoctâ, fortè etiam per ἀνακάθαρσιν rejectâ, reliquam adhuc crudam manere, idque ſucceſſivè, præſtantiſſimis quibuſque remedis maturantibus expectorantibuſque incaſſum uſurpatis, cùm expectoratio nunc quidem ſatis auſpicatò procedat, nunc penitus ſupprimatur;

ægro

ægro interim uſquequaque periclitante, atque pro meo in expectorationem imperio (quod ſané nullum prorſus eſt) ſive vivis, ſive etiam mortuis adjudicando. Cùm è diverſo, mediante Venæ-ſectione, morbifica materia penes meum ſit arbitrium, & orificium à Phlebotomo inciſum tracheæ vices ſubire cogatur. Quinimò conſtanter aſſero, huncce morbum, qui, ſi juxta præcepta à nobis damnata tractetur, inter patentiſſimas orci januas meritò recenſetur, æque certò ac tutò Methodo jam à me præſcriptâ (ut de breviſſimo quo jam profligatus tempore nihil jam dicam) ac alium quemlibet morbum debellari. Nec dum mihi innotuit vel minimum damni à tàm larga ſanguinis (ut imperitis videri poteſt) detractione cuiquam fuiſſe illatum.

Sæpè quidem aggreſſus ſum in tractando hoc affectu, θεραπείας rationem aliquam ſtabilire, quæ citra ingentem hanc ſanguinis jacturam ſubſiſteret; nempe vel humorem reſolvendo, vel expectorationis promotionem illum evacuando: Sed nondum ea ſors mihi contigit, ut huic ipſi, ſupra memoratæ praxi; parem aliquam reperire potuerim, cujus beneficio (non obſtante triſti illa apud Hippocratem de *Pleuritide ſicca*, prognoſi) ægrum etiam non moratus expectorationem ab inſultu morbi vindico; per ipſum ſectæ venæ orificium & Pleuritidi fugam parans, & ſanitati reditum.

Quandoquidem verò hujus morbi curatio in repetita venæ-ſectione ferè tota ſtat, quæ tamen ab imperitis Chirurgis, & neſcio quibus Medicaſtris in locis ab oppidis populoſioribus longé diſſitis celebrata, miſeros à *punctura Tendinum* in artûs amittendi, atque adeo in vitæ magnum diſcrimen ſæpiſſimè conjicit; non è re fore duxi, rationem huic malo ſuccurendi, ſi fortè fortunâ impingatur, hîc ſubnectere. Qui verò puncturâ hujuſmodi plectuntur, dolorem non ſtatim ſentiunt, ſed duodecim horis poſt Phlebotomiam ſe eodem affici conqueruntur, non tàm in orificio nuper facto, quàm in partibus ad axillam tendentibus, ubi tandem dolor ſe figit, & tunc maximè percipitur, cùm brachium extenditur; attamen læſa pars tumore admodum inſigni non afficitur, eodem avellanæ magnitudinem vix ſuperanti, ſed ex orificio humor aqueus vel ichor quidam jugiter deſtillat, quod quidem præcipuum puncturæ tendinis diagnoſticum eſt habendum. Ita curatur, ut & propriis oculis ipſus obſervavi.

℞. Rad. lilior. albor. ℥iiij. *Coq. ad teneritudinem in lactis vaccini* ℔ij. *Deinde ℞. farin. lini. & avenac. an.* ℥iij. *Coquantur farinæ ad Cataplaſmatis conſiſtentiam in. ſ. q. lactis à radicibus prædictis colati, & radicibus contuſis miſceantur. f. Cataplaſma, parti affectæ calidæ applicandum mane & veſperi.*

CAPUT VI.

Peripneumonia Notha.

Hyeme ingruente, at ſæpius ſub ejuſdem exitum, Vereque adhuc naſcente, quotannis emergit Febris *Symptomatis Peripneumonicis* haud

paucis

paucis conſpicua. Paulò habitiores ac craſſos ea præ cæteris aggreditur; virilem ætatem vel aſſequutos, vel etiam (quod ſæpius accidit] prætergreſſos, liquoribus ſpirituoſis (vini maximè ſpiritui) plus æquo addictos. Cùm enim in hujuſmodi hominibus ſanguis humoribus pituitoſis, brumæ tempore congeſtis, fuerit oneratus, atque idem ab ineunte Vere in novum motum cieatur, Tuſſis hanc nacta occaſionem, mox ſubingreditur, quâ miniſtra dicti humores pituitoſi in pulmones irruunt: quo tempore ſi fortè æger nullo vivens conſilio, liquores ejuſmodi ſpirituoſos adhuc liberaliùs hauriat, craſſeſcente jam ferè quæ tuſſim excitabat materia, & ab ea præcluduntur Pulmonum aditus, & Febris omnem ſanguinis maſſam depaſcitur. Primo Febris inſultu nunc incaleſcit æger, nunc friget: Vertiginoſus eſt, de capitis dolore queritur lancinante, quoties Tuſſis importuniùs fatigat. Potulenta omnia vomitu rejicit, nunc ſine Tuſſi, nunc illa vexatus. Urina turbida cernitur, & rubens intensè. Sanguis detractus Pleuriticorum ſanguinem refert, Anhelus ſæpenumerò ſpiritum crebro ac celeriter ducit. Si moneatur ut Tuſſim provocet, haud aliter dolet caput, ac ſi in partes mox diſſiliret (quâ loquendi formula ægri ut plurimum utuntur.) Dolet & Thorax omnis, vel ſaltem pulmonum coarctatio adſtantium auribus percipitur quoties tuſſit æger, pulmone non ſe ſatis dilatante, præcluſis adeò ab intumeſcentia, ut videtur, meatibus Vitalibus; unde intercepta circulatione, ſanguineque quaſi præfocato, nulla ferè, præſertim in habitioribus, Febris indicia ſunt; licèt hoc accidere etiam poſſit ob materiæ Pituitoſæ copiam, qua horum ſanguis gravatus in plenam ebullitionem nequit aſſurgere.

* In curanda hac Febre id mihi negotii dari ſentio, ut ſanguinem iſtum, qui ad Pulmonum & ſuffocationem & incendium facit, Phlebotomia revellam; ipſos pulmones remediis Pectoralibus deobſtruam atque eventilem; & diætæ refrigerantis ope, totius corporis calorem compeſcam. Cùm verò *hinc* materiæ Pituitoſæ ſaburra in venis contenta, Pulmonum inflammationi fomitem quotidiè ſubminiſtrans, Venæ-ſectionem ſæpe repetitam videretur indicare; *illinc* verò obſervatio, quam facere potui diligentiſſima, me doceret Phlebotomiam ſæpe repetitam Febricitantium iis qui craſſiore eſſent corporis habitu (præſertim ætatis florem prætergreſſis,) peſſimè ceſſiſſe, atque adeò ab ejuſmodi repetitione haud minùs abſterreret; *Catharſin* ego crebriorem Venæ ſectioni ſuccenturiabam, quæ ei ſatis rectè ſubſtituitur, in illis qui à largiori & iterata ſæpius Phlebotomia abhorrent.

Ad hunc itaque modum proceſſi; ſanguinem è brachio in lecto jacentis extrahendum præcepi, nec paſſus ſum ut ex eo ſurgeret ad duas treſve horas; cùm omnis ſanguinis eductio, quæ univerſam corporis compagem labefactat quadantenus concutitque, hoc pacto facilius toleretur; ita ut mitius cum ægro agatur cum in lecto cubanti unciæ decem fuerint detractæ, quàm ſi ſex ſeptemve tantum amiſerit, poſtquam è cubili ſurrexerit. Die ſequenti Potionem ſequentem mane ſumendam propino.

℞. *Caſſiæ extract.* ℥j. *Glycyrrhiza* ʒij. *Ficus pingues N.* iiij. *fol. Senn.* ʒijß.

* *Curatio.*

℥iiſs. *Agarici trochiſcat.* ʒj. *Coq. ſ. q. Colat.* ℥iiij. *diſſolve Manna* ℥j. *Syr. Roſ. ſolut.* ʒß. *Mſ. f. potio.*

Poſtridie ſanguinem ſecunda vice mittere ſoleo, atque interjecto die uno Potionem Catharticam modo præſcriptam iterum exhibeo, diebus alternis jugiter repetendam, donec omnino convaluerit æger. Diebus à purgatione vacuis, *Decocto Pectorali*, *Oleo Amygdal. dulc.* ac id genus aliis, ut utatur conſulo.

A Carnibus & earum juſculo, maximè vero à liquoribus ſpirituoſis quibuſcunque, ægrum interim inhibeo; quorum loco Ptiſanam ex hordeo & liquiritia, (Cerevifiam item tenuem, ſi eam efflagitet) pro potu ordinario concedo.

Atque iſta quidem methodo vincenda eſt *Peripneumonia* hæc *Notha*, orta ab exundanti colluvie Pituitoſa in ſanguine ageſta ob Hyemis analogiam, & in pulmones exploſa; in qua non tantùm iterata Venæ-ſectio, ſed & Catharſis etiam indicabatur, ſecus atque in *Vera Peripneumonia*: quam ego ejuſdem plane indolis cum *Pleuritide* eſſe arbitror, atque ab illa in eo tantùm differre, quod *Peripneumonia* Pulmones univerſalius afficiat. Quin & utrique morbo pari omnino methodo medemur, Venæ-ſectione ſc. præ cæteris, & medicamentis Refrigerantibus.

Notha hæc *Peripneumonia*, licèt ad *Aſthma ſiccum* aliquantulum accedat, tum quoad ſpirandi difficultatem, tum etiam alia quædam ſymptomata, ab illo tamen ſatis dignoſcitur, cùm in iſta manifeſta Febris atque inflammationis ſigna ſe prodant, quæ in hoc nuſquam comparent; quamlibet in hac ſpecie minora ſint longè ac obſcuriora illis quibus inſignitur *Vera Peripneumonia*.

Diligenter autem animadvertendum, quòd ubi Vini ſpiritui aut aliis id genus liquoribus, cum hoc morbo confligantes ſe olim addixerint, minimè tutum erit eos ſtatim ac derepente ab iis depellere; ſed ſenſim id agendum, quo minus *Hydropi* tam repentina mutatio ac abrupta viam ſternat. Quod etiam in morbis quibuſcunque ab hac προφάσει oriundis, obſervari debet. Cum vero de *Spiritu Vini* mentio fueri facta, hic obiter dicam. Optandum ſane eſſet, quod aut idem omnino exulet, aut ſaltem ſpiritibus reficiendis, non vero iiſdem extinguendis uſurpetur: niſi quis internum ejus uſum prorſus abdicandum maluerit, proindeque à Chirurgis ſolum ad *Ulcera digerenda* fotubus immiſcendum, aut *Ambuſtis* extus admovendum: quo poſtremo caſu omnibus remediis, quotquot adhuc inventa fuere, hic liquor facile palmam præripit, cum cutem ſubjacentem ab omni putrefactione tueatur ac vendicet, atque eo nomine curationem quam cito abſolvat, *digeſtionem*, quæ non niſi admodum tarde ſua tempora percurrit, etiam non moratus: nempe ſi lintea ſpiritu vini imbuta partibus ab aqua ferventi, pulvere pyrio, vel ſimili læſis, quam primum hoc infligitur malum, applicentur, eademque ſpiritu dicto madefacta ſubinde repetantur donec dolor ab igne penitus evanuerit, & poſtea ſolùm bis in die.

CAPUT V.

Rheumatiſmus.

NUllo non tempore inceſſit hic morbus, maximè *Autumno*, & præ cæteris annis florentes & οἷς γόνυ χλωρόν. Hac ut plurimum occaſione naſcitur; æger ſc. ſive exercitio aliquo vehementiori, ſive alio modo excalefactus, mox repentinum frigus admiſit. A rigore atque horrore orditur tragœdiam, quos ſtatim excipiunt calor, inquietudo, ſitis, & reliqua illa infœlix ſymptomatum caterva, quibus ſtipantur Febres. Elapſo die uno alterove, (eſt & ubi citiùs) æger atroci dolore, nunc in hoc, nunc in illo artu infeſtatur, in carpis, humeris, genubus præſertim, qui locum ſubinde mutans, viciſſim illos occupat, rubore quodam & tumore in parte quam poſtremùm affecit adhuc reſiduis. Primis aliquot diebus, Febris & ſymptomata jam memorata quandoque coincidunt; Febris autem ſenſim evaneſcit, manente dolore, qui & nonnunquam immanius ſæviente, materia ſc. febrili in artus translata; quod ſatis arguit Febris ipſa ſæpiùs recrudeſcens ob materiam morbificam ab intempeſtivo Externorum uſu repercuſſam. Morbus hic quoties à Febre ſejungitur, *Arthritis* ſæpe audit; quamvis eſſentialiter ab illa diſtinguatur, prout cuivis facilè conſtabit, cui uterque morbus intimius fuerit perſpectus: unde forſan petenda eſt ratio, cur tam ſicco illum pede tranſiverint ſcriptores Medici: Niſi forte arbitremur, hanc morbi ſpeciem ad reliquam malorum Iliada de novo acceſſiſſe. Utut ſe res habeat, jam plus ſatis graſſatur hic morbus; & licèt rariſſimè hominem è medio tollat, Febre ſemel depulſa, tamen & vehementia doloris & diuturnitas eum prorſus contemni non ſinunt. Etenim ſi minus peritè tractetur, non ad menſes tantùm, ſed ad annos etiam aliquot, imò per omnem adeò vitam miſerum haud infrequenter diſcruciat; quamvis in hoc caſu, non eodem ſemper vigore, ſed Paroxyſmis quibuſdam periodicè repetitis, ad inſtar Arthritidis, ſubinde laceſſit: imò verò poteſt fieri ut ubi diu multumque vexaverint dicti dolores, tandem ſponte deſiſtant; atque interim æger omni membrorum motu ad mortem uſque privetur, digitorum articulis quaſi inverſis, & protuberantiis, ut in Arthritide, nodoſis in interna magis quam externa digitorum parte ſe prodentibus: ſtomacho nihilominus valeat, & cætera ſanus vitam toleret.

Eſt & alia hujus morbi ſpecies, licet non hujus eſſe proſapiæ vulgò credatur, quæ *Lumbago Rheumatica* aptiſſimè dicetur: immanis dolor. ſc. idemque fixus circa lumborum regionem, ipſumque aliquando ad os ſacrum ſe demittens, *Paroxyſmum Nephreticum* mentitur; niſi quod æger non vomituriat: nam præter dolorem atrociſſimum & vix ferendum circa ipſos renes, aliquando & ureteres per omnem eorum ductum ad veſicam uſque, eodem licet mitiori, tentatur. Qui & mihi olim impoſuit, tanquam à materia aliqua ſabuloſa in iis partibus hærente penderet; cùm revera materiæ *Rheumatiſmi* peccanti

canti & inflammatæ ortum ſuum debeat, quæ quidem partes illas jam ſolas urit, intacto reliquo corpore. Immanis his dolor, niſi abigatur eodem modo, quo prior ſpecies pariter etiam perdurat, pari ſævitiâ excrucians; adeo ut miſer nequeat procumbere, ſed vel è lecto exiliat, vel ſuper eodem erectus ſedeat, corpore interim perpetuâ agitatione nunc verſus anteriora, nunc poſteriora inclinato, reductoque.

* Cùm utraque hæc morbi ſpecies ab inflammatione videatur oriri, quod tum jam dicta arguunt Phænomena, tum præſertim ſanguinis Venæ-ſectione educti color, utpote qui Pleuriticorum ſanguini tàm eſt ſimilis, quàm ovum ovo, neque quiſquam reperiatur, qui hos inflammatione laborare vel quidem dubitaverit; his, inquam, ita ſe habentibus, cenſeo ego, Curationem non aliunde quàm à Phlebotomia debere ſumi, ſanguine interim contemperato, ejuſque nimio fervore repreſſo, tum medicamentis refrigerantibus atque incraſſantibus, tum etiam conveniente regimine.

Ac proinde ut primùm accerſor, ſtatim ſanguinis ℥x è brachio lateris affecti mitti jubeo, & Julapium refrigerans incraſſanſque ad hanc ferè normam præſcribo. ℞. *Aq. Nymph.* P*ortulac. & Lactuc. an.* ℥iiij. *Syr. è limonibus* ℥iß. *Syr. Viol.* ℥j. *M. f. Julap. de quo libat ad lubitum*: vel etiam Emulſionem in curatione morbi lateralis jam deſcriptam. Ad dolorem ſedandum, *Cataplaſma è mica Panis ſiliginei, & lacte croco tincto*, vel *fol. braſſicæ* parti affectæ applicandum, & ſæpè renovendum curo. *Diætam* quod ſpectat, carnibus prorſus interdico, quin & eorum juſculo, quantumlibet tenui limpidoque; quibus ſubſtituo juſcula Hordeacea, Avenacea, Panatellam, & ejuſmodi. Cereviſiam tenuem mitemque pro potu tantùm concedo, vel etiam (quæ magis ad rem facit) Ptiſanam ex hordeo, rad. Liquirit. Acetoſæ, &c. in aqua fontanâ incoctis. Volo interim, ut per aliquot horas ſingulis diebus lecto ſe abſtineat, cùm calor, qui à jugi decubitu, morbum promoveat intendatque.

Die ſequenti ſanguinis tantundem detrahi præcipio; atque interculato die uno alterove, pro ægri viribus, tertiò; dein interjecto trium quatuorve dierum intervallo [prout ægri vires, ætas, conſtitutio, aliæque circumſtantiæ ſuadent monentque] quartò, atque ultimò ut plurimum, Venæ-ſectionem repeto; raro enim uſu venit, ut ultra quartam vicem venam incidamus, niſi vel regimen juſtò calidiùs præceſſerit, vel medicamina calidiora ægro præter neceſſitatem fuerint ingeſta, Quin & Anodyna ſive Paregorica dicta Remedia effuſionem ſanguinis miſſionem poſtulant: Quamobrem utut ſæviat dolor, per omnem hujus morbi decurſum, religiosè mihi ab his temperandum exiſtimo, modò mihi animo ſit curationem a ſanguinis miſſione ſolùm petere, cum illorum uſu figatur morbus, neque tàm facilè Venæ-ſectioni cedat; quæ ideò ob hæc ipſa medicamenta officiosè nimis exhibita, ſæpiùs quàm erat opus, celebranda eſt. Quid quod & in morbi ſtatu, neque eam, quam titulo pollicentur, ἀναλγησίαν valeant præſtare.

Interim dum prædicta remedia, diætaque ſedulò uſurpantur, *Enema* è Lacte ſac-

* *Curatio.*

ſaccharato ſubinde injici curo, diebus ſcilicet à Phlebotomia vacuis. Porrò ut hæc omnia ad dies minimùm octo ab ultima Venæ ſectione diligenter obſerventur, ſeriò hortor moneoque; quibus elapſis, *Potionem Catharticam* è Lenitivis præſcribo manè hauriendam, & inſequenti veſperi doſin paulò liberaliorem *Syr. de Meconio in Aqua fl. Paralyſ.* quo ſc. ſanguinis orgaſmus, unde & recidivæ periculum aliter intentari poterit, penitus reprimatur. Quibus ritè peractis, ut in priſtinum vitæ genus (quoad victum, exercitia (atque aërem) pedetentim ſe recipiat, lubens patior, ita tamen ut neque vinum, neque liquorem ſpirituoſum quemlibet, neque etiam cibos, ſive ſale, ſive aromatis conditos, ſive etiam ὀψαρτυτικὰ quæcunque, niſi diu poſteà deguſtare liceat.

Poſt venam, quoties ſupra innuimus, pertuſam, ægri dolores admodum imminuentur, neque tamen adhuc prorſus evaneſcent; at verò reſarcitâ, quam fecerat ſanguinis detractio, virium jacturâ (ſuperveniente maximé proximo illo anni tempore, quod magis faciet ad redintegrandum corporis robur, quàm id, quo primum decubuit æger) ſymptomata ad unum omnia ceſſabunt, atque æger pancraticè impoſterum valebit.

Jam verò, tametſi prædictâ Methodo, aut aliâ huic ſimilis, tempeſtivè atque ſub ipſo morbi ingreſſu adhibitâ, eum, quem jam dixi, finem utplurimum ſortiatur; non rarò tamen accidit, ut ubi æger per errorem contrario planè modo fuerit tractatus, doloribus vagis, nunc quidem mitioribus, nunc verò atrocioribus, per omnem vitam miſere diſcrucietur: qui quidem minus cautis nullo negotio imponunt, & pro *Scorbuti* ſymptomatis vulgò habentur. Hîc enim obiter, ſed & liberè tamen dicam, quod licet nullus dubitem, quin *Scorbutus* in his Plagis Borealibus reverà inveniatur, tamen eum morbum non tam frequentem, quam fert vulgi opinio, occurrere perſuaſum mihi habeo; multos autem ex iis Affectibus (ne pluribus dicam) quorum nomine *Scorbutum* incuſamus, vel morborum *Fientium*, nondum verò *Factorum*, quique nullum adhuc certum induerunt Typum, effecta eſſe; vel etiam infelices *reliquias* morbi alicujus nondum penitus devicti; à quibus ſanguis cæterique humores contaminantur: Verbi gratiâ, quibus in corporibus materia aliqua *Arthritidi* producendæ apta recens generatur, nondum tamen in artus depluit, varia ſe oſtendent ſymptomata, quæ *Scorbuti* ſuſpicionem facient, donec *Arthritis* jam formata, atque actu ſe exercens, nullum amplius dubitandi locum relinquat. Neque ignoramus, non pauciora ſymptomata *Scorbutum* mentientia, *Podagricos* jam à Paroxiſmo liberatos infeſtare (dum ſcilicet vel intempeſtivus evacuantium uſus, vel ægri effœta ætas, vel alia aliqua cauſa naturam interpellaverit, quò minus materiam omnem Arthriticam in artus exonerare valuerit; quæ adhuc retentam, cùm τὸ ἀνεπιτήδειον exiſtat, totam ſanguinis maſſam inquinat, & confertiſſimo peſſimorum ſymptomatum agmine hominem laceſſit. Quod quidem non de *Arthritide* tantùm, ſed & de *Hydrope* adhuc incipiente dictum volo; de quo morbo licet vulgò jactetur, *Ubi deſinit Scorbutus, ibi incipit Hydrops,* hæc tamen regula

ſæpe

ſæpe ſæpius non aliter eſt accipienda, quàm quòd, ubi primùm ſe *Hydrops* manifeſtis prodit indiciis, præconcepta de *Scorbuto* opinio ſtatim collabaſcit. Poteſt & idem hoc affirmari de quamplurimis aliis morbis Chronicis, vel adhuc in corpore humano naſcentibus, quique proinde nondum certum aliquem ſibi cuderunt Typum; vel etiam de illis, qui, licet partim fugati ſint, nondum tamen penitus debellati exterminatique videntur. Et ſanè niſi hoc concedamus, *Scorbuti* nomen, uti hodiè fit, in immenſum creſcet, & omnem ferè morborum numerum abſolvet. Cùm, ſi id ſedulò agamus, ut abdita cujuſque morbi penetralia perſcrutemur, eumque poſt irregularium ſymptomatum vela latentem eruamus, ſuâ ſe mox ſpecie ſit proditurus, & ad illam ad quam attinet familiam haud difficulter relegandus. Quin & Methodus, quâ hujuſcemodi morbi ſunt abigendi, non adulterinis illis ſymptomatis, ſed ipſi morbo, qualiſnam is demum fuerit, ceu perfectè formato, jamque actu exiſtenti accommodanda.

Sed hic notandum, non adeò conſultum eſſe, quando *Rheumatiſmus* aliquot annorum Diuturnitate altas radices egit, ſanguinem tam brevibus ac ſub ejuſdem primordiis fiebat, intervallis mittere; quin præſtare, ſeptimanarum aliquot intercapedine repetitas illas Venæ-ſectiones diſterminare; quæ tandem vel penitus materiam morbificam averruncabunt, vel ſaltem eò conducent, ut Fontanellâ in crurum alterutro excitatâ, & Spiritu quovis Volatili in vino Canarino manè & ſerò exhibito, reliquiæ ejus extirpentur.

Jam verò quantumcunque diſcriminis inter verum Rheumatiſmum, ut ſupra innui, & Scorbutum intercedat, aliam tamen ſpeciem eſſe Rheumatiſmi quæ ad Scorbutum quam proximè accedit, omnino confitendum eſt, utpote quæ inſigniora hujus morbi ſymptomata æmulatur, & pariter eadem fermè remedia ſibi vendicat, ideoque mihi *Rheumatiſmus Scorbuticus* audit. Dolor nunc hanc, nunc illam partem obſidet, ſed eadem in tumorem ac in alia ſpecie rarò attollit, neque febrim ſibi comitem adjungit. Inſuper non adeò fixus manet, ſed indolem magis vagam ac incertam refert, cum anomalis inconditiſque ſymptomatis ſtipatus. Nunc hunc vel illam artum diſcruciat, mox internas ſolùm partes afficit, proindeque ægritudinem parit, quæ redeunte externarum partium dolore iterum ſe proripit; ita ægrum alternatim divexans, ac in diuturnitatem longam ſe protrahens, ad inſtar morborum, qui vel maximè Chronici habentur. Fœminas præ reliquis adoritur, ut & viros, qui imbecilliori naturâ ſunt; adeoque ad affectuum hyſtericorum claſſem referri debere planè ſuſpicarer, niſi quòd iteratâ experientiâ comprobaſſem eum remediis hyſtericis minimè ceſſiſſe. Illi etiam, qui longum & repetitum *Corticis Peruviani* uſum experti ſunt, huic malo ſunt obnoxii; quod quidem [ut obiter attingam] unicum eſt incommodum, quod ex hoc remedio illatum novi unquam. Sed utut id ſit hic affectus ſive ex hac occaſione, ſive ex alia quacunque cauſa originem ducit; quam facillimè debellatur vinciturque uſu ſequentium, quæ niſi privato commodo publicum prætuliſſem prorſus mihi reticenda eſſent. Etenim his ſolis quam multos, eo quo deſcripſimus modo

laborantes, ſanavi, quibus Venæ-ſectiones, quantumlibet repetitæ, Cathartica, Diæta lactea, Pulveres teſtacei, &c. ne hilum profecerunt. Atque hæc ſunt.

℞. *Conſerv. Cochlear. hortenſ. rec.* ℥ij. *lujul.* ℥j. *pulv. Ari Comp.* ʒvj. *cum ſ. q. ſyr:* Aurant. *f. Electuar. Capiat* ʒij. *ter in die per menſem integrum, ſuperbibendo aquæ ſequentis* ℥iij.

℞. *Cochlear. hortenſ. M.* viij. *Beccabung. Naſturt. aquat. ſalviæ, menthæ, an. M.* iiij. *Cort Aurant. n.* vj. *nuc. Moſchat contuſ.* ʒß. *Infundantur in* Cerevisiæ *Brunſvicenſis.* ℔ xij. *ac diſtilentur organis communibus, & eliciantur tantummodo Aquæ* ℔vj. *pro uſu.* Atqui præciſa doſis *pulv. Ari comp* obſervetur, aut ſaltem eadem non minuatur.

CAPUT. VI.

Febris Eryſipelatoſa.

NUllam non corporis partem, idque nullo non tempore inceſſit hic morbus, at præ reliquis faciem, exeunte præſertim æſtate, quo tempore ſæpe dum ſub dio verſatur, corripitur æger. Facies ſiquidem ex improviſo in tumorem attollitur, qui ſubitò exorſus cum dolore ruboreque ſummis, denſo minimarum puſtularum ordine diſtinguitur, quæ auctâ magis inflammatione in veſiculas ſubinde faceſſunt: hinc per frontem ipſumque caput latiùs ſerpit, oculis interim tumoris magnitudine planè obrutis [ruſticis *Syderatio* audit;] neque multum profectò abludit, niſi quod adſunt puſtulæ, ab iis ſymptomatis, quæ inflicta ab apum veſparumque aculeis comittantur vulnera. Hoc ſe habet modo *Eryſipelatis* notiſſima ſpecies ac vulgaris.

At verò quamcunque corporis partem hoc vitium obſederit, ut etiam quocunque anni tempore rigor atque horror, niſi præceſſerint [quod nonnunquam pridie, aut nudius-tertius ſolet contingere,] huic ſe inflammationi utplurimum adjungunt, ſitis inſuper, inquietudo, ac reliqua Febrium indicia, procedente morbo, uti primùm Febris dolorem, tumorem, atque alia peperit ſymptomata, (quæ indies ingraveſcentia nonnunquam in *Gangrænâ* terminantur,) ita hæc invicem haud mediocrem ad Febris augmentum conferunt operam, donec remediis idoneis utraque reſtinguantur.

Eſt & alia hujuſce morbi ſpecies, licet rariùs occurrens: Hæc quolibet anni tempore invadit, idque hâc utplurimum προφάσει, quod ſcilicet æger vinorum ſubtilium magis magiſque attenuantium potationi paulò liberaliùs indulſerit, aut liquoris ſimilis ſpirituoſi. Febriculam, quæ in agmen ducit, mox excipit: puſtularum per univerſum ferè corpus eruptio, quæ urticarum puncturas referunt, & nonnunquam in veſiculas attolluntur, mox recedentes tuberculorum more ſub cute ſe condunt cum pruritu mordaciſſimo & vix tolerando, at quoties leviſſimam ſcalpturam ſubeunt, rurſum apparent.

* Hic ego materiam peccantem ſanguini permixtam ritè evacuandam; ejuſ-

* *Curatio.* demque

demque ſanguinis ebullitionem remediis illam contemperantibus ſufflaminandam cenſeo; eam denique, quæ jam partibus impacta eſt, materiam evocandam, diſcutiendamque.

Hæc ut fiant, ubi primùm accedo, ſatis largam ſanguinis quantitatem è brachio extrahi præcipio, qui quidem Pleuriticorum ſanguinem ferè ſemper æmulatur. Die ſequente blandam illam Potionem Catharticam mihi in Praxi familiarem exhibeo, & horâ ſomni [ſi paulò frequentiùs dejecerit æger] hauſtum aliquem Paregoricum. e. gr. *Syr. de Meconio in Aq. fl. Paralyſ.* vel alium ejuſmodi. Peractâ Catharſi, partem affectam ſequenti decocto foveri jubeo. ℞. *Rad. Alth. & Lil. an.* ℥ij. *fol. Malv. Sambuc. Verbaſc. an. M.* ij. *flor. Melilot. ſummit. Hyper. & Centaur. min. an. M.* j. *Sem. Lini & Fænugr. an.* ℥ß. *Coq. in. ſ. q. aq. ad* ℔iij. Coletur liquor & tempore uſus adde ſingulis libris Decocti, *Spir. Vin.* ℥ij, Stuphæ è panno laneo levis texturæ hoc decocto immerſæ ac expreſſæ calidè, admoveantur parti bis in die, quæ poſt fotum quotidie illinatur ſeq. mixturâ ℞. *Spir. Vin.* ℔. ß. *Theriac. Androm.* ℥ij. *pulv. Piperis longi Caryophyl. an* ʒj. *M.* Charta emporetica hâc mixturâ madefacta parti circumvolvatur.

Æger inſuper ut juſculis tantùm hordeaceis atque avenaceis, cum pomis aſſatis veſcatur, volo; tum etiam cereviſiâ utatur tenuiſſimâ, & per horas aliquot ſingulis diebus à lecto ſibi temperet. Hâc methodo tum Febris, tum alia ſymptomata citiſſimè utplurimùm fugantur. Sin aliter, rurſus venam ſeco; quod & tertium nonnunquam fieri debet, interpoſito ſemper die uno, ſi prava nempe adſit ſanguinis diatheſis, & Febris intenſior. Diebus à Venæſectione liberis *Enema* è Lacte cum Syr. Violaceo, & Julap. refrigerantia ex Aq. Nymph. &c. in *Rheumatiſmi* curatione jam dicta, qualibet horà diei uſurpanda præſcribo. Ut plurimum verò unica Venæ-ſectio & ſubſequens Catharſis, ſi tempori adhibeantur, rem expediunt.

Quæ urticarum puncturas, cum pruritu, refert ſpecies pari modo eſt amolienda, niſi quod hæc remediis ab extra applicandis minus egeat.

Hic obiter dicam, quod licet non ſolùm hic affectus, de quo jam loquimur, ſed & plerique eorum, qui cutim impetunt, & eruptionem aliqualem comitem ſibi adjungunt (modò Chronici, ii ſunt) facilè huic methodo cedant, ac proinde ſanguinis miſſione & Catharſi iteratis brevi ſe proripiant, eorum tamen aliqui viâ planè diverſâ tractandi ſunt, nec evacuationes modò dictæ quantumlibet repetitæ, nec *pulveres teſtacei* ſanguini edulcorando deſtinati quicquam proficiunt, cùm recrementa quædam pravam diatheſin adepta intimiùs cuti impingantur, non niſi remediis, quæ ſanguini robur ac vim concilient, proindeque cutis ſpiraculis deobſtruendis apta nata ſunt, ullatenus amovenda debellandaque: Cùm ſucceſſu itaque non vulgari ſequentem methodum aggreſſus ſum in *Pruritu ferino*, atque inveteratis id genus cutis eruptionibus. Ut.

℞. *Theriac. Andromach.* ʒß. *electuar. de ovo* ℈j *rad. ſerpentar. Virgin. ſubtiliſſ. pulverat. gr.* xv *lapid. Bezoard. Oriental. gr.* v. *cum ſ. q. ſyr. e Con-*

è Conditurâ Citri f. Bolus, ſumendus mane & horâ ſomni per dies 21, *ſu-perbibendo Cochl.* vj. *ſeq. Iulapii.*

℞. *Aq. Card. Benedict.* ℥vj. *aq. epidem. & theriacal. ſtillat. an.* ℥ij. *ſyr. Ca-ryophyl.* ℥j. *mſ. f Iulapium.*

Singulis matutinis poſt aſſumptum medicamentum ſudet horæ unius vel alterius ſpatio, vel potius pluribus ſtragulis quam ſoleret coopertus in lectulo levi madori indulgeat per dictum tempus. His finitis ſi puſtulæ adhuc non evanuerint, ſequenti linimento partes affectæ inungantur: ℞. *Vnguent. ex oxylapatho* ℥ij. *unguent. pomati* ℥. *flor. ſulphuris* ʒij. *ol. Rhodii* ℈ß. *f. liniment.* Verumtamen medicamenta præſcripta haud uſurpentur, niſi Venæ-ſectione atque catharſi ritè præmiſſis; quæ tametſi ſolùm adhibitæ curationem non abſolvunt, ægrum tamen contra febrim præmuniant, ob uſum medicaminum calidorum aliàs occurſuram.

Eſt & alia *Eruptionis* ſpecies, etſi minùs frequens, ad cujus medelam nullæ prorſus evacuationes conferunt. Hæc tametſi in aliis quandoque partibus, ut plurimum tamen in pectore apparet, ac loco aliquo determinato ſe figit, vix cutim ſupereminens, atque latiorem maculam præ ſe ferens, niſi quod aliquantulum porriginoſa, ac quaſi furfuracea, cum ſquamulis colore ad flavum vergente tinctis, cernitur. Hac ſive *macula*, ſive *impetigine* vigente; æger bene ſe habet, eadem vero evaneſcente, ut ſæpe fit, leviculam ægritudinem patitur, atque urina ejus turbidior, & rubicundior, ſed ad flavedinem accedens, redditur. In hujus etiam affectûs curatione eadem via atque iiſdem poſt evacuationes univerſales, plane remediis inſiſtendum ac in Pruritu ferino modo dicto; ac proinde, quod non omittendum, vini, ut & carnium εὐπέπτων uſus omnino concedendus, cùm refrigerantia omnia magis officiant quàm proſint. Atque ita hæc poſtrema Eruptionis ſpecies curatur, quæ tamen aliquando non niſi *Aquis Ferreis* diu epotis cedet.

CAPUT VII.

Angina.

QUolibet anni tempore aggreditur, maximè tamen illo, quod Ver atque Æſtatem interjacet, juvenes præ cæteris, & temperamento ſanguineo præditos; Rufus etiam, quod non ſemel obſervavi, præ reliquis omnibus. Rigent horrentque mox à primo morbi inſultu, ſequitur Febris, & paulo poſt dolor, & Faucium inflammatio; cui niſi mature ſuccurratur, æger ſtatim nec deglutire valet amplius, nec ſpiritum per nares ducere, ſed cum ſenſu quodam ſtrangulationis præcluduntur Fauces ab inflammatione & tumore Uvulæ, tonſillarum, laryngis, ita ut tantum non ſuffocetur. Ingens ab hoc morbo periculum, utpote qui paucis nonnunquam horis hominem jugulat; quoties ſcilicet magna vis materiæ Febrilis in prædictas partes conjicitur, neque ſatis tempeſtivè convenientium remediorum uſu, ingruenti occurritur procellæ.

* Opem laturus, ſanguinem cum primis è brachio copioſè detraho, mox ex ranulâ utrâque; dein, ut partes inflammatæ *melle Roſaceo ſpiritu ſulphuris* ad ſummum acorem permixto, tangantur, author ſum: mox *Gargariſma* ſequens præſcribo, non vulgari modo uſurpandum, ſed ita ut in ore ſine ulla agitatione contineatur, donec incaleſcat, dein expuatur, & repetatur ſubinde. ℞. *Aq. Plantag. Roſ. rubr. & Sperm. Ranar. an.* ℥iiij. *Album. ovorum in aquam agitando redact. N.* iij. *Sacch. cand. Alb.* ʒiij. F. Gargariſma. Jubeo etiam ut de Emulſione in cura *Morbi lateralis* præſcriptâ vel ſimili, indies ſumat.

Sequenti mane, niſi Febris & dolor inter deglutiendum perceptus aliquantulum remiſerint, venam in brachio rurſum ferio, Catharſi in diem poſterum rejectâ. At ſi utraque hæc minuatur, *Catharticum* Lenitivum ſtatim exhibeo; quod quidem poſt ſanguinis miſſionem præ omnibus aliis petitile, ac apprime neceſſarium eſſe multiplici experientiâ comperii. Si fortean, quod quidem oppidò rarum eſt, Febris, aliaque ſymptomata, etiam poſt Catharſin, bellum minentur, iteratâ, ut priùs. Venæ ſectione perdomanda ſunt, ut & *Epiſpaſtico* amplo ac forti; poſteriori cervici applicando. Per integrum hujuſce morbi decurſum, Enema Refrigerans Emollienſque omni mane, dempto illo quo Catharſi vacat, injiciendum, atque ægrum hoc pacto reficiendum quotidie præcipio. Carnes, cujuſcunque demum generis, ut & juſcula ex iis parata, ſacra ſunto; juſculis verò hordeacis, avenaceis, pomis coctis ac id genus aliis veſcitor; ptiſanâ ex hordeo, vel cereviſiâ tenuiſſimâ utitor. Lectulo interim per horas aliquot quotidie abſiſtat; cùm hujus tepor tum Febri, tum reliquis ſymptomatis, quæ hâc methodo expugnare ſatago, vires addat. Animadvertendum eſt autem, quòd iſtiuſmodi *Angina*, quæ Febris, mihi *Stationariæ* dictæ, ſymptoma tantùm eſt, illâ ipſâ methodo curari amat, quam Febris ea ſibi vendicat, ac proinde vel per διαφόρησιν & cutis ſpiracula exterminanda eſt, vel per aliam qualemcunque medendi methodum, quæ Febri Primariæ, cui inhæret, debetur, quod ſedulâ obſervatione dignum.

Sunt & aliæ Febres *Intercurrentibus* jure merito annumerandæ, quæ, quoniam alio aliquo modo immediatè abitum ſibi parant, & in hoc vel illo ſymptomate deſinunt, vulgò Febres non habentur; licèt tales ab origine verè fuerint, atque Affectus ille à quo morbus nomen mutuatur, Febris tantùm ſit *Symptoma*, quæ in illo demum terminatur. Impræſentiarum duas tantùm, *Hæmorrhagiam* ſcilicet *Narium*, ac *Hæmoptoen*, leviter perſtringam.

* *Hæmorrhagia Narium* quâvis anni tempeſtate infeſtat, præcipuè ſanguine præfervido, temperamento verò debiliore præditos; idque magis ætate ingraveſcente, quàm adoleſcente. Primo utplurimum appulſu Febris præ ſe fert indicia, quâ derepente ſibi per nares, quâ datâ portâ, faciente viam, dolor & calor ſinciput adhuc torquent. Sanguis ad horas aliquot profluit, dein aliquandiu ſiſtitur, mox denuò erumpit, atque hæc viciſſim: donec tandem vel remediorum uſu, vel ſponte ſuâ ob imminutam copiam deperditamque cohibitus

* *Curatio.* * *Hæmorrhagia Narium.*

hibitus, omnino ceſſat; ita tamen, ut ægro ſingulis annis à recidiva metuendum ſit, vel à liquoribus ſpirituoſis, vel aliâ occaſione quâlibet æſtuare contingat.

Eum hîc mihi ſcopum propono, ut ſanguinis fervor nimius atque Ebullitio, unde oritur dicta præter naturæ modum extravaſatio, frænis omnibus compeſcatur, ejuſque impetus aliò vertatur. Ea propter frequenter brachii venas tundo, & ſanguinem liberaliter extraho, *Pleuriticorum* ſanguini colore ſemper reſpondentem. Victûs rationem refrigerantem atque incraſſantem injungo. Ut aq. fontan. partes tres, Lactis unam ſimul coctas, & frigidè hauriendas; poma cocta, juſcula hordeacea, & ſimilia à carnibus abhorrentia. Julapia inſuper refrigerantia atque incraſſantia, unâ cum Emulſionibus, in morbis Inflammatoriis ſuprà deſcriptis. Lectulo item ut abſiſtat per aliquod ſpatium quotidiè, moneo, tum ut nullò non die injiciatur Enema leniens refrigeranſque, nec vel ſemel quidem omittatur: Hauſtu quinetiam horâ ſomni Paregorico è Diacodio, ceu catenâ constrictus ſanguinis furor coërceatur. At verò quando hujuſmodi Hæmorrhagias non rarò comitetur lympha acrior, quæ ſanguini permiſta ejus motum adjuvat, venarum orificia reſerando, præter revulſionem & refrigerationem, ſolenne mihi eſt Catharticum blandius, vel in ipſius morbi ἀκμῇ propinare, cujus operatione finitâ, Anodynum exhibeo præter ſolitum viribus auctum; & ubi ſymptoma penitus evanuerit, aliud demum Catharticum.

Quoad externas applicationes. Lintea quadruplicata immerſa aquæ frigidæ, in qua *Sal prunellæ* diſſolvatur, & poſtea leviter expreſſa admoveantur Nuchæ ac utrinque Cervici ſæpius in die. Item poſt univerſas evacuationes peractas liquor ſequens applicetur. ℞. *Vitriol. Hungar. & Alumin. an.* ℥j. *Phlegmatis Vitriol.* ℔ß. *Coq. tamdiu, donec omnia fuerint diſſoluta. Liquorem frigefactum filtra, & à Cryſtallis ſubinde natis ſepara. Liquori reſiduo adde Ol. Vitriol. duodecimam partem. Turunda ex linteo raſo liquore hoc probè humectata, nari ex quâ ſanguis ſtillat indatur, per dies duos iſthìc relinquenda.* Quo etiam liquore linteamina imbuta & applicata ſanguinem ſiſtunt ex quacunque demum parte externa idem defluat.

* *Hæmoptoe* etiam, quæ in æſtatis ac veris confinio homines calidioris temperamenti, at minus robuſti adoritur, & quorum pulmones minus rectè valent, præ ſenibus item juniores, ejuſdem ferè indolis cùm Hæmorrhagiâ jam tractatâ mihi eſt, cùm & hæc quoque Febris ſit, quæ tam nomen, quàm eſſentiam exuit ſuam illâ quâ ſoluta eſt Criſi; hoc ferè tantùm diſcrimine, quòd in morbo *priori* ſanguis nimiùm agitatus in narium venulas, in *hoc* verò in pulmones impetum facit; utque in illo, durante fluxu dolor & calor ſinciput jugiter lancinant, ita in hoc pectus uterque obſidet cum debilitate quadam. Quin & hoc vitium eandem ferè quam Hæmorrhagia methodum medendi ſibi vendicat, niſi quod Catharſin minus ferat, aquâ, præſertim repetitâ, æger facilè in tabem conjicitur. At Phlebotomia crebrò celebrata, Enema quotidiè injectum,

ctum,

* *Hæmoptoe.*

ctum, Diacodium horâ ſomni propinatum, Diæta inſuper, & medicamenta, tàm incraſſantia, quàm refrigerantia, opus pro voto abſolvent.

Atque hæc ſunt, quæ hactenus obſervavi de numeroſa iſta Morborum Tribu in varias familias diſpertitâ, qui *Febrium* ſub nomine cenſentur, atque de iis ſymptomatis, quæ ab illa pendent, in quibus id ſeriò egi, ut nullas Putationes meas, nulla imaginaria Cerebri commenta tibi venderem; animo verò ſincero candidoque, nullique adeò Hypotheſi adſtricto, eorum Hiſtoriam & naturalia Phænomena aliis traderem; Curationes etiam pari fide, & cautelâ pari ſubnecterem. Quod ſi vehemens deſiderium Methodum certiorem minuſque lubricam, in utiliſſimo tuendæ mortalium vitæ negotio, expiſcandi conſtabiliendique, me in ſemitas nullo anteâ pede calcatas pertraxerit; nemo eruditorum, uti ſpero, mihi imputabit, quòd vel ſpretis aliorum judiciis meò nimiùm fidam, vel rebus ſtudeam novis; cùm & non ſpernendus rerum eventus mihi hæc inveſtiganti ingentes hucuſque animos addiderit, & poſterorum experimenta ſine dubio meam fidem ſint liberatura. Et profectò haud oſcitanter impugnandum eſt hoc morborum tam peſtiferum agmen, quod nullo non die cum genere humano bellum gerit internecinum atque ἀσπονδον; & cujus telis duo ad minimum hominum trientes, ſi eos demas, qui violentâ morte perimuntur, confoſſi quotannis occumbunt. Indeſinentes horum morborum impetus, & quotidianæ, quas etiam de viris robuſtiſſimis & ætate maximè florentibus reportabant, Victoriæ, (non obſtantibus ſuppetiis iis omnibus, quas nobis hactenus attulere ſpecioſæ iſtæ Methodi in ſpeculativorum libris ſatis fidenter deſcriptæ) animo meo hæc primùm agitanti minus ſatisfaciebant; cùm reàpſe cernerem, ludicra iſta Cerebroſorum commenta ita parùm ad redintegrandam ægrorum ſanitatem conferre, ut qui ad Aſyla hæc confugerant, quicquid pollicitarentur Thraſones Dogmatici, haud meliori in loco eſſent, quàm qui neglectâ Arte ſe totos naturæ permiſerant. Si quid ego hîc egero, quo vel periculi, vel etiam difficultatis, quæ in his morbis perſanandis plerumque occurrunt, pars aliqua levetur (quod ſalvâ verecundiâ, me mihi polliceri poſſe ſaltem ſpero (ſcopum quadantenus aſſequutus ſum, & dulciſſimum improbi laboris in bono Proximi quærendo rectè collocati, fructum fero. Hæc præcipua ferè ſunt quæ jam habeo comperta, (vel ſaltem ad methodum aliquam novi reducere,) circa *Febres* & *ſymptomata*, quæ ab eiſdem pendent, ad hunc uſque 30. Decembris diem, An. 1675. quo hæc conſcribo.

EPISTOLÆ RESPONSORIÆ DUÆ

A THOMA SYDENHAM M. D.

Prima

DE MORBIS EPIDEMICIS

ab Anno 1675 ad Annum 1680.

Ad ROBERTUM BRADY M. D.

Secunda

DE LUIS VENEREÆ HISTORIA ET CURATIONE

Ad HENRICUM PAMAN M. D.

CLARISSIMO VIRO

THOMÆ SYDENHAM, M. D.

NEMO *uſpiam Medicorum*, *Vir eruditiſſime*, *adhuc vim aeris & influentiam in humana corpora attentè perpendit*, *nec in vita noſtra perennanda quas agit partes eorum quiſpiam conſideravit ſatis*, *vireſque quas exerit in fermentando*, *& circumducendo ſanguinem*, *aut in motibus animalibus quibuſcunque peragendis cujus ſit energiæ*, *& efficaciæ*, *horum non aliquis notavit*; *neque ejuſdem temperiem naturalem*, *alterationes multiplices & mutationes*, *quas* Conſtitiones *haud perne[illegible]m indigitas*, *ne leviter quidem*, *vel Medici*, *vel Hiſtoriæ Naturalis Scriptores attigerunt*, *multo minùs perſcrutari ſategerunt*.

gerunt. Fieri ſanè nequit, cùm in omnes corporis partes, etiam reconditiſſimas, aer ſeſe inſinuet, quin quas ſubit alterationes & mutationes à rebus quibus impregnatur eaſdem ſanguini & ſuccis communicet, & imprimat; unde ut plurimùm ab hac vel illa prava aeris conſtitutione oritur hujus vel illius indolis prava ſanguinis Diatheſis. Optimo itaque conſilio Obſervationes Medicas circa morborum acutorum hiſtoriam & curationem juxta varias annorum & eorundem partium conſtitutiones inſtituiſti, cum in iiſdem, aeris actiones in ſanguinem, ſuccos, & ſpiritus præſertim (ſi ipſe non ſit ſpirituum materia) conſpiciantur. Et nullus dubito quin Febrium indoles ab annorum temperie in quibus graſſabantur obſervata utiliſſimam, ſi non unicam, methodum conſtituit ad praxim ſtabiliendam. Perge itaque, & ſiqua adhuc reſtant Obſervationes Febrium annorum nuperrime elapſorum, fac ut palàm fiant, quâ in re quàm maximè humani generis ſaluti proſpicies.

In Sectione prima, Cap. quinto, *libri tui, paucis egiſti de uſu* Corticis Indici, *& ejuſdem exhibendi methodo. Equidem ſcio quoſdam haud infimi ſubſellii Medicos, qui in magnâ quantitate & doſi ſæpius repetitâ eum exhibent; alios item qui ex eodem extracta, infuſiones, & ex infuſionibus julapia, & emulſiones conficiunt, quibus modis ſe non tantum Intermittentes, ſed & continuas quaſdam certò curare affirmant: Magnum procul omni dubio in curandis Intermittentibus eſt remedium. Ego quidem per 20. plus minus annos dictum Corticem variâ forma & multiplici præparatione maximo cum ſucceſſu exhibendum curavi. Si verò peculiare quippiam de uſu hujuſce Corticis noſti, vel quid melius progrediente experientia fueris edoctus, id ne graveris precor in lucem proferre.*

In curatione Rheumatiſmi *frequentem Phlebotomiam, & larga manu celebratam tanquam neceſſariam propoſuiſti. Quærerem Ego annon rejectâ tam ſevera & crudeli methodo, alia non humani ſanguinis adeò prodiga, nec minus certa inveniri poſſit. Dum hæc agis, Digniſſime Vir, malevorum jurgia, & invidorum ſtigmata atque calumnias ſat ſuperque perſenties; neque nunc minùs quàm olim nomini tuo aut famæ parcent, licèt ingenuis ferè omnibus diſpliceant, & candidioribus, apud quos ſolenne eſt ejuſmodi detractores deſpicere. Iſti verò, ſi Febrium hiſtoriam longo uſu comprobatam, vel earundem eſſentias, cauſas, & diffe-*

differentias, vel veram tandem Medendi Methodum expiſcari volunt, Te Ducem & viam præmonſtrantem ſequi neceſſe habent; cùm vix, aut ne vix quidem, alia, vel earum naturam inveſtigandi, vel curandi ratio poſſit aſſignari. Macte itaque eſto, & ſperne ſciolorum dicteria; ſincerorum hominum ingenia excita; tu methodum monſtraſti, & ſi tua non placet, qui carpunt dent politiorem & magis firmam. Vale, Vir Integerrime, qui hiſce peragendis totam Medicorum turbam meritò devincies, inter reliquos vero.

Tibi jure meritoque amiciſſimum,

Cantabrigiæ,
Decemb. 30. 1679.

R. BRADY.

Ampliſſimo Doctiſſimoque Viro

ROBERTO BRADY, M. D.

Collegii Cajo-Gonevillenſis Cuſtodi, nec non Regio in Medicinâ apud Cantabrigienſes Profeſſori longè celeberrimo.

NE certè, Vir Humaniſſime, ſi quid in morborum curatione profecero, ad omne id cuivis efflagitanti impertiendum præ cæteris qui nunc ſunt homines facillimum eſſe omnino par eſt: ſi enim ea tantùm mihi innoteſcant quæ & reliquis mortalibus, (quod mihi plus ſatis conſtat) nullo pacto mihi obſuerit levidenſia iſta & è triviis deſumpta evulgare, ſin autem aſſecutus ſim aliquid quod è re Medica ſit, & an certiorem morborum Therapeian faciat, non tam mihi laudi dabitur, quàm aliis daretur quibuslibet, ea in lucem expromere; Qui & à Podagra jam ab annis plus minus triginta, & calculo diu malè multatus, facilè mecum reputo, quàm ſeriò gauderem, ſi quod meis malis levamen aliorum indicio poſſit afferri. Cùm autem pauciſſimis ingens illud privilegium à Deo Opt. Max. concedatur, ut publico commodo hâc in re inſervire queant, iiſque tantùm, quibus *è meliore luto* quàm mihi *finxit præcordia Titan*, votis agendum eſt, quod reapſe effectum dare non

non ſatis eſt virium: Semper enim exiſtimavi, neque id ſine ratione, majoris eſſe felicitatis certam vel leviſſimi alicujus morbi debellandi methodum ægris mortalibus prodidiſſe, quàm vel *Tantali*, quod ajunt, vel *Crœſi* theſauros accumulaſſe. Feliciorem hoc illum dixi; dicam & meliorem; ſapientioremque: quod enim uberius & ſapientiæ & bonitatis ſuæ ſpecimen quis poteſt edere, quàm, cùm ſe è communi generis humani natura deciſum animadvertat, ea quæ molitur omnia ad publicam magis omnium utilitatem, quàm ad ſuam ipſius, qui tam exilis totius particula & contempta res eſt, jugiter referre? *Vt enim* [loquor cum maximo illo dicendi ſentiendique magiſtro Cicerone meo, ſui ſæculi, ne dicam univerſæ hominum naturæ Genio] *leges omnium ſalutem ſingulorum ſaluti anteponunt, ſic Vir bonus & ſapiens & legibus parens & civilis officii non ignarus utilati hominum, pluſquam unius alicujus, aut ſuæ conſulit. Cicero de ſin. bon. & mal.* Quinimò ſatis liquet, quòd cum facinoroſi ſit hominem jugulare, boni viri erit eundem vel conſervare, vel alios iis inſtruere præſidiis, quibus adjuti eum ab interitu vindicent, etiam authore vità jam functo. Et vox illa planè inhumana & ſcelerata audit eorum, qui negant ſe recuſare, quò minus ipſis mortuis terrarum omnium deflagratio conſequatur.

His autem impræſentiarum miſſis factis, fatendum eſt, debere me ea, quæ de his morbis, de quibus percontari libuit, animo volutavi, utut exilia, tibi plane aperire, Tibi, inquam, Eximio Viro, & *Sparta* quam ornas digniſſimo; cujus ego & eruditioni & probitati, animique candori ea tribuo encomia, quæ reliqua Togatòrum Gens, inter quos nites. Prætereo etiam, quantum tibi debeo gratiarum, quòd te tam malè habeant immerita illa, quibus à nonnullis proſcindor convitia; de quibus hoc habeo dicendum, quòd ſi vita innocua hominis, qui neminem neque facto neque dicto læſerat, me ab illis ſartum tectum reddere valuiſſet, nunquam in me detonuerant. Cùm autem nullo id meo crimine evenerit, neque, ut ſpero, eveniet unquam, ſtat ſententia non me ideò plectere; quod alii deliquerint, id tantùm ratus ad me attinere, ut viri probi ſcilicet officio defungar, & boni Medici, quantum patitur tenuitas noſtra.

Morem itaque geram in tradendis obſervationibus, quæ mihi in morbis, de quibus ſciſcitabaris, occurrebant. Primùm autem agam de *Febribus Intermittentibus* nunc apud noſtros Epidemicis. Quo nomine non abs re fore arbitror annos iſtos ordine, ſed breviter percurrere, qui illum excipiebant, quo claudebatur *Hiſtoria Acutorum Morborum* [qualis qualis illa demum fuerit] qui per præterlapſos annos 15 graſſabantur, & quædam obiter perſtringere in eorundem curatione à me pridem notata. Quo facto melius innoteſcet, quo tempore & quibus gradibus, quæ jam obtinet Febrium *conſtitutio*, nobis obrepſerit.

* Annus 1676. eoſdem peperit morbos quos genuerat Conſtitutio poſtremo loco commemorata in dictis Obſervationibus, *viz.* Annor. 1673, (in cujus

* *Annus* 1676.

jus Autumno ea ſe primùm exeruit) 1674, & 1675. At verò exoleſcente fermè hâc craſi, mitiores erant, quàm pro ſuo genio, qui ſubpullulabant morbi, & minus inſuper Epidemici; non obſtante peculiari ejus anni indole, quantum ad manifeſtas aëris qualitates, quibus ab annis præcedentibus perquam abludebat, cùm & æſtatis fervor, & frigus hyemis omnes fermè annos, quorum memoriam habemus, longo intervallo ſuperaverint. Et cùm tam ingens tempeſtatum diſcrepantia ſimiles tamen morbos produceret, ſatis hinc liquet, non tàm manifeſtam quàm occultam aëris temperiem Epidemicis morbis favere. At verò fatendum eſt, morbos eoſdem quoad ſymptomata quædam aliquando à manifeſta aëris diatheſi pendere, quod & *Morbilli* & *Cholera Morbus* hoc anno invadentes teſtatum faciunt, de quibus breviter agam.

Morbilli enim naſcenti anno coorti, licet non admodum Epidemici, id tamen eximii habebant, quod ſolito longiùs procurrerent: nam cùm pro more ſuo menſe primùm Januario comparentes, ad Æquinoctium uſque vernum ingraveſcerent, dein paulatim imminuti cum Solſtitio æſtivo ferè expirarent, hoc anno ad Æquinoctium fermè Autumnale pertingebant, ab æſtatis calore, niſi fallor, aucti viribus, quò diutius obſiſterent. Neque tamen Methodum Medendi ab uſitata illa diverſam poſtulabant.

Exeunte æſtate *Cholera Morbus* epidemicè jam ſæviebat, & inſueto tempeſtatis calore evectus, atrociora Convulſionum ſymptomata, eaque diuturniora ſecum trahebat, quàm mihi priùs unquam videre contigerat. Neque enim ſolùm abdomen, uti aliàs in hoc malo, ſed univerſi jam corporis muſculi, brachiorum crurumque præ reliquis, ſpaſmis tentabantur diriſſimis, ita ut æger è lecto ſubinde exiliret, ſi fortè extenſo quaquaverſum corpore eorum vim poſſet eludere.

Quamlibet autem hic morbus non aliam à jam recepta medendi rationem ſibi vendicabat, *Anodyna* tamen fortiora, eaque ſæpius ingerenda quàm alias ſolebam, omninò indicabantur. Ex. gr. Ad quendam vocatus per id temporis truculentiſſimo illo, quod modo deſcripſi, ſymptomate tantùm non enectum, (me autem comitabatur *Carolus Goodall* M.D. cujus animi Candor, Probitas illibata, ſummus in me amor, labor improbus in morbis dignoſcendis curandiſque unà cum nomine mihi ſemper occurrunt) & enormi vomitione, ſpaſmorumque violentiâ animam agentem, cum ſudore frigido, & pulſu vix micante, guttas 25. *Laudani liquidi*, à me jam olim publicati, in cochl. 1. *Aq.Cinnamomi fortis* exhibendas curavi, veritus ſc. ne vehiculum paulò copioſius medicamento rejiciendo [quod in vomendi tam impenſo conamine perſæpe fit) anſam daret: dein lecto aſſidens quaſi ad ſemihoram, & expertus Remedii vires nec Vomitioni compeſcendæ, nec ſedandis Convulſionibus adhuc pares eſſe, toties illud ipſum repetere, & deìn in tantum augere cogebar (interpoſito tamen ſpatio, ut quid à jam ingeſto mihi foret ſperandum prius ediſcerem, quàm novas adferrem ſuppetias) donec tandem pervicaciſſima illa ſymptomata ſub jugum victoris mitterentur, quod tamen vel mi-

nimè

nimo corporis motu excitata denuò excutere ſatagebant. Seriò itaque imperavi, ut & corporis quieti modis omnibus indulgeret ad paucos dies, & Medicamentum jam dictum, ſed in minori doſi, ſubinde aſſumeret, etiam poſtquam convaluerit, ad ὑγιείαν ſc. confirmandam; quod nobis ex animo ceſſit.

Neque eſt cur me quiſpiam juſto audaciorem pronunciet, eo ſc. nomine, quòd tantam Laudani Liquidi vim ægro infundere non dubitaverim; cùm judice experientiâ certò conſtabit, quod in quibus affectibus ex *Opio* parata indicantur (ſunt autem tres. *vehemens dolor, vomitus vel dejectio enormior, & inſigniores ſpirituum animalium* ἀταξίαι) in iis & Remedii Doſis & repetendi vices cum ſymptomatis magnitudine omnino ſunt conferendæ. Quæ enim doſis remiſſiori ſymptomati coercendo par eſt, ea ab alio fortiore ſuperabitur, & quæ aliàs ægrum in manifeſtum vitæ diſcrimen conjiciet, eundem impræſentiarum ab orci faucibus liberabit.

* Atque hi ſunt morbi iſti, qui hoc anno populabantur, iidem ſc. ut jam innui, cum morbis trium annorum præcedentium. Quales autem fuerint, qui annum ſequentem *viz.* 1677. funeſtaverint, non habeo dicere. Cùm enim moleſtiſſimo ſanguinis mictu, à motu vel leviſſimo, ſub anni initio malè multaret, neque ita diu poſteà Podagrâ etiam, quæ non jam tàm artus, quàm viſcera ſæviſſimo dolore excruciabat, accedentibus inſuper virium & appetitùs proſtratione, crurum tumore, aliiſque ſymptomatis non minus periculoſis (quem ſi tùm fuerim extinctus, mors certè non tàm à bonis quàm à malis abſtraxiſſet, haud equidem repugnantem) me domi meæ ad menſes tres continere, deinde redintegrandæ ſanitatis cauſa per idem ferè ſpatium ruſticari cogebar: *Autumno* reverſus ad meos, Febres Intermittentes hinc inde ſparſas eſſe (quarum tamen pars maxima ægros non in urbe primùm invaſerat) ab amicis didici; cùm autem mihi per valetudinem non liceret ægros inviſere, de hoc anno nihil melius ſilentio poſſum adferre.

Proximi anni (*viz.* 1678.) *Conſtitutio* prorſus immutata *Febribus Intermittentibus* (quæ jam ab anno 1664. ad tredecim ſc. annos urbe ferè exulaverant, niſi quod nonnullos ſporadicè occuparent, vel ex agris fortè comitarentur) uſque adeò favebat, ut Epidemicæ rurſus audirent; neque eum tamen gradum hodiè tuentur, quin & fines latiùs proferent, donec hæc, à qua pendent, aëris διάθεσις ſuam ἀκμὴν attigerit. Quantumlibet autem dictæ intermittentes pauciores aliquot etiam tempore Verno fuerint adortæ, eo uſque tamen exeunte Æſtate & Autumno ſubeunte præ cæteris ſæviebant, ut nulli amplius morbo Epidemici nomen relinquerent. Hyeme verò paululùm fatiſcentes *Variolis* locum cedebant, atque aliis inſuper Epidemicis, qui per omnia dominabantur, donec Intermittentibus apta tempeſtas in orbem rediret.

Sed ut jam ediſſeram, quæ de harum Febrium & naturâ & cauſis ſedulâ obſervatione aſſecutus ſum: imprimis notandum eſt; quòd licet olim *Quartanæ* frequentius occurrerent, nunc dierum aut *Tertianæ* erant, aut *Quotidianæ*, (niſi quis poſtremas has *Duplices Tertianas* malit appellare) & pariter quod

* *Annus* 1677. * *Annus*. 1678.

licet Tertianæ Quotidianæque aliquando cum rigore atque horrore invadentes, ſubſequente primùm calore, mox etiam ſudore, tandem in omnimoda ἀπυρεξίᾳ deſinerent, atque poſt ſtatam periodum ægros de novo laceſſerent; ne hunc quidem jam morem ſervabant ultra tertium quartumve Paroxyſmum, maximè ſi æger lecto addiceretur, & aſſumptis Cardiacis calidioribus oleum camino, quod ajunt, addiderit. Poſtea verò Febris hæc eo uſque etiam præter indolem ſuam incrudeſcebat, ut *Intermiſſionis* loco *Remiſſionem* tantùm ægro concederet; & magis indies ad *Continuarum* ſpeciem accedens, tacto Cerebro tandem haud paucos extingueret.

Curationem quod ſpectat, jam à multis annis mihi innotuit, quàm ſit periculoſum eam in Tertianis & Quotidianis (quæ cum recentes ſint nullumque typum indutæ in continuitatis vicinia adhuc hærent) per ſudorifica moliri: quamvis enim notiſſimum ſit ſimul cum ſudore prorumpente inquietudinem atque alia ſymptomata ſtatim evaneſcere, & ἀπυρεξίαν ſuccedere, & ex conſequenti huic paululum eſſe indulgendum, ſaltem non eſſe obſiſtendum Paroxyſmo fatiſcente, tamen eſt compertiſſimum, quod ſi juſto copioſiùs eliciatur ſudor, quæ intermittebat, Febris jam ſit Continua, ægerque tanquam incerto, aleæ caſu in vitæ diſcrimine verſatur, hic ſervatur, perit ille. Ratio eſt hæc, niſi mea me fallit conjectura, quòd ſc. iſtiuſmodi profuſus ſudor, cùm materiæ febrilis, paroxyſmi calore eo uſque evectæ, ut jam per deſpumationem ejici poſſit, modum exuperet, exterminatâ eâ parte, quæ unico paroxyſmo reſpondet, de reliquo ſanguini incendendo impenditur. Hujus itaque methodi ineſſicaciam, & aliarum evacuationem, Venæ-ſectionis v. gr. & Catharſeos incommoda (quarum utræque relaxando tonum ſanguinis morbum protrahunt) dum mecum perpenderem, *Peruvianus Cortex* certiſſimam mihi ſpem fecit, de quo verè affirmare poſſim, non obſtante tàm vulgi quàm perpaucorum è doctis præjudicio, me nihil mali ægris acccidiſſe ab ejus uſu vidiſſe unquam, vel cum ratione ſuſpicari potuiſſe, niſi quòd illi, qui longum & repetitum corticis Peruviani uſum experti ſunt (ut in *Capite de Rheumatiſmo* præmonſtraverim) in ſpeciem quandam *Rheumatiſmi Scorbutici* nonnunquam incidunt. Hoc autem malum perquam raro ex hac occaſione naſcitur, & quando accidit facillimè Remediis ibidem deſcriptis cedit.

Et profectò ſi tam effectorum durationem, quàm Corticis hujus innocentiam exploratam haberem, principem illi locum inter omnia quotquot ſunt remedia deferre nullus dubitarem; cùm non tantùm in hoc morbo inſignium eſſe virium deprehendatur; ſed & in Uteri & Ventriculi etiam affectibus: Tantum abeſt ut de ejus inſalubritate meritò quis conqueratur.

His autem potiſſimùm de cauſis, niſi fallor, dictus Cortex malè audit: Primò quia plurima illa horrendaque ſymptomata, quæ Febres Intermittentes jam diutiùs ægrum cruciantes comitantur, etiam ubi ne minimum quidem Corticis deguſtaverit, Corrtici, vel ſemel aſſumpto, imputantur. Secundò quia cùm occultâ vi & non per ſenſibilem aliquam evacuationem morbum averruncet, ſtatuunt plerique materiam morbum committentem quæ propelli debue-

debuerat, tanquam hoſtem intra mœnia vi Corticis aſtringente incluſam latere, novos daturam tumultus, atque ægrum non penitus evaſiſſe cùm adhuc catenam trahat. Aſt hi non ſatis attendunt Sudores paroxyſmum finientes id omne quod in lucido ſanitatis intervallo accumulabatur prorſus eliminaſſe, manere tantum morbi ſeminium tempore maturandum; quodque Cortex fugientem paroxyſmum à tergo urgens, & intercepto qui debuerat ſubminiſtrari morbi commeatu ſive fomite, non poteſt in ſanguine retinere quod jam in illo non niſi tanquam in embryo reperitur; ac proinde neque ſtrangulationum neque obſtructionum; quæ vulgò objiciuntur, reus eſt peragendus.

Quo autem pacto deprehendemus Corticem vi ſua aſtrictoria Febres fugare? Qui id probare velit, neceſſe erit ut prius alia aſtringentia pari virtute prædita in medium afferat; mihi certè vel eorum fortiſſima adhibenti in experimentum nondum è voto ceſſit. Quid quod illos etiam ſanat, qui ab ejus uſu tanquam à Cathartico aſſumpto (quod nonnullis accidit) frequenter alvum deponunt? Id verò demum eſt rectè ſapere ſuo ſe quemque pede ac modulo metiri. At ſi quis fucum ſibi faciens, aliis ſe præditum eſſe facultatibus exiſtimaverit, quàm quæ inſerviunt percipiendæ vel *Naturali Theologiæ* (ut Deo ſc. rerum omnium Architecto & Moderatori debita veneratio cum profundiſſima animi proſtratione jure merito exhibeatur;) vel *Philoſophiæ Morali* (ut virtutem exerceat, & mores tàm ad privatum quàm publicum Societatis Humanæ bonum accommodet;) vel denique *Arti Medicæ*, *Mathematicæ*, *&* *Mechanicæ* (quibus vita communis adjuvatur:) Hic primùm Hypotheſin aliquam è ſchola *Naturalis Philoſophiæ* depromat, qua vel unicam differentiam ſpecificam rerum in natura poſſit enodare; ex gr. rationem reddat quare *Gramen* omne viridi ubicumque colore, nuſquam alio cernitur infectum, *&c.* Hoc ſi effecerit in ejus caſtra haud invitus tranſeam; ſin aliter, non verebor dicere quòd Medici cura omnis atque induſtria in expiſçanda Morborum Hiſtoria, iiſque remediis adhibendis, quæ Experientia Indice ac Magiſtra eoſdem valent depellere, debent collocari; obſervata tamen iſta medendi Methodo quam recta ratio [non ſpeculationum commentis, ſed trito & naturali Cogitandi modo innixa] ei dictaverit. Dicam itaque paucis quod uſu didici de Methodo qua Cortex nobis uſurpandus venit.

Cortex Peruvianus, cujus *Pulvis Patrum* vulgò nomine inſignitur, annis abhinc quinque & viginti (ſi benè memini) apud Londinenſes noſtros in exterminandis Febribus Intermittentibus, maximè Quartanis, primùm cœpit inclareſcere. Idque optimo ſanè jure, cum hujuſcemodi morbi rariſſimè ab ullo alio ſive Remedio ſive Methodo Medendi antea expugnarentur, unde etiam opprobria Medicorum & erant & audiebant. At verò non ita multo tempore elapſo, duabus de cauſis, non quidem levibus, damnatus in deſuetudinem prorſus abiit. Primò quia paucis horis ante adventum Paroxyſmi, pro recepto id temporis more, exhibitus ægrum nonnunquam è medio tolleret; quod & civi cuidam Londinenſi eidemque Senatori Urbano, *Undervvood* nomine, & Capitaneo nomine *Potter* in vico vulgò dicto *Black Fryars* Pharmacopolæ me-

mini accidiſſe. Funeſtior hic pulveris exitus, quamvis oppido rarus, Medicos tamen paulò cordatiores ab ejus uſu meritò retraxit. Secundò quia æger ope pulveris à Paroxyſmo aliàs invaſuro liberatus, quod plerumque eveniebat, tamen intra dies 14. recidivam ut plurimum pareretur, in morbo ſcilicet recenti, necdum temporis curſu ſuoque Marte commitigato. Maxima pars hominum his permota rationibus ſpem de hoc pulvere jam pridem conceptam protinus abjiciebat: Neque enim tanti æſtimabant Paroxyſmum ad paucos dies protelare, ut ſe eo nomine in vitæ diſcrimen à pulvere intentatum induci paterentur. Ego verò jam ab aliquot retro annis haud vulgarem hujus Corticis vim ſeriò perpendens, animoque revolvens, non alio magis quàm hoc Herculeo medicamento Febres intermittentes debellatas iri confidebam, ſi qua par erat cura accederet, & diligentia. Diu itaque multumque apud me agebam, ut & *Periculo* à pulveris uſu impendenti, & *Recidivæ* intra paucos dies ſubſecuturæ (quæ duo erant amolienda incommoda) poſſem occurrere, atque ægrum hujus ope ad perfectæ ſanitatis gradum promovere.

Primò *Periculum* quod minitabatur, non tam ex ipſo Cortice natum arbitrabar, quàm ex eo quòd minus opportunè ægro ingereretur: cùm enim vis ingens materiæ febrilis diebus à Paroxyſmo vacuis in corpore fuerit aggeſta, pulvis prædictus, ſi immediatè ante Paroxyſmum degluriatur, facit quo minùs materia morbifica ipsâ naturæ methodo, Paroxyſmi ſcilicet impetu, poſſit eliminari, quæ proinde præter fas incluſa ægrum in vitæ diſcrimen ſolet conjicere. Hoc ego me malum propulſare poſſe exiſtimabam, materiæque pariter febrilis de novo generandæ obicem ponere, ſi ubi primùm Paroxyſmorum unus affligere deſierit, confeſtim pulverem exhiberem quo inſecuturus ſufflaminaretur, & diebus Intermiſſionis ſtatis ſubinde vicibus eundem repeterem uſque dum novus invaderet Paroxyſmus, atque ita paulatim tutoque proinde ſanguinis maſſam ſalutiferâ Corticis virtute penitus inficerem.

Secundò cùm *Recidiva*, (quæ intra dies 14 plerumque accidebat) ex eo mihi videbatur naſci quòd ſanguis non ſatis exaturaretur virtute febrifugi, quod utut efficax, unâ tamen vice morbo penitus exterminando par non fuit, idcirco autumabam nihil ad eam præcavendam æquè poſſe conducere atque methodum repetendi pulveris, etiam de victo ad præſens morbo, juſtis ſemper intervallis, antequam ſcilicet vires præcedentis doſis prorſus elangueſcerent.

His itaque rationum momentis innixa mens eam, quâ jam utor, mihi methodum dictabat. Ad ægrum *Quartanâ* Febre laborantem accerſitus (*die Lunæ* v. gr.) ſi Paroxyſmus eodem die ſit invaſurus, nihil prorſus moveo, ſed id tantum ago ut ſpem faciam eum à proximè venturo liberatum iri. Ac proinde binis diebus Intermiſſionis (*Martis* ſc. *& Mercurii*) Corticem exhibeo hunc in modum. ℞. *Cortic. Peruv ſubtiliſſ. pulverat.* ℥i. *cum ſ. q. ſyr. Caryophyl. vel de Roſis ſiccis, f. Electuar. dividendum in* 12. *partes, quarum unam capiat quartâ quâque horâ, incipiendo immediatè poſt paroxyſmum, ſuperbibendoque hauſtum vini cujuslibet.* Vel, ſi *Pilulæ* magis arrideant, ℞. *Cortic. Peruv. ſubtiliſſ. pulv.* ℥i. *cum ſ. q. ſyr. Caryophyl. f. Pil. mediocris magnitudinis, quarum capiat:*

piat vj. *quartâ quâque horâ.* Sed minori cum moleſtia, eodem tamen fructu, hujus *Pulveris uncia una* admiſceri poterit *libris duabus Vini Clareti*, atque ejus *cochl.* viij. *vel* ix. exhiberi iiſdem quæ dicta ſunt temporis intervallis. *Die Jovis*, quo metuitur Paroxyſmus, nihil impero, cùm utplurimum nullus accedat, reliquiis materiæ febrilis per ſolitos ſudores, qui præcedentem paroxyſmum abſolvunt, deſpumatis ejectiſque è ſanguine, atque interciſa novæ mineræ vel fomitis accumulatione repetito pulveris uſu, diebus Paroxyſmos diſterminantibus adhibiti.

Verum enim verò ne morbus denuò recrudeſcat (quod è prædictis incommodis erat alterum) *die octavo* præciſè à quo poſtremum doſin æger aſſumpſit eandem præfati pulveris quantitatem, (*Unciam ſc. in partes* 12, *diviſam*) eâdem quâ priùs methodo, certo certius exhibeo. Quamvis autem repetita hoc modo ſemel Medicatio perſæpè morbum conficit, non tamen prorſus in tuto collocatur æger, niſi Medico tertio quartove eandem methodum eodem temporis intervallo iteranti parere non gravetur; maximè ubi ſanguis à prægreſſa aliquâ evacuatione fuerit debilitatus, aut ſe æger incautiùs auræ frigidiori feriendum expoſuerit.

Verùm etſi hoc remedium nullâ purgandi vi polleat, tamen ob peculiarem quorundam corporum temperiem atque idioſyncraſiam perſæpe accidit, ut ab ejus uſu tanquam à Cathartico fortiori aſſumpto æger violenter expurgetur: In hoc caſu omnino oportet ut *Laudanum* cum eo exhibeatur, quo minus hanc operationem, tam ſuæ naturæ quàm morbo planè contrariam, ciere valeat, neque pulvis juſto citiùs per alvum expulſus diſperdatur, antequam ſuo fungeretur munere. In hoc itaque caſu *Laudani* ejuſdem *gut.* x Vino inſtillari jubeo, & poſt alternam pulveris doſin aſſumi, modò Diarrhœa perſtiterit.

Dicta Methodus uſu mihi venit in cæteris Intermittentibus ſive *Tertianis*, ſive *Quotidianis*; utraſque enim ſtatim à finito Paroxyſmo aggrediór, & repetito per jam commemorata Paroxyſmorum interſtitia medicamine (quantum ſcilicet earum fert indoles) urgeo atque à tergo premo; hoc tamen diſcrimine, quòd cùm Quartana rariſſimé niſi *Uncia una* in doſes diſpertitâ, reliquæ *ſex Drachmis* poſſint ita expugnari, ut inducias ſaltem concedant. At verò Tertianæ, Quotidianæque, etſi poſt unum alterumve Paroxyſmum omnino videantur intermittere, tamen non ita raró [quod & à me ante eſt notatum] poſtea ad Continuarum fere ſpeciem vergunt, & ad *Remiſſionem* tantùm, etiam diebus quæ *Itermiſſionem* pollicebantur, accedunt; præſertim ubi æger lecto defixus regimine juſto calidiore, aut medicamentis Febri per ſudores ejiciendæ dicatis fuerit multatus. Hoc in caſû à remiſſione quantumlibet exiguâ [id enim mihi unum ſupereſt] anſam arripiens, pulverem quam proximè à Paroxyſmo [quantum conjecturâ valeo] ingerendum propino, nempe quartâ quâque horâ ut modò dixi, ne quidem ipſum morans Paroxyſmum, cùm aliter in ſpatio interjecto plus ſatis brevi alexeteria Corticis vis ſanguini impertiri nequeat.

Cùm

Cùm autem Febres quædam apud nos graſſantur, etſi poſt ſecundum tertiumve paroxyſmum reponere ſe in claſſem Continuarum nitantur; tamen ad Intermittentes debeant referri; nulla mihi eſt religio *Corticem* vel in maximè *Continuis* hujus ſpeciei ſumendum proponere, qui dicto more iteratus ad apyrexiam certò ægrum perducet, modò aſſiduus Lectuli calor, & intempeſtivus Cardiacorum uſus continuitatem Febri non conciliaverint; quo in caſu Peruvianum corticem nihil quicquam profeciſſe plus ſemel obſervavi. Neque mihi unquam contigit ut viderem Vinum in quo propinatur Cortex (quod jure quis poſſit ſuſpicari) febricitanti obfuiſſe; è contra verò, calor, ſitis, cæteraque Febris Symptomata ut plurimum poſt aſſumptam hujus remedii quantitatem ſufficientem, mox evaneſcent, vino haud obſtanti. Hic autem obſervandum, quò quo magis Febris ſive ſponte ſua, ſive regimine calidiori ad Continuitatem accedat, eo major Corticis quantitas exhibenda; ita ut nonnunquam viderim morbum hunc non niſi ſeſquiunciæ, vel unciis ejuſdem duabus ceſſiſſe.

Cùm verò ſint aliqui qui Corticem hunc nec in Pulveris forma, nec Electuarii, nec tandem Pilularum ferre queant, his ejuſdem infuſum in frigido factum propino; ℥ij. *ſc. Corticis groſſe pulverati in Vini Rhenani* ℔ j. aliquandiu macero. Liquor hic per manicam Hippocratis ſæpiuſculè trajectus, colore limpidus adeo non officit, ut vel delicatulorum palato arrideat; ac dictæ Infuſionis Unciæ quatuor ad dies aliquot factæ, virtutem Drachmæ unius Corticis in pulvere exhibiti videntur continere. Quæ cùm nec ingrata ſit, nec ventriculum premat, duplo frequentius uſurpari poterit, quàm reliquæ ejuſdem remedii formulæ, nempe donec Paroxyſmi terga dederint.

Quandoque accidit ut in hoc morbo malè formato, nec dum in typum regularem evecto, æger ob vomituritionem ferè continuam Corticem deglutitum, quacunque demum forma exhibeatur, retinere nequeat: In hoc caſu vomitio priùs eſt compeſcenda quàm Cortex propinetur. Ad quem ſcopum collimans jubeo, ut ſexies vel octies ſpatio duarum horarum *ſucci limonum recens expreſſi Coch.* j. *cum ſalis Abſint.* ℈j. *aſſumat.* Deinde *Laudan. liquid. gutt.* xvj. *cum aq. Cinamom. fort. Cochl.* j. Ac brevi poſt, ſi vomitus ceſſaverit, uſum Pulv. Peruv. aggrediatur.

Pro Infantibus, quorum ætas tenella vix feret ut aliâ formâ hoc remedium aſſumatur (ſaltem eâ quantitate quâ devincatur morbus,) ſequens Julapium præſcribere ſoleo. ℞. *aq. Ceraſor. nigr. & Vini Rhenani an.* ℥ij. *Cort. Peruv. ſubtiliſſimè pul.* ʒiij. *ſyr. Caryophyl.* ʒj. *mſ. f Julap. Cap. Cochleare unum alterumve pro ratione ætatis, quartâ quâque horâ, donec paroxyſmi non ampliùs diſcrucient; inſtillando alternis doſibus, ſi Diarrhæa adfuerit. Laudani liquidi gutt.* j. *vel* ij.

Obſervandum eſt inſuper, quò cùm breviora Paroxyſmorum interſtitia in Tertianis & Quotidianis Intermittentibus non ſatis temporis concedant ad ſanguinem febrifugâ Corticis virtute plenè exaturandum, fieri non poteſt ut æger proximum â prima medicatione Paroxyſmum, uti in Quartana ſolet evenire, certò

certò effugere valeat, ſed in his medicamentum ſæpe non niſi poſt biduum promiſſam curationem abſolvet.

Animadvertendum autem quòd ſi æger, non obſtante abundanti cautelâ ſuperiùs traditâ, nihilominus recidivam patiatur (quæ in Quartana ipsâ rariùs accidit, quàm in Tertianis, vel Quotidianis) tamen prudentis Medici erit non nimiùm pertinaciter inſiſtere methodo Corticis per dicta intervalla exhibendi, ſed pro ſuo judicio aliis modis curationem aggredi, cui præ cæteris *Decoctum amarum*, quod appellant, magnopere conducere vulgò creditur.

Diætam quod ſpectat cæterumque regimen, nec à cibo nec à potu arcendus eſt æger, qualis qualis is demum fuerit qui ad ſtomachum facit; Fructibus tamen horariis & liquoribus frigidis (utpote & infirmandæ ſanguinis maſſæ & Febri poſtliminiò reducendæ admodum conferentibus) ſemper exceptis. Veſcatur itaque carnibus eupeptis & euchimis, & vino modicè utatur pro potu ordinario; quâ re ſolâ ægro nonnunquam reſtitui, etiam eos quorum corpora ob frequentem febris recurſum contra Corticem quaſi communita, ſalutiferam ejus vim perpetim eludebant.

Neque verò ſe temerè auræ frigidiori committere debet æger, donec ſanguis priſtinum vigorem de novo obtinuerit.

Hic autem advertendum, quod cùm de Febribus Intermittentibus olim agens ægrum ſublato morbo ſedulò purgatum iri admonuerim, hoc intelligi velim de iis ſolùm febribus quæ vel ſponte ſuâ, vel alio ſive medicamento ſive methodo præter Corticem Peruvianum erant debellatæ. Etenim Curatio, cùm huic Remedio, de quo jam loquor, innitatur, purgatione nec eget, nec eandem planè fert. Ita potenter dictus Cortex ſine ope Catharticorum non ſolùm *Paroxyſmis*, ſed & *Dyſcraſiæ* quam corpori iidem inflixerunt, ſubvenit. Vitandæ itaque ante omnia Evacuationes qualeſcunque, cùm vel blandiſſima Catharſis, quinimò Enema à lacte Saccharato in morbi diſcrimen certiſſimè, forte in morbum ipſum denuò ægrum conjiciet.

Hic autem commemorare libet, quod ſub primos hujus Conſtitutionis annos ſymptoma quoddam inſigne Febribus Intermittentibus quandoque ſupervenerit. Nempe earum Paroxyſmi non cum rigore & horrore, quas poſtea Febris excipit, invadebant, ſed æger iiſdem planè ſymptomatis tentabatur, ac ſi *Apoplexiâ* verâ laboraſſet, quæ tamen nihil aliud eſſet, utcunque huncaffectum æmularetur, quàm ipſa Febris caput impetens; ut ex aliis ſignis, ita ex colore urinæ ſatis liquebat: quæ in intermittentibus ut plurimùm rubore ſaturato extat, qualis cernitur in urinâ eorum qui Ictero laborant, etſi non adeò intensè rubet, & pariter ſedimentum deponit pulverem lateritium ferè referens. Hoc autem in caſu quantumlibet evacuationes omnes, cujuſcunque demum generis ſint, indicari videntur, ad revellendos ſcilicet ex cerebro humores, ut in Apoplexiâ primariâ fieri ſolet; eædem tamen omnino omittendæ ſunt, utpote quæ originariæ hujus ſymptomatis cauſæ, Febri nempe intermittenti prorſus adverſentur, ac proinde mortem accerſant; quod & ipſe novi. At è contrà expectandum donec paroxyſmus ſponte ſuâ evanuerit, quo

quo tempore Cortex, modò citiùs idem ingeri non poterit; quamprimum eſt exhibendus, & intervallis ab ejuſmodi acceſſionibus liberis idem ſedulo repetendus, uſque dum perfectè convaluerit æger.

Nonnunquam accidit, etſi perquam rarò, ut Senes qui diu hoc morbo antea laborarunt, ac interea Venæ ſectionibus & Catharticis imperitè fuerint mulctati, in *Diabetem* incidant, etiam Febre jam perfectè fugatâ. Etenim cum ſanguis eorum abhinc debilitatus aſſimilandis ſuccis ei illatis prorſus impar reddatur, iidem per vias urinarias brudi adhuc & inconcocti exitum ſibi quærunt, proindeque præ ingenti urinæ copiâ, quoties eam reddunt, excretâ ſenſim vires labefactantur, & quaſi ſubſtantia Corporis per hanc Cloacam exinanitur. In hoc affectu, uti & in omni *Diabete*, ex quâcunque προφάσει originem ducat, Curativæ Indicationes ad ſanguinem invigorandum corroborandumque, ac pariter ad fluxum urinæ præternaturalem reſtringendum, omnino dirigendæ ſunt. Ut ℞. *Theriac. Androm.* ℥iß. *conſerv. flaved. Aurant.* ℥j. *Diaſcordii* ʒß. *Zinzib. condit. & nuc. moſchat. condit. an.* ʒiij. *pulv. è chelis Cancr. compoſ.* ʒiß. *Cort. exterioris Granator. rad. Angelic. Hiſpan. Coral. rubr. præp. & trochiſc. de terra Lemniâ an.* ʒj. *boli. Arm.* ℈ij. *Gum. Ar.* ʒß *cum. ſ. q. ſyr. de roſ. ſiccis f. Electuar. de quo ſumat ad magnitudinem nuc. moſch. maj. manè, horâ quintâ pomerid. & nocte per menſem integrum, ſuperbibendo ſeq. infuſionis Cochl.* vj. ℞. *rad. Enul. Campan. Imperator. Angelic. & Gentian. an.* ʒß. *fol. abſinth. Rom. marrub. alb. Centaur. min. & calaminth. an. M. j. Baccar. Juniper.* ℥j. *Incidantur minutim, & infundantur Vini Canarini* ℔. v. *ſtent ſimul in infuſione frigidâ. Coletur tantummodo tempore uſûs.* Veſcatur cibis εὐπέπτοις, *viz.* Carne vitulinâ, Vervecinâ, *&c.* Abſtineat ab eſu olerum & fructuum qualicunque, & ſingulis paſtubus bibat vinum Hiſpanicum.

Eâdem ferè methodo atque iiſdem remediis contumax iſte & diuturnus affectus, *Fluor.* ſc. *muliebris*, ſanatur ac *Diabetes* modò dictus: nam utrobique Indicationes curativæ eædem ſunt, quantumcunque inter ſe hi duo morbi diſſidere videantur. At in *fluoris muliebris* curatione Venæ ſectio ſemel celebrata, ac poſtea Catharſis ex *Pil. Coch. maj.* ℈ij. tribus vicibus repetita *Corroborantium* uſui præmitti debent, deinde verò per totum proceſſum omnino omittendæ; cum quælibet evacuatio evertit quicquid corroborans ſubſtruxerit. Sed hæc obiter.

Hæc habui de Peruviani Corticis uſu ſummatim dicenda: Neque enim Remediorum pompæ libuit indulgere: Cùm ſanè qui aliquid Cortici adjiciunt præter vehiculum eidem in ventriculum tranſmittendo neceſſarium, aut ex ignorantiâ peccant, ut mihi videtur, aut dolor malo, à quo Vir Probus ex animo abhorrebit; qui cùm pars ſit ejuſdem communis naturæ, ut ὁμοφύλοις fraudem faciat nullo unquam privato ſuo commodo poterit adduci. Quod ſupereſt, ſi ætati placuiſſet ad ea animum advertere, quæ annis abhinc quatuor in Hiſtoria Acutorum Morborum tradideram [quæ & ante illud tempus mihi innotuiſſe omnino eſt credibile] quo pacto ſc. Cortex in interjectis Paroxyſ-

morum ſpatiis debuerit miniſtrari, tum poſtea repeti ægro jam convaleſcente? viverent fortaſſis haud pauci eorum, quos jam terra tegit, ut ut homines vilipendant tenues, ſanè illos conatus noſtros communi omnium bono dicatos, & monita ſpreverint ibidem dictata verbis inſequentibus, quibus ea breviter continentur, quæ hîc fuſiùs explicare viſum eſt, *viz.*

Curandum eſt ante omnia, ne præmaturè nimis hic Cortex ingeratur, ante ſc. quam morbus ſuo ſe Marte aliquantiſper protriverit [niſi collabeſcentes & jam fracta ægri vires eundem temporiùs ſumendum eſſe dictaverint;] neque enim illud ſolum eſt metuendum, ne à propero ejus uſu inefficax iſte reddatur & ſpem ægri fallat, ſed etiam ne de ægri vitâ agatur, ſi ſanguinem omni fermentationis niſu ſe deſpumanti derepente injiciamus remoram. Proximo Loco, neque Catharſi, multò minus Venæſectione, ſubducenda eſt materiæ Febrilis pars aliqua, quò liberiùs cortex ſuo ſungatur munere: cùm enim ab utraque labefactetur quadantenus œconomia corporis, eo promptiùs certiùſque recrudeſcent Paroxyſmi, evaneſcente ſemel pulveris vi. Mihi etiam magis è re fore videtur, ut ſanguinem dicto medicamine ſenſim longioreque à Paroxyſmis intervallo leviter inficiamus, quàm ut uno omnino ictu Paroxyſmum jam inſtantem tentemus confodere; hoc enim pacto & plus temporis remediò conceditur quo ſuum opus pleniùs abſolvat, & evitatur quicquid id eſt periculi, quod ægro poterit oriri ex ſubito iſto atque intempeſtivo nimis ſufflamine, quo Paroxyſmum jam invaleſcentem atque omni ſe opem exerentem conamur opprimere. Poſtremò brevibus iſtis temporis intervallis repetendus eſt Pulvis, ut non protinus evaneſcat prioris doſis virtus antequam altera exhibeatur: crebrâ enim repetitione iſta ὑγεία tandem recuperabitur, profligato in ſolidum morbo. His adductus rationibus hanc ego methodum cæteris antepono. Peruviani corticis ℥j. cum ſyrup. Roſar. rub. ℥ij. miſceatur; æger verò quantitatem Nucis moſchatæ majoris mane & ſero quotidie devoret diebus à genuino Paroxyſmo vacuis, donec confectionem omnem abſumpſerit. Repetatur porrò ad tres alias vices interjectis ſemper diebus quatuordecim. Morb. Acut. Sect. I. Cap. V.

Quantumlibet autem Cortex ſuprà laudatus in Febribus hiſce medendis omnibus aliis, quotquot adhuc inventa fuerunt, palmam facilè præripiat, attamen in *Tertianis Vernalibus*, ſi modò æger ſanguineo temperamento præditus eſſet, atque etiam ætate floreret, Remedia ſequentia curationem abſolviſſe obſervavi. Ex. gr. Mittatur ſanguis è brachio die à paroxyſmo libero, & poſt aliquot horas eodem die exhibeatur *Emeticum ex Infuſione Croci Metallorum*; ita tempus præfigendo, ut Vomitorium opus ſuum abſolvat ante Invaſionem paroxyſmi inſequentis, quo elapſo immediatè aggrediatur uſum ſequentium. ℞. *Extracti gentian. Abſint. & Centaur. min. an.* ʒij. *Miſceantur ac dividantur in* ix *doſes, quarum unam capiat quartâ quaque horâ, ſuperbibendo decocti amari ſine purgantibus & vini albi an.* ℥iij. eſt & altera methodus curandi has Tertianas, in pauperibus ſcil. quorum facultas prolixo apparatui Me-

dico ferendo non ſit. Ut ℞. *Serpentar. Virginian ſubtiliſſ. pulv.* ℈j. *vin. alb.* ℥iij. *M. ſ. ſumat duabus horis ante paroxyſmum, & ſtragulis bene coopertus ſudet per tres vel quatuor horas: Idem faciendo per duas alias vices paroxyſmo ingruente.*

* Sequenti anno [nempè 1679] ſub initio Julii eædem Febres de novo vires redintegrabant, & quotidie increbreſcentes menſe Auguſto quàm immaniſſime debacchabantur, ac magnam ſtragem edebant. Cùm autem de his jam fuſiùs egi, nil ampliùs adjiciam, niſi quòd *Novo Epidemico* à manifeſtâ aeris craſi pendenti ſub menſe Novembris prorſus locum cedebant.

Etenim unà cum *Novembri* ſibi ingrediebantur *Tuſſes* cæteris quos mihi contigit obſervare annis ἐπιδημικώτεραι, cùm in ſingulis ferè familiis univerſi laborarent. Harum aliæ opem medicam non magnopere deſiderabant; aliæ verò pulmones ita vehementer agitabant, ut æger ventriculi contenta per os ejicere ſubinde cogeretur, vertigine inſuper correptus, à niſu violentiori & laborioſo. Primis ferè diebus Tuſſis, ſiccam æmulans, nullam materiam ſpectabilem exantlavit; mox ætate auctior nonnihil; atque ut verbo expediam, tum in eo quòd parciùs expectorarent ægri, tum etiam conatu vehementiori, & paroxyſmorum duratione ad *Tuſſim puerorum Convulſivam* mihi propius accedere videbatur, niſi quod mitiùs aliquantum ſeviret. In hoc ſaltem Convulſivam ſuperabat, quòd & Febre, & ſolitis ejus ſymptomatis ſtipata ægrum invaderet, quæ in Tuſſi puerorum nondum me vidiſſe memini.

Solenne ſit licèt Tuſſes ſub Hyemis adventum affligere, mirabantur tamen omnes eas hoc anno ita præter ſolitum increbreſcere: quod quidem hac præcipuè de causâ arbitror contigiſſe. Quum menſis *Octobris* crebrioribus quàm ſolebat, & fermè continuis permaduiſſet imbribus, & ſanguis hominum tempeſtati conſentiens particulas crudas atque aquoſas affatim imbibiſſet, tranſpiratione per cutis ſpiracula à primo frigoris inſultu prohibita, Natura colluviem hanc ſeroſam vel per ramos Venæ Arterioſæ, vel, quod alii volunt, Aſperæ Arteriæ glandulas eliminare ſategit, & tuſſis ope explodere.

Curatio ritè ut inſtitueretur, quoties ſc. Medico fuit opus, tàm per Venæſectionem, quàm Catharſin evacuandum eſſe nullus dubitavi: Neque enim aliâ aliquâ methodo æquè commodè ejiciuntur redundantes ſeri particulæ, ac per Phlebotomiam & Cathartica, quæ tam inſigniter vaſa emulgent. Remedia *Pectoralia* quod attinet, [præter quam quòd eorum uſu gratificamur ægris] non intelligo quo pacto amoliendæ Tuſſis cauſæ queant conferre, cùm omnis eorum actio vel in incraſſandâ materiâ, quoties juſto tenuior vim expultricis facultatis eludit, vel in eadem attenuanda, quoties ob viſciditatem ægriùs expuitur, poni videatur. Id certò ſcio inutiliter in his tantùm temporis impendi; nonnunquam etiam ſanguinis maſſam eò uſque debilitari à retentis particulis ſeri naturæ inimicis, pulmonesque inſuper Tuſſi irritatos ita conquaſſari motu violento ac ferè continuo, ut non raro via ſternatur ad *Tabem*; à cujus inſidiis celeritate Curationis æger vindicari debuerat. Neque multò tutius adhi-

* *Annus* 1679.

adhibentur Sudorifica, à quorum uſu æger nonnunquam in Febrem incidit, nonnunquam etiam particulæ ſanguinis facilè inflammabiles ita Pleuræ impinguntur, ut accendatur, *Pleureſis*, quod per decurſum dictæ Tuſſis Epidemicæ ingenti vi hominum cum ſuo magno periculo contigit.

Sanguinis itaque è brachio eduxi quantitatem moderatam, *Epiſpaſticum* ſatis amplum ac forte poſteriori cervici applicandum curavi, quo materiæ peccantis pars aliqua aliò derivari poſſit. Poſthæc *Catharticum* è Lenioribus, Infuſionem ſc. *Sennæ*, *Rhei*, cum *Manna*, & *Syrup. Roſ. Sol.* quotidiè exhibui, donec vel prorſus convaleſceret æger, vel admodum imminuerentur Symptomata. Vel, ſi Potio minus ægro arrideret, *Pil. Cocch. Major.* ℈ij. quotidiè devorandos imperavi; horâ ſcilicet quintâ matutinâ ſuperdormiendo.

Hâc etiam Methodo, Phlebotomiâ ſcilicet & repetitâ Catharſi, eâque ſolâ expugnatur *Tuſſis Puerorum Convulſiva*; malum aliàs pertinaciſſimum & penè inſuperabile. Alii quid valeant hîc præſtare planè neſcio, me in varii atque omnis ferè generis remediis operam non ſemel perdidiſſe ſatis ſcio. Sed leniora tantùm Cathartica hîc conveniunt, eaque cochleatim ſunt ingerenda pro ratione ætatis. Quæ quidem κατ᾽ἐπικράσιν evacuatio eo nomine, ut arbitror, dictæ Tuſſi medetur, quod ſcilicet, licet non multum humoris ſeroſi in Pulmonibus inveniatur, fervidiores tamen & ſpirituoſi Halitus è maſſâ ſanguinis in pulmones ſtatis temporibus tranſmiſſi atrociores illos tuſſiendi Paroxyſmos in tenellis excitent; horum autem in pulmones impetus haud aliâ methodo æquè ſiſti poſſe videtur & præcaveri, atque hâc quâ motus priori contrarius (per viſcera ſcilicet) morbi cauſæ conciliatur:

Verùm in Morbis *Epidemicis* cujuſcunque demum generis ſint, (ſi modò recèns adhuc ægrum corripuerint) ſummoperè cavendum, ne alvus ei ducatur, niſi miſſo prius ſanguine. Qui enim Morbi à Conſtitutione aëris Epidemica pendent, aut jam Febres ſunt, aut in earum claſſem leviſſimâ de cauſâ tranſeunt; cùm ex tumultu in ſanguine & humoribus à Catharſi vel leniſſimâ excitato, & ſubſequente calore facilè accendatur Febris, quam aliàs Natura propulſaſſet conſuetis materiæ morbificæ evacuationibus; *gravedine* ex. gr. aut *Tuſſi* in hoc, de quo jam agimus, Epidemico, aut *Diarrhœâ*, quoties Febris cum illa faciens epidemicè graſſatur. Idem poteſt dici de quacunque alia aëris Conſtitutione, quâ corpus ad certum aliquod Febris genus determinatur; quæ quidem non ſemper actu invadit, ſed benignioris naturæ ductu morbi fomes è ſanguine, mediante evacuatione aliquâ ejus Genio accomodatâ, exturbatur. Hoc Conſtanter aſſero, quantumlibet mos jam obtineat exhibendi Cathartica ante celebratam Venæ ſectionem, vel quod adhuc eſt periculoſius, eâ penitus omiſsâ. Licet enim objiciatur fæculèntias in primis viis ſtabulantes toties in vacuas venas propelli, quoties detrahitur ſanguis, alvo non prius ſubductâ, certiſſimum tamen eſt evacuationem, quam iſti præmitti volunt, nullo modo reſarcire poſſe injuriam ſanguini illatam à tumultuante Carhartico Phlebotomiæ præmiſſo. Atque negari non poteſt Catharticum mox à dempto ſanguine aſſumptum longè mitius vim ſuam exercere, ne-

que perinde ſanguinem vel calefacere vel exagitare, atque idem ſolet ſi Phlebotomiam præcedat. Neque paucos, ex Infantibus maximè, vel ob ignoratam hanc rem, vel neglectam periiſſe exiſtimo.

Atque hoc mihi ſuffragante experientiâ multiplici compertiſſimum eſt. *Experientia*, inquam, optimâ duce & magiſtrâ: ad cujus leges & normam niſi exerceatur Medicina, eam prorſus exulare ſatiùs eſſet. Luditur enim, quod ajunt, de corio humano plus ſatis, cùm hinc Empirici, neque morborum hiſtoriam, nec Methodum medendi callentes, & Receptis tantùm freti; iſthinc Sciolorum vaniſſimi ſpem omnem in affectato Artis ambitu & ſpeculationibus utrinque pari ferè momento diſceptatis ponentes, quaſi junctis viribus majorem edunt ſtragem, quàm ederent morbi eorum deſtituti auxilio. Ea demum Praxis, eaque ſola ægris mortalibus opem feret, quæ Indicationes curativas ex ipſis morborum Phænomenis elicit, dein firmat experientiâ: Quibus gradibus magnus *Hyppocrates* ad cœlum aſcendit. Et ſi dictâ Methodo Ars Medica à quoquam traderetur, licet morbi unius aut alterius Curatio cuilibet è vulgo poſſit innoteſcere, integra tamen Ars, quaqua patet, homines prudentes & peritos etiam magis exquireret, quàm in ſtatu hodierno, neque vel minimum Artis honori exinde decederet. Cùm enim ſubtilitas longè accuratior in Naturæ operationibus (in quarum obſervatione vera Praxis Medica fundatur) quàm in Arte aliquâ, Hypotheſibus etiam luculentiſſimis ſuffultâ, inveniatur, medendi, Ars, quam præcipit Natura, rude vulgi ingenium longiori intervallo ſuperabit, quàm iſta, quæ à Philoſophia docetur. Fidem hîc mihi facient *Febres*, quæ duas è tribus in Medicina facienda partes occupant, & quemvis mihi arbitrum conſtituo, vel mediocriter cogitationibus indulgere ſolitum, vera dicam necne, Quis enim vel ex inſulſiſſimis Empiricis eſt, qui ſe huic morbo curando imparem fatebitur, ſi id tantùm agendum eſt, ut duabus iſtis Indicationibus Curativis, quæ vulgò obtinent, fiat ſatis? Nempe ut Sudoriferorum ope exterminetur materia morbum committens, & ſymptomatis eatur obviam, quæ ejuſmodi evacuationibus ſuperveniunt, Certiſſimus enim eſt, *Theriacâ Andromachi*, *Pulv. è chelis Cancr. comp. Aq. Epidem. &c.* intrò aſſumptis, unà cum regimine calidiori ſudores poſſe propelli; quem ſibi, ſcopum unicè propoſuit in hujus morbi curatione, maximè ſi fortè *Malignitatis* nomen auribus uſurpaverit. Et ad mitiganda quod attinet ſymptomata, *Diacodium* in promptu, eſt quo ſomnus invitetur, quoties urgeant vigiliæ, *Enema* quoties alvus non reſpondeat, & ſic de cæteris. At nec ipſus valet comprehendere ſuo Marte, nec è Medicorum præſcriptis ediſcere, quæ demum illa ſit Febris ſpecies, quam debellare ſatagit; ſi modò credamus (credent ſaltem fortè Poſteri) varias dari Febrium ſpecies, quarum ſingulæ ſuam ſibi methodum medendi à reliquis diverſam ferè poſtulant; Unam inſuper eandemque Febrem, cujuſcunque ſit generis, uno modo ubi primùm aggreditur, atque alio paululùm diverſo per ſingulos gradus quouſque graſſabitur, tractandam eſſe. Quo pacto Indicationes Curativas ab hoc vel illo Phænomeno minus inſigni mutuabitur. naturalem morbi Hiſtoriam ignorans:

quæ

(quæ ſola veram medendi rationem indigitare poterit,) cùm nequeat dijudicare, an hoc vel aliud Phænomenon à Curandi quam adhibet Methodo, an ab ipſo naſcatur morbo? Dies deficeret enumerantem varia & ſubtiliora illa minutioraque, quæ in hoc atque in aliis morbis curandis obſervanda occurrunt: quæ cùm tot ſint & tanti momenti ad liberandos à morte homines, ſemper licebit Poſteris & ſeris Nepotibus aliquid adjicere iis Obſervationibus, quibus traditur varietas penè infinita operationum naturæ in Morborum productione, & Curativæ Indicationes ex eo fonte depromendæ enumerantur. Non itaque vileſcet Ars, ſi quid hujuſmodi lucem aſpiciat, quin potius illuſtrabitur, & difficilior reddita nonniſi ſapientes & ſubacti judicii viros in filiorum numerum cooptari ſinet. Sed hæc obiter.

Tuſſes modò dictæ, ſi imperitè tractarentur, *Febrem* accendere ſolebant ei haud abſimilem, quæ Hyeme Anni 1675. adeo epidemicè graſſabatur, & cujus hiſtoriam tradidi *Sect. quintâ Cap. quinto* libri de *Morbis Accutis*. Sed cùm Febris hæc ſoboles tantùm eſſet ac effectus Tuſſis Epidemicæ, eâdem ipsâ methodo Febrem, felici ſemper cum ſucceſſu, aggreſſus ſum, quam in Tuſſis curatione ſupra deſcripſi; nempe *Venæ-ſectione*, *Epiſpaſtico* cervici appoſito, & *Cathartico* deinde tribus auroris exhibito. Quamlibet enim in Tuſſi ſine Febre nullum præfiniebatur tempus, quamdiu æger purgandus eſſet (utpote quæ continuari deberet, ut ſupra notavi, dònec vel prorſus convaleſceret, vel admodum imminuerentur ſymptomata) in Febre tamen quæ à Tuſſi pendebat, purgatio per tres dies inſtituta ei prorſus debellandæ par erat; quod in Conſtitutione, de qua jam agimus, ſæpiuſculè obſervavi.

Hic autem notandum occurit, licet hanc Febrem, quando ſe primùm excrebat, comitarentur defluxiones in Pulmones moleſtiſſimæ, poſt menſem tamen unum vel alterum, cùm colluvies iſta ſeri ſenſim è ſanguine eliminaretur, Febris ejuſdem planè indolis hinc inde ſine Tuſſi aliqua infeſtabat (non penitus deleta, ſed manente adhuc in ſanguine malæ Craſis impreſſione) ac proinde haud diverſam Curationem ab ea, quam Tuſſis comitabatur, ſibi vendicabat.

Verùm eodem, quem dixi, modo hæc Febris ſe extendebat uſque ad initium Anni 1680. quo hæc conſcripſerim; quo tempore etiam cum anno ſurgente *Febres Intermittentes* modò dictæ apparere incipiebant. * Exinde verò ad initium uſque Anni 1685, quo *ſecundam* hanc noſtram *Editionem* jam conficio, eædem adhuc perdurarunt. Etenim tametſi in hac urbe non adeò Epidemicè nunc temporis invadunt ac in quatuor primis Annis, & mitiores etiam ſunt; in aliis tamen locis, nunc his, nunc illis, non minus graſſantur ac ſeviunt. Atque etiamnum generalis Conſtitutio Intermittentibus producendis adeò favet, ut ad hunc uſque diem affirmare poſſim, me ne unicam quidem Febrim per hos dies verè *Continuam* vidiſſe unquam, niſi fortè re malè geſtâ in earum claſſem fuerit evecta, vel una eſſet *Intercurrentium* mihi dictarum, quòd ſcilicet omni ferè anno invaderent. Ita pertinaciter hæc Conſtitu-

* *Anni* 1680, 81, 82, 83, 84.

rio hujuſmodi Intermittentibus conducit; cujus certè acies prius eſt retundenda quàm *Continuæ depuratoriæ* mihi dictæ, epidemicè graſſari fuerit integrum. Etenim in Intermittentium ſpecie natura plus ſatis feſtinare videtur, & agendi vehementiâ juſto citiùs tempora materiæ morbificæ ſubigendæ, mox etiam deſpumandæ, debita percurrere: Quod in Depuratoriâ ſecus accidit: in qua non niſi poſt dies 13 vel 14, apparent ſigna materiæ febrilis tandem concoctæ, per ſudores ſubinde, vel potius per διαῤῥοιὴν paulò pleniorem, eliminandæ. (His rite perpenſis nullus dubito quin Febres iſtæ *Depuratoriæ*, quæ annis 61, 62, 63, 64 regnabant, quaſi fæces fuerint *Intermittentium* quarundam quæ ante id tempus per ſeriem Annorum certam ſæviiſſent, (quanto autem tempore hæ invaluiſſent haud equidem ſcio:) Cùm enim Conſtitutio quæ ad Intermittentes faciebat ſævitiem ſuam deponens jam fermè exoleviſſet, Febres quas poſtea parturiebat magis humorales erant ac terreæ, unde non niſi lentè ac pedetentim ſanguinem depurare ſategerit, quæ in primis Conſtitutionis Annis ſubtilioribus principiis innixæ, atque adeò Intermittentium typo indutæ, celeri paſſu ſuis temporibus defungi ſolerent. Quòd ſi res ita ſe habeat, veriſimile mihi videtur hanc Febrim [*Depuratoriam* volo] poſtliminio reverſuram quam primum præſens Conſtitutio aliquantulum remiſerit, eandemque ſerie quadam Annorum permanſuram antequam *Peſtis* eam exceperit. Per annos autem omnes, quotquot demum ii fuerint quibus Febris hæc graſſabitur, *Intermittentes* etiam ſubinde ſe exerent, ac fortean nonnunquam pro brevi tempore Epidemicæ evadent; quando ſcilicet manifeſta aliqua aeris temperies ad id ſymbolum ſuum conferet. An huic Febri *Cortex Peruvianus* æquè medebitur ac nunc dierum Febribus intermittentibus ſolet, non habeo certò dicere. At in *Peſte* atque *Epidemicis Continuis*, quæ eandem ordine excipient, debellandis, non alios effectus ex ejus uſu expectare licet, quàm eos, quos hodiè in *Pleuritide*, *Peripneumoniâ*, *Anginâ* ac id genus *Febribus inflammatoriis* videmus, quibus non tantum non prodeſt, ſed & planè obeſt. Sed ut ut id fuerit, eo quem diximus modo in poſterum Epidemicorum alii alios excipient, ſiquidem natura eundem ordinem, ac per 24 annos ultimò præterlapſos, obſervaverit.

Atque hæc ferè ſunt omnia, Vir plurimùm Honorande, quæ de morbis Epidemicis Annorum nuperrimè elapſorum obſervavi. In *Rheumatiſmi* verò curatione (nam & de illo etiam morbo quærebas) ſæpenumero mihi ſubiit tecum dolere, quòd non niſi ingenti ſanguinis vi repetitis venæ ſectionibus eductâ, ea poſſit perfici; unde non tantùm ægri vires pro tempore franguntur, ſed ſi paulò fuerit naturâ debilior, aliis etiam morbis ad annos aliquot obnoxior ferè redditur; cùm poſt illos elapſos materia Rheumatiſmum prius committens jam in pulmones depluat, ægro ſcilicet frigore perculſo, vel aliâ aliquâ προφάσει leviori diatheſis latens in ſanguine jam foràs in actum protrudatur. His de cauſis experiri ſtatui, an nulla alia methodus daretur à reiteratâ toties Phlebotomiâ diverſa, quâ hic morbus poſſit debellari. Seriò itaque perpendens, quòd affectus iſte (uti jampridem in *Acutorum Hiſtoria* ſubinnui) ab

ab inflammatione videatur oriri, quod tum cætera arguunt Phænomena, tum præſertim ſanguinis è pertuſa vena color, ut pote qui *Pleuriticorum* ſanguini per omnia ſimilis eſt; tandem vero ſimile eſſe judicabam morbum hunc Diætâ ſimplici, admodum refrigerante, & mediocriter nutriente, ægro imperatâ, æque feliciter atque repetitis Venæſectionibus profligari poſſe; etiam evitatis quæ alteri methodo adjungebantur incommodis: neque me fefellit *Diæta è ſero lactis* Phlebotomiæ loco ſubſtituta.

Prægreſſâ æſtate Pharmacopola mihi in vicinia nomine *Malthus* (Vir probus, & ingenio non vulgari) me accercebat. Rheumatiſmo autem miſerè cruciabatur his ſymptomatis ſtipato. Coxendice primò ad biduum claudicabat, exinde Pulmones dolore tentabantur gravativo cum dyſpnœâ, quæ poſt aliud fermè biduum evaneſcebat; dein caput vehementer cœpit dolere, mox etiam coxendix dextri lateris, quæ omnium primo laborabat; poſteaque, pro morbi indole, omnes ferè tam brachiorum quàm crurum articuli per vices moleſtabantur. Cùm debiliori eſſet & ſicco corporis habitu, veritus ne minus firmas jamdiu vires & labeſcentes dempto copioſius ſanguine prorſus exſolverem [maximè cùm æſtas eo uſque adoleverit, ut jam metus eſſet, ne ſuperveniens hyems redintegrandis viribus frequenti venæ-ſectione attritis intercederet] imperavi, ut ſolo *lactis ſero* ad dies quatuor veſceretur æger, quibus elapſis præter ſerum lactis pro victu ordinario panem ſimilagineum conceſſi loco prandii, ſemel nempe in die, donec penitus convaleſceret.
Tenui hâc diætâ contentus, ad dies octodecim perſeverabat, niſi quod poſtremis eorum alium inſuper panem pro cœna indulgerem. *Serum* autem *è Lactis Libris octo* domi paratum quotidiè inſumebat, quo ſatis benè nutriebatur. Poſt hos dies cùm non amplius urgerent ſymptomata, & jam ſub dio verſaretur, carnes etiam permiſi, Pullorum ſcilicet elixorum, cæteraque εὔπεπτα. Tertio autem quoque die ſolo lactis ſero victitabat, donec tandem pancraticè valeret; incommodis quæ ſupra memoravi hac methodo eluſis, quibus decimo abhinc anno peſſimè excipiebatur, Venæ-ſectione ex meo preſcripto in curationis ſubſidium tunc adhibitâ ac ſæpè repetitâ.

Si quis hanc methodum tanquam rudiorem & Artis laude carentem contempſerit, ſciat is velim, primò leviora tantum ingenia res quaslibet vilipendere, quòd ſimplices fuerint & apertæ, dein me, vel imminutæ exiſtimationis pretio, publico hominum bono inſervire paratiſſimum. Quibus edico quòd niſi obſtarent præjudicia vulgi nullus dubitarem methodum jam dictam aliis etiam morbis, quorum impræſentiarum nomen reticere libet, accomodare. Quod ſanè magis ægris prodeſſet, quàm ſolennior illa remediorum pompa, quæ in jam moribundis, tanquam beſtiis, ut mox immolentur, coronatis, malè collocatur.

Quòd verò etiam iſta, quæ pro viliſſimis habentur, & nullius ſunt pretii, accedente eâ, quæ in Medico quæritur ſolertiâ & ἀγχινοίᾳ, hominibus ab orci faucibus liberandis queant inſervire, exemplo docebo: quod licet ad morbum, de quo jam agimus, nihil pertineat, non tamen prorſus eſt ἀπροσ-

διόνυσον,

διόνυσον, nec ab eo quem mihi propoſui ſcopo alienum. Duobus abhinc menſibus quidam in vicinia me rogabat, ut ſervum inviſerem; qui haud modicam *Mercurii Sublimati Corroſivi* quantitatem deglutiverat, ſive, ut poſtea audivi, ex amore μελαγχολῶν. Hora ferè elapſa erat, a qua venenum hauſerat, cùm ad eum accederem, jamque os & labia valde intumeſcebant, vehementer ægrotabat, ardente ventriculi dolore, caloreque tantùm non confectus: Ego tres *Aquæ tepidæ Congios* repetitis hauſtibus ſummâ qua potui celeritate & diligentiâ ebibendos imperavi; atque ut toties nova ingereretur copia, quoties ventriculus jam ingeſtam per vomitum ejecerat: volui etiam ut elueren-tur inteſtina aquâ tepidâ ſine ullo additamento copioſè per ſedem injectâ, ubi primùm ventris tormina admonerent venenum jam per inferiora exitum quærere. Paruit miſer; jam vitæ avidus, & plures etiam aquæ libras quàm præſcripſerim, abſorpſit. Amici, qui ægro, utpote in caſu inſolito, aſſiderent, ab eo didicerunt, quas primùm evomuit aquas guſtu perquam acres fuiſſe, ſale ſcilicet venenato plenius exaturatas; ſingulis autem vicibus rejectas aliquam ſemper acredinis partem amittere, donec tandem nihil prorſus ſaperent. Quæ mox urgebant tormina, ſolâ aquâ injectâ ad modum Enematis leniebantur. Hoc tam nullo rerum apparatu, benedicente Numine, intra paucas horas convaluit æger, niſi quòd labia non ſtatim detumeſcerent ore etiam à veneni particulis, quæ aquam, quam evomuerat penitius infecerant, adhuc exulcerato. Quæ ſymptomata *Diætâ è lacte* ſolo ad quatriduum adhibitâ mox evanuere. Aquam *Oleo* (quod hîc unâ cum opere ignari ſolent perdere) atque aliis omnibus liquoribus ideo prætuli, quòd cùm ea magis eſuriret, exinde magis idonea mihi videretur devorandis ſalinis hujus veneni particulis, quàm alius quilibet liquor, qui vel craſſior eſſet, vel particulis alieni corporis jamdiu prægnantior.

Sed ut ad *Rheumatiſmum* revertar. Utut è ſerò lactis Diæta conveniat Juvenibus, atque iis, qui temperatè & cùm conſilio vixerunt, tamen inconſultum fuerit virilem ætatem prætergreſſos, vel vino ac aliis liquoribus ſpirituoſis jam à longo tempore plus æquo addictos hâc methodo tractare; utpote quæ in hujuſmodi hominibus ventriculum labefactet, & pariter præ inuſitato frigore ſanguini inducto viam ſternat ad Hydropem. In hoc igitur caſu omnino par eſt, ut eo ferè modo, quem Libri noſtri *de Morb. Acut. Sect. VI. Cap. V.* tradidi, curetur æger: Tametſi ex quo eum ſcripſi, experientiâ didicerim ſatius eſſe poſt ſecundam vel ad plurimum poſt tertiam Venæſectionem *Catharica* ſæpè ſæpius exhibere atque repetere, donec ſymptomata omnia penitus ceſſaverint, quàm Phlebotomiæ rem totam committere. Etenim ob Catharſin ſuppetias ad everruncandum morbum Phlebotomiæ ferentem, citra ingentem iſtam ſanguinis jacturam ſubſiſtere fas erit: atque porrò locus relinquetur *Paregoricis*, à quibus aliàs, utut ſæviret dolor, ægro temperandum eſſet, cùm illorum uſu figatur morbus, neque tam facilè Venæſectioni cedat. Purgativa verò iſta è *Lenitivis* ſolùm conſtent, ut *Thamarindis, Sennâ, Rheo, Mannâ* & *Syr. Roſ. Sol.* cum alia, quæ ex *Scammonio, Zalapio* &c. parantur, tumul-

tumultum cieant & dolorem exaſperent. At ſingulis veſpertinis poſt peractam Catharſin *Syr. de meconio* ℥j. aliquantulum temporius, quàm id fieri ſolet, propinetur.

Hic autem commemorare libet, me per conſtitutionem inſtantem obſervaſſe affectum quendam modò *Rheumatiſmum* æmulantem, modò etiam à *Nephritico dolore*, quoad ſæviſſimum lumborum cruciatum non multùm abludentem, qui cum Febres Intermittentes excipere ſoleret, translationi materiæ febrilis in muſculoſas corporis partes originem ſuam debebat. Hoc ſymptoma haud diverſam medendi methodum poſtulabat ab illa, quam morbus ipſe, cui adhæreret, Febris nempe Intermittens, ſibi vendicabat; cùm à frequenti Phlebotomia & quibuſcunque aliis evacuationibus exaſperetur illud, atque æger in vitæ diſcrimen conjiceretur. Quod ut nemini imponat, id attingere volui.

Atque hæc ſunt, Spectatiſſime Vir, quæ in his Affectibus, de quibus ſciſcitari libuit, ſedulâ obſervatione habeo comperta: quæ ſi aut tibi placuerint, aut profuerint aliis, mihi cedent ex animi ſententia; me ſaltem pro tenuitate mea debitum tuæ Claritati obſervantiæ ſpecimen exhibere conatum mihi ſeriò gratulabor.

Tibi ſemper Addictiſſimus,

THO. SYDENHAM.

HActenus vidimus Clariſſimum Autorem noſtrum Conſtitutiones Epidemicas Londinenſes Annor. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. *imò ex parte uſque ad annum* 1685. *magnâ curâ deſcribentem. Utinam alii plures eidem ſtudio incubuiſſent! Hiſtoria morborum ſic minùs manca foret, & iiſdem recurrentibus conſtitutionibus in ſubſequentibus annis, apertior, ac multò facilior daretur via ad morborum per ea tempora vigentium medelam. Verùm pauci admodum diligentioris obſervationis negotium, non parum ſanè difficile, in ſe ſuſcipere dignati ſunt; inter quos ſi inſigniores aliquot ſeligeremus, atque hic inſertos traderemus, ut ſic aliquatenus plenior fieret Conſtitutionum Epidemicarum Hiſtoria, Docto Lectori perutile quid nos facturos opinati ſumus. Sunt autem Præclariſſimi illi Obſervatores quos in Scenam*

jam producimus. Bernardinus Ramazzini; Lucas Schröckius; Michael Bernardus Valentinus; Iohann Iacob. Harderus; Guſtavus Caſimirus Gabrliep; Conradus Bertholdus Behrens; Rudolphus Iacobus Camerarius; Ambroſius Stegmannus; & Medici Vratiſlavienſes.

BERNARDINI RAMAZZINI

in Mutinenſi Licæo Medicinæ Profeſſoris

DISSERTATIONES TRES

de CONSTITUTIONIBUS Annorum 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. in Mutinenſi Civitate & illius Ditione

Diſſertatio Prima.

De CONSTITUTIONE Anni 1690.

SOlemnis Aſtrologorum, quos Judiciarios appellant, ferè ubique eſt Conſuetudo, ut cum Annus extremo ſenio confectus eſt, & ad ſui finem properat, illicò ſucceſſuri Anni geneſim in anteceſſum deſcribant, & ex Aſtrorum poſitù illius Indolem genium, mores, nùm ſalubris, an inſalubris, nùm frugifer, an ſterilis futurus ſit, ſuas Ephemerides evulgando prænuntient. Contraria quidem, ſed tutiori methodo mihi viſum eſt incedere, ſiquidem Anni jam exacti naturam, ac temperiem, qui Morbi graſſati fuerint, quæ remedia Praxis ſalutaria deprehenderit, quæ noxia, compendiosè enarrare conſtitui, quod Inſtitutum poſthàc ſingulis Annis proſequi mihi in animo eſt, donec Operis filum abrumpat.

------Mors ultima linea rerum.

Id autem Ingenuis Profeſſoribus nec injucundum, nec Praxi prorsùs inutile futurum credidi, quando Ars Medica ſolis Obſervationibus ortum ſuum, ac progreſſum debet, majorem quoque in dies habitura, ſi ea quæ in morborum Curationibus nova, & inſolita quotidiè accidunt, accuratiùs obſervarentur. Erit tamen, non ſecùs ac in Aſtrologorum Ephemeridibus, hic quoq; Diuinationi locus; non enim ea ſolum quæ hoc Anno apud Noſtrates acciderint, referre ſatis duxi, ſed penſum meum exiſtimavi, ulterius cauſas diſquirere, undenam tàm copioſa morborum ſeges in agris noſtris prodierit, ac ſi non philoſophari, ſaltem divinare, quem exitum habitura ſit hæc Epidemica Affectio. In rebus autem abſtruſis, & alta caligine involutis vaticinari quoque humanam imbecillitatem pudere non debet, multòq; minus in Arte Medica, quandò ipſe Divinus Præceptor tradidit, *Medicinam, & Vaticina-*

tionem eſſe valdè cognatas, cum amborum Artium unus ſit Apollo Progenitor.

II. Exactè perdiſcendam *Temporum Conſtitutionem & quemque morbum, & qui morbus ſit bonus, & qui periculoſus, aut in Conſtitutione aut in morbo* verba ſunt, immo Oraculum Hippocratis in libro de diebus Judicatoriis, nam ut ibidem ait, *Plerumque Hominis Natura Vniverſi poteſtatem non ſuperat.* Nomine autem Univerſi procul dubio Divinus Senex Aeris poteſtatem nobis deſignavit, ex cujus vitio omnes ferè Epidemiales affectus ortum ducunt. Plurimum autem momenti, tùm ad prænoſcendos futuros morbos, tùm ad eoſdem profligandos, & rectam victus rationem inſtituendam, quæ à morbis vulgaribus Optima Præſervatrix dicitur, plurimum in quam momenti habere, non ſolum præſentem temporum Conſtitutionem, ſed etiam anteactas diligenter obſervare, nemo non videt, cum ex iis, tamquam ex ſua radice variæ, & inſolentes Aeris alterationes progerminent, quæ modò hanc, modò illam morbi popularis ſpeciem quandoque inferant. Antequam ergò Epidemici Affectus, qui Colonos noſtros, & Ciſpadanæ Regionis humiliorem partem afflixit, deſcriptionem aggrediar, operæ pretium duxi, prægreſſas Conſtitutiones paululum perpendere.

III. Quatuor, aut quinque Annos non vulgaris ſiccitatis in tota penè Italia præceſſiſſe jam ſatis conſtat, quo tempore uberrimus fuit frugum omnium proventus, & ſatis proſpera valetudine in univerſum uti conceſſum fuit; adeò verum deprehenſum eſt vulgatum illud, quòd *in ſiccitatibus omnia ſint ſalubriora.* Anno verò huic præcedenti circà Vernale Aequinoctium ingentes pluviæ cecidere, quæ identidem repetentes totum Veris tempus horridum, & ignavum reddidere. Æſtas ſubſecuta, & ipſa fuit magna ex parte pluvioſa. Circà Solſtitiuum ſigna Rubiginis in frugibus obſervari cæpta, quæ Rubigo ſenſim augeſcens triticeam ſegetem maximè corripuit, frumenti culmos uſque ad ariſtam maculis veluti ſanguineis adſpergens. Eadem peſtis fabas quoque, ac reliqua legumina obſedit, adeo ut ſpem præconceptam de Anni fertilitate pauci dies eluſerint; ſolabatur tamen Annorum antecedentium fœlix ubertas, ut venturis temporibus proviſa ſufficerent. Sub initium Septembris, ac multò magis ſub Æquinoctium ipſum largiores pluviæ deplapſæ, quæ per totum Octobris menſem perſeverarunt, ut Flumina immenſam aquarum vim intrà ſuos aggeres non niſi improbo labore continuerint. Poſtremi duo menſes ferè impluvii fuerunt, & Annum 1689. ſatis placidè clauſere. In prædictis Conſtitutionibus non niſi morbi Sporadici obſervati ſunt, nec multa funera Annum inceſtarunt.

IV. Ineunte autem Anno 1690. (quem Rubigalis lues fruges, & quodcunque fructuum genus depaſcendo, & Febrium Ilias primò Ruſticanam gentem, mox Vrbanam quoque corripiendo, ne faſtum reddidere) Conſtitutio pluvialis poſt liminiò, ſed gravior recurrens, ac ferè continua, omnium animos obnubilavit. Sic hyemem humidam, nimboſam cum exiguo frigore, nivibus vix delapſis illicò tabeſcenti-

bus, ægrè tranſegimus. Martius menſis porrò ſine pluviis præter morem, & magna aeris tranquillitate uſque ad Aequinoctium exactus animos erexerat, cum Cælum denuò omnes quas in ſinu ſuo contineret aquas viſum eſt ſuper nos effudiſſe. Unius Nyctemeri ſpatio aquis oppleta ſunt omnia, ut hæc Civitas Inſulæ ſpecimen præferret. Horret animus Agricolarum calamitates in hac magna eluvione referre, qui

Ducebant remos illic ubi nuper ararant.

Neq; id ſolum viſum eſt in Mutinenſi agro, ſed etiam in Finalenſi, Mirandulano, & Ferrarienſi, qui ſitus pars olim fuit antiquæ Vallis Paduſæ, in quam omnia Flumina ex Appennino deſcendentia à Placentina Vrbe uſq; ad Adriaticum Mare, Strabone teſte exonerabantur, antequam ſtructis aggeribus Padum ſubire cogerentur; quarè in his locis ad longum tempus ſtagnarunt aquæ, non admittente Pado ad ſatietatem pleno, non ſolum circumiacentes aquas, ſed per Scultennam, & Gabellum proprias aquas in agros noſtros eructante. Perſtitit deinde eadem pluvioſa Conſtitutio non ſolum toto Veris tempore, ſed per totam ferè Æſtatem, ut nulla penè dies ſine pluvia viſa fuerit. Hinc factum, quod unà cum pluvijs flante ut plurimùm Borea, nulla unquam Æſtas noſtro in hoc Climate extiterit, in qua remiſſior fuerit caliditas, ut patuit ex Thermometris unde nunquam ſerior fuit frugum maturitas, meſſe Iulio menſe peracta. In Barometris quoq; obſervatum eſt multò elatiorem quàm aliàs fuiſſe Mercurium, Aere craſſo, & nebuloſo exiſtente. Cicadæ hoc anno ut plurimùm aphonæ obſervatæ ſunt, illarum loco per totam ferè Æſtatem coaxantibus Ranis; ſic pro Vere hyemem, & pro Æſtate Ver ſortiti fuimus.

V. Nullus Annus in his Regionibus piſculentior unquam fuit, quare cum Piſces ubique pretio viliſſimo proſtarent, plebs Urbana hoc alimenti genere familiariter uſa eſt, multòq; magis plebs Agreſtis, quæ facili negotio proprijs in agris, & in ipſis laribus piſces captabat. *Neptuno pro Cerere victum ſubminiſtrante*, ut de Ichthyophagis ſcripſit Diodorus Siculus, donec ſuper cibo iſto leviſſimo nauſeante ruſticano ſtomacho, ſicut olim gens Hebræa in Deſerto, Allia, & Cœpas appeterent. Ab amico Mercatore fide digno, qui Mantuanum agrum hiſce temporibus peragrauit, ut Sericum emeret, accepi, Ruſticos illos ægrotis ſuis febricitantibus, & nauſeabundis Allia, & Cœpas coctas pro ferculo præbuiſſe, quod cum in aliquibus fœliciter ceſſiſſet, paſſim exindè hoc remedij genus, tamquam Elixir proprietatis, quo mirificè recreabantur, valdè ex usù fuit.

VI. Sub initium Iunij denuò, ſicut Anno ante acto, apparuere ſigna Rubiginis. Vim Rubigalis morbi prima perſenſit Morus, nec illi quiquam profuit ipſius Prudentia, cujus Symbolum in censû Plantarum audit. Mox eadem Rubigo, peſſimus omnium frugum morbus, & paulatim augeſcens Frumenta, & omnia legumina, ſed præſertim Fabas, occupavit, neq, ſolum in locis humilioribus, ubi computruerant aquæ, ſed etiam in editioribus, ut ſuprà Viam Æmiliam, & in ipſis Collibus. Luctuoſum ſanè, ac deplorandum ſpectaculum omnium oculis fuit, campos circumquaque non vi-

virentes, ſed atratos, & fuliginoſos intueri; ſicut enim Anno huic præcedenti hæc lues rubro colore fruges infecerat, ita hoc Anno, *non Creta, ſed Carbone notando*, eaſdem magna atredine reſperſerat. Sic frumentatio peſſum juit, Frumento partim à Rubigine abſumpto, partim ob aquarum colluviem in Lolium converſo. Sed neque Plantarum fructibus, qui Æſtatis principio, vel ſub Opora matureſcunt, peſtis hæc pepercit. Nunquam in tota Eſtenſi Ditione Vvarum, ſicuti rerum omnium maximè ferace, parcior fuit Vendemia, botris ab eadem peſte paulatim exeſis. Nucibus tantum, quarum præter morem ante actis annis magna penuria fuerat, hæc Rubigalis lues non nocuit. At neq; hortenſis familia vim hujus morbi cuncta depaſcentis effugit, nam Olera ferè omnia ſydereo veluti afflatu uſtulata ſunt; adiecta quoq; altera clades, nam Erucæ, & Bruchi hortos omnes depopulati ſunt, nudis Stolonibus relictis. Melonum, ſicuti & reliquorum fructuum, magna fatuitas, ut & ipſa Animalia illorum eſum quandoque reſpuerent.

VII. Vix riſum forſan tenebit aliquis, quod res tàm minutas adeò curioſè perſequar; at is ſciat quòd magnarum calamitatum non raròexigua ſunt ſigna, &

Sæpe exiguus mus
Augurium tibi triſte dabit.

Quemadmodum in re Nautica ex levi nebula magnæ tempeſtatis ſigna captantur, ità & in re Medicà ab exilibus indicijs magni morbi impendentes non raròprævidentur, quarè Hippocrates: *Nihil negligere*, Sic non immerito Cleombrotus apud Plutarcum, Demetrium dicentem, ridiculum eſſe ex rebus minutis de grandibus facere indicium, arguebat his verbis. *Artem Medicam peſtilentem æſtatem ex aranearum frequentia prænunciare, atq; ex foliis ficulnis, quando Vere Cornicis pedem referunt, quis conſitebitur qui res puſillas ſtatuat veſtigia non eſſe magnarum?*

VIII. Pluvioſam Conſtitutionem quæ ab anni principio uſq; ad totum Julij menſem obſtinatè perſtiterat, magna poſtmodum ſiccitas per duos ferè integros menſes excepit; hujuſmodi tamen ſiccitatem non multa caliditas commitata eſt, & qualis cæteris Annis apud nos perſentiri ſolet, præſertim cum *Procyon furit,*

Sole dies referente ſiccos.

Poſt æquinoctium verò cœperunt denuò apparere pluviæ, ad quarum primum adſpectum nemo non expavit, fuere tamen valdè moderatæ, & quantum ſufficerent ad terram ſtrigoſam, ac veluti ſaxeam ob prægreſſam ſiccitatem emolliendam, adeò ut Colonorum votis pro deſiderata frumenti ſatatione reſponderit. Vltimi duo menſes, ſicuti priori anno cum perpetua ferè ſerenitate, & modico frigore quantum prima pars hyemis poſtulabat, Anni curſum abſoluerunt.

IX. Hæc itaque fuit hujus Anni Conſtitutio, omnium non ſolum Vegetabilium, ſed etiam Animantium naturæ, ut modò videbimus, valdè infeſta. Quamvis ergo hyems adeò intempeſtiva fuerit, nihil tamen contigiſſe ſcio, quod ad Medicam lancem trutinari debeat, neq; id mirùm, nam tunc temporis cudebantur morbi ſuo tempore, & loco erupturi. Epi-

demios Affectus, non præſentium Conſtitutionum, ſed præcedentium eſſe productum, & ſobolem ſcitè annotarunt Montanus, & Valleſius, duo clariſſima Medicinæ lumina, idq; apertis verbis ipſe quoq; Hippocrates aſſeruit. *Cum fieret autem*, inquit ille, *totus annus humidus, & frigidus, & Borealis, per hyemem quidem ſalubriter degebant maxima ex parte, ante Ver autem multi quidem degebant morbidè.* Succedente itaque Verno tempore, ac circâ medium Aprilis menſem magna febrium ſeges in Mutinenſi agro intrà Viam Æmiliam, alijſq; proximis locis, ubi, diù ſtagnarant aquæ, ex improviso caput extulit. Tertianæ omnes intermittentes ab initio fuerunt, & neminem novi, qui in principio hujus Epidemici affectus alio febris genere tentatus fuerit. Indiſcriminatim Ruticolæ omnes, cujuſcunque ſexus, ætatis, temperamenti, vitæ generis corripiebantur, cum magno horrore, frigore, & tremore interdum quoque vomitione accedebant hæ Febres; copioſi quidem ſudores in principio hujus Epidemici Affectus ipſas comitabantur, qui poſteà in morbi progreſsù remittebant; pauci integrè judicati ſunt, ſed omnes ferè; qui evaſiſſe videbantur, experti ſunt recidivas; neminem tamen hujuſmodi Febrium genus licet tàm populariter graſſatæ fuerint, quod ſciam, ſuſtulit. Multoties accidit, ut cum in die intermiſſionis celebraretur phlebotomia, eadem die Febris corriperet, & de ſimplici Tertiana duplex fieret. Nec, id ſolum Ruri obſervatum eſt, ſed etiam in Oppidis, & in hac Civitate, cum eodem tempore Oppidani quoq; & Plebs Urbana iſdem Tertianis febribus intermittentibus exercerentur, ſed longè inferiori numero, ac gens Ruſticana.

X. Perſeverarunt itaq; hujuſmodi Febres per totum Veris tempus cum ejuſmodi typo; accedente verò Æſtate, in duplices Tertianas omnes converſæ, & quæ de novo acceſſerunt, hujuſmodi typum ſeruarunt. Duplici Tertiana igitur omnes fere Agricolæ eodem tempore laborarunt, quæ quidem ut plurimum intermittens erat, ſed valdè protracta, ut paucæ horæ pro apyrexia numerarentur. Veſpere ut plurimum exacerbabantur, illas ſtipante magno Symptomatum ſatellitio, veluti vomitione, anxietate, capitis dolore, vertigine, in nonnullis ſtupiditate, in alijs mentis emotione; quod autem non rarò mihi obſervatum eſt, magna erat virium nocturna proſtratio, ac interdùm cum aſphyxia, ut proximi Silicernio viderentur, manè cuncta hæc remittebant oriente Sole, ad cujus matutinos radios, è lectulis exſurgentes ſe exponebant, ac vitales ſpiritus ex inexhauſto illo luminis, & caloris Fonte veluti potabant. Cum hoc Anno curioſiùs ruſticatione, quamvis parum tuta, oblectatus fuerim, non ſemel admiratus ſum, quo modò Aegri, qui tota nocte cum Morte luctarant, manè ſub Porticibus, velut Angues ad Solem cutem curantes, erecti ſtarent, ac tantum virium ijs ſuperfuiſſet, ut campos etiam peragrarent; perſtitit tamen in omnibus ſatis commoda cibi appetentia, quin perſæpè non paucos audivi de nimis parca alimonia conquerentes;

tes ; ac re verà hujuſmodi Febres, quantum obſervare licuit, fuere magis famelicæ, quam ſiticuloſæ.

XI. Verminatio nunquam aliàs major fuit, nec ſolum in Pueris, ſed etiam in provectioris ætatis hominibus. Memini me vidiſſe Ruſticum quendam annorum circiter 40. ſub Porticù ad Solem ex Febris acceſsù rigentem, atque unà valdè ſingultientem, à quo cum ſciſcitatus eſſem, nùm Vermes rejeciſſet, ac ille reſpondiſſet, ſe aliquot Vermes inferiùs, ac ſuperiùs dejeciſſe, Singultum, à cujus moleſtia ſe potiſſimum liberari inſtabat, à Vermibus ſtomachum laceſſentibus fieri aſſerui; cum autem fortè pulverem Chinæ Chinæ ſibi à Medico Forenſi præſcriptum in promtù haberet, permiſi ut illum aſſumeret. Siluit pertinax Singultus unà cum febre, quæ tamen paucis poſt diebus rediit, ſed ſine tàm moleſto Symptomate. Aliàs poſteà expertus ſum hujuſmodi remedii genus in lumbricis puerorùm enecandis, quod mihi feliciter ceſſit.

XII. Sanguis, qui in hac Conſtitutione ſecta Vena educebatur, ut plurimùm craſſus, & ſub pallidus apparuit; in nonnullis etiam Icterodes obſervabatur, quamvis exteriùs in Corpore ſimilis color non floreret. Alui excrementa in omnibus ferè febricitantibus craſſa erant, & compacta. Quæ per os rejiciebantur ſubacida potiùs erant, quam amara. Vrinæ ut plurimum craſſæ, ac turbidæ multumque lateritii ſedimenti habentes reddebantur, ac perſæpè in febribus, in quibus nulla erat cacoethiæ ſuſpicio; Hypochondria in omnibus dura, ac diſtenta.

XIII. Quibuſdam, poſtquam illos hujuſmodi tertianæ febres diù exercuiſſent, apparuere Parotides, quæ ut plurimum ſuppurabant, at neque hoc pacto contumaciſſimæ febres ſummovebantur. Curavi Mulierem utero gerentem, quæ, cum per integrum Septembris Menſem febricitaſſet, oborta Parotide, ac fæliciter ſuppurata, & ad longum tempus perpurgata, nondum tamen, cum jam Anni finis imminet, à febre immunis eſt; adeò contumax, ac penè indomabilis erat fomes, cui hærebant hæfebres. Cæterùm nunquam viſæ contumaciores febres ad recidivandum magis pronæ, & quæ magis Medicorum induſtriam eluderent; ſiquidem nec repetitæ phlebotomiæ, nec purgationes, nec millè alexipharmaca, quæ pleno gutture tanquam manus Deorum Receptariorum Chorus adeò celebrat, quicquam profuere. Immò obſervatum, citiùs ac tutiùs reſtitutos, quibus nec ſanguis detractus, nec purgantia exhibita, nec ullum aliud remedii genus adminiſtratum, toto ſalutis negotio Naturæ morborum Medicatrici commiſſo. Fœliciùs tamen ceſſit, quibus purgationes, & vomitiones præſcriptæ, quam quibus pluries ſecta eſt Vena; ii namque in deteriùs ſemper labebantur. Vidi pauperem Agricolam à duplici tertiana ad longum tempus conflictatum, & jam in magno diſcrimine verſantem, cui nec detractus fuerat ſanguis, nec ullum aliud remedii genus adhibitum, ſolo Vini generoſi potù meo conſilio propinati fœliciter convaluiſſe; ſic multos alios novi hoc, ſolo cardiaco reſtitutos, aquæ uſu, ac cæteris remediis ablegatis.

XIV. Cum

XIV. Cum autem hujuſmodi Tertianæ febres non ſolum Colonos, ſed etiam Oppidorum majorum, & Urbium Incolas, ſi non tam populariter, ſaltem eadem contumacia fatigarent, ac uſù potiùs remediorum exaſperarentur, quam miteſcerent, mihi viſum eſt hoc Anno apud nos contigiſſe id quod apud Plutarcum legimus in libro de Oraculorum defectù, quod nempe in hac Conſtitutione, quædam Medicæ Artis Oracula obmutuerint, dum cauſam ignorarent, quare præconceptæ opinioni de magna medicamentorum ſuprà morbos quoſcumque poteſtate Tertianæ febres intermittentes, ut plurimum citrà malignitatis ſuſpicionem, minimè auſcultarent; quarè locum habuit Virgilianum illud.

-----ceſſere Magiſtri,
Phillyrides Chiron, Amptaoniuſque Melampus.

XV. Major itaque pars Medentium apud Noſtrates, ut vulgi calumniis, & aſſiduis ægrotum querimoniis ſe ſubducerent, in hac Tempeſtate ad Peruviani Corticis ſacram Anchoram confugere, at parum proſperè; nam in periculoſiores ſcopulos ægrotantes ſuos perſæpè deduxere. Uſù febrifugi per aliquot dies equidem ſub doloſo cinere latebat ignis, verùm poſt liminio violentior recandeſcebat. Qui tamen peritiores erant, ac rebus ægrotantium magis, quam propriæ ambitioni conſultum volebant, *Nabant ſine Cortice.*

XVI. Hoc itaque tenore proceſſit Febrilis acies per totam Æſtatem, ac totum Autumnum, Rura, & Oppida infeſtando, fruſtrà *Quartanam ſperantibus ægris*, & intervallum aliquod â quotidianis paroxiſmis expectantibus; nam pauci hoc Anno viſi ſunt Quartanarii, ſicuti nec obſervare contigit Synochas ullas, vel Febres ardentes, ſed ſolum Tertianas, quæ quidem ſub finem Autumni, & prima parte Hyemis rariores fuere, ſed graviores, intermittentes quidem in principio, ſed quæ tandem in continuas, & lentas migrarent, ut plurimùm cum ſolita periodo circà Veſperas Ægris horreſcentibus.

XVII. Febrili huic Exercitui, qui ſtativa caſtra poſuerat inter Pandum, & Viam Aemiliam, quam tranſgredi auſus non eſt (cum in toto illo tractù, qui Colles, & hanc Viam interjacet, inculpata Valetudine, & ſecuta ruſticatione uti conceſſum fuerit (multi alii Morbi junxere ſe comites, qui ſporadicè vagantes multas prædas agebant ut Alvi profluvia, Icteri, Apoplexiæ, Hydropes, Catarrhi præfocativi, aliique Affectus. Qui Dyſenteria hoc Anno laborarunt citiùs, ac fœliciùs evaſere, quam qui Diarrhæa.

XVIII. Vim hujus Conſtitutionis Viri robuſtiores, & adulti faciliùs tolerarunt, minùs Fœminæ, ac Pueri, quorum qui infra trimatum erant, ferè omnes periere. In ſolo Finalis Oppido plus quam tercentum Pueros referunt extinctos, ut ex ejuſdem Oppidi Necrologio conſtat. Magna quoque fuit Infantilis ſtrages in Mirandulano agro, & Novellarienſi. Ad dies aliquot febriles paroxiſmos tolerabant, poſtmodùm fiebant Icterici, ac paulò poſt Epilepticis inſultibus correpti occumbebant. Cæterùm præ multitudine hominum decumbentium pauci ſunt extincti,

ac potius ex diuturnitate morbi, & frequentibus recidivis; quam ex Febris vehementia ſuccubuere; qui tamen fuere ſuperſtites magna ex parte facti ſunt Ićterici, Lienoſi, & Cachectici.

XIX. Vim hujus malè moratæ Conſtitutionis experta quoque ſunt cujuſcunque generis Animalia, quæ in magno numero interiere; ſicut autem in ea quanquam deſcribit Silius Italicus, quæ ſicca fuit, & præfervida, *Vim primi ſenſere Canes*, ità in hac frigida, & præhumida clades Pecudum fuit, quibus, poſtquàm per dies aliquot ægrotaſſent, veluti per criſim apparebant Variolæ in capite, & collo, ac pleruṃque ab iiſdem excæcabantur; ſic quæ ex vehementia morbi non perierant, tandem ex inedia contabeſcebant. Sues quoque turmatim ſuffocati moriebantur. Vidit etiam perſæpe infœlix Arator concidere.

Inter opus Tauros, medioque recumbere ſulco.

Nunquam parciùs nobis mellificarunt Apes, vel propriis in ſedibus extinctæ, vel aliò migrantes; Bombyces quoque initio quidem catervatim peribant, qui verò ſuperſtites fuere in ipſo Opificio ſemianimes, & ignavi concidebant. Nimius eſſem ſi cuncta ſingillatim recenſere vellem. Extiſpicium aliquod, Pecudum præcipuè, quarum major fuit ſtrages, identidem celebrare, ac hariolari quænam eſſet talium morborum cauſa, non abs re fuiſſet, ſi per tempus licuiſſet.

XX. Scio non defuturos qui me coarguant, quòd ad Veterinariam tranſgrediar; oblatrent quantum velint, quòd talia obſervare Medicam Artem profitenti indecorum nequaquam crediderim. Egit id Medicorum Maximus, quem non puduit ſcrutari, quare Bobus faciliùs quàm cæteris Animalibus excidant femora, hæc autem ſunt illius verba, nemini, quòd ſciam, obſervata. *Bobus tunc magis excidunt femora, cum tenuiſſimi exiſtunt, ſiunt autem tenuiſſimi Boues ad finem hyemis. Tunc igitur etiam maximè luxantur, ſi tamen, & hujuſmodi quiddam in Medicina ſcribere convenit. Verùm convenit utique.* Atqui ſi celebriores Anatomici tot ſectiones, tot experimenta per mortes Brutorum agunt, ut Anatomiam in hoc genere comparatam, quam in Medicina deſiderari dictum erat Sapientiſſimi Bacconis, jam habeamus, cur non licebit quoque illorum morboſos affectus obſervare? Quin Medico Chirurgo licere interdum abſque Artis dedecore Beſtiis mederi oſtendit Eruditiſſimus Vir Carolus Patinus in ſua elegantiſſima Oratione in Archi-Lycæo Patavino Anno 1682 habita.

XXI. Atque hæc ſunt quæ in morbida hujus Anni Conſtitutione magna ex parte ipſemet obſervavi, & quæ ab ingenuis Profeſſoribus, & fidis Amicis mihi communicata ſunt, quæ quidem referre pro ut obvenerint, non magni negotii eſt, at illorum cauſas rimari, ac in medium proferre, quæ Jatroſophorum, & Eruditorum hominum palato ſapiant, hoc opus; audendum tamen pro viribus, ac

----Tentanda Via eſt, qua me
quoque poſſim
Tollere humo----

XXII. Communes morbos, quos Populares, & Epidemicos appellant à

Communibus cauſis progigni extrà omnem Controverſiæ aleam eſt; Communes autem cauſæ ſunt potiſſimum Aer nobis circumfluus (aliundè tamen, ſive ex ſuperioribus, ſive ex inferioribus infectus) Communia Alimenta mali ſucci, & Aquæ corruptæ. Ex his omnibus, ſed promptiùs ab Aere, tanquam è communiſſimo Fonte è quo nemo non potare cogitur, Morbos quoſdam derivari, qui multos eodem tempore afficiant, omnium pariter eſt conſenſus. Ad hanc verò noſtram Ruralem Epidemiam excitandam in unum conveniſſe & Aerem vitiatum, & prava Alimenta ingeſta, fas eſt arbitrari Primum quidem locum Aeri à ſua naturali temperie non ſolum ſecundum Anni tempore recedenti, ſed particulis humanæ naturæ incongruis ad ſatietatem pleno, concedendum putarim; ſecundum autem locum pravis Alimentis, & Aquis vitiatis. Quamvis autem de Miaſmate Contagioſo aliqua poſſet eſſe ſuſpicio, dum uno in aliqua familia à Febre correpto, cæteri paulò poſt ex eadem Febre decumberent, id tamen potius in communem Diatheſim ad maturitatem eodem tempore evectam, non ſecùs ac cum Autumno fructus eodem tempore maturefcunt, referendum duxerim, quam in effluvium aliquod contagioſum, quod è primo ægrotante expirans cæteros afficeret.

XXIII. Quanti autem referat ad bonam Valetudinem in Aere puro, & à fædis exhalationibus maximè remoto degere, nemo non novit; nam ſicuti Piſces fœliciùs degunt, ac eſca ſalubrior ſunt, ſi in aqua pura, ac ſincera vivant, ſecùs verò ſi in aqua fæda, & corrupta, ita homines fœliciorem vitam, ac longæviorem ducunt, ſi Aer ſincerus ſit, ſecùs autem ſi craſſus, & nebuloſus; Nec abs re vulgatum dictum illud, quod tales ſint Corporis noſtri humores, ac ſpiritus, qualis ſit Aer; hinc iis in locis ubi Aer tenuior eſt ac defæcatior, vividiora, & acutiora ingenia florere ſolent, ubi verò craſſior, hebetiora, ac ſtolidiora, quare Bœotii, & Batavi antiquitùs malè audiebant, unde Horatius.

Bœotum in craſſo jurares aere natum.

XXIV. Non vacat hic diſquirere, quarè ad Vitam perennandam adeò neceſſarius ſit Aeris uſus, quomodò in Vaſcula Pulmonum ſe inſinuet, quid in maſſa ſanguinea efficiat, dum illi permiſcetur; circa id inſudarunt Doctiſſimi Viri, ac ultimò Ettmullerus in elegantiſſima ſua Diſſertatione de Abſtruſo Reſpirationis negotio; ſolummodò circa illa examinanda immorabor, quæ inſignem Aeri mutationem inferre poſſunt, ac illum à ſua naturali mediocritate dejicere. Certum eſt enim, quod ſi Aer Reſpirationi idoneus eſſe debet, & conſequenter ad vitalia munera, neceſſe eſt, ut quandam ſervet mediocritatem, ut neque ſuprà modum craſſus ſit, nec nimis tenuis, nam ſi tenuior ſit, ac rarior quam par eſt, Repirationi inidoneus evadit, ut Machina Boyeliana ſatis evincit, ac teſtantur qui in editiſſimis Montibus difficiliorem experti ſunt Reſpirationem, quàm in imis Vallibus, id annotante Thoma Cornelion; ſi verò craſſior ſit, & ad ſaturitatem Vaporibus, & exhalationibus oppletus,

ad Reſpirationis munus obeundum minimè aptus eſt, immò ſuffocationis periculum infert, ut ex eadem Machina Pneumatica patet, & Metallorum foſſores in fodinis ſæpenumerò experiuntur, qua de cauſa Hippocrates *Somnum in frigore cooperto*, ut ipſe ait, commendabat, nimirum, ut Valleſius, & Ballonius interpretantur, dormiendum eſſe in amplo Conclavi, ſed corpore ſtragulis benè contecto, qua ratione facilior eſt anhelitus, nec à frigido Aere partes ſentientes pungente interturbatur ſomnus.

XXV. Notabiles autem in Aere alterationes (non de iis loquor, quæ ſecundum Naturæ leges, & varia Anni tempora ex neceſſitate fiunt, ſed de intempeſtivis) Venti potiſſimum, & imbres copioſi efficiunt. Solares enim radii ob æqualem Solis ad noſtrum Verticem acceſſum Aerem ſemper æqualiter calefacerent, ſi is aliundè alterationem non ſuſciperet, Haud ſecùs Terræ exhalationes, ex paludibus, & ſtagnis, ſeù nimis uliginoſo ſolo eundem non rarò contaminant. In noſtro verò Aerem à copioſis imbribus, & lutulenta Conſtitutione vitiatum fuiſſe exiſtimandum eſt, ſicuti etiam à Ventis Borealibus intempeſtivum redditum, qui cum Verno tempore, ac per totam ferè Æſtatem nunquam ſiluiſſent, Solarium radiorum vim hebetando Vaporum a leni calore elevatorum diſcuſſionem prohibuerint, & volatiles Spiritus, quos in ſuo ad noſtrum Verticem acceſsû Sol quaquaverſum diffundit, versùs Auſtralem plagam retropulerint. Ex quo factum, ut iis in locis, ubi ſtatariæ fuerant Aquæ, Aer circà Veris principium tepeſcens, multos vapores, & tetras exhalationes in ſinû ſuo exceperit; Aer verò ſic pollutus, ac partibus volatilibus, quæ à Sole promanant, ulteriùs deſtitutus, dum intrà Corpora eorum qui his in locis degebant admitteretur, totius maſſæ ſanguineæ craſim, & cæterorum fluidorum ſyſtaſim naturalem perturbarit.

XXVI. Reor itaque à naturali ſuæ dulcedinis, fluiditatis ſtatù maſſam ſanguineam deſciviſſe & craſſiorem conſiſtentiam, quam par eſt, acquiſiviſſe; ſicuti, & proportionem ablatam inter Bilem, & ſuccum Pancreaticum, illa quidem languidiori, hoc fortiori reddito. E' Cælo potiſſimum Volatiles Spiritus in Terram defluere, è Terra verò ut potè ſuccis mineralibus referta continuò acidas particulas ſursùm efferri, ingenioſum eſt Clariſſimi Sylvii excogitatum, ſed rationibus, & experimentis confirmatum. Quarè cum in hujus Anni pluvioſa, & frigida Conſtitutione Aer partium volatilium, & ſpirituoſarum magna penuria laboraret, aliaque ex parte acidis particulis è terra lutulenta, ac veluti fermentata elevatis maximè abundaret, mirum non eſt, ſi poſtmodum intrà Vitæ hoſpitia exceptus talem diathefim induxerit, è qua tàm magna febrium propago emanarit. Acidam verò dyſcraſiam potiùs, quam bilioſam, & alchalinam in univerſum prævaluiſſe, duo potiſſimum evincunt, primum, quòd hoc Anno in tàm ampla Febrium ſegete nullam Synochum, nullam Febrem ardentem obſervare contigerit, alterum, quòd hujuſmodi Febres, ut plurimum, veluti ſuperiùs annotavimus,

 po-

potius famelicæ fuerint, quam ſiticuloſæ.

Nec miretur quiſpiam, quòd Tertianæ febris naturam ex prædominio Acidæ Mineræ potius deducam, quam Alchalinæ, qualis cenſetur Bilioſus humor; nàm ex quanam materia, quæſo, in hac Conſtitutione tàm horrida, procelloſa, ac media Æſtate frigida, poſt uſum ciborum pituitoſi ſucci, ex quanam materia, inquam, tanta bilis copia gigni debuit quæ ſufficeret ad procreandam tam numeroſam Febrium ſobolem, ac illam tandiù alendam? Nec deſunt Profeſſores celeberrimi, qui ab hoc non multum diſſentiunt, inter quos Ettmullerus, qui pro causa proxima Tertianæ febris intermittentis ſtatuit fermentum ſalino acidum, in legitimis quidem magis volatile, & activum, minus autem volatile, & ſubjecto viſcido irretitum in nothis.

XXVII. Præter Aeris malam Conſtitutionem, tamquam hujus Epidemici Affectus communiſſimam cauſam, aliæ quoq; nec parvi momenti in idem conſpirarunt, ſcilicet ut humores ad acidam dyſcraſiam diſponerent; nimirùm prava alimenta ingeſta, ut fructus horæi à rubigali lue vitiati, nimia Piſcium ingurgitatio, edulij genus noſtris Agricolis inſolens, in quorum ſtomacho cibis fortioribus aſſueto facilè putreſcebat, hoc eſt facilè aceſcebat, cum nullo evidentiori ſigno putreſcentia ſe prodat, quam per acorem; his addi poſſunt Puteales aquæ ex nimia illuvione cœnoſæ, & ſemiputridæ, ac denique Boreales Venti, qui Acidi nitroſi Promocondus appellantur. Ex his itaq; Communibus Cauſis, ceù Fontibus, harum febrium originem probabilius, quàm à quacumque alia deduxerim; neq; enim ad cœleſtes influxus recurrendum, quaſi Aſtra maligniori lumine Ruſticanam gentem potiùs, quam Vrbanam, veluti innocentiorem adſpicerent, cum præter id, improbabile ſit, quòd cœleſtes influxus tam arcto ſpatio potuerint circumſcribi; ſicuti neq; ſubterraneæ exhalationes culpari poterant, cum Terræmotus nullus præceſſerit, neq; in hac noſtra magna Planitie Ciſpadana, & Tranſpadana extent Antra, & Terræ hiatus Charonei, è quibus perniciosa efflavia poſſent erumpere, & Aerem inquinare.

XXVIII. Quod ſpectat ad Cauſam internam, quam Coniunctam appellant, hæc non niſi in craſſam, & viſcidam pituitam, cui acidum fermentum hæreret, referenda erat, vel ſtabulantem in ſtomacho, ut placet Ettmullero, vel ductus laterales Pancreatis obſtruentem, ut ſtatuit Sylvius, quæ materia in Venas transfuſa, & partibus ſpirituoſis ſanguinis permixta febrilem efferveſcentiam excitaret; ut ut enim cruoris maſſa effœta ſit, & vapida, ſemper tamen aliquid oleoſi, & ſulphurei continet, quod ad flammulam vitalem alendam ſufficiat. Focus itaq; febrilis hoſpitabatur extrà Vaſa ſanguinea, quemadmodum in febribus omnibus periodicis, cum alioquin perdifficile ſit Intermittentes febres ab ijs quæ verè Continuæ ſunt diſtinguere, cujuſmodi Febres Ignis nomine Divinus Præceptor inſignire conſuevit, ut ex variis hiſtoriis in libris Epidemiorum videre eſt. Non enim concipi poteſt, aiebat ſcientiſ-

ſimus

ſimus Carteſius, quænam poſſit eſſe Circuitus cauſa, niſi materia quædam, quæ maturatione indigeat, antequam maſſæ ſanguineæ miſceatur, quæ per venas ad Cor delata potis eſt tot excitare turbas, & febrilem tempeſtatem ciere, quæ non alio pacto ſedetur, quàm eadem hoſtili materia ſub forma ſudoris per corporis ambitum diſcusa, vel per Vrinarias vias ablegata.

XXIX. Rarum quidem eſſe, quòd Tertianæ febres Epidemice ex Aeris vitio obſerventur, ait Doctiſſimus Ettmullerus, ac revera Febres, quæ alicujus pravi Seminij in Aere latentis ſoboles ſunt, nullum certum ordinem ſervare ſolent; multòque rariùs eſt, quòd ſint de genere Intermittentium: hoc Anno tamen hujuſmodi febrium genus in hiſce Regionibus populariter graſſatum fuiſſe, tàm Ruri, quàm in Oppidis (quamvis poſteà ob diuturnitatem in continuas, & lentas migrarent) ſat perſpectum eſt. Haud abſimilem Conſtitutionem, quæ in Anglia Anno 1658. ac magis per Rura, & Pagos, quàm per Oppida, & Urbes deſævijt, Doctiſſimus Vuillis in ſuo Tractatu de Febribus deſcribit; ſuæ tamen Febrilis Epidemiæ originem, & cauſam procatarcticam non Aeris vitium Vir ille Peritiſſimus refert, ſed potiùs in prægreſſam Conſtitutionem nimis æſtuoſam, & illi Climati inſolentem; Febrem Tertianam intermittentem Epidemiam obſervavit quoq; Celeberrimus Bartholinus Hafniæ, anno 1652. ſed & ipſe illius cauſam calidiſſimæ, & ſicciſſimæ Æſtati, præter morem, & conſuetudinem illius Cœli adſcribit; hanc verò noſtram Ruralem Epidemiam lubet referre in Conſtitutionem præhumidam, ac frigidam, huic Cœlo inſolitam, ac ſimul in Aerem ob cœnoſam colluviem vitiatum. Si enim hujus Epidemici Affectus cauſa eſſet ex totius Anni intempeſtiva Conſtitutione, quæ frigida, & procelloſa toti penè Italiæ communis fuit, non ſatis conſtat, quare hic popularis morbus, in humilioribus tantum locis, ac ubi ſtagnarint aquæ, ſedem fixerit, & non ampliora ſpatia occuparit; cum tamen Incolæ cæterarum regionum, quæ ab hujuſmodi atmoſphœra remotiores erant, [ut totus tractus ſuprà Viam Æmiliam verſus Colles] nunquam alias à Febribus magis ſecuros ſe vixiſſe meminerint.

XXX. Qua de cauſa porrò, à Conſtitutionibus tantæ ſiccitatis, quales, ut dixi, ad plures Annos experti fuimus, ad Conſtitutionem imbrium adeò feracem talis factus fuerit tranſitus, certè hic mihi *hæret aqua*, ut dici ſolet, & ad hanc Veritatem eruendam *Delio natatore* opus eſſet. Nullus profectò Aſtrologorum, qui ex imaginarijs Aſtrorum configurationibus futuros rerum eventus prædici poſſe exiſtimant, tàm magnam illuvionem prædixit, neque poſtquam facta eſt, rationem ullam attulit, cur ità fieri deberet. Sint utique Aſtrorum in hæc inferiora Influxus, quos velle negare magnæ dementiæ eſſet, at modus quo agant, id omninò indeprehenſibile eſt. Rectè quidem Prolomæus in libro qui *Aliarba* inſcribitur, Stellarum effectus incertos eſſe, & varios pronunciavit, quoniam incertum eſt qua ratione materia ſubjecta influxum recipiat. Obſervan-

vandas quidem magnas Temporum mutationes, Æquinoctia ſcilicet, & Solſtitia, ut in illis *neque medicamenta exhibeamus, neque vramus, neque ſecemus* pluribus in locis monuit Hipp. ſicuti etiam conſiderandos exortus Canis, Arcturi, & Pleiadum occaſum, nam ut idem ait, *morbi his maximè diebus judicantur, alij periment, aut in ſpeciem aliam tranſmutantur*; quare verò tàm magnæ alterationes, tum in magno tum in paruo Mundo dictis temporibus fiant, ſcrutari velle, id eſſet merè divinare. Satis ſit igitur quoad remnoſtram, quòd hoc Anno tam magna, & in ſolita aquarum inundatio morboſam hanc Conſtitutionem inuxerit, contrario prorſus modo, quo in Ægypto votiva Nili inundatio, miraculi ad inſtar, ſolet peſtem abigere, quamvis Alpinus mutationem illam Aeris in ſalubriorem ſtatum ad Nili incrementum ſubſequentem in Eteſias videatur potiùs referre, quæ tunc temporis Sole ſignum Cancri ſubeunte, & ſeptentrionali plaga fumigante, flare incipiant, & Campſinos Ventos peſtis Vectores repellant. Quæcunque ea cauſa ſit ob quam Nilus, Ægypti Pincerna, ſalubritatem invehat, certum eſt tamen, ad illius incrementum Morbos populariter graſſantes decreſcere, & in magna illa inundatione demergi, adeo verum eſt illud Celſi; *Differre pro natura locorum genera Medicinæ, & aliud opus eſſe Romæ, aliud in Ægypto, aliud in Gallia*. Annus jam agitur centeſimus, ex quo haud abſimilis inundatio Ciſpadanam, & Tranſpadanam Regionem occupavit, undè poſteà ſubſecuta eſt ſumma Annonæ caritas, tritico in lolium converſo, ut refert Paulus Craſſus Corrigienſis in doctiſſimo ſuo libello de Lolio; Inchoarunt autem tunc temporis circà Maij principium pluviæ, quæ poſteà per totam Æſtatem obſtinatiſſimè perdurarunt. Obſervantur itaque per intervalla quædam eædem Temporum Conſtitutiones recurrere, ſivè in Aſtrorum vim nobis ignotam id referamus, ſive in juſtam Dei vindictam, qui ſicut olim Vniverſali Diluvio totum Orbem punijt, ità particularibus eluuionibus quaſdam particulares Regiones aliquando plectat.

XXXI. Rubigalem luem non exiguam operam ad Morboſam hanc Conſtitutionem contuliſſe ſuperiùs dixi; at ne id gratis, ac veluti Dictatoriè pronunciaſſe videar, libeat in diſquirenda, & examinanda Rubiginis natura paululum immorari. De Rubigine multa quidem Veteres ſcripſere at de illa ſecundùm ſuæ Philoſophiæ Syſtemata ratiocinati ſunt; In ſacris quoque Codicibus Rubiginis fit mentio, cum aliquando hac, veluti iræ ſuæ miniſtra, Deus populo ſuo fruges, & fructus omnes ademerit, ut illum ad bonam frugem perduceret, nonnulli verò ex Recentioribus de hac peſte aliquid ſcripſere, ut Ruvellius, Levinius Lemnius, Ludovicus Vives, Langius, ſed ea quæ à veteribus ſcripta fuerant recoxere. Vegetabilem itaque Familiam ſuis Morbis laborare, iiſque diverſi generis, multoſque graviſſimos Auctores de iis ſcripſiſſe, ut Varronem, Plinium, Columellam, alioſque jam ſatis perſpectum eſt. Rubiginem verò, frugum omnium, & fructuum

com-

communem morbum, ut illam Theophraſtus appellat, adeò exhorruerunt antiqui, ut ad avertendam hanc peſtem ſibi Deum finxerint, quem Robigum, teſte Varrone, appellabant, unde Rubigalia feſta emanarunt, quæ à Numa Pompilio Regni ſui Anno XI. referente Plinio, inſtituta ſunt, & ad 7. Cal. Maii celebrabantur. Mactabant autem lactentem Catulum in hujuſmodi ſacrificio, undè Columella.

Hinc mala Rubigo virides ne torreat herbas,
Sanguine lactentis Catuli placatur, & extis,

Litabant autem lactentem Catulum, eò quòd à Rubigali Numine, mediante maligno Canis Syderis influxu, putarent hanc labem in terras immitti; quare cæca ſuperſtitione, ac non niſi habita ratione nominis, id agebatur ſacrificium, ut ingenuè Ovidius.

Pro Cane ſydereo Canis hic imponitur Aræ,
Et quare id fiat, nil niſi nomen habet.

XXXII. Rubigalia itaque ſacra, ſicut & Floralia, vt cuncta benè deforeſcerent, inſtituta ſunt, ac celebrari ſolita, ſub finem Aprilis, proptereà, quod hujuſmodi tempore a Rubigine frugibus, & fructibus valdè metuerent, occidente tunc temporis Cane, Sydere per ſe vehementiſſimo, qui Occaſus ex Plinii obſervatione, tunc in 4 Cal. Maii incidebat. Obſervabant autem Veteres multa attentione Canis Occaſum, ubi nos vix Ortum, qui perſæpè credimus eodem tempore ubique inchoare dies Caniculares, veluti non rarò doctos alioquin, & celebres Profeſſores, ità quidem, ſed turpiter ſentientes, audidire contigit, cum tamen juxtà diverſam latitudinem, quam variæ regiones habent, varii ac diverſi ſint Aſtrorum Ortus, & Occaſus, quod non ignotum Galeno, qui tradidit, eodem quidem tempore omnibus in plagis fieri tum Aequinoctia, tum Solſtitia, Aſtrorum vero Ortus, & Occaſus communes eſſe iis ſolum qui ſub eodem vertice habitant.

XXXIII. Hanc peſtem Græci Ερυσίβην Latini Rubiginis nomine appellavere, ſive à rodendo, ut Varroni placet, ſeu quod rubro colore fruges inficiat; Vredinem quoque ſeu Carbuncularem morbum vocavit Plinius, quod fruges exurat, veluti hoc Anno contigit, cum fruges, & plantæ omnes carbuncularent, ut Pliniano vocabulo utamur. Hos equidem Rubiginis noxios effectus obſervare, & contemplari licuit; at quænam ſit hujus peſtis natura, & indoles, non tàm facilè eſt decernere. Sapere ignis naturam, ſeu acrimoniam lixivialem, & Alchalinam ex Sale acri, & volatili, proclive quidem eſſet aſſerere; at multa obſtant, ne in hanc ſententiam eam. Gigni Rubiginem ex Rore, ſed viriato, ſerenis noctibus, vel in plenilunio, vel inter lunio, quibus temporibus Luna frigidius lumen ad nos reflectit [cum in Plenilunio, Aeſtino tempore à noſtro vertice multùm abſit, in Interlunio verò totum lumen, quod à Sole recipit eidem regerat) antiquorum fuit opinio; cui recentiorum quoque non pauci ſubſcripſere, inter quos Ludovicus Vives in doctiſſimis ſuis Commentariis in librum D. Auguſtini de Civitate Dei, ubi ſcribit, *Rubigi-*

nem

nem eſſe Rorem putrefactum, fruges tenues corrumpentem, & friantem. Generari utique Rubiginem ex Rore, ſerenis noctibus, (cum Ros non decidat niſi ſereno Cœlo) & ſilente Luna, veritati valdè congruum videtur, nam re vera ſub initium Junii propè Interlunium, ſigna Rubiginis obſervari cœpta in frugibus, & plantarum foliis, quæ parvis maculis nigricantibus diſtincta, puncticulari morbo laborare videbantur; argumentum evidens hujuſmodi ſtygmata à Rogis guttulis, ubi diù hæſerant, fuiſſe inuſta.

In Rore (quem Lunæ, & Aeris filium Alcmon dixit, & à raritate ita apellatum Iſidorus tradidit, eò quod non ſit craſſus ut pluvia) multum liquoris volatilis Salini, ratione cujus abſtergit, & alvum ſoluit, omnes docent Chimici, qui pro egregio menſtruo ipſum commendant ad extrahendas omnium Vegetabilium Tincturas: ex eodem quoque tradunt elici ſpiritum qui ad metalla diſſolvenda efficax ſit, quo ſpiritu utebatur Cnoſellius ad parandam Coralliorum Tincturam, ignita Corallia in Roris ſpiritum projiciendo. Vim hujus Salis ſentiunt, qui manibus rorem tractant, aut nudis pedibus per campos, & prata rorulenta incedunt; nam manus, & pedes ſcabræ fiunt, idque ob ſalinas, & nitroſas particulas, quæ cutim arrodunt. Vi quoque pollere graciliora reddendi corpora tradit Plutarchus, ac propterea Mulieres habitiores illius uſu nimiam polyſarciam emendare. Sale ſaccharino pariter divitem eſſe Rorem ut multis morbis opituletur per analyſim, & ignis examen ſe deprehendiſſe teſtatur Helmontius. Multa de Roris viribus ſcripſit in doctiſſimis ſuis Animadverſionibus Excellentiſſimus D. Joſeph Lanzonus, Medicus Ferrarienſis, cui non parum debeo, quòd ea quæ in hac Conſtitutione ipſe obſervavit, mihi per literas benignè communicarit.

XXXV. Hæ ſunt nativæ dotes matutini Roris, ac præſertim Maialis, in ſalubri tamen Conſtitutione, ac ſolo minimè uliginoſo, nec paluſtri; at ſi ex malis temporum Conſtitutionibus, & noxiis afflatibus, ſeu pravis è Terra exhalationibus Ros vitietur, in Rubiginem degenerat, malum, quo nullum noxius eſt, & cui, ut ait Plinius, *non comparantur grandines, neque procellæ, quæ nunquam Annonæ intulere caritatem.* Gigni Rubiginem itaque ex Rore exiſtimo, dum multa nitroſa, & acida corpuſcula è ſolo elata, & per aerem undequaque diſperſa, ſalinis particulis, quibus naturaliter Ros abundat, ſociantur, quæ ſimul in magno Aeris Receptaculo fermentata, & exaltata, modo nobis imperceptibili, in liquorem coeant, qui poſteà ſub forma Roris deciduus & plantis inhærens, eaſdem maculis diverſi coloris ſugillet, uti apud nos factum his duobus Annis cum in priori, Plantæ omnes, & fructus rubris veluti peticulis, hoc Anno verò nigris laborare viderentur. Præpollere atquæ in Rubigine acrimoniam acidam, & corroſivam, haud abſimilem Aquis ſtygiis, & Spiritibus Nitri, & Vitrioli, longè veriſimiliùs, quam Alchalinam ex ſale Acri, & cauſtico, quando nulla cauſa animo fingi poſſit quæ

in

in tam remiſſis caloribus hujus Conſtitutionis uſtionem, & acredinem accerſere potuerit.

XXXVI. Neque huic meæ opinioni quicquam refragari S. Scripturæ auctoritatem crediderim, dum apud Amos Prophetam fit mentio Rubiginis his verbis. *Percuſſi vos in Vento urente, & in Ærugine, multitudinem fructuum veſtrorum, & Vinearum veſtrarum, Oliveta veſtra, & ficeta comedit Eruca.* cum non magis Auſtrini flatus ſua caliditate, quàm.

---Boreæ penetrabile frigus adurat.

XXXVII. Diſplicet quidem, quòd eo tempore quo ſæviit Rubigalis lues, aliquo experimento non pertentarim, ut certiùs illius naturam explorarem; ſiquidem nimis ſerò animum ſubiit cogitatio de hac Rurali Epidemia, & Rubigali peſte deſcribenda. Non deſtiti tamen, quin poſtmodùm variis experimentis perveſtigarim, nùm ea quæ mente excogitaram Veritati congruerent; expertus itaque ſum variis liquoribus modò acidis, modò alchalicis, & lixivialibus, plantarum folia, flores, & fructus adſpergendo, attentè obſervans, quis inde color emergeret; folia itaque recentia Fabarum, quæ apud nos circà finem Octobris ſeri ſolent, Spiritu Vitrioli irroravi, & non multò poſt flaventes maculæ, ubi guttulæ liquoris hæſerant, apparuere; placuit autem magis in Fabis experiri, tùm quià in hoc leguminis genere vim ſuam magis exercuit Rubigo, tùm quia Theophraſtus teſtatur, *Fabam inter legumina magis æruginem ſentire.* Fabarum itidem folia liquore alchalico, & urinoſo, & ac lixivio accerrimo adſperſi, neque notam ullam alicujus coloris inuri deprehendi. In aliis quoque Plantis, ac variis Oleribus, ut foliis Lactucæ, Braſſicæ idem pertentavi, & ab acidis Spiritibus ſeu Vitrioli, ſeu Nitri, flavas maculas prodire, nunquam tamen nigras, obſervare contigit. Rubiginis itaque Naturam in Acida potiùs acrimonia quam Alchalica lubet ſtatuere. Congruunt autem huic meæ opinioni ea quæ in ſtrage Animalium evenere; nàm, præter malam Aeris diatheſim Brutis quoque noxiam, ob paſcua rubiginoſa Sanguine acidiori reddito, ac in motu ſuo præpedito, vel ſubitæ mortes integros greges Pecorum ſuſtulere, vel obortæ ſunt Variolæ, quas ex ſanguinis ſtagnatione fieri, dum in orbem agitur, communis eſt recentiorum Opinio. Tubercula autem illa quæ in capite, collo, & cruribus pecudum viſebantur, revera Variolas fuiſſe, licet profectò aſſerere, quandò nec figura, nec colore, nec liquore in illis contento, nec magnitudine, nec modo quo ſoluebantur, poſt ſuppurationem nigra cruſta ſuperſtite, quicquam à Puerorum Variolis diſcrepabant. Nihilò ſeciùs eadem paſcua infecta cæteris Animalibus cladem intulere. Sic Apes haud amplius ex florum Calycibus nectareum laticem, ſed acidum ſtagma delibantes, partim extinctæ ſunt, vel aliò ſuas Colonias traſtulerunt. Pariter neque mirum, quod hoc Anno Cicadæ ut plurimum taciturnæ fuerint. cum, præter remiſſum Æſtatis calorem, qui illas ad cantum nequaquam cieret, vel nutritium Rorem nactæ non

 fue-

fuerint, [ſi tamen verum quod Rore paſcantur,] vel quòd majori ex parte perierint. A' Cicadarum obmuteſcentia malas Temporum Conſtitutiones prænunciari, ſcripſit Doctiſſimus Mercurialis, qui Anno 1577. obſervavit in Agro Patavino, aut nullas, aut rariſſimas Cicadas ceciniſſe, undè poſteà gravis ſubſecuta eſt Epidemia. Cicadas autem re ipſa Rore nutriri fabuloſum non eſſe reor, etenim non in Arboribus pernoctare, ſed ſuper ſolum ipſum, & in aprico loco ad Rorem faciliùs excipiendum, manè autem ad Solis ortum ſuper Arbores evolare ex Agricola quodam didici; à quo cum ſciſſcitatus eſſem, quare in Villa quadam, quæ Roboretum dicitur, penes Gabellum flumen, tanta ſit Æſtate Cicadarum copia, ut illic hujuſmodi Inſecti genus ſuum habere videatur Emporium, id fieri dixit ille, quia ſolum illud arenoſum ſit; in quo faciliùs quam in ſolo argilloſo parva foramina efficiant in quibus deponant Ova pro fœtura in ſecuturam Æſtatem.

XXXVIII. Hæc omnia itaque Rubiginis naturam ſatis in propatulo ſtatuere videntur, luem meherclè, & Animalibus, & Plantis valde perniencioſam. Quare autem Solæ Nuces Rubiginis noxam non ſenſerint, id fortaſſe in cauſa fuit, vel quòd hujuſmodi fructus gemino operimento ſit munitus, vel quòd Corticalis ſubſtantia multo Sale Volatili abundet, qui diverſam indolem ab Acido poſſidet. Succum è viridi cortice Nucis Juglandis, tamquam remedium à ſe repertum, & magnæ virtutis ad faucium phlegmonas tollendas, multis laudibus extollit Galenus; putabat autem ille, talem effectum præſtare hunc ſuccum, eò quòd vi adſtritoria polleret, & ſimul tenuium eſſet partium, ex tinctura pene ineluibili, qua manus tractantis inficit, partium tenuitatem deducens, vim autem adſtringendi à ſalubri effectu, quem obſervabat, dum inflammationi mederetur; pro rato enim, ac veluti lege habebatur, quòd in principio Phlegmones utendum eſſet repellentibus, & adſtringentibus, ne pars ob laxitatem fluentem humorem tàm facilè reciperet, quod etiamnum apud non paucos Profeſſores frequenti in uſu eſt, quod num rectè, an perperàm fiat, non eſt hujus loci diſquirere. Hujus ſucci efficatiam ad inflammationes ſanandas agnoſcunt quoque Recentiores, vim autem adſtrictoriam prorsùs negant, immò vim diſſolventem ipſi adſcribunt, inter quos Leonardus è Capua, qui Corticem Nucum viridium multo Sale volatili divitem eſſe ait, & qui potis ſit grumos Sanguinis diſſolvere, & illius acetoſitatem emandare, quo pacto non ſanguinis fluxum in partem adſtringendo prohibet, ſed ſanguinis refluxm per Venas ad Cor reſerando promovet. Sicuti autem priſcis ignoſcendum, ſi ob ignoratum ſanguinis circularem motum, non aptas interdum naturalium effectuum ætiologias afferebant, ita noſtro huic ſeculo gratulandum, de quo veriùs pronunciare libeat id quod de ſuo ævo ſcripſit Plinius, ſcilicet *Non minus ingenioſam fuiſſe antiquitùs obſervationem, quàm nunc rationem.* Ex Nucum viridi Cortice parari Decoctum in Anglia

expertæ virtutis ad luem Gallicam perdomandam, quam Recentiores omnes in Acidi prædominio ſtatuunt, nuper accepi â Cl. D. Nathan Lacy Medico Anglo, & inſigni Anatomico. Cum itaque; Nucum putamen multo Sale volatili abundet, mirum non eſt, ſi Rubigini obſtiterit, & incluſum nucleum à communi lue præſervarit. Atque hæc de Rubiginis natura, & indole.

XXXIX. Modò ſupereſt, ut Symptomatum, & quarundam obſervationum perquirantur cauſæ; Adnotatum, veſpertinis horis has Febres exacerbari conſueviſſe, unà cum Virium nocturna proſtratione, ut ægri morituri viderentur, manè verò oriente Sole, veluti redivivos tantum virium habuiſſe, ut è lectulis exurgentes deambularent. *Quale eſt veſperi exacerbari, tale ipſius morbi, & cujuſcunque conſtitutionis ad ſe mutuò* ajebat Hipp. Veſpertinæ itaque exacerbationes morbi naturam ſuperiùs deſcriptam, & cauſas morbificas ſatis indicabant. Virium autem dejectionem noctù factum, & matutinam earum veluti redintegrationem in Solis receſſum & acceſſum, & acidæ Dyſcraſiæ prædominium referendam putarim; Sole namque occumbente, & volatiles ſpiritus per Aerem diſperſos ſecum trahente; Spiritus Vitales Sanguinis ab Acido coagulante figebantur, unde Facultatum omnium torpor, qui porrò ab iiſdem Solaribus radiis matutinis diſcutiebatur, non ſecùs, ac quando à brumali frigore fluentium aquarum curſus noctù intercipitur, qui poſtea à Sole novo lumine Terras luſtrante, reſtituitur. In hac rerum Univerſitate nihil eſſe utilius Sale, & Sole ſcripſit Plinius; ſic Celſus Leucophlegmatia laborantes Soli ſubjici oportere aiebat, utendumque frictione manibus aqua madefactis, cui ſal, & nitrum, & olei paulum eſſet adiectum. Mirum itaque non erat ſi in caſu noſtro à blando Solis calore liquato veluti pituitæ gelù, Cruor ſolitum curſum per ſua Vaſa repeteret, & conſopitæ Facultates ad conſueta munia exercenda revocarentur.

XL. Præ cæteris notatù dignis obſervavimus inexpugnabilem harum febrium contumaciam, ut non ſolum omnem Medicorum induſtriam eluderent (cum neque Venæ-ſectionibus, neque Purgationibus, neque Cardiacis quicquam auſcultarent) ſed uſu remediorum magis exaſperarentur, quod factum exiſtimo ob malam Aeris diatheſim, quæ Morbum aleret; quarè licet etiam opportuna remedia quandoque adhiberentur, nihil remittebat morbus, immo ſæviebat magis, ac ſatiùs profectò fuiſſet in multis hanc Camarinam non movere; tanti eſt Oraculum illud Hippocratis, quòd initio hujus Diſſertationis attuli, nempè quòd *Hominis Natura interdum Vniverſi poteſtatem non ſuperat*, quæ Hippocratis verba ſi Medentes attentè perpenderent, tot Medicamentis ægros non fatigarent, in Epidemiis præſertim Affectibus, quorum vera Curatio non innoteſcit, niſi cum Buſta plena fuerint.

XXXXI. Venæ ſectio profectò in his Febribus non fuit ſaluberrimum remedium, nec quenquam novi, de quo dicî potuerit cum Galeno, quòd

illius Febris ſanguinis miſſione jugulata fuerit, quia ubi pluriès celebrata eſt phlebotomia, magis attritæ ſunt Vires, & Febres magis protractæ ægros vel ad Mortem, vel ad Cachexiam deduxere. Cur autem in his Febribus tàm improſperè ceſſerit Sanguinis detractio, obviam eſt arbitrari, Maſſam ſanguineam ſale volatili, & particulis Spirituoſis ob malam aëris diatheſim, & Dietæ errores effœtam, per Venæ ſectionem pauperiorem redditam, unde major Acidi præpollentia, & Bilis depreſſio conſequeretur, Febriſq; exinde protractior fieret. Venæ ſectionem Febribus intermittentibus non eſſe per ſe aptum remedium, cum de foco febrili, qui extra Vaſa ſanguiflua larem habet, nihil detrahat, commune eſt recentiorum Aſſertum, ſed ſolummodo per accidens convenire ajunt, quatenùs obviam iri poſſit multis ſymptomatibus, ac periculis, quæ in Corpore preſertim plethorico nimiam efferueſcentiam ſubſequi poſſent, ſcilicet inflammationes, & Vaſorum diſruptiones, qualis fuit caſus à Ballonio memoratus, de quodam nobili Viro, cui Tertiana Febre laboranti ob neglectam ſanguinis detractionem ruptæ ſunt Venæ in quarto paroxyſmo, & tanta foras ſanguinis excretio eſt conſecuta, ut eo ipſo die illi obeundum fuerit. In hac verò noſtra Rurali Epidemia ſanguinis efferueſcentia non adeò magna fuit, ut de ejuſmodi periculo metuendum eſſet, immò potius lenta, ex Acidi prædominio, & propter bilem eneruatam, quæ in confluxu cum ſucco pancreatico, & cum lympha minus efferveſceret; propterea V. S. non adeò proficuum fuit remedium, ut in prægreſſis præcedentium Annorum Conſtitutionibus, quas valde ſiccas, & æſtuoſas eſſe diximus, quarè cum in ijs valdè turgeret bilis & ſanguis facilè exardeſceret, mirum non erat ſi tunc adeò conferret V. S. & à periculis præcaveret, quæ nimiam ſanguinis efferveſcentiam, & rarefactionem comitantur; aſſueti autem Profeſſores Venam facilè tundere ubi conſtaret eſſe febrem, ac nullum alium ſcopum ſibi præfigentes, quam ſolam caloris febrilis attemperationem, in hac Conſtitutione, à cæteris toto Cœlo diverſa, repetita Venæ ſectione utentes, ægros perſæpè in extremam perniciem præcipitarunt. Nollem equidem quòd quis me inter hæmophobos recenſeat, ſed nec; inter hæmatochitas numerari velim. Eſt ubi liberaliter ſanguinem demamus, eſt ubi parcè, eſt ubi nihil, licet ſit eadem affectus ſpecies. In Strymargi famula uſque ad animi defectum ſanguinem detraxit Hipp. licet frigido Affectu laboraret; rationem autem addidit. *Oportet enim*, inquit ille, *devenire ad Occaſionem, & Occaſionis initium*. Cauſa morbi nimirum eſt attendenda, ex qua potiſſimè deſumuntur indicationes. *Similitudines parere errores etiam bonis Medicis; contrarium autem facere Cauſam*, monitum eſt eiuſdem Hippocratis, nam re vera cognita cauſa, non tàm facilè à recto tramite, & legitima curatione deflectitur.

XXXXII. Quærit idem Ballonius, Practicus olim celeberrimus Pariſienſis, cur phlebotomia febres quaſdam miraculi ad inſtar tollat, alias potiùs exaſperet; paucis quidem reſ-

reſpondet, at illius verba ponderanda ſunt, non numeranda. *Febres* ait ille, *aliæ ſunt Venoſæ, aliæ Gaſtricæ, ideſt quædam phlogoſim ſequuntur potiùs Venoſi generis, quam vitium humorum in præcordijs contentorum? quæ Venoſi ſunt generis hæ primo quoque tempore per phlebotomiam ceſſant, quæ alius ſunt generis non facile phlebotomiâ ſolvuntur, contrà potiùs cathartico egent.* Tales erant Tertianæ iſtæ intermittentes hujus noſtræ Conſtitutionis, erant enim potiùs Gaſtricæ, quàm Venoſæ, ac propterea ad Venæ ſectionem magis exacerbabantur, & contumaciores fiebant, magis autem proſperè ceſſerunt purgationes, & Vomitiones usu Emeticorum, quibus non raro penitùs avulſus eſt febrilis fomes. Claudam hunc locum digna animadverſione ejuſdem Ballonij in eos, qui ut nil non agant, ex quacunque re occaſionem captant mitendi ſanguinis. *Nam ſi induxerint in animum* (inquit ille) *Venam reſerare, & id cunctanter faciunt, ſi guttula ſanguinis è nare fluat, tunc quaſi trophæum reportantes, clamani oblatam legitimæ phlebotomiæ occaſionem; ſi luculenta ſit hæmorrhagia audaciùs ſecant quia naturam copia gravari aiunt, ſi infrà modum ſanguis fluat, conpenſandum iſum defectum apertione Venæ contendunt.*

XXXXIII Non minus diſquiſitione dignum eſt cur in hac Conſtitutione tam ſæpè contigerit, quod Tertiana ſimplex in duplicem migrarit ea ipſa die, qua ſecta eſt Vena, Id olim obſervarunt Amatus Luſitanus, & B. Caſtellus, nec quinquam ſcio, qui præter hos hujuſmodi phænomini, quod aliquando in praxi obſervatur, mentionem habeat; refert autem Amatus cuidam Iuveni 25. Annorum Tertiana febre laboranti, cum Venam die intermiſſionis ſecuiſſet, veſperi febrem ex ſimplici factam fuiſſe duplicem, hujuſce rei rationem reddit his verbis. *Nec enim credere eſt, ob ſanguinis extractionem ex ſimplici duplicem factam fuiſſe, quum dubio procul niſi ſanguis extractus eſſet, in Tertianam continuam futurus erat morbus*; hujuſmodi excuſationis genus plerique Medicorum noſtris etiam temporibus in promptù habent, quotieſcunq; ex aliquo malè adminiſtrato remedio peiùs Aeger ſe habeat; ſtatim enim obtrudunt, quòd multo deteriùs ſe haberet, niſi tali remedio uſus fuiſſet; meliorem itaq; Aetiologiam, & ævo noſtro accommodam perquiramus; puto ergo in illo casu (ſicuti & in noſtra Conſtitutione) culpandam potius Venæ ſectionem, quam Febrem, quæ ex ſui natura proclivis eſſet ut in Tertianam continuam migraret. Refert Amatus Iuvenem illum vigente Autumno ægrotaſſe, ſanguinem in prima peluicula exceptum atrum fuiſſe, in ſecunda rubicundum ſine ulla aquoſitate. rationi congruum eſt igitur in illo Iuvene ob prægreſſos æſtatis calores, partes magis ſpirituoſas, & volatiles ſanguinis fuiſſe abſumptas, ac poſteà maſſam ſanguineam Autumnali tempore in acidam dyſcraſiam degeneraſſe, eo prorſus modo, quo Vina poſtquam per æſtivos calores ebullierint, Autumno facilè aceſcunt (ut ex atro ſanguine primæ peluiculæ, nàm ſan-

guis ſecundæ rubicundior erat quia, arterioſus) ſecta itaq; Vena, & Syſtaſi cruoris magis debilitata, ac depauperata, mirum non fuit ſi Acidum prævalens, ac veluti ſine Aduerſario licentiùs inſultaret, ex quo Tertiana ſimplex in duplicem tranſierit. Convaluit autem Iuvenis ille poſt bonam purgationem ex pharmaco, nam Febris illa fortaſsè fuit potius *Gaſtrica*, *quam Venoſa*, In hac verò Conſtitutione non ab exhauſtu ſpirituum ob minium æſtum maſſam ſanguineam acorem contraxiſſe arbitror, ſed potiùs ob frigidam Anni Conſtitutionem, ac Diætæ errores, obruta Bile, & concentratis partibus cruoris magis ſpirituoſis, Acidum Stomachi fermentum, & ſuccum Pancreaticum magis viguiſſe, & poſt celebratam phlebotomiam vim majorem acquiſiviſſe, unde Febris ſimplicis in duplicem Tertianam fieret converſio.

XXXXIV. Culpanda itaque potius in his caſibus eſt Venæ ſectio tamquàm non aptum remedium, quàm quicquam aliud, quod idem ſenſiſſe exiſtimo B. Caſtellum (ſi rectè memini, & in Adverſarijs meis bené adnotávi) in aureo ſuo libello de Abuſu Venæ ſectionis, quem libellum mihi olim Romæ oſtendi D. Antonius Maria Rubeus, Præceptor meus, Vir Doctiſſimus, & immenſæ Eruditionis, aderatq; Excellentiſſimus D. Hieronymus Braſavola nunc Romæ Profeſſor celeberrimus, & mihi conjunctiſſimus, cum tunc in Vrbe ageretur, quarè interdum contingat, quòd Tertianæ ſimplices, ſanguine die intermiſſionis detracto, duplices evadant. Opponet, ſcio, aliquis harum Febrium propenſionem ut in duplices tranſirent, cum ſpontè, ut ſuperius dictum, ſub initium Æſtatis Tertianæ omnes ſimplices duplices factæ fuerint; at regeram ego, nullas ferè duplices Tertianas toto Veris tempore viſas eſſe, tùm Ruri, tùm in hac Vrbe, niſi eas quas Venæ ſectio geminarit, quarè non video, quomodo ab hoc crimine Phlebotomia tamquam innocens poſſit abſolui.

XXXXV. Eandem ob cauſam, nihilò ſeciùs quam Venæ ſectio, noxius fuit in hac Conſtitutione Aquæ uſus; etenim in frigida, & humida tempeſtate, Bile valdè refracta, & Acido exuberante, quid opis expectandum erat in his Febribus ab aquæ potù? non niſi meherclè, ut Aqualiculo infracto, & diſtento, Cacochylia cumularetur, ſanguis pigriori lapsù per ſua Vaſa flueret, ac tandem Cachexiæ, & Hydropes ſuccederent. Novi Iuvenem in hac Civitate, qui in Hydropem aſcitem incidit, cum illi Tertiana Febre laboranti ſuaſiſſet Medicus, ut biberet quantum vellet, immo interdum coegiſſet. Succurrit mihi in hanc rem Terentianum illud, ubi Medicus in Scenam inducitur.

Quod iuſſi ei date bibere, & quantum imperavi date,
Mox huc revertar.

Multòque magis noxius fuit hoc Anno aquæ uſus, ac Ruri præſertim, quòd ob pluviarum aſſiduitatem, aquæ cœnoſæ, & graveolentes eſſent; in hac verò Vrbe non adeo gravem noxam intulit aquæ uſus; hæc enim Civitas puriſſimos habet Fontes, & admirandæ originis, quorum Fontium hiſtoriam brevi editurum me ſpero. Invaluit autem apud Noſtrates Opinio,

nio, quòd Venæ ſectioni, & Aquæ potui, tamquàm duabus ſolidiſſimis Columnis, tota curandarum Febrium Moles innitatur. At nùm id rectè? Profectò in hac Conſtitutione neutrum ex uſu fuit. Haud ſum neſcius ſcripſiſſe Hippocratem, *Aquam non præſtare bonum alimentum igni*; at nomine ignis intellexit Hippocrates Febres continuas, & eſſentialiter tales, non verò intermittentes, ſummatim *Venoſas, non Gaſtricas*. At forſam aliquando ſi otium ſuppetet, de Aquæ abuſu in Febribus aliquid conſcribam.

XLVI. Verum quali potu, inquiet aliquis, utendum erat in his Febribus? Ego certè Vini uſum raró, quòd ſciam, interdixi, immò ſuaſi, ut modico Vino uterentur, eoque non olygophoro, ſed mediocriter generoſo, multoſque ab Orci faucibus hoc ſolum Cardiacum eripuit; Bilis enim erat potiùs acuenda, quam ſufflaminanda; & partes ſanguinis ſpirituoſæ in motum ciendæ, quod præſtare poterat Vini uſus, & ea remedia quorum vis in Alchali volatili ſita eſt, quod ſolo naturæ ductu in agro Mantuano fecere Agricolæ, qui ſuis febricitatibus Allia, & Cœpas cum ſalubri eventu præbuere. Morbos quoſdam Cronicos, pravis eduliis [ſed quæ verè in cenſu Medicamentorum, caſu potiùs, quàm arte repertorum reponi debeant] aliquandò ſanari compertum eſt; ſic diuturnas Quartanas Allii uſu cum multo meraco ſanatas obſervarunt Antonius Benivenius, & Amatus Luſitanus. Vino autem generoſo, potiùs quam tenui, utendum duxi, nihil metuens à febrili effervefcentia; in hoc enim ſæpiùs peccatur, quod rem agi ſine periculo creditur, ſi Vinum tenue in diuturnis Febribus, & chronicis morbis permittatur; at hujuſmodi Vina ut plurimum acidiuſcula ſunt, & acorem ſanguinis exaltando, morbi cauſam deteriorem efficiunt; quem errorem notavit olim Crato, qui in Podagra ſicuti Vinum meracum, ſed in modica quantitate commendat, ità Vina tenuia improbat, quæ Venas multa ſeroſitate impleant, quod idem ſentit VVillis; ſicut enim à Vini ſpiritu dulcificantur Spiritus ſalis, ac nitri ita quoque à Vini generoſioris temperato uſu Sanguis ad acorem vergens dulceſcit. Variantibus itaque Temporum Conſtitutionibus varianda eſt methodus, & ut ait Sulmonenſis Poeta,

Nam quoniam variant morbi, variabimus artes,
Mille mali ſpecies, mille ſalutis erunt.

XLVII. Sic neque Peruviani Corticis uſus hoc Anno, ut ſuperiùs adnotavimus, ad modùm ſalubris fuit, immò in extremum Vitæ diſcrimen Ægros non raró deduxit. Id ego in non paucis obſervavi, ſed præcipuè in nobili Virgine, quæ cùm ad 40. dies duplici Tertiana conflictata fuiſſet, & poſt ſolita remedia adminiſtrata, ex meo conſilio, aſſentiente quoque Excellentiſſimo D. Antonio Abbate Sereniſſimi Ducis Noſtri Archiatro, Chinam Chinam ſub forma boli aſſumpſiſſet, cum in Vino infuſam reſpueret, poſt modùm ſtupida, & comatoſa evaſit, cum pulsù adeò exili, ut vix perciperetur, ac trium dierum ſpatio in tali ſtatu perſtitit,

donec

donec ſoliti paroxiſmi redeuntes ſtuporem diſcuſſerint. Inſalubrem autem fuiſſe hujus remedii uſum crediderim, eò quià, cum maſſa Sanguinea multis cruditatibus ſcateret, ac craſſiorem haberet conſiſtentiam (ut ex ſanguine per Venam ſectam educto ſatis patebat) ideòque ſegnis eſſet ad motum, quotidiana illa febrilis effervеſcentia eſſet loco remedii, qua ceſſante, fieret quædam veluti in Vaſis ſtagnatio, & congelatio, undè functionum Animalium torpor, & Vitalium quoque interceptio; adeò verum eſt illud Celſi, quòd febrem lentam interdùm augere oporteat, *fortaſſe enim*, ait ille, *curationi opportunior fiet*.

Scio equidem hujuſmodi doctrinam non ſolum pleriſque Medicorum, ſed etiam aliis, qui Artem Medicam non profitentur, eſſe ſuſpectam, ut ipſi Senecæ, qui beneficium ſanationis levioris morbi factæ à graviori morbo exprobat his verbis. *Multi quos auxerant morbos, & irritaverant, ut majori gloria ſanarent, non potuerunt diſcutere, aut cum magna ægrorum vexatione vicerunt*. In hac tamen Conſtitutione experientia ipſa ſatis evicit, febrilem effervеſcentiam ſtimulandam potiùs fuiſſe, quam frænandam, & uſum calidorum magis profuiſſe, quam frigidorum; ſicuti in hiſtoria Polycratis, vice verſa, frigida magis, quam calida juviſſe ſcripſit Hippocrates, innuens hoc dicto Divinus Præceptor, non tanti faciendum præconceptum de natura morbi judicium, ut illud ipſimet Experientiæ in contrarium reclamanti velimus præferre. Obſervatum eſt tamen fœliciori eventu exhibitam Chinam Chinam Agreſtibus, quam Oppidanis, & Urbium Incolis; Gens enim ruſticana ubi tantillum à morbi faſce levata eſt, illicò laboribus, & exercitiis ſe dedit, quarè non erat metuendum, ut tam pernicioſi effectus in iis conſequerentur, quales in Urbanis obſervabantur. Sic Doctiſſimus Ettmullerus tradidit, non tàm facilè pati recidivas poſt aſſumptum hoc febrifugum homines exercitiis, ac laboribus deditos, ſicuti deſidioſos, & otio innutrutitos. De hac noſtra itaque Conſtitutione libet proferre id quod olim de quadam ſimili ſcripſit Hippocrates, ingenua certè confeſſione, more tamen magnorum Virorum, & magnam rerum fiduciam habentium. *Nihil memorabile proderat, non Ventris turbatio, non Venæ-ſectio, neque quæcumque alia tentavi*.

XLVIII. Nullas Febres Synochas, vel Ardentes hoc Anno, quod ſciam, obſervatas diximus, ſicuti paucas Quartanas: de prioribus quidem non eſt quòd miremur, nam partibus ſpirituoſis, & ad conflagrationem aptis non adeò turgebat maſſa Sanguinea, immò craſſis, & frigidis ſuccis abundabat: ſic Vina tenuia, & acidiuſcula non tàm facilè fervorem concipiunt, veluti Vina generoſa, ubi Æſtiuum calorem ſenſerint; magis quidem mirum eſt, quod in tanta Febricitantium frequentia tam pauci viſi ſint Quartanarii, idque magis; ſi verum eſſet quod nonnulli aſſerunt, non niſi ex majori viſciditate materiæ differre Quartanas à Tertianis. Conſuetam itaque Febris Quartanæ geneſim animadvertens, & hujuſmodi

di Febrem, tanquam fructum Autumno matureſcentem, conſiderans, cujus uberior eſt proventus, cum Æſtas magis feruida ac torrida præceſſerit, proptereà rationi congruum eſt, quòd in hac Conſtitutione frigida, & humida, in qua non multa fieret partium ſeroſarum per Cutis poros difflatio, ſuccum Pancreaticum ad eum fixitatis gradum, qui ad quartanarium circuitum requiritur, euehi non potuiſſe, ſeu quidquam aliud defuiſſe, quod humana imbecillitas aſſequi nequit, cum nihil ſit quod ipſos Medicinæ Proceres magis tranſverſos agat, quàm perveſtigatio cauſæ, cur ſtatis horis recurrant febriles paroxyſmi, ac tàm exactè, ut ipſa Automata aliquando ſuperent.

XXXXIX Verminationem in his Febribus ſatis familiarem, & præſertim in Ruſticana gente ſuperiùs recenſuimus, cuius rei cauſam fuiſſe reor, tum prava Alimenta putrefactioni obnoxia, qualia fuere Piſces, & fructus horæi; tum Ventriculi fermentum ex mala conſtitutione vitiatum, & improportionatum ad cibum rectè ſubigendum; quarè Vermium ſeminibus, ſeu ut lubet Ovulis, quæ in alimentis ipſis laterent, integris manentibus, & à tenui calore foris, mirum non fuit, ſi facilè in magna copia prodierit Verminoſa ſoboles. Uſum Chinæ Chinæ valdè proficuum ad necandos Vermes expertus ſum, quod præſtare ob inſignem amarorem quem poſſidet hic Cortex, non abs re crediderim, ſi tamen tutior eſt Praxis, quæ Verminoſos Affectus curat per aloetica potiùs quam per ſaccharata, & mellita. Haud ſum neſcius apud Noſtrates quoque facta fuiſſe experimenta, & obſervatum, quod Lumbrici in aqua ubi diſſolutum fuerit Mel, vel Saccharum, citiſſimè moriantur, in amariſsimis verò liquoribus ad integros dies vixerint; aſt ab ijs quæ extrinſecùs apparent medicamentorum vires metiri velle, non adeò tutum exiſtimo, quin errandi periculum ſubſit. Suſpicari enim licet, quòd medicamenta propinata, quæcumque ea ſint, iis quibus armantur viribus citò ſpolientur, dum primò cum ſtomachico fermento, cuius vim tranſmutativam nemo non novit, mox in Inteſtinis cum Bile, qui humor ſuapte natura ferox eſt, & cum ſucco Pancreatico ſpiculis armato congredi debent; quod ſi ulteriùs pervadant, cum lympha quoq; in communi Receptaculo iiſdem ſit concertandum. Sic Crocus Martis, qui aperitivus dicitur, ut notat Iunchen, niſi acidum ſuperfluum reperiat in Ventriculo à quo ſoluatur, Adſtringens evadit. Id ipsum quoq; teſtatur Chirurgia Infuſoria, qua conſtat, quod liquor purgans in Venas Canis infuſus magnam excitat purgationem, nullam verò, vel paucam ſi per os idem liquor, vel in majori doſi, inijciatur, idq; ob Acidi copiam quo Caninus ſtomachus abundat, quod Acidum vim catharticam, & emeticam potenter infringit. Hanc ob cauſam Venena quædam, ut ait Celſus, non guſtu, ſed vulnere nocent, & Pſylli è Serpentum morſibus venenum innoxiè exugebant. Quot verò, & quantas ſubeant mutationes medicamenta per os aſſumpta, dum varias corporis regiones prætерlabuntur, ingenioſiſſimè explicat Bellinus, ut nihil præſtantiùs, Re-

or itaq; ex medicamento aſſumpto, & ſuccis quibus commiſcetur, gigni novum concretum, è quo illæ operationes, quæ poſtea conſequuntur, promanant, & quæ ſolius medicamenti efficaciæ ſolent adſcribi.

L. Poſtquam hujuſmodi Febres miſeros ægrotantes diù fatigaſſent, diximus nonnullis apparuiſſe Parotides, quibus licet ſupuratis, eadem tamen pervicacia Febres perſtabant. Id equidem magnam humorum cruditatem in toto Venoſo genere ſignificabat, ſed hanc non eſse potiſſimam harum Febrium cauſam, & fomitem ſatis demonſtrabant, qui Fomes, in Ventriculo, & Pancreate præcipuè ſedem fixerat. In nonnullis pariter poſt multos Febriles paroxyſmos ſupervenerunt Diarrheæ, ac Dyſenteriæ, irritata ad expulſionem Natura, tum à copia, tum à pravitate ſuccorum; neque enim hæſitationi locus, quin etiam aliquando malignum quid ſubeſset in his Febribus, quamuis intermitterent; plures tamen ſuſtulit Diarrhæa, quam Dyſenteria. eò quòd forſan in ijs qui Diarrhæa laborarent communicata eſset labes maſsæ ſanguineæ, quæ ſerum acre per glandulas inteſtinales excerneret, in ijs verò qui Dyſenteria vexarentur, mali fomes eſset extrà Venas, viſcida nempe, & acida pituita Inteſtina abradente, & excoriante. Frequentes porrò fuere Recidivæ non ſolum ob diætæ errata, ſed ob communem cauſam, Aerem nempè vitiatum, qui febrile Miaſma ad aliquod tempus conſopitum in novos motus, & exorbitancias cieret; eandem quoq; ob cauſam adeò contumaces fuerunt hæ Febres cum nihil ſufficeret ad abſtergendam labem illam, quam Aer continuò inſpiratus ferè ineluibilem redderet; adeò gravis eſt Morbus, quem Cœlum fecerit. Sic pacari non viſa eſt affectio, niſi cum ſub Anni finem humidæ, & nebuloſæ tempeſtati ſicca, & ſerena ſucceſſit: quare ſicuti ex Hippocrate. *Quicunque Morbi Æſtate augeſcunt, Hyeme deſinere ſolent*, idque non niſi ob naturalem Temporum mutationem, ita in hoc Epidemico Affectu optimi remedij loco eſſe cœpit Aeris in vitalem temperiem reſtitutio.

LI. Præ multitudine ægrotantium tàm ex genere Agreſti, quàm Vrbano paucos interijſſe ſuperiùs monuimus, quod ſanè præter opinionem Medentium contigit, qui majorem ſtragem pertimeſcebant. Duas potiſſimùm ob cauſas in Epidemijs Affectibus pereunt homines, vel ob humorum διάχυσιν vel στάσιν ut ipſis vocibus Hippocraticis utar, id eſt vel ob Maſſæ Sanguineæ diffuſionem à Sale acri, & Alchalico factam, vel ob eiuſdem concretionem, ab Acido exuperante, frequentiora tamen funera ſanguinis διάχυσις, quam στάσις ſolet inferre: propterea, graſſante peſtilentia, ut plurimùm Acida primas tenent. Cum ergo in hac noſtra Conſtitutione Acidum quidem præpolleret, ſed non earum eſſet virium, reluctante præſertim Febrili efferveſcentia, ut potis eſſet lethalem ſtagnationem inducere, ac fluxum, & refluxum Sanguinis prohibere, hinc eſt quòd, licèt hominum myriades eodem tempore decumberent, pauci in Libitinæ cenſum venerint, Sic mirum non eſt, quòd Fœminæ, & Pueri ob molliorem habitum, & vitam minùs

nûs actuoſam, hujus Epidemiæ vim magis ſenſerit, ac multò magis lactentes Pueri, in quorum venis, ob lac vitiatum, & ad coagulationem aptum, faciliùs ſanguinis ſtatio ſuccederet, ſic narrat Hippocrates in quadam Conſtitutione, *ex laborantibus mortuos eſſe maximè Pueros, Adoleſcentes, vigentes ætate, glabros, ſubalbidos, & qui in ſocordia vixerint.* Fiebant autem Pueri Icterici ob Hepar obſtructum à viſcida pituita redundante, ac à febrili calore in motum concita, quæ in Hepatis ſubſtantia defixa, Bilis ſecretionem prohiberet, cujus ſignum erat, quòd in omnibus tenſum, ac durum Hepar perſentiretur; ſero autem acri, & acido in Cerebri membranas transfuſo, convulſi moriebantur, morbo alioquin Pueris familiari, ſed huic Conſtitutioni magis pro-proprio, ut potè valdè aptæ ad acorem maſſæ ſanguineæ conciliandum.

LII. Si verò quærat aliquis, cur hæc mala Conſtitutio Agricolas magis, quam Opidanos, & Urbium Incolas vexarit, videtur ſatisfieri poſſe dicendo, potiſſimam cauſam fuiſſe Aerem à fœdis exhalationibus vitiatum ob nimiam illuvionem, quæ campos, & Agricolarum domos inundarit, non ſic Urbes, & Oppida in editioribus locis poſita; huic cauſæ addi poterit Victus pravus, & inſalubris, ac præſertim nimia Piſcium ingurgitatio, alimenti genus Colonis noſtris inſuetum, & quod in illorum ſtomacho facilè putreſceret. Scio equidem à non vulgaribus Medicis Piſces ægris quoque exhiberi ſolitos, tamquam laudabile alimentum, ac multò magis ſanis corporibus, verum, ut ait doctiſſimus Plempius, illorum uſus *Athletis non convenit, non caſtra ſequentibus*, non Agricolis addam ego, quibus utilior eſt caro bubula, & ſuilla. Id ipſum teſtatur Galenus, qui Piſcium uſum in hominibus otioſis; Senibus, & ægrotis commendat, non ſic verò in iis qui corpus exercent; his addendum, quod ſicuti Piſces, qui in rapidiſſimis fluviis capiuntur, ex Athenæi ſententia, omnium ſunt optimi, ità hi eſſent omnium peſſimi, quòd in aquis ſtagnantibus fieret illorum captura.

LIII. His quoque cauſis accenſeri poſſunt labores, & exercitia ſub aſſiduis imbribus, unde pororum Cutis conſtrictio, ſudoris parcitas, ob frigidam, & humidam Anni intemperiem, cum aliàs per Æſtatem ſub aſſiduis laboribus copioſiſſimè ſudare conſueviſſent, quas cauſas in Oppidanis, & Civibus, qui meliori victu utuntur, nec Aeris injuriis ſunt ità expoſiti, non tàm facile quis reperiat. Sedes præterea hujus Ruralis Epidemiæ à Civitatibus, & Oppidis majoribus circumſcribi videbatur; quare Mutina, & Regium, eò quòd eſſent veluti in circumferentia, & Appennino proximiores, minus hanc labem ſenſere, magis autem Ferraria, & Oppida Mantuanæ Ditionis, Pado proximiora, ubi major fuit infantilis clades, quemadmodum à variis Profeſſoribus, ac aliis per literas accepi. Magna verò hæc Planities his locis circumſcripta, & tota Colonis oppleta, in cujus ſinu ad longum tempus ſtagnarant aquæ, hujus Epidemii Affectus Sedes, ac Domicilium fuit.

 LIV. Cir-

LIV. Circà cæterorum Affectuum examen, qui has Febres commitati ſunt, quales fuerunt Apoplexiæ, Epilepſiæ Catharri præfocativi, Cachexiæ, & Hydropes, non multùm immorabor; ejuſdem enim Conſtitutionis ſoboles fuerunt, & Acidi prædominium ſignificabant, vel ſanguinem, & reliqua fluida coagulantis, vel neruoſum Syſtema occupantis; hæc omnia itaque veriſſimum eſſe Divini Senis Oraculum comprobarunt, quòd. *Morbi in pluviarum multitudine magna ex parte fiunt, febres longæ alvi profluvia, putredines, morbi comitiales, apoplexiæ, & anginæ.*

LV. Ut autem circà res venturas Conjectoris quoque partes agamus, ſupereſt videndum, nùm ſperare liceat, poſtquam pacata eſt non parum hæc Affectio, an in totum ea deſitura ſit an potiùs hæc eadem, vel deterior exſuſcitari poſſit. Sperare licet utique, malam hanc Conſtitutionem emendandam, cum poſtremi hi duo Menſes cum perpetua ferè ſerenitate, & Aeris tranquillo ſtatu Annum jam clauſerint, nam ut ait Montanus, *Tempora conſequentia ſecundum naturam exiſtentia corrigunt vitia præcedentium præter naturam exiſtentium*; at metus ſubeſt, ne ob aliquam Annonæ caritatem infœlices Coloni, qui ad ſedandam latrantis ſtomachi rabiem atro pane, & conſuſaneo uti cogentur;

(*Nam tener, & niveus, mollique ſiligine factus;*
Servatur Dominis;)

Metus inquam ſubeſt, ne proximo Vere, & Æſtate novis calamitatibus vexentur. Sic in Aeno Civitate Thraciæ, ex Hippocrate, *uſu leguminum continenter utentes Fœminæ, & Viri, crurum impotentes fiebant*, quam hiſtoriam citat Galenus, aitque ſæpè evenire, ut ob caritatem Annonæ exitiales morbi oriantur. Vos λιμός, quæ famem ſignificat, non, niſi per ſolam diphtongum diſcrepat ab ea quæ pernicioſam Epidemiam denotat, unde efluxit dictum illud Ex Λιμȣ Λοιμος. Quamvis enim Edulia mali ſucci videantur aliquando ſat benè concoqui, attamen ut egregiè monet Galenus, *Nobis non advertentibus, pravus ſuccus ex ipſis poſt longum tempus in Venis colligitur, qui poſteà exiguam ad putredinem occaſionem nactus febres malignas accendit.* Quodcunque malum avertat Divina Clementia, & priorem ſalubritatem huic Cœlo reſtituat.

Talis fuit Anni M. DC. XC. apud nos Conſtitutio, atque hæc indoles Epidemii Affectus, qui Colonos noſtros, & Urbanos quoque afflixit, divinarint jam Aſtrologi pro ſuo lubitu, & ex ſyderalibus ſchematiſmis Anni, qui modò ſucceſſit, præſagia deduxerint, quòd ego ejuſdem, poſtquam curſum ſuum abſolverit, ſi fata dabunt, medicam hiſtoriam conſcribam.

BER-

BERNARDINI RAMAZZINI
Diſſertatio Secunda.
De CONSTITUTIONE Anni 1691.

RUralem Epidemiam, quæ præcedenti Anno Mutinenſis Agri, & proximarum Regionum Colonos graviter afflixit, Urbana Epidemia hoc Anno excepit, quæ nihil urbanitatis, imò inſolentiæ plurimum in infœlicem plebeculam potiſſimùm exercuit. Inſtituto itaque meo inhærens prægreſſam Conſtitutionem, qualiſcunque ea fuerit, in fine cujuslibet Anni deſcribendi, eò libentiùs id exequar, quòd hæc Conſtitutio ab ea, quam ſuperiori Anno experti fuimus, toto Cœlo differens ſatis uberem materiam ſuggerat mentem exercendi, quando in re medica nil foret utiliùs, quam ſuccedentes ſibi ad invicem Conſtitutiones conferre, ut recta medendi methodus inſtitui poſſet, quoties eadem tempora, ac iidem morbi recurrerent. Quæ ſi attentiùs à Profeſſoribus obſervarentur, non eſſet forſan, quòd Medicina comparata deſideraretur, ſicuti Anatomiam comparatam deſiderari aiebat Sapientiſſimus Verulamius, quæ ſi haberetur, ut ille ait, & Individuorum interiores Structuræ ad invicem componerentur, non tam pro morborum cauſis culparentur humores, quam mechanicum Viſcerum artificium, quod cum ut plurimùm inemendabile ſit, omnem medicam opem, & magnos Promiſſores ſæpiſſimè eludit.

II. Superioris Anni Conſtitutio, ut in mea Diſſertatione ſuper illam edita, ob aſſiduos, & copioſos imbres impensè humida, & lutulenta in univerſum extitit, unde gravis Epidemia unà cum Annonæ Caritate effluxit; hujus Anni verò Conſtitutio ex oppoſito maximè ſicca, & pulverulenta, primò quidem ob Aquilonares Ventos, poſtmodùm verò ob continuum, & flagrantem æſtum meritò audiit. Sicuti autem prima pars hyemis, quæ antecedentem Annum clauſit, ſtatum ſatis placidum, ac ſerenum, ut diximus, ſortita eſt, ita pars altera, quæ huic Anno fores aperuit, eandem ſerenitatem, ac tranquillitatem ſecum invexit, donec Januario menſe ad finem vergente, flantibus Ventis Septentrionalibus, frigora adeò intenſa fieri cœpta, ut illicò conglaciatis fluminibus cuncta præ nimio gelu horreſcerent. Cum autem nullæ prorſus nives decidiſſent, hyemem non ſolùm algidiſſimam, ſed ſicciſſimam exegimus, ità ut in tota Ciſpadana, & Transpadana Regione pulverulentæ eſſent Viæ, non ſecùs ac Auguſto menſe, cum inſana Canicula campos torret, quod apud nos prorſus inſolens eſt, ex quo factum, ut Boreæ penetrabile frigus ſata conſueto nivali vellere deſtituta mirum in modum exureret.

III. Morbi qui hiſce temporibus vagabantur erant Apoplexiæ, Pleuritides, Peripneumoniæ, Catarrhi ſuffocativi, Anginæ, Eriſipelata; præ cæteris tamen affectibus, morbi pectoris graſſabantur magis, ac buſta implebant. Sanguis qui ſecta

Vena educebatur multum pituitæ, & olypoſæ concretionis præferebat. In noſtro hoc Noſocomio varijs Cadaveribus diſſectis, præcipuè in Cachecticis, ac demortuis ex morbo pectoris reperti ſunt Polypi, non ſolùm intra Cordis ſinus, ſed etiam intra ipſam Aortam. Remedia quæ magis ex vſu erant, & quibus promptiùs morbus auſcultaret, ea fuere, quæ vi pollerent craſim Sanguinis compactam reſerandi, & fluxibiliorem reddendi, ut Spiritus Salis Armoniaci, Sal volatile Cornu Cervi, Sperma Ceti, & ſimilia, Non deerant tamen qui cum alioquin ſcirent, quòd Sulphur Balſamum Pulmonum paſſim audiat, in hujuſmodi Affectibus ſpiritum Sulphuris exhiberent cum ſuis aquis Pectoralibus; at num rectè & ex arte id agerent, ipſi viderint; indubium tamen eſt, quòd partes integrales Concreti longè diverſas poſſident qualitates ac ipſum Concretum, ſicuti vero veriùs, Spiritum Sulphuris alterius eſſe indolis ac ipſum Sulphur. Repetita ſanguinis miſſio non adeò fœlicem ſortiebatur euentum, ut aliàs. In hac tam rigida, ac horrida Conſtitutione magis exercebatur Plebs Vrbana, quàm Agreſtis, ac Senes valdè periclitabantur, quare Medicis ſæpenumerò nil tale cogitantibus Morbus plus habens in receſſu quàm in fronte facilè imponebat; nam ex improviſo, cum priùs ſatis commodè cœnaſſent, tanquam confecto Silicernio, paulò poſt occumbebant, ac citiùs quibus detractus fuiſſet ſanguis.

IV. Horum Affectuum tam multiplex, ac diſcolor Sylua ab eadem prorſus radice ſuccreuerat, ac proptereà eodem modo auerruncanda: omnium itaque unam, ac eandem eſſe Theoriam, ac Praxim dictabat ratio; veram autem, ac potiſſimam cauſam fas erat referre in prauam diatheſim quam ſanguis haberet ad concreſcendum. Cum enim ex præcedentis Anni frigida, & lutulenta Conſtitutione, nec non ex pravo victu ob rei Annonariæ anguſtiam, talis eſſet in univerſum maſſæ ſanguineæ diſpoſitio, mirum non fuit, ſi ſuccedente poſteà hyeme tam rigida, ac ſummè Aquilonari; maiorem promptitudinem ad grumeſcendum adiciuerit, vnde pullularint morbi, qui ex ſanguinis ſtagnatione varijs in partibus, ob retardatum illius circularem motum, geneſim ſuam deduxerint.

V. Apoplexias autem, Pleuritides, Peripneumonias, Catarthos ſuffocativos, Eriſipelata, ac reliquos memoratos Affectus à ſanguinis ſtagnatione, ob prædictam ad concreſcendum diſpoſitionem generari, vnanimis eſt Recentiorum omnium conſenſus, quidquid circa horum Affectuum Theoriam in contrarium ſenſerint antiquiores Medici, qui in huiuſmodi Affectibus partem aliquam Mittentem robuſtam, & aliam Recipientem imbecilliorem imaginabantur. Duplicem Fluxionum cauſam commentus eſt Galenus, unam in qua Pars ipſa humorem ad ſe trahet, aliam in qua humor à parte robuſtiori ad debiliorem tranſmitteretur. Hujuſmodi doctrinam primus forſan cœpit convellere Helmontius; nullam enim in fluxionibus partem Mandantem, Dirigentem, nec Sagittarium, aut Scopum agnoſcit hic Auctor; qui tamen exemplo ſpinæ digito infixæ, & in-

indignantis Archei, non ſatis expoſuit ob ignoratum Sanguinis circulum, quomodo fiant humorum decubitus, quod ſolùm accidit eò quia præpedito, & intercepto Sanguinis per Venas refluxu, vel propter fibrarum criſpaturam (ut in vehementi dolore) vel propter maſſæ ſanguineæ nimis craſſam ac denſam texturam, humores circa Vaſorum extremitates, vel in carnium poroſitatibus detineantur; quare ſi congruè loqui velimus, Detentiones potiùs, quàm Fluxiones ſunt appellandæ.

VI. Neque interdum exiguus labor mihi impendendus fuit, ut aliquibus à præjudicijs occupatis perſuaderem erroneum prorsù eſſe comminiſci, quòd cum pars aliqua inflammatur, ac in tumorem aſſurgit, tunc humores majori impetu ad eam partem ferantur, quàm ad alias, ſi vera eſt, non commentitia lex Circularis motus ſanguinis, qua ſtante, ſtant ac ſtabunt perpetuò tot clariſſima Recentiorum excogitata, quot in dies intercidunt Antiquiorum placita; nam revera ſi mentis aciem intendamus, pigriori lapſu ſanguis mouetur ad partem quæ inflammatione tentatur, quàm ad alias vbi expeditæ ſunt Viæ, ac nullum repagulum, quod ſanguinis curſum remoretur. Quidam autem res in cute ſolùm, non intùs reputantes, cum vident partem brevi temporis intervallo in tumorem attolli, ut in Phlegmone, putant ſanguinem pleno fluento eò confluere, quod ſanè locum habet cum Vas aliquod ſanguiferum diſruptum eſt, & in aliquam cavitatem ſanguis decidit, vel extra Corpus effunditur, non ita verò in Phlegmonum, & aliorum tumorum generatione, qui non aliam ob cauſam fiunt, quàm quòd præpeditò circulari ſanguinis motu, plus ſit quod Arteriæ ad partem deferant, quàm quòd Venæ referant, ſive id fiat ob lutulentam ſanguinis craſim, ſive ob fibrarum motricium criſpaturam ex vi dolorificæ paſſionis, ut in vulneribus, ac Nervorum puncturis. Huic autem Veritati fortaſſe manus darent, ſi cum brachiò vinculum inijcitur ad celebrandam phlebotomiam, veram cauſam perpenderent, quare infra nexum tumeant Venæ una cum mole carnea, quod non fit, quia tunc temporis ſanguis eò rapidiùs moveatur, (multo enim velociùs ante eò propellebatur vbi nullus erat obex, ac minor reſiſtentia ſuperanda) ſed quià ibi detinetur ob interceptum ejuſdem per Venas ad Cor refluxum.

VII. Haud abſimilis quoque eſt Catharri generatio de cuius natura, ac ortu inter Medicos non ſatis convenit. Popularis, ac vetus opinio eſt, Caput Catarrhi Fontem, ac Scaturiginem eſſe, unde frequens proluvium in fauces, & pectus, ac etiam vſque ad extremos artus. Opinionem hanc de Catarrhi ortu, ac deſcenſu, ex quo Ethymon deſumpſit (cum non niſi deſcenſum, ac defluxum hæc vox ſonet, vnde voces κατάῤῥοπος & ἀνάῤῥοπος à Galeno uſurpatæ, ut humorum deſcenſum, vel aſcenſum innueret, hanc inquam opinionem eliminarunt è Scholis recentiores omnes Anatomici ut VVilliſius, Richardus Louuer, Stenon, Rolfincius, Etmullerus, Blancardus, ac

interc

inter Italos noſtros Doctiſſimus Bellinus. Hi omnes ad Anatomicum Tribunal, omnibus indicijs, quibus Caput hujus criminis Auctor inſimulatur, diligenti examine perpenſis, nullaq; apparente via per quam Caput ſordes ſuas in fauces, ac Thoracem expuat, ipſum plenis ſuffragijs abſolvunt. Non deſunt tamen adhuc qui

Obſtipo capite, & figentes lumine terram,

Antiquorum placitum veluti mordicùs tueri, nec deſinant in morbis pectoris Caput non ſolum pharmacis, ſed ferro, & igne tamquam reum plectere. Per quos porrò ductùs Cerebrum ſuperfluitates ſuas quibus procul dubio, diffluunt, poſſi excernere, inter quærenda eſſe ait Celeberrimus Stenon, niſi tamen per obſervatos à Blancardò ductus in iugulares Venas fiat huiuſmodi excretio.

VIII. Catarrhi Fontem non veriti ſunt alij aſtruere eſſe ipſum Vitæ Fontem, Cor ſcilicet, quod per arteriarum ductus circumquaque Catarrhi materiam deferat; hinc Rheumatiſmi & tumores, & quidquid nomine fluxionum venit; quod Aſſertum eſt Rolfincij cui conſentiunt Schneiderus, Vuedelius, & alij, qui Catarrhum à maſſæ ſanguineæ ſero prodire varijs obſervationibus teſtantur. Sat celebre eſt experimentum Richardi Louver de Cane, cui cum arctè Venas Iugulares vinxiſſet, partes omnes ſupra ligaturam tumefieri, nec non copioſas lacrimas ex oculis, & plurimam ſalivam ex ore profluere obſervavit, quo tanden tanquam ex Angina ſuffocato ac diſſecto, nullæ partes ſanguine perfuſæ repertæ ſunt, ſed ſolùm muſculi omnes, & glandulæ ſero limpido diſtentæ apparuere. Ab hac opinione non multum diſſentientes alij Glandulas Catarrhi Fontes ſtatuunt, ut Stenon, Etmullerus, & alij; ſi enim Glandularum ſtructuram accurratiùs perpendamus, conſtabit eas eſſe faſciculum Arteriarum, Venarum, Neruorum, & Vaſorum excretoriorum, ideòque in illarum ſinum deponi ſerum ab Arterijs, & ſuperflvi aliquid à Neruis, quæ opinio valdè probabilis eſt, & uſibus Glandulis à Natura deſtinatis magis congrua.

IX. Hanc tamen doctrinam de Catarrhi origine ex ſanguinis latice in Glandularum ſubſtantiam rejecto ex Helmontio habemus, qui primus forſan Caput inſons à Catarrhi infamia vindicavit, ob quam tam ſæpè inurebatur. Hic enim Auctor licet motum ſanguinis circularem ignoraret, mente tamen concepit, id quod credebatur è Cerebro depluere nil aliud eſſe quàm laticem ſeroſum huc, & illuc delatum *à Spiritu impetum faciente, ac initio Vitali*, ut ipſe ait, nimirum è Corde, tanquam primo Impulſore, quin & ad Glandulas ipſas ablegari, quas non ut Vaſorum Pulvinaria eſſent, à Natura conſtructas fuiſſe aſtruit, ſed ad emunctionem laticis è maſſa Cruoris; Ac re vera hic latex ſeroſus Helmontij, præter alios uſus hunc habet potiſſimum, quod ſanguini ſocius, ac totum corpus pervadens ad variarum partium culinas evertendas inſerviat, & ſales diſſolutos combibendos, ut exinde per Glandulas excretrices extrudatur, & ſic tota cruoris maſſa de-

defæcatior evadat. In hunc finem in palato, lingua, faucibus, & naribus copioſas Glandulas Natura conſtruxit, ut ſanguis arterioſus, qui per Carotides ad Cerebrum deferri debet pro neruoſi ſucci, & Spirituum Animalium elaboratione, ſincerior reddatur, mucoſa parte per has Glandulas repurgata in ſtatu etiam naturali, quando alia ex parte conſtat eos qui ſunt emunctæ naris, nec multum Deſputores, lubricæ ſanitatis eſſe, ut referunt de Franciſco Galliarum Rege, qui cum eſſet ἀμυξώδης; aurium ulceri obnoxius fuit dum vixit.

X. Atque hæc quidem quotidiana per nares, & ex faucibus muci excretio ijs etiam qui ſatis commoda Valetudine fruuntur familiaris eſſe ſolet; cæterùm ubi Corpus cacochycum ſit, ac ſeroſus latex luxuriet, qui ſuopte genio promptus eſt ad concreſcendum, mirum non eſt ſi accedente Boreali Conſtitutione, qualis fuit de qua hic ſermo, tunc temporis graſſentur populariter Tuſſes, Rheumatiſmi, & quodcunque aliud morbi genus, quod in fluxionum cenſu reponitur, detenta in Glandulis vitiata, ac ſuper excedente lympha, non ex Naturæ providentia, quæ ſe hoc faſce levare ſatagens noxium humorem ad extrema detrudat, ſed ex mechanico partium artificio, ac particulari humorum textura, juxta varias Aeris alterationes, ea lege; ut decubitus ibi fiant, ubi maior eſt diſpoſitio ut humores detineantur. Neque id fieri in noſtris Corporibus magis miremur, quàm in Automate alioquin benè conſtructo, quod interdum ad quaſdam Aeris alterationes à ſolitò ſuo munere aberrat, & ab ignaro popello tamquam inſanum ridetur. Mira eſt autem, ac penè diuina vis Ventorum in Aere alterando; talem enim affectionem Aer poſſidet, qualem Ventus qui perflat, ac talis eſt Sanguinis diſpoſitio, qualis eſt Aer quem inſpiramus. Sic ut refert Vitruvius, apud Mitylenem (quæ Vrbs in Lesbo erat quidem maganificenter extructa, ſed non prudenter poſita,) cum flabat Auſter homines ægrotabant, quando Corus tuſſiebant, cum Septentrio, reſtituebantur in ſalutem. M. Varro quoque cum Romana Claſſis Corcyræ eſſet ac tota penè ægrotaret, *immiſſo feneſtris novis Aquilone, & obſtructis peſtilentibus, ſuos incolumes reduxit.*

XII. At quorſum tot ſpeculationes, inquiet aliquis? Vt juxta veram horum Affectuum Theoriam congrua medendi methodus inſtituatur, regeram ego; Vbi enim ingruunt hi morbi qui non è capite decidui, ſed ab humorum ſtagnatione pendent, illicò ad vehementia Cathartica, Inuſtiones Phænigmos, Cucurbitulas, ad Narcotica quoque, ac mille alia remedia ad materiam fluentem revellendam, intercipiendam, derivandam, ſuſpendendam quoque; ut putant, Ceratis capitalibus, confugiunt; Interim neglecta manet vera morbi cauſa, ad quam oppugnandam ſeriò, ac omnibus nervis eſſet incumbendum, ut poſtquam ſufficiens evacuatio eſt facta, uſu alterantium, ac naturalem ſanguinis texturam reſtituentium, fluidæ ſubſtantiæ æquabili tenore perſuos ductus curſum repeterent. Quot verò modis per Venæ ſectionem peccatur? Jam Phlebotomus veluti gla-

gladius Delphicus paſſim tàm in magnis,quàm in levibus morbis ſtringitur ad innoncètes Victimas ſæpiùs mactandas, quam graves effectus ingulandos.

XIII. Poſtquam Mundo innotuit circularis ſanguinis motus, Scopi equidem quos in morbis, qui ab humorum fluxione pendere ſupponuntur, ſibi propoſuerant Medici, non tanti ſunt ponderis ut creditur. Certè Intercipientia locum nullum habent, quomodo enim quis intercipiat materiam ad partem per Arteriam fluentem niſi Arteriam ipſam vinciat? neque enim jure poſtliminii, aut redhibitionis actione redire poteſt humor unde eſt egreſſus niſi per circulum. Revulſio verò per V. S. de Throno ſuo jam decidit; imò ſi ſtrictè loquamur, ferè nulla eſt, qui enim fiat, ut humor per Arteriam fluens per eandem poſſit revelli; Profectò ſi qua fit per V. S. Revulſio, per id ſolum tempus fit quo Vena eſt aperta, tunc enim Sanguis per Venam ſectam, ac pariter per proximam Arteriam quæ illi humorem ſuggerit, majori velocitate movetur quàm per alia Vaſa, illa verò clauſa, ceſſat hæc in velocitate inæqualitas, ut ingenioſiſſimè ad demonſtrationem uſque explicat Bellinus. Non ibo tamen inficias, quin diminuta ſanguinis copia minor humoris portio ad partem laborantem deferatur, & minus ſit ſanguinis ſtagnantis incrementum. Quanti autem ſit facienda per V.S. Revulſio, & quàm facilè quibuſdam imponat, qui hoc nomine inſcitiæ ſuæ velum prætendunt, explicat egregiè Andreas Cnoffellius in quadam ſua Conſultatione pro Io. Caſimiro Poloniæ Rege, cui ob immodicum hæmorrhoidalis ſanguinis fluxum laboranti cum magni nominis Medici frequentem ſanguinis miſſionem è brachio ſuaderent ad revellendum ſanguinem fluentem, ac ipſe acriter renueret; hæc ſcripſit verba, quæ ut potè elegantiſſima, & magni ponderis hic libuit apponere. *Et quomodo ſanguini ad peremptoriam medicæ Revulſionis citationem, dicam, & locum, ſcribere poſſumus, qui privilegio ſpeciali vitalitatis in circulum, & in ſe ipſum rediens cum ſpiritu ſuo hoſpite nullius loci, & temporis leges reſpicit, neque locum ſtandi ullum in univerſo corporis foro agnoſcit?*

XIV. Revellanda itaque eſſet ex quorundam animis, quibus altè inſedit hæc de vi Revulſionis per V. S. opinio, cum revera non niſi ad demendam plenitudinem conferat Venæ ſectio. Condonandum quidem aliquid Æmilio Pariſano, & Primiroſio, qui non aliam ob cauſam, ut ait Leonardus è Capua, in Harvæum Stylum acuerunt; niſi quia ſtante Sanguinis Circuitu viderent Revulſionem, per tot ſæcula adeò celebre præſidium, ferè penitus corruere, non ità verò noſtrorum temporum Profeſſoribus in tam clara luce cæcutientibus. Multum profectò *Hippocrates* Revulſioni in fluxionibus detulit, ut paſſim in illius Operibus videre eſt; locus tamen inſignis apud eundem extat qui Revulſioni videtur parùm favere. Ad ſiſtendum immodicum menſium fluxum jubet ille ut vincula injiciantur ſupra genua; verum quidem eſt, quòd præcipit quoque ut eodem tempore vinciantur brachia; nodum hunc ſolve-

re annifi ſunt Rorarius, & Fonſeca, ſed non planè ſatisfaciunt; meum ſanè non eſt hujuſmodi ſcrupos diſſolvere, meliori enim vindice dignus eſt hic nodus, proferam tamen quod ſentio. Quidquid ſit de efficacia hujus remedii, & num eventui reſpondeat, videtur *Hippocrates* mente attigiſſe motum ſanguinis perennem per ſuos ductus, multis enim in locis mentionem habet de ſanguinis ſtaſi, & interceptione Venarum, quam φλεβῶν ἀπόληψιν appellat; ut ergo fluxum catameniorum cohiberet, ſanguinis ſtationem, ſeu ſaltem remoram aliquam humoribus impetrandam curabat, tam in partibus ſupra, quam infra Cor, vinculis ad brachia, & femora injectis, nihil veritus quòd ligaturæ ſupra genua ad Uterum quicquam traherent. Ac re vera quid magis ex improviſo hæmorragias ſiſtit, quàm ſuperveniens animi deliquium cui neceſſariò conſectaria eſt Cordis à motu feriatio, ac eodem tempore ſanguinis ſtaſis?

XV. Sic autem ratiocinari nos cogit Divinum prorſus Inventum Circularis motus ſanguinis, quod unicum φαινόμενον in numeras diſcuſſit errorum tenebras, effecitque vt humani Corporis, cæterorumque Animantium, quibus præcordia finxit Divinus Opifex, vera, ac genuina Oeconomia innotuerit. Cor enim nectaris vivifici, quo Corpus univerſum ſuſtentatur, Promus, & Condus eſt habens ad latera Arterias, & Venas adminiſtras; Arteriæ è ſinixtro penu alimoniam depromunt, ac partibus omnibus, vel remotiſſimis diſpenſant. Venæ aſſidentes quod à nutritione reliquum fuit ſuis radicibus, tanquam manibus, recolligunt, & ad dexterum Cordis Condum comportant. Iiſdem Venis medio in itinere ſuccenturiant Venæ lacteæ, quæ novum commeatum ſanguini ſub forma candidi laticis refundunt, qui poſtea in Pulmonibus admirando artificio purpuraſcit. Hæc eſt Vitalis Facultatis vera, & naturalis Oeconomia, cui non parvàs ſuppetias fert Animalis Poteſtas, quæ pro beneficio purioris ſanguinis ad Cerebrum delati uberem ſpirituum influxum per nervos Cordi ſuppeditat ad illius motum perennandum. Sic binæ iſtæ Potentiæ, licet ſedibus, & regimine diſtinctæ, tanquam fœderatæ Provinciæ, ſibi invicem collata beneficia rependunt. Sicuti autem in Civitate benè conſtituta, quo uſque legibus ſuus vigor perſtat, ſumma tranquillitate degitur, iis autem peſſundatis, turbarum plena ſunt omnia, ita in humano corpore Circularis motus ſanguinis lege ſervata, ſarta tecta Valetudo eſt, ea verò infracta, ſuſque deque aguntur omnia, ac inteſtinæ ſeditiones ſubſequuntur.

XVI. Quamvis autem Lex iſta, quam primus tulit Haruæus, vel cujus prima fundamenta jecere Itali noſtri, ut Andreas Cæſalpinus, Realdus Columbus Cremonenſis, pro rata, imò ſacra habeatur, non defuit tamen qui nuper legem hanc abrogare contenderit; is fuit Homobonus Piſo Medicus Cremonenſis, qui edito libello ſub titulo *Vltionis Antiquitatis* Circularem ſanguinis motum tanquam Recentiorum Commentum traduxit. Hic mihi non vacat ejuſdem rationes, ac fundamenta ex-

expendere, ſolùm hoc innuam, quòd illius primum argumentum ab hujus legis inobſervantia petitum (eò quodam Medicorum quotidiana praxis, præcipuè circa uſum V. S. ſuppoſitæ doctrinæ de ſanguinis circuitu quicquam non reſpondeat) Profeſſoribus incuriam exprobrat, quod equidem verum eſt, ac maximè dolendum, cùm innumeri penè ſint, qui paſſim crepent hunc circularem ſanguinis motum, ſed poſt modum, vel ob inſcitiam, vel oſcitantiam, non benè penſitatis iis, quæ ex tali principio conſequuntur, operibus tollant quod magnifico verborum apparatu ſtatuerant. Verùm cum huic malo medelam aliquam apponere ſit neceſſe, Profeſſor in hac Civitate mihi jamdudum conjunctiſſimus Opus jam molitur, cui hunc vult eſſe titulum. *Rationarium Medicum Sæculare, quo ſummatim, ac veluti facta ſupputatione apparet quid lucri ex celebrioribus Inventis Anatomicis hujus Sæculi Arti Medicæ, tàm quo ad Theoriam, quàm quoad Praxim acceſſerit.* Habent Mercatores ſua Rationaria, ſicuti & diligentes Oeconomi, habent & Principes, ut olim Auguſtus, qui diuturnæ valetudinis tædio Rationarium Imperii Senatui tradidit; non abs re forſan erit ſi Medica Reſpublica Rationarium ſuum habeat, quod monſtret quantum Medicinæ pomeria ampliarit hoc noſtrum fortunatiſſimum Sæculum, & quod ſimul pro ſaniori medendi methodo inſerviat. Hujus operis editionem uſque ad finem hujus Sæculi animus illi eſſet differre, ſpe forſan quòd novo àliquo Invento Sæculum hoc coronetur, cum adhuc vivant multi egregii Viri novarum rerum Repertores, inter quos Celeberrimus Malpighius, qui Romæ nunc degit ad Pontificiæ Valetudinis cuſtodiam; verùm ego non deſino Collegam hunc meum urgere, ut ad meditata ſeriò incumbat, ac utinam eo uſque illi fata Vitæ lineam protendant, ut Opus hujuſmodi ad umbilicum deducat. Verùm è Diverticulis in viam.

XVII. In iis ergo Affectibus, qui ab humorum fluxione fieri ſupponuntur, iterata V. S. ad tot ſcopos implendos totum corpus depeculatur, & morbi cauſam per ſæpè deteriorem efficit. Ubi enim Vaſorum plenitudini quæ vires premit factum fuerit ſatis, ſeu ad humorum Orgaſmum ſufflaminandum ſi ad ſit, ſanguinis ſufficiens copia detracta fuerit, ſatiùs profectò eſſet iis hærere remediis quæ ſanguini debitam craſin reſtituere nata ſint. Certè in hac hyemali Conſtitutione Catarrhis obnoxia repetita V. S. non adeò ſalubriter ceſſit. Multos Pleuriticos certò ſcio inopinato periiſſe, poſtquam bis, vel ter ſecta fuiſſet Vena. Præ cæteris pius Sacerdos firmi alioquin habitus ex Pleuritide laborans, poſtquàm tertia vice detractus eſt ſanguis, eadem die interiit. Non ſolùm autem turpis eſt calamitas, ægrum epoto medicamento occidere, ut aiebat *Hippocrates*, ſed etiam ſi detracto ſanguine paulò poſt intereat. Senioribus verò in hac tam rigida tempeſtate periculoſum fuit Sanguinem etiam ſemel detrahere. Nobilis mulier nonagenaria, ex Pleuritide ſpuria decumbens, cùm inſtaret ut ſibi tunderetur Vena, ac ego renuerem, alter Medicus accer-

ſitus

ſitus illi morem geſſit, & citiſſimè eam ſuſtulit.

XVIII. Ut conſtet quali cautione in Senum regimine ſit procedendum quotieſcumque ab aliquo Rheumatico Affectu premantur, in Boreali præſertim Conſtitutione, inſignem oppidò, ac notatu dignam *Hippocratis* hiſtoriam hic lubet apponere. *Halicarnaſſenſis qui in domo Xantippi diverſabatur aurem hyeme dolebat, & caput non mediocriter; erat autem Annorum circiter* 50. *Vena ſecta eſt juxta Mneximachum, læſum eſt caput evacuatum, ac perfrigeratum, non enim facta eſt ſuppuratio. Phreniticus factus eſt, & mortuus.* Tot circunſtantias hic appoſuit *Divinus Præceptor*, ut credi poſſit hiſtoriam hanc plus continere in receſſu, quàm in fronte; rarò fit, nec ſcio quòd alibi in ullo ægrotante annorum numerum definierit *Hippocrates* conſideranda igitur erant ætas ad ſenectutem vergens, Anni tempus hyemale, humor peccans craſſus nempe, ac frigidus, ætati ac tempori congruens, qui obſtructionem faceret, ac tenſionem in parte, atque hinc dolor; ex alieno præſcripto (mentionem enim facit curantis Medici, quod illi non adeò familiare) miſſus eſt ſanguis, at quònam eventu? perfrigeratum eſt cerebrum, ſubſequente caloris nativi necroſi, ac prohibita eſt ſuppuratio; neque enim tanquam parergon, ut ait Valleſius, adiecit *Hippocrates* illa verba, *non facta eſt ſuppuratio* perniciosum enim effectum ex intempeſtiva V. S. ſequutum innuere voluit, prohibitam ſcilicet humoris maturitatem. Lethargicum autem potiùs, quàm verè Phreniticum factum fuiſſe interpretatur Valleſius, cùm in libris Epidemiorum quoſcumque; delirantes Phreniticos Senex Cous appellare conſueverit.

XIX. Sæpiùs quoq; mihi advertere obtigit, quòd in hac Rheumatica Conſtitutione, ſi febre ſupervenienté miſſus fuerit ſanguis, deterior factus fuerit affectus, ac etiam quandoque cum funeſto eventu. Ut plurimùm ubi Catarrhi urgent, vel in pectore, vel quacumque alia parte, ſi febris ſuperacceſſerit, multis ex Profeſſoribus ſolenne eſt ad Phlebotomiam, tanquam ad ſacram Anchoram, confugere. An tùm Navis ſecurior? Periti Nautæ ventis etiam adverſis aliquandò utuntur ut Portum fortiter occupent: Febris autem non tam horrendum eſt Monſtrum, quod etiam à perito Artifice ſub jugum mitti nequeat, nec ſine aliquo emolumento. Eſt ubi Febris ſanguinis miſſionem hortetur, eſt etiam ubi dehortetur; ſed opus eſt Dioriſmo. Si nimis deniam compagem ſanguis adſciverit, & ad ſtaſim aptus vel in pectore, vel in capite reſtagnet, ſi febris poſtmodùm accendatur, vel parcè, vel nullo modo ſanguis mittendus; ſæpè etenim Naturæ ipſi manu gladium abripimus quò morbum ſe ſola potuiſſet conficere; ſi verò contrariam diatheſim ſanguis habeat, & ob orgaſmum aliquem ad διάχυσιν, ſeu diffuſionem promptior ſit, febris ſuperaccedens V. S. hortatur. Locus eſt inſignis apud *Hippocratem* quem hic referre non abs re fuerit. Quicumque *derepente obmuteſcunt, ſi ſine febre fuerint, ipſis Venam ſecato.* Solenne eſt *Hippocrati* in libris Epidemio-

rum illud verbum adjicere ἀπύρετος magni enim ponderis ad rectam curationem eſt hæc conſideratio, non Affectus ſit cum febre, vel ſine febre; non ſolum enim à febris præſentia, ſed etiam ab ejuſdem carentia deſumendæ ſunt Indicationes, ut in hoc loco *Hippocrates*, qui tamen interpretandus, vbi craſſi humores Naturam onerent, ac periculum ſit ne calor innatus ſuffocetur. Videant ergo quantum à Via quam trivit *Hippocrates* deflectant qui à Febre alicui Affectui ſuperveniente illicò oblatum ſibi ſcopum tundendæ Venæ ad ravim uſque conclamant.

XX. Præ oculis itaque ſemper habenda Anni Conditio; etenim ſicuti in maxima frugum abundantia, *Annus eſt, non Terra quæ fructificat*, ut ait Theophraſtus, ita in quibuſdam temporibus non particularis Corporum diſpoſitio, ſed Anni Conſtitutio ea eſt quæ morbos progerminat; attentè id circò obſervandum quam Diatheſim ſanguis aſciſcat, ſive id in ſenſibiles qualitates, ſivè in inſolita effluvia è Terra expirantia referre placeat, & quænam remedia proſperum ſortiantur eventum; ſæpé etenim fit, quemadmodum ſcitè advertit Tho: Sydenham, Morborum Epidemicorum accuratiſſimus Scriptor, ut qua methodo quis morborum quaſdam ſpecies fœliciter curaverit, vertente Anno, eadem methodo deteriores reddat, quare idem Auctor ingenuè fatetur, ſe numquam ſatis caviſſe, ne qui primi ſe illius curæ commiſiſſent, vita periclitarentur, donec multiplici obſervatione, ac perſpecto morbi genio, ad veram Curationem recto pede procederet. Sic Phlebotomia, quæ aliàs in memoratis Affectibus ſalubris eſſe conſueverat, in hac Conſtitutione non inſignem operam præſtitit, quod procul dubio referendum erat in prægreſſam antecedentis Anni Conſtitutionem frigidam, ac nimboſam, & ſubſequentem hyemem nimis horridam, ob quam adeò craſſam compagem ſanguis contraxerat, ut ſi plus æquo detrahetur ſanguis, & calor innatus labefactaretur, humores ad motum ineptiores redderentur, ac faciliùs concreſcerent. Talem autem fuiſſe ſanguinis texturam ejuſdem ſanguinis conditio multam pultem in ſuperficie præ ſe ferentis, nec non multi Polypi in diſſectis Cadaveribus, ac denatis ex Catarrho intra cordis ſinus, & ipſa Vaſa ſanguifera reperti ſatis demonſtrarunt.

XXII. Frequens autem hiſce temporibus in demortuis ex repentino caſu Polyporum obſervatio, ſi non aliud, id ſalem præſtat, quòd vera quorundam Affectuum cauſa innoteſcat, & culpa vacare credatur Medicus, ſi monſtret quam mala Beſtia cubet in Præcordijs. Id prætereà conſequimur, ne diverſa morborum nomina nobis imponant; Syncope enim Cardiaca, Catarrhus ſuffocativus, & Apoplexiæ ſpecies quædam non aliam perſæpe agnoſcunt cauſam, quàm polypoſas concretiones in Corde, vel in Vaſis ſangui feris ſtabulantes. P. Salius particulare caput de Syncope Cardiaca inſtituit, aitq; illam fieri ex ſanguine in Venis, & Arterijs coaleſcente, ſic caſum refert Puellæ ſubita morte extinctæ, cujus Cadavere diſſecto ex Arteria magna ſanguis concretus eductus eſt, non

aliter

aliter quàm gladius è vagina extrahi ſolet. Refert quoq; Riverius Puerum 5. annos natum ex catarrho decumbentem, poſtmodum lypothymia correptum ſubitò interijſſe; aperto verò Cadavere, in ſinixtra Cordis auricula materiam craſſam, & compactam repertam fuiſſe, quæ, ut ipſe ait, laridum coctum referret, cui Polypi nomen non indidit hic Auctor, cum nondum in Microcoſmico Erythræo Polypos expiſcata eſſet Anatomicorum ſolertia. Nuper apud nos Vir ſexagenarius, præpinguis habitus, ſubita morte oppetijt, diſſecto Cadavere ad explorandam mortis cauſam, ex Pericardio ferè duæ libræ concreti ſanguinis extractæ ſunt, ac in Trunco Arteriæ magnæ aſcendentis inuentus Polypus lacertulæ longitudinem & magnitudinem referens. Intercepto itaque ob hujuſmodi extranea Corpora ſanguinis in orbem itu, ac reditu, & mutuo inter Cor, & Cerebrum interrupto commercio, non ſuggerente Corde ſanguinem Cerebro per Arterias pro ſpirituum Animalium generatione, nec Cerebro Cordi ſpiritus Animales ad perrennandum illius motum (quando Cordia motu nullæ ſunt feriæ) neceſſe eſt, ut ſubitus ſubſequatur interitus. Caſus autem hujuſmodi vel à Syncope cardiaca, vel à Catarrho ſuffocativo, vel etiam ab Apoplexia fieri dicamus, parùm refert. Binas Apoplexiæ ſpecies ſtatuit Heurnius, unam quam parvam appellat, ac ait fieri ob φλεβῶν ἀπόληψιν idest; ob prohibitum ſanguinis in Cerebrum influxum, alteram magnam ob interceptum ſpirituum Animalium è Cerebro efluxum. Tres verò Apoplexiæ ſpecies ex *Hippocratis* doctrina tradit Martianus, quas tamen in eſſentia convenire, & à ſanguinis ϛάσιως pendere autumat, quæ quidem ſanguinis ſtatio à Polypoſo craſſamento induci poteſt, cujus generatio, ut ut non ſit momentanea accedente tamen aliqua cauſa quæ ſanguinem in motum rapidiorem cieat, & præexiſtente prava totius maſſæ ſanguineæ diſpoſitione ad grumeſcendum, mirum non eſt ſi ſanguinis ſtagnationes ex improviſo contingant, ac interrupto ſpirituum vitalium radio, qui à Corde jugiter influunt, Cerebrum, Lunare Sydus Microcoſmi, Eclypſim patiatur. De hac Apolexiæ ſpecie, in qua morbi cauſa eſt extra Cerebrum, pluribus in locis agens *Divinus Præceptor*, in libro de Morbis hæc habet ipſa verba, quæ ut pote notatu digna, & ſanguinis circuitum adumbrantia ex nativo fonte huc transferre placuit αἱ φλέβες ἐπὴν ἐς ἑωυτὰς ἑρύσωσι φλέγμα, ἀνάγκη ὑπο ψυχρότητος τοῦ φλέγματος, τὸ αἷμα ἱϛάναι μᾶλλον νῦν ..... μὴ κινευμένου δὲ τοῦ αἵματος οὐχ οἷόν τε μὴ οὐχὶ, καὶ τὸ σῶμα ἀτρεμίζειν, καὶ κεκωφῶσθαι. idest; *poſtquam Venæ pituitam in ſe ipſas traxerint, neceſſe eſt præ pituitæ frigiditate ſanguinem tunc magis ſiſti .... dum autem ſanguis non movetur, fieri non poteſt ut non etiam corpus quieſcat, ac torpeat.*

XXII. In Apolexia, ac preſertim ubi in Paralyſim degenerat, ſæpiùs obſervavi, modò loquelam amitti voce ſuperſtite, modo utrumque, quod quidem obſervatione dignum, tum ad prognoſim, tum ad curationem; non enim idem ſunt deſtitui loquela, ac voce diſtitui. αὐδὴ loquelam ſignificat, φωνὴ vocem, quæ duo diverſis

diverſis organis perficiuntur, ſermonis enim Lingua eſt dædala, vocis autem Larynx, & Trachea. Obſervatio Doctiſſimi VVilliſii eſt, ad gravis vocis efformationem truncum aſperæ arteriæ deprimi, ad vocem autem acutam effomandam ſurſum attolli, quem motum alternum præſtari ait à ramulo nervi recurrentis cartilagineos annulos deorſum trahente, & à nervo altero à plexu paris vagi eoſdem ſurſum attollente; ſic exolutis nervis ad linguam pertingentibus ἀναυδία ſubſequitur, ἀφωνία verò ſi exolvantur qui ad Laryngem, & Tracheam dimittuntur; poterit ergo aliquis eſſe ἄναυδος, & non ἄφωνος, ut muti, ac infantes recens nati, qui ſonos edunt licet non articulatos, non tamen è converſo poteſt eſſe quis ἄφωνος, & non ἄναυδος. Quare *Hippocrates* in hiſtoria Pythionis, qui poſtea die 10. mortuus eſt, ſcripſit hæc verba. *Circa veſperam omnia exacerbata ſunt,* ἄναυδος, ἄφωνος Loquela deſtitui malum quidem ſignum eſt, pernicioſius verò etiam voce privari, idcirco *Divinus Præceptor* ut peſſimum Pythionis ſtatum indicaret has binas voces appoſuit. Æquè verò tam Aphonia, quàm Anaudia fieri poſſunt tum ob exolutionem, tum ob convulſionem; procul dubio in Pythione aphonia convulſiva erat, nam die 6. dolores vehementes ipſum tenebant; in hoc itaque diſtinguuntur, quod Aphonia quæ intenſione conſiſtit, fatalis eſt ad crudeliſſimam mortem, quæ verò in exolutione, moriendi ſenſum adimit, ut ait Doctiſſimus Duretus. Cum itaque tam ob nervorum, & muſculorum vocalium tenſionem, quam ob laxitatem; fieri poſſit aphonia, quotieſcumque illa appareat, diligenter advertendum num convulſoria ſit, vel exolutoria, ut apta remedia præſcribantur, τάσις enim, & λύσις contrarii ſunt Affectus. Sæpè autem fit, ut ſi in maligna febre aphonia ſuperveniat, ad aliquam excuſationem apud vulgus aucupandam ſoleant nonnulli magna utique confidentia pronunciare; ægrum apoplectico inſultu correptum fuiſſe, cum tamen aphonia illa convulſiva ſit; perrarò enim in acuta febre aphonia apopletica ſuccedit, quod tamen aliquandò obſervatur, & qualem caſum nuper habui præ manibus. Vir enim robuſti alioquin, habitus poſt 12. paroxiſmum Tertianæ febris factus eſt ἄναυδος, καὶ ἄφωνος, reſoluto eodem tempore brachio, & crure dextro; ac jam vocem ex integro recuperavit, ſed nondum perfectum ſermonem. Narrat Foreſtus Textorem quendam ob leve vulnus in extremitate pollicis in dextra manu obmutuiſſe, quem veluti linguæ paralyſi affectum à ſe curatum ait, ego autem pace hujus Celeberrimi Viri, crediderim obmuteſcentiam illam ortam fuiſſe potiùs ex convulſione linguæ, nam æger ille, & nutu, & ſcripto, ut idem Auctor refert, indicabat ſibi linguam tanquam filo conſtringi.

XXIII. Atque hi quidem vagabantur affectus ob ſuperiùs memoratas cauſas, quibus addendum, quòd cum Anni prava Conſtitutione conſpiraverat rei Annonariæ penuria, quæ ſola potis eſt craſſis humoribus corpora infarcire, ob prava alimenta, ac præcipuè ob uſum leguminum, quæ

quæ ſupte natûra ægrè coquuntur, unde Cacochymia; propterea urgente frugum inopia, cautè urſurpanda magna remedia, præſertim in Popularibus, quod in Praxi diligenter obſervandum. Sicuti enim ex *Hippocrate* difficulter ferunt purgationes qui pravo utuntur cibo, eò quòd illorum Corpora, ut Galenus interpretatur, citò exolvantur, vel ob Syncopem Stomachicam, in quam facilè incidunt Cacochymici ubi purgantur, ut Heurnius, haud ſecùs per V. S. quoque in ſummum diſcrimen adducuntur, uti frequenti obſervatione mihi compertum. In quibuſdam Oppidis hujus Ditionis, ac præcipuè Caſtrovitri, & Scandiani, idem accidiſſe accepi, quod apud Ænum Civitatem Thraciæ ob Annonæ caritatem eveniſſe ſcripſit *Hippocrates*, ut multi ob uſum leguminum, ac Ervi præſertim, in Crurum exolutionem inciderint. In hujuſmodi ergo Calamitatibus cautum eſſe oportet Medicum, nec adeò liberalem in profundendo humano ſanguine, uti quibuſdam aliis temporibus. Ad has itaque Circumſtantias, & præcipuè ad Anni Conſtitutionem, tanquam ad Verſoriam, mentis acies potiùs convertenda, quàm ad decerpendum ex libris, generales morborum Curationes, ne vetus Parœmia obtrudatur, *Nauta ex libro*.

XXIV. Quare autem Plebs Urbana in hac Conſtitutione prædictis Affectibus magis obnoxia fuerit, quàm Agreſtis, id forſan factum crediderim, quòd Ruſticana gens vitam actuoſiorem degens, ſanguinem magis fluxilem haberet, ac minùs aptum ad ſtagnationem, ſeu quòd in Rurali Epidemia in altera mea Diſſertatione deſcripta, febres diuturnæ, quæ agreſtem populum exercuerent, vicem Criſeos ſuppleverint, ſanguinis fæculentias ſenſim repurgando, ac ad meliorem craſim totam maſſam humoralem perducendo.

XXV. Circà Æquinoctium cœpit frigus miteſcere, ac tam ſubita facta eſt permutatio ab intenſo frigore ad immoderatum æſtum, ut ab Æquinoctio uſque ad Martii finem calor haud multum diſtaret ab æſtivo, Solo in occaſu flammeo apparente, non ſecùs ac Auguſto menſe; ſubſecuta quidem poſtmodum Aprilis menſe aliqua caloris remiſſio, ſed firma ſemper, & conſtans perſtitit ſiccitas, ſereno, ac præludo Cœlo; cùm itaque nulli prorsùs imbres per totum Aprilis menſem decidiſſent, non lenis timor omnes corripuit de Anno parum frugifero; non modici tamen ſolaminis erant Plantæ omnes fructiferæ floribus paſſim albeſcentes, quæ fructus tum præcoces, tum horæos abundè pollicebantur, uti re vera contigit, hoc Anno laboranti Cereri ſuccenturiante Pomona. His addebatur quòd calor non proportionatè ad Solis acceſſum augeſcens ſiccitatem in dies auctiorem reddebat, quare toto Vernali tempore Terra non minùs arida, ac dehiſcens viſebatur, quàm cum *findit Canis æſtifer arva*. Perſeverante pariter Majo menſe hac arida Conſtitutione, niſi identidem, ac ſporadicè modicis imbribus delapſis, magna herbarum inopia hoc Anno laboratum eſt, fabis quoque ac omnibus ferè leguminibus ob humidi

defectum areſactis, exigua quoque ſpe ſuperſtite, quòd eandem ob cauſam triticea meſſis ad bonam frugem perduci poſſet.

XXVI. In hac Vernali tempeſtate, ac præcipuè in prima Veris parte, ijdem pectoris morbi, non adeò tamen graves, ut hyeme, perſeverarunt. Sub finem autem Veris Tertianæ febres, tamquam ſpicilegium prægreſſæ meſſis, caput denuò extulerunt. Nunquam apud nos Annus Scabioſior viſus eſt, omnibus ferè Vrbanis, ac Ruricolis quoque, fœda ſcabie laborantibus, quæ neque ad iteratas purgationes, neque ad repetitas Phlebotomias quicquam miteſcebat; Sanguis qui ſecta vena educebatur multum ſeri flavi præferebat, ac Vrinæ valdè coloratæ apparebant. Haud ſecùs quàm Anno elapſo magna fuit Animalium ſtrages, ac Pecudum præcipuè, ita ut Ovillus grex totus penè deletus fuerit.

XXVII. Quoniam nullus Morbus adeò popularis aſt ac Scabies (ſi tamen illam in Morborum Claſſe licet reponere, quando Hippocrates ſcabiem turpitudinem potiùs quàm morbum appellat, & Plato malum vocat mixtum ex dolore, & voluptate, ac propterea græcè dicitur πάθος γλυκύπικρος) quoniam inquam, nullus affectus adeò familiaris eſt, & qui medicos conatus magis eludat, ut hinc anſam captarit Helmontius vulgarem Medicorum praxim traducendi ſub titulo *Scabiei, & Vlceris Scholarum*, perfricemus paululùm, ſi licet, hoc Vlcus. Ingenuo pudore profectò fateri licet, nihil ferè laudis Medicinæ Profeſſoribus ex Scabiei curatione accedere, imò non rarò ijs palmam præripi à ſuperveniente Vetula, quæ ſolo linimento interdum præſtat, quod magna remediorum ſupellectile præſtitiſſe non potuerunt qui morbos Herculeos ſe perdomuiſſe deprædicant, quin interdum, ut ait Poeta.

Inque ipſos ſæva medentes
Erumpit clades, obſuntque Auctoribus Artes.

Quam labem omni ſtudio, ac juxta omnes Politicæ regulas a ſe debet arcere ex Galeni conſilio quiſquis Medicus, nam Scabies, ut idem ait, cum deformes reddat quoſcumque tenet, multò magis Medicum Clinicum deformem, & horrendum efficit, cui hac fœditate laboranti obtrudi poſſit dictum illud Poetæ Tragœdi, quod affert Plutarchus.

Ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων,

ideſt *Alijs medens, at ipſe ulceribus ſcatens.*

XXVIII Scabiei curationem ſolis topicis eſſe perficiendam, ablegatis omnibus internis remedijs, quæ Corpora in caſſum fatigant, vult Helmontius; obſervans enim quàm facili negotio Corpus exactè ſanum ex ſolo contactu alicujus Scabioſi inficipoſſit, credidit Scabiem pendere à pravo Cutis fermento, quod ejuſdem alimentum corrumpat, nequaquam verò ab interno Viſcerum vitio, quare ſolis topicis ſuadet abigendam; aſt hujuſmodi opus periculoſæ plenum aleæ meritò cenſetur. Ballonij itaque celeberrimi Practici conſilio hærere placet, qui cum dioriſmo procedens explicat ex mente Hippocratis quando Scabies ſit morbus, & quando abſceſſus, hoc eſt rectam ſemitam indigitat, qua Medicus certo pede ad

Scabiei curationem procedat; lubet autem hic ipſum Hippocratis locum afferre. *Impetigines, & lepra, & vitiligines albæ quibus quidem Juvenibus horum factum eſt, aut paulatim conſpectum multo tempore augeſcit, his non putare oportet abſceſſum eſſe, eam papularum eruptionem, ſed morbum; quibus verò horum aliquid eſt factum multum, & derepente, hoc ſanè fuerit abſceſſus.* Hunc locum pariter obſervans doctiſſimus Mercurialis, *Quid ſit*, ait, *abſceſſum eſſe, & non morbum, atque è converſo, non omnes intelligunt.* Scabies itaque, alijque cutanei affectus in morborum claſſe ſunt receſendi quando paulatim fiunt; quando verò confertim, ac præcipuè poſt gravem aliquam ægritudinem, non morbi nomine, ſed Ἀποςάσεως inſigniri debent. eſt ergo in Scabie, ubi liceat ſolis topicis incumbere, ait Ballonius, cum nimirum Scabies eſt ſolius Cutis morbus, eſt etiam ubi neceſſe ſit internis partibus proſpicere uſu purgantium, & alterantium, ac nefas ſit ſolis topicis Scabiem exterminare velle, hoc eſt cum Scabies eſt alterius morbi ſoboles, ut in Cachexia.

XXIX. Chronicorum affectuum eam eſſe naturam, ut qui *hyeme augeſcunt æſtate deſinere ſoleant, qui vero æſtate hyeme finire debeant*, ſcripſit Hippocrates. Hanc autem eſſe Scabiei indolem, ut hyeme luxuriet, ac magis ſæviat, æſtate verò euaneſcat, ver ſaltèm miteſcat, jam norunt omnes. Quando igitur Scabioſus aliquis curandus ſuſcipitur, liberè proteſtandum eſſet, non inſtitui curationem niſi ut faciliùs æſtivo tempore tam fœdus morbus extirpetur, atque hanc eſſe hujus peſtis naturam, apud nos ſaltem (de lepra non loquor morbo Ægyptijs endemio, ut refert P. Alpinus, ob aquam cœnoſam, & ſalitos piſces, quorum uſus apud illos valdè familiaris eſt) ut æſtivi caloris beneficio faciliùs, quam cichoraceis abigatur; ſatis abundè teſtante experientia, quòd nulla prævia purgatione, vel Phlebotomia, ulloque alio remedio, quotquot agreſtes per hyemem ſcabie laboratint, ſuperveniente æſtate, non ſecùs ac Angues, pſoræ exuvias deponant, ac illis niteat *aſſiduo curata cuticula Sole.* Verum hujuſmodi proteſtatio ad avertendam calumniam quandoque non ſatis eſt. Laborabat olim F. Petrarca ſicca ſcabie, ut ipſe refert, ac poſtquam à medicamentorum diuturno uſu ſe fruſtra exhauſtum videret, Medicos, quibus ex ſua natura infenſus erat, objurgare cœpit, ac ijs reſpondentibus, expectandam eſſe Æſtatem, ira percitus eoſdem dimiſit his verbis. *Ego autem neque Medicis credo, neque ab Æſtate ſvero quicquam, ſed ab illo de quo ſcriptum eſt. Æſtatem, & Ver tu plaſmaſti.* Pſoræ itaque potiſſimum remedium ab æſtivo calore pendet, qui potis eſt novam craſim in maſſam ſanguineam inuehere, ac illam particulis ſpirituoſis ſaturare, quo pacto Acidum illud luxurians, quod cutem exarabat, infringitur. Purgationes itaque ut ut repetitæ, iteratæ V. S. illitiones, Balnea, & omnis Medicus apparatus perſæpe præſtare nequeunt quod ſolus Aer æſtivus. Cùm hoc Vere cuidam Docto Amico meo levem

purgationem ad ſanandam Scabiem, qua vexabatur, præſcripſiſſem, nec ideò melius haberet, ac illo urgente quid agendum ſupereſſet, per locum remedij loco dictum illud Satyrici adduxiſsem.

Durate, atque expectate Cicadas, ille ad me converſus, & Tu quoque, inquit, ad græcas Calendas honorarium expecta.

XXX. Vtriuſque caſus duo habemus natatu digna exempla apud *Hippocratem* in libris Epidemiorum, quæ hic lubet afferre. *Latæ puſtulæ non valde pruriginoſæ, quales Simon habebat hyeme, qui ubi ad ignem inungeretur, aut calida lavaretur, opem ſentiebat. Vomitus non proderat.* Manifeſtum ſpecimen hic habemus Scabiei cum morbus eſt; nam ex facta inunctione, vel in ipſa hyeme, opem ſentiebat; ſi enim Scabies illa fuiſſet abſceſſus, ac alterius morbi productum, non ſolum ex intempeſtiva unctione nil opis ſenſiſſet, ſed gravem noxam expertus fuiſſet. Obſervanda quoque illa verba. *Vomitus non proderat*; ſignum evidens, Corpus illud fuiſſe ſanum, ac totum vitium in externis corporis partibus extitiſſe. Corpora ſana difficulter ferre purgationes effatum eſt ejuſdem *Hippocratis*, qui pariter ubi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore naſcuntur, præcipit ut dejectiones inſpiciantur, quæ ſi ſint ſimiles ſanis, ait tutum eſſe corpus alere, ſin minùs purgationem inſtituendam; fieri enim poteſt, ac ſæpenumerò contingit, ut Corpore ſano intus exiſtente tubercula in cute progerminent.

XXXI. Exemplum aliud Scabiei, prout Abſceſſus dici mereretur ſequens eſt. *Homo quidam Athenis prurigine toto corpore vexabatur, & Cutis craſſa erat & velut lepra aſpectu; huic nemo opitulari potuit; tranſgreſſus ad Melum, ubi ſunt calidæ Balneæ, à prurit u quidem, & Cutis craſsitudine liberatus eſt, ſed hydropicus factus mortuus eſt.* In hoc caſu certè affectio illa pruriginoſa abſceſsus erat, ac fructus morboſæ radicis in Viſceribus implantatæ; vel immoderatè, ut putat Valleſius in Commento, aquis illis thermalibus uſus fuerit homo ille, ut ſuffocato innato calore ceſſarit illa peccantium humorum excretio ad cutem ablegari ſolita, vel, ut veriſimiliùs interpretatur Martianus noſter, aquæ illæ ſulphuratæ eſſent, ac propterea, ut idem ait, *denſata à balneo cute humores pruritum excitantes ad Hepar retrocedentes ſcyrrhum induxerint*, ex quo factus fuerit hydropicus, ſatis ſit quòd illi magis conſultum fuiſſet, proſpexiſſe ad id quod latebat intus, quàm quod in cute apparebat.

XXXII. Ut ad rem noſtram hactenus dicta applicemus, popularis hæc Scabies in Claſſe abſceſſuum profectò erat collocanda, ut pote productum præcedentis Conſtitutionis nimis pluvioſæ, nec non & pravi victus ob Annonæ caritatem; ſic refert *Galenus* ſua ætate cùm plurimas Romano imperio ſubditas gentes vexaret fames, ac frugibus omnibus in Urbem aſportatis, Agreſtes, quibus relicta fuerant ſolùm ὄσπρια καὶ χέδροπα, ac etiam in exigua copia, ut fruticum germinibus, & bulbis veſci cogerentur, omnes ſub Veris finem

à va-

à variis cutaneis affectibus conflictatos fuiſſe, quorum alii Eriſipelas referrent, alii herpetem, & alii pſoram, impetiginem, & lepram. In hac itaque noſtra populari Scabie ſolis topicis fidere tutum negotium non erat, & quotquot ſive ſponte, ſive alieno conſilio Scabiem Vnguentis antipſoricis abigere tentarunt, id ſuo periculo ſunt experti. Rem oppidò notatu dignam hac occaſione mihi obſervare obtigit. Novi multos, qui tædio hujus fœdi morbi Unguentis Scabiem exterminare etiam in ipſo Vere tentarunt, ſed poſtmodum Scabie retropulſa febre, correptos Urinas nigras, & fuliginoſas illicò reddidiſſe; cùm autem uſu remediorum humores ad cutem propellentium reproduceretur Scabies, Vrinæ ſanis ſimiles reddebantur; denuò autem retrocedente Scabie, vel rurſus erumpente, hæc reciproca in Urinis apparebat mutatio; quamvis autem hujuſmodi Urinæ cum parva febre, quæ malignitatis ſpeciem aliquam præferret, me ſuſpectum non parum haberent, ſollicitus tamen circa Scabiei reproductionem ſemper bonam ſpem alvi, & quotquot habui præ manibus vidi tandem à morbo ſuperſtites. Animo autem verſans quare ad Scabiei retroceſſionem Urinæ redderentur fuliginoſæ, id fieri poſſe credidi, quòd Acidum in Cute luxurians, & Pſoram efficiens, ob factas illitiones haud amplius expirans, à Venis reſorptum, & cum Alchali ſanguineo permixtum ſerum ſanguinis atredine infuſcarit, non ſecus ac quando limpida Vitrioli ſolutione cum infuſione gallæ permixta, atramentum conficitur. Pro regeneranda vero Scabie non ſemel, nec ſine proſpero eventu uſus ſum remedio à Zacuto Luſitano propoſito, & ab Etmullero, commendato jubendo, ut æger, cui retroceſſiſſet Scabies, decumberet in linteis ab aliquo Scabioſo infectis. Remedia porrò quæ magis ex uſu fuere, ſi non ad Scabiem extirpandam, ſaltem ad eam moderandam, ut ſuperveniente æſtate faciliùs aboleri poſſet, fuere præſertim ea quæ ex Viperis parantur, quibus multos vidi fœliciter ſanatos. Ubi liceat igitur internis remediis uti ad Scabiem radicitùs extirpandam, nihil profectò conſultiùs quàm ad diaphoretica confugere, non ſecùs ac fit in lue gallica; ſicuti enim inter hos duos Affectus magna eſt cognatio, ita eadem ferè methodo curandi. Sic Heurnius ad Pſoram debellandam, purgatis prius noxiis humoribus, ligni indici, ac Salſæ decoctum valdè commendat; ait enim quòd hoc remedio facile expirat concepta in habitu Corporis contaminatio.

XXXIII. Horrent nonnulli in Scabie, aliiſque cutaneis affectibus, cane pejus & angue Viperina remedia, veriti ne excedens caliditas & uſtionis nota Hepati, & toti maſſæ ſanguineæ imprimatur; aſt ego magis horreo nimium refrigerantium uſum, nec quemquam novi, qui exhauſtis integris Ptiſanariis, ſeu poſt diuturnum Seri, & Cichoraceorum uſum à Scabie, ut ut ſicca, & arente, liber evaſerit; ſcio equidem penè aſſiduas eſſe Scabioſorum querelas de nimio calore tum interna tum externa perurente, at iis præbendæ non ſunt aures; graviter quoque Pueri, quibus Perniones ob violentum frigus oborti

ſunt, de nimio calore in pedibus conqueruntur, nec ſine ratione, ob ſubſequutam aliquam inflammationem, an ideò in Pernionibus applicanda refrigerantia? Cordati Medici ergo erit morbi cauſam animosè aggredi, ſanguinis vitioſam craſim emendando, remediis potiſſimùm quæ illius acorem temperent, qualia ſunt ex Viperis parata, quæ Sale volatili abundant. Quidquid ſit de Viperæ temperie, de quo conſulatur Io. Baptiſta Spontonus in ſua Echidnologia, experientia ſatis planum facit nihil eſſe ad pſoram, ac lepram quoque perdomandam efficaciùs, quàm Viperina medicamenta (quando tamen id agere liceat, nec ſatius ſit hunc hoſtem inquilinum alere) nec adeò nos ſollicitos eſſe debere neplùs æquo incaleſcant Viſcera, dummodò tam fædi morbi ſeminium penitus reſtinguatur. At nunquam ceſſaret ſcalpendi libido, tam ferax eſt obſervationum hæc materia, niſi ad alia féſtinaret Calamus.

XXXIV. Exacto Vere Æſtas ſucceſſit adeò fervens, ut numquam huic ſimilis viſa fuerit, idque; præſertim Canicularibus diebus, quo tempore præter modum Aer excanduit caliditatis exceſſu ſupra reliquos Annos, ut Thermometri loquebantur, ad multos gradus aſcendente. In hiſce ardoribus identidem cecidere pluviæ, ſed nihilò ſeciùs remittebatur æſtus, qui conſtans perſtitit per totum fere Septembris Menſem; hac Æſtate nullatenus ſpirarunt Eteſiæ, unde à continua æſtu nullum levamen, hanc ob cauſam multa Animalia, ac præſertim Canes, agebantur in rabiem. Nunquam aliàs cecidere crebriora fulmina, à quorum uno ictus eſt Agricola, indumentis omnibus peruſtis, præter lora coriacea; is ad nonnullos dies attonitus jacuit, ſed poſtea ſine ullo remedio in ſe rediit, & adhuc ſuperſtes eſt: hiſce temporibus febrium Cohors derepente incubuit, ac paſſim per vulgus graſſabatur, ut integræ familiæ eodem tempore febricitarent, denſiorque erat ægrotantium numerus ea in parte Civitatis, ubi magis patulæ ſunt viæ, ac humiliora tecta. Quotquot milites in Arce reperti ſunt, ſimul ex febre decumbebant, ut ruſticanam militiam accerſere oportuerit ad illius cuſtodiam. In Septo Hebreorum, ubi Vici anguſti, ac Ædes altiſſimæ, caliganteſque feneſtræ, nulli ferè hoc ſaltem tempore ægrotarunt, cùm tamen cæteris Annis primi ſint Recutiti, qui æſtivarum ægritudinum impetum ſuſtineant. Ruricolæ licet diurnis laboribus ad Solis radios ferè in ſudores ſolverentur, cùm tamen ſubdiò ſuis in plauſtris per noctem ſomnum captare ſoleant, immunes ut plurimùm degebant; ſola itaque Plebs Urbana, & omnes quibus, & domus, & res anguſta domi eſſet, exercebantur; ſalubris tamen erat morbus, nam febres iſtæ Tertianæ Intermittentes erant, ac ut plurimùm exquiſitæ, & quæ die ſeptima, ac etiam citiùs, poſt unam vel alteram phlebotomiam per ſudores judicarentur. Nullus Annus Medicis quæſtuoſior, & glorioſior unquam fuit, cum ægri omnes fermè incolumes evaderent; medicum faſtum tamen parumper temperavit Autumnus θανατηφόρος nam protractiores erant febres, & ali-

quam

quando in malignas degenerabant. Remedia cordatis Medicis erant Venæ ſectio, & frigidæ uſus; hæc enim utramque paginam, ut dici ſolet, implebant; qui verò parua attollentes, ut plura viderentur præſtitiſſe, vel ut Seplaſiarios benevolos haberent, Cardiacis calidioribus uſi ſunt, tanquam camino oleum addentes, ægros in extremam perniciem præcipitarunt. Limonum ſuccus, ſpiritus Vitrioli, Sulphuris, & ſimilia erant egregia Cardiaca; diverſis itaq; artibus, ac diverſo telorum genere, cum hoc febrili exercitu congrediendum fuit; Anno ſuperiori hoſtis irritandus erat ad pugnam, hoc verò illius impetus parumper ſuſtinendus, & acutis telis frangendus, qualia ſunt Acida omnia. Sanguis qui ſecta Vena educebatur ſpumeus erat, & croceus, Vrinæ ſimiliter multa bile ſaturatæ. Multis ex febricitantibus papulæ apparebant in cute, ac præſertim Pueris, quales effloreſcentiæ Variolarum erant veluti Prodromi. Variolæ quidem per æſtatem paucos ſuſtulerunt, aſt autumno, & in prima parte hyemis paucis pepercerunt, ac minùs ijs quibus detractus fuiſſet ſanguis. Multis Tertianæ febres in Quartanas migrabant; ſicuti autem præcedenti Anno Peruviani Corticis uſus in Quartanis, ac diuturnis febribus improſperé ceſſit, ità hoc Anno ſaluberrimus fuit, & ij qui paſſi ſunt recidivas, febres mitiores poſtmodum experti ſunt, ac antequam Hyems accederet perfectè convaluerunt. Vbi primùm æſtus cæpit miteſcere, quod circa Æquinoctium contigit, viſa eſt pacari febrilis tempeſtas, quæ ſenſim in ſummam tranquillitatem ceſſit, adeò ut duobus poſtremis decedentis Anni Menſibus in Foro Medico penè continuæ eſſent feriæ.

XXXV. Hujus febrilis tempeſtatis cauſam ſaltem occaſionalem in immodicum Aeris æſtum referre placuit, qui potis fuerit Bili nimiam acrimoniam adſciſcere, ut cum ſucco pancreatico, minùs aptè quàm par eſt, ebulliret, & in maſſa ſanguinea febrilem efferveſcentiam cieret. Neque mirum ſit quòd exiguo tempore adeò permutata fuerit ſanguinis, & omnium fluidorum craſis; magna eſt enim vis caloris, quidquid Helmontius dixerit, Calorem Qualitatem Rerollæam appellans. Multa quæ ſuaptè natura dulcia ſunt ad ignem amareſcere, alia verò magis dulceſcere quotidiè obſervamus; ſic ut ait Gal. Lac coctione eam dulcedinem acquirit, quam Mel deperdit. Vinum quoque per totam hyemem, ac etiam Vernum tempus, nativam dulcedinem ſervans ubi Æſtatem ſenſerit auſterum fit, niſi in Hypogæis, & frigidioribus locis aſſervetur, Calor itaque ac frigus, ſive ſint cauſæ immediatæ, ſive excitantes, & occaſionales, ſubitas mutationes, in noſtris Corporibus parere poſſunt & humorum texturam, citiùs quàm quis putet, invertere. Narrationem oppidò curioſam apud Lucianum habemus de febre quadam Tragœda (ſic enim illam appellare liceat) quæ Abderitas temporis ferè momento invaſit. Egerat Archelaus Poeta Tragicus media Æſtate, multoque æſtu, apud Abderitas, Euripidis Andromedam, ex quo factum ut multi ex Theatro febricitantes exierint, ac univerſi poſtmodum febre graviſſima correpti fuerint,

rint, quæ die ſeptima plurimo ſudore erumpente, nec non ſanguine è naribus profluente, ſoluebatur, ſuperſtite tamen ridicula quadam mentis perturbatione, nam ut refert Auctor, *omnes quaſi ad Tragœdias agendas impellebantur, & Iambica perſonabant, multumque vociferabantur, maximè autem Euripidis Andromedam canticis referebant, plenaque adeo Civitas erat pallidis, ac macilentis illis Tragœdis ſeptimanis.* Haud aliter apud nos immodicus æſtus Plebem Vrbanam inter anguſtias ſuarum ædicularum concluſam in febres agebat, adſpectu quidem terribiles, nec ſine mentis emotione, ſed quæ poſtea die ſeptima, oborto ſudore poſt celebratam liberali manu phlebotomiam ſoluerentur. Hac de cauſa eos qui circa Urbis pomœria lares habebant, ſeu ubi magis patula, & ampla ſunt Viarum ſtrata, ut in ea parte quæ *Herculea Additio* appellatur, faciliùs febres adoriebantur; ubi verò Vrbs magis conferta eſt, & Vici anguſti, & anfractuoſi, minùs à febribus populares exercebantur. Neque fortuitò Urbium Conditores, anguſtas, & anfractuoſas vias eſſe voluiſſe cenſendum eſt, ut in ijs Vrbibus, quæ adhuc aliquid antiquitatis, retinent, qualis eſt Mutina, ut nempe magis ſalubritati, quàm pulchritudini conſulerent. Sic Nero poſtquam flammis Romam abſumpſit, intentus poſtmodum illius reparationi, dimenſis viarum ordinibus, ac latis ſpatijs, ſplendidiorem quidem Vrbem pro Imperij majeſtate, ſed minùs ſalubrem reddidit, nam, ut ait Tacitus, compertum eſt *veterem illam formam ſalubritatis magis conduxiſſe, quoniam anguſtiæ itinerum, & altitudo tectorum non perinde Solis vapore perrumperentur.* Hanc ob cauſam opulentiores Cives, qui in amplis Conclavibus à tecto remorioribus degebant, ſicuti etiam populus Apella, vim febrilis hujus tempeſtatis minùs ſenſere. Magni profectò momenti eſt ad præſervationem à morbis æſtivis in amplo, ac frigido Conclavi degere, ac ſomnum capere, ut â diurno calore attritæ vires per nocturnum ſomnum reparentur. *Somnum in frigore coperto* commendat *Hippocrates*, quem locum in altera mea Diſſertatione expoſui; ſi ergo vel in ipſa hyeme præſtat quieſcere in loco ubi ſit aura frigidior, idq, in gratiam Reſpirationis, dummodò totum Corpus ſtragulis ſit coopertum ne à frigore carnes pungente interturbetur ſopor, multò magis æſtate præſtabit in frigido Conclavi ſomno indulgere.

XXXVI. Hic autem immoderatus Aeris feruor ſi febrem hanc popularem excitavit, viam quoque aperuit ut citiùs reſeratis poris, per ſudorem febrilis materia evaneſceret, idq; beneficij ſequutum, ut exterminata radicitus Scabie, Plebs nitidior, ac vegetior apparuerit. Ac profectò gravis hæc morborum Tempeſtas omninò deſijſſet, ni Variolæ, quò magis ambientis calor tepeſcebat, eò ferociùs ſævijſſent, cùm non ſolum puellarem ætatem demeterent, ſed etiam grandævos, ac præcipué Utero gerentes, quotquot hoc morbo laborarent. De Variolarum natura, & cauſis, cum tot extent doctiſſimorum hominum ſcripta,

ta, nil addam, niſi quòd in hac Varioloſa Conſtitutione, quæ circa Autumni finem vim ſuam magis exercuit, facilius evaſerint ii quibus nec detractus fuit ſanguinis, nec ullum adminiſtratum remedium, toto curationis negotio Naturæ commiſſo. Neque mirum quòd V. S. noxia fuerit; ſi enim ex Hippocrate *Autumno pauciſſimus ſanguis fit in homine* ob prægreſſam Æſtatem, quæ Corpora exhaurit, id certè apud nos hoc Anno locum habuit, quare Virtus jam debilis ab exhauſtu ob præcedentem æſtivum fervorem, ſecta Vena illicò labaſcere videbatur, ac fieri minùs apta ut noxium humorem ad Cutim protruderet.

XXXVII. Sicuti in ſuperioris Anni Conſtitutione noxius fuit Chinæ Chinæ uſus, ut adnotatum, ita in hac ab illa toto Cœlo diverſa, valdè ſalubris compertus eſt; & multi quidem Quartanarii hoc autumno per Vrbem vagari viſebantur, ſed quotquot ad hoc remedium confugere, vel integrè ſunt reſtituti, vel ſi nonnulli recidivas paſſi ſunt, paulò poſt convaluere; hinc practicam Cautionem, ulteriori tamen obſervatione confirmandam, elicio, ſecuriorem eſſe Chinæ Chinæ uſum, quando humores fræno potiùs egeant, quàm ſtimulo. Anno elapſo ob frigidam, & humidam Conſtitutionem tota humoralis maſſa, ut pote craſſa, ac ſegniùs fluens ſtimulanda erat, ac ad motum cienda, hac Æſtate vero, ad orgaſmum prona, ac neſciens ſtare loco, erat potiùs ſufflaminanda, quod mirè præſtabat Peruvianus Cortex, humorum impetum compeſcendo. Eandem ob cauſam aquæ uſus in altera Conſtitutione adeò noxius in hac ſaluberrimus fuit, ſicuti pariter Acida omnia, quæ celebrioribus Cardiacis palmam præripuere, ut quæ partium Alchalinarum vim frangerent. Hermeticorum enim effatum eſt, Alchalia per Acida, & Acida per Alchalia emendari.

Atque hæc pauca de hujus Anni Conſtitutione, tumultuariè fateor, ac inter armorum ſtrepitus, viſum eſt conſcribere, hyemantibus apud nos Germanorum copiis, quæ hac Æſtate in Pedemontana Regione adverſus Gallos militarunt; cæterùm, urgente adhuc rei Annonariæ anguſtia, vereri licet, ne venturo quoque Anno popularium morborum nova ſeges ſuccreſcat, quod omen deſpuo.

BERNARDINI RAMAZZINI

Diſſertatio Tertia.

De CONSTITUTIONE Annorum 1692. 1693. 1694.

INtermiſſam varias quidem ob cauſas, ſed potiſſimùm ob parùm proſperam Valetudinem, Operis incœpti texturam reſumens, Morbos qui hiſce tribus Annis apud Noſtrates populariter vagati ſunt, nec non rariora quædam quæ peculiari obſervatione digna credidi, compendioſè refe-

ram, haud dubiâ ſpe quòd apud cordatiores Medicos veniam ſim impetraturus ſi minùs aptè quàm par eſt res exponatur, modò fideliter (quod in hiſtoricâ narratione potiſſimùm expetitur) id fiat, quod me preſtiturum ſanctè polliceor. Horum verò trium Annorum Conſtitutiones non ſejunctim, ut priores duas, exponere, ſed unico faſce ſimul complecti libuit, ne eadem chordà, cum riſu oberrans res eaſdem repetere deberem, quandò unica & eadem ferè morboſa Tragœdia totum hoc triennale ſpatium abſumpſit, nec exodium obtinuit, donec Cœli temperies in ſtatum Cœlo diverſum permutata novos morbos in Scenam produxerit.

II. Ut ergo à Conſtitutione Anni 1692. extraordinaria, Hyems ſatis regularis fuit, ac legitima, nec quid inſolens habuit quod noſtro huic Climati non congrueret; primò quidem Boreales Venti ad aliquot dies ſatis validè perflarunt, Terrâ nondum nivali vellere adopertâ, unde metus erat ne Sata exurerentur, ſed Ventis poſtmodùm ſilentibus, ac modicis nivibus delapſis, Hyems propriam temperiem, & eas conditiones obtinuit, quas in libro de Aere, Aq. & Loc. *num.* 25. recenſuit Hippocrates, nimirùm ut ſit *moderata, neque valdè clemens, neque frigiditate excedat*. Morbi itaque hyemales obſervati ſunt, ut Tuſſes, Pleuritides, Eriſipelata, Apoplexiæ, ac in iis præcipuè qui præcedenti Anno à gravi aliquo Morbo conflictati fuerant; major tamen pars eorum qui ægrotarunt evaſit, demptis paucis quibuſdam è Senioribus, & Silicernio jam proximis. Nihil itaque hyemali tempore obſervare licuit quod τὸν ἐπιδήμιον redoleret.

III. Neque verò à ſibi debitâ temperie multum deſcivit Vernale tempus; ſatis enim moderatæ fuerunt pluviæ, ac interpolatæ, quales Agricolarum votis reſponderent, ſicuti Æſtas quæ ſucceſſit non admodùm fervida, ut præcedenti Anno, neque nimis ſicca extitit, ſed pluviis identidem labentibus, ac Eteſiis ſuo tempore flantibus, talis fuit qualis noſtro Cœlo congrueret; quarè meſſem ſi non planè frugiferam, qualem publica neceſſitas optabat, non improbam tamen exhibuit. Haud ſecùs Autumnus ſtadium ſuum regulariter percurrens, cum primâ parte hyemis non admodum rigidâ, Annum clauſit. Sic totum Annum ſatis placidum, ac Auſtrinum quoad primam Qualitatum temperiem exegimus.

IV. Non eâ verò moderatione ſequens Annus proceſſit, illum enim totu intemperatum, ac prorſus ex legem experti fuimus, Hyemem totam cum perpetuâ Cœli ſerenitate, & mitiſſimis frigoribus tranſegimus ſine pluviis, ac ſine nivibus, neque ſolùm in hac planitie noſtrâ, ubi ſedet Mutina, ſed neq; in editiſſimis Appennini jugis, quæ aliàs per totam hyemem, & vernum quoque tempus albeſcunt, Mari ſupero, & infero canum verticem oſtentantes; ſic neque Gabellus, & Scultena (inter quæ flumina Urbs hæc poſita eſt) glaciem, ut cæteris Annis, ſenſere, quod multum contulit ad Annonæ caritatem levandam, cum totâ hyeme per hæc flumina Frumentatores è proximis regionibus commeatus ad nos abundè convehérent, ad plebem noſtram,

ſtram, & Germanos Milites alendos qui hoc Anno quoque apud nos hybernarunt. Sic Veris ſpeciem Hyems tota, Auſtrina exhibuit, cui poſtmodum Ver ſucceſsit hyemis naturam, veluti mutatis vicibus, referens; ab Æquinoctio verno etenim usque ferè ad Solſtitium perpetua ferè fuerunt frigora cum Ventis Aquilonaribus, ac perennes fuere pluviæ, eæque adeò ingentes, ut paſsim flumina ruptis aggeribus campos inundarint.

V. Jam nefaſtum Annum, & inſalubrem nemo non prævidebat, tum ob pluviarum vim magnam, quæ morborum ſunt ſeminarium, tum ob apparentia in Mororum foliis ſigna Rubiginis quæ ſterilitatis prodroma eſt, ut Annis ſuperioribus ſummâ totius Ciſpadanæ, & Tranſpadanæ regionis calamitate experti ſuimus. Eodem modo ſubſequuta Æſtas usque ad Caniculares dies Veris ſpeciem exhibuit, quo tempore ſatis curioſum fuit, apud nos ſaltem, Luſcinias audire pro Cicadis arbuſta rumpentes. Sic ventum eſt ad Æſtatem cum mitiſſimâ Aeris temperie, nobis tamen impropriam, pluviis identidem magno impetu delabentibus; hinc ob ſolum valdè uliginoſum, & ſatis blandam caloris temperiem ad tantam altitudinem, ac denſitatem omne frugum genus excrevit, ut metus Anni parùm frugiferi ex omnium animis ferè exciderit; at improviſa Rubigo, cujus non obſcura indicia, ut dixi, apparuerant, ſpem omnium repente eluſit; illicò enim frumenta, fabæ, & quæcumq; leguminum genera ſydereo afflatu veluti percuſſa exaruere. Inopinus itaque caſus cum Agricolas, tum Urbanos quoque perculit; ſummam enim frugum penuriam non ante viſam impendere præſentiebant omnes, quandò ex præcedentium Annorum ſterelitate exhauſta eſſent tum publica tum privata horrea, nec aliundè commeatus, ut ex Mantuano, & Ferrarienſi agro, poſſent ſuppetere, cum eadem Rubigalis contagio totam Ciſpadanam, ac Tranſpadanam Regionem pervaſiſſet.

VI. At non ſolùm Cereales opes abſumpſit hæc peſtis, ſed omne etiam ſubſidium, quod Pomifer Autumnus ſolet ſuggerere, eodem tempore ſuſtulit; ſolum enim acerbis adhuc fructibus paſſim reſperſum ſpectabatur, quin & Plantæ ipſæ honore frondium orbatæ mediâ æſtate viſebantur. Uvarum quoque proventus, qui ab initio aureus ſperabatur, ob eandem cauſam non niſi parciſſimus prævidebatur. Mœrore itaque cuncta plena erant, dum Agricolæ in aeris non tererent niſi leves culmos, ſtipulaſque volantes, quare ſine Cereris, & Bachi muneribus in omnium præcordiis frigebat ſanguis. Harum calamitatum cauſa potiſsima frigida, & pluvioſa Conſtitutio paſſim culpabatur, quoties enim in hiſce Regionibus Æſtas ſicca, & fervens præceſſit, numquam frumenti inopiâ laboratum eſt, ut apud nos Oraculi loco Virgilianum *Geo*. I. illud colli poſſit,

Magnaque cum magno veniet tritura calore.

VII. Autumnus porrò Æſtatis vicem ſupplens ſummis fervoribus & obſtinatiſsimâ ſiccitate totam humiditatem quam Terra poſt tam ingentes pluvias ad ſatietatem hauſerat, abſumpſit, nec calor remiſit niſi circa

 pri-

primam partem adventantis hyemis, quæ & ipſa leges ſuas nullatenus ſervans, verùm ſatis placida, & mitis decedenti Anno Vale dixit. Sic in hujus Anni 1693. Conſtitutione nulla ex illius partibus legitimam, ac propriam temperiem ſervavit, ſed unâ alterius vices ſubeunte, omnes extemporaneæ fuerunt.

VIII. Sicuti autem prima pars hyemis, quæ præcedentem Annum clauſit ſatis placida, ut modò dixi, extitit, ità pars altera quæ An. 1694. fores aperuit, aſperrimâ, ac rigidisſimâ facie apparuit, per totum enim ferè Januarii menſem flarunt Boreales Venti cum perpetuâ Cœli ſerenitate, ut ſqualidum, ac pulverulentum ſolum undequaque viſeretur, non ſecùs ac æſtivis menſibus, quod apud nos prorſus inſolens eſt, ſic totam hyemem ſerenam ſine aquæ guttulâ è Cœlo deciduâ tradiximus; apparente autem Verno Æquinoctio Cœlum Votis communibus reſpondit largis imbribus effuſis, qui usque ad Aprilis initium perdurarunt, quibus poſtea, flante Auſtro, ingens caliditas ſucceſſit, ut die quintâ Aprilis in meo Thermometro liquor 70. gradum pertigerit, quò interdum neque Junio menſe devenire conſuevit. Reliquum porrò Veris, ac totam Æſtatem cum pertinacisſimâ ſiccitate, & immoderato calore tranſegimus, Autumno quoque eundem tenorem, quod ſiccitatem ſpectat, ſervante: quare Annum ſignare licuit præ cæteris valdè ſiccum, & ſqualidum, Colonis tamen non prorſus ingratum, cum frugum, & Vini proventum non improbandum ſuppeditarit.

IX. Fuſiùs forſan quàm res ipſa videatur exigere horum trium Annorum Conſtitutiones me proſecutum fuiſſe putabit aliquis, cum in cujuscumque; Anni Conſtitutionibus ſingillatim nihil eorum, quæ ad rem medicam ſpectant, & quod meum inſtitutum eſt, attigerim, quaſi πάρεργον ἔργῳ præmiſerim; verum id conſultò egiſſe me fateor, ſiquidem, cum ex ſuperiùs memoratis pateat quàm disſimilis, & diſcolor fuerit harum trium Conſtitutionum facies, & aliâ ex parte cum eadem prorſus Epidemia per totum hoc tempus, plus minus, graſſata fuerit, ſatis liquere poteſt quàm parum firmo talo ſtet illorum Opinio qui ex manifeſtis Aeris Qualitatibus, Caloris ſcilicet, Frigoris &c. putant ſatis explicari poſſe Epidemicorum Affectuum geneſim, ac indolem, ut etiam ex prægresſis Conſtitutionibus prænuntiari poſſint ægritudines, quæ populariter vagari debeant.

X. Egit id equidem Divinus Præceptor, ut ex Sectione tertiâ Aphorismorum, *Aph.* 11. & libro de Aere, Aq. & Locis ſatis liquet, nam ex prægreſſâ Hyeme ſiccâ, & Aquilonia, & Vere pluvioſo, & Auſtrali pronunciavit *neceſſum eſſe*, ut Æſtate acutæ febres fierent, lippitudines, & Inteſtinorum difficultates; ſicuti ex hyeme Auſtrali pluvioſè (& ſerena) Vere autem ſicco, & Aquilonio, Mulieres gravidas abortivos fœtus edituras, cæteros verò Mortales difficultatibus Inteſtinorum, & ſiccis lippitudinibus obnoxios fore: Verùm Galenus, *3. de diff. Reſp. c.* 1. licèt Hippocraticæ doctrinæ ità, addictus ut Hippocratis libris etiam ſpuriis uſurum ſe ſcripſerit, aſſerere non eſt veri-

veritus in citati Aphoriſmi commento Hippocratem uſum potius fuiſſe rationali methodo quàm obſervatione, & experientiâ. Huic Galeni interpretationi nullatenus aſſentiens doctiſſimus Mercurialis ait nil tale de Sapientiſſimo Viro, qualis fuit Hippocrates, credendum, qui non tam audacter pronunciaſſet *neceſſum eſſe*, ut poſitâ tali Conſtitutione temporum tales ægritudines emergere debeant, niſi ratione, & multiplici experientiâ fuiſſet abundè inſtructus. Celeberrimus Lucas Tozzius in nuperis ſuis Commentariis in Hippocratis Aphoriſmos aſſerit obſervationibus potiùs, & iteratis experimentis quàm confictis argumentis, Hippocratem ità pronunciaſſe, nullâ ratione apparente quæ ſuadeat iſthæc eventura; ingenuè enim fatetur Vir egregius ſibi obſervatum quòd poſt hybernam tempeſtatem ſiccam, & Ver pluvioſum ſubſequutæ non fuerint acutæ ægritudines.

XI. Quot porrò diſceptationes inter ipſos Medicinæ Proceres pro genuinâ Apho. 15. terriæ ſect. *Si verò hyems Auſtrina, & pluvioſa, & ſerena fuerit &c.* (cum tot ſint interpretationes quot interpretes) jam ſatis conſtat: Manardus enim *l.* 9. *Ep.* 1. vocem illam εὔδιος volebat expungendam, tamquam ſuppoſititiam cum intelligi nequeat quomodò vox illas εὔδιος, quæ Serenitatem ex illius interpretatione ſignificat, aliis cohæreat quæ hyemem pluvioſam, & Auſtralem repræſentant; Leonicenus verò in omnibus antiquis Codicibus vocem illam reperiri ait, ac pro placiditate, & clementiâ interpretatur. Hinc inter illos celeberrimos Viros pro ſimplici voculâ talia orta ſunt diſſidia, adeò ut, referente Braſavolâ in citati Aphoriſmi commento, *Seniores illi alioqui reverendi apud multos pro re tam levi prælianteſ in deriſum venerint, cum à rationibus ad jurgia devenerint.*

XII. Abundet quiſquis in ſuo ſenſu ut lubet, & ex Anni temporum in manifeſtis qualitatibus exorbitantiis tamquam ex fonte morboſas Conſtitutiones derivet, ego ſanè ex quo ad Epidemicorum Affectuum naturam contemplandam animum adverti, his quæ tam confidenter, & magnificè proferuntur experientiam reſpondere non video, & quod me angit, in hac Provinciâ quotannis Hoſpitem me agnoſco; licet enim videam quò paſſim itur, non ſatis tamen video quà ſit eundum niſi poſtquam à viâ longè aberraverim. Profectò ſi rem accuratiùs perpendamus, quilibet Annus ſemper Affectus aliquos ſecum infert, qui τον ἐπιδήμιον ſapiunt, nec tales putantur, quia aliquandò leves ſunt, licet propterea epidemicam naturam non exuant; demiror autem non parùm, quomodò inſurgente aliquâ populari tempeſtate Medentum plerique nullatenus Affectus ingenium perpendentes, nec quâ methodo Natura ipſum ſponte expugnet, illicò totis viribus, & vulgati Methodo ob analogiam quam habeat ad congenerem morbum, ad illius oppugnationem inſurgant, & remediorum multitudine indiſcretâ, & frequenti viſitatione muneri ſuo ſatisfactum exiſtiment. Mundus autem, qui vult decipi intempeſtivam hujuſmodi ſollicitudinem magis commendat, quàm prudentem curatio-

 nem

nem, magniſque muneribus, & encomiis eos cumulat, qui, ut ait. Sidoniùs *parùm docti, ſatis ſeduli, multos ægros officioſiſſimè occidunt*.

XIII. Affectus ergo Epidemicus, qui tribus hisce Annis in ſuis Conſtitutionibus inter ſe tam disſimilibus cùm Urbem, tum Villas, & vicina Oppida multis funeribus inceſtavit, fuit Febris Purpurata, ſeu Petechialis, ut appellant, quæ aliquandò quidem poſt multam ſtragem éditam viſa eſt velle receptui canere, ſed poſtmodùm auctis veluti viribus violentior irruebat, ac populariter graſſabatur. Circa Æquinoctium Vernale Anni 1692; hæc Febris primò caput extulit, ac ſub initium levi quadam velitatione discurrens, mox per totum Veris tempus, & partem Æſtatis uſque ad Canis exortum ſub peticulari larvâ ſævitiem ſuam exercuit. Vbi ergo Æſtas incanduit, Febris hæc Purpuram depoſuit, nec illam reſumpſit donec calor æſtivus cœperit remittere, circà nimirum Arcturi exortum, quem morem Annis quoque ſequentibus ritè ſervavit, veſtem quidem, ſed mores, ac genium haud quaquam mutans, Febres enim quæ in ſummo æſtu ſine Peticulis viſebantur haud ſecus malignæ erant indolis, quam Vibices poſt mortem apparentes ſatis demonſtrabant.

XIV. Obſervatione verò dignum fuit quòd poſt plenilunium, ac multò magis ſilente Lunâ ferociebat hæc Febris, quæ poſtea ad novum ejusdem lumen miteſcebat, nec mea tantum, ſed aliorum quoque Profeſſorum conſtans fuit Obſervatio, quod non parùm contulit ad hujus Febris Prognoſim, & Curationem; num verò ſuper Epidemicos Affectus peculiare jus aliquod habeat Lunare Sydus, ut illius mutationibus, & variis phaſibus auſcultent, non indignum eſt obſervatione.

XV. Admirandum certè fuit id quod die 21. Jan. 1693. contigit; facta enim per noctem Lunari Eclypſi major pars ægrotantium obiit, ac eâdem penè horâ, quâ nimirum Luna laborabat; quin & nonnulli repentinâ morte occubuere, unde per totam ſequentem diem magno ſtrepitu, ut hic vetus conſuetudo obtinuit, perſonantibus Campanis, non levis horror omnes perculit. Tunc mecum ipſe novitatem hanc perpendens admirari cœpi quomodò Hippocrates tam diligens rerum omnium ac præſertim cœleſtium Obſervator, quin in libro de Aere, Aqu. & Loc. *num.* 30, periculoſiſſima ambo Solſtitia pronunciavit, maximè verò æſtivum, ſicuti & utrunque Æquinoctium, edicto veluti cavens ne hujuſmodi temporibus medicamenta exhibeamus, neque curemus, neque ſecemus, ſicuti Aſtrorum ortus, & occaſus, ut Canis, Plejadum, Arcturi obſervandos eſſe præcepit, ut ex pluribus locis illius Operum *De Med. Purg. num.* 5. 1. *in* 6. *Epid. de Diæt. num.* 2. 4. *Epid. num.* 11. videre eſt, & Cometis à ſe obſervati mentionem facit, quem ſubſecutus eſt Terræmotus, Luminarium porrò defectus álto ſilentio tranſegerit. Quin & Practici ferè omnes Solis, vel Lunæ defectus non pluris faciunt, quàm eorundem Syderum oppoſitiones, & ordinarias coitiones. Unus, quòd ſciam, Gulielmus Ballonius lib.

pri-

primo ſuorum Epidemiorum inſignem caſum refert; ait enim Pariſiis acci-diſſe, quòd dum plures Medici apud illuſtrem Mulierem ægrotantem conſulturi ſimul conveniſſent, ac tunc temporis Solis defectus contigiſſet, illique ad contemplandum Solis defectum in Vaſe aquâ pleno, ut ſolet fieri, ſublimiorem Ædium partem conſcendiſſent, illicò ad ægram decumbentem revocati fuerint, quæ dum Solis defectus perduravit animam agere viſa eſt, neque è gravi periculo evaſit, niſi poſt quam Sol in apertum erupit, claràque in luce refulſit.

XVI. Alterationem in Aere oppidò inſignem in Solis defectu obſervare mihi licuit Anno 1694. die 27. Junii, ut in Ephemeridibus meis Barometricis eodem Anno editis annotavi; nam in ipſo Solaris Eclypſis tempore Mercurius ad duas lineas in meo Barometro ſe extulit, hoc eſt Aer temporis ferè momento gravior eſt redditus, ac idoneus proptereà ad ſubitas in Microcoſmo alterationes producendas; quare ſi ex Divini Præceptoris ſententiâ ad Æquinoctia, & Solſtitia advertere oportet, ne quid magnum in illis circa ægros moliamur, non incongruum quoque erit, ſi Medentes Clinici ad Luminarium defectus, oculos non ſolùm, ſed mentis aciem intendant. Nollem tamen quis crederet velle me quòd rerum agendarum ſcopi ex corporum Cœleſtium vario ſitu, & configuratione deſumi debeant, nam ubi morbi ſævities urget, Lotium potius quàm Aſtra contemplari neceſſum eſt, ut ajebat Manardus, & opportuna remedia vel reclamente Cœlo, ſunt adhibenda, quandò *omnis dilatio eſt Animæ periculum*; in morbis tamen popularibus, qui non rarò à cauſis ſuperioribus natales ſuos deducunt; & in quorum curatione non tam facilis, ac certa methodus habetur, non prorſus alienum eſt talia reſpicere, nam ubi agitur de humano corio, *Nihil temerè, nihil negligere*, ex Divini Præceptoris 2. *in* 6. *Epid.* Oraculo.

XVII. Verùm è diverticulis in viam; Symptomata quæ Febrem hanc malignam comitabantur, antequam Peticulæ apparerent, erant ingens totius Dorſi laſſitudo, Capitis dolor, Aurium ſurditas, Faucium ardor, Mentis ſtupiditas, Præcordiorum anxietas, & totius corporis ſegnities; Dorſi verò; & regionis lumbaris laſſitudo adeò certum erat Febris peticularis ſignum, ut rarò falleret: quin ſub initium hujus pravæ Conſtitutionis, antequam Febres iſtæ palàm graſſarentur, Mulieres quæ ad morborum Symptomata aliquandò attentiores ſunt quàm Medentes ipſi, ex hujuſmodi ſuorum ægrorum querelâ Febris naturam prænunciabant, & Medicos monebant, cauto opus eſſe, nec temerè celebrandam phlebotomiam, quarum dictis, ac præſagitionibus cum per ſæpe Medentes non auſcultarent, apparentibus poſteà maculis, multa probra ab iiſdem cum Artis dedecore perferre cogebantur. Si verò faucium ardor cum genarum rubore acceſſiſſet hoſtem detectum clamabant, nec amplius heſitandum de febris naturâ, jam in faucibus prodentibus ſe Peticulis. Profectò in hac maligna-

rum

rum Febrium pertinaci Conſtitutione quæ per triennium ſævit, Medicis non minus cum Mulierculis, quàm cum Febre luctandum fuit, adeò ut (quod fateri non pudet) neceſſe fuerit, ſicuti inferiùs exponam, illarum conſiliis, & monitis morem gerere, non tam ad illarum importunitatem declinandam, quàm quòd re vera Experientiæ rerum magiſtræ eſſet obſecundandum.

XVIII. Pulſus parvi erant, & valdè compreſſi, unà cum magnâ virium proſtratione primis etiam diebus quæ morbo augeſcente languidiores fiebant, adeò ut ægrotantes veluti Statuæ in Lectulis decumbentes jacerent, integro ferè carnium, & totius corporis habitu, quodque admiratione dignum fuit, quotquot hujus Febris violentiæ ſuccumbebant, pleni, ac ſucculenti veluti pingues Mortis Victimæ Libitinariis tradebantur; fortiores autem, ac robuſtiores cùm Fœminas, tum Viros adortæ ſunt hæ Febres, non ità verò Seniores, nec eos qui vitam degebant valetudinariam. Urinæ verò vel in ipſo hujus Febris principio perturbatæ, plus minùs, apparebant, prout major, vel minor morbi eſſet ſævities, nec niſi in fine morbi in iis qui evaſere ad naturalem ſtatum redibant

XIX, Peticlæ verò, ut plurimum quartâ die, & ſeptimâ erumpebant, & ii quibus primis diebus apparuere, omnes ferè ſublati ſunt, primùm autem in Collo, Dorſo, & Pectore viſendas ſe præbebant; obſervatumque neminem evaſiſſe, niſi tandem ad extremos pedum ungues maculæ illæ ſe expandiſſent, in ſuperioribus partibus paulatim evaneſcendo, quibus autem Pectoris, & Dorſi fines non tranſilierunt Peticulæ, mortem obtigiſſe: variæ autem, ac diverſicolores erant, prout varii, ac diverſi erant ægrotantium habitus; aliæ erant rubræ, aliæ pallidæ, aliæ fuſci coloris, aliæ parvæ, aliæ latæ, aliæ in ſummo, aliæ in profundo, & quas nonniſi oculis tranſverſa tuentibus liceret inſpicere, quod genus Petilarum fuit valdè ominoſum.

XX. Faucium inflammationem comitem hæ Febres ut plurimùm ſibi junxere, quæ inflammatio in Morbi vigore in cruſtam albam, & ulceroſam degenerebat, quod non minus negotium Medicis faceſſebat, quàm Febris ipſa, cum ægri ob id omnem cùm cibum, tum medicamentum averſarentur, & multi, qui cæteroquin pacatâ aliorum Symptomatum tempeſtate evaſuri credebantur, in ipſo veluti Portu naufragium perpeſſi fuerint. Sitis porrò in his Febribus non adeò ingens erat, ut in aliis acutis Febribus aſſolet, nec multæ querelæ exaudiebantur, ſivè non ſitirent, ſivè mens obcurè ægrotaret.

XXI. Quicunque ex hac febrili incurſione Fati ope, vel Medici evaſere, nulli excretioni vel per ſudorem, vel per Urinam, vel alias vias, per quas Natura criſes ſuas moliri ſolet, ſalutem acceptam referre poterant, ſed ſolùm Peticularum ſuo loco, & tempore apparitioni, & earundem per totum corpus expanſioni, lentæque evaneſcentiæ, ſalutis beneficium debebant: quin iis quibus alvi fluxus ſupervenere funeſtum fuit; Alvi fluxus autem Anno præcipuè 1693. hiſce Febribus Peticularibus per Autum-

tumnum ſupervenere; quo tempore Dyſenteriæ graves Hebræos potiſſimùm exercuerunt; culpabantur Fructus horæi, quibus Gens Recutita nunquam ſatis impletur, ſed aliæ cauſæ altiores ſubeſſe poterant.

XXII. Satis frequens fuit in his Febribus Singultus, quamvis parvæ Febres viderentur, Symptoma quidem non minùs moleſtum, quàm ferale, & funeſtum; quotquot enim in hac febre Singultuoſi comperti ſunt, omnes in Libitinæ cenſum devenere. Vix obtinui, ut Singultuoſi Cadaver diſſecaretur, ac Ventriculus nigris notis ſparſim compunctus repertus eſt. Verminatio quoque multa paſſim extitit, & ii quibus ab initio Vermes per Os prodiere, omnes ferè extincti ſunt.

XXIII. Nonnullis ſuppreſſa eſt Urina, vacuâ prorſus exiſtente Veſicâ, præcipuè verò id obſervatum in iis quibus pulſus erant parvi, ac penè obliterati, ut contigit in Juvene quodam Hebræo, qui cum aſphyxiâ, ac totus gelidus vixit ad quatuor dies, nec Urinæ quicquam reddidit; antequam autem infelix iſte obiret, quamvis toto corpore perfrigefactus (nullibi Arteriis micantibus) adeò robuſtus erat, & ad motum expeditus, ut etiam ipsâ die, qua è vivorum ſtatione deceſſit, à lectulo ſurrexerit, & ſuas Veſtes induerit.

XXIV. Non pauci poſt exantlatum Morbum veternoſi fiebant, ac ſtupidi, rerumque peractarum prorſùs immemores, nec niſi poſt multos dies ſibi reddebantur; idem infortunium iis obtigit qui in his Febribus gravem ſurditatem perpeſſi fuerant. Mercator quidam cum ex Peticulari Febre præter omnium opinionem convaluiſſet, ſurdus omninò ad 40. dies perſtitit, ac poſtmodùm paulatìm ex aſſe reſtitutus eſt.

XXV. Frequentiora in Urbe quàm in proximis Agris fuere funera, ac feliciùs plebs Ruralis ſine ullo ut plurimùm remedii genere vim morbi eludebat, ſivè quòd in Aere ſalubri degerent, ſivè quòd Medicis carerent; non ſemel idcircò mentem ſubiit Virgilianum illud, *l. 2. Geo.*

O fortunatos nimium ſua ſi bona norint
Agricolas.

Ac utinam Medentes, cum aliquis popularis morbus debacchatur, curioſiùs ſcrutarentur à ruſticana gente, quæ magis fidit Parocho, quàm Medico, quali methodo Natura uſa fuerit in ſanandis morbis eorum qui evaſerint; ſic enim Naturam tanquam optimum Ducem ſequentes, minùs à recto tramite aberrarent, ac tutiori methodo ad curandos ægros ſibi commiſſos procederent. Cum autèm in his caſibus ſibi quiſque pro ingenii ſuo modulo Regulam confingat, ſecundum quam Opus ſuum moliatur, & in communi morbo tot, ac tam diverſa remediorum genera in uſum revocentur, meritò cùm Celſo *l. 7. in Proem.* cum quis convaluit, *dubitare poteſt ſecunda Valetudo Medicinæ, an corporis beneficio contigerit.* Indubium tamen eſt, quòd in communi morbo, ſicuti communis eſt cauſa, ità communia, & eadem ferè deberent eſſe præſidia. Quotquot autem ex Viris Agreſtibus, quos è Peticulari Febre evaſiſſe novi, & interrogare potui, non alio modo convaluiſſe referebant, quàm macu-

larum circà ſeptimam diem per totum corpus, & uſque ad extremos artus expanſione, & earundem lentâ evaneſcentiâ ſine ullâ ſenſibili humorum excretione.

XXVI. Quo tempore in hac Urbe, & in totâ campeſtri regione quæ circumjacet, ferociebat hæc Febris, in vicinis Collibus, ut in Saxolenſi, & Scandianenſi ditione, nulli ferè ægrotantes viſebantur, neque eò pervaſit maculoſa hæc Febris, quæ tantùm in editioribus locis, & in ipſis Appennini jugis (veluti ſaltu quodam exiliens) vim ſuam pariter ac in noſtrâ planitie exercuit.

XXVII. Sanguis porrò qui ſectâ Venâ, vel Cucurbitulis ſacrificatis, ſivè Venis ſedalibus apertis, educebatur in univerſum ſatis laudabiles notas præferabat, quantum oculorum acie licebat aſſequi, ſatis enim floridus, ac rubicundus apparebat, multoque magis qùi à Naturâ per narium hæmorrhagiam profundebatur, neque in ullo ægrotante cujuscunque temperamenti ſanguinem extractum videre datum eſt, qui glutinis ſpeciem aliquod præferret.

XXVIII. Profectò mihi fateri neceſſe eſt in hac Peticularium Febrium Conſtitutione, adeò improſperè Venæ ſectionem ceſſiſſe, ut omnes ægri exhorreſcerent quotiès ſanguinis miſſio per Venæ Sectionem proponeretur, eam verò fuiſſe popularem confidentiam in uſu Cucurbitularum ſcarificatarum, ut ægros interdùm decipere oportuerit, quotiès urgeret neceſſitas ſanguinem ex Vaſis majoribus ob plethoricam diſpoſitionem educendi, ſinendo ut ægris Cucurbitulæ Dorſo, & Scapulis applicarentur modicum ſanguinem extrahendo, deindè paucas poſt horas ſanguine ex Venâ largiori manu educto; Ea enim hæſerat opinio, nec ſolùm apud Vulgus imperitum, ſed etiam apud Sapientiores, quòd ubi præmiſſæ fuiſſent Cucurbitulæ ſcarificatæ, nullus amplius eſſet timor de Peticularum retroceſſione, quamvis poſt modùm non ſemel ex Venâ mitteretur ſanguis; ſic curioſum erat Chirurgos paſſim videre cum Sacculis Cucurbitularum plenis per Urbem curſitantes; dum inconſultis Medicis Plebeculæ hoc remedii genus adminiſtrarent. Suſpectam itaque, ne dicam infamem, ut Scopulos Acroceraunia, Venæ ſectionem in hiſce Febribus fuiſſe fateri lubet, ſicuti ex adverſo glorioſam Cucurbitularum tum ſcarificatarum, tum ſiccarum appoſitionem, ſivè id fieret ob confirmatam in omnium animis opinionem de hujus remedii efficaciâ, ſivè quòd re vera in illo aliquid abditum eſſet quod Medicos lateret.

XXIX. Reliqua porrò remedia quibus hujus Febris oppugnatio tentabatur eò collimabant, ut humorum motum ad Corporis ambitum promoverent, qualia ſunt quæ Sale volatili abundant; ſic nullum non ex Diaphoreticis in uſum revocatum, nihilò feliciùs tamen prodibant maculæ, ni forſan hoc pacto, Oleum Camino addendo, ut dici ſolet, febrilis incandeſcentia augebatur [quæ ſibi relicta humorum fugam maturaſſet] & diſtrahebatur Natura, quæ non tam propè depingebat in cute quòd intus moliebatur. Ego mehercle parùm profici obſervans, per Alcha-

Alchalica ad Acida confugi, monente Hippocrate, *De loc. in hom. num.* 20. quòd *ſi quis non profuerit ad contraria ſe convertat*, nec improſperum ſucceſſum ex illorum uſu adverti, ſufflaminato aliquantiſper humorum Orgaſmo. Non auſim tamen aſſerere, vi hujus, vel illius remedii evaſiſſe, vel periiſſe quemquam, cum Andabatarum ritu neceſſe fuerit cum hac Febre dimicare, neque magis felices in ſuis Curationibus fuiſſe Medicos Seniores, & longo uſu expertos, quàm Juniores, ac è Scholis nuper egreſſos, cum in tenebris tam videant Cœci, quàm Oculati.

XXX. Ad ſollicitandam Peticularum eruptionem paſſim frictiones humidæ ex Unctione Aerii ex uſu erant, ſicuti & Veſicantia Brachiis, & Cruribus appoſita; ſed hæc magis Medicorum exiſtimationi apud Vulgus, ne quid inauſum, aut intentatum fuiſſet, conducere viſa ſunt, quàm ægrotantium ſaluti, quibus acuebatur Febris, nec propterea facilior contingebat Peticularum eruptio, niſi forſan ob id retardabantur, factâ ſeroſæ materiæ per vias Urinæ profuſione. Sic in hac febrili incurſione omnibus remediis cum internis, tum externis parùm proficientibus ſatius erat lente feſtinare, & humorum matureſcentiam opperiri, ſpretis querelis adſtantium, qui urgebant, velis, & remis, ut dici ſolet, ingruenti tempeſtati occurrendum & prolatando magnas corrumpi opportunitates, quibus adverſis clamoribus Medentes non auſi obſiſtere, intempeſtiva, & incerta remedia præſcribendo, ſibi è manibus victoriam eripi viderunt, non ſecùs ac Pompeius M. qui cum tergiverſando hoſtem commeatuum inopiâ laborantem facilè vinci poſſe cognoſceret, militibus tamen, & ſociis moram increpantibus, prælium miſerabili eventu committit, oblitus ſolitum *ſe laudare eos Medicos, qui nihil unquam ægroti cupiditatibus quicquam indulſiſſent*.

XXXI. Cum primùm graſſari cœpit Peticularis hæc Febris, nec dum ſuſpicio eſſet de populari Affectu (Febribus diverſæ indolis intercurrentibus) purgationes, ut hic fieri aſſolet, in morborum principio, per medicamenta Minorativa dicta inſtituebantur, ſed paulò poſt prodentibus ſe Peticulis, ſudàbant Medico tacitâ præcordia culpâ, ob metum ne hujuſmodi purgatio Exanthematum eruptioni impedimento foret, humoribus ad interna retractis, Peticulis tamen poſtmodùm feliciter erumpentibus, & ſtadium ſuum abſolventibus, Profeſſores qui attentiùs res obſervabant, experientiâ edocti à blandâ purgatione non abhorrebant; Ego ſanè ubi tempeſtivè accerſitus fui, & Stomachum impuritatibus oneratum eſſe conjectavi, quamvis certus de Peticulari Febre, levem purgationem præſcripſi, neque non ſolum ullam noxam exinde proficiſci, ſed faciliùs Exanthemata apparere obſervavi. Similem caſum refert Ballonius, qui *l.* 1. *&* 2. *Epid.* ingenuè fatetur, in Febribus, quas de genere Peticularium non putarat, Medicamentum purgans, & Venæſectionem præſcripſiſſe, & innocuum utrumque remedium reperiſſe. Id eſt quod monebat Di-

vinus Præceptor, *l.* 1. *de Morb. num.* 1. *&* 7. obſervandum eſſe *quæ bona per fortuitum ſucceſſum Medici ægrotos curantes faciunt.*

XXXII. Ad oppugnandam verò tam infenſi hoſtis pervicaciam in ſubſidium quoque accitus eſt Peruvianus Cortex, qui cæteris remediis ſuccenturiaret; præcipuus autem illius uſus fuit in iis qui evaſerant ex morbo non benè, ut par fuiſſet, judicato per debitam ſuo loco, & tempore peticularum eruptionem, & evaneſcentiam, iis enim diuturnis Febribus vexatis Febrifugum iſtud exhibebatur, cujus uſus non multum contulit ægris ſubinde in ſtupiditatem, & ſoporem delapſis.

XXXIII. Dyſenteriis porrò, quas Anno 1693. per Autumnum Peticulari Febri ſuperveniſſe ſuperiùs dixi, egregiè contuliſſe Opiatorum uſum obſervavi; nec forſan ulla eſt Affectio in quâ ſecuriùs, & liberaliori doſi exhiberi poſſit hoc remedii genus quam in hujuſmodi morbo, fractis licet, ac penè attritis viribus. Cuidam acerrimâ Dyſenteriâ laboranti pluries exhibui Laudanum Opiatum ad 3. & 4. grana, ſed parvo levamine; vixerat hic ad plures dies omninò gelidus, ac ſine pulſu, vires tamen non erant adeò languidæ, ut huc, & illuc ſe jactare non poſſet; verebar ne largiori doſi exhibitum Laudanum, reliquum flammæ Vitalis quæ ſupererat, reſtingueret; Laudanum rurſus ad grana 5. exhibui, ex quo æger placidè dormivit, & excalefactus eſt, quod non tam doloris, qui Dyſenterias comitatur, ſedatione factum crediderim, quàm propter virtutem Opii Diaphoreticam. Cum ſatis obvium eſſet in hac Conſtitutione (ac præſertim graſſantibus Dyſenteriis, & Verminosâ Affectione) hujuſmodi in toto Corpore perfrigerationem, unà cum Pulſus abolitione, obſervare, non ſemel ſubiit admiratio quarè in Ventriculi, & Inteſtinorum Affectibus, tam frequens ſi talis perfrigeratio, ac Pulſus obſcuratio, non ità verò in morbis Pectoris ut in Pleuritide, cum tamen hæ partes, & ipſæ membranoſæ ſint, & Cordi proximiores, ni forſan id fiat quòd numeroſior nervorum ſoboles in Inteſtinis, & Ventriculo implantetur quàm in Pleurâ, & Pulmonum membranâ, & ob doloris ſenſum acutiorem, tracto in conſenſum Cerebro, Spirituum Animalium ad Cor influxus intercipiatur, unde poſteà ſilente Pulſu totum Corpus perfrigeretur.

XXXIV. Talis fuit hujus Purpuratæ Febris Indoles, ac talia Symptomata, quæ multam habent convenientiam cum iis, quæ apud Fracaſtorium *De morb. Contag. l.* 2. *c.* 6. leguntur deſcripta, qui Auctor caput particulare inſtituens de Lenticulari Febre, quæ Anno 1528. in Italiâ primùm graſſata eſt, mentionem expreſſam habet de laſſitudine, & fractione, ut ipſe ait, in toto corpore, ſenſuum hebetudine, oculorum rubore, pulſu humili, Urinæ ſuppreſſione (quod peſſimum ſignum fuiſſe ait) macularum circà quartam, & ſeptimam eruptione, ſiti paucâ, ac ferè nullâ; hocque præcipuè annotat, Senes pauciſſimos Febre hac laboraſſe, ſed Pueros multos, ac Juvenes robuſtos. Mihi ſanè dum caput

illud

illud perlegerem non parvæ admirationi fuit, quòd Febris Lenticularis à Fracaſtorio deſcriptæ, & Petechialis noſtræ (ut communi utar vocabulo) tam ſimilis fuerit facies, ac ingenium, ut hanc eſſe veluti ſobolem alterius, vel priorem illam redivivam caput extuliſſe arbitrari quodammodò liceat. Advertens tamen Febrem illam eaſdem penè Regiones, & Populos eodem ferè victu utentes infeſtaſſe, multaque alia perpendens, quæ refert Vir ille doctiſſimus, circà illius Febris cauſas, ut Padi, & Athesis inundationes, fructus, & olera à rubigine exuſta, mirari deſii; ſi enim major diligentia in conſcribendis Morborum Annalibus à Medicis adhiberetur, iiſdem temporum viciſſitudinibus recurrentibus, eoſdem penè morbos recurrere, & Naturam eundem morem in illis abigendis ſervare facili negotio obſervaremus; nam ſicut in Politicis, ut ait Tacitus, *potiùs alii homines, quàm alii mores*,ità in re medica potiùs aliud hominum, quàm aliud morborum genus.

XXXV. Sicuti autem magnæ tunc temporis fuerunt inter Medicos Diſceptationes circâ cauſas illius Febris, & rectum curationis modum, ut penè ludibrio haberentur, veluti ipſe Fracaſtorius refert, cum non ſolùm circà præſidia Chirurgica, & Pharmaceutica adminiſtranda, ſed etiam circà victus regimen diſſiderent, ut apud eundem Auctorem, non ſine riſu primò, ſed poſtea non ſine commiſeratione legi poteſt; ſic pariter inter Noſtrates Profeſſores non minores fuerunt controverſiæ, publicis ob id diſputationibus habitis, & quòd magis dolendum eſt inter celeberrimos noſtri ævi Scriptores magnæ ſunt diſſenſiones circâ Febris Purpuratæ cauſam, & genuinum curationis modum, ex quo ſatis conſtat quàm parùm poſt tot glorioſa Inventa à Fracaſtorii ævo uſque ad noſtra tempora Ars Medica profecerit, cum nondum quicquam certi conſtet de Malignarum cauſis, & illarum rationali curatione.

XXXVI. Verùm his omiſſis, quæ Medicæ Artis infirmitatem ſatis in propatulo ponunt, experiamur num detur conjectare ſaltem, ſi non ſtatuere, quæ fuerint hujus Febris germanæ Cauſæ, & qualis eſſet in febrientium Corporibus ſanguinis, & aliorum liquidorum ſtatus, & conditio, quod ex habitis obſervationibus, & morborum eventu elici poſſe arbitror, quidquid Poeta dixerit, ſucceſſus improſperos iis ominando, qui ab eventu facta notanda putant. Etenim cum in re Medicâ à juvantibus, & nocentibus ſecurius quàm aliundè potiores petantur Indicationes, Eventum & Experientiam, tanquam Optimos Duces, ſequi oportet, ſiquidem illorum veſtigiis inhærendo, tutiori, & compendioſiori viâ Veritatem attingimus.

Quid norunt homines, niſi quantum lumina poſſunt
Tendere?

XXXVII. Cum ergo iſthæc Maligna Febris promiſcuè cujuſcumque ſortis homines adorta fuerit, tam egenos, quàm divites, otioſos pariter, ac negotioſos, & in omnibus idem penè Dramma luſerit, communem fuiſſe illius cauſam, procul dubio ſtatuendum eſt, eamque ex aliqua ex ſex rebus non naturalibus licet

deducere. Alimenta quæ Terra ſuggerit, ut Cereales fruges, Olera, Plantarum fructus, Carnes Animalium (cum ex Herbis, & Terræ fructibus alantur) à rubiginoſa lue vitiari potuiſſe, & hoc pacto in maſſam ſanguineam pravos ſuccos invehere, ut exindè malignis Febribus primus fomes ſuccreverit, non prorſus à ratione alienum videtur; at cum in Conſtitutione An 1690., undè labor hic meus Exordium ſumpſit, ſæviſſima Rubigo fruges omnes, & fructus peſtifero afflatu abſumpſerit, neque per totum Annum illum, ne unam quidem malignam Febrem, ſivè Peticularem, ſivè ſine Peticulis, mihi ſaltem, obſervare licuerit, ſed tantum Ruralis Epidemia Tertianarum Febrium Intermittentium per totam Eſtenſem Ditionem, & proximas Regiones oberrarit, ac talis, ut nullus ex Ruricolis penè fuerit qui Tertianæ Febri Intermittenti non litarit, ego non ſatis video quomodò corrupta Alimenta à rubigali peſte pro potiſſimâ cauſâ culpari debeant; neque pariter caritatem Annonæ, quæ ad multos Annos Regiones iſtas exerceret, incuſare licet; quamvis enim ex Hippocrate 4. *in* 2. *Epid.* in Æno ob eſum leguminum Crura, & Genua multis vitiata fuerint, penes nos tamen tam qui pane optimo, quàm qui confuſaneo veſcebantur eâdem peticulari Febre cum iiſdem Symptomatibus premebantur.

XXXVIII. Multò minùs Aquas (quarum uſus tam neceſſarius eſt ad hominum Vitam ſuſtentandam) cauſari licet: quamvis enim aliquandò Aquæ corruptæ, & vitiatæ populares morbos invexerint, hoc tamen de Aquis noſtris ſuſpiciari nequaquam licet; Regiones enim iſtæ Aquis ſalubribus abundant, ac prætertim Urbs iſta, quæ Divino munere non aliis dato, Fontes habet, qui puriſſimam aquam, non temporariam, ſed perennem æquo ſemper tenore profundunt, ut in Tractatu meo de admirandâ Fontium Mutinenſium Scaturigine ſatis expoſui.

XXXIX. Cum ergo inter ſex res non naturales nullam aliam communiorem cauſam reperire ſit præter Aerem, quo nihil communiùs, & æquè neceſſarium (cum unum, & eundem locum incolentibus diverſa eſſe poſſint Ciborum, & potionum genera) Aer verò ejuſdem ferè ſit naturæ, ad occultam aliquam Aeris labem, & inquinamentum recurrendum eſt, quòd in maſſam ſanguineam tales invexerit diſpoſitiones, ut ad excitandam hanc malignam Febrem ſatis virium habuerint. Quænam verò, & quales eſſent hujuſmòdi Aeris diſpoſitiones non adeò obvium eſt exponere; profectò in ſolas Qualitates elementares pravam illius diateſim referre non adeò tantum eſt, nec animus Veritatis avidus tàm facilè acquieſcit, multòque minùs cum per totum hoc triennium, ut ſuperiùs annotavi, tam diſſimiles fuerint cujusque Anni Conſtitutiones, ac nihilò ſeciùs Purpurata Febris eodem ferè tenore tyrannidem ſuam exercuerit. Pro re indubiâ tamen habendum, Aerem hunc quem inſpiramus, ac totam Atmoſphæram varias, ac diverſi generis particulas, tum ex ſuperioribus, tum inferioribus Corporibus in ſinum ſuum ſuſcipere, Cœlum nempè, ſeu Aſtra, ut

ut Solem, Lunam, & reliqua Sydera, lumine ſuo potiſſimùm, quod inficiari non poſſumus, in Aere profundere, & ejaculari, ut ex Solarium macularum evaneſcentiâ licet conjicere, ac Globum Terraqueum eodem modo in ejuſdem gremium omnigenas ſubſtantias eructare, non tam vi Solaris luminis quod illum plus minus modò in hac, modò in illa parte calefacit, quàm vi caloris centralis, & Ignium quos ipſa Terra intrâ ſua Viſcera recondit. ex quo conjicere eſt [quamvis oculorum acie id percipi nequeat] nihil eſſe in hac rerum Univerſitate quod ſit magis heterogeneum, utpotè particeps terreſtrium impuritatum, & cœleſtium effluviorum, quàm Aereus Oceanus.

XL. Hinc ergò expiſcari licet hujus noſtræ Epidemiæ cauſam, ex Aere nimiùm ab heterogeneis, ac omnigenis particulis hinc inde, ac præcipuè ab Auſtrali plagâ ſuſceptis viciato, cum hiſce Annis Auſtrini flatus dominatum obtinuerint, ſilentibus ut plurimùm Borealibus Ventis, qui nubila detergunt, & Aeris impuritates eò repellunt, unde deceſſerant, ad Auſtrales ſcilicèt plagas, ex quibus omne malum ad nos profectum ſuſpicari fas eſt. Quòd verò in hac Tragœdiâ præcipui Actores fuerint Auſtrales flatus hinc conjectare licet, quòd dum in hac Urbe, & in campeſtri regione graſſeretur hæc Febris, Villæ, & Oppida ad Collium radices poſita ſatis ſalu_briter degerent, ac veluti in portu aliorum ſpectarent naufragium, utpotè ab Appennini jugis protecta ne ab Auſtrinis flatibus adeò infeſtarentur, non ità verò loca in ſublimiori parte Appennini ſita, ſicut & Urbs noſtra cum totâ planitie iisdem flatibus magis expoſita.

XLI. Quàm malè autem apud nos, ac ferè ubique Auſter audire ſoleat, nemo non novit, cum non ſolùm Medici, ſed Populares quoque, tanquam morborum peſtilentium Parentem Auſtrum deprædicent. Quid verò ſecum ad nos comportet Ventus iſte, num gravis ſit, ac noxius ob nimiam humiditatem, unde nomen ſumpſit (Auſter enim Νότος græcè dicitur) an quia Lybiæ deſerta venenatis animalibus infecta tranſgrediens, ut putat Langius *l. 1. Ep. 19.* collectum virus ad nos deferat, non tam facile eſt decernere, id certum tamen, ac ipſis ſenſibus obvium, nihil magis, ac temporis penè momento Aeris ſtatum immutare poſſe, quàm flantem Auſtrum, ut Aer ex ponderoſo levior reddatur, ac ob id forſan nobis infenſus, & vitalibus muniis minùs idoneus, veluti ſat manifeſtis notis teſtatur Barometer, nam, ut in Ephemeridibus meis Barometricis hoc Anno 1694. editis annotavi, quoties ex Auſtrali plagâ flant Venti, illicò Mercurius è ſua ſublimitate ad infimam uſque ſtationem decidit, quâ minor in Barometro non obſervatur. Cur autem Auſtrina Conſtitutio Aerem leviorem efficiat, dum cuncta tunc temporis nimiâ humiditate diffluunt, quæſita quidem mihi eſt ratio, num verò reperta fuerit, ut verum fatear, mihi hæret aqua, ut dici conſuevit.

XLII. Auſtrinam ergo Conſtitutionem Aerem vitiantem, magis

quam

quàm quodcumque aliud culpare licet, ità tamen ut à cauſis procatarcticis hujus peticularis Febris non excludam Alimenta à Rubigali lue vitiata, tanquam communem cauſam cuicumque hominum generi, illegitimas Anni temporum viciſſitudines, ac intemperantias, pluviarum multitudines, verbo, complurium cauſarum Syndromem, unde humoralis maſſa à naturali ſua temperie degenerans talem diſpoſitionem nacta fuerit, ut hæc maligna Febris emerſerit, quæ eò uſque perdurarit, donec Aere in contrarium ſtatum migrante, Sanguis, ac Spiritus craſim priori contrariam adſciverint.

XLIII. Qualis porrò graſſante hac Febre fuerit Sanguinis, & aliorum liquidorum ſtatus, num ad fluorem, vel ad concretionem potius vergerent, mihi quidem non ſatis conſtare viſum eſt. Reverâ, ſi tum recentiorum, tum antiquorum Medicorum Oracula conſulamus, tam varia, ac diſidentia inter ſe reſponſa pro ſtatuenda genuinâ, ac verâ Febrium malignarum causâ referentur, ut quilibet ex librorum lectione animo potiùs diſtractus, quàm inſtructus abſcedat. Hic mihi non vacat, nec multum refert, longâ nomenclaturâ noſtri ævi Scriptores in binas Acies diviſos, tanquam ex adverſo dimicantes recenſere, quorum alii proximam, & immeditatam malignitatis cauſam in ſanguinis promptitudine, ob Acidi præpollentiam, & Gorgonios Spiritus, ut ajunt, ad concreſcendum conſtituunt, alii in ſanguine nimis diſſoluto, & ad fluorem evecto ob Sal Volatile, & Alchali acerrimum illi permixtum, adeò ut in hoc bivio, in quam partem quis ſe dedat magnos habiturus ſit Patronos, quibus cauſam ſuam tueatur ſi non ex voto res ſucceſſerit. Sic in re tanti momenti qualis eſt maligni morbi cognitio, tam parum inter ipſos Medicinæ Anteſignanos convenit, ut poſt tot glorioſa Anatomica, & Chymica Inventa adhuc neſciatur quid ſit ſentiendum, nec quà ſit eundum.

XLIV. Deſpicatui tamen nequaquam duxerim notionem illam malignitatis, quam experimenta ex Medicinâ Infuſoriâ deſumpta nobis ſuggerunt; ſiquidem acidis liquoribus in Venas Animalium vivorum injectis, & iiſdem Animalibus poſt mortem diſſectis, ſanguis in Venis, & in ipſo Corde concretus, & grumefactus, ſat manifeſtè conſpicitur, ſicuti liquoribus lixivialibus, & Alchalicis ſimiliter infuſis ſanguis ſine fibris, ac totus diſſolutus obſervatur, adeò, ut ex hujuſmodi obſervatione omnia Venena tam externa, quàm intus genita ad alterutram ex his Claſſibus ſatis commodè referri poſſint. Debebus hoc ſanè Medicorum noſtræ ætatis ſolertiæ, qui huiuſmodi experimentis, & ſenſuum miniſterio, lucem aliquam mentibus noſtris affundunt, quomodo ſcilicet, & quibus ſpiculis armentur in noſtris corporibus humores alibiles cum venenatam naturam accerſunt, & malignas Febres accendunt, ut potis ſint modò ſanguinem coagulare, modò fundere, atque disſolvere, quod non parvi momenti eſt, ut in morbis malignis (acri judicio re prius penſitatà) recta Curatio inſtitui poſſit, nec indiſcriminatim Alexipharmaca exhibeantur. Alchalicis ſtimulis Equum currentem in-

interdum incitando; cum Acidorum fræno opus eſſet.

XLV. Quamvis autem Venenorum naturam, tum eorum quæ propinantur, ſeu ab Animalibus per morſum, vel alio modo inferuntur, tum illorum quæ in Corporibus noſtris progigni ſolent, & malignos morbos excitant, revera feliciùs explicent recentiores Medici, quam priores qui ad publicum occultarum Qualitatum Aſylum provocabant, ac meliori methodo credantur curari maligni morbi quàm olim, corrigendo nimirum per Acida enormitates ab Alchali productas, & per Alchalica quæ ab Acido ortum duxerint, id tamen antiquiores Medicos, non prorſus latuiſſe cenſendum eſt. Ab hiſce duabus oppoſitis in ſanguine diſpoſitionibus, nimiâ ſcilicet laxitate, & adſtrictione Morbos omnes deduci, opinio fuit Aſclepiadis, ut pluribus in locis refert Galenus, 2. *de Elem.* c. 3. quod idem ſenſiſſe viſus eſt Vegetius in Arte Veterinariâ l. 1 c. 28. pro medelâ ſanguinis nimis adſtricti Venæ ſectionem commendans. Extat apud Hippocratem 7. *Epid.* n. 39. ſat inſignis hiſtoria, verè memoratu digna, ex quâ ſatis liquet, priſcos illos in malignis morbis, non quæcumque Antidoti nomine inſignita eſſent præſcripſiſſe, ut etiamnum à nonnullis factitari video, qui ubi conſtiterit Febrem eſſe malignantis naturæ, Cœlum Terræ miſcent, nullum non Alexipharmaci genus præſcribendo. Malignâ Febre laboravit Nicoxenus, *lingua ardebat*; ait Hippocrates, *calor forinſecùs non valdè fortis, exolutio Corporis vehemens, vox fracta, ut operoſum eſſet exaudire, clara tamen, tempora collapſa; oculi cavi, pedes molles, ac tepidi, juxta ſplenem diſtenſio, Urina clara, decubitus ſupinus, crura diducta, ac diſparata ob exolutionem, penitus vigil.* Et quid non ut maligniſſimæ Febris Ideam quis concipiat? Superſtes tamen evaſit; at quonam remediorum apparatu, ac molimine Domitor ille Morborum Febrem hanc adeò mortiferam ſubegit? *Potus erat aqua de Farina craſſa in ipſa macerata, ſed, & de pomis ſimulque mali punici ſuccus, & lentis torrefactæ, & farinæ lotura cocta.* Verba ſunt Divini Senis; quibus autem remediis noſtrâ hac ætate tentaretur hujuſmodi Febris curatio novit Deus; certè timendum eſſet, ne id contingeret quod apud Plutarchum reprehendebat Eraſiſtratus, ut ſcilicet ὁμοῦ μεταλλικὰ, καὶ βοτανικά, καὶ θηριακὰ, καὶ τῶν ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης ἐις τὸ αὐτὸ συγκεκερακόντας. At quæſo Valleſii egregii Commentarios expoſitionem audiamus. *Animadvertendum*, ait ille, *aliquandò Febrem malignam cum Exanthematis pituitoſam, aliquandò bilioſam, aliquando etiam atrabilariam, & curationem ità variare; huic non tam craſſorum, quàm acrium, & tenuium humorum fuiſſe redundantiam indicavit uſtio, & pervigilium. Ob id contulerunt illæ potiones, quæ aliis fuiſſent adverſiſſimæ; fuiſſet tamen huic adverſiſſimum Theriaca, uti, aut decoctis, & herbis calidis, quamvis eſſent Alexipharmacæ, ut Dictami, & Scabioſæ, & Cardui benedicti, quod aliis talia ſolent eſſe uſui.*

XLVI. Sicuti autem in determi-

nandâ Malignarum cauſâ in genere adeò inter ſe diſſentientes ſunt Medicinæ Proceres, ſic multò minùs in explicanda Febris Peticularis Naturâ, & cauſis conſentiunt; neque recentes ac noſtrorum temporum tantummodò ſunt Controverſiæ; etenim An. 1528. graſſante per Italiam Lenticulari Febre, ut Clariſ. Fracaſtorius *l.* 2. *de Contag. Morb. c.* 6. refert, tanta fuit pro hujus Febris curatione inter Medicos diſcordia ut penè ludibrio haberentur, cum ob ignoratam Febris Cauſam, & morem, neque in victu inſtituendo, neque in ullo remediorum genere adminiſtrando convenirent, adeò, ut eodem referente, inter has Controverſias *magna Mortalium pars, & Nobilitas perierit.* Noſtrâ hac ætate, tanquam in binas acies oppoſitas, Medicinæ Scriptores diviſos obſervo Peticularis Febris naturam, vel per ſanguinis coagulationem, vel per ejuſdem diſſolutionem exponentes. Celeberrimus VVillis, Simon Pauli, Auctores Zod. Med. Gallici, aliique plauſibili ſanè ratiocinio putant in hujuſmodi Febre naturalem Syſtaſim Sanguinis in craſſam, ac nimis lentam ſecedere ob Acidi prædominium, adeò ut, dum Sanguis in Orbem agitur, illius particulæ fixiores à Venarum extremitatibus haud ritè abſorbeantur, & captivæ detentæ picturatam cutim efficiant. Ettmullerus, Sylvius, Menjotius, aliique hujus Febris, naturam, & Peticularium generationem â fibris Sanguinis diſſolutis è ſuâ ſtatione dimotis, ob Sal acre, & volatile Sanguinem ac fuſionem diſponens deducunt, quo pacto ſimiliter cruore ab arteriolarum oſculis effuſo illius partes tenuiores, tanquam tranſfugæ, â circulari motu exorbitant, ac ſui erroris notas in cute deſignant.

XLVII. Ne verò in recenſendis aliorum placitis ulteriùs immorer, arbitrari licet in hac Febre noſtrâ Peticulari Cruoris maſſam ad fluorem potiùs quam ad concretionem pronam fuiſſe, cujus aſſerti præcipuam conjecturam ſtabilire licet ſuper manifeſtas notas quas ſanguis eductus præſerebat, ſemper enim roſeus ac purpureus, nihilque glutinoſi præſens, mihi aliiſque Profeſſoribus apparuit, tam æſtivo tempore quàm hyemali. Cum Sanguis ergo emiſſus toto Cœlo differret ab eo qui ſolet educi in quibuſdam Morbis, ut Pleuritide, Peripneumoniâ, Eriſipelate, aliiſque Affectibus interdum Popularibus, in quibus ſanguis colore, & lentore vitium ſuum prodit, mihi viſum eſt, *Oculis magis quàm Opinioni credendum* [ut ipſius Hippocratis 1. *de Diæta n.* 5. verbis utar] & accenſionem quandam partium tenuiorum Sanguinis, & præcipuè ſeri è Vaſis diffuſionem, ex quâ tot ſymptomatum ennarratorum diritas ortum duceret. Talem autem Maſſæ Sanguineæ adfuiſſe diſpoſitionem multa alia atteſtabantur, ut primò quidem quòd truculenta hæc Febris Juvenes habitiores, & ſucculentos corriperet, ut ſuperiùs annotavimus, Valetudinarios verò, & Seniores præteriret, non ſecus ac *Præterit imbelles ira Leonis oves.* Seminium enim illud intus per inſpiratum, vel quomodocunque ab Aere ſuſceptum, & quod multum Alchalicæ acrimoniæ occuleret promptiùs dynamim ſuam exerebat in iis in

quibus

quibus Sanguis opimus eſſet ac particulis ſpirituoſis refertus, quàm in Valetudinariis, & Senibus quibus Sanguis eſt effœtus, ideoque aptior ad retundenda acuta ſpicula, quibus armatum erat malignum miaſma, quæ forſan eſt ratio, cur Senes *Peſtilentiam minimè ſentiant*, ut ſcripſit Plinius, *l.* 7. *H. N. c.* 50. ſeu Peſti minùs ſint obnoxii quàm Juvenes, de quo Zarotus in Martialem. Sicuti enim Vina generoſa æſtivo tempore faciliùs putreſcunt quàm dilutiora (ſaltem in hac Urbe, quæ ob aquarum ſubterranearum copiam Hypogæis caret) cum Vina meraca, & generoſa ſub Aere æſtuante ob copioſos ſpiritus quibus turgent facillimè in Zymoſim corruptivam urgeantur, non ità verò Vina Olygophora ob partes aquoſas quibus abundè ſcatent. Talem quoq; Sanguinis Diatheſim teſtabantur Virium ſubita proſtratio, Pulſus parvi, quæ duo ſatis conſtant, ac vigent in iis morbis, (ut in Affectibus Pectoris,) in quibus Sanguis per venam Sectam emiſſus manifeſtam præbet concreſcentiam. Uſus prætereà Acidorum ſalubrior compertus quàm Alchalium, ſicuti, & Veſicantium applicatio minùs proſpera, ut quæ Sanguini ad fluorem prono ſtimulos adjicerent idem confirmare videbantur, quibus accenſeri potera V. S. parùm ſalutaris, à quâ ægrotantes Cane pejus, & Angue abhorrebant.

XLVIII. Nec mirum improſperè ceſſiſſe Venæ Sectionem perſtite hujus modi humorum diſpoſitione, quod ut plurimùm in Epidemicis, & Peſtilentibus Conſtitutionibus evenit in quibus Phlebotomia non admodùm benè audit, cum perrarò contingat ut ejusmodi temporibus ad fixitatem humores vergant, ni potiùs ad liquationem tendant ob aereum Venenum ſatis tenue, partibus Sanguinis ſpirituoſioribus nimis hoſtile. Eandem ob cauſam in omnibus malignis Febribus ſuſpenſo pede ad Venæ Sectionem progredi ſolet ob metum ne unà cum Sanguine collabaſcant Vires; idcircò Celſus de Febris Peſtilentis curâ *l.* 3. *c.* 7. ajebat. *Sanguinem non facilè mittere*, *Alvum non facilè ducere*, ac valdè rationabiliter Doctiſſimus Vir Jo. Baptiſta Scaramuccius Urbini Medicus Primarius in Theorematibus ſuis Phyſico-Medicis *Theo.* 1. Sanguinis miſſionem improbat ubi Sales lixiviales præpolleant à quibus aliqua diſſolutio poſſit emergere.

XLIX. At cur talia è Cucurbitulis ſcarificatis vereri non licebat, inquiet aliquis, quaſi Sanguis per eas emiſſus non ex eodem fonte prodiret, ac is qui per Venam Sectam educicitur, ni forſan floridior etiam ſit is qui per Cucurbitulas extrahitur ſectis multis arteriolis? Non ibo certè inficias Sanguinem per Cucurbitulas eductum vividiorem eſſe, fuiſſe tamen proficuum Cucurbitularum uſum, quàm Phlebotomiam, non popularis confidentia, ſed Experientia quæ ratiociniis noſtris per ſæpè illudit, ſatis evicit. Neque ſuarum rationum fulcimento carebat hoc præſidii genus. In hac enim Febre in quâ humores à Naturâ ab intimis ad extima propellabantur, hoc pacto magis promovebatur ad Corporis ambitum illorum motus, ac variis in locis inciſâ Cute expirabat ali-

quantiſper occultum illud Venenum quod ad Cutem protruſum inibi hærebat ab Aere ambiente repercuſſum.

L. Huic præpoſtero, ut rebar, Cucurbitularum uſui & ipſe ſub initium hujusce Popularis Morbi non parùm obſtiti, urgebamque levandam prius per Venæ ſectionem Naturam eo quo premebatur faſce, nec intempeſtivâ Cucurbitularum appoſitione ſollicitandum humorum motum, tempore præſertim ebullitionis; reclamabam Sanguinis miſſionem nullatenùs trahere à circumferentiâ ad centrum, imo toto eo tempore quo aperta ſit Vena, majori niſu ad eam partem quàm ad reliquas Sanguinem moveri, fidendumque potiùs Rationi quàm Eventui, quem Stultorum Magiſtrum eſſe aiebat Q. Fabius M. apud Livium. *l.* 22. At ſors melior eorum qui hoc Præſidii genere, vel in ipſo Morbi principio, utebantur, vellebat Aurem, monebatque vertendum Stylum, nec tanti faciendas eſſe rationes confictas, quanti Experientiam ipſam. Extant ſanè multa apud Auctores de Cucurbitularum uſu, ac ſi placet etiam de abuſu (ut Hyppolitus Obicius in ſuo libro de multiplici in Medicinâ abuſu) *c.* 7. ac re vera omnes ferè in acutorum Morborum principio (niſi prius per V. S. plenitudini proviſum fuerit) illarum uſum improbant. Fracaſtorius tamen in Febre Lenticulari, quæ ipſius ætate, ut ſuperius memoravimus, pervagata eſt, Venæ Sectioni parcendum volebat, ubi præſertim valdè ſparſa contagio eſſet, & Cucurbitularum appoſitionem commendabat, niſi magna adeſſet plenitudo. Quanti porrò faceret in hac Febre Cucurbitularum uſum P. Alpinus ex ſolo capite quod in libro de Medicinâ Ægyptiorum *l.* 2. *c.* 16. inſtituit, dignoſci poteſt; disquirit enim, *An errent Ægyptii Medici num utentes Cucurbitulis pro adjuvanda Exanthematum eruptione*; ex recentioribus verò P. Borellus annotavit Anno 1648. Febres malignas Epidemicas purpuratas cum magnâ clade graſſatas fuiſſe, & frequentem Cucurbitularum uſum valdè profuiſſe.

LI. Hinc mihi viſum eſt conſiderandas non eſſe Peticulas ut ſimplex Malignæ Febris ſignum, veluti communis fert opinio, nec à Criticarum excretionum cenſu excludendas, quod ex Clar. Diemerbroechii obſervatione, qui Peticularum hiſtoriam egregiè abſolvit, confirmari poteſt; refert enim hic Auctor ſibi obſervatum in denatis ex Purpuratâ Febre partes omnes internas Peticulis obſitas eſſe; quod tamen multò ante, ſi non oculorum, ſaltem mentis acie, pertigerant Vallesius in hiſtoriâ Simonis, Ballonius in ſuis Epidemiis, Fernelius in libro de Febribus. Mihi quidem Cadaver ullum diſſecare non licuit, ut ex autopſiâ peticularis hujuſce diffuſionis per interiora Corporis certior fierem, (quando apud nos nullo pretio quisquam ex Plebeculâ Cadaver aliquod ex ſuis domeſticis pro ſimplici inſpectione permitteret) conſtans tamen obſervatio, quòd ii qui ex hâc tempeſtate evaſerunt per nullam ſenſibilem humorum excretionem convaluerint, ut ſuperiùs annotavi, ſed per ſolam Peticularum ſuo loco, & tempore apparitionem, ac per totum corpus expanſionem, lentamque earum-

rumdem evaneſcentiam, ad credendum compellit, Naturam poſt factam primis diebus juſtam humorum ebullitionem virulentum illum ichorem deſpumaſſe, ac illum primò quidem in partibus internis, mox in externis quoque depoſuiſſe, ut hoc pacto per mille Arteriarum oſcula tetro illo miasmate exantlato tota maſſa ſanguinea priſtino ſuo nitori redderetur. Curioſum autem eſt id quod Diemerbroechius refert ſibi in Cadavere ex hac Febre extincto obſervatum, nimirùm, maculas haſce ab ipſo Perioſtio initium ducere, & latâ baſi inſtar fumi Lampadis recenter extinctæ.

LII. Non tàm modicum igitur eſſe illud quod in Peticulari Febre è ſanguineo penu ſecernitur cenſendum eſt, imò toto eo tempore quo hujus morbi hiſtoria abſolvitur, talem eſſe diacriſim, quæ in Criticarum cenſu reponi poſſit, quamvis non adeò ſenſibilis ſit, ut reliquæ evacuationes criticæ, tum ob materiæ tenuitatem, quæ inſenſibiliter expirat, tum quòd illius pars major per interiora Corporis diffundatur, in cute Pyramidis tantum apice apparente: Sic non ineptè explicari poſſe crediderim ſuperiùs enarrata Symptomata, quæ Febrim hanc comitabantur, ſicuti & modum quo Natura harum Febrium curationem moliebatur; Dorſi enim, ac totius Corporis laſſitudo, qualis in Febribus, quæ κοπιώδεις dicuntur, non aliunde quàm ab ichore illo ab Arteriarum oſculis in membranas, & muſculorum fibras refuſo ortum ducebat, ſicuti & Præcordiorum Anxietas, Faucium ardor, Aurium ſurditas, Mentis ſtupor, ab eadem materia pendebant ad partes tranſmiſſâ ubi functiones Animales, & Vitales exercentur. Cum enim Natura totum Venoſum genus à pravo illo miaſmate expurgare vellet, non unam ſibi viam eligebat, quò noxios humores eliminaret (ut aliquandò per Vomitum, Alvi fluxum, Urinarias vias, Cutis poros ſolet efficere) ſed tot ſibi fores aperuit quot ſunt Arteriarum oſcula, id circò omnes ferè Corporis partes noxam ſentiebant, donec rejectamentis illis diſcuſſis priorem tonum recuperârent. Cum hoc modo itaque in hac Febre expugnandâ Natura procederet, mirum non eſt ſi ſuſpenſo pede ad Venæ ſectionem, aliaque remedia adminiſtranda procedendum erat, ne diſtraheretur Natura, & cur feliciùs res ceſſerit Medicis ſanguinis abſtemiis quàm Philematicis, quam ob cauſam Pagani facilius evadebant, quàm Urbani qui per ſæpè medendo ægreſcebant.

LIII. Ubi verò malignum illud Virus præpollebat ad internecionem uſque ſpirituum Animalium, & Vitalium cuncta in pejus citiſſimè ruebant, Peticulis ſeu vix ſe prodentibus, ſeu ſubitò evaneſcentibus, quibus præſtò aderant ſumma virium proſtratio, Aſphyxiæ, totius corporis perfrigerationes, Singultus, & Iſchuriæ ſpuriæ, quæ ſatis frequentes fuerunt; ceſſante enim Spirituum Animalium influxu, & feriante Corde à naturali motu, nullus fiebat arterioſi ſanguinis ad Renes appulſus, & conſequenter nulla ſeri ſecretio; qui autem ex hac Febre occumbebant pleni, & ſucculenti, ut diximus, efferebantur, eò quòd non ingens eſſet

calor, qui Febres iſtas comitaretur, (quam ob cauſam non admodum ſitirent) & quia pertenue eſſet quod per tranſpiratum exhalaret. Cur verò decreſcente Lunâ, ac eâdem ſilente, magis ſæviret hæc Febris (ſi in re tam obſtruſâ licet aliquid conjicere) id fieri potuiſſe crediderim eò quòd ſicuti in Macrocoſmo dicitur Luna Gubernatrix tenebrarum, & mobilis undæ, cum illi uni Æquor obtemperet, ſic ſuper Microcoſmi limpham dominatum obtineat, & quemadmodum *omnia in Plenilunio Maria purgantur*, ut ait Plinius, *l.* 2. *H. N c.* 98. ità in hac Febre, dum Luna pleno lumine vigeret, ſanguineum ſerum in motum cieret, unde promptiùs macularum eruptio, & totius maſſæ humoralis repurgatio contingeret, ejus verò lumine deficiente, ac per totum tempus illune, ſegniùs moverentur humores, ideoque minus apti ad exitum, & ſic concluſi Febrem augerent.

LIV. Quoad reliqua Symptomata, quæ hiſce Febribus in progreſſu ſuperveniebant, ut Singultus, Alvi fluxus, Verminoſa ſoboles, hæc non ſolùm morbi ſævitiam prodebant, ſed primam regionem crudis humoribus oneratam fuiſſe demonſtrabant, propterea blanda purgatio, non Mochlica, in principio harum Febrium Peticularium non prorſus fuit incommoda quamvis caſu inſtituta, nec credita Febribus hujus proſapiæ multum conferre; leniter enim eductâ humorum Saburrâ in ſtomacho contentâ, Natura exinde ad perficiendum opus ſuum pro maſſæ ſanguineæ à pravo miaſmate expurgatione per macularum diffuſionem ad cutem uſque faciliùs procedebat. Hoc documentum blandæ purgationis in principio vel neglectum, vel parùm ſalutare creditum, non levi damno ægrotantibus fuiſſe crediderim, præpeditis enim, ac conſpurcatis primis viis, Cardiacis remediis, quibus oppugnanda erat Febris, præcludebantur fores, vel iis non licebat Cruoris ſedem, & Cordis penetralia nonniſi deturpatâ facie ſubire. Hanc ob cauſam ſuſpecta ſunt Alexipharmaca in Malignarum principiis niſi ab obſtructionibus expeditæ ſint viæ, ut apud Galenum, 5. *de San. tu. cap* 6. Septalium, *Caut. Med. l.* 5. *num.* 47. *l.* 2. *c.* 13. & alios videre eſt, quidquid in contrarium ſentiat Manelphus in libro ſuo de Febribus.

LV. Haud me latet non adeò probari à multis in principio harum Febrium purgationem hanc per Medicamenta Syrmeſma dicta, ut P. à Caſtro in aureo ſuo Opuſculo de Puncticulari Febre, ubi in ſpecie Electuarium Lenitivum improbat, Antonio Ponce S. Cruce, Valleſio in commento hiſtoriæ Simonis apud Hippocratem, ac inter recentiores Etmullero, qui ſuſpectos habet in Purpuratis Febribus Clyſteres ipſos, nedum Purgantia; non deſunt tamen qui levem purgationem admittant, ut Septalius qui Galenum *l.* 5. *Anim. n.* 47. ipſum teſtem adducit in famoſâ hiſtoriâ Simonis, *cui lata Exanthemata erant*, purgationem aliquandò commendantem.

LVI. Uſus porrò Peruviani Corticis parùm ſalutaris compertus eſt, vel quòd tunc temporis exhiberetur cum ſtimulo opus eſſet non fræno, dum Remedium iſtud, ut diximus, præ-

præſcriberetur in Febre lentâ Peticulari Febri non benè judicatæ ſuperſtite, vel quòd tale præſidii genus Febribus hujus proſapiæ non conveniret. Variè profectò audit, ac variam experitur ſortem, vel in iiſdem locis, ac regionibus, famoſum iſtud Febrifugum, ut eodem tempore laudetur ab his, culpetur ab illis, & modò probroſis, modò magnificis titulis vocetur. Medicinam doloſam Peruvianum Corticem vocat VVilliſius *de Feb. c. 6.* Richardus verò Mortonus Medicus Anglus *in Pyrethologia.* Plantam è quâ detrahitur Cortex iſte, Arborem Vitæ appellat; num id contingat ob remedii inefficaciam, quòd non omnibus Febribus, nec in quolibet temperamento conveniat, an ob Medentium incuriam, qui non ritè ſuo loco, & tempore illud exhibeant meritò ambigi poteſt. Mehercle omne Febrium genus tàm magnas, quàm parvas, intermittentes pariter, ac continuas gladio hoc Delphico jugulare velle ſumma dementia eſt, & funeſti caſus ubiq; memorantur, in quibus China China inauſpicatò aſſumpta Ægrotantes, vel inopinatò ſuſtulit, vel ad inſanabiles Ægritudines ſenſim deduxit. Cautiones certè notatu dignas pro recto Chinæ Chinæ uſu videre eſt apud Celeberrimum Etmullerum in Diſſertatione de uſu, & abuſu Præcipitantium, ubi Spiritum Salis Armoniaci proponit ad excitandam Febrem à Chinâ Chinâ ſopitam, quotieſcunque, Abdominis dolores, Artuum oſtocops, Alvi occluſio, nocturni ſudores, aliaque mala ſupervenerint; refert enim obſervatum Spiritum Salis Armoniaci Febre ab hoc Cortice fugatas promptè revocaſſe. Non eſt hujus loci in uſum, & Naturam tam celebris Febrifugi altiùs inquirere, ſolùm hac occaſione memorare libeat, annotaſſe me in primâ meâ Diſſertatione de Conſtitutione Anni 1690. (quod ulteriori obſervatione confirmatum comperi) in frigidis & humidis Conſtitutionibus, quæ Corpora noſtra craſſis humoribus infarciunt, parùm ſalutarem eſſe Corticis Peruviani uſum, in calidis verò, & ſiccis Conſtitutionibus, in quibus humores aliquo egent ſuſſlamine, Remedium iſtud egregiam operam præſtitiſſe.

LVII. Quamvis autem in hac meâ Diſſertatione præcipuam curam impenderim, ut hujus malignæ Febris, quæ tamdiù pervagata eſt, indolem, ac genium explorarem, & exponerem quibus præſidiis illius oppugnatio tentata fuerit, non ideò tamen inficias ibo multas alias graves Ægritudines ſporadicas eodem tempore hunc vel illum afflixiſſe, ac etiam ſuſtuliſſe, quales ſunt morbi particulares ſecundum varia Anni tempora, ut Æſtate Choleræ; Autumno Febres erraticæ, & Quartanæ, & modo modo morbi Hyemales, & Vernales, ſed quia in iis nil Epidemici annotare licuit, eos propterea ſilentio tranſigere volui, quandò illorum Theoria, & Therapeja apud Practicos Scriptores ſatis vulgata eſt, nec illorum curatione quicquam magis deſideratur quàm Medentis judicium, & prudentia. Quia verò in morbis vulgaribus (qui ut plurimùm ſatis vulgati diligentiâ tractari ſolent) memorandum illud τὸ θεῖον Hippocratis deliteſçere video, in illorum in-

da-

dagine potiſſimum mihi deſudandum fuit, nec unquam deſiſtam quin Profeſſores exhorter, ut in hunc Campum pedem immittant ubi non ſpicilegium, ſed ſegetem ampliſſimam contemplationum ſemper invenient, & quæ ipſis decori, & ægris ſaluti futuræ ſint.

LVIII. Ad duos fines nos militare ſcripſit Divinus Senex, *in Epiſt. ad Cratenam*, *unum Hominis*, *alterum Artis*; noſtrâ verò hac ætate neſcio quo genio, Medentum Primores in rebus quæ decus quidem aliquod Arti, ſed nullum pænè Ægrotantibus præſidium poſſint inferre ſunt occupatiſſimi; cum enim toti ſint in minimis explorandis, ac tanquam in haruſpicinâ ad extiſpicia intenti, ex Viſcerum fibrilis Naturæ opera, ac magiſteria alioqui indeprehenſibilia divinare præſumant, ad gloriam, & nominis celebritatem aucupandam ſolùm incumbunt, quaſi eò res deducta fuerit, ut in re Medicâ nonniſi Proſectoribus, exercendi ingenii, & famæ comparandæ locus relictus fuerit. Quid ſi Ariſtophanes hodiè viveret? quibus Salibus, curioſam hanc diligentiam non perfricaret? liceat referre illius Verſiculos, qui in ſua puritate plus habebunt leporis, & energiæ; interrogatus ergò Socratis Diſcipulus à Therpſiade per quamnam viam canerent Culices, num per ſuperiora, an per inferiora.

ἔφασκεν εἶναι τὸ ἔντερον τῆς ἐμπίδος
στενὸν διαλεπτοῦ δ᾽ ὄντος αὐτοῦ τὴν πνοὴν
βίᾳ βαδίζειν εὐθὺ τὸ ὀῤῥοπύγιον.
ἔπει τὸ κοῖλον πρὸς στενῷ προσκείμενον,
τὸν βρωκτὸν ἠχεῖν ὑπὸ βίας τοῦ πνεύματος.

Ideſt ex verſione Andreæ Divi Juſtinopolitani.

Dixit eſſe Inteſtinum Culicis
Anguſtum, per parvi autem exiſtentis ipſius ſpiritum
Vi ire recta in podicem,
Poſteà concavum ad anguſtum adiacentem
Podicem ſonare à vi ſpiritus.

LIX. Abſit tamen quòd Anatomicam indaginem tanquam laborem improbum traducam, ſolùm dolendum videtur, quòd cum Spartam hanc ſatis ornatam, & excultam eſſe pateat quantùm Praxis Medica exigit, omnes feré qui ingenio magis præſtant in id uſque ad temporis diſpendium imcumbant, cum ad alia magis uſui futura mentem ac vires poſſent intendere, inter quæ non poſtremum ſanè locum meretur Epidemicorum Affectuum Hiſtoria, quâ nihil in re medicâ forſan magis deſideratur, & minùs excolitur.

HISTO-

HISTORIA EPIDEMICA
GERMANIÆ.
Conſtitutio Epidemica Auguſtana Anni 1695.
Dn. D. LUCÆ SCHROECKII,
Academ. Cæſar. Leopold. Nat. Curioſorum Præſidis.

PRæclarum inſtitutum, quo ſingulorum Annorum Epidemias erudito calamo conſcribere nuper incepit Italiæ ſuæ ornamentum, Illuſtr. *D. Bernadinus Ramazzinus*, Archiater & Profeſſor Mutinenſis meritiſſimus, inſigni utilitate cum ſeſe commendet, ſimile quid etiam in Germania noſtra moliri, & breviores de epidemica Annorum conſtitutione Relationes exhibere dum intendimus, idem circa dilectam Patriam meam, Auguſtam, vicinumque diſtrictum, quantum obſervare mihi datum fuit, ſimplici hiſtoria fideliter tentare, ſimulque Nobiliſſimos meos Dnn. Collegas Naturæ Curioſos ad ſimilem, obſervatâ poſſibili brevitate, præſtandam operam humaniter invitare libuit. Eò majorem autem ad hoc perſenſi ſtimulum, cum noſtri quondam *Neſtoris I.* celeb. *Dn. Georgii Hieronymi VVelſchii* manuſcriptus libellus, quem *Epidemica Vindelica* inſcripſit, ab Anno Chr. uſque ad 1677. in manus meas devenerit; quem laborem mihi hucuſque continuare placuit. Quamvis autem hæc in publicum emittere nunquam animus mihi fuerit, VVelſchianis illis partim nimis ſuccinctis, partim & imperfectis exſiſtentibus, meis autem Collectaneis in propriæ ſolùm memoriæ ſubſidium deſtinatis, ſi tamen vel tantillum utilitatis in Rem medicam ac Poſteritatem inde reſultare poſſet, publico, qualecunque demum fuerit, haud denegabo.

Ut autem Anni 1695. ſtatum exordiar; poſtquam Solſtitium hyemale frigore intenſo Annum 1694. terminavit, non minus inſequens Annus, multis nebulis comitatus, frigore moleſtus intravit; & quamvis paulò poſt temperatior aura, Zephyro flante, quin & pluvias adducente, redderetur, Euro tamen & Auſtro circa finem Januarii St. Greg. nives ſpargentibus, inſignes frigoris moleſtias denuo perſenſimus, eaſque, licet poſt Bacchanalia mitior aura per aliquot dies ſpiraſſet, uſque ad Æquinoctium vernale perferre coacti fuimus. Unde in hac aëris anomalia non potuit non inſignis in ſáguine mutatio contingere, & cumprimis lympha non tantum ab intromiſſis ex pluvioſa conſtitutione copioſioribus aqueis

moleculis multum augeri, ſed calidiorem etiam ob auram magis rarefieri, quam tamen frigidior ſuperveniens denuo condenſare, inque liberiore tranſpiratione impedire, ac paſſim ſtagnationem inducere valuit: quo in ſtatu cum nec digeſtiones aut debitæ ſecretiones ſufficienter celebrari, nec ſanguinis motus placide promoveri, ſpirituumve puritas aut vigor conſervari queat, facilè colligere datur, quàm variæ in œconomia animali & vitali turbæ excitentur, eò graviores futuræ, ſi unà impuriores, ſalſæ ſulphureæque lateant particulæ, quæ hinc fermentatione conceptâ malignam vel venenatam quaſi naturam induant, aut etiam latentem antea malignam auram ſuſcitent. Cum verò aliquot jam per annos tale quid in urbe noſtra ſedem fixiſſe comperiamus, ut, licet ceſſare nonnunquam per unam alteramve ſeptimanam videatur, mox tamen exſerere ſe denuo incipiat, quin & contagio ſe haud obſcurè propagare nitatur, experientia nos edocuit, toto hoc tempore febres continuas fuiſſe obortas, quæ majori ex parte malignitatis notas, tum conſuetis ſymptomatibus, tum maculis peticularibus oſtendebant, quibus aquoſæ puſtulæ, utplurimum dum morbus ad declinationem vergeret, cum nova caloris ſymptomatumque exacerbatione, in multis ſuperveniebant: pauciſſimi erant, qui per morbum delirabant; in plurimis pleuritidem primò vel catarrhum mentiebatur morbus; quamvis etiam tum temporis, præter arthritides vagas, pleuritis non infrequens eſſet, & aliquos graviter, quin & puſtulis illis miliaribus malignis ſimul adffligeret. Dira etiam intermittentium febrium, quotidianarum, erraticarum, & tertianarum cohors urbi incubuit. Quæ morborum facies, remiſſior equidem in vere, frigidâ cum mitiore aura ſemper reciprocante, continuabat; quibus, ex ejusdem ſeri hîc ibi ſtagnantis, & glandulas inundantis ad coagulum pronitate, catarrhi pectori infeſti, & nonnullos cum febrili effervеſcentia occupantes, accedebant; quotidianæ verò & erraticæ febres, hecticarum ferè æmulæ, magis magiſque ſe diffundebant, atque ægrotos in juvenili ac teneriori ætate conſtitutos graviter adfligebant, Mediciſque ob mali pertinaciam multum negotii, ferè uſque ad autumnale Æquinoctium faciebant: aderat in omnibus circa orificium ventriculi ſuperius præcordiorum compreſſio, appetitus proſtratus, virium laſſitudo, corporis extenuatio, caloris incerto, veſpertino tamen utplurimum tempore exacerbatio; in quibusdam exiguus hujus, in aliis ferè continuus ſenſus, ſudoris rara eruptio, ardor verò & dolor tenſivus manuum ac pedum ægros admodum torquebant: nec pauci erant, quos, perſeverante adhuc morbo, loquela, ſine deperdito tamen linguæ motu, deſtituerat, aliquibus etiam ſurditas, & aliqualis ſenſuum internorum ſtupor, per plures dies, vel duas tresve hebdomadas acceſſerant; malo hoc poſtea, recedente febre, ſponte quaſi iterum ceſſante. Medicamenta autem quæ acorem præternaturalem atque lentorem lymphæ, non negligendo ea, quæ genus nervoſum ac ſpiritus confortare &c. poterant, ex. gr. ſpe-

cificum.

ciſcum antihecticum Poterii, gammarorum lapillos, elixirium proprietatis beat. noſtri Clauderi, eſſentiam corticis Peruviani &c. proficua deprehendi; ſicut Tincturam bezoardicam D. Mich. ſal cornu cervini volatile, eſſentiam mumiæ Clauderianam, Diaſcordium Fracaſtorii, Theriacam cœleſtem Greiffianam, pulverem Sabaudicum, rubeum Pannonicum, cum antimonio diaphoretico, unicornu foſſili & marino, pro ſubjectorum & ſymptomatum varietate, in tempore & providè propinata, non inefficacia in malignis fuiſſe, experientia docuit.

Cum Sol Gemellorum ſignum ingrederetur, & crebrioribus pluviis perfunderemur, Catarrhi frequentes eſſe cœperant, tonſillarum inprimis intumeſcentiam inducentes, [conſuetiſque ſeri coagulum externè & internè reſolventibus medicamentis obtemperantes,] præcipuè cum frigus inſolitum, de quo alibi locorum non minus paſſim conquerebantur, æſtatem ſubinde odioſam reddidiſſet.

Circa Æquinoctium autumnale, itidem frigore moleſtum, humoroſum convulſivum aſthma in puerilem ætatem ſæviebat, aliquos etiam trucidabat. Poſtea tamen, licet haud clementior eſſet aëris, pluvioſa nempe & frigidiuſcula utplurimum temperies, imò poſt medium Octobrem, totum inſequentem menſem, nec non dimidium Decembrem frequentiſſimæ nebulæ, ac per plures ſæpe dies continuæ aërem occuparent, Morbo attamen magnas dabat inducias; quæ verò collectâ interea ex vaporoſis iſtis halitibus novo infirmitatum adparatu & feroſâ colluvie, eò acriùs inſurgebat, & Sole Scorpionis ſignum egreſſuro, arthritides vagas, rheumatiſmos, in quibuſdam intenſo dolore nucham frequentiſſimè autem pectus tuſſi graviori excruciantes, in ſenibus quoque apoplexias fortes letales accerſebat; quin & febres denuo malignæ, petechiis & puſtulis ſtipatæ, hactenus rariores obſervatæ, majori jam impetu pluribus inſultabant, cephalalgiâ in principio morbi vehementi, brevi tamen recedente, intenſis dorſi doloribus, præcordiorum compreſſione, tuſſi, alvi conſtipatione moleſtæ; cum interea urinæ color non multum à ſtatu naturali recederet, vel juſto dilutior compareret, nec pulſus admodum irregularis eſſet. Frigore autem ultimum Anni menſem, ſatisque intenſo ejuſdem exitum comitante, pacatiora rurſus tempora, atque populariter graſſantibus morbis liberiora ſequebantur; poſtquam febrium malignitas ſupradictis remediis; rheumatiſmi autem infuſi thee, aut analogi veronicæ, betonicæ &c. ſuccinatorum, ſaliumque volatilium urinoſorum, non neglecto, ubi opus erat, moderato opiatorum, inprimis pilularum de cynogloſſa Nic. uſu; arthritides denique cinnabarinis, antimoniatis, lumbricatis, quin &, cum in quibuſdam febrilem aliquem inſultum alternis diebus deprehenderem, kin-kina, quibus ſubinde blandior ex poco ſcammonii ſulphurati & antimonii martialis fixi pulvere alvi laxatio interponebatur, atque dolorum ſævitia per demulcentia inprimis cataplaſmata (ſpirituoſis & oleoſis eam magis exaſperantibus,) mitigabatur, eſſent devicta.

Cum etiam Excellentiſſimorum Dominorum Collegarum Curioſorum aliqui petito meo, in ſimili materia ſubmittenda, benevolè ſubſcripſerint, eorundem hiſtorias ſubnectere, & ordine, quo fuêre tranſmiſſæ, adducere lubet.

Conſtitutio Epidemica Haſſiaca Anni 1693. & 1694.

Dn. D. MICHAELIS BERNARDI VALENTINI, *miſſa die* 5: *Januarii A.* 1695. *Giſſâ Auguſtum Vindelicorum.*

Præcedente Hyeme pluvioſo, ſed in fine gelidiſſimo, ſub primo Vere & inſolitus aëris fervor ingruebat, qualis & per omnem æſtatis curſum obſervabatur: quæ mutatio ſubitanea non poterat non inæqualem & præternaturalem humorum & ſpirituum motum cauſare, quem & hominum & brutorum ſtrages inſecuta eſt. Boves ſanè & vaccæ catervatim ſuccumbebant, cujus rei cauſa ſtatuebatur inter alia ros corroſivus, lintea maculis plus minus luteis conſpurcans, & omnino corrodens, de cujus ætiologia elegantiſſimè D. Ramazzini. Ex carnificum obſervatione plerunque phtiſi pulmonali necabantur, ad quam ſine dubio hauſtus frigidæ copioſior poſt æſtum intenſiſſimum multum contribuere poterat. Hominibus præter dyſenteriam & febres malignas ſub finem Junii & initium Auguſti heîc locorum infenſa erat febris quædam intermittens, utplurimum tertiana, ſive ſimplex ſive duplex, ſolo ferè calore moleſta, ut à plurimis ab acutis vix diſtingui potuerit. Præcedenti enim levi friguſculo calor intenſiſſimus, virium ſumma proſtratio, anorexia &c. accedebant, quæ præmiſſo vomitorio, corticis Peruviani uſu plerunque curabantur, cui regulus antimonii medicinalis quandoque præmittebatur, Venæſectio, quam vel ipſi urgebant aliquando ægri, nunquam non noxia erat, morbumque protrahebat, aut ad minimum ſummam, fugatâ licet febri, virium debilitatem inducebat.

Hanc ſequabatur paulò alia

Conſtitutio Anni 1694.

in qua Hyemem ſatis inclementem calor Veris extraordinarius excipieebat, ut arbores brevi admodum in flores ſe inducerent, qui tamen omnem, quam primùm injecerant, ſpem eludebant, poſtquam frigore ſubito ſuperveniente prorſus emarcuerant. Sequebatur Æſtas ſummè calida, quâ ultra hominum memoriam vix ſiccior obſervata fuit, ſub cujus curſu morbilli, ſed benigni ferè moris graſſabantur, aut ſponte aut bezoardicis & expellentibus ſolitis cedentes, in quibus tuſſis & aſthma præprimis erant moleſta, quæ ſpiritu ſalis armoniaci aniſato, ſeu ut hîc locorum audit, ſpiritu pectorali aniſato optimè ſiſtebantur. Annonæ ſumma fertilitas, duplicato modium infarciens, qua frumentorum caritas heic ſubito ſublata fuit. Autumnus & Hyemis initium pluviis crebrioribus madebant, variiſque catarrhis, pleuro-pneumoniis & febribus malignis à milite è caſtris ad hyberna redeunte fere allatis plurimiſque funeſtis erant moleſta, quæ omnia frigus horrendum ſub cepti modo anni 1695. initia excepit.

Conſti-

Conſtitutio epidemica Baſileenſis Anni 1695.

Dn. D. JOHANNIS JACOBI HARDERI,

miſſa d. 20. *April. A.* 1695. *Baſileâ Auguſtam Vindelicorum.*

Morbi, qui cum hyemali tempore, tum eodem jam finito, epidemicè ferè graſſabantur, ſunt colicæ paſſiones pertinaces: apud infantes vomitus, ceu variolæ eſſent eruptuitæ: præcedente horrore, inde icterus cum dejectionibus verminoſis: apud adultos quoque febres verminoſæ: jam verò præter febres continuas ac intermittentes, pleuritides & pleuro-pneumoniæ: ſinguli aeris variam conſtitutionem, & ſubitaneam immutationem, pro ſecunda matre agnoſcentes.

Conſtitutio epidemica Berolinenſis Anni 1695.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP'

von der Mühlen/

miſſa d. 5. *Januarii A.* 1696. *Berolino Auguſtam Vindelicorum.*

Dn. Præſide me ad id excitante, 1. Januar. 1695. (22. Decembr. 1694.) cœpi dietim mutationem aëris ac tempeſtatum notare, ac obſervavi à plenilunio die proxime præcedenti 31. (21.) Decembr. illuceſcente frigus, quod hactenus ſatis temperatum fuerat, paulatim invaleſcere, nivibus ſubinde permixtum. 8. Januarii (29. Decembris) autem, ſub ultima quadra aere nimboſo rurſus parumper remittere. Sequentibus verò diebus denuò ingraveſcere, moderato tamen adhuc ad uſque novilunium 14. [4] Januarii ingruens. Quod ſubitam gelu remiſſionem cum nivium ac ventorum copiâ; poſtea nubilo cœlo gelu iterum moderatum biduum circiter durans ad meridiem uſque 18. (8.) induxit. A quo ſolutâ rurſus glacie vix medii diei inducias dedit; Nam redintegratis viribus revertens primam Lunæ quadram in 22. [12] incidentem cum pertinentibus illuc diebus, rigoroſo gelu tranſegit, ut & plenilunium 30. [20.] lucens, ſicq; primum hunc menſem finiit.

Alterum eodem vigore inchoans ultimamque quadram 7. Febr. [28. Jan.] orientem ad 13. [3] uſque tranſiens, atque remiſſionem ſic unius, viginti quatuor dierum, nonnunquam tamen paululum mitigato, rigore penſans duravit. Tum verò accedente eodem die 13. [3.] novilunio, rurſus aliquantulum remittens pluviis glaciem quam tot diebus gelu pepererat, unica die liquans, ac parum quod ejus reſtabat, copioſâ nive intermixti, quoque procellis tegens, mox inſequenti mane ad ingenium rediit, perque biduum gelando continuavit. Mox verò 17. [7.] rurſus remiſit; Aſt ſequenti die denuò redintegrato vigore, primâ quadrâ 20. (10.) apparente, nec quicquam obſtante ad 23. (13.) uſque perrexit. Quo die remiſſo paululum rigore pluvias nivibus ſuccenturiavit

nitia tantum die: Graviori enim impetu interpolatis ſubinde ſereno cœlo nivibus ac quandoque ventis irruens, quatriduum ad 28. (18) uſque hujus ſecundi menſis adeoque ultimum perſtitit.

Quo die à violentia priori deſciſcens nivibus ac grandini pluvias interſpetſit, ſed ſequenti 1. Martii (19. Febr.) cum plenilunio denuo vim priſtinam induens non modo priſtinum exeruit robur, ſed & auxit. Verum vix biduum ſervavit, ab illa ſævitia 3. Martii (21. Febr. deficiens, ac nocturnum frigus & quandoque gelu diurnis pluviis ac nivibus temperans, reliquum illius quadræ & ſequentis poſtremæ 8. Martii (26. Febr.) apparentis ad novilunium uſque 15. [5.] accedens vario & mutabili cœlo tranſiit. Tum priorem indolem Borea flante induit, ſereno cœlo gelu, nocturnum præcipuè, ſatis validum reducens ad poſt primam quadram 22. (12.) radiantem ad 24. [14.] uſque continuando. Inde variam cœlo faciem ſumente, nunc ſerenam nunc nubilam, nunc undoſam, nunc ſiccam, nunc tranquillam; nunc turbidam cum plenilunio 30. [20] lucente & ſequenti die 31. [21.) Martium cum trimeſtri primo terminante, ad ultimam uſque quadram etiam 6. Aprilis [26. Martii] ſubſequentem, die noctuque alternando frigus moderatum calore temperavit.

Morbi hujus primi trimeſtris initio reliquiæ fuêre præcedentis varii & inconſtantis autumni, diarrhœæ, dyſenteriæ, febres variæ, & quartanæ præſertim & duplices tertianæ, erraticæ nonnullæ. Quibus ſeſe junxêre pleuritides, peripneumoniæ ſed raræ, tuſſes ſiccæ & humidæ harumque ſoboles phthiſis ut & hecticæ ſed paucæ, malignæ item febres variolis præcipuè, morbillis, purpura, nonnunquam, rarius tamen petechiis, ſic ſatis adhuc benignis, intermixtis. Tertio menſe acceſſêre prioribus etiam apoplexiæ ſubito quoſdam perimentes & paralyſes quandoque reparabiles, catarrhi contumaces ac tuſſes implacabiles, arthritides vagæ valde contumaces & dolores ac defluxiones aliæ ſcorbuticæ pertinaces, plerique tamen horum morborum præter variolas ſporadici fuerunt [non Epidemici.

Secundi trimeſtris exordium à primâ Aprilis (22. Martii) ad prædictam ultimam quadram 6. Aprilis [27. Martii] accedentem uſque de amœnitate præcedentis menſis participans ac veris verum initium exhibens, cum prædicta ultima quadra degeneravit, ac ingratum denuo frigus nocturnum, aërem tempeſtuoſum, nives, grandines, pruinas, ſimileſque inacceptos Veri hoſpites advexit, ad 10. Aprilis. [31. Martii uſque, qui Æthere mitius paulò aſpirante pluvias lenes, frigidas tamen adhuc, ſparſit. Sequentes duo pluvias vento impetuoſo ac frigori haud uſque quaque grato miſcuêre, atque aëri turbulento, non tamen planè gelido, ae novilunio 13. (3.) Aprilis tranquilliori cœlo, moderatiorique frigore placidè ingruenti præmiſêre. Verùm 14. (4) ad priſtinum ſtatum tetricum, turbidum, frigidum & immitem rediens 15. [5.] gelu nocturnum ac ſerenius paulò cœlum induxit. Cui mox gravius gelu no-

ctur-

ſturnum ſudo interdiu mitigatum per biduum, huicque; rurſus aër temperatus ac ſerenus alterum biduum durans ſucceſſit. Quod nubilum rurſus & frigidum excepit, ſuccedentibus nocte ſequenti nivibus, quas primæ quadræ 21. [11.] appropinquantis prodromos mane pluviæ ſunt ſubſequutæ, à meridie cœlum relinquentes nubilum, in pruinoſam noctem declinans inque temperatum inſequens manè ac vernum tandem de die aërem deſinens. Qui poſt noctem placidam ac manè ventos nonnullos pluviolis madentes, amœnum poſterâ die produxit 24. [14.] per biduum durans, tandemque tertiâ 26. [16.] die in æſtivum ferè Solis ardorem, pluviæ admodum fertilis prænuntium tranſiens. Cui gratum ſucceſſit ſequentibus diebus ſudum pluviis nonnullis irrigatum ad 29. [19.] uſque plenilunio tum lucente, ac ventorum aliquid blandorum, eteſias dixiſſes, intercalante. Sequens dies ſerenus tonitru pomeridie inexſpectato & maturè nimis pluvia copioſa ſtipatum, primâ hoc anno vice ſubmiſit, ſicque finem primo huic ſecundi trimeſtris menſi impoſuit.

Sequens 1. Maii [21. Aprilis] amœnâ ſerenitate inclytus, ſucceſſorem habuit ſui ferè ſimilem, paulò tamen magis nubilum & frigidum, perinde ut & reliquos temperato & verno cœlo Soleque calente abblandientes ad 5. Maii (25.) Aprilis ultimæ quadræ dicatum. Cui nubiloſo & ſparſis ſubinde pluviis ab amœnitate illâ degeneranti, procelloſum & frigore pluviis ac nivibus inacceptum acceſſit biduum. Illique rurſus ad 10. Maii (30. Aprilis) ingratum frigidum, udum ac pluvioſum cœlum. Donec 13. [3.] Maii appropinquans novilunium poſt temperatum ſereno magis aëre unicum diem inconſtantem & variam, pluviis ventis frigore, moderato tamen intermixtam tempeſtatem induxiſſet, nubilum Æther rariùs ſolaribus radiis pervium ad 17. (7.) uſque continuavit, ſudo tandem ſemet rurſus & calore moderato biduum durante commendantem. Quem pluviæ demum ingratæ triduum continuantes & in grave tandem tonitru deſinentes 21. (11.) ipſo primæ quadræ die, ſecutæ. Haſque rurſus ſudum in pluvias ac tonitru à meridie terminans. Atque iſtas denuò ſequenti manè ſereno aëre, frigus, hoc pluviæ lenes, clementiori paulò cœlo exceptæ, illud denique ſereni aliquot rurſus dies aëris clementiæ ac vernæ amœnitatis poſtliminio quaſi cum plenilunio 28. (18.) radiante reducis ac ad 31, [21.] uſque menſis hujus Maji terminum perdurantis, mox tamen in pluvias denuo ac ventos fatiſcentis quaſi præcurſores.

A primo enim Junii (22. Maji) ingrata pluviis ac nimbis tempeſtas, noctes gelidæ ac pruinoſæ, venti Boreales, dies à nocturno gelu rigidi nec niſi à meridie paulum à Sole culminante degelantes ſucceſſêre, ad ultimam uſque quadram 5. Junii (26. Maji) apparentem ſævientes. Hæc commodiori rurſus tempeſtati locum dedit cœlo ſereno & amœno, calore grato pluviolis lenibus ac fœcundis ad 7. Junii (28. Maji) uſque durantibus; Mox verò ab illo, vario & turbulento, frigido & pluvioſo ad novilunium uſque 11. (1.) accedens perſeverantibus permutatæ. Hoc inſe-

inſequens dies Solis radios ſereniore cœlo, frigore tamen moleſto admiſit. 13. (3) denuo in pluvioſum priſtinum ac nubilum ſtatum tranſiit. 14. (4.) Nubilum ſudo temperavit, ſubſequentibus hunc aliquot ad primam uſque quadram 19. [9] illuceſcentem & comites ejus (25. (15.) ſolo, qui frigidior, nubilus ac pluvioſus, excepto) ſerenis ac paulò mitioribus. Ipſo etiam plenilunio his accenſendo ut & reliquis, præter 30. (20.) qui menſem hunc, ſimulque trimeſtre ſecundum tonitru ac imbre clauſit.

Cujus trimeſtris primus menſis catarrhis, rheumatiſmis, tuſſibus, febribus catarrhalibus, aliisque diverſorum generum, tertianis ſimplicibus ac duplicibus ſatis frequentibus, paucis quartanis, affectibus ſcorbuticis, hîc endemiis, variis varios variè affligentibus infeſtus.

Alter, quà morbos, priori ferè affinis, niſi quod in hoc variolæ nonnullæ & purpureæ febres, pleuritides veræ & ſpuriæ, petechiæ febrium ardentium malignarum nonnullarum comites, colicæ & hyſtericæ paſſiones, hypochondriaci affectus, anginæ ſeſe quandoque parciùs tamen offerrent.

Tertius præter præcedentium nonnullos, menſtrua inordinata, cachexias, ventriculi imbecillitates & cruditates, hypochondriorum dolores, colicas, diarrhœas &c. tulit.

℞. Menſis Julii, qui tertii trimeſtris primus, initium præcedentis Junii fini poſtremum ſi exceperis diem, ultimâ quoque quadrâ 3. Julii (23. Junii) lucente, computatâ ad 7. Julii (27. Junii) uſque aëris ſerenitate & ſic ſatis jucunda tempeſtate reſpondit. Hic verò nubilus fuit ac turbidus, cujus morem ſequentes ex parte imitati manè ſereno cœlo, pomeridie turbidum nubilum ac pluvioſum ſubjunxerunt. Excepto 10. Julii (30. Junii) qui rurſus totus turbidus, frigidus, nubilus, & pluvioſus adeoque extremè ingratus fuit, ſubſequenti 11. (1.) Julii novilunium nubilum cœlum ſudo correxit, hâcque ratione reliquis quatuor ad 16. (6.) uſque commodâ ſatis tempeſtate exemplo quaſi præivit. Ille autem à præcedentium more deſciſcens nubilus frigidus ac pluvioſus ſucceſſores habuit ſeipſo meliores ac mitiores, æſtivo calore, ac ſæpius de die ſudo, noctu quandoque pluviâ moderatâ commendabiles, ad primam quadram 19. (9.) lucentem, ut & plenilunium 25. (15.) fulgens perſeverantes & uſque 29. [19.] qui, inſolito hoc tempore, frigore, pluviis ac circa veſperam tonitru varius, ſimiles ſui ſequaces habuit, præſertim 31. [21] frigidum valde, breveque ſudum imbre copioſo penſantem, ſicque menſem hunc ingrato epiphonemate terminantem.

Succeſſit eodem ferè tenore 1. Auguſti (22. Julii) primam quadram advehens, ſimulque aërem inſtabilem frigidum ventoſum, tonitru & pluviis quibuſdam mixtum; Huic æqualis ferè 2. Aug. (23. Jul.) ſudum frigidum pluviis ac ventis ſubinde varians 3. Aug. [24. Jul.] ad meridiem uſque 4. Aug. (25. Jul.) amœnam reduxit ſerenitatem, ſed inſtabilem ac imbre pomeridiano dilutam. 5. Aug. [26. Jul.] turbidus manè & imbribus udus, à meridie quidem ſiccior ſed frigore horridus. 6. Aug. [27. Jul.]

totus pluvioſus & imbribus madens, perinde uti & ſequens 7. Aug. [28. Jul.] ingrato turbido & pluvioſo aëre fœdus. Omnes hi & præcedentes nonnulli, quod Julii potiorem partem & Auguſti initium inſolito hoc anni tempore frigore, ſereno licet nonnunquam intercedente cœlo, æſtivam aliàs his temporibus debitam amœnitatem deturparint, ſimulque ſatorum proventum, incrementum & maturitatem impediverint, ſicque annonæ caritatem induxerint, infames meritò audiunt & infauſti dies. 8. Aug. (29. Jul.) novilunii 9. Aug. (30. Julii) apparentis anteſignanus, & ſequentes gratam ac æſtate dignam, ſed heu! ſero nimis reduxerunt tempeſtatem, præter 13. [3.] qui eam à meridie pluviâ vento ac tonitru paululum turbavit, ſtabilem aliquando, ac niſi quod amœnitati pluviolam quandoque interſpargerent, ad ultimam uſque quadram, ſimulque terminum hujus menſis 31. (21.) nempe ejus, paululo prioribus frigidiorem diem percutabilem.

Septembris exordium 1. Sept. [22. Aug.] præcedentis tempeſtatem æmulatum cum tonitru pluviam admiſit, ſic temperato aëre ac ſereno utplurimum cœlo lenibus nonnunquam pluviis à meridie præſertim alterato, reliqui ſubſequentes ad novilunium 8. Sept. [29. Aug.] incidens, quod temperatum aliàs uvidam imbribus junxit veſperam, hâcque ratione 15. [5.] addendo etiam procellam ad primam quadram 16. (6.) orientem paulò præcedentibus frigidiorem procedendo, varioque ſequentibus diebus cœlo 20. (10.) temperando nubila ſerenis, moderato quandoque quoque frigore & pluviis ad plenilunium 22. (12.) radians, imò ipſam ultimam quadram exiguo diſcrimine à præcedaneis diſcrepantes perrexerunt, ſic ſimul 30. (20.) & hunc tertium tertii trimeſtris menſem abſolverunt.

Morbi hujus trimeſtris primo menſe, Julio nimirum præter ſcorbuticos affectus & hypochondriacos alii non adeo frequentes fuerunt, febres fortaſſis nonnullæ, tertianæ & continuæ, pleuritide quandoque tam verâ quàm ſpuria ſtipatæ, colicæ paſſiones, hemicraniæ, catharri.

Secundi, Auguſti nimirum febres variæ ardentes præſertim acutæ & continuæ cum & ſine delirio, cephalæa enormi, & ſimilibus febrium ſymptomatis comitatæ, nonnunquam & diarrhœâ contumaci, quædam etiam cum exanthematis variis purpurâ, petechiis rarò tamen nec uſque quaque malignis. Nec defuerunt ſcotomiæ, lipothymiis nonnunquam complicatæ.

Tertii, Septembris febres rurſus variæ, catarrhales præſertim vario typo luxuriantes, tertianæ tamen pleræque, continuis quandoque combinatæ, rheumata, leucophlegmatiæ, vertigines, cephalææ graves & continuæ, febrium præcedentis menſis ardentium & continuarum aſſeclæ & pediſſequæ, pleuritici dolores ſpurii.

Primordium ultimi trimeſtris menſis Octobris triſte fuit 1. Oct. (21) Sept.] cœlo exiſtente frigido turbido ac pluvioſo. Sequentes & quidem 2. Oct.. (22. Sept) frigida ac ſerena, 3. Oct. (23) Sept.) manè frigida & pluvioſa, à meridie ſiccior & mitior, 4. Oct. (24. Sept.) manè nebuloſa & frigidula, à meridie ſerena

& amœna 5. Octob. (25. Sept.) cum primâ quadrâ conſtantem ad 10. Oct. (30. Sept.) uſque tempeſtatis amœnæ ſerenitatem induxit. Hæc decima nebuloſa ac turbida tota fuit 11. [1.] & 12. [2.] plenilunio inſignis manè nebuloſæ, à meridie ſerenitare aërem temperaverunt, quas ſequentes ad 26. [16.] imitatæ. Hæc verò à præcedentibus turbidiore paulò calidiore ac udo aëre diverſa, ſocias ſibi ſequentes duas aſcivit, 29. (19.) à meridie ſerena, 30. (20.) ultimæ quadræ dicata, tota nubiloſa. Sequens 31. (21.) ſicque menſis hujus poſtrema manè præcedenti ſimilis, à meridie undoſa fuit.

Morbos hic menſis paucos habuit, eoſque ſcorbuto utplurimum & hypochondriis originem debentes, præter febres nonnullas tam intermittentes, quàm continuas, malignas rariùs, diarrhœas, haud tamen frequentes, dyſenterias pauciſſimas, epilepſias infantum quaſdam, dentitioni plurimùm imputandas, arthritides vagas, ſed & has ſcorbuticas, hyſtericas paſſiones.

November ſecundus quarti trimeſtris menſis à 1. Nov. [22. Oct.] ad 4. Nov. [25. Oct.] à pluviâ immunes nubilos tamen dies præbuit, quarta ſerena quidem magis, ac frigida quoque magis fuit. Eam nebuloſi, turbidi, frigidi & ingrati excepêre dies, quos inter & 6. Nov. [27. Octobr.] Nova Lunâ diſtinctus, tempeſtate cæteris æqualis, ad 8. Nov. (29. Oct.) ejuſdem tenoris, 10. Nov. (31. Oct.) nebuloſum, turbidum & frigidum tulit aërem, ſic & ſequentes ad primam uſque quadram 13. (3.) lucentem continuârunt. 14. (4.) præter nebulam, quam dedit matutinam, prioribus ſimilis fuit. Cujus defectum ſequens 15. (5.) pluviâ penſavit. 16. (6.) & 17 (7.) prioribus incommodis ventus addidêre frigidos & immites. 18. (8.) à pluvia immunis, frigidus tamen adhuc & turbidus fuit. 19. (9.) ad ingenium undoſum rediit. 20. (10.) cum plenilunio mitiorem paulò reduxit, ſed turbidum etiamnum aërem ad noctem uſque Lunæ radiis illuſtrem, quam frigidus, pluvioſus ac procelloſus ſecutus 21. (11.) in gelu primum hoc anno deſinens ac 22. (12.) ut & 23. [13.] continuans. 24. [14.] à ſerenitate præcedentium duorum deficiens pluvias turbido frigori miſcuit. A quo diſſimilis 25. (15.) gelidus fuit atque ſerenus. 26. [16.] perinde cœpit, ſed in pluviam deſiit. 27. [17.] amœnâ & ſerenâ tempeſtate, 28. [18.] ultimæ Lunæ quadræ, ſudo, miti ac ſereno cœlo, exemplo admodum hoc hyberno tempore ut raro, ſic grato præivit. Sed æmulum nullum nec imitatorum invenit, 29. [19.] à ſerenitate illa mox deſcivit, temperatus tamen adhuc & ſiccus noctem habuit pluvioſam, à ſequente 30. [20.] ac hactenus ultimo hujus menſis die ſicciore, mitiore, paululum tamen turbido hac in parte diverſam.

Morbi, quos hic menſis aluit, haud frequentes fuerunt ſcorbutici plerique, defluxiones nimirum, externas potiſſimum partes paſſim invadentes febribus catarrhalibus complicatæ, catarrhi quoque alii, ac tuſſes, eæque valde contumaces, arthritides vagæ, cephalææ, quartanæ nonnullæ, colicæ paſſiones & ne-

phriti-

phriticæ, ut & pleuritides, tam veræ quàm ſpuriæ, paucæ tamen. Cardialgiæ, anginæ, diarrhœæ, ſed parcæ, diſenteriæ adhuc parciores. Id quod hic annus peculiare his locis habuit ob fructuum proventum valde conciſum; frigus enim ab ineunte vere calore frequentius arborum floribus infeſtum, ne in fructus erumpere poſſent, obfuit, ac quicquid etiam hujus offenſam effugerat, à frigore æſtatis inſolito & autumni, ne vel adoleſceret vel matureſceret impeditum fuit; hinc ſublata cauſâ ſublatus quoque fuit effectus.

Poſtremus hujus ut quarti trimeſtris, hic anni menſis December primâ die (21. Nov.) turbidus fuit, procelloſus ac frigidus. 2. Dec. [22. Nov.] ſerenior cum frigore gelu reduxit ſequentibus diebus ad novilunium 6. Dec. [26. Nov.] apparens & ſequentes etiam uſque ad 9. Dec. (29. Nov.) continuans. Qui glacialis initio in pluviam ſubito liqueſcens, pluvias lenes per biduum durantes addidit, donec 11. (1.) primæ quadræ 12. (2.) lucentis anteambulo cum ſerenitate gelu moderatum reddidit, ac eodem tenore ad 15. (5.) veſperam uſque perdurans, 16. (6.) gelu mitiori aere turbido temperavit. Hanc verò inſequens 17. [7.] manè gelu rigidus à meridie auſtro ſatis auſterè flante degelavit. 18. (8.) primas hoc anno nives plenilunii 19. [9.] appropinquantis præcones ſparſit, reſpirante ſimul aliquatenus gelu. Cui tamen rurſus dies noctesque gelidæ & quidem nonnunnullæ ſatis intenſæ ſucceſſere, nivibus quandoque 21. [11.] & 22. [12.] præſertim, qui denſam manè adjecit nebulam, in aërem tandem elevatam ac nivis raræ ſpecie ſtellularum ad inſtar recidentem, nec non 25. (15.) & præcipuè 26. [16.] ubere illarum proventu fœcunda, ut & 27. (7.) ultimæ quadræ præcurſor gelu moderatum nivibus intertexens. Ultima quadra 28. [18.] ſplendens copioſas nives primùm leni cum gelu tulit, mox flante circa veſperam Favonio planè eas colliquans: Quas tamen nox ſequens rurſus gelida quadantenus conſtrinxit; Sol verò 29. (19.) denuo ſolvit ac leniret degelavit. 30. (20.) gelu priſtinum recuperavit vigorem, ac ſatis intenſo rigore 31. (21.) menſem hunc ſimul Annum ipſum terminavit.

Morbos hic ultimus menſis genuit ad inſtar præcedentis febres ſporadicas, primùm varias intermittentes & continuas, & ex his quoque mixtas, catarrhales, malignas etiam; purpurâ, morbillis, variolis quoque variegatas, defluxiones, catarrhos, eryſipelata, cephalæas, anginas, ophthalmias graves, diarrhœas nonnullas & tuſſes contumaces.

Conſtitutio Epidemica Haſſiaca Anni 1695.

Dn. D. MICHAELIS BERNARDI VALENTINI,

miſſa d. 27. Aprilis A. 1696. Giſſâ AuguſtamVindelicorum.

Conſtitutionem epidemicam Anni 1695. quod attinet, illa heîc locorum tolerabilis, & quæ DEI eſt clementia, benigna ferê fuit, ita

quidem ut plures, qui ob tempeſtatum varietatem & Proteiformes temporum mutationes morbos nobis ſonticos prædixerant, in admirationem rapuerit. Licet enim Hyemem habuerimus variam & inconſtantem, mox frigore mox pluviis moleſtam, ſuccedente Vere præmaturo quidem, ſed pariter inconſtante: Licet quoque Æſtas cum Autumno pluvia utplurimum & uliginoſa fuerit, interpoſitis æſtibus quibusdam Solis ſubitaneis, affectus tamen leviuſculos, ſenſibus magis, quàm vitæ incommodantes obſervavimus. Si enim ullus, hic anni curſus ſenſoriis externis ſummopere infenſus erat. Sub Æquinoctio enim verno ophthalmiæ epidemicæ graſſabantur, interpoſitis verò Martio & Aprili pleuræ colliquе inflammationibus à ventis inclementioribus præmaturum Veris calorem ſuffocantibus & humorum ſtaſes promoventibus, ſine dubio exortis, quæ tamen ſuetis medicamentis diaphoreticis & diſcutientibus facilè cedebant. Poſt Solſtitium æſtivale menſe Julio ulcera aurium quamplures infeſtabant, ſuppurata plerunque, quæ vel ſpontè vel ſudoriferis & balſamicis curabantur. Tandem ſub Æquinoctio autumnali Auguſto decrepito inflammatio gingivarum, linguæ & oris in hominibus, in brutis verò pedum inflammationes obſervavi hinc inde, quarum priores præmiſſis præmittendis Tinctura ligni ſancti feliciſſimè ſuſtuli, poſterioribus Veterinariis relictis.

Conſtitutio epidemica Auguſtana An. 1696.

Dn. D. Lucæ Schröckii,

Academiæ Cæſareo-Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Præſidis.

QUamvis Anni hujus ingreſſus aerem ſerenum, nebulis tamen matutinis & veſpertinis utplurimùm comitatum, cum acri frigore oſtenderit, mox tamen temperatior ac ſerenus, quem ſubinde frigidiuſculus, ut & mutabili ſub Euri Zephyrique flatu pluvioſus, rariùs nivoſus intercedebat, fuit ſubſecutus; à Solis præcipuè in Piſces ingreſſu, uſque dum Arietis ſignum attingeret, blanda adeo ſpirabat aura, ut arbores conſueto citiùs gemmas protrudere inciperent, ac præmaturum Ver adeſſe videretur. Quæ tamen conſtitutio varias in corpore alterationes produxerat, atque latentia in eo morborum ſemina ſuſcitaverat; unde ineunte mox anno ſeri in faucibus ſtagnationes catarrhoſæ, tuſſeſque pertinaces, ultra æquinoctium vernale plures civium infeſtantes, ut & poſtea febres purpuræ, variolæ, intermittenteſque febres oboriebantur. Quas tuſſes, præter Pilulas de cynogloſſa, vel ſtyrace, nocturnam quietem, ſerum acrius contemperando, ſpirituſque agitatos ſopiendo; parvâ doſi ſumtas, feliciter conciliantes, variis temperatioribus pectoralibus, Aquis, ſirupis, Pulveribus, Electuariis, Tincturis, fibras partium ſpiritualium irritatas demulcentibus, pungentia acris lymphæ ſpicula obtundentibus, ejuſ-

ve viſciditatem reſolventibus, interpoſitis blandiſſimis laxativis, preſertim Infuſo thee vel veronicæ, aut hydromelite, foliis ſennæ impiægnatis, profligare datum fuit. Phthiſicos tamen aliquot citatiori gradu ad ſepulchrum deductos vidimus. Febres purpuræ in adultum uſque Ver non puerilem ſaltem ætatem, ſed proveçtiorem quoque, adoleſcentes æquè ac leniores, paſſim invadebant; aliquos mitiſſimè habebant, ut nec lecto ſe commitere opus haberent, neque etiam liberiori aeri expoſiti læderentur, ac ſine ullo medicamento, intrà biduum vel triduum convaleſcerent; in nonnullis verò graviùs inſurgebant, & cum notabili calore, debilitate, ac præcordiorum compreſſione, vigiliiſque lecto per octiduum, vel longiùs affigebant; temperatioribus tamen diaphoreticis, antimoniatis, cinnabarinis &c. efferveſcentiam impuriorum maſſæ ſanguineæ particularum refrænantibus, coagulationem ejus inhibentibus, illarumque per cutis poros eliminationem promoventibus, cedebant: nec deerat in quibuſdam contagium, quod uxori à marito, & vice verſâ communicatum obſervavimus: oriebantur, præcedaneo utplurimum horrore, primò per univerſum corpus parvæ, rubræ maculæ, ſenſim dein majorem in amplitudinem ſe dilatantes, ac tandem aliquibus in locis, dorſo imprimis, ſquamularũ inſtar cuticula decidebat; aderatque in omnibus oculorum pruritus, in nonnullis rubedo, tuſſis moleſta, corporiſque pruritus. Quibuſdam eryſipelatis nomine donabatur; mihi febris purpuræ benignæ ſpecies, quæ D. Thomæ Sydenhamio in obſ. medd. circa morbos acut. ſect. 6. c. 2. febris ſcarlatina audit, commodiſſimè adpellari poſſe videbatur; quamvis hanc [illegible] commodè quoque ad morbillos r ferri potuiſſe, cum D. Richardo Mortono Pyretolog. part. 2. exerc. 3. c. 5. non negaverim; quo etiam nomine Vulgo noſtro communiter adpellabatur. Variolæ puerili ſaltem ætati infeſtæ, primò mitiſſimæ comparuerunt; quamvis enim pro more ſuo ante eruptionem calore præternaturali, capitis, oculorum, ventriſque dolore, vomitu, levioribus convulſionibus, atque deliriis, timorem in quibuſdam incuterent, ubi tamen prodire incepetant, cuncta pacariora fuerunt reddita, atque inter paucorum medicamentorum, v. g. antimonii diaphoretici, cornu cervini philoſophice præparati, lapillorum gammarorum &c. vitioſæ lymphæ turgeſcentiam moderantium, & acriores ejus particulas abſorbentium, uſum, tempus ſuum absque inſigni moleſtia decurrerunt: inprimis ubi primæ corporis viæ priùs lenioribus laxativis fuerunt mundatæ, à qua luſtratione vidi, qui, ſigna imminentium variolarum, cephalalgia, dolor ventris, & calor febrilis licet jam comparerent, ipſique in eodem cum aliis varioloſis loco decumberent, ſine iis convaluerunt. Poſtea tamen, vere adulto, quosdam vehementiùs, & non ſine malignitatis nota adfligere ceperunt, quin & trucidarunt; quos inter puella ſeptennis facilè earum eruptionem ferens, erat, in qua tamen, præſertim in facie, die quinto, poſt iteratos aquæ frigidæ potus, quaſi ſubſiſtentes, cruſtâ ſaltem

quaſi aliquâ depreſſione eandem obducebant, ſanguis alvo crebrior excernebatur, & hinc inde, in faucibus potiſſimùm, nigræ puſtulæ comparebant; cæterùm mente ſibi conſtans, nec aliàs malè ſe habere adſtantibus viſa; die ſeptimo obiit; poſtquam ejuſdem ſororcula, paucis ante diebus, ſine ulla ferè cura medica decumbens, depreſſioribus etiam variolaceis cruſtis ubique obducta, itidem eſſet demortua. Febres intermittentes non quidem in adeo multis obſervabantur; quos tamen invadebant, in iis ſine intenſo calore aut ſiti, nulloque; utplurimum cum horrore, alternis, aut ſingulis diebus recurrebant: in omnibus, paroxyſmo præſente, maxima de præcordiorum compreſſione, atque in regione dorſi his oppoſita, uſque ad nucham ſe extendente dolore querelæ audiebantur, ab auſteriori lympha, quæ in glandulis ſtomachicis & œſophagi colligebatur, ſpaſmodicaſque fibrarum nervearum corrugationes excitabat, inductæ; pro varia etiam ægri conſtitutione, varia alia ſymptomata concurrebant: virum conſiſtentis ætatis curandum habui, qui poſt ſuperatam feliciter febrem continuam, paulò poſt alterâ illâ, nono tantùm die recurrentem, & tertio paroxyſmo terminatam, intenſiſſima cum pectoris & præcordiorum compreſſione, pulſu debili, reſpiratione tamen liberâ, correptus fuit; cujus etiam uxor, ſeptimo menſe gravida, poſt unicum talem eodem tempore perpeſſum vehementem paroxyſmum, immediatè partus doloribus prehenſa, ſæviſſimiſque totius corporis convulſionibus exagitata, fœtum vivum, pauculos poſt dies demortuum, inſcia excluſerat, ſenſimque denuo convaluerat. Cæterùm pro morboſo auſtero viſcidoque humore attenuando & enervando, præter urinoſa volatilia, cortex Peruvianus ſuo hîc egregiè fungebatur officio; ita tamen ut alvus ſimul eſſet ſollicitanda, partitiſque vicibus excrementii humores lenioribus pharmacis educendi.

Nec hyſterici adfectus non multùm diverſa à cauſa oborti, atque loco tantùm, in quo ſedem fixerat illa, fortaſſe diſcrepantes, hîc reticendi erunt, qui hoc tempore aliquot maritatas feminas, non gravidas, tum quæ menſtruæ ſanguinis evacuationi erant expoſitæ, tum quæ per ætatem eâdem deſtituebantur, vehementer excruciarunt, dolores nempe in lumbis ardore moleſtiſſimi, verſuſque pubem ſe extendentes, ac incertis periodis quotidie ferè adfligentes, quos tepidæ, & uterinis herbis alteratæ aquæ balnea multùm demulcere, eſſentiaque caſtorii volatilis opio immixto, profligare poterant.

Poſt Æquinoctium vernum horridior magis conſtitutio amœnitatem priorem exceperat, mutabiliſque primò aëris temperies, mox frigore & Euri inclementiâ modeſtior fuerat; quam Sole in Tauro verſante, calidior, pluviis tamen ſubinde comitata, exceperat; & poſtquam die 11. 21. Maij horâ decimâ veſpertinâ levior terræ motus, quem poſt quinquehorium vehementior ſubſequebatur, Urbem concuſſiſſet, atque manè denſior nebula (utrùm à vaporibus motu illo ex terra in auram emiſſis elevata? neſcio; quamvis per integros

grosſ

gros duos menſes, neque ante, neque poſt hanc terræ conquaſſationem ulla alia Urbem noſtram ambierit,) à ſole tamen orto facilè diſcuſſa, ſucceſſiſſet, frigidiorem ſubinde Jovem, & ubi ſereno calore mitiorem quandoque ſe præberet, mox à tempeſtate ingruente denuo deferveſcentem, crebriſque pluviis terram madefacientem, perſenſimus; interea verò, præter dictas purpuras, tuſſes, variolaſque, pleuritides etiam veræ, cum deliriis, febre, cæteriſque conſuetis ſymptomatibus, exſerere ſe ceperunt, à venæ ſectione, ubi dolor urgebat, diaphoreticiſque abſorbentibus dictis, & expectorantibus auxilium expertæ.

Nec deerant, cum Sol ad Gemellos accederet [præter tertianas & leviores ad guttur catarrhos ac uvulæ prolapſus,] febres petechiales, in ſuperiori ferè Civitatis parte tantùm, qua meridiem ſpectat, inprimis etiam in Xenodochio publico, ſtragem multorum è plebe edentes; quarum contagium ex vicinia à famulitio Xenodochii allatum credibile erat. Mihi quamvis pauciſſimi talium ægrorum tractandi occurrerint, deprehendi tamen, hos, qui in morbi principio alvum adſtrictam Antimonii diaphoretici largiori doſi, pauciſſimis Dacrydii ſulfurati granis permixti, multis inde excretionibus ſubſequentibus, expurgarant, evaſiſſe; aliis duabus feminis, quæ ſine tali medicamento fuerant, mortuis; quamvis utramque diu morbum celaſſe, & nonniſi extremè ab eo coactas, lecto ac medicamentis ſe commiſiſſe, ſicque morbi periculoſa principia neglexiſſe, fatendum ſit.

Toto ferè Menſe Junio, & Julii principio, Zephyri ferè ſemper inclementiam experti fuimus; qui præterquam quòd terram, pluviis equidem multoties madefactam, plurimùm exſiccaret, frigore etiam ingratiſſimo corpora noſtra offendebat, ſicque à natura ſua planè deſciviſſe videbatur, cum aliàs humidam calidioremque temperiem nobis conciliare ſoleat; Euro e contra, ſerenitatis aliàs & ſiccitatis nobis indice non fallaci, in menſis Junii initio pluvias præter morem accumulante. Sed ante ſolis in Leonis ſignum ingreſſum, poſteaque ad ejuſdem uſque inde egreſſum, calores huic tempori convenientes ſatis inſignes perſenſimus; quos tamen continua ferè ventorum, Zephyri imprimis ſpiratio, pluviis ſubinde intermiſtis, nunquam diuturnos eſſe permittebat. Interea Morbona magnas dabat inducias, niſi quòd circa Caniculæ occaſum variolæ & morbilli (qui poſteriores per reliquam ſubſequentem anni partem in aliquibus paucioribus ſparſim efflorescere pergebant) denuo puerilem ætatem majori numero, admodum tamen benignè invaderent, ut major ægrotorum pars levioribus remediis, ſine Medici opera convaleſceret.

Et quamvis, à lymphæ, ob turbatam inſenſilem tranſpirationem, viſcidioris coacervatione, & hinc in varias ſtagnationes pronitate, atque ex admixtis heterogeneis particulis aliis depravatione, quatuor poſtremis menſibus, vagi articulorum dolores, primâ in aliquibus invaſione coxæ tantùm infeſti; Menſe Septembri inſuper, poſt frigidos ſiccoſque

coſque Zephyri impetus, diarrhœæ & dyſenteriæ; Octobri, tolerabiliorem aëris temperiem uſque ad Decembris finem, qui frigore intenſo nivibuſque ſtipato comparuit, reducente, præter febres petechiales, immaturæ æquè ac provectiori virginum ætati; neſcio quo fato? imprimis infeſtas, catarrhi, qui tuſſis moleſtiam excitabant, aut etiam in apoplexiam fortem, leviorem ve deſinebant, obſervarentur; quin & adultus Autumnus indolentes genarum tumores Oedematoſos, tuſſem humidam, aſthma, in quibuſdam febre intenſa comitatum, & catarrhos ſuffocativos produceret, non adeo multi tamen hiſce epidemicè, morbiſvè aliis ſporadicè ægrotare deprehendebantur, tamque otioſa alcyonia nobis notabantur, ut non leves ad nauſeam uſque, aliquorum, quibus ex morboſo aliorum infortunio lucrum capere volupe eſt, querelæ ſubinde exaudirentur; cum interea, quæ lymphæ ſtagnanti debitam fluiditatem conciliare, abundantemque ex corpore eliminare valebant, medicamenta ſalutarem operam navarent.

Conſtitutio epidemica Berolinenſis An. 1696.

Dn. D. Guſtavi Caſimiri Gahrliep miſſa d. 25. Februarii An. 1697. Berolino Auguſtam Vindelicorum.

ANni 1695. menſis ultimus vario variatus Æthere, temperatum rigido miscuerat gelu. Hoc ipſo tenore, in gelu tamen adhuc quam calorem magis propenſo Januarius ſequentis Milleſimi, Sexcenteſimi nonageſimi ſexti anni initium, ſtylum Gregorianum ſi ſequaris ad 10. ejuſdem uſque perſeveravit, à 1. 10. ſt. Juliano ad ultimum ejuſdem ſeu 22. 31. aeri uvido, pluviis ac nivibus quandoque intermixtis, paucis tantum ſparſim intercalatis diebus gelidis, ac paucioribus adhuc ſerenis, remiſſo ferè penè penitus frigore delans, hyemis, aliàs ordinariæ hoc menſe, loco veris primordia ſubſtituens, integrum ſui dimenſum abſolvit.

Succeſſit hinc Veris quaſi prænuncius Februarius, quem, ſi paucas noctes exceperis, aliquatenus gelidas, nonnulloſque dies nubilos ac pluvioſos, ſerenitate atque amœnitate, prolectis etiam in hortis, meo quoque, floribus, Colchico, Croco vernali, & ſimilibus præcocibus, cum verè certantem, Majum potius, quàm Februarium dixiſſes.

Quem Martius excepit frigus, noctibus præſertim gelu rigentibus, ac diurnis nivibus, pluviis, & grandine quandoque, cum ſolis ſplendore ſed rariori alternantibus, florum ulteriorem proventum intercipientibus ad 17.27. uſque qui cum ſequentibus verno ſudo ac tepore gratus, hunc primum anni quadrantem terminavit.

Venti uti in hoc, ſic in ſequentibus fuerunt pro Ætheris varietate varii, nec ullo ordine enumerandi.

Januarii morbi fuerunt præcipui, Febres ardentes ac malignæ diverſis ſymptomatis ſtipatæ, ac malignitatem, nunc hujus, nunc alterius generis exanthematis prodentes, præſertim variolis, epidemicè graſſantibus, partim malignis, & confluentibus, partim benignis, quæ à ſubſequentibus poſtea morbillis exceptæ nonnunquam & petechiis mixtæ.

Februarii febres variæ, catarrhales, ardentes, malignæ etiam, petechiis & morbillis ſuſpectæ, ut & pleuritides nonnullæ fuerunt.

Martio menſe rariores fuêre febres, moleſte tamen ac quædam malignitatis non expertes: præterea & intermittentes nonnullæ, tertianæ potiſſimum, raræ quartanæ. Ophthalmiæ denique & oculorum inflammationes, tam hoc, quàm præcedentibus & ſequentibus menſibus frequentes, contumaces valdè, ac quædam etiam periculoſæ. Defluxiones ut plurimum â capite ad partes ſubjacentes, pro cauſa agnoſcentes.

Febrium illarum epidemiarum occaſionem præter ætheris & aeris perpetuâ varietate turbati, varia contenta cum aere hauſta, ac in corporibus continuâ illâ aeris mutatione, accedente diætæ nonnunquam inordinatæ vitiis, ſic vel aliter prædiſpoſitis, humores fermentando moventia & in orgaſmum illum præter naturalem cientia, ſicque nunc hâc nunc aliâ ratione exagitantia, atque ad ſeparationem & expulſionem particularum noxiarum ipſis communicatarum, ſed iiſdem infeſtarum ſtimulantia. Qualia autem ſint illa miaſmata, cujus naturæ, ſubſtantiæ, materiæ, formæ, quarumve qualitatum & accidentium, aut, ut cum modernis loquar, cujus configurationis, texturæ, motus, activitatis &c. determinare meam tranſcendit, ut ipſum Æther, ingenii mediocris, & ob ætatem quodammodo jam torpentis, ſphæram, hujuſmodi ſubtilitatibus neutiquam, quadrantem.

Aprilis à primo die ſtyli Gregoriani aut 22. Martii Juliani pauciſſimis ſparſim intercedentibus diebus pluviis uti 31. 10. Martii hujus circa veſperam, ac quibuſdam ventoſis uti 5. 15. 8. 18, 9. 19, 10. 20, 13. 23. & ſequenti ad meridiem uſque, omnes ferè à frigore nocturno, diurno verò tepore remittentes, ad æſtivum calorem paulatim & ſerenitatem tranſeuntes, æſtatem penè loco veris induxit.

Quo prope tenore Majus etiam, variato licet nonnihil & aucto dierum ab æſtiva amœnitate deflectentium, frigidorum, turbidorum, & pluvioſorum numero & ordine proceſſit ac tranſiit.

Junius magis fuit Majo & quotidie ferè, ſerenitate tamen nonnunquam ſed tranſitoria intercedente, pluvioſus & quandoque nimboſus.

Morbi menſe Aprili parci fuerunt, pauciſque funeſti, præter enim continuantes adhuc oculorum inflammationes illas contumaces, ſparſaſque hinc inde febres, tam intermittentes, & inter eas & quartanas ſimplices & duplices, ſed raras, quàm continuas, imo & quaſdam malignas eryſipelatodes, pleuriticas, & morbilloſas, vix alii occurrerunt hoc menſe morbi.

Majus paulo copioſiores morbos

tulit, ſed epidemium nullum, niſi prædictas ſæpius ophthalmias & inflammationes oculorum, febresque quas cum Aprili ferè communes ac convenientes habuit.

Junio Menſe, pauciores adhuc, ſcorbutum, præcedentibus quoque menſibus non rarum & veneream luem, ſororios illos, illam malignitatis pravæ, hunc pravitatis ſpurcæ, ſed ſub illius larvâ ſæpiùs latentis, ſtigmate notatos, nimis hic, proh! omni tempore frequentes, ſi demſeris, fuerunt.

Cum pauci hi, qui hoc trimeſtri fuerunt morbi, cum prioris trimeſtris morbis genio & moribus ferè convenerint, cauſæ quoque eædem aut parum diverſæ procul dubio eos produxerunt, inſolitus præſertim his locis hoc anni tempore calor æſtivus ferè; Quod verò rariores fuerint, aeris æquabilitas & perpetua ferè calori moderato juncta temperies, ſerenitas & amœnitas. Talis enim cum fuiſſet Aprilis, nec Majus ab eâ admodum deflecteret, paulo quidem plures, ſed ejuſdem ferè farinæ morbos aluit: Prædictos ſi exceperis, qui omnium hîc temporum dici merentur, ſicque ex parte endemii. Qui etiam Junio menſe magis, ob aëris majores turbas, frigusque cum cœlo pluvioſo quandoque recrudeſcens, illis affectibus præcipuè infeſtum malitiæ ſuæ & infamiæ notas exſeruerunt, ac Medicis proinde plus atque Chirurgis negotii faceſſerunt.

Julii initium turbido primâ die cœlo, tonitru ſecunda ſuperaddidit. Succedente æſtivo unius alteriusve diei æſtu, pluvias tandem ſudo ac tranquillo temperatoque aëri nonnunquam interſparſit ad Caniculæ uſque ortum, qui aliam aeri faciem frigidam procelloſam ac nimboſam induit, ſudo tamen ſequentibus diebus interpolatam, ac æſtu gratis ſubinde Eteſiis, ac pluviolis ſuavibus temperato emendatam.

Auguſtus Julio, variato tamen nonnihil mutationum tam aëris quam æſtus ordine, amœnitate ac temperamento reſpondit.

September 22. Aug. ſt. v. 1mo. die mox procelloſo & nimboſo ab æſtivo aliquatenus calore, ſimulquè amœnitate præcedentium menſium gratia receſſit, atque frequentiores aëris turbas, ventos, pluvias, temperamento præcedentium addidit.

Morbi menſe Julio, præteriti Junii morbos tam paucitate quam moribus æquarunt, propter affinitatem, forte temperiei aeris. Niſi quod Catarrhi ac tuſſes ob repentinam cum Caniculâ ingruentem caloris æſtivi præcedentis in frigus, pluvias & nimbos mutationem, ac affectus alii ſcorbutici paulo frequentiones hoc menſe, quam præcedenti fuerint, pleuritides quoque nonnullæ & anginæ ſatis frequentes, à defluxionibus ſcorbuticis ortæ, valdè contumaces, ac periculoſæ, eo præſertim ſymptomate, quot ut plurimum in tumorem grandem ac apoſtema tandem juncturam ac proceſſus maxillæ inferioris occupans, idque cum cruciatibus inſignibus, donec nimirum maturuerit ac internè ſpontè crepuerit, maxillam immobilem reddens, ſicque oris apertionem ac ſibi aſſumtionem plures dies præcluderent fame ferè pereundum fuerit affectis, deſierint.

Quod

Quod tamen incommodum & periculum nonnulli impoſito maturè emplaſtro reſolvente & diſcutiente, ſicque diſcuſſo tumore evaſerunt.

Cauſam hujus ſymptomatis ſanè peculiaris, ſi quis præter communem omnium phlegmonum ac tumorum, affluxum nimirum & ſtagnationem inçraſſati aere prædicto frigido ac uvido ſanguinis, deſideraverit, ac cur juncturam illam potius quàm aliam faciei aut colli partem affecerit? quæſierit & flagitarit è principiis mechanicis eruendam juxta hodiernam Medicinæ theoriam, hunc ad perſpicatiores me, nondum in his apicibus ſatis exercitato, & veterum adhuc placitis quadantenus inhærente remittere cogor.

Auguſtus, ut & exparte September ſequens, quaſdam adhuc affectus ſervavit reliquias, in cæteris quoque Julio menſi morborum varietate ac febrium præter catarrhales nonnullas, raritate conformis.

September prædictis febres quaſdam, etiam ardentes, aſthmata, anginas, rariores tamen, inflammationes oculorum, aliaque ſimilia ſymptomata ſuperaddidit, aëris proculdubio abæſtivo fervore in auctumnale frigus & udum ætheris temperamentum jam degenerantis, ſoboles.

Octobris primum biduum Septembris æquavit exordium frigore, aêre turbido, ac pluviis, Alterum biduum ſudo ac temperate calido Æthere acceptum, ſequens triduum pluvii, vento frigido, ac aëre turbido incommodum, quatriduo tandem amœniori rurſus penſatum. Cæteri ad 10. 20 uſque, vario cœlo, ſi frigus auctumnale, moderatum tamen exceperis, temperati, pruinâ nocturnâ ſequentis gelu nocturni prænunciâ, hiemem præcocem minatâ, dubiam reliquis diebus ſerenitate ſatis ſtabulis ventis tariùs pluvioſiſque interpellatâ, cœli faciem, ac frigoris intenſioris aliqualem tandem metum fecerunt.

November à primo, excepto ſolum 27. 7. Octobris, qui totus undoſus, ad 5. 15. uſque ſerenitate ac amœnitate aëris, Verni ferè commendabilis, frigore poſtea auctiori & intercalatis diebus nubilis ventoſis atque pluvioſis paulò inamœnior, temperatus tamen adhuc, hyemis exordium ſatis tolerabile, ad ipſum uſque ſui finem effecit.

A Decembri non minus, quâ initium tolerabili, exceptus, ad 30. 10. Novembris uſque ſerenum ac gelidum. Qui mutatâ facie nivem primam pluviis nonnullis intermixtam, ſequenti manè tulit, cui gelu poſtea, ad ipſum uſque ſui ipſius & anni finem, remiſſius quidem nonnunquam ac nivibus paucis interpolatum continuans ſucceſſit.

Morbos October præter prædictam in guttur & Maxillæ juncturas febri catarrhali junctam, defluxionem, nondum planè deſævientem, Arthritidem vagam ſcorbuticam, Nephritim, Hypochondriacos quoſdam affectus & ſcorbuticos aluit, Præterea diarrhæas nonnullas, parcas tamen, choleram: Dyſenteriæ verò, utut proventush oc anno fructuum arboreorum ſatis fuerit, gulâ adhæc non otiante, oppido raræ, id quod admiratione non indignum.

November Pleuritides frequentiores, ut & affectus nonnullos hyſte-

ricos, colicos, ſcorbuticos, oculorum inflammationes, catarrhos, tuſſes, & id genus alios, autumno frigido & pluvioſo, nimboſo & aliàs variato Ætheri debitos; Febres præterea catarrhales, continuas initio, mox, acceſſionibus & paroxyſmis interpellatas, in ardentes quoque quandoque eaſque malignas degenerantes induxit.

December præter enumeratos Hæmoptoën quandoque, etiam non præſente aut præcedente pleuritide, Rheumatiſmos; aliaſque defluxiones varias, ſcorbutis nonnunquam mixtas prodidit.

Cauſas horum morborum & ſymptomatum eos ſtipantium, præter diætæ vitia, & obnoxiam hinc fortè aut ob nativitatis ſtigma, corporum ad recipiendas varias tum ab aëre frigido & humido autumnali, frigido verò & ſicco hyberno injurias, tum ab exorbitantibus animi pathematis moleſtias ac viciſſitudines prædiſpoſitorum diatheſin, indeque naſcentes humorum alterationes, fermentationes, ebullitiones, alias aſſignare aut determinare vix auſim; Quod ſi verò quis certa quædam, ſed vix præcognita aut dignoſcenda, nedum definienda Ætheris miaſmata; occultis, ſed nunc in exilium actis, qualitatibus valde affinia, accuſare velit, huic haud difficulter aſtipulabor.

Cæſareo Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Academiæ Præſidi, Per Illuſtri ac Generoſo domino Dn. LUCÆ SCHROKKIO, Sac. Cæſareæ Majeſtatis Archiatro, ejuſque Perſonæ Imperialis Medico, S. R. I. Nobili, Aulæ Cæſareæ, Palatii Lateranenſis, & Conſiſtorii Imperialis Comiti, Academiæ Patavinæ Recuperatorum Collegæ, ac Reip. Auguſtanæ phyſico ordinario. Patrono ac Fautori Magno,

Salutem Officioſam

Conradus Bertholdus BEHRENS.

CUm nullas unquam ab Illuſtri Generoſitate Tua literas accipiam, in quibus non ſubinde, continuatione hiſtoriæ Epidemicæ ſemel cœptæ, hortaris; Tum imprimis ſingulare illud Societatem noſtram exornandi, ac medicam rem promovendi ſtudium, ex proximis luculenter apparet. Ego verò, quamvis hactenus urgentibus viris magnis, & quorum juſſa capeſſere fas eſt. Genealogicis edendis occupatus ſim, non tamen parerga hæc, tanto apud me loco ſunt, ut res, quibus totum me dedicavi, artis ſcilicet noſtræ, ſive apud ægros faciendæ, ſive ſcriptis illuſtrandæ iis poſtponam; Ac propterea multo citius Generoſa Tua magnificentia me officio meo defunctum vidiſſet, modo materia hiſtoriæ Epidemicæ conſignandæ apta ſe obtuliſſet.

2. Poſt

2. Poſt ſolſtitium enim vernum anni elapſi, & luctuoſiſſimam patriæ noſtræ variolarum luem, vix cum media æſtate deferveſcentem, quin adhuc ſporadicè graſſantem, parum dein ea æſtate circa morbos accidit, quod quidem epidemici nomen mereri, aut ſcripſioni anſam ſuppeditare poſſet; Neque enim quod unus atque alter inordinata diæta uſus, animique affectibus abreptus, tertiana ſeu duplici, ſeu ſimplici, colico dolore, vel ſi ſexum attendas hyſterico corripiatur, hic ſanguinem ſpuat, iſtum calculus torqueat, hypochondriaci aere nubilo, & circa ſolſtitia magis angantur, alius alio modo laboret, Epidemium ſtatim eſt, ſi quidem nec adeo multi eodem tempore, & ex cauſa communi uno dictorum morborum affligebantur. Pleuritides quidem nothæ, & peripneumoniæ pituitoſæ uti apud nos omnium temporum morbi ſunt, ita & ſubinde iis quidam tam adultæ quam minoris ætatis decumbunt, verum nec illæ ſingulari aliquo ſymptomate, ceu vulgo in conſtitutionibus Epidemiis fieri ſolet, ſtipatæ erant, nec cauſæ alicujus univerſalitas accuſari poterat, inter ſporadicos affectus tum potius numerandæ.

3. Illud vero forte huc referri poſſet, quod mulieribus, quales ego intra duorum circiter menſium ſpatium non paucas novi, circa æſtatis declinationem frequentes effluxus eſſent; cum menſibus perduos treſve circuitus ſubſiſtentibus, & nauſea quadam comitante, ut & aliquali ventris intumeſcentia ſuperveniente, gravidas ſe arbitrarentur, poſtea vero obortis derepente dorſi lumborumque doloribus, parturientium haut abſimilibus, cum maxima anxietate; hyſtericaque ſyncope, grumi ſanguinis enormes, maſſula informis, ſubſtantiam modo veſicalem, modo pinguedinem membranoſam referens, in medio tamen cava, humoremque mephitin olentem continens, excideret, ac ſanguis primo fœtidus, grumoſus, dein verò floridus in magna copia excerneretur, & ægræ, veluti puerperæ, per aliquot ſeptimanas lecto affixæ decumberent, donec ſenſim reſtitutæ, priſtinæ ſanitati redderentur. Forte autem quis dubitaret, an circa generationis & pariendi negotium epidemici quippiam accidere poſſet, egoque ipſe primo anceps hæſi: Cum vero annum hujus ſeculi octuageſimum quintum gravidis valde noxium & pernicioſum exſtitiſſe, & haut abſimiles abortus proveniſſe diverſis in locis, Excellentiſſimi Viri *Hannæus* & *Müllerus*, in Decuria ſecunda, anno quarto & ſexto Miſcellaneorum noſtrorum, notarint, expedita res eſt, nec video quo pacto & effluxus ejuſmodi Epidemice contingere poſſe quiſpiam negare poſſet; Ab aëre vero ſanguineam maſſam concitante eoſdem dependiſſe non arbitror, namque eo modo & alios ejuſmodi fermentativos effectus, diarrhœas ſcilicet contagioſas & dyſenterias habuiſſemus, de quibus tamen illo autumno vix quippiam apud nos auditum, ſiquidem unum atque alterum junioris ætatis viridia dejicientem, aut colicas quaſdam adultorum excretiones exceperis. Nec malum cibum potumque, quamvis alias ad conſtitutiones morborum

epidemias ſuum ſymbolum conferant, hic quippiam attuliſſe opiner, alterius enim ſexus tantum labes erat, & perſonarum in ſtatu certo conſtitutarum. Arbitror vero ejuſmodi mulieres, individuali, ſi ita loqui liceat, ſua corporis maſſæque ſanguineæ conſtitutione ad effectus hujuſmodi concurriſſe. Cum enim pleræque illarum circa tempus vernum febriles inſultus perpeſſæ fuiſſent, ac ab eo tempore ventriculi imbecillitate laborarent, hinc maſſa ſanguinea nondum debite reſtaurata, nec ſpiritus animales vigoroſos ſuppeditante, ovula quoque muliebria debite conſtituta eſſe non potuerunt, ut ea propter, quamvis à ſemine virili fœcundata, & ad uterum promota, tamen contentorum ſtaminumque expanſionem pro corpuſculo fœtus ſenſim effigurando, adipiſci non potuerint, ſed in informes maſſulas excreverint, ac mora putredinem contrahentia partes uterinas ad excretionem ejuſmodi & effluxus ſtimularint, conferente ſymbolum ſuum ſanguine matris ichoroſo & acriori. Rem certe ita ſe habuiſſe, vel inde palam evadit, quod quædam eo malo affectarum in cachexias lethales delaberentur, aliis cum tempore ad ſtatum naturalem devenientibus. Cum vero debilis ejuſmodi conſtitutio à cauſa communi, febribus ſcilicet vernalibus dependerit, hinc quoque ratio epidemia effluxuum magis pateſcit. Uti enim recte obſervat Illuſtris *Ramazzinus* in Diſſertatione prima, Epidemii morbi non conſtitutionum præſentium, ſed præcedentium producta ſunt.

4. Et hæc quidem ante ſolſtitium hyemale; Illo vero ingruente, ac aëre magis boreali exiſtente, juniores, qui circa æquinoctium vernale variolis laboraverant, maxime infeſtabant tuſſes acres & convulſivæ, peripneumoniæ, febreſque forte eandem ob rationem, quod digeſtione ſcilicet ab eo tempore imbecilliori exiſtente, ſenſim ſenſimque exhalantibus ſcilicet per æſtatem partibus tenuioribus multa viſcida ac acris pituita in præcordiis ſe accumularit, & ſuperveniente aëre boreali, acorem contraxerit, ſimilique modo ſanguinem infecerit, ut dein cuncta hæc quaſi in peripneumonias & pleuritides nothas, aut quoque ſimplices diaphragmatis irritationes, quarum producta convulſivæ tuſſes ſunt, collimarent. Atque uti in tuſſi nihil magis conducebat ac lenientia, acrimoniamque demulcentia, ita quoque plurimi laxativorum imprimis beneficio in integrum reſtituebantur, non pauci tamen convulſionibus ſupervenientibus ante primum ſeptendium ſuffocabantur.

5. In Adultis vero eo tempore præ cœteris quoque affligebant peripneumoniæ, pleuritides, phthiſes, arthritides vagæ. Peripneumoniæ, pleuritideſque, poſt ſolſtitium hybernum in majori copia, pituitoſæ magis, ac tunc quidem ſenibus maxime lethales. Incipiebant cum dolore ventriculi tenſivo, dorſi quoque ac cordis anguſtiis. In quibuſdam pleuritide notha decumbentibus, & quibus alias hypochondrii ſiniſtri dolores moleſti erant, diarrhæa quædam ſeorſa, ramentis interdum ſanguineis comitata, cum levamine ſuperveniebat.

6. Phthi-

6. Phthiſes quidem omnium annorum circa autumnum morbi ſunt, tum tamen vitio magis præcordiorum exiſtere videbantur, cum eorundem, hypochondriique imprimis ſiniſtri dolores frequenter concurrerent, flatulentiæ vomitusque æruginoſi, nec ſputum cruentum eſſet, quod ipſum tamen, ſiquidem phthiſes hæ primario à pulmonum ulcere dependiſſent, continuo cruentum eſſe debuiſſet. Non autem novum, dari phthiſicos toto morbi decurſu nihil omnino cruoris ejicientes, notavitque poſt alios id anno nono Decuriæ primæ Miſcellaneorum noſtrûm Excellentiſſ. *Dn. D. Scharfius* in juvene phthiſi ex ſputo ſenſim poſt nimium opiatorum uſum ſuppreſſo, exemplo licet huc non admodum quadrante illud tamen, quod volo, abunde probante. *Zacutus Luſitanus* ejuſmodi phthiſes incruentas Aſthmaticas vocat, quæ ipſa tamen denotatio apud ægros noſtros locum non invenit, non enim memini quoſdam ex iis Aſthmate ſimul laboraſſe, nec in iis qui forte obierunt, Vomicas ſimul adfuiſſe ſuſpicor. Phthiſes enim noſtræ pleræque vel ex catarrhis exiſtebant, vel ab humoribus in præcordiis corroſivam ferè aciditatem contrahentibus, ſimilique qualitate ſerum ſanguinis, ſputi materiam, imbuentibus, dependebant. Hinc etiam in non uno ſputa æruginoſa notabantur, in aliis etiam bilioſa; Non tamen adeò ſemper lethales erant, quin aliquot ab omnibus pro deploratis habitos, ſolo lactis caprilli potu, utpote optimo & nunquam ſatis laudato corroſivam ejuſmodi ſuccorum ſanguiniſque acrimoniam corrigente, partim reſtitui, partim adhuc ſervo, cum reliqua auxilia acori oppoſita, modo ignea ſuâ volatilitate febrem comitem augerent, modo ſalinis ſpiculis tuſſim magis irritarent, decocta autem pectoralia tonum ventriculi admodum laxarent, & ægris appetitum omnem auferrent, Lac vero ipſum, methodice tamen uſurpatum, notante id ſimul Illuſtri *VVepfero*, medico quondam nulli ſecundo, in Epiſtola ad Verzaſcham, hypochondria emendet, febri lentæ reſiſtat, habitum firmiorem; colorem nitidiorem, vireſque robuſtiores conciliet, quin novos plane homines efformet, methodice dico uſurpatum, namque in bilioſis complexionibus, aut ructibus jam exiſtentibus acidis aſſumptum, per Vomitum inſtar materiæ caſeoſæ rejectum vidi, quique in prandio piſces, aut alios cibos inconvenientes ſubjungebant, iis febris de nocte augebatur.

7. In febribus tertianis quartaniſque, quæ tamen admodum paucæ, magis ac alias inſignis dorſi dolor notabatur, & vomitus in paroxyſmis moleſti erant. Quartanæ tamen non admodum rebelles exiſtebant, & aliquot vulgariſſima methodo, & remediis fere domeſticis abſque corticis peruviani uſu fugavi.

8. Arthritides autem vagæ præludia erant ſcorbuti cum novo anno ſecuturi. Dolores modo totum corpus corripiebant, de membro in membrum, aura citius, deſilientes, in quibuſdam etiam tubercula ſubito erumpebant, mox iterum evaneſcentia, cum ſubſequente leviore paralyſi. Inter conſueta contra hunc morbum remedia mixturam ſimplicem ſa-

tis

tis laudare nequeo, quæ uti alias divinum remedium in plurimis morbis exiſtit, ita & hic debita cum circumſpectione uſurpata, nunquam me quod ſciam fefellit.

9. Cum novo vero anno aër, rariſſimo valde, nec ſenibus obſervato exemplo, plane æſtivus tepidus ac humidus ultra duos menſes conſtanter perſtitit, ita ut ne pruina quidem noctu terras obtegeret, & ranæ coaxare inciperent. Sub ipſum æquinoctii tempus nix iterum & hyems per aliquot ſeptimanas valde aſpera, unde & morbi tum majori numero ingruebant, ceu fieri conſuevit temporibus anni debitam ſuam conſtitutionem non ſervantibus. Ex iis vero erant Apoplexiæ, defluxiones, Febres varii generis, cachexiæ, ſcorbutus.

10. Apoplexiæ, non ſenibus tantum, quorum alias morbus eſt, ſed & iis, qui vegetæ adhuc ætatis, contingebant; Ægri ſubito animo linqui videbantur, quibuſdam per ſomnum obveniebat malum. Non tamen adeo lethales erant, ſed lympha nervoſarum partium obſtructionem extravaſatione ſua cauſante, ſeu ope ſudoriferorum volatilium, ſeu quoque propter febrim interdum unà ſupervenientem reſoluta, inque motum iterum comitata, circa diem octavum plerumque terminabantur, abſque remanente paralyſi. Quibuſdam rubedo in parte quapiam externa, altero ab inſultu die ſuperveniebat, quæ tamen topicis reſolventibus facile cedebat. Nec tamen omnes qui ſubito ita interibant apoplexia proprie dicta extinctos opiner. Quidam non infimæ ſortis vix trigeſimum ætatis annum excedens, & ex frequentiori eryſipelate ſiniſtrum pedem tumidiorem gerens, per octiduum de gravitate cordis ac oppreſſione ejuſdem, ut & punctione in latere dextro querebatur, cui ut levamen daret, venam in brachio aperit, ſanguine nimis largiter educto. Altero veſperi inter choreas ſubito animo defecit, ſtertit & dicto citius exſtinguitur, cadaver mane apertum, & quantum in tumultuario iſto caſu licuit, perveſtigatum, viſcera parteſque omnes, præterquam pulmones ſanas retulit. Ex his enim lobus dexter undique annatus, & parenchyma ejuſdem per tranſverſum diſſectum, abſceſſibus ſinuoſis obſeſſum ſe præbuit, haut abſimilem in modum, quem notarunt in Miſcellaneis noſtris Excellentiſſimi Viri, & quidem Decade prima, Anno ſecundo *Dn. VVinclerus*. Decade ſecunda, Anno octavo, *Dn. Dolæus* & Anno decimo, *Dn. Hartmannus*. Præterea attactu diffluebat pulmo, nigriorque erat, ut adeo ſanguis per choreas ejuſmodi concitatior redditus, per illum pulmonis lobum, juxta proportionem motus acquiſitam, moveri non potuerit, atque hinc in dextro cordis ventriculo, in quo magna ejus grumeſcentis, copia exiſtebat, ſufflaminatus fuerit, illeque quaſi ſyncope correptus, momento citius exſpirârit. Nulla interim incute livoris macula, aut ſanguinis ex naribus, ore vel auribus eruptio, eoque modo pleroſque extinctos arbitror, qui circa æquinoctium illud paſſim ſubitanea morte obibant; Vix octiduo poſt, alius ſubito inter eundem in platea expirabat, veſperi, ſexagenarius fere, & colicis doloribus obnoxius,

xius,

xius. Animo ſenſim defeciſſe, & ſe deficientem de momento in momentum percepiſſe ſupervenientes notarunt. Poſt mortem pars illa ſiniſtri lateris à collo ad coſtarum notharum extremitatem livida deprehenſa, quod etiam ſanguinis in corde & vicina regione grumeſcentiam arguit.

11. Febres varii generis erant ſine dubio juxta temperamentorum, conſtitutionumque in individuis varietates ita diſcrepantes. Aliquibus ephemeræ, ſed adhuc ſemel poſt unum alterumve diem repetentes. Quædam primis diebus intermittentes erant, & remittere videbantur, dein vero evadebant continuæ. Verè verò intermittentes, quo magis vernum tempus appropinquabat, eo minori numero. Quæ vero primo ſtatim inſultu continuæ apparebant, in iis modo calor modo frigus, de cœtero acutæ valde, cum dolore nuchæ invadentes, & levi delirio primis ſtatim diebus, circa diem nonum pleræque ſeu ad ſalutem, ſeu ad mortem terminabantur. In quibusdam petechiæ apparebant, quas â malignitate ſcorbutica haut erronee quiſpiam deduxerit. Aliis vermes in principio, præcedentibus magnis cordis anguſtiis, & comitante delirio proveniebant, quorum tamen aliquot, quamvis ætate provectos, ſervatos memini, cum alias in malignis pro peſſimo ſigno vermium in principio excretio habeatur. Quorum vero ſanguis per venam ſectam eductus in ſuperficie inſtar pultis albæ concreſcebat, iis quamvis in principio nulla pleuritica, aliave pectoris affecti ſymptomata adeſſent, tamen circa ſeptimum calore remittente tuſſis & phlegmatum expectoratio superveniebat. Malignitas vero major, quò magis ad æquinoctium accedebant. Quibusdam in locis adeo acutæ & contagioſæ, ut ægros altero die obiiſſe, ſuperveniente puſtula magna & nigra in femorum altero fama referret. Alio in loco junioribus bubonum in inguinibus tumor superveniebar. Quidam circa diem octavum melius habentes, & ſanorum ſimillimis imprimis quibus urina poſt quartum diem apparebat citrina, circa duodecimum malignè relabebantur, maximo cum delirio, & generis nervoſi ſymptomatibus, in quibus deſperata res erat. Video hoc ipſum ab Excellentiſſimo *Ridlino*, Anno primo Linearum medicarum, vocari, Febrium malignarum inducias, nec ineleganter, noſtri tamen ægri in medicamentorum uſu continuabant, & nihilominus cum fœtore redibat malignitas. Alii, qui videbantur reſtituti, levi circa res non naturales commiſſo errore recidebant. Certa vero methodo omnes ii, qui continuò ægrotabant, tractari non poterant, citius vero evadebant, qui temperato tam medicamentorum, quam aliorum rerum regimine tractabantur, imprimis vero acidorum medicamentorum uſui, ſi quidem pectoris conſtitutio eadem concedat, facile cedebant.

12. Defluxiones, neque enim vox adeo abſurda ſemper, ut non interdum retineri queat, cum catarrhorum in externis partibus deſcenſus omnino accidat, & evidenti exemplo à Generoſa T. Magnif. anno tertio, decuriæ ſecundæ Miſcellaneorum noſtrorum

ſtrorum probatus, & à me quoque circa initium februarii, in quodam Societatis Jeſu Profeſſore obſervatus, cui poſt acerbum ſcapulæ ſiniſtræ dolorem juxta tractum ſpinæ dorſi humor ſenſibiliter deorſum ruebat, ad os ſacrum uſque, ubi per aliquot dies ſubſtitit. Exin tam diaphoreticis internis quam topicis reſolutus quaſi, ſeu potius mobilis factus, per femur iſtius lateris & pedem ad plantam uſque deſcendit, de nocte magis affligens, donec tandem remediis convenientibus plane diſcuteretur. Defluxiones inquam, magno numero circa id tempus occurrebant, ad oculos, aures, maxillas, uvulam, cum ejusdem & faucium eroſione interdum, ad pectus, ſcapulas, & quorſum non. Interdum ſubito, ut ita loquar recedebant, calore aliquo febrili & laſſitudine per octiduum ſubſequente, in quibuſdam vero membrorum contractura, aliiſque latentis ſcorbuti ſymptomatibus. Imprimis quoque frequens humorum ſeroſorum ad ſiniſtrum ſcrotum decubitus, præcedente quadam quaſi horripilatione, ſiniſtri hypochondrii dolore, & in inguine tenſione. Ad hydroceles vero pertinebant, hydragogiſque internis, & topicis his in caſibus conſuetis curabantur.

13. Cachexiæ pedumque tumores imprimis circa æquinoctium vernum notabantur, præſertim in iis, qui Aſthmati & catarrhis obnoxii erant. In pleriſque cum diminuta urinæ excretione, eaque modo viſcidum & album, modo rubrum ſedimentum referente. Etiam in puerperis quibuſdam obſervatum hoc malum, quibus alias nihilominus lochia rite fluebant. Cauſa vero imminutæ hujus excretionis, cum nulla circa veſicæ regionem gravitas deprehenderetur, hinc in maſſa potiùs ſero ſanguinea nimis viſcoſa & tenaciori quærenda, cui etiam curatio conſentit, namque ægri à nullis remediis melius habebant, quam ab attenuantibus incidentibuſque, ſalibus ſcilicet diureticis fixis cum volatilibus combinatis.

14. Reſtat ſcorbutus qui ipſe quamvis Endemium apud nos malum ſit, non memini tamen intra aliquot annorum ſpatium, adeo frequentem extitiſſe, ac poſt ſolſtitium hyemale. Non quidem me fugit, prudentes medicos interdum ejuſmodi affectus, quorum genuinas appellationes ac cauſas ægri aut horrent, aut propter terminorum artis ſubtilitatem capere nequeunt, ſcorbuti nomine efferre, nec minus & illud commune dicterium me latet, ſcorbutum eſſe aſylum ignorantiæ medicæ, pluriſmoſque affectus, quorum nomine eum incuſamus, vel morborum fientium nullumque adhuc certum typum adeptorum effecta eſſe, vel etiam infelicies reliquias exiſtere morbi alicujus nondum penitus deſtructi, à quibus ſanguis & cœteri humores contaminentur, ceu utrumque recte animadvertit *Sydenhammius.* Cum tamen ſuperioris ævi medicis placuerit ejuſmodi dyſcraſiæ maſſæ ſero ſanguineæ, in qua partes nitro ſulphureæ cum quadam viſcoſitate, præ cæteris magis exaltatæ, & ſpiritus vitales (utor termino communi) ſimul depreſſæ exiſtant, ſcorbuti nomen imponere, & verba uſu valeant, ceu nummi, hinc quoq;

præ-

præſente ejuſmodi ſanguinis ſtatu, ac ſymptomatibus ab eodem dependentibus, voce hac uti nolle, neſcio quæ animi ſingularis opinio exiſteret. Et certe non apud adultos ſolum, ſed & qui junioris adhuc ætatis erant, & in infantia conſtituti, frequentia ejus generis ſymptomata notabantur. Morbillorum enim radices haud incommodè quis in diatheſi ſcorbutica quæſiverit, in aliis laſſitudines, hæmorrhagiæ, qualem inſignem in puella octo annorum deprehendi, quam ſuppreſſam maculæ magnæ ſanguineæ in pectore & pedibus ſequebantur, cum vermium excretione. Supervenit dein brachiorum pedumque contractura, & horum circa veſperam intumeſcentia; In Adultis vero non modo morbis ſupra enumeratis comitem ſe adjungebat ſcorbutus, ſed & inſuper aliis ſymptomatibus moleſtus erat. Hinc frequentes de laſſitudine cum appetitu proſtrato, ſudoribus nimiis, ptyaliſmo, doloribus membrorum nocturnis, immobilitate & contracturis querelæ, alii tuberculis infeſtabantur, maculiſque, quidam vero tantum, quando in lecto incaleſcerent, gingivæ plurimis ſanguinolentæ, & in iis qui alias per totam vitam nec quicquam de ſcorbuto perceperant, quique diætæ malum hoc cauſanti non aſſueti erant. Aliis phlogoſes eryſipelatoſæ in facie partibuſque externis, quibus ceſſantibus punctiones in præcordiis cum febre erratica ſuperveniebant, phthiſin minantes, niſi præventum fuiſſet. Singulare in vitriario quodam, alias arthritidi ſcorbuticæ obnoxio, linguæ ſymptoma initio hujus menſis deprehendi. Huic cum per aliquot dies ptyaliſmus præceſſiſſet, ſubito palpitatio tremula apicis linguæ cum aphonia ſupervenit, ſectione venæ raninæ ſublata. Exemplo *Auguſtini Thönneri* ſymptoma hoc adſcorbutum refero, qui haut abſimilem linguæ convulſionem, in quodam arthitide ſcorbutica laborante obſervavit. Ex ſola certe lingua excoriata, puſtuliſque in eadem valde dolentibus latentis ſcorbuti indicia deſumpſit Excellentiſſ. *Ridlinus*, Linearum medicarum Anno primo, medela opinionem comprobante. Ad ſcorbuticam quoque claſſem ſymptomata à ſpirituum defectu exiſtentia referas, uti vertigines, oculorum caligines, lipothymias, melancholias, ſive illis inordinatæ diætæ, animique alterationes progreſſæ, ſive in altero ſexu menſes ſuppreſſi & graviditas anſam darent. Denique nec illius obliviſcendum arbitror, nullo anno majores de ventriculi imbecillitate querelas apud illos fuiſſe, quibus ex ſui cœtus inſtituto tempore quadrageſimæ piſcium eſus incumbit, quam digeſtionis debilitatem, an ad ſpirituum propter diatheſin ſcorbuticam defectum, & fermentum ventriculi proin non ſatis exaltatum recte referam, penes alios judicium eſto. In curatione vero ſymptomatum ſcorbuticorum illud imprimis magni momenti deprehendi, cujus etiam in aureis ſuis obſervationibus meminit Illuſtris *Pechlinus* acidiuſculos liquores, amaritudine balſamica delibutos palmam obtinere. Siquidem ſi quopiam in morbo, certe in ſcorbuto ebullitionis tempora, à reliquo ejus motu, maſſæ-

que ſero ſanguineæ ſtatu probè dignoſcenda, & medicamenta juxta varianda.

15. Et hæc quidem de conſtitutione morborum apud nos à ſolſtitio æſtivo anni ſuperioris communicare potui; Non quidem talia ſunt, quæ ab aliis conſignari non potuiſſent, ſed quorum continuationem à me fieri poſſe Illuſtris T. Magnif. cenſuit, ego vero maxime vellem. Quod ſuper eſt, neque enim ulterius progredi termini Epiſtolares patiuntur, Te, Magnifice Domine Præſes, ut in præſidium ac incrementum artis ſocietatisque noſtræ, quin & totius Reip. literariæ in multuos annos quam feliciſſime ſuperſtitem Deus ſervet, ex animo voveo, & nemo non ex ſocietate mecum, quo ſummas ingenii dotes, atque elegans imprimis maximeque ſubactum judicium practicum in lectiſſimis ſcholiis ulterius demirari liceat. Ipſe ego profecto tota vita mihi gratulabor, quod ILLUSTRI SCHRöCKIO PRÆSIDE, eam felicitatem nactuſſim, quâ in SOCIETATEM LEOPOLDINAM recepto, impoſterum cum Exercitatiſſimis in arte viris conferendi occaſio mihi ſuppeditetur. Scripſi Hildeſii d. XXVIII. Aprilis Anni CIↃ IↃC XXXXVI.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Anni 1699. & 1700.

Dn. D. LUCÆ SCHRöCKII,

Academ. Cæſar. Leopold. Nat. Curioſorum Præſidis.

UTi Anni proxime præcedentis exitum Zephyri, pluvioſi & tepidi, vehementia comitata fuit, ita præſens Annus 1699. ſimili cum auſtrina temperie incepit, atque tam conſtans venti hujus, cum Auſtro tamen & Africa ſubinde reciprocantis, ferocia uſque ad Solis in Aquarii ſignum acceſſum notabatur, ut Incolarum nemo tam diu horum impetum continuaſſe recordaretur, & rariora ac breviora hyemis indicia intercurrerent. Et quamvis auſtrina conſtitutio aliàs peſſime Medicis, ipſi etiam Hippocrati Sect. 3. aph. 5. non bene audire ſoleat, hic tamen vires exſerere ſuas non valuit, ventorum potentia atomos morbificos, quæ in putredinem proclives, & aerem inquinare aptæ fuerant, feliciter ubique diſcutiente; impedire tamen eadem non prorſus poterat, quò minùs ex collectis jam antea, & porrò hucuſque coacervatis lymphæ ſuperfluitatibus, aereque interdum frigido intenſibilem tranſpirationem retardante, Pleuritide aliqui corriperentur; Catarrhi autem in prægreſſo Decembri faucibus infeſti, nunc magnam Incolarum partem, gravius mitiuſve, & modò fauces ſolas, ſed rariùs modo ſimul & frequentius pectus, ſive glanduloſam aſperæ arteriæ texturam ex improviſo, cum horrore occuparent, concomittante utplurimum capitis dolore, & febrili intenſo calore ſubſequente (ſed diaphoretico ſumto paucas intra horas denuo recedente,) nec.

nec non diuturniore, dum reconvaleſcentes aeri citius quàm decebat ſe exponebant, tuſſi humida ſuperſtite qua multum craſſi ſputi expellebatur. Et hæc anginæ nothæ ſpecies hyemali tempore quod epidemica evaſerit, quæ aliàs inter vernales morbos ab Hippocrate Sect. 3. aph. 20. refertur, minus mirari licuit, cum præſens hyems naturam primi veris induerit, ſicque prægreſſum menſibus prioribus frigus viſcoſi ſeri collectioni anſam cum dediſſet, mitior illa ſuccedens temperies fluxionem ejuſdem ſive liquationem promoverit. In ipſa morbi invaſione, quæ ſuffocationis metum ſæpe incutiebat, aliquot olei amygdalorum dulcium, aut olivarum cochlearia præſentaneo cum emolumento fuere propinata, reliquum autem curæ blandis diaphoreticis, cephalicis temperatis, expectorationem promoventibus, aliiſque pro circumſtantiarum & ſymptomatum diverſitate, externis etiam, emplaſtro de meliloto, malactico ſimplici, & Officinis noſtris dicto filii Zachariæ, non inanes ſuppetias ferentibus, abſolutum fuit. Qui ipſi Catarrhi, faucibus, pectori, dentibus infenſi, in vernum uſque tempus, mitiores tamen utplurimum, epidemice graſſari continuarunt. Præter hos Morbilli quoque plurimos in puerili imprimis ætate, licet nec adultioribus parcerent, invaſerant, & per aliquot, vernales etiam, menſes ſe exſeruerant; benigni tamen & facilè iterum diſſipati, quamvis intenſo utplurimum calore incipientes, quin & capitis Eryſipelas in multis notabatur, moleſta quidem febrili incaleſcentia, tumore & pruritu periodum ſuam decurrens, aſt cum cuticulæ deſquamatione, moderatoque ſub caloris externi regimine non difficulter admodum iterum eveneſcens.

Erant eodem, & ſubſequo tempore, quibus febricula, hecticæ fere æmula, & quotidie calore quodam præternaturali, vel præcordiorum, circa ventriculi ſuperius orificium compreſſione, incerta periodo recurrens, cum adpetitu imminuto, ſiti vel nulla vel tolerabili, & virium laſſitudine, infeſta fuerat, Tinctura autem bezoardica bis in die, ſine ſudoris coactione, ſumta, interpoſitoque pilularum noſtratibus Immanuelis nomine venientium uſu, citiori vel tardiori circuitu, prout cauſa morbifica, viſcoſa, in glandulis fortaſſe minoribus ventriculi vicinarumque partium hærens, incuneata magis vel minus erat, ſine periculo finita. Licet & hecticæ febriculæ puerili ætati infeſtæ eſſent, à collectis viſcidis acidiſque in ſanguine particulis, & glanduloſas in primis viis partes obſtruentibus oriri à me creditæ, Eſſentiiſque alcalicis & abſorbentibus terreſtribus medicamentis, poſt laxativorum uſum, maturè propinatis, non admodum difficulter abigendæ.

Dehinc Eurus penetrante quidem frigore, ſerenos tamen dies comitante, nos aliquamdiu infeſtabat, cum ſol in Aquarii ſigno eſſet conſtitutus; quo tamen dimidio emenſo, novas Zephyri, ab Africo ſæpius intercurrente adiuti, impetus ingruebat, ac nives plures ſpargebat, quæ vero brevi, cum aeris temperies utplurimum ad temperatiorem ſtatum inclinaret, iterum liqueſcebant; uſque dum aer non multum amplius à ventis agitatus, aliquot ante Æquinoctium vernale die-

bus copioſam nivem demitteret, atque exin frigoris inclementia per longum tempus nos adficeret, ſub potiori Zephyri dominio, qui poſt Calendas Majales vehementia ſua vernalium deliciarum proventum tardabat, randemque in longiores pluvias reſolvebatur; cui cum circa Solis in Geminos ingreſſum Eurus ſuccedens ſerenitate grataque calidiore temperie nos refeciſſet, lætior terræ facies vernantes ſuas amœnitates eò liberalius protruſerat. Sub vario deinde, modò pluvioſo, modò ſereno Jove, præter reliquorum ventorum reciprocationes, Zephyri potiſſimum nova violentia concuti aer cepit, uſque dum Euro leniori ſpirante, calor æſtivus menſe Julio conſtantior ingrueret, Siriuſque campos exſiccaret, meſſem quidem ita maturiorem nec illaudabilem reddens, ſuccum tamen granis cerealibus, ut juſtò macriora exiſterent, ſubduceret. Interea febres continuæ petechiales, quandoque inſuper puſtulis miliaribus aquoſis ſtipatæ, interdum verò malignitate equidem non carentes, ſine tamen iſtiusmodi efflorefcentiis periodum ſuam abſolventes, cum horrore, virium proſtratione, cephalalgia, dorſi dolore quandoque & ſiti non admodum moleſta, nec adpetitu prorſus proſtrato incipientes, per urbem, uſque dum Virginem ſol accederet, notabantur: non paucis, inter ſuccedentia in morbi progreſſu deliria & faucium ariditates, exitiales factæ, ubi vel ab imperitis tractatæ, vel per initia neglectæ, aut etiam decũbentes immorigeri monitis Medicorum fuerant; quam ipſam ob cauſam habitantibus in pagis viciniæ noſtræ Hebræis non levem cladem in Majo attulerant: Laniorum etiam familias in Urbe, quas præ aliis invaſerant, crebris funeribus contriſtaverant; aſt in principio ubi ex arte tractabantur, non admodum refractarias eas notare licuit, ita ut etiam in prima, quod dicitur, herba oppreſſas, paucoque alixipharmacorum, tincturæ bezoardicæ, theriacæ cœleſtis cum chinchinæ extracto &c. uſu abactas non una vice notaverim; ſicut etiam reliqui ſub tepidiori per morbi decurſum corporis cuſtodia, per continuatum diaphoreticorum uſum haud difficulter evaſerant. Alvus in nonnullis obſtructa per plures dies nullum incommodum attuliſſe, nec ſomnolentia in morbi decremento diutius inſtans nocuiſſe obſervabatur.

Sole in Virgine verſante, cœlum, Euro crebrius perflatum, humidius & frigidiuſculum primò, poſtea conſtanti radiorum ſolarium præſentia animatum, denuo excalefactum cum eſſet, Diarrhææ ſimplices, paucioribus cruentæ tenellam preſertim puerilem ætatem, imò vixdum in lucem editos fœtus, hoc æſtivo tempore infeſtarunt, excretione aquoſa, pituitoſa, acidum redolente; quorum ægrotulorum magnam partem, ob parentum & qui curam puerorum agebant, negligentiam, remediorumque intermiſſionem trucidarunt; quibus enim medicæ manus prudenter adhibitæ, non infeliciter evaſiſſe, atque coraliorum imprimis aut terræ ſignatæ pulverem, cum theriacæ cœleſtis tantillo maritatum, aliaque ſtomachi fibras roborantia conduxiſſe notavi cauſam vix aliam fuiſſe ſuſpicatus ſum, quàm pulmentorum ex farina cum lacte coctorum eſum, quæ ipſa farina ex tritico ante annum tempore humido cælo collecto, atque exactam

ctam maturitatem non adepto parata, plurimas crudiores particulas abſconditas, non infrequenter mucidam, quod ſapor odorque teſtabatur, corruptionem expertas habuit, quæ dein tenero in puſionum ventriculo in liquorem acido viſcidum abeuntes, digeſtionem vitiarunt.

Interea etiam magna illa Solis Eclipſis d. 23. Septembr. comparuit, quam multi noſtratum ex plebe, vana perſuaſione ſeducti, licet multum reformidaſſent, ut ſanitatis inde jacturam ſi feciſſent, haud mirari quis potuiſſet; quamvis nec tunc temporis, nec poſtea ullos morboſos effectus obſervare datum fuerit; quæ enim in Octobri & Novembri lymphæ ſtagnationes in plurimis odontalgias & Catarrhos leviores produxerant, aeris potius, quæ Eclypſin à d. 27. Septembris uſque ad d. 27. Octobris inſecuta fuit, inclementiæ, nebulis crebris, pruinis, pluviis, frigore horridæ debebantur: Ipſa Solis obumbratio, quam cælo prius admodum ſereno, nubium ſparſarum ab orientali plaga progreſſus anteceſſerat, cum ſenſim increſceret, remiſſioremque caliginem induceret, Eurus ſubito exoriens, non tamen impetuoſus, horridiuſculam auram reddidit, campique, ex nonnullorum relatione, quaſi rore maduerunt; quæ tamen cuncta tum obnubilatione ceſſante & ipſa receſſerunt.

Sol in Scorpionis ſignum ubi pervenerat, & Eurus præſertim, ad meridionalem tamen plagam quandoque inclinans ſpirabat, plures ſerenos frigidiuſculos numeravimus dies, matutinis tamen crebris nebulis turbatos; Novembre autem ineunte Zephyrus (qui altero poſt Solis in Sagittarium ingreſſum die vehementiſſimus erat,) temperatiores eos, varieque conſtitutos, utplurimum tamen ſerenos reddidit, & tandem ſub multivaria in Decembri aëris alteratione, atque cum reliquis ventis, videlicet primùm cum Euro frigido, circa medium menſem Auſtro temperato, & tandem Borea frigido alternatione, in nives & frigus deſpumabat. Nec ſingulares morbi notabantur, niſi quod in dicto menſe ultimo puerilem ætatem, non quidem admodum multos, Variolæ benigniſſimæ, quas noſtrates aureas dicunt, quibus verò majores puſtulæ, longiori quàm priores decurſu finitæ, in nonnullis interſperſæ fuerant, occuparent, omnes tamen abſque ſingulari periculo paucis temperatioribus remediis, & blando externo regimine facilè abigerentur; inſuperque Febres quotidianæ, quales jam circa Anni principium infeſtæ fuerant, repullulaſcerent: quæ majori cum calore, ſine horroris utplurimum ſenſu ingruebant, & facile in hecticam declinabant, difficilioremque in multis curam reddebant, tandem tamen, cum interpolato laxativorum uſu, pulveribus abſorbentibus, nitratis, chinchinatis, martialibus medicamentis cedebant.

Principium Anni 1700. ſerenitate, frigori junctâ, cum ſe commendaſſet, paulò poſt varia cœli facies, nebuloſa, nubila, nivoſa, pluvioſa, ſerena, frigida, temperata comparuit, quin & d. 28. Januarij tonitru ac fulgure tempeſtuoſa exſtitit, cum per aliquot dies Zephyrus, hucuſque ſemper, niſi quòd ad ſemimeridionalem plagam ſæpius inclinaret, ſe exſerens

aërem

aërem multum priùs concuſſiſſet; qui etiam venti M. Februario continuarunt, & hyemale frigus conſtans inter nives ſæpius delapſas, induxerunt; quod circa Solis in Piſces ingreſſum ab Euro incrementum ſumſit, niveſque, in M. Martio ſenſim liquatas, ſubinde ſpargere non intermiſit. Interea Januarius febres quotidianas in fine præcedentis Anni memoratas producere non prorſus ceſſabat; & nonnullos Apoplexia, diverſo fato terminata, alios Rheumatiſmo artuum ſuperiorum, qui uſque in Aprilem, juxta cum febribus nominatis notabatur, atque à repetitis ſudoribus, præcipuè quos Laconicum coriariorum proliciebat, ſoluto, infeſtabat; Infantes autem in glandulis faucium ipſiſque pulmonum veſiculis, non ſine febrili incaleſcentia invadens, atque grave aſthma inducens ſtagnatio periculo non levi expoſuit, multoſque eorum, præſertim aut ſeriùs, aut negligentiùs curæ commiſſos in ſepulchrum præcipitavit, cum reliqui orgaſmum iſtum refrenantium abſorbentium, & viſcoſam colluviem blandè per alvum ſputumque educentium uſum ſalutarem experirentur: Quæ cuncta ſicut inæqualitati aëris, lympham modò incraſſantis, modò in fluorem iterum eliquantis deberi arbitror, ita ejuſdem etiam aëris effectum fuiſſe non dubito, quòd diverſas puerperas abdominis, præcipuè in hypogaſtrica regione tormina corriperent, eaque lochiorum evacuationem non ad votum ſuccedentem, & hinc ex ſanguinis ſtagnatione nervoſam fibrarum tenſionem inducentem comitem haberent; quæ ipſa medicamentis caſtorinis, alijſque fluorem ſanguini debitum blandè reſtituentibus, ac viſcoſas impuritates unà per alvum eliminantibus ideò cedebant. Ab eadem aëris inæqualitate etiam, antequam Æquinoctium vernum adveniſſet, Icteri, Martialibus remedijs debellati, & Febres petechiales continuæ, cum cephalalgia ingruentes, in quibuſdam Pleuritide comitatæ cæterùm nihil ſingulare oſtendentes, nec admodum letales, uſque in Aprilem, frigidum & primò quidem ab Euro ſerenum, poſtea ſuccedente Zephyro, cum ſemimeridionali vento alternante pluvioſum, ſparſim ut vix epidemicos inter morbos referri mererentur, notabantur, ſed Majus, crebros Zephyri flatus expertus gratiori cœli amœnitate illuxit, in fine tamen frigidus evaſit. morborumque ſeminia (præter Variolarum, nunquam uti hactenus, ita per totum reliquum Anni decurſum planè ceſſantium,) prorſus ſupreſſiſſe viſus eſt; quos nec poſtea repullulare variorum ventorum, aërea, ſi quæ ingruerent, inquinamenta ex omni mundi plaga diſſipantium viciſſitudo. ſub grata calidioris, nec non temperatioris auræ alternatione, permiſerat. Quamvis poſtea per æſtatem Febres quotidianæ & Rheumatiſmi ſubinde denuo caput extollere conarentur, inque Menſe Auguſto Dyſenteriæ aliqua veſtigia notarentur, vix tamen memorari hic merentur. Poſt caniculares dies primò frigiduſcula aura ſpirabat, poſtea longior aëris ſerenitas non levem terræ ſiccitatem inducebat, uſque dum poſt Æquinoctium autumnale Zephyri vehementia, ab alijs ventis ſæpe inter-

terrupta, crebras pluvias ſuſcitaret, tepidioremque utplurimum auram redderet; quæ auſtrina conſtitutio, paulò poſt non tantùm Variolas in plures infantes diffuderat, ſed etiam Tuſſes contumaces in multis, & Febres petechiales in quibuſdam produxerat; & has quidem non ſine contagij nota, ut integræ etiam domus alicubi inficerentur, & non pauci ſuccumberent, quos tamen non tam morbi violentia quàm quòd negligenter & imperitè, præſertim à ſtupida fœdi carnificis temeritate, quæ neſcio quo infortunio plures dementaverat; tractarentur, mortis prædam fecerat; cum alij ritè & maturè curati, paucis aſſumtis alexipharmacis, primos morbi impetus prorſus, vel intra biduum retunderent, vel ſalvi tandem evaderent. Omnes præcedaneo horrore, ſubitam virium proſtrationem & præcordiorum oppreſſionem patiebantur; nonnulli cephalalgiâ per initia torquebantur, deliria verò & inquietudines interdum ſubſequebantur, ſitis rariùs urgebat, nec caloris præternaturalis externa indicia aderant, urina utplurimum & pulſus non multùm à naturali flatu recedebant. Talia etiam Civis cujuſdam uxorem cum filio 17. annorum invaſerant, qui empiricæ etiam illius imperitiæ expoſiti mortui ſunt; filia autem 19. annorum eodem malo correpta, in morbi augmento vermem duas ſpithamas longum mortuum vomitu excreverat, motibuſque membrorum convulſivis & continuis delirijs agitata, nil cibi & medicamentorum ulterius aſſumere voluerat, quin & potum omnem, quamvis fauces aridæ eſſent & muco viſcidiſſimo incruſtarentur, per biduum reſpuerat; quæ tamen, cum utrique humero veſicatoria adplicare curaſſem, tumque ipſa deglutire iterum aliquid inciperet, ſicque cephalica alexipharmacis mixta admitteret; mentem paulatim & membrorum tranquillitatem reſumſerat, & circa tertiæ hebdomadis à decubitu finem ſubortâ diarrhœâ evaſerat: altera filia duodecennis tertio & quarto morbi die vomitu crebro agitata, nil cibi, potus vel medicamentorum retinere poterat, datâ verò theriacâ cœleſti cum chinchinæ extracto motus ille ventriculi perverſus ſedatus eſt, die autem decimo caput intumeſcere & immenſum dolere cepit, ſed propinatis ibidem cephalicis & alexipharmacis, nec non veſicatoriis utrique humero impoſitis; parotidiſque ſiniſtræ tumore ſuborto, poſtquam ille à cataplaſmatis uſu diſcuſſus fuiſſet, atque diarrhœa ſupervenisſet, convaluit. Filia 14. annos nata, & filius undecennis cum parem morbi inſultum paſſi, intra octiduum ſanitatem recuperarunt. In omnibus his ſudor ferè nullus prolici poterat: maculæ etiam puncticulares lentè nec ſatis ad votum prodierant: Pater prima morbi indicia ſentiens, ſumtâ bis Tincturâ bezoardica ejus violentiam eliſit, inter medicamenta etiam Pulveris noſtri alexipharmaci officinalis, qui ex terr. ſigill. C. C. phil. præp. rad. angel. Zedoar. cort. citr. & myrrh. çomponitur, repetitum uſum imprimis proficuum expertus ſum; qui non tantùm lymphæ viſciditatem corrigere, ejuſque coagulum reſolvere, ſicque ad diaphoreſin diſponere, ſed

etiam balſamicis ſuis partibus ſanguinem à corruptione præſervare valuit, Tuſſes magnâ vehementiâ adultis æquè ac pueris infeſtæ, convulſivi aliquid alere viſæ fuerunt, & magnam humoris viſcidi copiam excreverunt; quibus verò, ut alia taceam, continuatum herbæ thee vel veronicæ, cum radice liquiritiæ infuſæ uſum præcipuam medelam attuliſſe obſervavi. Quo ſub Morbonæ dominio reliquum anni, varias cœli mutationes, temperatiorem imprimis auram producens, tranſegimus.

Conſtitutio epidemica Berolinenſis An. 1699.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP von der Müllen.

JAnuarii 1mâ dies tota pluvioſa, veſpertino tonitru ſexies ſatis vehementer reboante inſolito & hoc ſaltem tempore raro phænomeno tremendum edidit oſtentum. 2da inconſtans manè ex parte ſerena & ſicca, reliquo nimbis ingrata. 3tia manè pluviis moleſta in Caurum à meridie valdè impetuoſum deſiit. Sequentes ad decimum varii utplurimum pluviis, quandoque nivium flocculis mixti, nonnunquam frigore temperato in grave tandem gelu degenerante diſtincti, ſuccedente demum nive, hiſque pluviis, vernam ferè cum ſudo temperiem ad 19num uſque reducentes, Cœlo nimirum de die ſereno, noctu verò gelido, revertente ſic paulatim fortiori gelu, triduum durante; tum verò rurſus in pluvias ac temperiem aeris leniorem per quatriduum declinante, ac ſuccedente denuo 28vo gelu ſatis acri ſed ephemero, in nebuloſum & pluvioſum quatriduum unâ cum menſe terminante.

Februarius eodem typo cœpit, mox verò 2do, ſuccedente gelu ad 11mum uſque continuavit, in pluviolam veſperi ſolutum, ſed 12mus manè rurſus gelidus, cœlo quidem obſcuro & flocculos ſubinde niveos ſpargente, octiduum continuavit, 19nus tandem remiſſior toto biduo pluvioſus ac nimboſus. Verum 22do poſt mane obſcurum ſequens 23us ſereno cœlo pluvias ac grandinem miſcuit, ſuccedente poſt pacatiori 24to, rurſusque nimboſo ac nivoſo 25to, tandem à modico manè gelu in amœnum triduum 28vo & ultimo tranſiit.

Martius à pauca nive, ſereno mox rurſus cœlo exorſus variis & inter ſe alternantibus tempeſtatum viciſſitudinibus, Aprilem potius referens, nivibus pluvias, gelu deliquia miſcens ad 12mum uſque perrexit. Conſtantiori poſtmodum frigore, ſereno utplurimum cœlo, nivibus, nonnunquam parvis interpellato ad 24tum uſque continuavit. Inde remittens, poſt biduum pluviolis quibusdam aſperſum, veſperam versùs clareſcens, 27mo in amœnam ſerenitatem, ſequenti tamen 28vo turbida tempeſtate, nimbis, pluviis ac grandine fœdâ interceptam, mox verò tolerabilio-

biliori biduo redditam, 32mo una cum trimeſtri hoc primo in vernam amœnitatem deſiit,

Morbi hujus trimeſtris initiò frequentiores ac Epidemicæ fuērunt præcipuè febres peculiares catarrhales, malignitatis non expertes, difficiles, periculoſæ & quibuſdam exitioſæ, qui ardentes poſtea ſucceſſere, pleuritide ut plurimum comitatæ, eaque acuta quandoque & maligna, nonnullis lethali, tandem & variolæ. His ob varium adeò cœlum Februario menſe ſubſtituræ febres acutæ ardentes & continuæ intermittentes, aut ſubinde potius exacerbatæ, malignitate ac petechiis infames, aliæque paulò mitiores quidem, ſed variis exanthematis, purpura, morbillis malignitatis latentis indicibus fœtæ, quæ & ſequenti Martio, totoque adeo trimeſtri & ultra durarunt ac haud paucos & plures miſerunt.

Aprilis primus cœptam ſub finem menſis præcedentis amœnitatem vernam, quibuſdam 4to præſertim, 6to & 8vo cum æſtivis de ſerenitate & æſtu certantibus, ad nonum uſque ſerie vix interrupta, niſi nubilum, utut rarius, horis potiſſimùm pomeridianis intercedens, cœlum variationis inſimulaveris, continuavit. Sequens quatriduum à nono ad 10mum ſerenitati pluvias induxitl eves ac fœcundas. Inde ad 18vum Euro in Aquilonem paulatim deviante, aer quandoque ſerenus, utplurimum turbidus, ſiccus tamen, ſimulque frigidus, nonnunquam ventoſus. 18vus ſerenus ferè totus, circa veſperam fœcundam ſparſit pluviam. Succedente hinc cum ſudo temperato & amœnò octiduo, 21mum procelloſum & ſubfrigidum ſi exceperis, ad vigeſimum ſeptimum uſque, qui varius, manè turbidus à meridie tonitru, pluvia ac grandine horridus, circa veſperam demum ſerenus, triduo comitatus, turbido tandem in pluviolam ſub ipſo menſis exordio delicuit.

Majus totâ & amœnâ ſerenitate ver initiavit, ſed à ſucceſſore paulò aſperiore, Aquilone nimirum afflante, deſtitutus, Zephyro tandem ſubeunte in pluvioſum tranſiit quatriduum, à biduo ſereno denuò exceptum, ſed 10mo ſub veſpera pauca aſperſum pluvia. 11mus manè ſerenus à meridie udus, ſucceſſore 12mo ſereno ac ſicco interſerto, pluvium & circa veſperam tempeſtuoſum ſubſtituit triduum. Cui biduum æquè turbidum, ſed præcedenti ternario ſiccius acceſſit, donec 18vus ſerenus & amœnus vernam gratiam ac jucunditatem, quindecim dierum continua ſerie ad ipſum uſque menſis terminum durantem redintegravit.

Junius eodem quidem tenore inchoavit ac biduo adveſperam uſque ſereno continuavit, in pluviam verò ſatis grandem aut imbrem potius & tonitru circa hanc defecit. 4tus nubiloſus & frigidulus, ſiccus tamen ſucceſſorem tota die Cauro impetuoſius flante nimboſum habuit, triduum tamem ſerenius & amœnius accerſentem, ad noniæ (quæ pentecoſtes prima erat) uſque meridiem in pluvias fatiſcentem. 10mo ſuccedenti vario, turbido ac ſubinde madido, 11mo manè nubiloſo à meridie claro 12mo ſereno amœno ac temperato toto. Huic 13us manè ſerenus ac ventoſus, à meridie pluvioſus, Iride

bis apparente, ac biduanam ſerenitatem nunciante, notabilis ſucceſſit. Quæ tamen à biduo inconſtante excepta, quatridum addidit paulò conſtantius, mox tamen in biduum è ſudo & pluviis mixtum deciſcens 21mum totum pluvioſum ad meridiem uſque 22di à meridie clareſcentis ſuccedaneum habuit; 23tius ſudo & æſtivo calore gratus. 24tum ejuſdem amœnitatis ad occaſum uſque ſolis imbre degenerem, ſocium ſibi aſcivit, ut & triduum ſequens, & pluviolis tamen quandoque madens, 28vus pluvioſus à 29no ſicco & à meridie ſereno correctus, cum 30mo toto æſtu ac ſudo acceptiſſimo ultimum ſecundæ hujus anni quadræ menſem clauſit. Trimeſtre hoc ſecundum morbos haud adeò frequentes alluit præter ſcorbuticos nonnullos aliis utplurimum complicatos, utpote Arthritidi vagæ, Nephritidi, Colicæ, Febres quaſdam Catharrhales, quandoque, utut rariùs malignas. Majus ſcorbuticis prædictis hypochondriacos quoſdam &, at rarò maniacos junxit. Hiſque Epilepſias infantum præſertim & puerorum diarrhœas, ſubinde & dyſenterias hoc anni tempore alias inſolitas, febres quaſdam cum colica ſcorbutica aut hyſtericis paſſionibus combinatas accenſuit. Junius his malignas nonnullas cum pleuritide, quandoque & in peripneumoniam degenerante concurrentes; exanthematum quoque miliarium peculiari quodam genere, ut & petechijs, iiſque periculoſis ac quibuſdam lethalibus, infames ſuperaddidit.

Julii primus die ſudum ultimo Junii inchoatum per quatriduum ad 5tum uſque propagavit, cujus veſpera pluviolam ſparſit raram. Sextus manè ſerenus, rorantibus ſubinde tamen pluviarum guttulis, aſperſus, à meridie imbrem fudit valdè largum, ſequentes ſeptem nubilo, aliquando & imbribus & nimbis turbato cœlo varii fuerunt. 14tus æſtivum redintegravit ſudum, ac excepto 10no tonitru & pluviis circa veſperam turbido, & 21mo pluvia veſpertina madente, ad 28vum uſque jugi ſudo & æſtu gaviſus eſt; Hic tandem ſerenitati huic ſatis durabili triduum tonitruoſum, pluvioſum ac quandoque grandinoſum ſuccenturiavit, ac 31mo demum ſereno & amœno finiit.

Auguſtus à triduo ſic ſatis ſereno, pluviis tamen quandoque interpellato exorſus, 4to ſudum produxit amœnum, ad veſperam uſque ſequentis durans, tum verò tonitru horrendo ac imbre valdè largo turbatum, 6to ſudo ſubinde pluvias miſcuit, 7mo tonitru ſuperaddidit, ſubſequente vario quandoque ventoſo, turbido ac pluvioſo ad 20mum uſque cœlo, poſtea vero ſeniori ac tranquilliori, non tamen omninò à pluviis immuni ætheri abblandivit ad 28vum uſque; una cum triduo ſereno toto, ac æſtivo calore amœno, menſem hunc claudentem.

September ſudum æſtivo fervore jucundum primo die continuavit, 2do à meridie pluviolas quaſdam miſcuit, ſequens nubibus id ſubinde temperavit. 5tus idem reparavit, à meridie pluviolam aſperſit, 6tus à pluviis immunis, 7mus & 8vus raras ſereno pluvias intercalavit; A nono ad 18vum æther æſtivum, ſudo rurſus & temperato calore amœnum affulſit, 18vus pluviæ pauxillo aſperſo, 19no & 20mo redintegratum ſed frigidulum, 21mo

& ſub-

& ſubſequente biduo paulò mitius, 24to nebuloſum, ſed mox rurſus ſerenum cum ſucceſſore toto 26to ſudum pluvia matutina modica ac nubilo poſtea interpellatum ad 30mum uſque adeoque poſtremum reduxit, ſicque trimeſtri huic tertio gratum reddidit terminum.

Tertii hujus trimeſtris à priori haud multùm abludentis Julius hypochondriacas nonnullas & ſcorbuticas affectiones variis comitatas ſymptomatis, & hæc inter præcordiorum præcipuè oppreſſionibus & angoribus moleſtas; febres continuas ardentes, aliaſque paroxyſmis ſubinde vehementibus graves, nec omni malignitate vacantes, ſymptomata periculoſa, pleuritides, hæmoptoes, deliria, ad phrenesin durantia, inducentes. Epilepticos inſultus; frequentiſſimè adeoque Epidemicè diarrhœas nonnunquam & dyſenterias periculoſas, à tergo trahentes. Auguſtus eodem fere tenore tranſiit, niſi quod febres continuæ ardentes, malignæ admodum, frequentiores adhuc ac petechiis quoque ſtipatæ ſucceſſerint, atque Septembri quoque continuarint, in hecticam haud raro, tuſſes contumaciſſimas, colicas quoque paſſiones, diarrhœas & dyſenterias tranſeuntes, periculoſas, raro tamen lethales, purpura ſæpius, variolis raro, morbillis frequentius notatas.

October autumno congener à primo ad 19num uſque vario cœlo ſæpius pluvio, raro ſereno, ſemper horridulo tranſiit; Hic Serenus, præter parum pluviæ 23tio ſparſæ octiduum adduxit ſerenum & 25to præſertim æſtivo ſudo ferè compari, à biduo paulò nebuloſiori exceptum, 29no nebuloſo turbido ac pluviis raris tamen interpolatum, biduo alio ſereniori ſed Euro afflante frigidulo ſurrogata compenſavit, tandem poſtremo biduo in primam glaciem ſub ipſo exitu diriguit.

Novembris primus, ejuſdem cum prædictis poſtremis genii, ſerenus nimirum & gelidus, 2dus gelidus adhuc, ſed nubiloſus ac turbidus ſequenti nocte primas ſparſit nives, remittente parum gelu; noctu rurſus pruinam, tum manè nebulam in pluviolam deliqueſcentem tulit. Subſequente 5to ſicco, mitiori æthere grato, tum pluvioſa nocte ad meridiem uſque ſequentis interſerta, inde clareſcente rurſus aere poſt turbidum 7mum, triduum ſubſecutum ſudo temperato valdè amœnum ad veſperam uſque 11mi pluvia rorantem, cui quatriduum rurſus ſerenum ſucceſſit, ac 18vum manè pluviolam ſpargentem, ſi exceperis, ad 21. uſque à meridie pluvia quoque rara cum ſequentibus duobus madentem. 24tus ejuſque ſucceſſor nimboſi aſſeclas habere turbidos ac pluvioſos, ſolo 30mo menſis nimirum ultimo ſereno ac temperato excepto.

Decembris primus & ſecundus alternatim pluvias ſerenitati, ille manè, hic veſperi ſubordinarunt, 3tius in gelu pronus à nocte gelida, meridie nivoſo, reliquo ſereno in triduum brumali frigore rigens tranſiit; 7mus mitior, cum 8vo toto nives addidit; 9nus temperato gelu ſerenus: 10mus totus nivoſus à procelloſa nocte in ſerenum ac temperatum gelu migravit, quod 11mo fortius; 12mo ſubturbido cœlo per triduum ſubſequens ſatis rigoroſum, in

gelicidium tandem deſiit, 16to nebuloſo cum ſequente, cœlo etiam ſereno paululum remittens, biduum ſubſtituit penitus degelaſcens, ſed redintegrato 20ma gelu ad meridiem uſque mitiorem, 21mo & 22do nebuloſis ac pluvioſis, 23. à nocte ſerena gelicidium à meridie adduxit ad 24ti uſque ſequentis meridiem, in pluviam tandem fatiſcentem. 25tus nebuloſus ac nubiloſus totus mite reſtituit gelu, cœlo ſereno cum nivibus quandoque alternante, ad 31mum uſque & poſtremum hujus ut trimeſtris ſic anni totius, robur ſucceſſivè validius acquirens.

Poſtremum hoc trimeſtre, perinde uti priora, febres obtulit varias ſatis frequentes ſatiſque vehementes, acutas & ardentes nonnullas ſimulque malignas pleuritide, & peripneumonia quandoque, ut plurimùm funeſtis, diarrhœa, cholera, Ictero, Catarrhis cum defluxionibus moleſtis in dentes, tonſillas, guttur, pulmones &c. depluentibus contumacibus; Cephalæa, cardialgia, palpitationibus cordis intenſis, purpura ſubinde, morbillis, variolis & haud rarò petechiis ſtipatas. Præcipuè autem Colica quædam ſcorbutica valdè frequens fuit, prima facie levis, ac haud magni momenti viſa, mox verò nunc diarrhœæ, nunc dyſenteriæ, nunc pleuritidis in peripneumoniam ſæpè degenerantis, contumacis, periculoſæ & haud raro lethalis, Protei inſtar larvas induens.

Conſtitutio epidemica Baſileenſis An. 1699.

Dn. D. JOH. JACOBI HARDERI,

PRincipium Januarii fere ad uſque hujus medium, varia tempeſtatis eaque ſubita dyſcraſia ac mutatione, novi anni auſpiciis prælusit: imminente paulatim novilunio cœlum læta ſerenitate, aerque deſiderato Pruinæ incremento ac ſiccitate ad uſque finem hujus menſis favere perrexit: inde vero obſcurior aer ingruit, Februariique initium nunc nebuloſum fuit, nunc pluvioſa cum nive mixtum, ventis per intervalla fortiter ſpirantibus: Pleuritides & pleuropneumoniæ cum febribus continuis jam frequenter homines invadebant: neque catarrhi ferini iiſdem pepercerunt, variolis tenerior infantiæ ſubinde infeſtis.

Martii Principium pluvialis nix ingratum reddidit quæ inſtante Plenilunio, magna & inſolita cohorte, arva monteſque adeo obſedit, ut itinerantibus non parvo fuerint obſtaculo: inde blandiore accedente aere, nix paulatim fundi, & fertilis tempeſtatis ſpes major affulgere cœpit: uſque tamen interpolatæ circa finem hujus, & Aprilis initium nivales pluviæ, eandem rurſum extinguere cœperunt. 8.. 9. & 10. April. interdiu calore blando terræ gremium reficiente, noctu vero pluvia cum tantilla nive idem irrigante: febres continuæ hoc tempore ſatis adhuc infeſtabant.

Die 12. April. calidiuſculæ pluviæ fugata in arvis montibuſque adhuc dum hoſpitans nix maxima ſui parte, afful-

affulgente deinceps ſerena tempeſtate, cum exoptato calore ſolis, florum fructuumque fæcundo parente, tantum non prorſus evanuit.

Maii initium multa pluvia comitabatur, in montibus heic illic nive per intervalla interſperſa inde optata tempeſtas ingruit, ſolis deſiderato calore ſingulis terræ fructibus & ſeminibus, in vitam excitatis, cujuſmodi in Junium uſque & ultra fœcundiſſime continuavit: Julius quem canicula promittit fervorem minus largum ſenſit frequentibus pluviis præter votum illum attemperantibus: neque ejus defectum Auguſtus majori calore, quem ab hujus medio ad finem uſque demum experti ſumus ſarcire potuit: unde uvarum maturitas quam Septembri mortales præſtolantur verſus finem uſque hujus à nobis deſiderata fuit, & quamvis dies calidi interpolatè alluxerint, noctes tamen frigidiuſculæ, eandem non parum ſufflaminarunt; ſub finem Octobris nivalis tempeſtas jam ingruere cœpit, quæ ſubſequentibus hinc Novembri & Decembri menſibus, imprimis circa medium finemque hujus cum multa Brumæ ſævitia, ingravuit; præter febres continuas & in quibuſdam locis ſatis malignas, alii morbi rarius frequentes erant.

Dn. D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII,

Academici Naturæ Curioſi,

Schediaſma Tubingâ miſſum ad Hiſtoriam Epidemiam.

Ann. 1699. & 1700.

LAudabile eſt inſtitutum hiſtoriæ epidemiæ Germanicæ, in appendicem Ephemeridum ab annis aliquot referri ſolitæ, quod ex multitudine obſervationum per diverſas provincias collectarum progreſſu temporis acquirendam ſpondet notitiam meliorem & pleniorem de ſubdolis alias & occultè, utut populariter, graſſantibus morbis. Hanc ego collectaneorum ſupellectilem hac quidem vice non venio locupletatum, nec plenam deſcriptionem conſtitutionum utriuſque anni hic inſerere neceſſe duco; Quoniam qui ſuis temporibus graſſari ſolebant catarrhi & inflammatorii pectoris morbi, quæque intercurrebant variolæ, cum aliis levioribus, tanti momenti non videbantur, epidemiarum autem febrium priſtina frequentia & malignitas ab aliquot retro annis per Dei gratiam in urbe dominium non obtinebat: Sed ea fata, quæ per triſtes olim annos communiter plures experiri ſolebant, jam paucis & vel uni atque alteri ſolùm obtingere, idque modo quodam ſporadico potius quàm epidemio, hoc annotare cùm licuerit, communicare etiam operæ pretium viſum fuit.

Exemplum quod huic rei fidem faciat

faciat ſingulare pro anno 1699. ſuppetit in una domo: Scilicet Aprili menſe primus in familia pater, vir robuſtus, idemque hactenus ſanus bibliopegus, febre maligna planè ex improviſo modoque acuto abripitur, hunc poſt breve tempus, liberis interim etiam correptis, ſed evadentibus omnibus, intra menſem ultima ſequitur in familia mater; ſic viduata domus, cùm altum de ſimili malo in urbe eſſet ſilentium, nec per hunc annum antè & poſt ita acutè abriperetur quiſquam. Nihil etiam contagii hinc retulerunt vicini, aut qui aliàs triſtes illas ædes viſitarunt. De cauſa illa manifeſta non conſtabat: Audiebantur quidem tum temporis hinc indè varij pauperum morbi ſub annonæ caritate ob diætæ vitia, vertigines, tormina alvi fluxus, ſed hæc in pagis potiſſimum, minus in urbe; Conſtitutio autem aeris per iſtum menſem, utut ſæpè blanda, mitis, velut æſtiva, hinc & leviter tempeſtuoſa, in principio tamen & fine fuit frigida, humida, cùm & vicinis alpibus diu inhæreret nix, quin nova ſub medium & finem ibi caderet.

Pro anno 1700. duo ſuppetunt exempla, notata in binis ædibus: ubi principium continuæ non communis febris iterum deducendum eſt à menſe Aprili, qua ſub ejus finem correptus fuit ſartoris filius, abſque omni, quantum quidem conſtat, cauſa evidenti, nec ab alio quocunque infectus; Hunc ſequitur ſoror major, hanc minor natu; omnes medico nullo conſulto vel abſque vel cum medicamentis ut ajunt domeſticis evadunt, ita tamen ut ad quinque & ſex ſeptimanas protenderetur apud ſingulos plena convaleſcentia. Quarta in ordine mater demum die ſeptimo vel octavo Junii [non enim ſimul tres priores perſonæ decubuerant, ſed una ferè reſurgente dejecta fuerat altera] cum malè habere circa præcordia inciperet, ſumit purgans, neſcio quale aut cujus ſuaſu, & movetur fortiter, ſed abhinc ſtatim lecto affigitur, alvum ad tredecim dies habet clauſam, tunc ſuppoſitoriis & enemate tardè & parcè motam, jacet ſoporoſa, omnium negligens, excitata & interrogata ſibi non malè eſſe dicit, tandem ſubdelira, nullis uſa medicamentis, in tertia demum ſeptimana die vigeſimo quarto Junii moritur, lividè poſt mortem nigricans. Ipſo die ſepulturæ frater defunctæ, lanio robuſtus, quinquagenarius, tabellarius, poſt varios quidem errores diætæ, largos certè in vino exceſſus, ægrotare incipit, ſc. prævio horrore malignè dejicitur die vigeſimo ſexto Junij; Dicitur autem turbatus & veſtibus indutus diu manſiſſe extra lectum, ludens, garriens, cùm pulſus præ ſpaſmis jam explorari vix poſſet, & ut ajunt pleuriticus. Quidquid ſit de ipſo, quem non vidi, moritur ſatis acutè mane diei ſecundi Julij, convulſus. Abhinc terrore perculſa alterius fratris uxor etiam dejicitur, ſed evadit; Cum verò inſuper binæ perſonæ alijs in ædibus, quibus cum iſta familia nihil intercellerat commercij, febre, ſed mitiore & remittente, corriperentur, caderetque vir ſanus hactenus ex improviſo apoplecticus lethaliter, imò de ſubitaneis per patriam caſibus triſtes hinc inde advolarent nuncii, magna utique tum pavido-

rum commotio. Sed redeundum ad ædes ſartoris; Die altero poſt ſepulturum matris, filia annorum ſeptendecim nondum menſtruata, manè circa horam octavam ægrotare incipit, friget, à meridie incaleſcit, atque ita hinc continenter febricitat, ut extra lectum planè non degere, quin ſæpè in eo ne quidem ſe erigere poſſet, pleriſque tamen diebus horas matutinas experiretur meliores, pomeridianis autem ſentiret exacerbationes omnium ſymptomatum, quorum præcipua erant dolor capitis & ut ajebat cordis, cum levi tuſſicula, alvo tarda, pauca, ſiti non nimia, appetitu nunquam plenè abolito, lingua mucoſa, moleſtia quadam deglutitionis, abſque maculis, (uti & priores omnes) abſque ſingulari delirio, mittens urinam nunquam rubram, cum nebula poſt moram craſſa albide pallida: Hæc filia poſt dies quatuordecim evadit feliciter, uſa decocto raſur. corn. cerv. rad. glycyrrhiz. ſem. fœnicul. pulveribus pannonico, alexipharmaco, cervino, (prout hic in officinis juxta deſcriptionem B. Parentis in gratiam pauperum proſtant minus pretioſi) bis in die aut ter, alternis enim noctibus dabantur grana quatuor extracti bezoardici, deſcripſionis ejuſdem, cum vehiculo & mixturâ aquarum meliſſæ, card. bened. ceraſor. tiliæ, Syr. acetoſit. citr.. cui addebantur cornu cervi uſtum, antimonium diaphoreticum, & tinctura bezoardica, cum pulveres illos, porrò ſummere recuſaret. Tandem ultimus in domo pater, die duodecimo Julij languere viſus, ſibique metuens, ne ordo jam ipſum tangeret, à deglutitis noctu ſeptem pilulis bezoardicis, & drachma dimidia theriacæ Andromachi mane in vino hauſta, largiter ſudans præſervatur, nilque ultra mali paſſus, finem ita imponit malæ febri, inducias hinc iterum urbi noſtræ (utinam benè longas) concedenti.

Hæc de hac familia: Interim alibi in urbe lotrix, cum prioribus non communicans, circa idem tempus cum iſta muliere, ſc. die octavo Julij, poſt loturam linteorum, ſub horam veſpertinam ſeptimam horrore gravi correpta, hinc ob æſtum, ſitim, acutum capitis dolorem, cardialgiam, tuſſim fruſtraneam, dolores coſtarum pleuritidem æmulantes, die decimo Junij manè venam ſecari jubet in brachio, [unde ſanguis extractus mora temporis nullam contraxit cruſtam, ſed mundam ſervavit ſuperficiem] decurſu dierum mane & meridie melius à veſpera in noctem ſemper pejus habet, tum dyſpnoica ſubindè & ſubdelita; Die decimo tertio menſis obſervantur in collo ipſius & pectore maculæ minutæ rubentes, die decimo octavo per collum efflorеſcentes veſiculæ milliares; Alvus die decimo quarto ante meridiem ſpontè novies non torminoſè ſoluta per morbi decurſum manet lubrica, laxior communiter ſub exacerbationibus; Urina mittitur nunquam tincta, plerumque turbida, cum ſedimento poſt moram laxo, craſſo, pallido. Sic afflicta fœmina ſub uſu prædictorum medicamentorum, quibus hic acceſſerat decoctum pectorale alexipharmacum, electuarium diaſcordium, & cortex Peruvianus evaſit feliciter; equidem in ſexta ſeptimana jam iterum lotri

cem agens; notabile adhuc ſub declinatione emergens narravit phænomena, pruritum ſc. ferè univerſalem, valdeque moleſtum, quo ad fricandum vehementer corpus urgebatur, unde & in ſquamulas elevata & exſiccata cuticula abſceſſerat paſſim. Cæterum hæc non uti prior, infecit quenquam, ſive nemo ab ea laboravit ſimiliter, niſi quòd filiola annorum quatuor eam videretur ſequi, febricitabat enim per dies quatuordecim continenter, cum exacerbationibus veſpertinis, ſine maculis; convaluit autem abſque medici ope, cùm poſt longam anorexiam & abſtinentiam appetitu ferebatur in lac acidum eoque ſatiaretur.

Hæc ſunt fata familiarum, quas in alta velut pace ſecuras hoſtis improviſus diverſimodè aggreſſus graviter exercuit, modò unam & alteram in domo eligens perſonam, reliquis parcens, aliàs nulla pretermiſſa paucas fataliter abripiens; Ibi in una domo perſiſtens, decurſu intra breve tempus abſoluto, hic extra domum ad conſanguineos & affines ſeſe extendens, diu tamen protracta ſucceſſione in eadem, ad menſem ſc. uſque tertium. Illum aliàs novimus morem talium febrium, quòd cum epidemiam minantur invaſionem, accedentes ſubdolè & ſparſim ſe prodant, & cum finis earum adeſt, recedentes ſubindè tamen, cùm minimè credis recurrant; Hic autem neutrum locum habere, videtur, ſed alia ratione triſtem ſui memoriam renovaſſe malignitas; idque non tam hyberno, quo major olim communiter notabatur, quàm æſtivo potius hac vice tempore, quo Mars apud nos (utinam per Dei gratiam diu) quieſcit, & qua mediocre fuit annonæ pretium. Addendum hac occaſione poſt hyemem inconſtantem, ventoſam, lutulentam & gelidam, non minus varium ſucceſſiſſe vernum tempus, nive iterum alpibus diu, ad finem uſque Aprilis, inhærente; Junium in ſpecie ſæpe, ipſo die ſeptimo, fuiſſe pluvioſum, ad exundationem fluviorum in utraque circa urbem valle. Reſpondebant interim tali conſtitutioni morbi varii, inter quos præcipuæ hybernæ variolæ, vernæ ſcabies, pleuritides, peripneumoniæ, ſub initium Maii perquàm frequentes: Abhinc autem inter benignos nec multos morbos obſervabatur ſingularis illa malignitas, ad paucas determinata perſonas. Quibus ſub finem pro declaranda temporum iſtorum de cætero bonitate addi poteſt; quòd à quo tempore fama de nova remedio antidyſenterico percrebuit, nullus obſervatus inter nos fuerit æger, quo cum ejus periculum fieri potuerit.

Serius Miſſa Dn. D. AMBROSII STEGMANNI
Hiſtoria Epidemica Mannsfeldiaca Anni 1697.

CUm Temporum inæqualitas, Hippocrate & Experientia teſte, plurimos pariat morbos, nec minima utilitas, judice PerIlluſtri Domino Præſide ex Epidemica Annorum conſtitutione, diligentique illorum obſervatione reſultet in Rempublicam Medicam, operæ pretium duxi & Ego, ut circa Comitatum Mannsfeldiacum ex epidemica conſtitutione propullulantes morbos, quantum mihi obſervare datum fuit, annotarem & Ephemeridibus adderem, Ab Anno itaque 1697, bono cum DEO, initium faciam: Cujus Menſis JANUARIUS incepit gelu rigoroſo congelare aquas, & nive conſpergere terram ad 5tum uſque diem, quem inconſtans ingruente ultima Lunæ quadra, aëris tempeſtas excepit, & per reliquos hujus menſis dies mox pluviis, mox nive, mox turbinibus continuavit.

MORBI: Per hunc menſem tumores inſoliti hominum capita occuparunt, ut tertio majores extiterint, quas tamen ſudorifera & veſicatoria optimè diſſiparunt. Sic & Pleuritis notha in gravidas nimium quamtum ſæviit. Nec non catarrhi ſuffocativi primæ, mediæ & ultimæ ætatis homines invaſerunt, qui Affectus tamen appropriatis ſuis remediis auſcultarunt.

FEBRUARIUS inconſtante Aeris temperie, multis comitatus nebulis matutinis & veſpertinis ad nonum uſque diem continuavit, quo frigus intenſum ingruit & ad 24. Quatembris ſcil. diem, duravit, reliquos hujus menſis dies rursùs Aer pluvioſus, udoſus & nebuloſus excepit.

MORBI: Menſe hoc Morbus Hungaricus, ſuperveniente utpl. 7timò die Anginâ, Febreſque Petechiales multis exitiales fuere. Petechiæ in pleriſque abſque ullis datis Medicamentis 2do ſtatim & 3tio die maximâ cum virium proſtratione & malignitate eruperunt. Et licet multi his laborantes ſanis ſimiles viderentur, tamen præter omnium opinionem die 7timo extincti ſunt. Die 5to utpl. in ſexu nobiliori hæmorrhagiæ narium in ſequiori menſtrua cum infallibili lethalitatis indicio, erumpebant. Quibus mox ab initio delirium ſuperveniebat, morbo abſolvebantur ſic & diverſos ex pauperioris ſortis hominibus vidi ſuperſtites, qui negligentius vivebant, in frigore jacebant nec ullam ſui corporis curam habebant. Ex decumbentibus etiam quidam recidivam ſunt paſſi, ità, ut intra menſem bis fuerint petechiis inſigniti, qui tamen omnes vita privati ſunt. In quibuſdam febre hac demortuis, facies vivorum ſimillima & ſudore guttatim conſpicua, deprehenſa eſt. Admirationem etiam ſubit, quod bubones peſtilentiales, in quibuſdam peſte, tempore ultimæ contagionis, olim infectis,

hoc menſe rurſus intumuerint, purulentamque materiam de ſe dederint. Opima Bezoardica lege Artis & ſummo ſtudio adhibita reſpuebat omnia hæc febris; Itidemque vomitoria & Venæ ſect. in principio etiam adminiſtrata erant de nihilo. Sola veſicatoria, quæ tamen plurimi recuſabant, primis ſtatim diebus in diverſis corporis partibus ſimul applicata, multos eripiebant è faucibus mortis.

MARTIUS & APRILIS mox pluviis & tonitru, mox nive, mox turbinibus mutarunt ſuos dies.

MORBI: Catharri & tuſſes nimium quantum infeſtarunt Homines, in his Pillul. de Succin. Craton. it. de Cynogloſſ. aſſociatis Elixiriis pectoralibus multum profuerunt.

MAJUS inſolito Aeris fervere & tonitru ingruit, & uſque ad X. diem continuavit. Reliqui hujus menſis dies pluvioſi & ventoſi noctes verò ob flantem Boream ſummè frigidæ extiterunt, ut & exinde fructus & fruges ob glaciem obductam frigore ſint tactæ & læſæ.

MORBI. Hoc menſe Pleuritis, Hæmoptiſis: Arthritis vaga ſcorbutica, & imprimis febres Catarrhales multo infeſtarunt.

JUNIUS intravit rurſus inſolito Aeris fervore, cujus XImum diem Boreas excepit & uſque ad XX. diem duravit, quo rurſus Aeris fervor cum tonitru ingruit et menſem finiit.

MORBI. Hoc Menſe Melancholia multos utriuſque Sexûs homines invaſit, qui truculentas manus ſibi ſuiſque intulerunt, ſupervenit & quibuſdam Melancholicis Epilepſia pauca poſt horas lethalis.

JULIUS crebrioribus pluviis, flante Borea, per totum menſem ita moleſtus fuit, ut Vulcanus tunc temporis ſuperbiret in noſtris fornacibus.

MORBI: Hoc menſe febres Tertianæ & Quartanæ, it. Partus difficiles ſequiori ſexui periculoſi fuere.

AUGUSTUS, SEPTEMBER & OCTOBER pluvioſi & ventoſi flante Borea & Euro extiterunt.

MORBI. Catharri Tuſſes & Pleuritis vagarunt hinc inde.

NOVEMBER & DECEMBER maximè inæquales fuerunt & mox pluviis, mox nive, mox frigore mutarunt ſuos dies.

MORBI. His menſibus Icterus in quibuſdam cum diarrhœa, in aliis cum vomitu, in plurimis cum tumore ventris obſervatus eſt & totas familias infecit, paucos tamen intra dies pillulis meis Martialibus & Sale Cachectico Ludovici profligavi hunc morbum. Sic & Arthritis vaga Scorbutica & Podagra multos infeſtavit.

Epidemia Mannsfeldiaca. Anni 1698.

JANUARIUS frigore intenſo per 4. dies ſpirante Subſolano continuavit, 5to die Aer nebuloſus ingruit. 6to & 7timo Aquilo nivem, d. 12. 13. 14. Zephyrus pluvias protulit, d. 15. 16. 17. 18. 19. 20. Euro-Notus nivem & intenſum frigus reddidit. Reliqui men-

ſis dies, flante Zephyro, rurſus pluvioſi extiterunt.

MORBI. Tuſſis, Catarrhi & Pleuritis notha multis moleſti fuere.

FEBRUARIUS pluvioſo & auſtrali aere uſque ad Sextum continuavit diem, 7mo frigus intenſum, ſpirante Euronoto, ingruit & per reliquos hujus menſis duravit.

MORBI. Pleuritis, tumores ſub axillis & morbilli admodum familiares fuere hoc menſe omnis ætatis hominibus.

MARTII primi VI. dies, flante Zephyro, pluvioſi extiterunt, VII. frigus, ſpirante Euro-noto, intenſum rurſus ingruit & uſque ad XX. continuavit, quos reliquos menſis hujus dies aer meridionalis cum pluviis & tonitru abſolvit.

APRILIS totus pluvioſus, ſpirante aer meridionali extitit.

MAJUS eodem aere & pluviis uſque ad 18. diem continuavit, d. 19. Subſolanus radiis Solaribus terram ſiccavit, quam tamen d. 27. pluviæ & grandines rurſus humectarunt, & ad finem uſque hujus menſis perdurarunt.

JUNIUS, JULIUS AUGUSTUS, SEPTEMBER & OCTOBER mox pluviis, mox radiis Solaribus & aere validiori, mox frigidiori, variante Aquilone & Auſtro admodum moleſti, extiterunt.

MORBI. Licet maxima Aeris inæqualitas per totum fermè Annum extiterit, minimi tamen morbi has oras viſitarunt. Nam præter Melancholiam, Maniam & furorem uterinum planè nullus alius in Comitatu Mannsfeldiaco per Menſem Julium, Junium & Auguſtum obſervatus eſt morbus. Hi autem affectus permultis familiares fuerunt. Nam XV. Melancholiâ VII. mana & octodecim furore uterino laborantes meam ſolummodo implorarunt opem, quibus etiam ad unum omnibus appropriatis ſuis remediis & imprimis veſicatoriis & VenæSect. Deo auxiliante priſtinam reddidi ſanitatem. Nymphamoniacæ imprimis mira paſſæ ſunt ſymptomata. Quædam nil niſi obſcœna proferebant verba, veneremque intendebant. Quædam inſomnia phantaſtica recitabant, & modò hunc, modò illum Sanctum. l. Principem. l. alium Magnum pro ſponſis habebant. Aliæ cantabant, ſaltabant & modò in caput, modò in pedes ſe conjiciebant, variaque abſurda immiſcebant. Aliæ rythmos componebant, totas paginas è Bibliis recitabant & Chiliaſtas ſe profitebant. Extitit autem, quod mirandum, furor uterinus contagioſus, nam iiſdem in ædibus ſæpè 2. 3. & plures decumbebant mulieres hoc affectu. Vidi etiam meis: Quòd præfecti cujuſdam uxor in paroxyſmo ejuſmodi furente conſtituta, ex adſtantibus mulierculis ruſticam quandam virginem ad oſculandam manibus arriperet, recuſantique colaphum impingeret, ex quo terrore ruſtica hæc, altero die poſt, eodem affectu infecta fuit.

NOVEMBRIS initium frigidum fuit, reliqui verò ejuſdem dies mox pluviis, mox nive rurſus moleſti extiterunt.

DECEMBER mox frigore, mox pluvijs, mox nive, mox turbinibus Annum abſolvit.

MORBI. Hiſce menſibus vario-

le ſuis maculis primæ, mediæ & ultimæ ætatis homines ſignarunt. Vidi enim vetulam ſeptuagenaria propinquiorem, & virum ſexagenario majorem, variolis abſque vitæ jactura decumbentes. Sic & bruta à variolis non immunia fuere, ex quibus pennata, ut pote anſeres & gallinæ, tùm domeſticæ, tùm indicæ, hiſce inſecta perierunt ferme omnia. Oves & porci verò, quibus expellentia [utpote cineres ex ſtipitibus fabarum, vel frumento ſecalino cum urina humana, vel rob. Sambuci &c.] ab Oeconomiis curioſis propinata ſunt, utpl. evaſerunt ſuperſtites.

Conſtitutio epidemica Berolinenſis An. 1700.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP von der Müllen.

JAnuarii 1mus ſt. Greg. gelu quod annum præcedentem finierat, cum degelaſcente tepore imbribus ac nivibus mixto commutavit, & ad feſtum Apparitionis ſ. ut vulgo vocant trium Regum uſque continuavit, ſequenti feſtum die gelu cœlo ſereno vires recuperavit, ac per triduum ſervavit, 10.mo rurſus & ſequentibus; 12mum gelu aliquali & nivibus diverſum, cum 16to, 17mo & 18vo blandum gelu nocturnum cœlo nubiloſo à meridie pluviis rorantibus, ſi exceperis ad 25tum uſque remittens, 26tus priorem vigorem reaſſumſit, illique nives superaddidit; eoque tenore ſequentibus, 29no excepto, ad 30mum uſque duravit, tandem 31mo ac ultimo illius menſis, pluvioſo, à meridie vario deſiit æthere.

Februarius temperato quidem frigore cœpit, ſed nivibus quandoque aliàs pluviis, utut raris, interpolato varius fuit ad 22dum uſque, à quo redintegrato per triduum brumali rigore, ſereno interdum cœlo, 25to ſenſim remittente, 28vo circa veſperam in pluviam tandem delicuit.

Quam prima Martii ſerenus excepit dies, huncque ſequentibus gelu nocturnum, ſubinde & diurnum, nivibus 3tio & 4to opertum, ſuccedentibus à 5to ad 11mum ſatis rigidum, remittens 12mo ad 25tum uſque Cauro impetuoſius flante noctu valdè gelidum & hujus ſequaces ad finem uſque menſis, Cauro licet ab Aquilone repulſo ac hinc 30mo ſuccedente Euro eodem ferè tenore perdurantes.

Morbi hoc anni quadrante præter ſcorbutum ferè endemium ejuſque aſſeclas, ut & cognatum malum hypochondriacum, fuere frequentiores Catarrhi, tuſſes, febribus, quandoque Catarrhalibus, variis defluxionibus, in genas, dentes, maxillas, guttur, ſcapulas, ipſum quoque pectus & pulmones, pleuritide item tam verâ, quàm ſpuria, indeque utplurimùm pullulante hæmoptoë, hancque nonnunquam excipiente aut Phthiſi aut hectica, haud rarò etiam nephriticis doloribus complicatæ. Præterea febres quoque aliæ variæ, inter-

interque illas quædam malignitate non vacantes, morbilis & variolis ut & purpura ſeſe prodentes.

Aprilis primis diebus Euro-noto ſpirante paulò remiſſior, 6to Vernæ amœnitatis prænuntio, variantibus ſubinde ventis & nonnunquam ſatis aſperè flantibus, ſereno tamen plerumque cœlo, rarius pluvias rorantes ſpargens, ad extremum uſque diem temperatus fuit.

Cui Majus ferè totus reſpondit, frigidior equidem paulo præter 12mum & 17mum ſudo & tepore verno amœnos, ad 22dum in pluvias comite tonitru circa veſperam cum ſequenti toto & 24to manè uvido ſolutum, ſuccedente biduo ſereno ac temperato, poſtque 27mo manè pluvio, tandem ad 31mum adeoque ultimum ſerenus & amœnus.

Junius ſerenitatem & amœnitatem vernam Majo cœptam ad 6ti uſque veſperam cum pluvia tonitru advehentem continuavit, 7mus & 8vus præcedentibus nubiloſiores, circa veſperam rurſus pluvii fuerunt, reliqui ad 12mum obſcuri & frigidi, ſicci tamen; à 12mo verò, 20mo manè pluvioſo, veſperi tonitruoſo excepto, ad 22dum & 23. ſerena & amœna temperie commendabiles, ac hos inter 14tum, 15tum, 16tum & 17mum æſtivo ferè æſtu graves fuerunt, ſubſequentes pluvioſi, quandoque tota die ac nubili ad 30mum uſque & ultimum manè nubilum, poſtea præcedentibus ſereniorem.

Morbos hoc trimeſtre præter prædictum ſcorbutum & ab illo dependentes Cachexiam, dolores, tumores & id genus alia ſymptomata, febres genuit omnis generis, communes, Ephemeras, intermittentes varias, etiam ſeptiduanam, paroxyſmo ſeptimo quoquo die recurrente, rariùs, ſi unquam antehac in praxi occurrentem; continuas, ardentes, cum & ſine exacerbationibus, Catarrhales, malignas haud rarò, pleuritide, arthritide; Catarrhis alliſque variis defluxionibus tuſſi, doloribus præcordiorum & hypochondriorum, aſthmate, interdum convulſivo infeſtas, purpura, morbillis atque variolis aliiſque exanthematis fœdas, paſſiones item hyſtericas, nephritides, diarrhœas, hæmorrhagias etiam uteri, &c.

Julii prima dies ſerenitatem ultima Junii cœptam continuavit; Verum ſequentes menſe ferè toto alternis diebus ſudum cum pluviis nunc parcioribus, nunc copioſioribus alternando, æſtivum ſereni cœli æſtum ſic imbribus & pluviis temperarunt.

Auguſtus â primo ad 7mum ferè pluvioſus, triduum ad 10mum uſque ſerenum intercalavit, ſequens triduum manè ſiccum veſperi pluvia maduit; 14tus vento nubes diſſipante ſerenas, 15tum ſucceſſorem habuit totum udum & imbroſum, 16tum manè pluvium, poſtea ſerenum, ſerenitate triduum continuante, biduum rurſus mane nebuloſum poſt raras ſpargendo pluvias vidi m. Sudo 22do interſerto 23io nubilo, tonitruoſo ac pluvioſo in ſerenitatem tandem declinanti 24tus ſucceſſit ſerenus & amœnus, atque huic frigidulum pluviis ſubinde madens ad finem uſque menſis ſeptendium.

September facie â primo rorante nonnunquam aliàs ſereno, in ſudum æſtu ſæpiùs grave mutata, ad 13ium uſque

uſque manè ſerenum, licet à meridie poſt tonitru grave imbridum, commendabilis, triduum accivit varium pluviis ſerenitati interſperſis, ac frigore, moderato tamen, non uſquequaque gratum; triduo alio ſudo gratiori exceptum, biduo rurſus interpolatum vario, 22do ſicco, 23. toto ferè pluvio ac frigido 24to manè nebuloſo ac nubilo, à meridie ſereno, ſubſtituti triduum ejuſdem ferè tenoris frigidum tum ſerenitas bidui poſtremi menſem nunc ſimulque trimeſtre hoc abſolvit.

Qua morbos id præcedenti ferè compar, niſi quòd frequentiores adhuc fuerint febres præſertim ardentes & malignæ, petechiales quoque, pleuritides item phtiſin quandoque declinantes, quædam veræ, quædam etiam nothæ, dyſenteriæ & diarrhæa, æſtui partim & inordinatæ, in potu præſertim & fructuum horariorum ingurgitatione, diætæ originem debentes nonnunquam lethales variæ, febribus interdum comitatæ defluxiones cum tumoribus artuum, præcipuè genarum valdè contumacibus.

October à primo ad 4tum uſque nubilum & à meridie rorantem, indeque ad 8tavi uſque veſpertinam pluviam ſerenus, temperatus ac ſudo ferè jugi veris inſtar amœnus, Noctu inter 8vum & 9num Tonitru horrendo terribilis, nono ſparſis à meridie pluviis paulò horridior, 10mo ſine pluvia nubilus, 11mo ſudum redintegravit, biduo ſuccedente vario ac quandoque pluvio, 16to veſperi pluvia madens, cætera cum ſequentibus quinque ſerenus, 21mo nubilus ſubindeque rorans ac Auſtro flante frigidus, 22do manè pluvius ac nubilus cum ſequentibus quinque ſiccus; 27mo nubilus totus ac imbroſus, 28vo vulturno aſpirante nebuloſus manè, poſtea cum inſequentibus ad 31mum ac menſis hujus poſtrèmum, paululum rorantem & frigidum, ſerenus atque ſiccus.

Novembris primus durante adhuc Vulturno gelu induxit, & per biduum continuavit, quod tertio rorante manè parumper cælo remiſit, ſuccedente 4to toto pluvioſo; tum biduo turbido ſicco tamen, manè præſertim atque huic ad 12mum uſque varia, quandoque nubila, alias ſerena, ſicca ſubinde, rurſuſque pluvia tempeſtate; tandem Cauro afflante gelu 13tio ſerenum acceſſit ac ſequenti mane turbido & à meridie nive prima comitato, uſque ad 19num à rigore remittentem & pluviis madentem duravit. Tum poſt biduum pluvium, biduum ſucceſſit gelidum procelloſum & grandinoſum; huic demum nix manè pluviis mixta, à meridie ac ſequenti 24to in imbres deliqueſcens, ſequenti verè nocte Auſtro flante rurſus gelaſcens, diurno ſuccedente per quatriduum ſudo, veſperi vento paulatim ad Eurum regrediente in nivem reſoluto ac biduo ſubſequente toto pluvioſo, nebuloſo ac inamœno menſem terminante.

Decembris primus gelu reduxit ac nives, quod ad 5tum uſque circa veſperam pluvia ſparſa remittentem duravit, hunc ſequens biduum adhuc remiſſius prima die pluvias veſpertinas tulit, altera ſiccius fuit, 8vus manè nebuloſus valdè ac pluvius, poſtea ſiccior, 9nus, totus nebuloſus &

ſus & Zephyro aſpirante imbroſus, 10mus manè paulò ſerenior, veſperi pluvioſus. 11mus mane turbidus, poſt ſerenior tandem nubilus & udus, 12mus blandum gelu, nonnunquam nivibus nonnunquam gelicidio interpolatum reduxit, ad uſque 20mum, qui rigorem majorem addidit ac quatriduum continuavit, circa veſperam 24ti remittens ac vario cœlo, utplurimum tamen uvido, ad 31mum uſque perſeverans, ſicque hoc trimeſtre ſimulque annum ipſum temperato, at ingrato frigore claudens.

Ultimum hoc trimeſtre morbos produxit prioribus nec frequentia, nec varietate nec gravitate cedentes, paſſiones hypochondriacas, Iliacas, Colicas, hyſtericas, nephriticas, Febres varias, præſertim acutas, ardentes continuas, catarrhales, pleuriticas, malignas quoque variolis & petechiis infames & quandoque funeſtas. Defluxiones & Catarrhos, ſuffocativos quoque, in genas, guttur, pulmones &c. depluentes. Aſthmata convulſiva quoque nonnunquam & anginas cauſantes. Diarrœas & dyſenterias, Cephalalgias, hemicranias, cardialgias, odontalgias, hemiplegias, Apoplexias, Epilepſias, præſertim infantum. Tumores varios & dolores, utplurimùm contumaces, & innumera alia ſcorbuto præſertim & Venereæ lui familiaria ſymptomata, brumali frigori, cœlique frigidiori ac humidæ conſtitutioni variabili & inconſtanti ex parte tribuenda

Conſtitutio Epidemica URATISLAVIENSIS Anni 1699. 1700. & 1701.

EXcellentiſſimi Domini Uratislavienſes uti hactenus inter Naturæ Curioſos ſolertiæ & curioſitatis palmam non paucis aliis dubiam reddere allaborarunt, ita laudabili inſtituto, circa conſcribendam morborum in Germania epidemicorum hiſtoriam, & ipſi favere, ac Patriæ ſuæ celeberrimæ ſimilem ſtatum delineare decreverunt; Cujus priores tres Anni de Morbis qui Anno 1699. 1700. & 1701. Uratislaviæ graſſati ſunt, publicis typis jam excripti leguntur, & pro hoc noſtro Volumine paulò prolixiores ſint, ſynopſin eorum hîc dare libuit! omiſſis iis morbis, qui epidemicorum cenſum haud ingrediuntur.

Cum Anni milleſimi, ſexcenteſimi, nonageſimi noni Januarium horridum Uratislavienſibus reddidiſſent Nebulæ & Venti, variis viciſſitudinibus, potiſſimum intercurrente pluviâ, ſubinde tamen & frigore, quamvis remiſſiore graves; initium quoque, imò majorem ferè partem Februarii ſub eadem cœli inconſtantia tranſegerunt, niſi quòd alterna frigoris vis majori impetu corpora concuteret, & aër circa plenilunium ſerenus languentes animos excitaret; quæ cœli inclementia ineunte menſe Martio continuavit, non raro tamen effuſis ad plenilunium uſque, quæ illicò tabeſcebant, nivibus, & terrâ pruinis horrente;

rente; cum econtra mollior aër, vergente ad finem menſe, ac ſudum, tellurem foveret. Primus ergo hic anni quadrans toto ferè decurſu exceſſit in humida conſtitutione, quam etiam adcuratæ tam barometricæ, quàm thermometricæ obſervationes confirmarunt. Quo tempore, cumprimis ſub Januarii principium, Dolores ſpaſmodici ſanguineo-cholericos, & melancholico phlegmaticos affligebant, frequens erat Arthritis, prædominabatur tamen in ſubjectis iracundiæ obnoxiis & diætæ aromaticæ ac vinoſæ deditis, præcipuè liberaliori vini Hungarici, à ſolo calce vivâ ferè penitus ſubſtrato infecti, potui inhiantibus. Plures intempeſtivo frigidi & humidi aëris accurſu admiſſo, Pleuritis notha occupabat, temperatioribus diureticis magis, quàm diaphoreticis cedens. Multi de dolore lumbos infeſtante conqueſti, pro nephriticis promiſcuè à Medicis non ſatis exercitatis, & vulgo habiti fuerunt, cum tamen non ſemper renes, ſed plurimas etiam alias partes in illa corporis regione latentes, adfici poſſe, ſagaciores Medicos fugere nequeat.

Sub finem ejusdem menſis in ſcenam prodibat Febris petechialis, quæ licet poſt 14. Aprilis diem conticeſceret, menſe tamen Majo iterum ferocire, & quidem cum catarrho ſuffocativo, præprimis in ætate teneriori incipiebat, ac non æquè in infantes, pueros & ſenes, ſed in feminas, & frequentiùs in mares ſanguineos & ſanguineo-phlegmaticos ſæviit, ac præprimis iis gravis ac infeſta incubuit, qui vino atque ſpiritu vini ſe obruerant, ac corpus cacochymicum pravâ victus ratione contraxerant; cæterum prævio horrore, cum quadam gravedine, tuſſi, imò & faucium inflammatione & tumore invadebat, aderat præceps ſubita virium proſtratio, pulſus exilior & imbecillior, frequens tamen & inæqualis; calor qui horrorem ſequebatur, in ſanguineis intenſior totum corpus occupabat, maximè verò caput, undè in fluidioris habitus corporibus, cephalalgia acutior, rubor faciei, oculi ſcintillantes, vigiliæ, deliria furioſa, jactatio corporis, ſitis &c. in ſanguineo-phlegmaticis, quorum ſanguis ſero viſcido abundat, calor multò mitior apparebat, qui non paucis imponere ſolet ægris & Medicis, ut parum periculi ſubeſſe, cum magno ſuo diſcrimine credant; à quo fallaci calore forrè febris illa maligna vocari meruit, ſumptâ metaphorâ ab hominibus malignis, qui aliud fronte promittunt, aliud in intimiori cordis receſſu premunt; in his calori reſpondebat ſitis tolerabilis, & quies corporis ſine manifeſta jectigatione, ſed debilitas gravis ac continua in ſomnum propenſio, ac non conſulta antea taciturnitas, cardialgia, lingua modò lento ſucco obducta, modò fiſſuris aſperis & ſcabris dehiſcens, aut retorrido calore cum vicinis faucibus arebat. In hominibus melancholici temperamenti, quorum tamen non nimis multi hac infirmitate detenti fuerunt, ſtatim ab aſſumpto alimento vel medicamento flatus & hypochondriorum murmura. Cholerici loquacitate ſuâ aliorum aures obtundebant, & calore acriori tangentis manum, urebant.

Omnes

Omnes cujuscunque complexionis, graviter nauſea cibi & appetitus dejectio infeſtabat. Senſim deinde æſtus invaleſcebat, ut luculentus calor in partibus externis deprehenderetur. Exerebant ſe etiam dolores varii, modò pungentes, modò mordicantes. Circa quartum, ſeptimum, imò etiam undecimum diem, in pectore, dorſo, brachiis, lumbris & cruribus, maculæ rubentes, punctuуris pulicum ſimiles, ſine levamine erumpebant, aliquando etiam majores lenticularum magnitudinem æquantes; rubræ illæ meliores, deteriores verò citrinæ, lividæ, violaceæ, imprimis ſi hæmorrhagia gingivarum circa dentes inciſorios ſuperioris maxillæ enormior juncta fuerint; nigræ, præprimis majores omnium peſſimæ. Urina non uno modo comparata erat; nec alvi excretio; hæc liberalior ſalutaris admodum poſt diem ſeptimum obſervata, & accedente ſudore ſolutionem morbi promittebat; cum econtra ſiccitatem alvi hæc febris peſſimè tulerit. Vermes per alvum cum ſedibus aliquoties rejecti. Pejus cum iis agebatur, quos vomitus partim humorum variorum, partim quorumvis aſſumptorum, aut etiam inanis cum nauſea & cardialgia affligebant, præſertim ſi ſingultus iis ſe comitem adjungeret. Sudores primis ſtatim morbi temporibus ſine levamine, ſed poſt quartum morbi diem, circa ſeptimum, undecimum &c. felicioris eventus indices erant: cadaveroſus erat funeſtus. Cum hæmorrhagiis quidam evaſerunt. Morbus nequaquam intra quatuordecim dies finiebatur, ſed ad 21. imò & ultra ad 40. uſque extendebatur. Solvebatur rariſſimè per hæmorrhagiam, aliquando per abſceſſum, frequenter per ſudores, ſæpiſſimè autem tum per hos, tum per diarrhæam; quandoque etiam per tumores in variis corporis partibus, cumprimis in ano, per exanthemata miliaria, pedum ſcabiem, icterum &c. Cura ſine V. S. (qua ſanguis eductus in ſuperiori parte, cruſta albâ ſpiſſâ, tenaciſſimâ obductus, in inferiori verò, modò floridus & fluidus, modò concretus & coagulatus fuit deprehenſus,) peracta felicius ſucceſſit. Quibus ſtatim ab initio mite evacuans datum, facilius morbum ſuperarunt, qualc fuit potio Sydenhamiana in doſi aliquamtùm minori, pulvis ex Antimon. & Nitro depur. Tart. Vitriolato ac grano j. vel ij. ſcam. ſulphur additis apud ditiores granis paucis auri fulminantis, vel etiam quæ ſimul ad malignitatem habent reſpectum. Vomitoria in principio hominibus phlegmaticis aut melancholicis robuſtis & nauſeantibus, præſenti conatu vomendi, interdum cum ſucceſſu data. Cæterùm ferè tota cura per placidum ſudorem, ſeu potiùs madorem, bezoardicis, pulv. Bez. Sennerti, *Rhumbaum, Döring.* Pannon. rub. &c. Miſt. ſimpt. Eſſentia ſcordii ſaturatiori, myrrhâ, diaſcordio, abſoluta; fortiora, volatilia ſalia, bezoardica calida ac ſpirituoſa omiſſa, quia obfuerunt: camphora planè præterita, cum vis ejus alexiteria non niſi nudâ traditione & opinione hominum nitatur, & internè plus detrimenti quàm auxilii ſpondeat. Diarrhæam, niſi eſſet colliquativa, aut inflammationi inteſti-

teſtinorum ſuperveniret, nequaquam ſupprimere ſtuduerunt; quinimo non rarò laxans ordinarunt, ac internè per totum morbi curſum nitroſa cum ſufficienti potus quantitate eâ intentione ægris propinarunt, ut ventriculus & inteſtinorum volumina ritè abſtergerentur, & materia bilioſa acris ac urens è corpore proſcriberetur; alvi tamen profluviis modum excedentibus nitro in exigua doſi exhibito, interpoſitiſque terreis, pulveribus, aut diaſcordio Fracaſt. frenum injecerunt; reliquis etiam ſymptomatibus convenienter obviam iverunt.

In Januario Odontalgiâ ſeu Hemicraniâ laborabant iſta potiſſimùm mulieres, quibus negotium menſium magis impeditum; nec nulli erant, qui Ophthalmiâ vexarentur; Illis Tinctura odontalgica Mynſ. & VVedelii &c. his decoctum cort granator. &c. profuit. Occurrebant etiam, quos Icterus fœdabat, & Martialia liquida præcipuè cum ſalinis, aliiſque juvabant.

Menſe Februario, præter Variolas & Morbillos, aliæ quoque Maculæ cum febre ſub noctem ingraveſcente, & tuſſi ferina, corpora infantum occuparunt, latæ rubeæque, Morbillis non admodum diſſimiles in facie, minutiſſimæ verò & puniceæ in dorſo, lumbis & pectore; nonnullæ elevatiores ad naturam Variolarum accedebant, ac pruritu & fervore moleſtiſſimæ, tandem per abſceſſionem epidermidis in ſquamulas reſolvebantur. Graſſabantur etiam aliæ mitiores Variolæ, à forma acuminata *die Spitzblatteren* vocatæ, nec non quas *Schaafs Blatteren* nominant, puſtulæ ſcil. latiores minusque acuminatæ. Graviores ob intenſiorem æſtum erant Rubeolæ, diaphoreticis fixis curatæ.

Fuêre etiam qui difficulter admodum reſpirabant, & de gravedine ſolùm quadam ventriculi conquerebantur, paratam in ſcorbuticis medelam invenientes, aceroſa, acetoſella, rad. ari, helenii &c. non in cochlearia, ſi maculæ fervidioris intemperiei indices deformabant.

Infantes Tuſſis convulſiva fatigabat ſatis frequenter, in qua Pulvis antepilepticus Ludovicianus utilis.

Alii, lactantes æquè ac ablactati, omni hyeme Atrophiâ corripiuntur, cum febricula circa veſperam ingruente, inquietudine & ſiti nocturnâ, fame, torpore, abdomineque tumente; à ductuum lacteorum & glandularum, viſcerumque glanduloſorum lenta ac viſcida obſtructione, in qua Tinctura ♂ aperitiva vitriolata, arcanum duplicatum &c. proſunt.

Erant etiam quidam Hæmoptoici, atque inter hos pauci, qui ſine noxa evaſerunt, in lentam tabem & phthiſin præcipuè prolapſi; V. S. malum hoc ceſſiſſe compertum eſt, nec non largiori Nitri exhibitioni.

Non paucos quoque malum hypochondriacum torquebat, ſolitis ſtipatum ſymptomatibus, hypochondriorum diſtenſione, ventriculi concoctione languidâ, ructibus acidis, vomitu, rugitibus, ſputatione crebrâ, alvo ſegni, duritie, tumore in regione lienis, anxietatibus præcordialibus, cordis palpitationibus, vertigine, pavoribus in ſumno, aurium tinnitu, doloribuſque variis.

Cura

Cura eorum in craſſis humoribus attenuandis erat, per nodulos aperientes, martialia, urinoſa volatil. myrram, crocum, mixturam ſimpl. tincturam vitriol. ♂. tart. D. L.

Illuceſcente Martio turmatim ſcabioſi occurrerunt curandi; id quod, præter externa, blandis diaphoreticis imprimis fuit præſtitum.

Circa idem tempus non paucos tantum non exanimabat moleſtiſſimus pruritus, præprimis ſenibus & cœlibibus graviſſimus, ac inter hos hominibus ſiccioris conſtitutionis. Conducebant iis medicamenta nitroſa, & diuretica ſaponaria, quæ ſalſos & acres atomos ad vias urinarias deducunt.

Primus Aprilis dies ſerenus illuxit, & calore ſuo Veris delitias ſperare juſſit. Non diuturna tamen hæc felicitas fuit, nam nebulæ & pluviæ à meridie primis diebus gratum ſolis adſpectum ad breve tempus ademerunt. Qui ſecuti dies, vernali tepore ad plenilunium omnia brumali aurâ quaſi rigentia blandè vegetabant. Deinde cœlum varium erat, interdum ſerenum, interdum nebulis obductum, nimbos ac pluviam effundebat. Majus, quo aliàs omnia rident & eſt formoſiſſimus annus, nebulis, pluviis & ventis, ſi paucos amœniores dies excipias, rigidus erat. In Junio iterum amœnior ac ſerenior aër, cujus jucunditatem etiam vergente ad finem Majo deguſtare licuit, comparuit; neque tamen ad finem proceſſit ſine imbribus, quorum iram proximi Uratislaviæ accolæ, perruptis aggeribus, gravem, cum damno ſanitatis & facultatum experti ſunt. Graſſabantur tum morbi plerique ab Hippocrate enumerati, ubi de vernalibus ei ſermo, furores, melancholiæ, epilepſiæ, fluxiones ſanguinis, anginæ, gravedines, raucedines, exanthemata varia, & articulorum dolores, febres inſuper intermittentes: in ætate puerili & adoleſcentia ſanguinis excretiones è naribus, hæmoptyſes iuvenibus magis familiariter evenêre, quemadmodum vomitus cruenti viris & feminis, vitæque ſedentariæ deditis, hæmorrhoidales autem depletiones paulò annoſioribus acciderunt; mictus quoque cruenti exempla notata. Circa loca illa corporis, quibus ſanguis erumpit, ingenioſiſſimum D. Stahlium, Hallenſium Practicum, & Profeſſorem ſecuti, ſpaſmodicas preſſiones, ſanguinis congeſtionem, vaſorum & pororum tenſionem, atque turgeſcentiam, cum ſenſu ardoris, lacinationis & pulſationis obſervarunt, quin etiam ferè ad ejus mentem, curam felici cum ſucceſſu inſtituerunt: violentioribus verò ſanguinis depauperationibus, efficaciſſimis remediis occurrerunt. Inſolita uteri hæmorrhagia ſeptuagenariis proximas, quæ nullo remediorum genere cohiberi potuit, in mortem præcipitavit.

Typus febrium intermittentium non unius generis erat: nonnullis paroxyſmi omni die, aliis tertio quovis moleſti erant: erant, quibus quovis die duo paroxyſmi erant ſuperandi. Nec infrequentes tertianæ duplices, in qüibus paroxyſmo primo non reſpondet ſecundus, ſed tertius, ſecundo quartus, tertio quintus, quarto ſextus &c. ita tamen, ut non tantùm tertio die, ſed etiam in-

intercalari febricitarent. Semitertiana paulò quidem rarior, at non prorſus defuêre, qui omni die quidem febre corriperentur, ſed tertio quovis die duorum paroxyſmorum impetum ſuſtinerent. Vigebant quoque febres erraticæ; quæ incertis recurrebant diebus & horis. Ambigebatur, an in cenſum febrium intermittentium referri debeant etiam illæ, quæ contra communem intermittentium indolem, tragœdiam à calore ſatis intenſo auſpicabantur, nam utut ἀπυρεξία, quæ initio adeſſe videtur, genium intermittentis redoleat, languor tamen magnus, pulſus aliqua agitatio, & cœtera ſymptomata continuitatis opinionem confirmabant. Eadem ferè mens erat de illis, quibus malignitas conjuncta eſt, & tamen remiſſione quadam non carent, ſc. doloſo intermiſſionis cineri primorum dierum ſuppoſitum fuiſſe ignem continuarum, elucet ex eo, quod ſequentibus exacerbationem quidem caloris & ſymptomatum, non item veram remiſſionem obſervare liceat. V. S. omiſſâ, Vomitoriorum tempore intermiſſionis frequentior uſus fuerat; nec purgantia omiſſa. Quoniam verò hæ febres focum habent in primis viis, incidentibus cura fuit peracta, præſertim tartaro vitriolato, arcano dupl. ſale lixiv. abſinth. centaur. min. card. ben. &c. quæ cum acria ſint, incidunt, diſſolvunt pituitam, & reluctantur acido, addita iis, præprimis poſt aliquot febrilium paroxyſmorum decurſum, ſubinde præcipitantia; in exanthematica, antiſcorbutica; in contumacioribus cortex Peruvianus, in pulvere vel electuario, cum eſſentia ſegnior ſit; in vino generoſo albo, maceratus rariſſimè ſpem expectationemq; implevit: in febribus cum inflammatione quadam conjunctis nunquam non noxius deprehenſus, in febribus etiam aliis calidioribus obſcurè remittentibus funeſtus fuit; quibus non alia, quàm quæ malignis debetur, ratione medendum: & eximiæ prudentiæ medicæ ſtatuitur, etiam verè intermittentes, epidemicè graſſanti aliquâ malignâ febri, alexipharmacis & bezoardicis oppugnare, ne ægri in prædominantem epidemicam prolabantur.

Vehementius eodem anni tempore dentientes laborabant, ob turgeſcentes nutricum, & ipſorum infantium humores.

Sæviebant quoque pathemata ſpaſmodica, ac Epilepſia paſſim puſillorum corpora hoc menſe torquebat, multoſque jugulabat: In ſymptomatica, fomitem in pituita viſcida & acida habente, reſolventia, incidentia, & modeſtè evacuantia omne ferunt punctum; in idiopathica quò te vertas, vix apparet, ſpecificis voto non reſpondentibus.

Multis negotium faceſſere viſa eſt Cardialgia: alii morſus, punctiones & lancinationes, alii roſiones ſeſe percipere aiebant: nonnulli de tenſivo & compreſſivo tantùm dolore, ad utrumque latus pertingente, & cinguli alicujus inſtar conſtringente conquerebantur: plurimi verò gemitibus & altè ductis ſuſpiriis, anxietatis interpretibus, adſtantium aures obtundebant. Inanes vomitus utplurimum cardiagmi erant comites, quos imperiti emetica indicare

erg-

credebant; ſæpe etiam in feminis, paſſionibus hyſtericis obnoxiis, deliquia ſuperveniebant; ſingultus etiam jungebatur.

Nonnulli Bubonibus infeſtabantur; alii tumoribus aliis, præprimis Parotidibus, quæ iis, quorum vires violentia morbi fractæ erant, mortem denunciabant; profuerunt autem emollientia, maturantia, diſcutientia, his verò non ſatisfacientibus, ſuppurantia.

Frequens erat illis diebus Coryza, conjuncta cum καρηβαρία, dolore capitis, ſternutatione; nec non depravata auditio, modò enim erant, qui ſonum talem tintinnabulum pulſatum edit, ſibi percipere viderentur, modò qui de ſibilo quererentur; nec nulli, qualem, qui pulſationem intra autem ſentirent; pulſus autem ille exactè cum pulſu arteriæ convenit, nec aliunde, niſi ab arteria dilatata pendere veriſimile eſt; ſenes nonnulli ſonum fluctuum alliſioni ſimilem, vel ſtrepitus varios in auribus ſuis excitari ajebant: ubi ſanè aër aliis fætus corpuſculis in ejuſmodi ſonitu non tantùm organum immediatum auditus, ſed & partes cerebri, in quibus filamenta nervi auditorii terminantur, concutit, ac eoipſo varios ſonos excitat. Varia contumaci huic malo, & aliquando in omnimodam ſurditatem abeunti oppoſita, non ſemper optatum eventum conſecuta fuerunt.

Raucedo etſi hyberno tempore maximopere ſoleat eſſe frequens, ac facilè curetur, quia forraſſis tantùm ab exaſperatione ſuperficiei glottidis à frigore aut acribus ſalſisque humoribus inducta, dependet, occurrerunt tamen aliquot etiam in Maio exempla raucedinis omnem artem eludentis.

Menſe Junio aliquot Anginæ exempla oblata fuêre, i. e. laryngis ſeu pharyngis inflammationis, in juvenibus potiſſimum ſanguineæ conſtitutionis, poſt motus corporis impetuoſiores, aut nimias ſpirituoſorum potuum inguigitationes; horrorem ingens æſtus cum ſiti Tantalea excipiebat, pulſus erat frequens, durus, inæqualis, urina ſaturatiſſimè rubra, magna aderat reſpirationis difficultas, apertoque ore anxium ægri ſpiritum ducebant, & creſcente malo ſtrangulationis periculum inſtabat; deglutitio tantopere impedita, ut potus faucium anguſtias vix ſuperaret, quin ſæpe in nares refunderetur; in faucium iſthmo interdum apparebat tumor, interdum autem in externo collo, ubi morbus mitior eſt, vel oculis cernebatur, vel manibus palpabatur, in iis verò, quorum vita in majori periculo, nullus planè tumor deprehendebatur. Non tantùm iſthmus ita exurebatur, ſed ſpectabatur ſimul in ore rubor flammeus, urgebat dolor acutus pulſatorius & punctorius, lingua tumida, obſcurè rubra canum inſtar exerebatur, fauces arebant; ſi ægrotantium os aperias, omnia tenſa videbantur; venæ infarctæ, oculi prominentes & ſanguine ſuffuſi, præterea aderat jacendi difficultas, ac frequens ſedendi cupiditas. Ingens præ foribus periculum, cùm articuli gelido torpore rigebant, vultus liveſcebat, vox intercipiebatur, & ſtridor quaſi in gutture & pectore audiebatur; inexorabilis mors inſtat, deficiente

ficiente

ficiente pulſu & voce quaſi in caninam mutatâ, apparente etiam ſubinde ſpumâ oris. Omnia verò ſymptomata ſunt mitiora in notha Angina. In vera, poſt venæſectionem, leniorem purgationem, reſolventia ſeu diſcutientia, & in ſanguine viſcidiori etiam attenuantia profuêre, non neglectis leniſſimis adſtringentibus; ſi verò conatus diſcutiendi eſſent irriti, & dolor pulſatorius quarto vel quinto die ſuppurationis admoneret, eadem fuit debitè promota. Notha purgantibus mercurialibus, & blandioribus diaphoreticis, poſt V. Snem. in plethoricis, feliciter intra paucos dies fuit ſublata.

Occurrerunt etiam eo tempore quidam alii inflammatorii affectus, quorum ſedes an in hepate, an in pleura, an in membrana pulmonum quærenda, dubium, ſignis vulgò traditis fallacibus; cum econtra curandi eos methodus una eademque obſervari tutò poſſit; quæ in ſtaſi ſanguinis diſcutienda conſiſtit, per V. S. in plethoricis, & diaphoretica fixa, non excluſis in phlegmatico ſanguineis volatilibus in doſi valdè mediocri; externè verò per vini ſpiritum camphoratum.

Julius naturam ſuam planè exuerat, ac majori ex parte imbribus, procelloſis aëris agitationibus ac frigore ſqualidus erat; benignior Auguſtus, non tamen abſque pluviis curſum abſolvit. Æſtiva amœnitas verò denuò in Septembri affulſit.

Menſe Julio vagabantur iidem propemodum morbi, qui præcedentibus menſibus ſtragem ediderant, ſed præ reliquis ferociebant Catarrhi, qui difficillimè medicamentis compeſcebantur, ac præprimis admodum rebelles erant illi, qui ſedem in artubus, & potiſſimum in ſuperiori brachii parte fixerant, ac ex dolore gravativo motu partis impedito, imò etiam tumore aliquo, ſine inflammationis ſignis, ex decubitu ſeroſæ materiæ oriundo cognoſcebantur; Unde lympham ſtagnantem vel motui ſuo reſtituere, vel ex corpore, ac præcipuè partibus laborantibus evacuare decuit.

Catarrhalis quoque proſapiæ alii morbi notati, Otalgia ſcilicet & Tumores palati; nec non Diarrhœæ frequentiores comparuerunt, quas rhabarbarum toſtum, c. nuce moſch. & bolus Tockavienſis ac caryophyllata compeſcuerunt.

Obvenêre etiam quædam melancholicæ feminæ 30. ætatis annum ſupergreſſæ, mœſtæ, alta ſuſpiria ducentes, taciturnæ, à communi hominum conſortio ſe ſubtrahentes, & ad neſcio quem ſtrepitum expaveſcentes, ac mirabilius ſuſpicionum procellis jactatæ, levique cauſâ in epilepſiam hyſtericam devolutæ. Cùm verò dyſcraſia humorum, ac impeditior eorundem motus in vena portæ, ac excretionis menſtruæ mora adeſſet, poſt venæſectionem, vomitoria, pedilavia, ſanguinis attenuatio procurata fuit per volatilia, ſudorifera, martialia &c.

Menſe Auguſto nonnulli laborabant febri, quam Veteres dixerunt климат biliosam, (quæ ſubinde in lipyriam abit, cum gravitate & anguſtia in ſcrobiculo cordis, conjuncta, non rarò cum nauſea incipiens; aderat horripilatio non nimia, ſed frequenter,

ter recurrens, capitis turbatio, & ſanguineo-cholericis etiam dolor. Exacerbabatur quotidie horis matutinis, ſubſequis vel vomitu vel ſedibus; quæ ſi deeſſent, æſtus gravior; fauces aridæ, & ſub finem deliriâ comatoſa, ſemper ferè funeſtum minabantur exitum; hypochondria tendebantur & acerbiſſimis punctúris infeſtabantur. Juſcula tenuiſſima, nitroſa, theriaca, optimo cum ſucceſſu adhibita; locum etiam habebant acida temperatiora, decoctum hordei &c.

Nonnulli etiam patiebantur febrem, quam ſynocham Scholæ Medicorum antiquæ, alii cauſum nominant; ſcilicet plethorici hæmorrhagiis vel venæſectioni aſſueti, ante ſolis ortum horrore quodam corripiebantur, ſubſequente æſtu valdè gravi, reſpiratione anhelosâ & ſuſpiriosâ, lipothimiâ ac ἱφυδρώσει; dolores capitis lancinatorii, ac tinnitus aurium, ut & vertigines individulſi comites erant; tenſiones dorſi & artuum non minori moleſtiâ afficiebant, ſitis premebat maxima, ejus defectus non ſemper malus; in junioribus circa diem ſeptimam hæmorrhagia natium largior morbum ſolvebat, in paulò annoſioribus die 14. copioſis ceſſabat ſudoribus; calamitoſa autem horum ſors, ſi ſoporoſi ſupervenirent affectus. Eximius uſus V. S. in principio hujus febris, modò illa non ortum trahat à nimiis laboribus, aut quod neonuptis aliquando accidit, abuſu veneris; Cæterùm bezoardica & diaphoretica, analeptica & diaphoretica in uſum veneru[illegible]

Spectatæ inſuper fuêre aliæ febrium ſpecies, aſſodes, elodes ſyncopales.

Menſe Septembri Ophthalmia frequentiùs occurit; cui interdum venæſectio, purgantia ferè omnibus aliquod auxilium attulerunt, diaphoretica apprimè juvarunt.

Diarrhœæ ſatis erant frequentes, neque tamen niſi ad medium menſis durabant, ac locum deinceps cedebant redeuntibus febribus continuis, cum doloribus capitis, nuchæ, faucium, orificii ventriculi, laſſitudine ulceroſa &c. quæ bezoardicis fixis & temperatis optimè curabantur.

Plurimæ feminæ de menſium perturbatione & ſuppreſſione conquerebantur, quæ cum ab ingurgitatione ciborum inſalubrium proveniat, emetica, in quibus malum nondum egerat radices, cum ſalutari effectu data ſunt; reliquis verò lenioribus purgantibus, ac incidentibus, & aperientibus ſubveniendum erat.

Nec nulli erant, quos tum vexabat Dyſenteria; qua de prolixum diſcurſum Excellentiſſ. Dn. D. Helvvichii in ipſo tractatu legere licet.

Initia menſis Octobris æſtivâ amœnitate abblandiebantur, & à novilunio ad primum Cynthiæ quadrantem demulcebat ſudum, quod reliquis hujus menſis diebus, ventis, nebulis, ac pluviis ſæpe obſcurabatur, donec Luna denuo naſceretur menſe Novembri, ubi iterum benignior aëris temperies, ſed ad breve tempus, nam primus Lunæ aſpectus ad plenilunium uſque, rigido frigore horreſcebat, quod quidem iterum minuebatur, ac inſigniter remittebat, ſed ut tantò major vaporum copia ex terra humida aſcenderet, ac

craſſiores inde naſcerentur nebulæ, ſæpe propter admixtiones ſulphureas, tetrum ſpirantes odorem, ac nubes huc illuc agitatæ, donec in pluviam fatiſcerent. Sud exordium Decembris tempeſtas varia, ac inconſtans erat; circa medium menſis, & Anno in finem vergente intenſius frigus dominabatur.

In Octobri, præter febres tertianas, etiam quartanæ occurrebant: horis pomeridianis homines melancholici temperamenti, ac ſegnioris naturæ, qui jam ætatis provectioris erant, adoriebantur, aut etiam febres malè curatas aut diarrhæas ab Empiricis ſuppreſſas ſequebantur in cujusvis temperamenti & ætatis hominibus, ne infantibus quidem & pueris exceptis. Præter vomitoria in robuſtioribus, aliis verò leniſſima evacuantia, aperientia inprimis data; quorum uſu cum impetus febris quodammodo fractus eſſet, cortex Peruvianus (ad quem ab initio nonnulli malo conſilio confugiunt,) plerumque ſubjugavit.

Ferax quoque erat Autumnus febrium lentarum & hecticarum, quæ partim quartanis malè curatis, partim hæmorrhagiis, per adſtringentia interna & frigida externa cohibitis, aliiſve morbis ſuccedebant; quæ, cauſam earum per reſolventia, mundificantia & balſamica tollendo, & excedentem corporis calorem debitè temperando, exturbatis acribus recrementis per abſorbentia lenia diaphoretica, & diuretica, inprimis nitroſa, nec non corpora vix oſſibus hærentia commodè reſtaurando, curatæ fuerunt.

Eodem menſe Variolæ infantibus rant infeſtæ, quas aphthæ ac tuſſis pertinaciſſima commitabatur. Adultos febres continuæ cum levi rigore, æſtu mitiori, dolore capitis & pleuræ, lumborum & artuum infeſtabant, ſub finem verò in remittentes mutabantur, ac diarrhœis quaſi criticis, non tamen ſine omnibus torminibus, finiebantur.

Feminis ſolito frequentiùs hæmorhagiæ uteri erant moleſtæ. Longè autem communiſſima erant apoſtemata ac ulcera, quæ non tantùm calloſa, varicoſa, & ſinuoſa, ac cum carie oſſium conjuncta, aut quæ circa articulos erant, aut partes glanduloſas, membranoſas obſidebant; Chirurgis crucem figebant; ſed alia benigniora in iis etiam corporibus, quæ cacochymicis humoribus non adeo turgebant, aut ex cachexia languebant, difficulter curabantur. Nam & ſymptomata, ſigulis autumnis, plura eaque graviora, curam alio tempore facilem, plerumque reddunt difficiliorem.

In Decembri Tumores circa latus ſiniſtrum (quos antiſcorbutica, reſolventia, & diſtentionem ac flacciditatem fibrarum reſpicientia, juvant,) in hypochondryacis, ac minimè rarò in mulieribus hyſtericis ſpectati; molles ii & fungoſi, in non paucis ferè univerſam ſiniſtri abdominis partem obſidebant; ferè ſub coſtis nothis incipiunt, & quando ſupini jacent ægri, lineam albam aut transſcendunt, aut proximè attingunt, & vacuum ſpatium inter coſtas & ſpinam ilii implent; tactu interprete non obſcurè conſtabat, quod tumefactus lien ſupra meſenterium, inteſtina, ventriculi partem,

tem, ac in mulieribus ſupra uterum emineat.

Phlegmatici & phlegmatico-melancholici, inter 20. & 30. ætatis annum, catarrho correpti, quotiescunque prioribus quinque diebus ex bronchiis rejectio non ritè procedebat, in febrem incidebant catarrhalem, ſeu continuam periodicam quotidianam veterum; ſcilicet poſt quartam pomeridianam, horrore & frigore levi tentantur ferè per horam unam, ſuccedit calor acris, & fermè per noctem durat; lingua eſt albo & lento humore obducta; non urget magnopere ſitis, pulſus eſt frequens, non adeo magnus, urinæ colorem aurantiorum æmulantur, ac poſt brevem moram parietibus vitri inducunt cutem ex albo rubentem; laſſitudo artuum gravis eſt; torquet & anorexia ac agrypnia, cum cephalalgia gravativa, aurium ſuſurro, ut & tuſſi, quæ tamen nec patientes nec Medicum terrere debent; aliquid tamen monſtri alunt pleuritides & deliria, periculum autem maximum denunciant anginæ & aphtæ, ſi quando cum ea complicantur. In qua medicamenta facultate reſolvendi mucum, & ſalia diuretica commodo tempore exhibita votis ægrotorum ſatisfecerunt.

Nephriticæ paſſiones etiam, ferè in ſanguineis, & hæmorrhagiis antea aſſuetis, obſervatæ, ſive renum inflammationes, quas non ſolum dolor & ardor vehemens comitatur, ſed & dyſuria, fibroſæ excretiones, arenoſæ cum ſanguine aliquo, ſubſequâ ordinariò lithogeneſi. In quo affectu inprimis decoctum Foreſti, & pulvis famigeratiſſimi noſtri quondam Præſidis Volckameri laudantur.

Nec minus podagrici dolores illo tempore ſatis erant communes; quibus in paroxyſmo, horis matutinis, lenia diapnoica, cum nervinis, ſine ſudore coacto; pomeridiano aperientia, ac ſub noctem pulveres nitroſi, cinnabarini &c. exhibita; externè camphorata omnibus præferri merita fuerant.

Conſtitutio Epidemica Vratislavienſis. *Anno* 1700.

IN Januario frigus uſque ad Lunam πανσέληνον ſatis erat remiſſum, quod nec nerveas fibras ſpaſmodice corrugare, nec glandularum ſubcutanearum meatus conſtringere, aut poros cutis coarctare aptum; reliquis verò ejuſdem menſis diebus uſque ad Interlunium nebulæ corporibus infeſtæ, aërque humidus, & ſeri copiam accumulare, hujuſque inter glandulas laxiores ſtagnationi anſam præbere, tonumque relaxare, ac enervare potis erat.

Februarium jam gratum Solis jubar illuſtrabat, jam pluviis & nivibus expoſita torporem corpora ægrè declinare poterant; frigus verò per aliquod dierum intervalla quodammodo adaurebat, cum Luna tota nocte luceret. Uſque ad medium ferè Martii perpetuæ frigidi & tepidi aëris viciſſitudines notabantur, quas ad finem menſis uſque turbida

ventis ac pluviis moleſta tempeſtas excipiebat.

Præter morbos ſuperiori Anno enumeratos Variolæ graſſabantur, & quidem multò frequentiùs diſtinctæ, quàm confluentes. Primis ab invaſione diebus, ſeu tempore ebullitionis, nunquam non febris acuta aderat; cujus exacerbationes ſatis incertæ, niſi quòd tertio die recurrentes aliquibus tertianæ febris ſuſpicionem moverent: præcedebant ferè laſſitudo & gravitas corporis, pandiculationes & oſcitationes, dorſi lumborumque dolores, pulſus ad ſpinam dorſi, & ſenſus pruritus ac punctionis in cute, ſed horror & rigor, præſertim recurrens, rariùs vulgò; frequenter vomitus à primo morbi inſultu fatigabant, iique interdum immanes, aut ſi hi abeſſent, præcordiales anxietates graviſſimæ cum inani vomendi conatu conjunctæ ægris negotium faceſſebant; alvi fluxus rariores obſervati; in pluribus alvus ſine damno ad aliquot dies adſtricta; in pauciſſimis etiam urina ſuppreſſa; vix viſi qui ſæpe ſe ad reddendam urinam urgeri conquererentur, Urina varia erat, quorundam flammea, & intensè rubra, nonnullorum turbida, & opaca, qualis jumentorum eſſe ſolet, quæ poſt eruptionem variolarum interdum clarior reddebatur; interdum verò per aliquot dies à protruſione adhuc turbida excernebatur; aliorum autem pallida, in uno alterove cruenta; nares frequenter ſanguinem ſtillabant. Propenſio in ſudorem ingens; nonnulli, præprimis qui erant temperamenti phlegmatici, dormituriebant, alii de turbulentis conquerebantur inſomniis, ac ſæpe expaveſcebant; ac altos ſubinde in illis tollebant clamores; capitis dolores jam gravativi, jam punctorii, cum temporum pulſationibus moleſti; facies tumebat, atque maxillæ rubebant; oculi prurientes, rubentes ac ſplendentes, quinimo aquâ ſuffuſi, palpebræ ac nares dolore pruriginoſo vexabantur; anhelitus difficultas; vox rauca; tuſſis ſicca, cordis palpitationes & tandem etiam deliquia non rarò obſervabantur; in aliquibus habitu corporis denſiori præditis etiam ſaliva in majori quantitate rejiciebatur; pars magna ægrorum corpus variè jactitabat; in genere muſculoſo ſubinde motitationes; minimè etiam rarò teneriores invaſerunt motus convulſivi, iique vel particulares in labiis, oculis, vel magis univerſales, in multis deliria. Ordinario die quarto prorumpebant, in quibusdam tardiùs vel citiùs, ſubrubræ puſtulæ tenuiſſimarum acicularum puncta æquantes, ſenſim dein ſubeunte humore agebantur in altum, & evadebant faſtigiatæ ac diſtinctæ, quæ multò erant tutiores, ſi in baſi eſſent rubræ, ſupra autem albæ, eminentes & molles, quàm illæ quæ in latum exporrigebantur; mali ominis erant, quanquam non adeò frequentes, lividæ, violaceæ; certi verò lethi prænunciæ, quæ maculâ nigrâ in medio deformabantur. In quibusdam cacochymicis corporibus notatæ fuerunt in interſtitiis variolarum petechiæ, aliæque maculæ, nonnunquam etiam veſiculæ aqueæ, cum funeſti utplurimum eventus præſagio: Nonnulli etiam poſt eruptionem nihilominus febri, difficultate ſpirandi, anxie-

anxietate, cruciatibus inſignibus circa lumbos vexabantur; atque hi non erant extra periculum conſtituti; evaſere nihilominus plerique, modò abeſſent inexpugnabiles vigiliæ, phrenitis, crebra deliquia, palpitationes cordis, motus convulſivi; urina nigra, vel hæmorrhagiæ enormes, alvi profluvium. In aliquibus admiſſo frigore, alioque incommodo regimine, retrocedebant, non ſine ſummo diſcrimine vitæ. Circa octavum diem in facie intervalla puſtularum priùs alba rubere incipiebant, in tumorem attolli, & dolore tenſivo affici; extendebantur palpebræ, & ut veſica inflata, haut rarò oculos claudebant; proximè dein intumeſcebant manus, digitique diſtendebantur. Calamitoſum, ſi puſtulæ ſubitò iterum conciderent. Tandem pus fundebant ſatis coctum, quod ſenſim exſiccabatur, variolæque circa diem 14. decidebant. Variolis exſiccatis, majores tumores & abſceſſus ſubinde in artubus obſervati, pus acerrimum plorantes, & niſi in tempore occurreretur, venas exedentes, carnes conſumentes ac ipſa oſſa vitiantes, membriſque omne robur adimentes. Omiſſis calidioribus remediis, ſi motus & agitatio ſanguinis jam ſatis magna in corporibus calidioribus deprehenderetur, ut & V. S. ac purgatione, victus refrigerans, & moderatiſſimè calidus aër fuit commendatus; in efferveſcentia juſtò minori lenis & blanda diaphoreſis cardiacis moderatis, matre perlar. coral. ♁. diaphor. C. C. lap. bezoar. utroque, emulſionibus; ægris phlegmaticis etiam calidiora. Tinct. bez. Eſſ. myrrh. ſcordii &c. exhibita: appetente exulcerationis tempore, & puſtulis non debitè ſe attollentibus, pulveres bezoardici tantillo myrrhæ, & croci grano uno alterove remixti, ſuppetias tulêre exoptatas: planè maturæ & pure acriori turgentes quibuſdam non malè apertæ: dum exareſcerent, pulveribus ſupra dictis lapides cancr. additi: In Macularum veſtigiis certò tutoque ſapo Neapolitanus balſamicus profuit.

Variæ morborum ſpaſmodicorum ſpecies eodem tempore, ac convulſionum non unum genus viſum. In ſpaſmo cynico topica non tantùm in principio nervorum, ſed & bono cum ſucceſſu muſculis in latere oppoſito applicata. Satis communis erat in feminis hyſtericis ac ſpleneticis illud deliquium, quo omnium ſenſuum ac motus exercitio privabantur & concidebant, quod vulgò audit epilepſia uterina, & curabatur methodo à Practicis præſcripta. E contrario interdum corpus variis motibus concuſſum, ſenſuſque maximam partem fuiſſe integros notatum fuit, ita ut omnium, quæ circumſtantes egerant, recordarentur, finito paroxyſmo.

Erat etiam hiſce diebus Odontalgia non paucis moleſta, quemadmodum etiam aliis anni temporibus eſſe ſolet, quando aër frigidus, tumidus, & pluvioſus exiſtit; quanquam & plurimis aliis à cauſis eadem aliàs oriabatur. Unde etiam varia opponenda ſunt remedia.

In Aprili terra blando tepebat calore, quæ aliquando etiam calidis fovebatur pluviis, de cætero ferè ſemper grato Solis jubare illuſtrabatur.

In Majo major aëris inconſtantia erat, viſus poſt nubila Phœbus, ac poſt phœbum fulgur, & nonnunquam tonitrua audita.

Ineunte Junio calor Solis temperatus refocillabat, qui etiam in procedente menſe non tamen abſque intermixtis pluviis recreabat; circa finem verò turbida fuit tempeſtas, ac frequentes imbres.

Sub initium hujus trimeſtris febres petechiales quadantenus remittebant, ac in quotidianas, tertianas, aliquando etiam utut paulò rariùs, quartanas dejenerabant.

Paſſim verò tum temporis Eryſipelate infeſtabantur, præprimis ſanguinei, & ſanguineo-cholerici, rarius ſanguineo-Phlegmatici, & tantò magis, ſi conſuetæ ſanguinis evacuationes ad tempus ſuppreſſæ, aut patientes terroribus, aliiſve animi pathematibus concuſſi fuiſſent: Præcedit ferè horripilatio, ſequitur verò calor præternaturalis totius, æquabilis & ferè vaporoſus, cum aliqua tamen acredine & morſicatione conjunctus, ac cætera adſunt, quæ aliàs in inflammationibus obſervantur, rubor, dolor, febris, aliqua partis intumeſcentia. Cura ſine V. S. & purgatione abſolvi poteſt, Solis diaphoreticis, & externè diſcutientibus.

Purpura alba ſolitò frequentiùs hiſce diebus infantes, pueros ac feminas, & inprimis puerperas cholerico ſanguineas &c. corripiebat. Ultimas quidem omni tempore poſt lochia ſuppreſſa invadere ſuevit, at verò ſi hæc cauſa abſit, nec iracundia gravior, ac illa quidem ferè ſuppreſſa præceſſerit, aliis anni partibus non æquè multis infeſta eſt: Typus morbi ſequens eſt: Initio quidem mediocri corripiuntur horripilarione, quam excipit æſtus non adeo vehemens; magis moleſta eſt anguſtia præcordiorum, quàm dolor capitis, qui non acutus, ſed ferè turbulentus exiſtit; adeſt etiam faucium dolor & ardor; Somnus propemodum omnis ceſſat, & paucæ ſunt quæ ſub initium morbi, per unam alteramve noctem ſomno non interrupto fruantur, alvus plerumque officio non ſatisfacit; pulſus celer eſt & quaſi oppreſſus: urina cruda ineunte morbo, ſub exitum ſatis copioſum deponit ſedimentum; appropinquante die quarto, quanquam interdum etiam citiùs illud fiat, in artubus, collo, pectore, elevantur & extuberant pori cutis cum rubore, inſtar cutis anſerinæ, ac ſenſim oriuntur numeroſiſſimæ puſtulæ magnitudinis exiguæ, pellucentes; aquea quadam humiditate gravidæ, quæ in ſiccioribus ſatis maturè ferè intra 24. horas exſiccantur; In humidioribus & junioribus aliquantò diutiùs, eroſâ cute, aliquid humoris exſtillant, non ſine aliquo corporis pruritu & ardore, qui ab initio vix obſervabatur. Conveniunt nitroſa & ſalina aliquoties per diem exhibita, præmiſſis manè diaphoreticis & bezoardicis fixioribus, aut etiam decoctis ex fumaria, ſambuco cum ſero lactis caprini paratis.

Satis etiam communis erat Fluor albus uterinus in feminis quibuslibet ultra pubertatem annis, frequentiùs tamen paulò provectioribus ætate; cujus mali non ita facilis eſt cura, quippe in qua & viſcerum chyli ſe-

cretioni, & ſeri depurationi inſervientium, & lymphæ ratio habenda; ut nempe abundantia ſeri & excrementitii ac viſcoſi ex corpore eliminetur, materiæ fluxum hunc conſtituentis proventus impediatur, & uterus corroboretur; inprimis per nodulos ex ſtomachicis, uterinis ac purgantibus, & diuterica, ſuccinata, terebenthinata &c. per diaphoretica, ♁. ♂, lignorum decocta. Salivatio generoſum illud remedium eſt, quo etiam inveterati fluxus debellari poſſunt &c.

Qui iſto tempore in ætate puerili fuerant immunes ab exantematibus, ſub finem Veris, Achoribus & Tineâ infeſtabantur; ubi optimè conducunt, quæ aliàs in ſcabie proſunt: non ſine fundamento Nicotiana laudatur, at camphoratorum uſus noxius, & tantum excitant dolorem, ac ſi carbones vivi capitibus impoſiti eſſent.

In Julio terra per totum menſis curſum benigno Solis calore animabatur, ac ſimul calidis fovebatur pluviis, ſubinde tamen etiam tonitru audiebantur. Per Auguſtum eædem gratæ inter Phœbum & nubila vices durabant. Nec alia aëris in Septembri conſtitutio, niſi quod frigidior aura poſt benignum Solis calorem allaberetur corpori ac aliquam ei afferret moleſtiam.

Hoc tempore graſſabantur febres continuæ intermittentes, cum dolore hypochondrii dextri, Pleuritides ſpuriæ, in infantilibus corporibus excretio miliaris notabatur. Multos choleræ, Diarrhœæ ac Dyſenteriæ fatigabunt. Multi Catarris obnoxii degebant, ac pertinaciſſimis Tuſſibus concutiebantur.

Vidimus etiam in æſtate motus quosdam febriles, qui nullum typum obſervabant, neque ſtatis exacerbabantur periodis. Mirabilis in iſtis viciſſitudo eſt, eaque ſatis crebra: qui hac hora exanguſtia cordis gemit & trepidat, de fatigatione ſumma conqueritur, poſt unius alteriùsve horæ ſpatium, erecti animi eſt, & frontis exporrectæ. Propemodum autem febriles ejuſmodi excandeſcentias experiuntur homines ſcorbuticis maculis, modò rubicundis, modò lividis deformes. Hæ quando numeroſiores in corpore comparent, ferè abeſt ejusmodi ebullitio, ſed quando pauciores adſunt præprimis in loco minùs conſueto, tum ejuſmodi alterationes ſentiuntur, præſens quoque eſt manifeſta coloris macularum mutatio. Non carent hæ inordinatæ febres ſuis ſymptomatibus; nam & anxietates graviſſimæ præcordia premunt, languor totius corporis & oſſifraga omnium membrorum laſſitudo invadit, ac interdum alii graves impetus ac tumultus corpus affligunt; partes autem maculis obſideri ſolitas dolor tenſivus, gravativus, imò & rigor occupat, adeſt vertigo, non raró æſtuantem calorem ſequuntur horripilationes; pulſus ferè magnus eſt, interdum aliquo modo inæqualis & parvus; urina ferè craſſa eſt, & ſtatim, poſtquam reddita eſt, conturbatur, ac deponit corpora rotunda; inſtar arenularum, & ſuperior ſubſtantia nihilominus craſſa manet, & quaſi pinguedo quædam vitri parietibus adhæret; vix poſt ſumpta cathartica, ut aliàs fieri ſolet, clareſcit, ſed turbida manet. Prodeſt excretionem macularum promove-

movere, aut materiam earum ſubigere & corrigere, cum antifebrilia ſola non ſufficiant.

Viciſſim eodem tempore excruciabantur aliqui dolore artuum, ſtatis horis, ſingulis diebus per aliquod ſeptimanas redeuntibus, ſine ullo febris ſigno. In cortice Peruviano inventum eſt remedium.

Viri quidam & mulieres fervido cœlo de tormentis pruritus, interdum ad lipothymiam uſque, interdum certis tantùm in partibus, præſertim ano & pudendis, fuerunt conqueſti. Quædam gravidæ cum aliquibus exanthematibus tortorem hunc per multas ſeptimanas ſuſtinuerunt. Qui non tam ab humoribus acribus, quàm à vermium morſu excitatus fuiſſe videtur, præſertim quòd remedia anthelmintica præ cæteris conduxerint, ut topica amara in vino decocta &c.

Cœlo ſereno & calenti frequentiſſimæ erant ſternutationes, & jungebantur hæ etiam morbis tum graſſantibus. Præter hydragoga, ſuus ſudorificis hîc conſtat honos; eximiè verò præ cæteris juvant frictiones & ligaturæ extremorum, ut & V. S. nec non Spiritus retentio.

Octobris initia benigno calore grata, reliqui autem menſis hujus dies turbidiores, & propter pluvias ac frigus inamœniores erant. In Novembri temperatus erat aër, uſque ad plenilunium, poſtea autem nebuloſus ac pluvioſus; menſe ad finem vergente, inconſtans ingruebat frigus, ut plurimum tamen ſatis remiſſum. December inter nebulas, ventos & pluvias tranſactus. Multi ſub hac aëris conſtitutione tuſſi infeſtabantur. Regnabant etiam febres cum mordaci calore, doloribus hypochondriorum, dorſi, ſiti immodicâ, exanthematibus ſeroſis, purpurâ, pleuritide, ictero, & diarrhæâ, ſingultuque conjunctæ; & bezoardicis fixis & volatilibus, intermixtis anodynis, oppugnatæ fuerunt. Jungebantur etiam paralyſes linguæ, & inſultus apoplectici, ſine evidenti periculo. Circa ſolſtitium hybernum etiam Aſthma convulſivum, aliquando Parotides ſupervenerunt.

Parturientes in autumno experiebantur dolores & ſpasmodicas vellicationes ac contorſiones in diverſis locis, quas ex fructuum ingurgitatione ortas, ſuſpicio fuit, iisdem autem Eſſent. carm. D. Mich. D. VVedel. &c. obviam ibatur.

Creber affectus erat inflatio ventriculi, interdum ſatis enormis, quam ructus, difficultas degluttiendi comitabantur per evacuantia, & carminantia non nimiùm calida facilè curabilis.

Alii Lienteria corripiebantur, & egregiè ſtomachicis ſublevabantur, præprimis ex mentha & abſinthio paratis, niſi quod aliquando eveniebat, cum ictero, hydrope, febribus tertianis lentis eadem complicaretur. Quidam cœliaco laborabant fluxu, atque iisdem remediis ſanabantur. Exempla etiam Aſthmatis ſtomachalis offerebantur, ſive cruditates in flatus reſolutæ diaphragma comprimerent, ſive ventriculus à contentis ſuis in ſpasmum concitatus, contiguum ſibi diaphragma ſimul afficeret; imò unum alterumve datum fuit exemplum febris anheloſæ & aſthmaticæ, quam deſcribit Sylvius

vius l. 1. prax. c. 30. Cura in eumetis, ubi circumſtantiæ permittunt, vomitorio expediri poteſt.

Conſilium Medicorum hoc tempore à Chirurgis non minus requiſitum fuit, quomodo in ulceribus ſinuoſis inveteratis internè ortis & oblongis, exterius vero calloſis, ritè ſeſe gerere deberent. Hæc enim ulcera tum aliis temporibus Uratislaviæ, tum maximè in Autumno Chirurgis crucem figunt. Ubi totum imprimis ductum diſcindere, calloſam cavitatem ſepticis tollere, conſolidationem balſamicis promovere &c. conſultum fuit.

Omni quidem etiam tempore gummia Gallia obſervantur, maximopere tamen circa autumnum ſæviunt, quæ poſt ſanguinis depurationem, eorundem par emplaſtrum diachyl. c. Gum. & mercur. &c putrefactione, per cauſticum apertione, unguento baſilico mundificatione, inprimis curata fuerunt.

Conſtitutio Epidemica Vratislavienſis.

Anni 1701.

IN Januario variæ erant ratione frigoris viciſſitudines, modò enim aër liqueſcere & quodammodo diffluere, ac in ampliora ſpatia ſeſe diffundere videbatur, modò autem frigore conſtipatus in anguſtum cogebatur; finem vero menſis imponebant nebulæ illæ inſalubritatum fomites. Februarius tum his, tum etiam nivibus, & variis ventorum mutationibus horridus erat, nonnunquam tamen quodammodo placidus & æquabilis aëris fluxus obſervabantur. Sub initium Martii frigidiuſcula aura ſubito cum blandiori aëre commutabatur; nec tamen Menſis ad finem ſine nimbis, grandine, variis ventorum tumultibus decurrebat, ſic tamen, ut blandus ſolis calor in his aëris varietatibus nonnunquam Sileſiæ incolas exhilararet.

Menſe Januario febres continuæ periodicæ, variis ſtipatæ Symptomatibus præprimis autem cardialgia, vomitu, ſpaſmis, hypochondriacis &c. non paucis erant moleſtæ, Graſſabatur etiam Pleuritis Spuria; erant quos Eryſipelas capitis in periculum vitæ conjiciebat. Lumbago quoque iis, qui Baccho & Venere delectabantur, moleſtiam creabat. Nec minus febres petechiales ſatis erant frequentes, qua etiam ad domeſticos incaute cum ægris converſantes, præprimis ſi hic eſſent meticuloſiores, per contagium propagabantur. Tractati fuerunt hi morbi non ſine felici ſucceſſu, methodo ſuperius adumbrata.

Catarrhi, Tuſſes ferinæ &c. etiam graſſatæ ſunt; in quibus hoc tempore opiata minime profuerunt.

Menſe Aprili admodum inclemens erat aëris conſtitutio, & miris ventorum, frigoris, grandinum, nebularum, nivium, pluviarum viciſſitudinibus, etſi ad teporem nonnunquam inclinaret, ingrata. Nec in Majo Veris dabatur frui deliciis, ſed ſub turbido & nebulis obducto ac plu-

via cœlo major menſis pars agebatur, eoque gratior erat blandus in Junio Solis calor, qui tamen & ipſe pluviis & tonitru ſubinde turbabatur.

Hoc tempore omnis generis febres graſſabantur; præprimis crucem figebat illa, quæ typum talem obſervabat: primo die horror ſatis gravis homines catarrho obnoxios & craſſiori victui aſſuetos, aërisque injuriis crebrius expoſitos, aut ad tabem pronos invadebat, horrorem ſequebatur calor valde inæqualis, pulſus autem ferè debilis erat; æſtus per horas modò pauciores ſeptem, novem, modò plures, v. g. 12. 14. &c. perſeverabat, poſt quem aliquibus ſudores effluebant, quibus manantibus, utut febris remitteret, plenè tamen non ceſſabat. Erant qui poſt calorem nondum ſopitum, eodem die denuo horrore & frigore concuterentur, ac illis jam dicto die vomitus erant moleſti; iis præprimis horis, quibus febris intendebatur; die ſecundo perſeverante adhuc calore, denuo propemodum eâdem horâ, quâ primo, miſeros opprimebat alius horror, aliudque frigus, & tandem etiam calor, qui ſenſim augebatur, ſed tamen longè adhuc aberat à ferocia ejus, qui primo die ægros exurebat, ſed neque tot horis, quàm illic continuabat; tertio die eadem, quæ primo, ludebatur fabula; quarta iterum ſecundo reſpondebat, verbo: ſemper uno die febris erat gravior & quaſi compoſita ex tertiana & quotidiana, altero autem erat levior, typum unius quotidianæ referens. Solvebatur intra 14. aut 20. dies per diarrhæam, mutabatur etiam in tertianam duplicem, in aliquibus ſcabies ſuccedebat per totum corpus diffuſa. Cedunt etiam hæ febres adhibitâ ordinariâ methodo curandi ſuperiùs adumbratâ. Lenia evacuantia eximiè profuerunt ſecundo aut quarto die, imò & aliis diebus paribus, etiam repetitis vicibus exhibita. Omnia Symptomata erant leviora, ſi illis diebus, quibus unus tantum affligit paroxyſmus, ſub declinationem blanda dabantur alexipharmaca. Ante paroxyſmos præcipitantia cum ſalibus alcalinis & nitro rectè etiam morbo huic opponuntur omiſſâ venæſectione.

Præter has febres occurrebant etiam, quæ itidem tertio quoque die ut priores ingraveſcebant, ſed abſque rigore & horrore ſtata obſervantes tempora, niſi quòd rigores ἀτάκτως καὶ πεπλανημένως inordinatè & erraticè, non unà cum paroxyſmo invaderent. Non mali videbantur eſſe moris ab initio, ſed procedente morbo ferè in pejus ruebant, ac criticis præſertim diebus excandeſcebant; aderat morſus ventriculi, aliaque ſymptomata maligna, in his lethargus, in aliis vigiliæ cum deliriis conjunctæ; impeditus erat urinæ fluxus eo tempore, quo rigebant. Satis erant contumaces, nec nullos interimebant. In cura nihil peculiare obſervatum, niſi quòd è re fuerit, ſuperato rigore, ad æqualem ſanguinis diſtributionem obtinendam diaphoretica & alexipharmaca propinare.

Cæteræ febres ferè omnes conjunctæ erant cum Otalgia, quæ certè & ægris & Medicis faceſſit negotium. Omiſſis emeticis; purgantibus, & V. S. fuerunt internè exhibita, quæ aliâs in viſcerum & meningum inflamma-

mationibus præſcribi conſueverunt; externè verò potiſſimùm linimenta ſpirituoſa, & hæc quidem camphorata & crocata ſæpius applicata: aliquod etiam in pediluviis ſolatium, ſi dolor ille, quod tum temporis obſervatum, ſolitariè abſque febri affligat.

Primiparæ habitiores lautioris conditionis, imò & aliæ puerperæ partus doloribus defunctæ, hiſce diebus ferè omnes conquerebantur de dolore compreſſivo ſatis vehementi in dorſo, quem nec mulierculæ ſuis remediis domeſticis, nec Medici ſelectis etiam pharmacis depellere poterant, Acerbiores erant cruciatus earum, quæ juſculis conſummatis, ut vocant, lapſas reponere vires geſtiebant, præprimis ſi infantes eſſent debiliores, & in uberibus ſolicitandis negligentiores. Nihil æquè his profuit, quàm victus tenuior, & evacuatio lactis ex mammis liberalior, evidati certè argumento, dolorum hunc non aliunde pendere, quàm ex vaſorum lacteorum, ipſiuſque ductus thoracici chyloſam materiam pro lactis generatione advehentium repletione ac nimia diſtenſione.

Præcipuè autem hoc tempore communes de vertigine, tinnitu aurium comitatâ, querelæ audiebantur. Occurrebant ſatis multi, quibus caput & viſus objecta circumagi videbantur. Nec nulli erant, quorum, oculis tenebræ, aut intra tenebras ſplendida quædam obſervabantur, & caput in turbinis modum circumduci videbatur. Hoc autem malo vexabantur, qui in otio viventes liberalius ſubinde ſe vino invitarunt, aut qui antea hæmorrhagiam narium, vel fluxum hæmorrhoidalem experti his evacuationibus per tempus aliquod caruerant; aut qui alios catharſi fuerunt aſſueti eandemque omiſerant. In cura V. S. imprimis, frictiones etiam, ligaturæ & pediluvia fuerunt adhibita; poſt V. S. purgantia, rarò emetica in plethoricis data; inter ſudorifera Tinctura bez. D. M. omnium minimè expectationi ſatisfecit, ut & ſpirituoſa aromatica, aliaque plura. Aliquantò major virtus fuit in Succin. Spec. de hyacinth. maxima autem inter uſitatiora in cinnabari nativa.

Præterea multorum infantum corpora hiſce diebus motibus convulſivis concutiebantur, quorum non pauci à parentibus ſuis per mortem avellebantur; nec infrequens in illis erat Ranula.

Sub illud tempus, quo fraga & ribium baccæ paſſim apponebantur, & avidè, ut fit, ingerebantur, alii Diarrhæâ corripiebantur, alii autem Cholerâ, præprimis ſi vinum in glacie refrigeratum ingurgitarent. Cholerici non tantum ſurſum & deorſum magno cum impetu humores bilioſos egerebant, ſed & ingenti ſiti torquebantur, & aſſidua corporis jectigatione fatigabantur: mens earum percellebatur, aderant vigiliæ & partium extremarum refrigerationes; quæ ſymptomata, niſi ſtatim ab initio blanda data abſtergentia aut leviſſima evacuantia ac præcipitantia, cum diaphoreticis & diſcutientibus, ipſa mors excipiebat.

Varii oculorum affectus tunc etiam occurrebant. Nonnulli laborabant Epiphorâ, & tenuis humor calidus & mordax, lachrymarum ſpe-

cie in oculos irruebat. Ex his aliqui in febres intermittentes lapſi non modò moleſtiæ levamen ex febre ſupervenienre non ſenſerunt, ſed & dolorem augeri, eò quòd fortè acerrimum remaneret, diſſipatis humidis & aquoſis particulis, crebrò conqueſti ſunt. Alios acres & ſalſi humores cum rubore & palpebrarum exulceratione, gravi afficiebant tædio. Inflammationes quoque oculorum aliæ aliis erant pertinaciores. Interdum oculi erant ſatis ſqualidi, & vaſa ſupra modum extumeſcebant & tamen totum malum remediis debitis facilè tollebatur. Nonnunquam verò inflammatio multò minor erat, & tamen quiquid etiam ageretur, fruſtrà tentabatur. Erat autem hoc in caſu cum ophthalmia dolor capitis diuturnus indiſſolubili nexu conjunctus, qui ſatis oſtendit, inconſortium mali meninges & intimas crebri partes trahi, quod etiam ſubinde in aliis fieri morbis patet ex Cl. Baglivi ſcripto de Fibra motr. Viſus autem eorum, qui ita affecti erant, indies magis obſcurabatur, nec in minimo cœcitatis ſecuturæ periculo verſabantur. Id creberrima docuit experientia, alvi profluvium, ſive ſponte naturâ motum, ſive pharmacis excitatum, ophthalmicis eſſe admodum utile.

Porrò ſæviebant maximopere brachiorum dolores, qui omnem remediorum applicationem eludebant.

Mulieres etiam ſanguineæ conſtitutionis, quæ paulò liberaliùs vinum bibunt, dolebant hypochondrium dextrum, Spirandi aderat difficultas ſine tuſſi, quæ in horas increbeſcebat; accedebat nonnunquam febricula, quæ dolorem, modò is eſſet mediocris, ne ad claviculam aut ilià pertingeret, ſolvebat; de quo ipſo dolore loqui videtur Hippocrates l. 6. aph. 40. Nihil æquè profuit, quàm primo quovis tempore ſanguinem liberaliter ex venis in pede detrahere, id quod argumento eſt, aut hepar phlogoſi in hoc dolore corripi, aut ſanguinem in trunco venæ portæ viciniſque ramis ſtagnare. Difficilior eſt cura, ſi dolor hic ſit conjunctus cum tuſſicula inani, ex hoc enim non vanè colligi poteſt, etiam diaphragma in ſocietatem doloris rapi, id quod fit, cum gibba hepatis pars inflammatur, ut pote quæ propius diaphragma attingit. Si paulò gravior ſit inflammatio, ne digitorum quidem pulſum ægrotantes ferre poſſunt; jactantur plurimum, lingua arida & ſcabra eſt ob ingens in ſanguine incendium.

Menſis Julius erat amœniſſimus, nam & gratum ſolis jubar exhilarabat, ac tepidis aliquando pluviis terra refocillabatur. Major æſtus erat, in principio Auguſti, & crebra audiebantur tonitrua; eoque gratiores erant, quæ ſubſequebantur pluviæ: Eteſiæ quoque gratè ſpirantes nimium temperabant fervorem. Nec minus blanda & grata erat aëris conſtitutio in Septembri; niſi quòd circa Novilunium rigidior aër corporibus eſſet moleſtus.

Præter morbos æſtivales in præcedent. enumeratos, ſcenam hoc tempore ingrediebantur dejectiones dyſentericæ, quas in corporibus cacochymis, tum etiam quando ſymptomata remittunt, & ſcybala minus ſunt cruenta, nec ſedes adeo tormi-noſæ,

noſæ, ſed ad legem naturæ accedentes, nec non ſomnus recurrit, & denuo alimenta appetuntur, adeoque in portu ægri ſunt, ex improviſo ſequebatur diarrhæa, quæ corpus variis humoribus repletum deplens, nihil ſiniſtri portendebat, ſed, etiamſi vires aliquo modo dejiceret, firmiorem impoſterum ſanitatem pollicebatur; conf. Hipp. ſect. 7. aph. 77.

Poſt propulſas ejus temporis febres, in diverſis hinc inde corporis partibus, præſertim autem in volis manuum & plantis pedum, reconvaleſcentibus epidermis diſcedebat, & quaſi per ſquamas abradebatur.

Aliàs iisdem diebus multi ex egenis cacochymi deformabantur Porrigine, præter blandam catharſin, diaphoreſin, & diureſin, juxta cum diæta laudabili, topicis abſtergentibus circumſpectè adhibitis curata.

In hac ipſa æſtate paſſim etiam audiebantur querelæ de doloribus artuum & infimi ventris: crurum dolor potiſſimùm multis infeſtus erat: hunc alii tenſivum, alii obtuſum, alii mordicantem, alii autem pungentem & erodentem in profundo circa os experiebantur, qui in motu corporis graviter efferebatur. Alii dolorem hunc ita deſcribebant, ut dicerent, malleolis ſibi quaſi crura contundi: Nec minùs brachia graviſſimis torquebantur doloribus, qui non ſecus ac à lue venerea oriundi nocturno tempore ingraveſcebant. Alii per intervalla luctabantur cum doloribus & lancinationibus inteſtinorum intolerabilibus, qui exhibitis carminantibus & anticolicis remediis magis intendebatur. His autem aliisque variarum partium cruciatibus obnoxii illi erant, qui cibis craſſis, ſalitis, pane non benè à furfuribus purgato, cerviſia craſſa, turbida & feculenta, aut vino nondum ſatis benè defecato, vel neſcio quibus mangoniis corrupto utebantur. Hic unicè antiſcorbutica cum radd. chinæ, ſarſaparillæ, & lignis exoticis decocta aliquo modò ægris erant ſolatio; quibus ipſis etiam remediis ſublevabantur ii, qui de languore, nullo etiam præſente morbo, laſſitudine totius corporis cum aliqua oris ſiccitate conqueſti fuerunt.

Multi in teneriori ætate conſtituti, circa dies caniculares, etiamſi nulla dyſenteria aut diarrhœa eſſent correpti, aſſidua deſidendi cupiditate cum torminibus quibusdam conjuncta vexabantur. Poſt fruſtra adhibita enemata, lenia evacuantia, humorem acrem demulcentia, balnea, tandem cum ab aſcaridibus malum foveri ſuſpicio eſſet, majori cum ſucceſſu anthelmintica enematibus addita atque per os data fuerunt.

Initia menſis Octobris blando calore grata, ſed plerique ſequentium dierum ventis, pluviis & variis aëris mutationibus horrida erant. In Novembri modò pluviæ decidebant, modò nives; & utut aura ſubinde eſſet ſatis temperata, nonnunquam corpora frigore rigebant; hoc autem in Decembri erat intenſius, præprimis circa Plenilunium; at paulò poſt & intercurrentes nebulæ & pluviæ Soliſque jubar violentiam frigoris mitigabant.

Inter varios hujus temporis morbos, non rarò occurrebat Gonorrhæa virulenta, quæ ab omni tempore Veneris amaſios mulctat, autumno tamen, qui exulcerationibus omnibus

minùs favet, inclementiùs ſævit.

Porrò inter communiores morbos erant febres, quæ nec ſtatum tempus ſervabant, nec eodem modo ſemper invadebant, ſed modò diebus ſingulis, diverſis tamen horis, modò alternis homines opprimebant; jam diuturno, jam nocturno tempore ingraveſcebant; hoc die cum horrore notabili aut rigore, alio autem ſine ſenſu frigoris paroxyſmus ingruebat; hodie immanis cardialgia moleſta erat, cras ventris tormina affligebant; jam hoc ſymptoma, jam aliud miſeros magis fatigabat. In cura placuit Hippocratis conſilium lib. de rat. vict. in acut. *inconſtantes & erraticos morbos curare non expedit, priuſquam conſtiterint*, ſeu certum typum & periodum obſervaverint, quod circa ſeptimum diem hic evenire ſolebat; nam tum vel in tertianas vel in continuas degenerabant, & methodo convenienti curabantur.

Quartanæ quoque autumnalium morborum numerum augebant, in quarum cura plebejis quibusdam illa non malè ceſſit temeritas, qua febricitantes ſubito terrore graviter percellunt, ſi vel ſedes, ut fit, vel deinceps ſudores copioſi, aut alia quædam evacuatio largior ſuccederet. Nec methodus illa, quæ has per anodyna, præmiſſis lenibus evacuantibus, febres tollit, inutilis deprehenſa eſt.

Præterea urinæ ſtillicidia, vel ab humorum ad renes per arterias delatorum acrimonia, aut, quod veriſimilius, à renum ulcere oriunda exaſpetabantur. Trichiaſis in quibusdam notabatur, incidentibus & purgantibus lenioribus curatæ Tabidi pejus habebant. Graſſabantur etiam iterum iſchiatici dolores. Multi qui cœlo pluvio ſub dio laboraverant, aut etiam in aquis ac paludoſis locis manuum opera exercuerunt, difficili reſpiratione & orthopnœa ſine conchis vexabantur, quibus non tam expectorantia, quam evacuantia, diuretica & ſudorifera conducebant. Magnus etiam inter egenos epilepticorum numerus erant. Aliquos paſſio iliaca horrendo modo afflixit.

Conſtitutio epidemica Berolinenſis Anni 1702.

JAnuarius biduo gelido paucis nivibus, ventoque valido turbido, 3tium remiſſiorem nivibus aſperſis degelantem ſubſtituis. 4tus gelu rigidum redintegravit, ſed ſequente 5to poſt gelicidium matutinum in deliquium ac pluvias frequentes nunc uberiores, nunc parciores, 19no tantum & 22do moderato gelu ut & 29no poſt pruinam matutinam ſereno exceptis, ſolutus toto menſe reliquo degeneravit.

Februarius 1mus frigidus præcedentibus paulò ſerenior, circa veſperam in pluviam 2do toto durantem & 3tio ſerenitate âliquali interpolatam deſiit. 4tus ſerenus ac frigidus. 5tus totus paucâ intercedente ſerenitate pluvioſus. 6tus & ſequentes [11mo & 17mo manè pruinoſis exceptis].

exceptis] ad 18vum uſque Vernâ ſerenitate ferè & temperie amœnum quarto compares. Reliqui ad finem uſque menſis varii, alii uti 19nus & 20mus ante meridiem ſicci & frigidi, circa veſperam pluvii ſereni uti 21mus, alii turbidi & frigidi, uti 22dus, alii uti 23. cum frigore manè ſereni, poſt turbidi, alii uti 24tus manè udi, à meridie ſereni, alii uti 25tus poſt pluvia rorans mane ſicci & turbidi. Alii mane nebuloſi poſt ſereni, à meridie pluvii, ut 26tus, & 27mus ſuccedente procellâ & 28vo adhuc continuante & admixtâ nive grandine & gelu, redditâ tandem cum meridie ſerenitate menſem terminante.

Martius frigus cum nive continuatum primo biduo, interſperſis de die ſerenitati nivibus interpolavit, 3tio in pluviam matutinam deſcivit, recuperatâ tamen à meridie ſerenitate, 4to quoque continuante ad veſpertinam uſque pluviam, 5tus ſerenus quidem ſed algidus, grandines nonnunquam Favonio flante ſperſit, quatridui ſereni gelidi & pruinoſi prodromus, 10. biduum ſucceſſit, Africo tumultuante turbidum, procelloſum grandinoſum ac nimboſum. 12mus ſerenitatem reſtituit matutinam nivibus à meridie comitatam, atque biduum ſequens gelidum & ſerenum induxit, moxque intercalato 15to remiſſiori, ſereno tamen adhuc, gelu ſatis hactenus rigidum cœlo ſereno Boreâ aſpirante, ac ſuccedente huic poſt Euro, ad 23tium uſque ſerenitate vernâ cum ſequente biduo commendabilem reduxit. 26tum mane turbidum aligidum ac ventoſum cum triduo ſuccedente turbulento, ſecutus pluviolis quidem ſparſis â prioribus diverſis 30mus 31mo ſocio manè quidem pruinoſo, ſerenitate tamen commendabili biduo menſem hunc ſimul ac trimeſtre finiit.

Morbi hoc trimeſtri præter ſcorbutum endemium febres intermittentes nonnullas ardentes quoque & cephalæâ ac hemicraniâ valde moleſtas continuas, malignas paucas, variolis ac purpurâ notata, catharrales & pleuriticas ſporaticas, Epidemici ferè nulli fuere, niſi catharros & tuſſes, hæmoptoes quaſdam & pleuritides, ut & arthritides præſertim vagas ſcorbuticas ob hybernas aëris variàs turbas indeque naſcentia ſanitatis incommoda, ſatis frequentes iis annumerare velis.

Aprilis primum biduum frigidulum cæterâ ſerenum leni gelu cœpit ad tertii meridiem uſque nubilum in pluviolas circa veſperam ſolutum, cui 4tus compar, 5tus noctu pluvius, de die procelloſus ac nimboſus. 6tus nivibus ſereno cœlo mixtis varius & inconſtans ſucceſſit, Huic congener 7timus, Octavus noctè interſer à nivibus fœta frigidulas & potiſſimam partem turbidus, poſt noctem gelidam, nonum frigidum & ſerenum, poſtquæ nocturnas denuo nives biduum degelaſcens ac pluvioſum induxit. Sequentes, præter 12mum ſic ſatis ſerenum, veſperi tamen ad huc ſpecade rorantem, eique ſimilem 23ium & 24tum totum ſerenum omnes ad finem uſque menſis genio illius conformes, varii, turbidi, frigidi, nivoſi, nimboſi, quandoque & procelloſi fuerunt.

Maji primus vernâ ſerenitate commendabilis, frigidulus tamen adhuc

Euro

Euro noto flante, triduum ſequens turbidum paucis aſperſis pluviolis udum ac horridum adduxit, ſuccedente vernâ amœnitate integrum menſem reliquum, paucis 11mo nimirum mane turbido à meridie ſpecade grato 17mo vento, 23io procellâ 25. pluviâ vento miſtâ 27. grandine ac imbre ut & 31mo ſeu poſtremo paululum ventoſo exceptis durante.

Junii primus ultimo Maji compar, à biduo ſereno ac temperato exceptus, 4tum obſcurum in veſperam & noctem pluviam deficientem, cum ſubſequente biduo ſibi non abſimili ſucceſſorem habuit, quos biduum aliud ſerenum ac temperatum correxit; ſucceſſit huic 9nus totus turbidus in pluviam veſperrinam deſinens, quem temperatus ac ſiccus 11mus atque 12mus ſudo æſtivo inſignis ſecutus. Huic biduum rurſus obſcurum ac frigidum in pluviam tandem fatiſcens ſucceſſit, eique quatriduum ſudum ac æſtivo ardore ferè moleſtum, ſubſequente 19mo tonitru temperatum, 20mum pluviâ nocturnâ quandoque & diurna fœcundum, triduum verſus ſerenum ac temperatum ſecutum in pluviolam veſperi 23tio ſolutum, quod 24to imber nocturnus, tandemque, 27mum manè obſcurum à meridie ſerenum, & 29num frigidulum ſed ſerenum, ſi exceperis, reliqui vario cœlo aliquando & nimboſo rarius ſereno inamœni, menſi triſtem addidere colophonem.

Morbos hoc trimeſtre epidemios præter morbillos & paucas variolas nullos aluit: Sporadici fuerunt febres varii generis, intermittentes tertianæ nonnullæ, & continuæ ardentes Cephalalgiâ & Cardialgiâ infeſtæ, Catarrhales tuſſi & Aſthmate moleſtæ, quandoque & anginâ, oculorum & gutturis ac tonſillarum inflammationibus; His hæmorrhagiæ narium, hæmoptoës, Arthritides univerſales, & vagæ quoque Scorbuticæ, Cachexiæ & Cacochymiæ paſſionibus hypochondriacis & Hyſtericis pleuritide, imò & paralyſi & apoplexiâ nonnunquam ſtipatæ acceſſêre.

Julii dies quinque priores æſtivo calore inſignes, 3tius præſertim fervore æſtuoſo moleſtus; Quibus biduum ſucceſſit ventoſum ac ſubinde pluvioſum, huic 8vus obſcurus ac ridulus, ut & 9nus ſudo & temperato calore amœnus. 10mus poſt pluvias nocturnas cum ſeptem ſubſequentibus ſudo ac æſtu genium hujus menſis exprimentibus 16to ſubveſperam, ac 18vo à meridie, 19mo, mane pluvio à meridie tonitru addidit. Sequens triduum ſudo pluvias miſcuit, ſuccedente quatriduo imbroſo. Unde ad finem uſque menſis ſereni & æſtivo ſudo grati ſucceſſere dies.

Auguſti primus ſudo æſtuoſo gravis, veſperi tonitru leve cum pluviâ moderatâ, ſequenti vero triduo poſt pluviam matutinam modicam temperiem amœnam ſubſtituit. Quæ triduo alio ob temperatum ſudum commendabili ſuccedente, ac octavo ante & poſt meridiem lene ſtillicidium intercalante à biduo pluvioſo excepta. Cui aliud rurſus biduum verè æſtivum ac ſerenum ſucceſſit atque huic 13tus mane ſpecade rorans, 14tus præter tonitru breve imbre comitatum cætera ſerenus. 15tus manè ſerenus, circa veſperam tonitru horrendum procelloſum ac nimboſum tulit.

16tus

16tus manè ſerenus poſt fuſas à meridie pluvias frigidior. 17mus ſerenus ac temperatus 18mus à pluviâ matutinâ ſeptem ſubſequentes dies ſerenos, ac nonnunquam ſatis æſtuoſos, ſi 25tum excluſeris manè pluviolis madentem, adduxit. 27. cæteroquin ſerenus pluviam veſpertinam in noctem uſque intempeſtam protraxit, 28vum frigidulum, licet ſereno, 29num totum pluvium & imbroſum ac ſub frigidum 30mum pluviolis quandoque rorantem tandemque 31mum & poſtremum menſis ſiccum quidem & ſerenum ſed frigidum pariter ſucceſſores habuit.

Septembris primordium 1. & 2dâ die ſerenâ & amœnâ temperie acceptum circa veſperam in tonitru horrendum & imbrem degeneravit; â 3tio ad 24tum vario, quandoque ſubfrigido, quandoque æſtivo calore, plerumque ſudo pluviis ac ſpecade interpolato, temperatoque æthere continuavit. 25to ventoſiori paulo & pluvio biduum ſucceſſit procelloſum & nimboſum, atque huic aliud ſedatius, ſed ad veſperam uſque pluvioſum; inde ſerenitas gratâ comitata temperie 31mum ſimulque menſem & trimeſtre tertium abſolvit.

Morbos æſtiva Ætheris cum temperie cambiens ſubinde intemperies præcedentis æſtatis frequens æſtus præter endemios penè ſcorbutum illique affinem veneream luem, epidemios genuit varias febres tam intermittentes quam continuas, cauſos aliaſque ardentes paroxyſmis interpolatas, quaſdam plenè inordinatas nullum typum ſervantes, catharrales nonnullas malignas quoque exanthematis variis, miliaribus præſertim ſemet prodentes, pleuriticas inſuper, alias Cephalæâ, cardialgiâ, colica, hæmoptoë, defluxionibus in buccam gulam, dentes, ut & inflammationibus oculorum indeque ophthalmiis gutturis tuſſibus porro variis, quibuſdam etiam ex illarum numero, quas convulſivas VVilliſius appellat; Præterea Epilepſias præſertim infantum; Arthritides tam uniuerſales quàm particulares, unius lateris, Iſchiadicas, vagas ſcorbuticas ſatis frequentes, omnium tamen frequentiſſimas ob fructuum immaturorum ingluviem intemperantem, & immoderatum aliarum illecebrarum gulæ uſum, Choleras, diarrhæas, Lienterias & dyſenterias copioſiſſimas, easque ſatis vehementes, pertinaces, periculoſas ac ſæpe numero lethales.

October poſt pluviam 1mo matutinam, triduo ſereno ac gratâ temperie amœno æſtu ſucceſſit triduum nimboſum, ſubinde grandinoſum, tandem & pluviis, nivibus pruina vacuum ac frigidum. Illi rurſus quatriduum, autumnalis temporis ratione ſatis temperatum ac gratum. 14tus manè ad meridiem uſque nebuloſus, inde ſerenus fuit. 15mus ſerenus ac temperatus à meridie paucas ſparſit pluvias? A. 16to ad 20mum æſtivo ferè calore ſerenum & amœnum quatriduum, â 20mo, 28vo ſereno ac temperato excepto, obſcuri ac frigiduli, interſperſis 23io, 24. 26to, utut rarius pluviis ad 31: adeoque extremum uſque menſis, dies ſecuti menſem terminarunt.

November â ſiccitate ac frigore aliquali auſpicatus, ad ſerenitatem

ac rigorem ſatis validum ſed ephemerum tranſiit triduum obſcurum ac ſpecade ſubinde udum inducens. Quod quatriduum à ſiccitate ac temperie ad aliqualem algorem, mox & gelu ſatis rigidum pergens, ſecutum. Cui 9nus nivem copioſam aſpeſit, perſeverante 10mo adhuc gelu atque poſt denſam 11mo nebulam, & ſubſequentem ſerenitatem, ad 14mum uſque paulò mitiorem in perſecadem à meridie fatiscentem continuante. 15tus præcedenti ferè ſimilis ſpecade pariter udus, 16tus ad veſperam uſque ſiccus, poſtea pluvioſus 17mum procelloſum & nimboſum aſcivit. 18vus à pluvia modica matutinâ in ſerenitatem, 19mo adhuc ad veſperam uſque pluviam durantem tranſiit ſuccedente 20mo ſereno ac temperato, in turbidum temperatum tamen adhuc nunc ſiccum ut 21mo & 23tio, nunc pluviis & nivibus quibusdam, ut 22do, 24to & 25to mutato cœlo, ſuccedente biduo paulo gelidiore & nebuloſo, aſperſa tandem quoque nive, alioque rurſus biduo pluvioſo totæ ad veſperam uſque 29mi à pluvia inclareſcentem, ſicque 30mo Æthere ſic ſatis ſereno & frigido menſem ſimul claudentem.

December ſubfrigido, vernâ tamen ferè temperie præter morem accepto biduo orſus 3tium manè pluvium, cætera turbidum ſed ſiccum, poſtea que triduum temperatum attulit, ſub veſperâ 6ti nive parcâ aſperſum. 7timus à gelu nocturno ſerenus triduum ſibi quadantenus excepta ſerenitate nivibus & nubibus interpolatâ conforme adduxit. 11mo obſcuro in pluvias deliquescenti, ac 12mo ſereno poſt ſpecades ſubſtituenti, biduum turbidum ac algidum ſucceſſit, mox poſt 15tum manè pluvioſum, poſtea triduum, à nive ac gelu moderato & Æthere ſereno in horridum mutatum ſubſtituit; ſed 19no ac 20mo rurſus poſt gelicidium & nivem cœlo ſereno remittente, 21mo magè ſpecade rorante à ſerenitate Aeris 22do in gelu ſatis rigidum abiit, rurſusque 23tio poſt gelicidium matutinum in pluvias 24to à procellâ, aëre turbido ſicco tamen ad veſperam in pluvias, 25tum totum durantes fatiſcentem. 27mo nivem noctu diuque ſpargit, 28vum moderatum gelu & circa veſperam nix pauca excepit. 29nus totâ die gelu rigidus fuit; 30mus à gelu in nivem, à nive in gelicidium à gelicidio in pluviam toto ferè 31mo durantem ſicque Æthere nimboſo hunc menſem ſimulque trimeſtre ultimum adeoque annum hunc 1702. dum finientem deſiit.

Morbi hoc ultimo trimeſtri occurrerunt ſatis frequentes, Febres intermittentes variæ, continuæ, hæque ſæpius intermittentibus ſociatæ, ſimulque ardentes, malignæ quoque exanthematis varii generis conſpicuæ; præterea Catarrhales, pleuritide nonnunquam comitatæ, Eryſipelatodes, aliæque diverſis & periculoſis nonnunquam ſymtomatis, alia inter Paralyſi linguæ, aliarumque partium, inflammatione gutturis, Rheumatiſmo, Cardialgiâ, Cephalæâ periodicâ nonnunquam; Hemicraniâ, Hæmorrhagiâ narium vehementi & periculoſa comitatæ. Prætereaque uteri quoque hæmorrhagiæ graves & pertinaces ſolitariæ aut aliis morbis ſociatæ. Diarrhœæ & Dyſenteriæ

mali-

malignitatis nonnunquam participes exceſſuum autumnalium reliquiæ: Colicæ & hyſtericæ paſſiones ſcorbuto ſæpius complicatæ, tandem & Epilepſiæ cum primis Infantum, nonnunquam & adultorum Hemiplegiæ & Apoplexiæ vehementes & ut plurimum lethales.

Conſtitutio Epidemica AVGVSTANA.

Ann. 1701. 1702. 1703. 1704. & 1705.

LUCÆ SCHROECKII.

Licet initium Anni 1701. *frigidum comparuiſſe &c. &c. &c. In hiſce quoque deprehenſum fuiſſe animadverto.*

QUalem Anni præcedentis exitus habuit aëris conſtitutionem, talis per biduum etiam primum Anni 1703. continuavit; & quamvis Zephyrus prædominium porrò obtineret, ac tolerabiliorem utcunque temperiem redderet, ſæpius tamen ab iis diverſis ventis excipiebatur, Euruſque inprimis ante Solis in Aquarium ingreſſum, à die 18. Januarii uſque ad d. 26. frigore intento moleſtus erat, multis ſubinde interea nebulis, & nive, paucioribus ſerenis diebus obſervatis; à quo dein tempore inconſtans admodum aëris ventorumque Auſtro tamen prævalente, alternatio, uſque dum Sol in Piſcium ſigno verſaretur, ubi poſt nivoſum Boream Zephyrus temperatiorem utplurimum & pluvioſam auram redderet; quæ poſt Æquinoctium vernale variis mutationibus, præſertim frigidis humidisque obnoxia, vernali amœnitati multum obſtitit, ac tardiorem plantarum vegetationem effecit: Quæ eò felicior poſtea ſucceſſit, cum grata temperies fertilitatem admodum promoveret. Interea morbi, præter Tuſſes in hyeme non inſolitas, & omnibus ferè aliis morbis ſe complicantes, multas inducias concedebant; Arthriticis tamen doloribus obnoxii novas invaſiones contumacioreſque patiebantur, nec non Febres quotidianæ, non intermittente calore ſuo continuas ſæpe in principio æmulantes, pauciores etiam tertianæ (poſt ſumtum vel purgans, vel vomitorium, quod ſolum quandoque febrilem fomitem expellebat, arcano duplicato ubi bilioſa impuritas, unicornu foſſili ubi acidæ particulæ, chinachina verò dum viſcidior pituita prævalebant, utræque facilè curabiles, in primis menſibus deprehendebatur, in pueris potiſſimum, vermium ſuſpicionem ob victum prægreſſum, calorem faciei luridum, ventris morſicationes, deliria nocturna &c. Sæpe præbentibus, & præter medicamenta recenſita, cinnabaris nativæ, terræ ſignatæ, mithridatii &c. uſum ſalutarem ideo expertis. Subinde quoque continuæ catarrhales notatæ fuerunt, majori vehementia, poſt hor-

rores, magno calore circa veſperam increſcente, nec non cephalalgia & virium languore periodum ſuam decurrentes, ſed continuato blandorum diaphoreticorum & alexipharmacorum uſui cedentes. Intermittentes illæ præſertim tertianæ, in æſtate ſe in plures utriusque ſexus, omniumque ætatum diffundebant; imò in autumnum uſque paſſim ſe exſerebant; nec deerant in diebus canicularibus, calore non admodum moleſtis, ſed per primũ decendium inprimis frigidiuſculis & humidis, poſtea ſerenis & calidis, circa finem autem pluvioſis, quos malignæ, puſtulis cryſtallinis ſtipatæ, & niſi alexipharmacis mox atque ſedulò obuiam ipſis iretur, letales invaderent.

Poſt caniculares varia aëris temperies, Zephyrique & Euri alternatio, illo autem circa d. 8. Septembris prævalente, plurima pluvia & horridiuſcula aura per aliquot dies infeſta erant; cui fortaſſe Dyſenteria tum ingruens non male adſcribenda fuerat; quanquam & metum ex turbis bellicis, quæ Urbem ubique cingebant, & ultimam incolis internecionem minitabantur, inceſſum, quin & cereviſiæ recenter coctæ nec ſatis defecatæ potum contuliſſe ſuum ſymbolum, ſit credibile; quibus tonum ventriculi atque inteſtinorum labefactari, ſuccosque naturales viſciditatem & acorem contrahere, non eſt dubium. Quamvis illa rarò graviori inſultu noceret, atque ex chyli acrioris vellicatione potius inducta videretur, cum ſine prævio vel notabili calore aliisve ſymptomatibus, præter tormina tolerabiliora & ſtomachi gravitatem, mox in principio cruentæ dejectiones contingerent; facile etiam, poſt rhabarbari toſti [quod ſolum quandoque curæ ſufficiebat,] & moderatum ſtypticorum vel traumaticorum, catechu, tormentillæ &c. cum pauculo opii acceſſu, uſum recederet: in nonnullis, ubi ſtomachus cruditatibus oneratus indicabatur unicum lene vomitorium, quale vel unicum tartari emetici granum ſuppeditabat, opem tuliſſe obſervatum fuit. Præter hunc cruentum fluxum, poſtea Diarrhœa quoque frequenter ingruebat, eadem fere methodo curata. In Autumno inſuper Morbilli frequentiſſimi, & ſolitis ſymptomatibus febrili nempe, quandoque ad delirium uſque intenſa ſanguinis efferveſcentia, tuſſi, oculorum inflammatione ſtipati, cæterum ſine magno diſcrimine [ita ut non pauci etiam ſine decubitu, & pharmacis easdem paterentur,] ſuum decurſum intra breve tempus, octiduum utplurimum, ſub pulveris Pannonici, antimonii diaphoretici &c. uſu feliciter abſolverant, adultiores etiam ac juvenilem ætatem frequenter, pari ſed intenſiori inſultu tractaverant.

Æquinoctium autumnale cum Zephyro auſtrinam utplurimum conſtitutionem adducebat, uſque ad Novembris initium, ubi Eurus crebrior ſerenos ac nebuloſos dies aliquandiu interponebat; quem poſt medium Novembrem excipiens Auſter plures ſerenos dies quoque producebat. Tandem verò December multas nebulas & magnos Zephyri impetus, cum vario aëris, nebuloſo tamen potiſſimum ac nubiloſo ſtatu adferebat; poſt Solſtitium autem hyemale Eurus horridio-

ridiorem auram ac frigus intenſum pariebat, ſicque cum anni fine præſentiam hyemis oſtendebat. Interea febres malignæ ſuperius indicatæ in plures ſe diffundebant, multosque trucidabant, præcipue cum Urbs diuturna quaſi è longinquo obſidione cincta, vario infortunio quin & poſtea hoſtili inſultu, [ubi cives inſueta continua per aliquot dies ſub Jove frigido & humido in excubiis ſtatione plurimum defatigabantur,] atque fatali præcipue igne graviſſimo premeretur, ac ſubſequa infelici deditione multi varie torqueretur ac enervaretur: quanta verò ab externa hac aëris & fati iniquitate ſanguini labes fuerit impreſſa, vix opus erit pluribus exprimere: Omnes maligna febri decumbentes, atque ut pyrobolorum periculum evaderent, in tutiorem Urbis partem deportati, quantum ſcio, perierunt; infantes etiam morbilloſi eandem ob cauſam ignis metui ſubducti, diuturniori poſtea tuſſi & hecticæ diſcrimine ſalutem hanc ſuam redemerunt.

In Anno 1704. hyemali frigori continuando Eurus multum perrexit, uſque dum poſt Solis in ſignum Aquarii ingreſſum Zephyrus, pluviis crebrioribus, cum nive tamen & ſerenitate alternantibus, gravidus, temperatiorem auram produceret; quæ equidem temperies ita continuavit, ut vernalis conſtitutio deinde citius, quàm pluribus aliis præcedentibus Annis compareret, atque cum aëris ac ventorum non adeò ingrata mutatione diu, usque in menſem Junium perduraret: quamvis circa Solſtitium æſtivum pluviæ frequentiores eſſent, major tamen ſerenitas, ſilentibus utplurimum ventis, cum ineunte Julio redibat; quæ ipſa continuans, caniculares dies admodum calidos, grato tamen pluviarum interventu ſubinde mitigatos efficeret; uſque dum occidente Sirio, à d. 19. Auguſti ad finem uſque ejusdem menſis, Solis nunquam à nubibus interrupti radii fervorem intenderent; ſed cum d. 2. Septembris acrior inſurgens Zephyrus frigidiuſculum ac pluvioſum aërem per quinriduum produxiſſet, & ſuccedens ipſi Eurus quatriduum ſerenitate ornaſſet, Zephyrus tamen mox iterum dominio potitus, frigidos ac pluvioſos dies (ſerenis tamen quandoque intercurrentibus,) reproduxit. Interea Febrium puncticularium malignitas (horrore, virium lapſu, adpetitu proſtrato capitisque ac dorſi dolore primò ſe prodens, in nonnullis amaritie oris, anxietate præcordiorum, fluxu alvi ſeroſo, bilioſo, quandoque ſanguinolento, tuſſi &c. concurrente,) magnam cica anni principium incolarum ſtragem dare continuavit, ut quinque primis menſibus ultra mille ducentos homines, (quos inter equidem plures quàm centum & quinquaginta milites Galli fuerant,) tum aliis morbis, tum hac febri potiſſimum demortuos numerare licuerit; cum aliàs per integrum annum tot Urbs non videbat. Ubi quidem tantæ cladis cauſam non tam morbi atrociam, quàm ægrotorum in prima morbi invaſione ab ipſis parum æſtimati negligentiam, atque ob prægreſſas ac indies renaſcentes, quin majores ſubinde ab infenſiſſimo inquilino hoſte pertimeſcenda calamitas, vitalium ſuccorum enervationem ac depravationem accuſare

 poſſum.

poſſum. Quæ ipſæ etiam miſeriæ aliis morbis, Ictero inprimis, verno tempore multos invadenti, anſam ſuppeditare, bilemque juſto viſcidiorem, atque ita ad obſtructiones excitandas proniorem reddere potuerunt; prout non minus eodem ex fonte Tertianas ac quotidianas febres frequenter tum, & reliquis etiam anni partibus ſe exerentes profluxiſſe credibile eſt: Unde etiam haud differentibus remediis utplurimum, & quidem facilè tolli potuerunt; quas inter arcanum duplicatum non ſaltem vi qua pollet incidendi & aperiendi, ſed quoque correctas hac ratione bilioſas impuritates in multis per alvum educendi, egregie profuiſſe expertus ſum. Cæterum menſe Junio Dyſenteriæ in ſcenam prodire, & uſque in Octobrem obſervari, in Auguſto inprimis plures invadere cepe-runt, ut non facile domus, quæ immunis ab ea foret, inveniretur; atque licet malignitate carere viderentur, plurimos tamen, minoris æque ac profectioris ætatis homines trucidarunt, ut defunctorum numeros, qui menſe Junio & Julio nonnihil decreſcere inceperat, in Auguſto & Septembri admodum augeretur; quod equidem non morbi truculentiæ, ſed incauto in cura regimini adſcribendum arbitror; cum variis domeſticis, ut vocant, præter rationem propinatis remediis unice confidens incauta plebecula, vel etiam multivarie diætam negligendo, aut juſto tardius medici opem implorando, vehementer peccaverit; neque tamen negari poteſt, aliquot ægrotantes brevi tempore, deglutito ex. gr. cochleari Spiritus vini cum pulvere nucis moſchatæ, morbi primordia eluſiſſe; ubi nempe non tam Dyſenteria, quàm ſimplicior Diarrhœa, à ventriculo cruditatibus labefactato, adeſſet; prout etiam non paucos ſumto mox rhabarbaro nonnihil roſto, vel ſibi relicto, immunes eſſe factos ſcio. Quod etiam rhabarbarum in principio curæ, vel durante morbo, ubi ſtomachus gravari ſentiretur, profuit. Radice Ipecacoanha non fui uſus, neque ejuſdem vi emetica opus habui; aliquibus verò, quibus vomendi conatus erat moleſtus, cum convulſivi quid adeſſe oſtenderet, præter externa calefacientia ſpirituoſa, idem rhabarbarum in pauca quantitate ad gr. xij. xx. cum coraliis rubris, vel terra ſig. &c mixtum, felici cum ſucceſſu propinavi. Reliquum curæ per abſorbentia, & acredinem humorum temperantia potiſſimum fuit peractum; ubi præter dictam terram ſigillatam, coralia, flores ferri, cryſtallus imprimis montana egregiam opem attulit; quibus ubi nimiæ dejectiones moleſtæ erant, adſtringentia ex catechu, radice tormentillæ &c. in pulvere, electuario, pilulis; tinctura, doſi non nimis larga, ſed ſæpius repetita, & quando dolores admodum urgebant, laudanum cydoniatum, extractum opii, vel theriacæ cœleſtis moderate addita, profuerunt: potum eadem radix tormentillæ, caro cydoniorum ſicca, cum pauco cinamomo & ſaccharo in aqua cocta, convenientem præbuit; neque vinum Neccarinum, aut Tirolenſe antiquum rubrum noxam attulit, cum raro febrilis calor jungeretur. Undenam verò origo hujus mali ſit deducenda, anceps hæreo,

reo. Fructuum horrœrum immoderatum eſum multis nocuiſſe non dubito; cereviſiæ haud probe defecatæ potum plurimos In hunc morbum præcipitaſſe, eo magis eſt credibile, cum non paucos jam convaleſcentes, vel cum malo adhuc confligantes, unico etiam hauſtu cereviſiæ in recidivam lethalem incidiſſe, aut doloribus auctis, gangrænâ inteſtinorum obiiſſe noverem; contagium inſuper non rarò ægrorum numerum auxiſſe, ſucceſſiva in una eademque domo invaſio ſuadere poſſet; bellicæ vix tolerabiles adverſitates, cum fœtoribus ex varia militis Galli ſpurcitie, & excrementis equinis ſtramini ſemiputrefacto immixtis, quorum copiam inſignis equorum multitudo indies publice in plateis, nec non in ædibus cumulaverat, quid efficere valuerint, neminem fugere poteſt; intenſus ille aëris calor, ſpirituum & ſanguinis vigorem minuendo, quantum obeſſe queat, in me ipſo ſum expertus, qui nullo in cibo potuve errore commiſſo, ob continuas tamen per integros dies Sirio urente, ægrotorum viſitationes, & ſudorum inde largiores effuſiones, defatigatus, poſt biduanam levem diarrhœam, eundem cruentum fluxum pati coactus fui, qui licet magnopere me non adfligeret, vires tamen mox adeo debilitaverat, ut diuturniori earum recollectioni opus habuerim, ad roſcidas nempe & balſamicas lymphæ particulas reſtituendas, ac ſegnius per vaſa circulantes vitales humores ad naturalem motum reducendos, cum lymphæ depauperationem & craſſitiem ex variis ſignis colligere licuerit, unde ſalinæ acriores in ea particulæ concentratæ per tubulos minimos inteſtinales ſegnius moveri, ſpiculiſque ſuis pungendo nocere potuerunt. Erant quibus inconſuetæ muſcarum multitudini cauſam adſcribere placuit, quarum nempe excrementis cibus potuſvè contaminatus turbas haſce in corpore concitaverit, quod ſuis domeſticis ut perſuaderet curioſior aliquis paterfamilias, carnem ſpurcitie tali imbutam cani devorandam dederat, qui ipſe mox fœdo iſto morbo correptus fuerat. Neque tamen alii etiam morbi per æſtatem & autumnum aberant: Ut Variolas pueris æque ac adoleſcentibus magis moleſtas quàm periculoſas, adultiores etiam non paucos in exigua copia & ferè ſine morbi ſenſu invadentes, Febres inſuper petechiales, nec non puerorum verminoſas, & cum uterinis malis ſociatas M. Julio obſervatas taceam, M. Auguſto Arthritis vaga maſculinum præſertim ſexum ſatis obſtinata, multos etiam Angina notha prompte remediis cedens, excruciaverant. In adulto autem Septembri, nec non Octobris initio Febres continuæ puſtuloſæ plurimos in adulta æque ac puerili ætate conſtitutos cum præcordiorum anguſtia, inquietudine, deliriis, angina ſpuria, puſtulis albicantibus univerſam corporis peripheriam occupantibus, rarius inferiorem ſaltem abdominis partem occupantibus, invaſerunt, in cuticulæ tandem deſquamationem, prævio tædioſo pruritu, abeuntes. Quas (præter Icterum, martiatis remediis, acidulis præſertim & Eſſentiæ Martis D. Ludovici haud ægre cedentem,) Tertianæ & Quotidianæ irregulari-

bus

bus paroxyſmis Medicorum exercentes patientiam, exceperant; ibi alexipharmacis temperatis, hic pro diverſa morbi natura, bilioſam tamen intemperiem ut plurimum oſtendente, arcano duplicato & cortice Peruviano officium ſuum egregie præſtantibus.

Reliquum anni, ſub moderato aëris & ventorum alternantium ſtatu, tranquillius fuit peractum, morbis epidemicis ceſſantibus, ac reliquis etiam, quos ſporadicos vocamus, rarius occurrentibus; cum cœli non tantum clementia, ſed etiam ob hoſtes ex Urbe profugos, totaque vicinia expulſos, civium animi novo vigore animali, morboſas diſpoſitiones feliciter averterent.

Cum Zephyrus, Anno 1705. illuceſcente, moderatis nivibus terram conſperſiſſet, Eurus ſuccedens, die duodecimo frigus hyemata induxit, aëremque per biduum ſerenavit, mox tamen iterum nubibus texit; quibus circa finem primi menſis denuo diſcuſſis, d. 8. Februarii, poſt nebulas, cum Zephyro crebriores nives deciderunt; & aliis quandoque ventis, Euronoto inprimis, Auſtro, & Zephyro borea interpolatus Zephyrus diverſas aëri temperies impreſſit donec circa finem menſis Eurus ſerenitati favens nivium liquationem ſucceſſive promoveret; Quæ ſerenitas ad vernale uſque Æquinoctium continuavit rarius nebulis, & ſemel nive interrupta, frigore autem comitata.

Poſt Æquinoctium variæ ſubinde ventorum mutationes, & frequentiores pluviæ vernalem gratiam retardarunt, atque Aprilem potiſſimum (cujus dies decimus nonus veſperi alta, ſed paulo poſt rurſus linquata nive, ſine Cereris & Pomonæ noxa, terram oneraverat, (nec non Majum valde inamœnum atque frigidiuſculum reddiderant, ſicque morboſas corporibus humanis diſpoſitiones, & tertianas præcipue febres procrearunt; quæ licet jam in Januario ſparſim comparerent, in Martio tamen, Aprili & Majo plures invadere ceperunt, gravi cephalalgia & præcordiorum preſſione, rarius præcedaneo horrore, moleſtæ, ſed poſt chologogi aut emetici uſum, chinchinatis medicamentis utplurimum non difficulter ſuperari potuerunt; quod obſervare etiam licuit, cum circa finem Maji vires ſumendo, plurimos in Urbe; quin & vicino agro invaderent, poſt horrorem magno atque ſæpe ad deliria uſque intenſo calore ægros torquentes. In Martio quoque Pleuritides veræ, non admodum vehementes & exquiſitæ, blandioribusque diaphoreticis & pectoralibus, ſine venæſectione, interdum etiam abſque ſuppuratione, curabiles; circa Aprilis autem finem Apoplexiæ lethales paſſim obſervatæ fuerunt. Febris porrò ſcarlatina in Aprili, Majo & Junio in plurimos variæ ætatis, ſexus & conditionis homines, quin totas etiam in familias ſeſe diffudit, poſt exiguum, aut nullum horroris ſenſum, faciem primo inflans & rubore ſuffundens, poſtea univerſam cutem maculis vel tuberculis rubris; crebrioribus, latioribus, interdum magis, quandoque minus quam in Morbillis rubentibus, interdum quoque totam cutem unica quaſi macula tingens, ad duas treſve potiſſimum dies perſe-

perſiſtens, quin diutius quandoque & per octiduum durans, modo in ſquamulas abiens, modo inſenſibiliter diſcuſſa. Nullum equidem vidi qui periculoſe ex ea ægrotaret, nonnullis tamen, ob majorem ſanguinis effervеſcentiam, diaphoreticis temperatioribus; antimonio diaph. terra ſigillata unicornu foſſili &c. ſuccurrere opus fuit; aliquibus libero ſe expoſuiſſe aëri, & ſine medicamentorum uſu, nunquam decubuiſſe haud nocuit. Quo in morbo licet Clariſſ. *Th. Sydenham* in *obſc. med. circa morb. acut. hiſtoriam ſect.* 6. *cap.* 2. omnem medicamentorum uſum intermittat, in libello tamen, qui ejus nomen præ ſe fert, & *Proceſſus integras in morbis curandis* ab eo conſcriptos exibet, atque Londini typis prodiit, medicamenta ſupra memoratis ſimilia non improbari deprehenditur; cujus eo lubentius mentionem facio, cum Libellus iſte in *Ephemeridum noſtrar. Dec.* 2. *Ann.* 10. *Appendice* recuſus cenſuram acerbiorem cujuſdam Anonymi ſubierit, qui Anno 1693. Londini eundem denuo impreſſum publicare voluit, noſtrum *inepta mole inutilem*, neſcio quo jure vocans, cum tamen idem omnino cum Anonymi ſpecimine ſit, atque juxta exemplar (cujus viginti circiter tantum Londini primo fuerunt impreſſa,) ab Exc. *D. D. Mich. Fauſto*, Argentoratenſi, jam Medico Francofurtenſi ad Mœnum dexterrimo, Acad. N. Curioſo, cum ex Anglia redux Norimbergam tranſiret, beato noſtro Præſidi, incomparabili *D. Volckamero*, tunc temporis in edenda prædicta Appendice occupato, communicatum, ingenue recuſum fuerat; ut ita quo pacto non irrepſiſſe, ſed acceſſiſſe Ephemeridibus noſtris dicendus ſit, Lector benevolus inde cognoſcere valeat.

Menſis Junius multam ventorum omnium viciſſitudinem oſtendere pergens, ſerenitate quidem utplurimum gaudens, cerebriori tamen frigore inamœnus comparuit; elapſo autem primo octiduo, conſtantior Zephyrus, poſt pluviarum frequentiam, temperatiorem auram reddidit; quam ante Solſtitium æſtivum calores, circa finem menſis remiſſiores facti, inſequebatur; cum interea ſerenos dies pluvioſi ſæpius interpolarent, ideoque tolerabili ſæpius temperiei ac telluris fœcunditati faverent; uſque dum una cum ſirii ortu calores ingraveſcerent, & uſque poſt ejus occaſum continuarent, multamque terræ ſiccitatem adferrent; niſi quod ſextiduum ante occaſum caniculæ decíduis cum tonitru & fulgure pluviis eadem refocillaret; quas eo uberiores poſtea per ſeptembrem Zephyrus adduxerat, poſt intentiores illos calores temperiem admodum humidam & frigore horridiuſculam reddiderat, ſimulque catarrhis glanduloſas inprimis & muſculoſas colli exteriori partes obnoxias fecerat, temperatiori tamen aëris regimini non difficulter cedentibus.

Poſt æſtivum Æquinoctium continuante ventorum varietate, ſerenos dies plures uſque ad Novembris initium vidimus, quos dein multa hyemis indicia à ſecuta, & juxta cum aura frigida, nubibus & nebulis aër turbidus, atque modo in pluvias, modo nives reſolutus, humidam admodum conſtitutionem effecerat, uſ-

que dum tandem poſt hyemale ſolſtitium, prævalente æteris ventis Auſtro, quæ ab eo denominatur auſtrina temperies ſuccederet. Interea lymphæ viſcidæ & ſalſæ (ab humida aëris poſt magnos æſtivos calores intemperie probabiliter coacervatæ,] ſtagnationes non deerant, Odontalgiæ præcipue, ſed tolerabilis, in pluribus ob conjunctam cephalalgiam magis moleſtæ; quin & tuſſis humidæ contumacioris, nec facile ſine abſorbentibus abigendæ feraces. A qua etiam Hecticæ febris, quæ nonnullis inſidiabatur, & non minus medicamentis potiſſimum acredinem temperantibus haud difficulter cedebant, originem derivare licebat.

EPISTOLA RESPONSORIA SECUNDA

A THOMA SYDENHAM M. D.

DE LUIS VENEREÆ HISTORIA ET CURATIONE

Ad HENRICUM PAMAN M. D.

Doctiſſimo Amiciſſimoque Viro

THOMÆ SYDENHAM, M. D.

Magnum rei medicæ exortum eſt & lumen, & commodum, Vir Clariſſime, ex conſummatâ tuâ de Morbis Acutis hiſtoriâ, eâque ſedulâ obſervatione, & fidâ experientiâ ſtabilitâ, non lucri aut famæ aucupio ſcriptâ, ſed ſincerâ fide, & mente honeſtâ; Cùm tibi amplum ſatis theatrum ſit officium feciſſe, & præſenti ſeculo quovis modo profuiſſe. Ipſe hactenus celavi penitus quod volui, at fortaſſe quid jam parem tibi è longinquo ſubolet. Qui laudat quod facis, urget ut facias quod adhuc laudetur. De morbis Acutis ſcribere ſumma difficultas eſt, utpote quos tam rapida volvit rota, ut niſi opportuno ſiſtatur ſufflamine, in princeps ruat vita, nullis in poſterum auxiliis, nullis ſuppetiis redimenda. Tu ſingula eorum momenta notas, & quid quovis temporis articulo fieri neceſſe ſit. Opus quidem perfectum, & abſolutum, cui nihil addi poterat, niſi majus promiſeras, De Morbis ſcilicet Chronicis. Hi inducias ferent, & tutiores examinandi, & judicandi moras.

Sæpe

Sæpe nobis incidit ſermo de propudio illo Morbi Venerei, cujus ignominioſam originem Gentes Europæ à ſe invicem ſedulo ſatagunt propellere, & ut ejus magis adhuc occultentur veſtigia ad ipſos Indos remotiſſimos amandant. Scortatorum audit flagellum, furioſæ, & indomitæ libidini aptiſſimè reſpondens pœna, eo fortaſſe fine tardius remota, ut tanti conſtet pœnitere. Et humanitatis, & peccati ſimul ſenſu tactus videbatur, qui palam optavit impuriſſimam hanc luem ſemel tantùm curari poſſe. Cùm jam autem ad Agyrtas, Tonſores, & infimos quoſque ſciolos ejus ſæpè devoluta ſit curatio, illi aut fraude, aut imperitiâ magno eam ſumptu, majori etiam moleſtiâ tamdiu differunt, & protollunt, ut vita planè tædeat inter carnificum tormenta, & longiſſimas Medicinæ moras protractæ, & ferè levius ſit ægrotaſſe, quàm ſanari. Ius igitur promiſſi, amicè tamen, exigo; præmittas oro, in arrhabonem reliquorum, ſi quid habes hâc in re confectum. Humaniter, & ſincerè explices quâ methodo, quibus auxiliis hoc morbo captus ſe redimat quàm queat minimo. Satis eſt ut æger ſub Deo, non etiam pejus ſub Medico vapulet. Hoc gratum pluribus fiet, & ad me aliqualis ſaltem pars gloriæ redibit, utpote cujus precibus deſideratiſſimum hoc opus in lucem dederis.

Tibi omni officio addictiſſimus,

Ex Ædib. Lambeth.
Febr. 12. 1679. 80.

H. PAMAN.

Ornatiſſimo Eruditiſſimoque Viro

HENRICO PAMAN, M. D.

Divi Iohannis Cantabrigienſis Socio, Academiæ Oratori Publico, & in Collegio Greshamenſi apud Londinenſes in Medicina Profeſſori.

QUanquam eum, quem de *Acutis Morbis*, Vir Spectatiſſime, nuper edidi Tractatum, quæ eſt tua tàm humanitas, quàm animi in me propenſio, ceu opus undique conſummatum deprædicare digneris; uſque adeò tamen tenuitatis tùm meæ, tùm iſtius opellæ mihi ſum conſcius, ut me nihil aliud egiſſe exiſtimem, quàm viam præmonſtraſſe, quâ qui ingenio magis valent, dictorum Morborum & Hiſtoriam & Curationem queant inveſtigare.

——*Fungor vice Coti, Acutum*

Reddere quæ ferrum valet, exors ipſa ſecandi.

Et profectò ita multiplex, incerta, & delicata, ut ita dicam, eſt natura, atque ita ludit in his morbis producendis, ut unius non ſit hominis, utut vivacis, varia eorum φαινόμενα, & curationes iiſdem accommodatas graphicè depingere. Unum hominem dixi? quid quod vel decem quidem homines per tot ſæcula ſibi invicem ſuccenturiati, atque iidem tum maximâ ingenii vi, tum indefeſſâ induſtria præditi, tum etiam in Praxi quæ numeroſas obſervationes ſuppeditaret verſatiſſimi, perpulchrè hîc operam ſuam collocare poſſint? Tantum abeſt ut ad Artem Medicam vel pervenerim ipſe, vel me putem perveniſſe.

Mecum habito, & novi quàm ſit mihi curta ſupellex.

Morbos iſtos *Chronicos* quod attinet, quorum Hiſtoriæ perſcribendæ ſpem tibi feceram, ita penitus animo meo inſedit ejus rei ſtudium, ut non tam aliâ de cauſâ, ſi bene me novi, vitam mihi prorogari exoptem, quàm ut iſtiuſmodi aliquo conamine communi hominum utilitati inſerviam: At verò ſinguli me dies docent quàm ſit arduum cœptum id, & quàm periculoſæ plenum aleæ (mihi præ cæteris qui iſto ingenii acumine atque ſolertiâ, quibus hîc eſt opus, non ſatis valeo,) cùm apud Scriptores rei Medicæ, (Divinum *Hippocratem* ſi demas, atque alios pauciſſimos numero) vix ulla deprehendi queant veſtigia, quibus adjutus per rerum avia ſpinis & ſentibus impedita iter faciam; cùm quæ promittunt ſubſidia Authores & lumina oſtentant, magis Ignes Fatui ſint, quàm veræ faces, & in ſalebras potius ac præcipitia ſequentem agant, quàm mentem fideliter & rectà dirigant in genuina naturæ Methodo indaganda atque invenienda: utpote quorum ſcripta ferè omnia *Hypotheſibus* innituntur, quas peperit laſcivientis ingenii & Phantaſiæ luxuria; ipſaque adeò Morborum Phænomena (in quibus eorundem Hiſtoria vertitur) prout ab iis deſcribuntur, ex eadem Hypotheſεων officina prodeunt; quin & ipſa Praxis qua Morbos aggrediuntur (quod humani generis Peſtis eſt certiſſima & pernicies) ad hujuſmodi Poſtulata componitur, non ad rei veritatem. Uſque adeò graſſantur, & regnant ferè in ſingulis paginis Cerebroſorum hominum commenta, jacent interim naturæ judicia. Quibus non obſtantibus, ſi vitam Deus atque otium conceſſerit, experiar fortaſis aliquando quid valeant humeri. Impræſentiarum, ut animum agnoſcas in tui obſequia paratiſſimum, en tibi offero, ceu ejus quod molior operis ſpecimen, diſſertationem hanc, brevem illam quidem de *Lue Venereâ*, & quam ſolam adhuc prælo adornavi.

Primùm autem id attingere volo, me haud paucos conveniſſe, qui ſive præ ſtudio honeſto quidem eo, incontinentiores à peccato coercendi metu inſecuturæ pœnæ, ſive ut Caſtimoniæ laudem ſibi arrogarent, non dubitabant aſſerere *Luis Venereæ* Curationem docendam non eſſe. His ego non aſſentior, utpote qui exiſtimem nullum ferè locum Charitati atque operæ mutuæ relictum iri, niſi ea quæ ſibi ſuâ ipſorum culpâ improvidi accerſunt mala, humaniorum officiis ſarciantur. Omnipotentis Dei eſt ſontes caſtigare, noſtrum

noſtrum verò miſeris pro virili ſuccurrere ; atque ægris opem ferre ; non autem curioſâ cauſarum indagatione illos acriùs urgere aut cenſorio vexare faſtu. Tradam itaque quæ in hoc morbo obſervavi atque expertus ſum: non quo hominum animos deteriores efficiam, ſed ut corpora [quod mihi negotii datum eſt] reddam ſaniora.

* *Lues Venerea* ex *India* primùm *Occidentali* An. Dom. 1493. *Europam* appulit ; cùm ante id tempus ne quidem nomine tenus, quantum ſcire licet, noſtro orbi innotuerit : Undè etiam Morbus vulgò cenſetur iis tractibus, *America Endemius* in quos nos primi Colonias deduximus. Mihi verò potiùs è regione aliquâ *Nigratarum Guineæ* conterminorum originem traxiſſe videtur ; cùm à plurimis noſtratium, iiſque fide dignis, qui *Inſulas Caribes* dictas incolunt, didicerim, mancipia recens à *Guineâ* allata, etiam antequam in terram deſcenderint, tum alia ibidem degentia hoc morbo tentari, nullâ copulâ impura prægreſſâ ; ita ut non rarò univerſam aliquam eorum familiam, viros ſcilicet, mulieres, liberoſque malè mulctet. Neque iſta Lues quæ afflictiſſimos hoſce ſæpe ſæpius invadit, vel hilum à *Venereâ* nobis dictâ, quantum ego quidem intelligo, quoad ſymptomata, *Dolores* ſcilicet, *Vlcera*, *&c.* habitâ nempè diverſorum Climatum ratione, videtur diſcrepare, licèt nomine prorſus abludat, cùm *The Yaws* ab illis dicatur. At nec medendi methodus quâ utuntur illi, à noſtrâ abhorret; utrobique enim *Salivatio* ex *Hydrargyro* utramque facit paginam ; non obſtante eo quod hîc apud nos dicitur de eximiâ *Guaiaci* & *Sarſaparillæ* vi quam in natali ſolo exerant, quæ ex longo ad nos itinere tantùm non exhauſta putatur. Probabile itaque mihi videtur *Hiſpanos* qui in Europam primi hunc morbum traduxere, eodem infectos fuiſſe ex contagio *Nigrorum* emptorum in *Africa*, quorum genti alicui [multi enim ſunt populi *Guineæ* confines, apud quos invaluit mos ille barbarus homines Europæis mercibus permutandi] *Endemius* eſſe poteſt. Ut ut ſit, contagioſa iſta Lues paulatim ſerpens, has orbis terrarum partes eo uſque inquinavit, ut ſi eâ celeritate graſſaretur adhuc qua primùm invaſit, intra ſæcula aliquot actum eſſet de genere humano, vel ſaltem Noſocomiis de cætero addictum, prorſus impar eſſet iis rebus gerendis quibus continetur hominum ſocietas : niſi quòd, Vegetabilium inſtar, in alienum à patrio ſolum quaſi tranſplantata, Europæo noſtro non perinde lætatur, ſed languet indies, & mitioribus Phænomenis fatiſcit. Novus apud nos hoſpes cùm eſſet, ſi quem arripuerat, mox omnem ſanguinis maſſam contaminabat, & diris capitis atque artuum doloribus, tum etiam ulceribus variis in partibus ſe prodebat. At verò Centum retrò annis *Gonorrhææ Virulentæ* ſpecie ſe primùm oſtendebat, oſtenditque adhuc, hâc ſibi portâ exitum quærens ; nullo alio manifeſto ſymptomate, niſi quòd in perpaucis ulcuſculum in pudendo (vulgò *a Shanker*) primum morbi eſt indicium ; cujus virus cum per Gonorrœam non ejiciatur, ſanguinis maſſam dicto citius pervadit inficitque.

Propagatur autem Venerea hæc Lues vel per *generationem*, undè miſel-

* *Luis venereæ Hiſtoria.*

lus Infans ab inquinato parentum altero mala ducit ſtamina vitæ; vel per *contactum mollioris alicujus partis*, quo virulentia atque inflammatio corpori inſinuantur ex occaſionibus hoc in loco dicendis. Primò in lactatione v. gr. vel *Infans* Nutricem per rariores mammillarum poros, vel *Nutrix* Infantem per os tenerum inficere poteſt. Secundò Infantes ſi nudi cum inquinatis in eodem lecto dormiant. Licèt enim Adulti quorum caro jam firmior ætate obduruit, vix niſi intercedente impuro coitu, quamvis ſimul dormiant, poſſint infici, Infantium tamen laxior caro & texturæ rarioris venenum facilè excipit, quod non ſemel obſervavi Infantibus à genitoribus, quibuſcum dormiebant, infectis contigiſſe. Tertiò autem, partis mollioris contactus maximè in Coitu impuro fit, ac proinde eo pro cæteris modo ſerpit Lues; cùm ſcilicet penis Spiritibus Generationi dicatis turgidus, à Venereo ſive ulcere, ſive etiam puſtulâ in uteri vagina ſtabulante noxam de facili haurit, quorum alterutro intus latente Mulier nihilominus ſana videri poteſt; veneno nempe vel iſtarum partium illuvie ita detento ut ſegniùs invadat ſanguinem, vel per menſtruas purgationes diluto ſæpius, & quadantenus exterminato. Contagio hæc carnoſam virgæ ſubſtantiam, quantum ego judico, primum adoritur, quam quidem corrumpens, eidemque primò inflammationem, mox ulceroſam διάθεσιν ſenſim inducens, efficit ut ſanies, qualem in *Gonorrhœâ* cernimus, in urethram lentè extillet: quod ut credam hâc ratione promoveor, ipſe ſcilicet vidi virulentam hujuſmodi materiam per ſubſtantiam glandis poroſam exudare, non per urethram ejectam, nulloque ulcere vel glandem occupante, vel præputium. Tandem verò altiùs penetrans, glandulas *Proſtatas* efferato ulcere ſolet depaſcere; quod haut rarò cernitur in eorum cadaveribus quos hic morbus è medio ſuſtulit.

Gradibus mox dicendis procedit hic morbus, Æger, [ocyùs aut ſeriùs, prout mulier quâcum conſuevit magis minuſve fuerit inquinata, pro ratione etiam temperaturæ μιάσματι excipiendo magis minuſve idoneæ] primùm dolore genitalium inſolito cruciatur cum quâdam rotatione quaſi teſticulorum; poſteà, ſi recutitus non ſit, macula primò Morbillum jam erumpentem magnitudine & colore æmulans glandis partem aliquam invadit. Statim ab hujus maculæ exortu, liquor quidam lentè extillat, ſeminis inſtar, qui quotidie à ſeminis tam colore, quàm conſiſtentiâ recedens, flaveſcit tandem aliquanto dilutius ovi vitello; & in Lue virulentiore intenſioreque non modò vireſcit, ſed & aqueo humori permiſcetur ſanguine affatim tincto. Puſtula jam dicta *ulcus* tandem fit, primò haud abſimile, *Apthis* Infantium ora obſidentibus, quod indies latiùs & profundius depaſcatur, ſupervenientibus orificii callo & duritie. Animadvertendum eſt autem quòd memorata puſtula rarò Gonorrhœam comitem habet in iis qui aut jampridem Gonorrhœâ laborarunt, aut recutiti ſunt; utpote quorum Glans tum ab aere cui expoſita eſt, tum à frequenti linteorum attritu indureſcens, noxam non ita facilè ſuſcipit. Hujuſmodi Verpi igitur glandis ulcere ferè non

tenè

tentantur, ſola *Gonorrhœa* dicto modo naſcitur. Hanc alia mox ſymptomata excipiunt, ut primò magnus doloris ſenſus in pene quoties erigitur, perinde ac ſi validâ manu tranſverſus fortiter conſtringeretur, qui noctu præcipue urget, quoties in lecto æger cœpit incaleſcere: quam quidem conſtrictionem penis dolorificam morbi hujus in hoc ſtatu exiſtentis ſignum παθογνωμονικώτατον exiſtimo. Incurvatur etiam veretrum à frœno jam contractiore, quòd cùm in erectione extenditur pro natura ſua, acutiſſimum dolorem adfert. Accedit etiam *ardor urinæ*, qui plerumque inter mingendum vix percipitur, at verò æger jam à mictu ceſſans per omnem urethræ ductum acriter admodum uritur, maximè qua in glandem deſinit. Nonnunquam etiam eroſâ atque excoriatâ urethra jugi puris acrioris fluxu, natura in carne nova vice jam deperditæ juſto occupatior laxam quandam & ſpongioſam ſubſtituit, quæ mole quotidie aucta & ſenſim indurata *Caruncularum* excreſcentiis ita meatum urinarium infercit, ut tandem lotio non detur exitus; quæ quidem carunculæ nihilominus ex ulceribus ſibi adnatis Ichorem quendam evomunt, & tum Medico crucem figunt inter curandum, tum ægro magis ipsâ morte timendum malum. Quinimò ſæpe accidit ut ſanies quæ per Gonorrhœam deplenda erat, vel à motu violentiori, vel Aſtringentium uſu in Scrotum depoſita, atrociſſimum dolorem & Scroti inflammationem acceſſat, nunc alterutro, nunc utroque ejus latere in molem ingentem elato; Gonorrhœa interim progreditur tardiùs, at verò urinæ ardor non mitiùs urget. Atque hæc ſunt communiora morbi hujus ſymptomata, manente hoc ejus ſtatu.

At vero quoties ſive Morbi diuturnitate & in dictis partibus morâ contagio ſurſum fertur & ſenſim ſanguini labem imprimit, aut materiâ virulentâ indebito Adſtringentium uſu in corpore retentâ humores putreſcunt, *vera Lues* exoritur, in quâ Tumores ſive *Bubones* ſæpe in inguine comparentes primum ejus gradum conſtituunt. *Dolores* tum caput, tum artus [in articulorum interſtitiis, humeros ſcilicet, brachia, & talos crudeliter laniant, nullo ordine invadentes, & per intervalla, licèt noctu ægrum lectuli calore perfuſum rariſſimè deſtituant, nec niſi ſub auroram libenter evaneſcant, Cruſtulæ etiam & *porrigines* varias corporis partes deturpant. Ilaveſcunt hæ fermè ad inſtar favi, quo ſigno à cæteris omnibus queant internoſci. Quandoque ſuperficie latiore varia occupant corporis ſpatia ad eum modum, quo *Lepra* in Medicorum ſcriptis depingitur. Quanto autem magis ſcabies hæc diffunditur: tanto minùs æger diſcruciatur. Univerſa ſymptomata pedetentim incrudeſcunt, dolor præ reliquis, qui tandem eò uſque exacerbatur, ut ſe nequeat miſer diutius in lecto continere, ſed protinus exiliens, huc illuc in cubiculo curſitet irrequietus fermè, donec illuceſcat. Adde quod præ doloris vehementia Cranium atque oſſa tibiarum brachiorumque hinc inde attolluntur in perdura tubera, *Exoſtoſes* dicta, excreſcentiæ oſſeæ in equorum tibiis (vulgò *a Spavin*) haud abſimilia: quæ quidem oſſa tuberculis obſeſſa jugi dolore ac inflammatione tandem

dem carioſa redduntur & putreſcunt. *Vlcera* etiam *Phagedænica* varias corporis partes depopulantur, quæ fauces utplurimum primò aggredientia, ſenſim per palatum in naſi cartilaginem propagantur, quam mox abſumunt, ita ut is jam fulcro deſtitutus planè concidat. Creſcentibus indies ulceribus, & dolore aucto, æger partim indeſinenti carnificinâ enectus, partim ulceribus confectus & putredine, vitam trahi cruciatu, fœtore, carie, opprobrio moleſtiſſimam, & quavis morte longo intervallo miſeriorem, donec tandem, pereuntibus per vices membris, lacerum cadaver, & jam ſuperis grave, humo condatur.

Intrinſecam hujus morbi naturam, Eſſentialem quam vocant, niſi quatenus ea ex iſtis, quæ jam depinximus, ſymptomatis eluceſcat, non mihi magis perſpectam eſſe arbitror, quàm eſt Eſſentia ſive Plantæ cujuslibet, ſive Animalis: Quicquid verò de ea ſit, certò mihi conſtat humorem hunc committentem inflammationis haud mediocris participem eſſe, unde hæc tot malorum Ilias: conſtat etiam dictum humorem evacuandum eſſe, idque iis mediis, quorum efficaciæ Experientia, medicorum Magiſtra, ſuffragatur. Cùm nondum inveniatur immediatum aliquod *Specificum*, cujus ope ſine evacuatione prægreſſa Lues debellari queat. Neque enim vel *Mercurius*, vel *Ligna Exiccantia* dicta, Specificorum titulo ſunt donanda, niſi exemplis in medium allatis probare quis poſſit; vel Mercurium abſque Salivatione, vel Lignorum Decoctum nullo ſubſequente ſudore Luis Venereæ curationem quandoque abſolviſſe. Utque experientiâ didici ſudorifica vulgaria haud minùs profeciſſe in hoc morbo quàm lignorum decoctum, ita nullus dubito quin ſi reperiri poſſit aliud quid, ſive in Regno Vegetabili, ſive Animali, quod in excitandâ ſalivatione pares cum Mercurio vires haberet, pariter etiam ad ſanandam Luem valeret. Quandoquidem autem hic morbus adhuc intra Gonorrhœæ limites ſubſiſtens, longè ab eadem diſtat cùm jam omnem ſanguinis maſſam contaminaverit, & Venereæ Luis nomen præcisè mereatur, ita etiam Evacuatio quâ Gonorrhœæ materia ejicitur, alia prorſus eſt atque illa, quâ Lues jam formata eliminanda eſt.

* *Gonorrhœam* itaque quod attinet de quâ primò agemus, in remediis *Catharticis*, quantum huc uſque uſu comperimus, Curationis omnis cardo vertitur, quorum auxilio vel educitur humor peccans, vel procuratur diverſio ſuccorum corporis naturalium qui aliter hoſti in pabulum cederent. Quamvis autem tum ratio, tum experientia mihi dictant hunc morbum [...] quolibet demum Cathartico ſæpe diuque exhibito ſanatum iri, ea tamen cæteris δραστικώτερα mihi videntur quæ bilem, maximè verò quæ ichorem ſeroſum fortiter è ſanguine expurgant & ſubducunt. Ac proinde ſolâ *Jalapii radice* pauperibus aliquoties ſubveni, quorum tenuitati & rebus domi anguſtis conſulendum erat. Cùm verò & morbus conſpicuam ſecum trahat inflammationem, & medicamenta purgantia quibus expugnandus is eſt, calida etiam ſint, *Diæta refrigerans* omnino eſt imperanda â carceribus, quod dicitur, ad metas.

* *Gonorrææ virulentæ Curatio.*

Sic

Sic itaque ſoleo præſcribere. ℞. *maſſ. Pilul. cochiar. maj.* ʒiij. *Extract. Radii* ʒj. *reſin. Jalap. & diagryd. an.* ʒß. *cum ſ. q. Opobalſami f. Pil. e ſingulis Drachm.* vi. Quatuor ex his ſingulis auroris degluciendæ ſunt horâ quarta vel quinta (ita ut æger ſuperdormiat) ad dies 12 vel 14, vel etiam plures, donec ſc. urinæ ardor & materiæ ſemini formis color flavus admodum imminuantur; quæ cum pro voto ſucceſſerint, ſatis eſſe autumo, ſi æger interjecto ſemper die uno, eaſdem repetat ad ſeptimanas adhuc duas; quo tempore elapſo, ſufficit ut bis in ſeptimana ſumantur Pilulæ, donec humor ex urethra ſtillare ſolitus prorſus evaneſcat, quod ut plurimum non niſi poſt multos dies contingit. Quamvis enim vulgò affirmetur, quòd ejuſmodi ichor qui ardore urinæ & flavo materiæ extillantis colore diſparentibus, manè præſertim, in ſummitate colis digitis compreſſi ad guttulam unam alteramve cernitur, à debilitate tantùm & à laxitate partium ob diutinam viroſi fomitis in eis moram oriatur; miſeri tamen experiuntur magno ſuo malo reliquias has eſſe contagii non penitus deleti; quod licèt quadantenus ſubactum, ex leviſſima quaque occaſione [à potu ſcilicet nimio, aut exercitio quolibet vehementiori aut ſimili alia) novas excitat tragœdias, Gonorrhæa poſtliminiò recrudeſcente, ſi nempe æger catharſeôs moleſtiam defugerit, nondum extirpato radicitùs morbo.

Si poſt hujuſmodi purgationem Gonorrhœa nondum cedat, ex uſu erit loco pilularum, maximè in iis, qui difficilius purgantur, potentius aliquod medicamentum ſubinde intercalare, cujuſmodi eſt Potio ſequens, quæ ſemel tantùm hauſta magis aliquando fecit ad ſiſtendam Gonorrhœam, quàm leniora Cathartica ſæpenumero ingeſta. ℞. *Tamarind.* ℥ß. *fol. ſen.* ʒij. *Rhei* ʒiß. *Coq. ſ. q. aq. Colatura* ℥iiij. *diſſolv. Manna, & ſyr. Roſar. ſolut. an* ℥j. *ſyr. de ſpinâ Cervin.* ſ. *Electuar. è. ſucco Roſar. an.* ʒij. *M. ſ. f. potio.* Vel curatione tardiùs procedente detur *Turbith. minerale ad gr.* viij. tantùm bis vel ter, (idque interpoſito debito temporis ſpatio, ne fortè oboriatur Ptyaliſmus; quod quidem remedium in eradicanda Gonorrhæa pervicaciori facilè primas fert. Vel bis in ſeptimana pil. ſequentes exhiberi poterunt. ℞. *pil. ex duobus* ʒß. *Mercur. dulc.* ℈j. *cum ſ. q. Opobalſami f. pil.* iiij. *ſumenda ſummo mane.*

Eſt autem ubi æger à Catharſi dicto modo repetitâ uſque adeo abhorret, ut ne conſpectum quidem, vel odorem ſolum remediorum ferre queat. Eſt etiam ubi corpus ex ἰδιοσυγκρασίᾳ quadam ita pertinaciter purgantibus reſiſtatur, ut debita peccantis humoris quantitas nequeat educi; atque ita dum impenſiùs in hoc laboratur nullo cum fructu Lues tandem obrepit, quæ eos ſæpiſſimè, ægros adoritur, quorum corpora catharticis fortiùs obſiſtunt: cùm ita ſe res habeat, *Enematis* agendum eſt, quibus injectis utrique indicationi, humoris ſcilicet tum expurgandi, tum ab affecta parte derivandi ſatis fieri poteſt. Quin etiam hæc Methodus expeditior eſt nonnunquam præmemorata iſta, at non æquè tuta, me judice, cùm prior illa licèt diuturnitate moleſtior, minùs tamen habeat periculi ne qua

pandi. Etenim *Catharſis* hìc ad inſtar omnium eſt. Atque in hoc affectu, ſi in alio quopiam, verè aſſeritur, quòd qui mundificat bene, bene ſanat: modò ab *Aquis Mineralibus* ſibi temperet, quas certò mihi conſtat morbi reliquias è corpore eliminandas vi aſtringente & plus ſatis ſanativâ arctiùs conſtringere, & quaſi clavo figere trabalî; unde quòd ſæpius obſervavi, *Scroti tumores* enaſcebantur quoties in morbi principio, vel ſtatu, pejoraque adhuc ſymptomata ut *Caruncula*, ſi quando ſub ejus exitu potarentur. Quod quidem ego fidenter aſſero, quantumlibet ex more hodiè recepto Aquæ Minarales in dicto caſu haud raro præſcribantur.

Neque ſum neſcius quantum ſe venditent Practicorum nonnulli in hujus ſymptomatis curatione, quà breviore temporis ſpatio, quà remediis magni nominis & tituli abſolvendâ; interim obſervatione plus ſatis frequenti certò deprehendi, materiam, quæ eliminanda fuit, aſtringentium vi in corpore detentam maximum ægris dediſſe malum, ex quo perſæpe ſanguinis maſſam de novo ſubiens ipſam demum Luem parit. Nec majore cum fructu, licèt periculo minore, decoctum *Lignorum exiccantium* uſurpatum comperi; quo ſcilicet, ſub prætextu *Specificorum*, tum univerſum ægri corpus, tum præ cæteris affecta pars jampridem nimis incaleſcentia ulteriùs adhuc inflammabantur; nonnunquam etiam *Gonorrhæa* quæ paulo antè evanuerat, quòd me obſervaſſe memini, denuò in conſpectum prodiit.

Animadvertendum eſt autem, quòd ſi ægri glans Præputiò undiquaque contegatur, atque ejuſdem ora præ inflammatione uſque adeò tumida, dura, ac calloſa reddantur ut nullo modo queat reduci; laterem lavat quiſquis Gonorrhœam remediis purgantibus, fortiſſimis licèt, & quotidie ad nauſeam repetitis, aggreditur, niſi eodem tempore id agatur ut pars ita affecta ad ſtatum ſibi naturalem redeat, ſublatis & duritie & tumore, undè Gonorrhœæ novus utique fomes ſubminiſtratur. Quod quidem egò admolior *Fotu* ſequente. ℞. *Rad. Althææ, & liliorum an.* ℥iß. *fol. Malv. Verbaſc. Sambuc. Hyoſcyam. flor. Chamæmel. & Melilot. an. M.* j. *ſem. lini & Fænugræci an.* ℥ß. *Coq. ſ. q. aq. font. ut f. Fotus, parti affectæ admovendus per horæ unius ſpatium bis vel ter in die.* Peractâ fomentatione partem affectam *Oleo è ſemine lini* recenter extracto perungendam curo, deinde *Emplaſtrum è Mucilaginibus* alutæ agninæ inductum labiis præputii tumidis circumponendum. Quòd ſi *Vlcus* vel in ipſius præputii labiis, vel in ſubjectâ glande hærens ſuâ calloſitate facit ut illud non niſi ægrè poſſit retrahi, præter fotum jam dictum ſequens etiam *Linimentum* præſcribo. ℞. *Vnguent. Baſilici* ʒvj. *Vnguent. è Nicotianâ* ʒij. *Præcipitat. aq. Roſ. lot. & optimè lævigat.* ʒß. *m. f. Linimentum, quo lintei raſura imbuatur, & ulcuſculo admoveatur ſemper poſt Fotûs præſcripti uſum.*

Ubi verò ſive quòd juſto maturiùs Gonorrhœa ſiſtatur, ſive ab exercitio vehementiori, aut aliâ quacunque de cauſa, Scrotum jam morbi ſedes ab eadem in tumorem inſigniorem attollitur, prædictum *Fotum* bis in die parti affectæ admoveo, modò non imminuantur & dolor & tumor *Cataplaſmate* vulgò

noto *ex Oxycrato & farinâ Fabarum*. Hæc dum foras peraguntur, non deſino remediis & Catharticis, & Refrigerantibus, quæ modò præſcripſimus, introſumptis, tum etiam Diætâ ſupradictâ hoſtem urgere; neque mihi religio eſt quovis hujuſce mali tempore ſanguinis ℥ix, vel x. è brachio iſto detrahere quod teſticulo tumefacto reſpondet, ſi tumoris magnitudo & vehementia doloris id mihi ſuadeant. Atque hæc hactenus de *Gonorrhæâ*.

* Cùm verò eò uſque invaluerit morbus, ut jam *Venerea Lues*, vel *Lues confirmata* præciſè dici mereatur, alia omnino porta quærenda eſt, & duriori huic nodo cuneus itidem durior eſt adhibendus: quandoquidem nullum adhuc experimentum, quod ſciam, adferri poſſit extirpati hujuſce morbi, niſi per *Salivationem* ab *Hydrargyro* excitatam: quicquid tam doctorum nonnulli, quàm indoctorum de aliis ſanandi modis ſatis temerè & audacter effutiverint. Cùm itaque *Salivatio* omnem hîc numerum abſolvat, id tantùm mihi incumbit, ut quæ in ea excitanda, tum etiam regenda, & ratio (qualis qualis ea demum fuerit,) & obſervatio rationi ſuffragata mihi dictaverint, ediſſeram.

In principio autem ne conjectura quidem aſſequi poſſum, quid ſibi velint crebra iſta monita, quibus de corpore remediis *Catharticis* & *Digerentibus*, Balneo putà & cæteris id genus, ritè præparando, ita ſeriò cavetur; Ut de Venæ-ſectione jam taceam, cui nonnulli hîc loci primas deferunt. Quum enim, ſi veritati ſit litandum, eò res redigatur, ut *Venenô* Salivatio procuranda ſit, (neque enim adhuc innoteſcit ſalubre aliquod medicamentum, quo poſſit excitari, neque æger ſine ejus ope in tuto collocari poteſt,) quæritur utrum corpori conſtantibus adhuc viribus, vegeto & valenti, ac proinde frangendis inimici conatibus haud impari; an eidem miſſione ſanguinis & tenui diæta jam debilitato rectiùs committatur Venenum. Haud dubiè ſatiùs eſſe duxerit æquus rerum æſtimator nihil agere, quàm ita importunè ſatagendo nocere. Quid quòd experientia teſtatur, nullis evacuationibus, aut alio modo infirmatos ſalivationis impetum multò melius ſuſtinere, quàm eos, quorum quaſi ante prælium inciſi ſunt nervi?

Miſſo itaque damnoſo omni hujuſmodi præludio, ſtatim atque acceſſor *Unguentum* præſcribo ex *Axungia Porcina* ℥ij. & *Mercurii crudi* ℥j. Neque oleum aliquod è calidioribus, neque aliud quid admiſceo; cum deterius fiat Ungentum, ſi quod adjecta iſta frænum injiciant, & nihilo efficacius, ſi nihil prorſus agant: Et fortaſſe additamenta ejuſmodi ſub nomine *Correctivorum*, idem hîc præſtant [ſi quid tamen præſtant] quod *Catharticis* adjuncta judice experientia, ſolent præſtare; tormina nempe excitant, & catharſin reddunt laborioſiorem, à lucta ſcilicet inter Antidotum & Catharticum, cujus vis omnis purgans in eo poſita eſt quod naturæ hominis inimicetur. Verùm ut *tertiâ parte* dicti *Ungenti* brachia, crura, & tibias ad tres noctes continuas (primam qua acceſſor includendo) manibus ſuis æger perungat injungo; ita tamen, ut neque axillas, neque inguina attingat uſpiam, & ab-

* *Luis confirmatæ Curatio*.

& abdomen panno laneo tenuiore circumpoſito & poſteriùs conſuto, à linimenti contactu diligenter muniat. Poſt tertiam inunctionem gingivæ ut plurimum intumeſcunt, & *Ptyaliſmus* ſuboritur. Si verò intra tres dies poſt ultimam inunctionem idem haud procedat, tum gr. viij. *Turbith. Mineral. in Conſerv. roſ. rubr.* exhibeantur ægro, qui poſt ſingulas vomitiones aut ſedes ſumat hauſtum liquoris poſſetici calidè. Cùm expuere inceperit, id jam medico negocii tantùm eſt, ut gradum ſalivationis ſcrupuloſè expendat, ne invocatis temerè ſuppetiis, ſalivationem eò uſque evehat, ut æger de vita periclitetur. Ubi jam Ptyaliſmus ſtatum debitum fuerit adeptus (in quo expuuntur ut plurimùm libræ quatuor ſpatio Nycthemeri,) vel ſymptomata, etiamſi parciùs expuat æger, evanuerint (quod plerumque contingit poſt quartam diem à ſtatu ſalivationis;) & induſium & tori lintea aliis, quæ à quo ultimò lavabantur uſurpata aliquandiu fuere, ſunt permutanda: cùm priora iſta unguento infecta ſalivationem & magis quàm erat opus intendere, & longius protrahere, quàm ægro expediat, apta nata ſint. Quod ſi fortè priùs elangueſcat ſalivatio quàm ſymptomata penitus diſparuerint, extimulanda ſubinde eſt *Mercurio dulci ad* ℈j. pro doſi exhibito.

Nonnunquam accidit, præſertim in corporibus εὐμεταβλήτοις, quòd poſt unam vel alteram inunctionem [nempè ſimul ac Hydrargyro ſanguis affici inceperit] natura illicò per inteſtina hunc hoſtem expellere ſatagat, undè non ſolùm dejectiones mucoſæ & tormina ventris, ut in iis qui dyſenteria laborant, eveniunt, verùm etiam curatio morbi impeditur, utpote qui ſalivationi tantummodò cedere ſoleat. In hoc caſu à Mercurio ſive extra applicito, ſive intrà aſſumpto, prorſus abſiſtendum, donec hæc ſymptomata penitùs evanuerint; atquè porrò dictus alvi fluxus (qui plerumque accidit; antequam ſalivatio bene aſſurgat] ſiſtendus eſt uſu *laudani liquidi*, ita doſim augendo atque repetendo prout urgeat ſymptoma; aut *Diaſcordii ſeſquidrachma*, aliquoties prout opus fuerit, devorata. Diarrhœa tandem cohibita, ſalivatio debito modo procedere ſolet, quæ antea vix appareret.

Convaleſcente de cæteris ægro, niſi quod os adhuc exulceretur [qui genuinus eſt ptyaliſmi fructus] ſalivatio quæ jam indies imminuitur, nec purgatione nec alio modo quocunque ſiſtenda eſt: fieri enim poteſt ut etiam poſt conſopitum dolorem, atque exiccata ulcera aliquid de morbi fomite adhuc in corpore deliteſcat, bella denuò moturum, niſi ſibi permittatur ſputatio illa moderata, quæ poſtquam redintegrata ſanitate homo ſe auræ liberiori aliquandiu expoſuerit, deſitura eſt. Periculoſum itaque eſſe arbitror ptyaliſmi jam abiturientis & mox evanituri reliquias vel *Catharſi* deducere, vel *Lignorum decocto* exiccare velle; à qua Praxi, quæ vulgò obtinet ſpecie vel Mercurii è corpore eliminandi, vel corrigendæ ejus malignitatis, naſcuntur ſine dubio frequentes iſtæ *Recidivæ* quæ miſeris accidunt, ſanitatem tandem aliquando poſt tantùm impenſarum, tot exantlatos labores, tantum tædii devoratum anhelantibus, ad quam etiam certò perveniſſent, ſi ſalivatio

non niſi ſuo tempore determinaretur. Longè itaque conſultius eſſet, Ptyaliſmum promovere *Mercurio dulci* ſemel in hebdomade exhibito, etiam poſtquam omninò convaluerit & jam ſub dio verſetur (quod & ego per menſes aliquot fieri aliquando juſſi,) quàm eundem præmaturiùs inhibere.

Quantumlibet autem à catharſi in ſalivationis declinatione ob jam dictas cautius abhorream, fieri tamen poteſt ut in ejuſdem ſtatu ea nec prætermitti poſſit, nec debeat, quoties ſcilicet re malè geſta eouique fuerit evecta ſalivatio, ut jam ægri vitæ metuatur; quo in caſu non tutum modò eſt, ſed & neceſſarium etiam Cathartico ingeſto Ptyaliſmum ad eum gradum deprimere, ut cum ægri εὐφορίᾳ procedat qui deindè ſuo juri relinquendus.

Si quis jam quærat, an nudâ Salivatione contenti eſſe debeamus, nec Catharticis, nec aliis remediis ſolennibus in uſum, poſt eam peractam, revocatis? Reſpondeo, præter jam dicta, quibus & ratio aſtipulatur, & experientia, me velle doceri quam ob cauſam magis ſit neceſſarium purgare poſt Salivationem, quàm Salivationem excitare poſt Catharſin, cùm remedia purgantia (*Scammoniata* maximè & id genus acria) malignitatis quidpiam in corpore relinquant, quod naturæ tamen committimus, cujus vi tandem ſubjugatur iſtud, quicquid eſt veneni, eo ſcilicet qui purgatus fuit ad regimen conſuetum, exercitium, & liberiorem aëris uſum ſe recipiente. Atque id porrò libenter ſcire velim, quâ demum arte freti Mercurii reliquias per Catharſin expellere conamur, cùm genuinam illam ac propè unicam methodum [per ſalivationem ſcilicet] quâ natura id efficere ſolet ac debet, non ſolùm negligamus, ſed etiam impediamus? Hujuſmodi autem hallucinationes minimis iſtis rationis ſcintillulis imputandæ ſunt, quibus nos miſeri mortales tantùm præditi, ad veritatem in profundo demerſam non penetrantes, quamlibet ejus umbram & ſpeciem amplectimur, pro Junone, quod ajunt, captantes nubem; mox colloquia miſcentes, præjudicia malè fundata ita penitus nobis invicem infigimus, ut tandem phantaſmata noſtra & delirantium inſomnia pro principiis Apodicticis haberi velimus; cujus ſpecimen, ni fallor, præ manibus nobis eſt.

Quamvis autem in pleriſque Curatio modo jam dicto abſolvatur, *viz. Inunctione* per tres noctes continuas, & exhibito *Turbith Minerali*, Ptyaliſmo haud ritè procedente, *Mercurio* item *dulci* ad vices aliquot, eodem juſto citiùs fatiſcente; ſeriò tamen animadvertendum eſt, in quibuſdam reperiri idioſincraſiam ſive temperamentum quoddam peculiare tàm ſalivationis reſpectu, quàm purgationis (atque eadem plerumque in iiſdem, ut qui ægrè purgantur, ægrè etiam ad Ptyaliſmum perducuntur,) ita ut in nonnullis Methodus laudata vix gingivarum exulcerationem queat efficere, multò minùs ſalivationem eam procurare, quæ malo eradicando par ſit. In hujuſmodi ægris Medico ſummopere cavendum eſt, ne animo nimiùm obſtinato ſalivationem importunius urgeat, recalcitrante naturâ, atque ab iſto evacuationis genere prorſus abhorrente; quod qui minùs intellexere ægros haud paucos letho dederunt: Etenim in corporibus ita factis, quotieſcunque medicamenta, ſive externa

illa fuerint, ſive interna, pertinaciter ingeminaveris, loco ſalivationis perfectæ nil præter ventris tormina, & dejectiones dyſentericas obtinebis, naturâ per hanc portam Hydrargyri virus amoliente; vel dolores ventriculi & ægritudines, ſudores frigidos, horrendaque alia ſymptomata accerſes, ita ut æger tantùm non agat animam, fortè etiam mox eam evomat. In his licet Medico concedi poſſit, ut poſtquam ad dies quatuor vel quinque à poſtremâ inunctione ſalivationem fruſtrà præſtolatus fuerit, inunctionem jam ſæpè dictam, & *Turbith Minerale* denuò repetat [interjectis inter ſingulas inunctionum vices diebus aliquot;] religioſè tamen cavere debet, ne cùm tanto conamine ſalivationem incaſſum ſollicitaverit, eam per vim invitæ naturæ extorquere pergat. Hic itaque modus, quantùm ego judicio valeo, Medico tenendus eſt, ut ubi primùm vel ægritudo ventriculi, vel ventris tormina ſuccedant, ſtatim ſibi temperet à remediis adhibendis donec ea penitus evanuerint ſymptomata; pluribus enim & fortioribus remediis ad cogendum φύσεως ἀντιπραττούσης ſalivationem accumulatis, *Dyſenteria* certò certiùs tormina ventris, & ventriculi ægritudinem Mors excipiet. Cùm ex adverſo ſi lentè feſtinet, & moras trahat. *Mercurii dulcis* ℈j. ſemel aut bis in ſeptimanâ exhibendo, vel per ſe, vel cum ʒj. *Diaſcordii*, ſi æger in Diarrhœam propenſior ſit, tandem aliquando cum bonis ægri rebus optata potietur arenâ. Quantumvis enim Ptyaliſmus ad plenum nunquam aſſurget, æger tamen copioſiùs quàm pro more ſolito expuet, & fœtor juſtæ ſalivationis comes neque immunitiorem hanc deſtituet: unde evincitur ſanguinem & humores eam ſive putrefactionem ſive alterationem, quæcunque ea demum ſit, attigiſſe, quæ vel parit ſalivationem, vel cum ea naſcitur. Atque hâc Methodo univerſa hujus morbi ſymptomata tandem expugnabis, conceſſo utique debito temporis ſpatio.

Obſervandum eſt autem, quòd licèt ſalivatio remedia alia, qualiacunque ea fuerint, in extirpandâ *Lue confirmatâ* longe exuperet, *Gonorrhœam* tamen cum Lue concurrentem neutiquam valet ſanare; nec ſiſtetur illa, hâc jam penitus devictâ: undè rectè colligitur nullam vim ſpecificam Mercurio ineſſe qua Venerea Lues immediatè debellari poſſit; quamlibet *Specificum mediatum* fortè dici mereatur, in quantum mediante ptyaliſmo morbum expellat; pari fermè καταχρήσει [quod aliàs ſubinnui] atque ſcalpellum Chirurgicum Laterali morbo Specificum queat appellari. Sed ut ad rem redeam. Quoties *Lues* & *Gonorrhœa* unà ſtabulantur, vel ante Salivationem, vel ea jam peracta, Gonorrhœæ curatio tentanda eſt; quod & tutiùs fit, me judice, & faciliùs etiam poſt finitam ſalivationem, cùm Luem habens comitem Gonorrhœa ægriùs dometur; quæ verò à prægreſſa ſalivatione quadantenus ſubacta fuit, minori negotio expugnari ſoleat. At verò Catharticis religioſè abſtinendum eſt quouſque vel minimæ ſalivationis reliquiæ ſuperſint; Quamobrem *Turbith Minerali* ſemel aut bis in hebdomade exhibito ſecuriùs rem committemus, quàm aliis Purgantibus, quibuslibet, cujus vi promovebitur aliquantulum ptyaliſmus, dum interim materia Gonorrhœam committens paulatim excernatur.

Por-

Porrò obſervandum eſt, ſi tumor oſſi alicui, *Exoſtoſis* vulgo dictus, inſideat, qui etiam tamdiu permanſerit, ut os jam carie afficiatur; incaſſum prorſus erit ſive ſalivatione, ſive alia aliqua methodo curationem aggredi, niſi etiam huic malo obviam eatur; ac proinde os ope *Cauſtici* denudandum, & quamprimùm idem, quod ajunt, *exfoliandum*, uſu ſcilicet remediorum quæ intentionem hanc implere ſolent.

In *Ore exulcerato*, quod Salivationem paſſis ita familiare, ſi vel æger dolori ferendo par non ſit, vel eo uſque illud excorietur ut ſanguine diffluat, idem nocte dieque vel *aquâ Roſarum Damaſcenarum*, vel *lacte aquæ permiſto*, vel *hordei*, *radic. Althææ*, & *ſemin. Cydoniorum decocto* ſæpiſſimè proluendum eſt. Unicum hoc ſymptomata memorabile, quod ſcio, ſalivationi accidit, ſaltem quoties ea more debito adminiſtratur; & ſanè ſi *dolor* & *oris exulceratio* arte aliqua protelari potuerit, haud multo eſſet moleſtior morbi hujus curatio, quàm eſt aliorum aliquot longè minus famigeratorum.

Diætam quod ſpectat & reliquum ægri regimen, eadem prorſus in *Salivatione*, ſaltem donec ad finem jam ferè vergat, ac in *Catharſi* imperanda cenſeo: Cùmque ei qui medicamentum aliquod purgans aſſumpſit, id tantum incumbat, ut ſe in cubiculo à vi frigoris defendat, & cibis εὐπέπτοις moderatè veſcatur, nondum mihi conſtat quo nomine vel lecto ſemper addicatur qui Ptyaliſmum ſubit, vel à victu modico arceatur, qui ſcilicet naturæ cum veneno conflictanti vires animumque addat; unde etiam naturâ tanto oneri ſuccumbente, haud pauci, ſpiritibus, atque omni vitæ robore, diaphoreſi, purgationibus, & jejuniis ſupervacuis (præter vulnus ab *Hydrargyro* inflictum) tandem penitus exhauſtis, miſerè confecti ſunt: Perſæpè etiam morbo jam pulſo, æger eâ ſpirituum copiâ quâ erat opus ad redintegrandam ſanitatem deſtitutus, præ imbecillitate concidit; aut ſi forte *Libitinam* valeat effugere, tot tantiſque cruciatibus vitam redimit, ut tanti non ſit vivere. De quibus Poeta è Neotericis haud ineleganter:

Graviora morbis patimur remedia;
Nec vita tanti eſt, vivere ut poſſis, mori.

Hîc autem in promptu eſt iſtam objectionem diluere, qui fit ut nonnulli hoc morbo, (ſcilicet in ſtatu ejus modò dicto) malè multati in *Galliam* commigrare cogantur ut ab eo liberentur? Cujus rei hanc eſſe rationem, quantum judicare poſſum, exiſtimo; Hujuſmodi ægris, œconomia illorum corporum everſâ ac viribus proſtratis, apud nos aer craſſus ac humidus reſarciendis minùs idoneus eſt, cùm iſte *Galliæ*, utpotè qui ſalubrior ac magis ſerenus, ſpiritus corporis & vires deperditas inſtaurare aptus ſit: Non quod Practici ibidem degentes, utut docti quidem, methodum qua hic morbus devinci poſſit, meliùs calleant, quàm nos hîc in *Angliâ*. Sed ut ad Diætam revertar.

Exiſtimo itaque (& experientia mecum facit) quòd præter juſculum Avenaceum, Panatellam, Lac cereviſiatum, & Cereviſiam tenuem tepefa-

ctam, *&c.* juſcula inſuper è carne Vitulinâ, Pullorum, atque alia ejuſmodi in mediocri quantitate ægro & poſſent concedi, & debeant; atque ut, ubi primùm eouſque ſubſederit gingivarum tumor ut dentes conſerere valeat, Cuniculorum, Pullorum, Agnorum carnes, atque ejuſmodi teneriores, at parcâ manu, ſint indulgendæ; ut vel in lecto ſe contineat, vel ad ignem ſedeat, prout hoc vel illud magis allubeſcat animo: Cùm enim *Ptyaliſmo* expugnetur hic morbus, non *Diaphoreſi*, hariolando non ſum, quorſum æger, nulla urgente neceſſitate, nimio calore mactetur.

Dicta Methodus uti expeditior eſt, cùm neque tot dies corpori ante ſalivationem præparando inutiliter inſumendos, nec frequentes iſtas purgationes, aut decocta ſolennia poſt ſalivationem, ægris imponat; ita certiſſimus ſum eandem longe faciliorem eſſe, minùs itidem periculoſam, & minùs recidivæ obnoxiam: quod experimento ſuo diſcet quiſquis in altera praxi verſatus, ad hanc ſe demum conferet. Mihi ſaltem ex animi ſententiâ ſucceſſit in quamplurimis ægris; quorum nonnulli ſalivationis tædium & laborem plus ſemel irrito conatu exantlaverant, recidivam ſemper denuò paſſi, ex occaſionibus, & propter cauſas quas ſuprà memoravimus.

Non eſt autem, Vir Candidiſſime, cur tuam fidem verborum ambagibus anxiè ſollicitem, qui jamdudum de probitate mea perſuaſiſſimus exiguari ſtimationi etiam noſtræ favere dignaris. Plura itaque de hoc morbo non addo, cùm mihi neutiquam placeat, nec placebit unquam, longis verborum ambagibus & ſermonibus ἀπροσδιονύσοις nucleum involvere, quo rei caput, ſeu *Nili* fons, ægriùs innoteſcat. Quantulicunque autem ſit hoc opuſculum ſive pretii, ſive molis, id ut boni conſulas rogo; cùm illud eo præcipuè fine elaboraverim, ut & in bonum publicum cederet, & quo in te eſſem animo palàm teſtarer: quantumlibet autem magni te faciam, major tamen adhuc tibi honos debetur & à me, & ab iis quibus ſumma illa tua eruditio, morum ſuavitas, animique candor, cæteræque virtutes laude digniſſimæ ita clarè eluceſcunt. Haud equidem tibi aſſentor, quoties profiteor me tuam amicitiam, ex quo me primùm ea condecorabas, inter illa, quæ mihi comparavi, pretioſiſſima luculentiſſimaque ſemper habuiſſe. Inter alia enim in brevi vitæ curriculo à me obſervata eximium eſt iſtud, [quod etiam filio meo commendatiſſimum eſſe volo] hominum ſc. probitate cæteriſque virtutibus præcellentium conſuetudinem ſemper mihi commodo vertiſſe atque emolumento; atque ex adverſo pravorum amicitiam [niſi ea potiùs, combinatio, ſive etiam conjuratio dicenda ſit, quæ in virtute non fundatur] quamvis nec dictu, nec vultu quidem me læſerint unquam, tamen neſcio quo pacto, tandem aliquando aut mihi, aut rebus meis mali, aut damni quippiam affricaſſe. Vale, Vir Humaniſſime, & amare perge.

Tui ſemper Obſervantiſſimum

THOM. SYDENHAM.

INnumeri propè Autores ſcripſere, de Lue venereâ, quam paucis explicat Clariſſ. noſter Autor. Longum nimis foret illorum vel partem aliquam hic recenſere, pro pleniori fœdi ejuſce morbi, ac ipſius curæ, illuſtratione. Sufficiat itaque Doctiſſimi aliûs Angli perbrevem, ſed verè accuratam, eódem in argumentô Diſſertationem, cujus hæc eſt inſcriptio.

GUALTERI HARRIS, M. D.

Celeberrimi Medicorum Londinenſium Collegii, Socii

DE

LUE VENEREA *Ejuſque* Origine, Naturâ & Curatione, DISSERTATIO.

HIC morbus tàm gravis & acerbus eſt; tàm latè ſerpit, & perniciem ſuam undique ſpargit; tantis cruciatibus miſeros plerumque opprimit; & priſtina ſanitas tàm difficulter reſtituitur, ut ab annectendo quædam eò ſpectantia non potuerim prorsùs abſtinere. Primordia hujus mali quæ pudendis ſolis labem inurunt, contemptui & ludicro habeant, ſi ita placet, ganeones & Belli noſtri, & petulantibus facetiis, tanquam nugas & crepundia, ea excipiant; ſed quandocunque aut prima illa inquinamenta aut ſuccedentia, in ſanguinem denuò transferentur, atque per totum corpus virus diſtribuetur, pœnas inſipientiæ debitas illi abundè perſolvent.

De Origine hujus morbi ambigitur, an ab omni ævo, poſt homines natos, extiterit; an ſuperiori ferè ſæculo in *Europam* ex *Indiâ* Occidentali fuerit advecta. Multa ſunt teſtimonia, aut ſaltem ſuſpiciones non contemnendæ, de antiquitate hujus Luis, quanquam tot ferè Regna non ità pridem contrà ejus Natales probroſos decertarunt, alterum in alterum illud opprobrium rejiciens, quot urbes olim *Homerum* ſibi gloriosè vendicaruut. Certè nomen ejus legitimum uſque ad noſtra hæc ſæcula in tenebris latuit. Nec forma & figura hujus Monſtri à prioribus Medicis ſatis clarè & diſtinctè ſunt deſcripta, neque ante novam ſuam denominationem niſi confusè admodùm cognita. Hoc autem proculdubiò ſcimus, plurima olim apud nos Noſocomia

comia

comia leproſis recipiendis fuiſſe extructa; & multùm fallor, ſi unica & ſingularis domus apud nos etiamnùm maneat, Leproſis vulgò recipiendis peculiariter dicata. Porrò Venerei contagii eadem ſemper cauſa tyrannidem exercuit, nempè vaga & promiſcua ſcortatio; nulliſque ſæculis defuerunt meretrices infames, quæ corpore proſtituto vilem quæſtum facerent: *poſita* verò *cauſa ponitur* etiam *effectus*, quemadmodùm *& ſublatâ* ſemper *tollitur*. Quibuſcunque enim in regionibus, quibuſcunque demùm locis proſtibulæ iſtæ, ac corruptelæ juventutis vulgares prorſùs exulant; legumque aſperitas ſcortationem omnem coercet, deeſt etiam unà cum impuris ſcortis Lues hæc Venerea. Ubicunque verò lupanaria palam permittuntur, remiſſo magiſtratu aut diſſimulante; vel ubicunque meretriculæ latebras aliquas fœdas ſecurè nanciſcuntur; eadem Lues cum horridâ malorum turbâ, cumque omni ſuo miſeriarum famulitio, longè latéque dominatur. Atque, ut mihi quidem videtur, in utero impuro meretricum vulgarium, quæ plurimis viris, quantumlibet ſanis, [illegible] proſtant & commiſcent, certò & naturaliter progignitur Lues, perindè atque in nido ex ovis naſcuntur volucres. Et quoniam *corrruptio optimi* ſit *omnium* ſemper peſſima, cur non ex ſeminis prolifici, & in tantos naturæ uſus deſtinati, corruptione pravâ & incongruâ venenata illa Lues poſſit φυσικῶς propagari? Et nullus dubito, pauciſſimos uſpiam eſſe ſcortatores, qui, quantumvis pœnas meritas aliquamdiu effugerint, non ſeriùs aut citiùs in laqueos illos inciderint, qui non turpi & funeſto illo veneno fuerint tandem aliquando contaminati.

Sanè Lues hæc pernicioſa eſt Supremi Judicis tremendum quoddam flagellum, inſtar enſis illius ſtricti capitis Damoclis inter epulandum impendentis, omnibus ſcortatoribus ſemper interminans, quod ſapientes ab impuris amplexibus facilè deterrebit, quodque inſipientes ſeveriſſimis flagris aliquando cædet. Quis enim mulieroſus certus eſſe poteſt, meretriculam qualemcunque ſibi uni, ut videtur ſtipandia facientem, non aliis pluribus fuiſſe priùs aut denuò fore pervulgatam, atque ideò obnoxiam venereo inquinamento, utcunque iſta mendaciis ſuis, perjuriiſque uſitatis, pudorem aliquem comminiſcatur?

Neapolitanus hic morbus vulgò nuncupatus eſt, & ab obſidione *Neapolitanâ* primùm eius contagium originem traxiſſe utplurimùm creditur, anno ſcilicet poſt *Chriſtum* milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo tertio; cùm *Neapolim* caſtris ſuis circumdaret *Carolus* octavus, Gallorum Rex. Sed cùm rumorum popularium tanta ſit incertitudo, ut ſapientes vix quicquam pro certo pronuncient, quod non manifeſtis & ſibi notis teſtimoniis confirmatur; cùm aliorum morborum primus exortus in tenebris æquè permaneat; cùm ita conſtitutum ſit rebus humanis, ut in ſingulis ſæculis quædam continuò pereant, oblivionique tradantur, & alia quædam rurſùm emergant & ſuſcitentur; cùm virus Venereum in omnes ferè regiones totius orbis, quantum nobis innoteſcit, ab oriente ad occidentem, à ſeptentrione ad me-

meridiem, jamdiuſpargatur, & uſquequaque diffundatur; cùm denique Medici aliquot graviſſimi Luem iſtam infamem ante obſidionem illam Neapolitanam contagio ſuo virulento *Europam* jamdudùm invaſiſſe conſtanter affirment, ſanè difficile eſt aliquid certi & indubitati in re ita obſcurâ ſtabilire & decernere; quanquam antiquam Luis proſapiam admodùm apertè indicare videatur antiqua, ac permanens cauſæ exiſtentia, nempè ſcortatio illicita, vaga, & promiſcua, primordiis fortè rerum humanarum, aut ſaltem effræni hominum libidini, ac corruptelæ meretriciæ coæva.

Sed ut hanc rem paulò altiùs perſcrutemur, *Hippocrates*, cujus autoritas apud omnes doctos plurimùm valet, libro tertio de Morbis Epidemicis plurima horrenda ſymptomata enumerat, quæ ad formam Venereorum quam proximè accedunt: ut, *puſtulas magnas, & puſtulas corpore univerſo erumpentes, maximèque caput impetentes, ulcera fœdiſſima circà pubem & pudenda, inflammationes Eryſipelatodes malignas & depaſcentes, diarrhœas & cibi faſtidia, tabes multas*, aut atrophias, *nunc ſine febre nunc cum febre contingentes; carnium, nervorum, & oſſium mutilationes ex decidentiâ magnas*. à carie præcedente, *prolapſus partium abſceſſibus corruptarum, & denudationes femoris integri, tibiæ, aut pedis totius, prolapſus brachii, aut cubiti totius*, & *omnium miſerrimas carnium jacturas, cùm pubem pudendaque malum affecerit; ichores ulcerum & abceſſuum puri abſimiles, & pure omni deteriores, capillorum defluvia fluxiones ad pudenda multas, dolores graviſſimos cum vigiliis, ulcera oris ſerpentia, & tubercula tàm interna quàm externa circa inguina*, aut bubones, *tubercula faucium, ulcerationes pudendorum*, & ſimilia, quæ quidem breviter tradit, & more ſuo conciſo. An verò hæc omnia à Peſte verâ, an à Peſtiferâ hâc Lue oriantur, in utramque partem ut diſſerant par eſt doctis liberum relinquere.

Quicquid verò de turpibus Luis natalibus ſit ſtatuendum, certè dolendum eſt maximè, Curationem tantæ Ægritudinis, omnes corporis partes, tàm internas quàm externas, à capite ad calcem, polluentis, è manibus Medicorum doctorum & peritorum ità profugiſſe, atque Chirurgis, nec non tonſoribus imperitis, ignariſque quibuslibet vulgò concedi. Quis enim tàm fatuus & inſulſus, quis tàm illiteratus ardelio, qui non Medicaſter in hoc morbo circumforaneus facilè evadat, ſine inſtituto, ſine ſumptu, & ſine arte; qui non curationem Luis, aut ſaltem Gonorrhϖæ Infallibilem perfrictâ fronte polliceatur? Quales autem hi ſunt Medici? Sartores utplurimùm & fabri, ſimileſque artifices, popinatores inertes & decoctores, qui in officinis ſuis fidem priùs labefactaverant. Quam infælix igitur & miſera eſt Infectorum conditio, qui duplices ſuſtinent pœnas, damnanturque tùm atrociſſimi morbi cruciatibus, tùm rudis agyrtæ ignorantiæ periculoſæ! Quaſi leviſſimi quilibet affectus peritiam Medi-

dicam jure efflagitarent, morbus verò maximè anceps, medulliſque penitùs infixus, cuivis illiterato poſſit tutò demandari!

Ut autem ſummum diſcrimen Lue Infectorum manifeſtiùs appareat, conſiderandum eſt, hunc morbum frequenter eſſe Protei-formem, & poſt primam ejus ſubjugationem, ſæpè novas poſteà induere facies. Illud equidem facilè adducor ut credam, propteieà quòd tot tabidos, & atrophiâ confectos, pulmonibus ferè intactis, nec niſi ſecundariò læſis, viderim perire. Et niſi ex acuto aliquo morbo illos contigerit extingui, marcore & atrophiâ vix intellectâ tandem contabeſcere ſemper obſervavi. His lac Aſininum, pectoralia, narcotica, & ſimilia, primam venenatam cauſam nihil reſpicientia, ad ſupremum uſque diem fruſtrà exhibentur. Chirurgi ſalivatione abſolutâ, & mercede laborum acceptâ, integram ſanitatem audacter promittebant; atque denuò ægrotantes, longè diverſis ſymptomatis quàm priùs affecti, neutiquam ſomniant de reliquiis fomitis venenati, aliquamdiu conſopiti, & intùs deliteſcentis, ſed ſub novâ formâ revireſcentis. Interim Medicus quantumlibet peritus, nihil cauſæ Venereæ facilè ſuſpicabitur, atque ægrotus partim ex verecundiâ, partim præteritæ curationis ſecurus, de priſtinis rebus oblivioni jam traditis nullam mentionem facit. Heu quanto igitur diſcrimine verſantur hujuſmodi ægrotantes, cùm nec ipſi de causâ ægritudinis primariâ nè verbum muſſitent, cùmque Medici contrà morbum incognitum, Andabatarum more, cœcutientes militent! Certè Autores nonnulli, magis emunctæ naris, veritatem horum ſuboluerunt, cùm ita prudenter illi conſulerent, quoties aut dolor Iſchiaticus, aut Rheumaticus, aut alius valdè pertinax, remediis propriis & uſitatis nequaquam cederet, ut ad Diætam ſudorificam, è Ligno ſancto, Sarſaparillâ, & conſimilibus, tanquam ad ſacram Anchoram confugeremus.

Ex his Luis reliquiis ſpretis, & aliquamdiu abditis, non ſolummodò pendet valetudinaria, & miſella parentum, æquè ac aliorum ſcortatorum conditio; ſed & hinc morbi aliquot puerorum tralatitii, & fermè immedicabiles, & quos nominare minimè convenit, nè nati inſontes, viri tandem facti, contumeliam, mæſtitiam, atque animi perturbationem aliquam exindè immeritò patiantur. Quamlibet enim majus eſt reverà dedecus à vitiorum ſuorum, quàm natalium, turpitudine & infamiâ, tamen novi viros eximios & fortes, clarâ & illuſtri ſtirpe, ſed illegitimè prognatos, qui præter modum dolore opprimebantur, quoties de natalibus ſuis ſpuriis mentionem aliquam factam ex ſuſurris clanculariis in communi hominum conſortio illi ſuſpicarentur. Atque in eâ re major eſt Turcarum juſtitia & ſapientia, apud quos nemo parentum culpam in filios iniquè transfert, & nulla eſt ignominia natis ex partu illegitimo prodiiſſe.

Porrò ſtatuendum eſt Luem Veneream eſſe morbum venenatum, & maximè deleterium. Et quanquam non ità repentè interficiat, ut ictus

& morſus animalium venenatorum, tamen temporis aliquo ſpatio, modò longiore, modò breviore, vitam infectis certiſſimè adimit, niſi remediis propriis & ſalutaribus ſanitati priſtinæ tempeſtivè reſtituantur. Paucis igitur agamus de veneni hujus, cæterorumque naturâ, & breviuſculâ comparatione. Inter alias notas ſunt ſigna venenorum, inſignis faciei totiuſque corporis pallor, & extremorum perfrigeratio, quæ in Venereis ſunt maximè conſpicua. In venenis aſſumptis, natura materiam venenatam omni vi expellere nititur in ſuperficiem corporis & partes externas, undè maculæ variæ, papulæ, & exanthemata oriuntur: Similiter in Lue Venereâ prodeunt maculæ, interdùm parvæ, lentiginum inſtar, interdùm latiores; eæque modò rubræ, modò flaveſcentes; & primùm circà frontem ac tempora, deindè caput reliquum, tandemque per totum corpus diffuſæ; nec ſolummodò maculæ, ſed & puſtulæ & tubercula in cute erumpunt. Venenis per os aſſumptis, calidis ſico & erodentibus, magnum exoritur incendium in faucibus, & ventriculo, atque inteſtina doloribus aut torminibus exquiſitis cruciantur: Lue infecti faucium inflammatione, & paulatim exulceratione, ſemper corripiuntur; ventriculus illorum ſenſim proſternitur; & quanquam artus dolorum ſævitiam & atrocitatem uplurimùm ferunt, tamen plus ſemel novi, aut inteſtina, aut hypochondria eiſdem diris cruciatibus afflicta, iiſque tempore veſpertino recrudeſcentibus, quos artus utplurimùm & magis regulariter ſuſtinent. Denique Venena propria ſua & peculiaria medicamenta, ſive Antidota, ut ritè expellantur, requirunt: Lues, niſi propriis & quaſi ſpecificis Antidotis pernicies ejus virulenta depellatur, vulgaria omnia pharmaca, & methodos omnes quantumlibet doctas, ſolet aſpernari.

Sed natura hujus Veneni eſt alia atque alia, tum ſecundùm regiones magis ad Septentrionem aut Meridiem poſitas, tùm ſecundùm Temperamentorum varietates. Etenim in Hiſpaniâ & Luſitaniâ, de hoc morbo [ſæpe tàm mitis iſte eſt illic] vulgò colloquuntur, quemadmodùm noſtri ſolent de Liene & Scorbuto. Siquidem illorum Medici ad febricitantes matronas nobiliſſimas ac virtute præditas acceſſiti, ſolenniter quærunt, an Lue Venereâ laborent, ſicut noſtri de Catameniis, quanquam & verecundè interrogant. Et in illis regionibus, ubi Veneni aliqua portio indeſinenter perſpirat, Infecti multi ſeſe totam vitam hoc morbo comite ſatis placidè traducere nonnunquam poſſe, ſæpè confitentur. Apud nos verò longè aliter ſe res habet, & hæc Lues ferocem & immanem tyrannidem exercet. Nullus hic ſymptomatum & cruciatuum finis, niſi aſpera aliqua, aut diuturna mitior, medicatio interponatur, donec aut dolores contorquendo, aut ulcera depaſcendo, aut ichor venenatus oſſa corrumpendo, miſeriis finem imponant, & lacerum putridumque cadaver tandem abjiciatur, pabulum ſanè ingratum, & vix vermibus acceptum.

Quinetiam juxtà Temperamentorum diverſitatem Venenum hoc diſſi-

miles

miles vires apud nos obtinet. Temperies Melancholica, & Bilioſa ejus exterminationem ægriùs ſuſtinent, quàm Sanguinea, & Phlegmatica. Multò faciliùs reſtituuntur juvenes quàm ætate provecti. Idemque eſt dicendum, de Scabie, Herpete, & nonnullis aliis morbis varia temperamenta affligentibus. Et ſicut Temperamentorum differentia efficit, ut Cathartica longè diſpares effectus obtineant; hoc corpore mitiſſimis medicamentis facilè purgato, illo fortiſſimis ægrè cedenti; utque idem dejectorium medicamentum eodem pondere diverſis hominibus exhibitum, in uno celerem ac violentam, in alio tardam ac mitem, & in alio nullam omninò operationem concitaverit: ità & de Venenis dicendum eſt, quòd illa citiùs aut ſeriùs interimere ſoleant. non modò ex propriâ & innatâ vi perniciosâ, ſed ſecundùm fortiorem aut debiliorem repugnantiam naturæ ejus, qui venenum accepit. Nam opinio iſta vulgaris ficta eſt & falſa, quæ *Indos*, ab iiſque *Italos*, ita artem veneficam ſtatuit calluiſſe; ut in ſtatum diem, aut tempus prædeterminatum, ſive fuerit ſeptimana, ſive menſis, ſive annus, Venenatos omnes certò conficere poſſint. Natura enim unius quàm alterius, quemadmodùm dictum eſt de catharticis, veneno magis ſe opponit, & lethale virus reprimit, aut fruſtratur.

Sunt qui Luem arbitrantur, fractis & attritis ſenio viribus tyrannidem ſuam fermè omnem jam depoſuiſſe, & ad interitum ſuum cum ſenectâ demùm vergere. Eademque apud plures doctos ſententia jamdiu obtinuit, quandoquidem blanditiis verborum tàm literati quàm aulici ſpe vana ductis nonnunquam ſe accommodant, & gratiam lenociniis ſolent ſibi conciliare. Qui verò ſic ſentiunt, noſocomia hodierna pauliſper adeant, aut Chirurgos probos ac exercitatos conſulant; videant ulcera multiplicia, cancroſa, & depaſcentia, tophos & gummata, oſſium caries, & carnium putrilagines; videant tabes, lipothymias, cachexias, denique totam Pandoræ pyxidem ibidem apertam; exaudiant etiam horrendas miſerorum execrationes, gemitus acerbos, & ululatus permoleſtos; tandemque dicant, an Venus egregiâ illâ manſuetudine mancipia ſua hodierna excipiat; dijudicentque pariter, utrùm Mars an Venus plures ex numero viventium tollat; uter denique iſtorum amaſiorum exitium pejus & frequentius cultoribus ſuis inferat.

Quod ad Therapeiam attinet Luis, alii Salivatione curationem moliuntur; alii ſine Hydrargyro, & neſcio quibus ineptis Arcanis eandem audacter pollicentur; alii denique emeticis, & catharticis Mercurialibus, & Diætâ Sudorificâ intercalatâ, ſimilibuſque, venenum illud penitùs ſubigere annituntur.

Medici fermè omnes, totumque Chirurgorum ſodalitium, uno conſenſu, Salivatione tanquam breviſſimâ, & maximè efficaci methodo, Luis curationem aggrediuntur. Nec denegandum eſt cuiquam in Arte Medicâ mediocriter verſato, Salivationem eſſe omnium Methodarum quas hactenus excogitavit peritia Medica, maximè expeditam, atque efficacem, ad

ad virus illud Venereum valdè obtundendum, & malignitatem ejus perniciosam abundè frangendam, ſi minùs ea valeat non rarò ad venenum iſtud penitùs delendum. Certè in his regionibus Borealibus, frigoris prædominio obnoxiis, ubi labes Venerea tantâ immanitate ſævit, Salivatio præ aliis adhuc notis inducias maximè veloces, perniciei dilationem, & ſymptomatum omnium vehementium ceſſationem obtinet celerrimam; nec non in quibuſdam infectis, & potiſſimùm in junioribus, curationem perfectam aliquando complet. Sed ſi conſideretur horrenda illa, terribilis, & nonnunquam intolerabilis medicatio, tantis cruciatibus & periculis extremis ſtipata, ſaltem exoptanda eſt, & omnium votis expoſcenda, alia aliqua jucundior methodus, tutior illâ minuſque moleſta.

Potentiſſimum, & efficaciſſimum Salivandi genus eſt id, quod per inunctionem Mercurialem excitatur, & quod ſolum, tanquam *dignum nodo cuneum* Sidenhamius noſter præclariſſimus laudat. Sed refert ſcire, attentèque contemplari, in quot vitæ diſcrimina Salivatio iſta conjicit infectos; quot ex eâ ſolent vulgò interire; quàm horrendas capitis, fauciumque efficit intumeſcentias, ſuffocationem repentinam frequenter minitantes, & vix fræno manûs peritiſſimæ rectè gubernandas. Nôrunt quidem aliptæ quàm periculoſas diarrhæas, dyſenterias, lipothymias, in temperamentis maximè Mercurio repugnantibus, iſta crebrò producit; ſed aliam vix exercebunt artem, vix quærent aliptæ, niſi quam in tyrocinio à Magiſtris ſuis didicerunt. Tanta verò eſt in hoc Salivationis genere humorum fuſio, tanta ſuccorum omnium corporis ſæpè exantlatio, ut nil mirum ſit, ſi ſpiritus vitales unà diſſipentur; & maximè ſi in hâc terrâ, aliter fæliciſſimâ, ubi Melancholia tantum obtinet imperium, complures ex tàm rapidâ fluidorum profuſione ſuccumbant ac pereant. Quàm fugax ſcilicet voluptas acerbiſſimas ſuſtinet ſæpenumerò pænas! Quantâ curâ & induſtriâ Sirenum illarum veneficarum blanditiæ ſunt ab omnibus fugiendæ, quicunque aut ſanum corporis temperamentum conſervare volunt, aut vitam longævam jucundâ lenique ſenectute finiendam cupiunt.

Porrò ſi facultates Hydrargyri tantâ copiâ in corpus intromiſſi, ac ſanguinis motu circulari omnes corporis partes pervadentis, velut in Salivatione vulgari contingit; ſi illius vires naturæ humanæ tàm noxias, ac inimicas; ſi virus ejuſdem nervis & cerebro peculiariter adverſum, atteſtante id paralyſi, & tremoribus frequentibus; ſi onus & tormina, quæ ventriculo & inteſtinis vulgò infert; ſi pallidiſſimum plumbeumque colorem, quem vultui impertit; ſi denique quòd à veteribus omnibus medicis Hydrargyrum in catalogo Venenorum annumeretur, diligenter perpendamus: ſanè Medico probo incumbit, quando duobus Venenis tàm Morbi quam remedii unà convenientibus ſit neceſſariò occurrendum, de Antidoto aliquâ propriâ, ſalutari, & excellenti, ſollicitum eſſe. Et ſi tela ad hunc morbum

ritè expugnandum magis apta & idonea unquam reperiantur, è Medicorum pharetrâ magis magiſque denuò inſtructâ, potiùs quàm ex aliorum quorumcunque ſive armamentario, ſive officinâ, nî plurimùm fallor, certò extrahentur.

Et quicquid delirum vulgus, aliique nonnunquam ſaniore judicio præditi, contrà ſentiant, ſanè neſcio, an quiſquam omnium morborum qui miſeros mortales ſolent excruciare, judicium acerrimum, Medici periti & exercitati, potiùs quàm agyrtæ aut indocti alicujus artificis, requirat ac mereatur, quàm Lues iſta immanis & venenata.

Quanquam verò Salivatio omnibus aliis Methodis ubique palmam præripuit, tamen notatu dignum eſt, quod *Julius Palmarius*, Medicus Pariſienſis clariſſimus, & eruditiſſimus copioſiùs diſſeruit, qui Magni illius *Fernelii* fuit diſcipulus, & qui librum de Morbis Contagioſis tùm doctè tùm eleganter ſcripſit. Ille Salivatione, quantumlibet tunc populari, quantumlibet nunc vulgò uſitatâ, *vix conteſimum quemque* Lue correptum, perfectè ſanari tradit; ſed recidivo illos morbo, ex ſcintillis aliquamdiu conſopitis recrudeſcente, nonnunquam citiùs, nonnunquam poſt plures annos affici, & langueſcere. Atque *alii*, inquir, *decies*, *alii duodecies* ſuo tempore *Salivationem fruſtrà ſunt experti*, tantâ interim cum doloris acerbitate, malorumque miſerrimorum acervo, ut forti viro multò ſatius ſit ſemel mori, quàm vitam morte pejorem ſic proferre.

Ego itaque hæc animo diu multùmque evolvens, nunquam complecti potui, quamobrem *Fernelii*, *Palmarii*, aliorumque medicorum doctiſſimorum methodi tutiores ac jucundiores tàm paucos ſectatores conſequutæ ſint, & praxi hodiernâ ita proſcribantur, niſi ob has potiſſimùm rationes:

1. Medici illi præclariſſimi odio adverſus Hydrargyrum nimis acri flagrabant, propter noxas illas graviſſimas quas ſæpiùs infert corpori. Et *Fernelius*, primus omnium Medicorum, curationem Luis ſine quocunque Mercurialium uſu interno, & fortè nimis temerè ſuſcipiebat, & palam pollicebatur; Amuletis ſuis ſelectis ac ſaluberrimis, Diætæ Sudorificæ, victui tenui & frugi, & catharſi intercalatæ ſolummodò conſiſus. Et certè propter auſum ac tentamen tantum, tamque ſalubre generi humano, ſi fortè minùs fælix fuiſſet ſucceſſus, omni laude digniſſimus eſt egregius ille Medicus, quanquam in peſtifero hoc morbo uſus illius medicamenti periculoſi, quod à Plinio vocatur *Venenum omnium rerum*, ſummè neceſſarius nobis hactenùs videtur. Nam *malum ovum malo corvo* apprimè convenit. *Palmarius* autem Hydrargyroſi vulgari infenſus fuit, tùm ob perniciem ejus, tùm propter extremos cruciatus, doloreſque aſperrimos quos inuncti ſuſtinere neceſſariò damnantur; tùm denique, quia propoſita ſua curatio per Guaiacum & Amuletum, aut per Alexipharmaca ſua Hydrargyro conjuncta, tutior fuit, & longè ſalubrior inunctione vulgari, ſputantium vires exhaurienti. Quocircà aliàs Luem extirpandi methodos, tutiores, ac magis ſalutares, necnon

jucundiores, licet nonnunquam paulò cunctabundas, fuſè proponebat.

2. Chirurgi uno ore Salivationi præ aliis curandi modis favere videntur, aut quia præmiis donantur majoribus, iſto modo valetudini proſpicientes, ſummâ cum aſſiduitate, infectumque ſub imperio quodam deſpotico vitæ ac mortis clanculum in conclavi, remotis aliis plerumque arbitris præterquam nutrice, tamdiu tenentes; aut quia durante tyrocinio nullam aliam æquè certam Lui medendi artem illi hactenùs didicerunt; aut quia aliam diſcere vix unquam volunt.

3. Quoniam Chirurgi technis ſuis hanc Medicinæ partem, quantum in illis fuit, tanquam ſibi jure propriam ubique arripuerunt; & Medici, ſive ob moleſtias tàm fœdæ curationis, ſive aliis negotiis impediti, illam provinciam quaſi derelictam nimis neglexerunt, ac vilipendêrunt.

4. Quia curationes temporaneæ & Palliativæ in hoc morbo, ut in aliis nonnullis, magis placent, ægriſque gratificantur, quàm Eradicativæ, quæ magis operoſæ ſunt, & exercitatione non parvâ egent. Quam ob rationem induciæ multorum dolorum graviſſimorum Narcoticis derepentè comparatæ, & ægrotantibus ſæpè magis placent, & medicis nonnunquam præferuntur, quàm quæcunque alia, permanentibus interim aliquamdiu doloribus, ſalutaris medicatio. His adde, Salivationem ſymptomata omnia Venerea ita utplurimùm tollere, ut nulla recidivæ ſuſpicio impræſentiarum reſtet, aut præmii procraſtinandi ratio convaleſcentibus ampliùs appareat.

Quod ad Impoſtores illos imperitos, turpiſſimos lucriones, ac nebulones vulgares attinet, qui ſine Mercurio, ſine regimine, ſine quâcunque moleſtiâ, & neſcio quibus *Arcanis* inſulſis, curationem breviſſimam, nec non infallibilem, omnibus Lue infectis cum inſigni impudentiâ publicè pollicentur, argumento ſunt Bacillino quàm Medico digniores, & faſcibus Magiſtratuum aut colliſtrigio, prout veteratores perfidi, ſunt potiùs caſtigandi, quàm diſceptationibus, aut ullis rationum momentis accipiendi.

Denique tertium Lui Venereæ medendi genus, quod poſthabitâ Salivatione ſolenni per inunctionem inſtitutâ, & ſpretis deceptorum inſciorum fallaciis, catharticorum aut emeticorum Mercurialium vi & efficacia, cum Diætâ è Lignis & Radicibus exiccantibus, ac regimine debito, conjunctorum nititur, fuſiorem orationis copiam planè requirit. Sed nè tot impoſtores & agyrtæ dolis & inſidiis ſuis hinc anſam aliquam avidè arripiant, vela dicendorum contraham, & pauca haud prorſus inutilia jam dictis adjiciam.

Et 1. Notandum eſt, Ligna exiccantia, Gummi, corticem, & lignum Guaiaci, lignum Saſſafras, atque Radices Sarſaparillæ & Chinæ, tantum ferè emolumenti naturæ humanæ conferre, & debilitatæ ſuppetias ſalutares præbere, quantum damni & nocumenti Hydrargyrum corpori infligit. Sunt hæc ſalubria quædam hujus morbi venenati, licet imperfecta, pariter atque Mercurii ipſius Alexipharmaca, quandoquidem & citrà Mercurii auxilium ope-

ra & oleum noſtrum ſine fructu perdi ſolent. Et quanquam illa ex ſe nunquam apud nos ſcopum attingunt, Hydrargiro prætermiſſo, venenumque Venereum nequeunt penitùs delere & extinguere, tamen robur nativum erigunt & fovent, pallоremque huic morbo congenitum, in vividum ac ſanum colorem certocertiùs immutant.

2. Notandum eſt Cathartica deleteria dicta huic morbo expugnando, qui vires corporis validiſſimas ipſe infringit, & robur ſummum facilè comminuit, quandoque minùs convenire, quàm mitiora & blandiora medicamenta. Et quoties fortior & validior requiritur catharſis, illa longè tutiùs obtinenda eſt, in debilibus ſcilicet naturis, ſennâ, rhabarbaro, agarico, jalappâ, epithymo, polypodio, mannâ, hermodactylis, aut eorum quibuſdam, additis etiam ceu ſtimulis, ſale mirabili, cathartico amaro, polychreſto, prunellæ, aut cryſtallis tartari; his, inquam, ſæpè ſecuriùs & commodiùs alvus movetur; neque plura eorum identidem repetita ita corpori imbellium nocent, quemadmodùm ſcammonium, colocynthis, & helleborus, quæ aut ventriculum conturbant, aut inteſtina corradunt, gravibuſque torſionibus excruciant, aut viſceribus omnibus, partibuſque principibus, malignâ ſuâ qualitate ſunt infenſa.

3. Quanquam Mercurialia, & Hydrargyroſis, in omnibus temperamentis Lue inquinatis indiſcriminatim vulgò uſurpentur, tamen notandum eſt, corpora craſſa, obeſa, phlegmatica, & frigida, ab illis maxime omnium lædi, & conſtat injurias inſignes quas Hydrargyroſis talibus facit, vix unquam poſteà deleri, adeò ut non minus diſcriminis à medicamento quàm ab ipſo morbo illis contigerit. Atqui Sanguinea, Bilioſa, & præfervido calore redundantia corpora, incommodo minore Hydrargyri uſum paulò copioſiorem ſuſtinent, quàm aut priùs nuncupapata, aut Melancholica Temperamenta. Etenim calida & ſicca viſcerum intemperies, contrariis quibus pollet facultatibus Hydrargyrum, corrigitur, emendatur, & nonnunquam inſigniter juvatur, atque bilis ferocientis acrimonia plurimùm demulcetur.

4. Quotieſcunque Lue jam pridem infecti, qui Ptyaliſmum priùs ſubierunt, aut qui aliis modis ad tempus tantummodò ſunt reſtituti, morbo recidivo è latibulis erumpente, aut novam formam ſortito, turbas novas commovente; quoties, inquam, illi in atrophiam, neque à Pulmonibus tabidis, neque à Lumbricis pendentem, inciderint, quanquam Diarrhæâ admodùm violentâ exhauriantur, à Narcoticis quibuſcunque abhorrendum eſt Medico, & reſtringentibus interdicendum. Nam Malignitate veneni Venerei intùs deliteſcentis ſic imminutâ, & per ſentinam corporis depoſitâ, propria Antivenerea optato eventu non diu fruſtrabuntur, & corpuſculum ſtrigoſum deleteriâ Lue pænè confectum, præter expectationem rurſùm pingueſcet.

5. Cùm virus Venereum ſit benè retuſum ac fractum, omniſque ſymptomatum ferocia refrænata; at fomes venenatus haud penitùs extinctus

ſub cineribus deliteſcat, novos poſteà tumultus ſuſcitaturus: quemadmodùm & in aliis nonnunquam caſibus, ubi ſymptomata anomala, doloreſque vagi infirmos detinent, Medicamenta nervina, arthritica, amara, & antiſcorbutica *ſalubria*, aliquamdiu uſurpata, catharthicis blandis identidem intercalatis, reliquias Veneni iſtius infracti tutò profligabunt, integramque tandem ſanitatem præ aliis reſtituere valebunt. Siquidem talia corruptelæ humorum deleteriæ contraria, ſanitati tuendæ, amiſſæque recuperandæ, vitæ producendæ, ſtaminibuſque vitalibus tenuioribus confirmandis apprimè conducunt.

6. Infantes à nutricibus lactantibus infecti, quanquam maculis, puſtulis, ulceribuſque ſcatent, quanquam & nocturnis illis doloribus erunt excruciati, facillimè omnium reſtituuntur. Farina ſarſaparillæ ferè inſipida, ſaltem nullo guſtu ingrato, aut faſtidioſo prædita, panatellis aut pulticulis ſuis, ut par eſt, *commiſta*, addito etiam, ventriculi gratiâ, Santali citrini polline, nullâ pariter nauſeâ donati, catharticiſque debitis intercalatis, tenerrimæ ætati, ut lætè nonnunquam obſervavi, ſalutem perfectam reddidit. Quòd verò infantuli à contaminatâ nutrice infecti, tanquam à Peſte quâdam, ſint ante incœptam curationem quamprimùm amovendi, non opus eſt ut admoneamus.

Denique 7. infectis, cùm curatio modis mitioribus magiſque benignis ac ſalutaribus quàm Salivatione illâ acerbâ & excrucianti inſtituatur, non eſt iis perſiſtendum ad certum quendam ac determinatum dierum numerum, ſed nunc breviùs, nunc diutiùs, pro ratione veneni, naturæque reluctantis, remediis immorandum, quouſque ſub regimine debito venenum penitùs ſubigatur, & ſymptomata omnia prorsùs evaneſcant.

Antequam finiam, nequeo tacitè prætermittere errorem popularem inſulſum, at valdè pernicioſum, qui longè latèque inauſpicatò increbuit. Nimirùm didicit, aut fortè audivit ignarum vulgus, ſi quiſpiam infectus cum ſanâ muliere mutuis amplexibus ſe commiſcuerit, à labe omni Veneteâ ſe confeſtim fore tutos & immunes. Quot innocuæ virgines inter alias ex hoc ſtupido errore perierunt! Sed cùm ſanguinem pervaſerit virus peſtilens, & viſcera afflatu illo impuro imbuantur, credat etiam plebecula inſipiens pari ratione, ſe clavam *Herculi*, quod aiunt, & fulmen *Jovi*, extorquere poſſe, & ſe montes excelſos, virtute cujuſdam incantamenti, poſſe radicitùs avellere, & alioverſùm transferre.

Ut verò finem faciam, nonnullis videri poſſum nimis acriter perſtrinxiſſe morbum Venere clementi prognatum, Deâ ſcilicet illâ amabili, cui tàm principes ſummi, quàm vulgus infimum, vota ſua nimis frequenter faciunt, & cujus illecebræ pectora ferè omnium æſtu quodam impotenti facilè percellunt. Acrius, inquam, hujus morbi ſævitiam perſtrinxiſſe videar, quàm plurimi medicaſtri, qui eundem in poſtremis habere ſolent, ac pro nihilo, ut aiunt, ducunt; ut ſcilicet artis cujuſdam exquiſitæ, quam alicubi didicerunt, oſtentationem glorioſè faciant,

ciant; atqui ut reverà crumenas incautorum aliquando emungant, ut familiares ſuos opprimant, omniaque ad quæſtum commodumque proprium iniquè referant. Atverò longè præſtat medico probo, liberalibuſque diſciplinis inſtituto, verum dicere, quàm quæſtu quovis duci; communique utilitati quàm ſuæ conſulere. Modici rerum ſtatûs, modò res ſint benè partæ, nemini pœniteat. Nam pauca nonnunquam deſiderium explent, permulta animum rariſſimè ſatiunt. Paucitas rerum commodè benéque vivendo neceſſariarum facilè ſuppletur, viriſque bonis rariùs deeſt. Sed in Superfluis accumulandis nullus vulgò finis graviſſimarum ſollicitudinum, nullum moleſtiarum maximarum tædium rapinarum terminus; quaſi dira illa execratio, aut faſcinatio, avaros injuſtoſque ſemper comitaretur, ut in opulentiâ inopes, in abundantiâ egeni vitam prorſùs inquietam traducere damnarentur. Præcipiti curſu breviuſcula labitur vita. Nec magna pompa impedimentorum neceſſaria eſt, ut amæna ſit profectio, neque requiritur tanta viatici copia, ut breve iter conficiatur. Præclarè illis actum puto, quibus in benè agendo deponitur vita. Nec ſapientibus *lugendam eſſe* corporis *mortem*, *quam* animæ *immortalitas conſequitur.* Etenim *tum demùm nos verè victuros* conſtat, *cùm è vitâ hâc exceſſerimus.* Quid eò olim eximiè dixerit Philoſophus, [pectore ſpe tumido, conſolationis pleno, animoque futuris gaudiis admodùm aſpirante] in ſenectam vergens, & *Senectutem* ornatiſſimè laudans? *Si in hoc*, inquit, *erro, quód animos hominum immortales eſſe credam, lubenter erro: nec mihi hunc errorem, quo delector, dum vivo, extorqueri volo.*

DISSERTATIO EPISTOLARIS

AD

GUILIELMUM COLE, M. D.

DE

Obſervationibus nuperis circa curationem VARIOLARUM Confluentium;

Nec-non

DE AFFECTIONE HYSTERICA.

Humaniſſimo Viro

THOMÆ SYDENHAM, M. D.

Miraberis fortaſſe, Clariſſime Vir, quiſnam importunus interpellator graviora tua interturbet negotia: ſed veniam, confido, dabis, poſtquam intellexeris, eâ potiſſimùm de cauſâ hanc tibi moleſtiam creari, ut grati animi ſenſa exprimat venerabundus Tui cultor. Quippe tantos ex elaboratiſſimis tuis circa Morbos acutos commentariis, agnoſco me accepiſſe fructus, ut ad grates authori perſolvendas me prorſus obligatum teneam. Tam accuratè ſingulas annorum, aeriſque quas tractandas ſuſcepiſti, Conſtitutiones, cœpto antehàc inaudito, obſervaſti; tam genuinas, facilèque obvias, pro ſingulis, qui in illis occurrebant, affectibus ſanandis, indicationes excogitaſti; tantoque ingenii nitore totum opus exornaſti, ut meritò tantam ſagacitatem, tam indefeſſo labori junctam, ſuſpiciamus: unde & ægrotos, & medicos tibi æternùm devincis.

Quanquam verò cuncta, quæ pertractas, accuratè adeò abſolviſti, ut pronum ſit de ſingulis in laudes tuas erumpere; præ cæteris tamen

haud

haud mihi temperare poſſum, quin impensè tibi gratuler methodum tuam circa Variolarum curationem; cujus ope, quin feralis ille hactenus affectus terrificam ſuam exuat larvam, interque facillimè curabiles (niſi malignitas, vel quiddam valde inſolitum acceſſerit) ſe ſiſtat, nullus ambigerem, ſi per nutriculas (turbam raro non inimiciſſimam hominum ſaluti) liceret, quæ calido ſuo regimine, & medicamentis omnia uſque adeò peſſum dant, totque ubivis in ſepulchrum ante tempus præcipitant, ut meritò Tu, Doctiſſime Vir, humani generis Vindex audire merearis, qui ægrotis, miserè, cumque extremo vitæ diſcrimine palantibus, te ducem fidiſſimum præbes, ut in ſalutis viam, ſi ductum tuum ſequi volent, redeant. Ut de me loquar, quanquam meis fidere ratiociniis aliquatenus reformidarim, diu tamen credidi, Variolarum eruptionem, ſicut non ipſum eſſe morbum, ſed febris criſim, ſic par reliquis criſibus deſiderare regimen, in quibus, omnium Medicorum effatis ſancitur, totum negotium naturæ committendum, ſi cuncta rectè procedant; id quod plerumque in iſto affectu cernitur, niſi plus juſto prius exagitatus fuerit ſanguis. Poſtquam verò, per lecto aureo tuo libro, ſenſeram tandem panicos eſſe, qui me alioſque tam diu detinuerunt, timores, auſuſque fueram juxta tui præcepta (reclamantibus licèt quandoque non ſolum vulgò; ſed etiam Medicis) ægros regere, tantum inde emolumenti iis, ubi in obtemperantes incidi, obveniſſe comperi, ut, quicquid alii ſenſerint, me feliciſſimum reputem, cujus in manus tantus devenit theſaurus. Porrò & ubi ad Variolis confluentibus laborantes (quod tamen haud admodum ſæpè contigit) accitus fuerim, non dubitavi, quanquam animam jam agere viderentur, ad paregorica, tuâ fretus authoritate, confugere, idque ſucceſſu haud pœnitendo, imò verò ſtupendo. Tam multum equidem hâc in parte præſtitiſſe mihi videris, ut nil ſupereſſe, quod vel aliorum, vel etiam Tui induſtriam exerceat, facilè crederem, niſi nuperrimè à doctiſſimo Viro, amicoque meo integerrimo, D. Kendrickio *(qui humanitatem tuam plurimùm celebrat) audiviſſem, te innuiſſe novas quaſdam (quas & ad praxin ritè exercendam perutiles fore non poſſum non augurari, utpote à te factas) circa idem ſubjectum tibi occurriſſe Obſervationes; quas niſi publico impertias, & in Tui famam, & in humanum genus injurius eris. Proinde (ſi quid apud te ignoti valeant preces) haud graveris, obſe-*

cro,

tio, Celeberrime Vir, eas in lucem emittere.

Sed nec hic ſubſiſtam: Nempe ab eodem accepi, rariora quædam tibi obſervata fuiſſe circa Affectus, Hyſtericos dictos; qui ſanè ſicut doctiſſimorum Medicorum, ab omni memoriâ, exercuerunt, imò laſſarunt ingenia; ſic (proh nimis ſæpe:) & medicandi traditas methodos eludunt; documentaque dant, quàm parùm tutum ſit, in Philoſophicis, noſtræ rationi nimium fidere, niſi iis in rebus, quarum certitudinem à ſenſuum teſtimonio petere valemus. Plurimum, Digniſſime Vir, ulteriùs & à præſenti ſæculo, & à poſteris, haud dubiè mereberis, ſi & quæ circa hanc materiam meditatus es, propalare dignatus fueris. Hoc ſaltem à te mihi impetrare liceat, ut æqui bonique conſulas, quòd, non mei ſolùm, ſed publici etiam cauſâ, ignotus tibi licèt, petere non erubuerim; utque me inter innumeros eos habeas, qui tibi ſe quam maximè devotos profitentur,

Devotiſſimum

Vigorniæ,
Novemb. 17. 1681.

GUILIELMUM COLE.

Spectatiſſimo Doctiſſimoque Viro

GUILIELMO COLE, M. D.

SI uſque adeò Philautiæ indulgerem, Ornatiſſime Vir, ut eas quæ ad me nihil attinent laudes mihi arriperem, ægrè admodum me ab aliquali animi elatione continere valeam, laudatus tantopere à laudato viro, qui eruditiſſimis ſuis lucubrationibus orbi literario, mihi verò nec de facie, quod ſciam, innoteſcit. At verò quòd me tanto, licet immerentem, honore dignatus fueris, id demùm humanitati tuæ acceptum refero; cùm maximos quoſque & præſtantiſſimos viros ita natura comparaverit, ut non tantùm leviter errantibus, ut fit, æquiores ſint, ſed etiam in mediocrium ſtudiis deprædicandis, datâ vel quâlibet anſâ, ingenuo ſuo candori morem lubentes gerant. Cujus quòd & in ipſo me, & meis iſtis conatibus, ut ut tenuibus, publico tamen commodo deſtinatis, præclarum edideris ſpecimen, gratus agnoſco.

Ea

Ea quod ſpectat, quæ à me præſtolaris, ſive jam editis de *Variolis* obſervationibus addenda, ſive etiam de *Paſſione Hyſterica* de novo tradenda, ita habe. Horum primum idcirco aggreſſus ſum, ut quæ olim deficere viderentur, ex iis quæ experientia jam annoſior mihi ſuggeſſerat, poſſim ſarcire. Alterum verò ideo in me recipiendum duxi, tum quoniam *Affectus Hyſtericos* omnium, poſt Febres, morborum frequentiſſimos occurrere, tum quia emolumenti aliquid è levidenſibus meis obſervationibus capi poſſe exiſtimarem. Neque tamen diffiteor aliam quandam, præter hanc publicum juvandi ſpem, mihi cauſam ſubfuiſſe, ut otium ſcilicet benè locarem, & tædium brumalium noctium honeſtiùs fallerem; cùm jam ingraveſcente ætate non amplius Congerrones foras quæram. At quicquid id fuerit, quòd me primùm inſtigaverit, me non ita atque ſperaveram inceptis ac votis meis parem eſſe ſentio, cùm continua illa cogitationum ſeries, quâ mens obſtinatius defigenda eſt, mihi jam à multis annis ποδαγρῶντι nunquam non officiat, maximè verò, jam appetente Senectâ. Cum itaque tàm opportunæ appulerint humaniſſimæ tuæ literæ, brevi Reſponſionis limite expediam eorum ſummam, quæ prius fuſius deducenda meditabar.

Sumpto itaque à *Variolis* exordio, illud prælibandum cenſeo, quòd ſcilicet ea Febrium Intermittentium ſpecies, quæ primùm Anno *1677.*, uti alibi diximus; caput extulit, atque etiamnum regnat, Anno videlicet, quo hæc conſcribo, 1681; hæ Febres, inquam, pro more Epidemicorum omnium, iis maximè tempeſtatibus graſſabantur, quæ cum earum indole magis faciebant, per annos iſtos omnes, quibus vigebant; alienâ autem tempeſtate appetente, iis protinus Epidemicis cedebant, quibus illa magis favebat. Exempli gratiâ, ingruente hyeme, nunquam non *Tuſſi*, & *Febribus Peripneumonicis* ab illa pendentibus locum dabant, ut & *Variolis*. Redeunte autem Vere dicta Febris poſtliminiò reverſa eſt. Ita Anno 1680, poſtquam Febris hæc per Autumnum omnia fuerat depopulata, *Variolæ* brumali tempore eam excipiebant, ubique locorum graſſantes. Anno autem vertente, 1681 ſc. Febres intermittentes denuò recrudeſcebant, haud uſquequaque Epidemicæ, fractis jam & ſucciſis earum viribus; unde etiam Variolæ, hîc illic ſparſæ, unâ cum illis ſubpullulabant. Æſtate verò jam ingreſsâ Variolæ increbreſcere quotidiè, tandemque ἐπιδημικώτατα factæ ſtragem haud vulgarem edebant.

[Hoc anno, ſc. 1681. luce meridianâ, quod ajunt, clarius mihi conſtabat, quod jam olim ratio ſuadere videbatur, ægrum ſcil. lectulo noctes atque dies continuos non prius addicendum eſſe, quàm Variolarum examen omne in conſpectum ſe dederit: Etenim tum Veris, tum etiam Æſtatis temperie ſicciore diutiùs, quàm poſt eorum, qui nunc ſunt homines, memoriam invaleſcente (adeò ut omnis fermè ubique locorum herba exaruerit) ſanguinem ferè omnis illa humiditas, quam aer aliàs ſolebat ſuppeditare, deſtituebat; ex quo Variolas jam graſſantes major quàm pro morbi indole in-

inflammatio accendebat, cæteraque exinde nata ſymptomata præter modum ſæviebant. Atque hanc ob cauſam, ſi quid ego judico, *Maculæ Purpureæ* plenam Exanthematum eruptionem haud rarò præveniebant, & quæ eas extrudebat vehementior inflammatio, debitam ſanguinis craſin interturbans atque diſperdens, etiam ante juſtam materiæ morbificæ expulſionem, præmaturam mortem accerſebat. Id verò maximè fatorum ſevitiam promovebat, quòd jam exanthemata ob ſupra dictam cauſam ita facillimè confluerent, vel ipſa aeris intemperie id mali ſponte ſuâ procurante, quod aliàs ferè ſolent Scioli & Medicaſtri, regimine & Cardiacis calidioribus in ipſo morbi limine inauſpicatò imperatis atque admotis. Etenim (quod diligenter animadvertendum eſt) poſt omnium vel exquiſitiſſimas obſervationes, rei cardo in hoc vertitur, ut in Variolofis ſalutis ſpes omnis in *Exanthematum paucitate* reponatur; diſcrimen in eorundem *multitudine*: & prout plura ſunt hæc, vel pauciora, aut moritur, aut vivit æger. Interea fatendum eſt, & *ſanguinis mictum*, & *maculas purpureas*, quæ ita certe mortem prænunciant, quandoque accidere, vix ullo adhuc comparente Variolarum indicio, vel etiam pauciſſimis puſtulis erumpentibus; hæc verò ut Variolas denſo agmine confluentes ut plurimum comitantur, ita aliquando tàm præproperè invadunt, ut ægrum ante plenam eruptionem è medio tollant, ſicut jam præmonuimus.

In proclivi eſt autem, ut mihi videtur, rationem reddere, quare æger plus minuſve periclitetur pro majore minoreve exanthematum numero; cùm enim quælibet Puſtula *Phlegmone* primò ſit, licet ſub exigua mole, mox in *Apoſtema* evadat, fieri non poteſt, quin *Febris ſecundaria* a *Pure* jam in fieri pendens, magis minuſve exacerbetur, pro puris excoquendi quantitate jam in morbi ſtatu; quod in mitiſſimo confluentium genere, die à primo morbi inſultu *undecimo*, in mediocri *decimo quarto*, in crudiſſima verò & ægriùs domabili ſpecie, *decimo ſeptimo* fieri conſuevit. Quemadmodum enim (quod eſt notandum) *Confluentium Variolarum* genus, *Diſtinctum* quod dicitur, ratione periculi imminentis, in tantum ſuperat, quantum ab ipſa *Peſte* ſuperatur, ita etiam ſupra dictæ tres Confluentium ſpecies aliæ aliis præſentiùs diſcrimen adferunt. Quòd inſuper tàm in ætate quàm ſexu locum habet; cum nemini non ſit notiſſimum, Adoleſcentem in ipſo iuventutis flore multò magis periclitari ab hoc morbo, quàm vel fœminam vel impubem. Sed hæc obiter.

Neque ſanè mirabitur tam ingens diſcrimen à majori puſtularum numero pendere, qui ſecum reputaverit, quòd ſi cujuſlibet ſive humeros, ſive brachia, ſive aliam quamlibet partem *Phlegmone* (vulgò *a Boyle* fortè invaſerit, idem tempore maturationis, quâ jàm Pus fit, febricitavit; cum ſcili. ſanguis à purulentis particulis, per venas ex lege circulationis in ejus maſſam reſorptis, incitatus, Febriculæ fomitem ſubminiſtret. Quanto magis Medicus ubi primis morbi diebus ægrum inviſens, faciem ad inſtar pulveris è limatura acicularum undique reſperſam contemplabitur, mortem præ-

prædicet uno aliquo è diebus jam memoratis involutarum; idque præ indomita vi Febris ſuccedaneæ, quam, pro ratione quantitatis puris ex innumeris iſtis apoſtematis in ſanguinem rejecti, deſævire neceſſe eſt. Quæ quidem hominis funeſta ruina aliquot diebus antequam ingruat, facilè præviderì poteſt, utut bellè ſe habere æger, & ſibi videatur, & aſtantibus etiam in hujus morbi Hiſtoria minus exercitatis.

Quocirca ſi non aliunde periclitetur æger (purpureis maculis & ſanguinis mictu jam ſepoſitis) quàm ex puſtularum frequentia, ſeriò mihi perpendendum eſt, quibus potiſſimùm de cauſis ita denſæ protruduntur, & ſi tutò fieri poteſt, iiſdem omni ope coercendis incumbendum. Quod quidem rei caput eſt, & in quo præcipuè ægro ſuppetias ferre queam; cum periculoſæ plenum ſit aleæ quicquid moliamur, jam conſtituto in hac ſpecie morbo; nec ſi tandem mortem æger evaſerit; id tàm meæ debetur ſolertiæ, quam vel inſigni narium Hæmorrhagiæ, vel fortuitæ alicui, quæ morbo accidebat, mutationi. Profuſiſſima autem illa crebrarum puſtularum eruptio, ſi quid ego conjicere poſſum, à præcipiti nimis materiæ Varioloſæ aſſimilatione ortum ducit; quæ quidem præcipitatio maximè videtur contingere, vel quod ægri natura medicamenti ad inſtar *Cardiaci*, calore & ſpiritu plus ſatis turgeat, vel quòd ipſe æger, ſive prematurè ſe lectulo includendo, ſive adhibitis Cardiacis calidioribus, aut liquore quovis ſpirituoſo, fermentum plus debito exaltaverit; quibus omnibus modis diſponitur ſanguis ad excipiendas & intimiùs admittendas morbi impreſſiones, ipſaque natura, ſeu furiis agitata, præ exuberanti materiæ Varioloſæ copia & plenitudine, omnem ferè ſuccorum & carnium molem in exanthemata evomere ſatagit.

Nullâ verò magis προφάσει promovetur immodica materiæ Varioloſæ aſſimilatio, quàm ſi æger intempeſtivè ſe lecto addicat, *viz.* ante diem ſextum à prima invaſione, vel quartum incluſivè ab eruptione, quo tempore jam omnis puſtularum cohors in conſpectu eſt, nec ſunt plures expectandæ.

Et licet moderatus lecti calor etiam poſt elapſos dies iſtos Phreneſi, vigiliis, aliiſque ſymptomatis accerſendis nonnihil conferat, ea tamen ejuſmodi ſunt, quæ à medicamentis cum judicio propinatis vinci poſſint: cum ingens illud vitæ periculum, quod die undecimo inſtat, ab innumeris iſtis puſtulis prognatum, omnem medicam opem reſpuat & aſpernetur.

Hîc itaque ſeriò monendum eſt, ægrum nullo pacto ſe lectulo interdiu debere committere, ſi ſibi cavere velit à nimio puſtularum confluxu, niſi ſexto die jam adveſperaſcente, unde ſe plurimum uſque refocillari ſentiet: à quo tempore vix ſe continebit à jugi in lecto decubitu, ſi inſignior fuerit puſtularum συνδρομὴ, tum ob acriorem jam puſtularum moleſtiam, tum quod ab ipſo ſeſſionis habitu in animi deliquium ſit propenſior: quod cùm ſæpenumero animadvertendum, in mentem mihi venit, ex communi hujus morbi lege naturam ipſam quaſi digito mihi monſtraſſe, quo

 pri-

primùm morbi tempore æger lectulo continuò adjudicandus eſt.

Sed ut non ſolùm dicti Problematis veritatem adſtruam, quod tanti eſt momenti ad minuendum à Variolis impendens periculum, verùm etiam ut in iiſdem à carceribus, ut ita dicam, ad metam pertractandis, rationem noſtram quaſi manu ducam, non abs re fuerit, opinor, quoddam quaſi Schema totius morbi animo depingere, & diligenter expendere, quæ ſit ejus natura, ac qualis methodus; quo demum ex certo ſenſu hominum, fidiſſimis obſervationibus utentium, non ex opinione incerto Phantaſiæ fundo innixâ, rem clarè dijudicare valeamus.

Imprimis itaque ejus eſſentia [quantum nos rerum eſſentias conjecturâ aſſequi valemus] in peculiari quadam ſanguinis *inflammatione* comprehendi videtur, in qua, Natura primis aliquot diebus id negotii habet, ut particulas inflammatas præparet ſubigatque, quo facilius in corporis ambitum eliminentur; quo tempore, motâ ſeditione, & perturbato jam ſanguinis ſtatu, Febris ut accedat omninò neceſſe eſt: quinimo incenſæ ac jam furentes particulæ, per omnem circulantis ſanguinis ditionem tumultuantes, ventriculi ægritudines, dolores capitis lancinantes, & quæcunque alia Symptomata præcedunt expulſionem, neceſſariò excitant, prout has vel illas partes motu agitatæ appellant. At cum jam victrix Natura rebelles particulas in corporis habitum propulſaverit, ut priùs in ſanguine, ita deinceps in carnea mole id quod ſupereſt Tragœdiæ peragitur. Et ſicuti Natura non alia quidem methodo quam accenſa Febre materiam in ſanguine peccantem novit amoliri, ita etiam non niſi facto Apoſtemate maſſam carneam à re qualibet extranea liberat: ut ſi forte ſentis aut quippiam ejuſmodi carni inhæſerit, partes circumjacentes mox Apoſtemate obſidentur, niſi id quicquid eſt moleſti protinus extrahatur. Hæ itaque particulæ in carnibus demum ſtabulantes, primùm *Phlegmonas* haud ita ſpectabiles excitant, in quibus latitant; quæ quidem augeſcentes in horas, atque efferatiores & inflammatiores redditæ, tandem in *pus* & vomicas deſinunt; quo quidem tempore fieri non poteſt, quin aliquid ex illa Apoſtematum colluvie, in maſſam ſanguinis, per venas circulari motu reducti, reſorbeatur; quòd ſi ſanies iſta nimia copia ſanguini ingeratur, non tantùm febrem accerſit, qui ægri vires planè ſunt impares, ſed etiam omnem ejus maſſam putredine, ceu veneno quodam, inquinat. Sed neque hoc mali caput eſt: quinetiam ab intenſiore Febris calore, poſtremis hiſce diebus à nimia puris vi excitato, *Ptyaliſmus*; qui variolis confluentibus comes indiviſus eſſe debet, præproperè ſiſtitur, unde ægro ſpiritus continuò intercluditur. Quòd ſi dicta materia purulenta parciùs ſanguini infundatur, inſurgens Naturæ robur ſecundariæ hujus Febris impetum nullo negotio reprimit, & abſceſſulis indies magis, magiſque exareſcentibus, æger brevi convaleſcit.

Si vera ſit hæc & juſta hujus morbi Hiſtoria, cœcus ſit oportet qui non videat, omnem ejuſdem in utramque partem eventum, à Curationis fundamento rectè aut ſecus primis in diebus jacto, pendere. Nam ſi calidorum, & præcipuè jugi lectuli uſu, calentes hæ ac ſpirituoſæ particulæ acuantur, ne-

neceſſe eſt ut aſſimilandi facultas [quâ jamdiu plus ſatis pollent] adhuc intendatur & augeſcat.

Adde quòd ſanguis & reliqui humores his modis excalefacti, fortiori particularum impreſſioni promptiùs cedunt, unde plures quàm res poſtulabat, emergunt puſtulæ, & æger nullâ neceſſitate cogente in vitæ diſcrimen conjicitur. Quando oppoſitum huic regimen, & modicè frigidiuſculum, atque aeris uſus liberior, non tantum fervidarum ac ferocientium particularum vim retundit, ſed etiam condenſat obfirmatque humores, quo ſe validius ſpiritibus morbificis opponant, atque eorundem ſuſtineant impetum, unde non major materiæ Varioloſæ copia conflatur, quàm pro genuina morbi indole.

Sed nec unico hoc incommodo, quòd ſcilic. nimia materiæ morbificæ quantitas aſſimiletur, & ſuperexaltetur fermentum morbi, mulctatur is, qui juſto citiùs ad lectum damnatur: at ex eodem fonte ſæpiſſimè profluunt tum mictus ſanguineus, tum etiam maculæ purpureæ, æſtivo maximè tempore, atque in juventa adhuc florentibus. Utraque hæc ſymptomata, niſi fallor ego, ortum ducunt ab æſtu & furore, in quem agitur ſanguis à ferventibus & ſpirituoſis particulis, á quibus exagitatus atque inſigniter attenuatus, vaſorum clauſtra diffringit, nunc in mictu ſanguineo, quoties in renes irruit, nunc purpureis in maculis, quoties per arteriarum extremitates in muſculos & cutem terminatas, percolatur, unde totidem quaſi *ſphaceli* oboriuntur iis in partibus, in quibus extravaſatus ſanguis coagulatur. Atque ut præcaveri facilè poterant duo hæc ſymptomata primis morbi diebus, quibus plerumque emicant, regimine & diætâ in frigidum vergentibus, ita ubi jam actu comparuerint, pariter operam ludet, qui iiſdem mederi conabitur, ægrum lecto includendo & Cardiaca exhibendo, ac luderet anicula, quæ nimiam aquæ in olla ebullitionem, igni fomitem ſubminiſtrando, ſufflaminare ſatagat.

Sed ut verum fateamur, utut offendantur Dogmatici & hujus rei ignari, ac proinde iniqui judices, non ſolùm malè tutum fuerit, ægrum primis diebus lectulo jugiter affigi, verum enim verò eſt ubi æger libero aeri omninò eſt exponendus, ſi æſtas ſcilicet fuerit, atque æger ætatis florem nondum prætergreſſus, aut liquoribus ſpirituoſis aſſuetus, præſertim ſi morbus nimiæ compotationi originem debeat: His inquam in caſibus, præcipitem nimis puſtularum eruptionem haud equidem arbitror ſatis coerceri poſſe, tum à lectulo abſtinendo, tum etiam à Cardiacis; at ſanguis etiam ſine horum ſubſidio, ſpirituum præfervidorum & morbo congenerum largo penu auctus, magno cum impetu, ut explodatur quaſi, neceſſe habet; atque inſuper tanta humorum congeries in exanthemata faceſſet, ut præ nimia puris copia in ſanguinem regurgitantis ſub fine morbi, æger quaſi obrutus, fato omnino ſuccumbat.

Quamvis haud rarò fermentum immodicè exaltatum tantam colluviei Varioloſæ vim conficiat, ut æger incipiente adhuc morbo è medio tollatur; cum ſcilicet materia morbum committens, tum præ nimiâ ſui copiâ, tum præ motu inordinato ac confuſo in ſanguinis maſſa excitato, ſe nequit extricare

& foras educere, cujus loco mictus ſanguineus & purpureæ maculæ tragœdiæ cataſtrophe fiunt. Quod etiam & in Morbilis, & in Febre, Scarlatinâ dictâ, ſæpiuſculè occurrit, ubi ſcilicet intempeſtiva opera in iiſdem ad eruptionem vehementius ſollicitandis infeliciter collocatur.

Neque ſanguinis miſſio, quantum mihi videtur, licet maturè celebrata, ita efficaciter præproperam materiæ Varioloſæ aſſimilationem cohibere valet, ac ſanguinis contemperatio ab aere intromiſſo, maximè ſi ſtatim ab emiſſo ſanguine æger lectulo committatur, & cardiacis calidioribus mactetur, his etenim modis, ſanguis propenſior redditur excipiendis adventitii caloris impreſſionibus, quàm ante venæ ſectionem fuerat. Et ſanctè aſſero, inſigniſſimum ferè omnium, quos mihi unquam videre contigit, è Confluentium genere morbum, & qui ægram undecimo die jugulaverit, juvenculæ ſupervenisse, ubi primùm à Rheumatiſmo uſitatâ illa methodo copioſæ & iteratæ veneſectionis fuerat liberata. Atque hinc mihi primum innotuit, Phlebotomiam non perinde, atque ego prius arbitrabar, Variolis intra juſtos limites coercendis conducere: Tametſi ſæpenumero obſervaverim, reiteratam catharſin ſanguine nondum inquinato, ſubſequentes Variolas laudabiles & diſtinctas ut plurimùm reddidiſſe.

Neque verò me fallit permulta eſſe, quæ contra ſententiam hanc noſtram, quâ ægrum interdiu lecto eximimus, poſſint objici; eaque haud exigui, tum apud hominum vulgus momenti, tum etiam apud minus hac in palæſtra exercitatos; quos Judices appellare ſolet vulgus medicorum, ut eorum authoritate malè fundata theoremata ſtatuminent, utpore quæ magis, & quaſi ad amuſſim horum captui quadrent, quàm quæ ab ingeniis penetrantioribus maturè ſunt excogitata; unde ſequitur, ut cum pars hominum longè maxima exteriori tantùm rerum cortici contemplando apta nata ſit, pauciſſimi autem veritati in profundo latitanti inde extrahendæ pares ſint, Scioli iſti τῶν πολλῶν ſuffragio adjuti primas facilè ferant, hi autem perſpicaciores calumniantium maledicentiâ excipiantur, Πολλοὶ γὰρ ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε Βάκχοι. Qui tamen æquo id animo ferunt, veritate freti, & saniorum, paucorum licet, conſenſu. Primò itaque objicietur, quòd lecto abeſſe primis morbi diebus puſtularum eruptioni officiet, & ex conſequenti ægritudinem, aliaque ſymptomata ab impedita eruptione pendentia, in longum ducet. Hoc verum eſſe minimè nego, cùm experientia ferè quotidiana ei ſuffragetur. Quærendum eſt autem, ubi gravius periculum, vel in ſufflaminanda paulisper materia Varioloſa, atque ea de cauſa ægritudinem à non eruptione pendentem aliquantiſper protrahendo; vel ex altera parte nimis urgendo morbi fermentum, & tam inſignem materiæ Varioloſæ quantitatem aſſimilando, ut æger ad orci fauces ſiſtatur à Febre ſecunda, die morbi undecimo. Si rem rectè expendamus, liquebit, opinor, pauciſſimos ideò fato defunctos, quod exanthemata ſeriùs ocyus non effloreſcerent, niſi fortè ex iis aliquot, quorum ſanguis præ nimia excalefactione, motu inordinato, quaſi œſtro quodam, percitus, materiæ morbificæ leniter

excer-

excernendæ otium non concedebat; quod à meis partibus militat, non pugnat mecum. Neque enim extimeſcendum eſt, quin, ſi nihil prorſus agamus, materia Varioloſa (utut primis hiſce diebus hinc illinc tranſvolans, quamcunque occupaverit partem, fatiget, unde vehementiora illa ſymptomata, vomitiones enormes, dolores variis in partibus, &c. enaſcuntur) tandem tamen à victrice natura debellabitur, & in corporis habitum extrudetur, præſertim cum ægri alvus hucuſque utplurimum adſtricta, puſtularum eruptionem, ſeram licet, certam tamen fore ſpondeat. Aſt è contrario quot quantique letho patent aditus, quoties puſtulæ intempeſtivè & nimio opere exiguntur? Longum foret omnes percurrere: præcipuos jam indigitavimus. Sunt autem hi, 1. Nimium auctus exanthematum numerus, cui ex æquo reſpondet Febris ultimis diebus ſuccedentis majus minuſve diſcrimen. 2. Mictus ſanguineus & maculæ purpureæ, quorum utrumque ab extravaſato ſanguine oritur, qui plus juſto attenuatus & quaſi præ æſtu ferociens, diſruptis vaſorum repagulis, qua data porta ruit. 3. Ut ſupra dictum eſt, debitæ eruptionis ſuppreſſio totalis, à nimis ſedulo in præcipitanda eruptione conamine, quo non magis ſcopus medico propoſitus attingitur, quàm ſi quis id agens, ut denſa hominum turba ſpatioſis ædibus incluſa, ſeriatim & ſervato ordine inde exiret, machinâ chartaceâ pyrio pulvere refertâ ac in medio diſploſâ uſque adeò omnes percelleret, ut ſingulis ad portam omni ope contendentibus, proindeque conſtipato agmine in ejus faucibus hærente, exitus univerſis, quaſi cuneo facto, præcluderetur.

Jam ſi quis roget, quorſum debita materiæ Varioloſæ ſeparatio non perinde primis hiſce diebus promoveri poſſit, ſi æger moderato lectuli calore foveatur, ac ſi ab eodem arceatur; ſciſcitabor ego ex adverſo, an non teſtetur experientia quemlibet lecto incluſum tempore brumali, ſtragulis modicè contectum, foco non accenſo, magis percaleſcere, quam ſi idem probè veſtitus in eodem cubiculo extra lectum verſetur. Quod ſi de differentia notabili ſatis conſtet tunc erit quærendum, quænam ex his methodis magis apta ſit ad reprimendam exuberantem fermenti Varioloſi agitationem; ad quam metam, ſi quid noſtra mediocritas judicando valet, à Medico, incipiente morbo, præcipuè collimandum eſt, & prout ab eâdem plus minuſve is aberraverit, ita cum malis boniſve ægri rebus medicinam fecerit.

Incautioribus id verò præſertim hac in re impoſuit, quòd ſæ animadverterint ægrum ſuâpte ſponte in ſudores proclivem, qui cùm jugiter manarent, quoties lecto continerentur æger, æſtus febriles haud parum minuebant, ſecùs ac in iis, qui non ſudabant. Primùm autem perpendamus, quam ob cauſam Febri coercendæ ita impenſam navemus operam, quum ſit illa ſolennis naturæ machina, qui, tum in præparanda, tum in eliminanda materia quavis inimica in ſanguine latenti, præcipuè utitur. Quis autem non videt, quòd dum ita ſedulò ſudorem provocemus ad mitigandum

Fe-

Febrem; eâdem operâ, ceu Fructum præcocem, humorem crudum & inconcoctum extrudentes, atque iis ipſis ſudoribus immaniori poſtmodum Febri anſam præbeamus; cùm hoc modo ſerum ſanguinis [quo tum ipſe ſanguis, tum etiam recens natæ fervidæ iſtæ & Varioloſæ particulæ diluuntur] foràs propellitur; his interim particulis vires ſumentibus, & ferociam, eo quòd jam liberæ ſint à colluvie ſeroſa, quam ſudores exhauſerant. Verbo dicam, Febris aliorumque ſymptomatum alleviatio à provocato ſudore, & puſtulis exinde præmaturè exactis, quamplurimis malè ceſſit, qui eam ob cauſam, vitam cum morte die undecimo commutarunt.

Obſervandum eſt autem, me ægro primis morbi diebus lecto interdicere ex hypotheſi tantùm Variolarum è Confluentium genere ſubſecutarum: Namque diſtinctum genus quod attinet, modò certò præviderі poſſit, ut nulla ægro imperat neceſſitas ſe in lecto jugiter continere, ita illum ab eodem nullus abigo; cùm exanthematum paucitas, ſive hanc, ſive illam viam incedentem in tuto collocet.

Nihilominus non uſque adeò mihi aſſentor, ut ea, quæ jam tradidi, ex authoritate judicii mei (quod ſcio quàm ſit exiguum) credenda autumem. Et profectò, ita parum firmas, & nullius ferè ponderis hominum quorumcunque opiniones ſemper duxi, ut proprias etiam ubique pro ſuſpectis habuerim, quoties cum aliorum ſententiis pugnant: quod & hîc etiam mihi uſu veniret, niſi Phænomena practica quaſi uno ore rationis judicio ſuffragarentur. Secluſis enim practicis obſervationibus, id quod vel mihi, vel alii cuilibet pro ratione habetur; nihil fortaſſis erit aliud, quàm rationis umbra aut phantaſma, hoc eſt, mera opinio. Et quoties inter homines fuerim, certior inde redeo, quàm ſit periculoſum, vel acutiſſimo ingenio præditis, cerebrum in qualibet ſive Arte ſive Scientiâ indagandâ agitari perpetim & quaſi concalefieri, niſi factum ipſum veri ac falſi judicem ac ſequeſtrum conſtituant; quodque iſtiuſmodi magni Opinatores, ut cum Cicerone loquar, in controverſiis purè ſpeculativis, gradibus vel ſpatiis infinitis, quantum cuiquam poſſit innoteſcere, à veritatis ſcopo aberrent. Cùm qui ad illa tantùm applicuerit animum, quæ Praxis certò determinare queat, ſi quid fortè fuerit hallucinatus, nullo negotio ab errore liberabitur, ad hanc ceu ad Lydium lapidem probatis, quas animo conceperat, rerum Ideis. Nam in hoc noſtro negotio, an non mihi licet obſervare à quo maximè regimine adhibito, mitius aut ſævius Variolarum genus producatur, atque adeò conformem rei evidentiæ ſententiam animo procudere? Quod ſi alii idem factitaverint, ſatis habeo. Iniquiſſimum eſt autem, cùm ne ſemel quidem per omnem vitam fuerint experti, quantum ægro proſit noceatve jam ſæpè memorata è lecto interdiu immunitas, me tanquam falſarium convitiis proſcindere. Quòd ſi jam olim vera, licet inopinabilia, ſentientes calumniandi libido obtinuiſſet, nemo quicquam tentaſſet quo invento homines juvari poſſint. Et ſanè quorſum ego has mihi faceſſerem moleſtias, niſi repetita ſæpe & ferè quotidiana experientia,

rientia, hanc methodum vulgari iſtâ longè tutiorem eſſe, inclamaret? Non ſum uſque adeò delirus atque inops mentis, ut famam mihi quæram ab exagitatâ atque exploſâ eorum opinione, qui, ſi plauſum venarer, omni obſequio mihi ambiendi erant; neque malitiæ tam deploratæ cuiquam videri poſſim, ut hominibus, etiam ſeculis aliquàm multis poſt mea fata naſcituris, ex meâ, ſi quæ erit illa, authoritate inſidias ſtruam, & vel mortuus, quod horreo referint, perinde ac vivus, illos occidam. Utut ſit, hâc ego methodo meos ipſius liberos, ſanguine & propinquitate conjunctiſſimos quoſque, & quotquot ſe mihi liberè permiſerunt omnino curavi. Si quid deliquerim, in eo à me erratum eſt; quòd obſtinatæ contra ſentientium pertinaciæ, ne durus ac præfractus haberer, aliquoties ceſſi, atque hâc de re eorum fidem appello quibus maximè familiaribus uſus ſum: Sed hoc ad infeciliratis meæ cumulum acceſſit, quòd aliquoties, etiam ubi aſtantes, ea quæ ſuaſeram omnia per integrum morbi curſum fuerant aſpernati, ægri tamen fatum (etiamſi à calore quem promovebant amici & curatrices, me ad ravim uſque reclamante, extincti) mihi crimini dabatur. Quâ de causâ accedente inſuperabili τῶν πολλῶν præjudicio, benè mecum agi putarem, ſi nunquam deinceps ad Variolis laborantes accerſerer.

Haud equidem inficias eo, Variolas, quocunque demum modo tractentur, nonnunquam tamen inſigniter confluxuras, unde etiam nunquam vacant periculo, quicquid ſuppetiarum afferatur; id autem aſſero (quod mihi ſatis eſſe debet) diuturnâ atque iteratâ ſæpè ſæpiùs experientiâ innixus, eum in longè minori diſcrimine verſari, qui à primo morbi inſultu lecto interdiu, & carnibus omnino abſtinuit; nec niſi potum tenuiorem ſibi indulſit, quàm qui ſtatim lecto adjudicatus, medicamenta etiam Cardiaca aſſumpſit. Hæc enim methodus, quod ſuprà etiam innuimus, ut plurimum denſum nimis exanthematum ſegetem cohibebit, & ex conſequenti etiam immodicam Febris ſecundariæ efferveſcentiam, quæ non ſolùm ſuo Marte perimit, ſed etiam ſalivam (de quâ in hujus Morbi Hiſtoria fusè egimus) præproperè incraſſando, ægro perniciem ultimis morbi diebus minitatur. Quid quod hoc pacto tum ſanguinis mictus, tum maculæ purpureæ præcaveri poſſint; quæ duo ſymptomata primis morbi diebus invadunt, idque perſæpe nullo adhuc manifeſto eruptionis indicio: quod etiam in Morbillis, Scarlatinâ Febre, atque Acutis aliis ab intenſiore inflammationis gradu ortis, fieri aſſolet. Mitto jam jucundiſſimum illud refrigerium quo ſe æger perfundi animadvertit ab aeris appulſu liberiore, quoties à lecto calente dimittitur; quod etiam ſinguli, quibus id per me licuit (maximas agentes gratias, quaſi vitâ & ſpiritu receptis, hâc aurâ poſtliminio veſcerentur) pleno ore agnoverunt.

Unde mihi ſubiit cogitare, quanto ſæpius fucum nobis facit illa, quam talem eſſe opinamur, ratio, quàm ſenſus iſte certiſſimo nobis cognitus; quodque in morborum curatione, plus dandum eſt ægrorum appetitionibus & deſideriis impenſioribus [modò perquam enormia non fuerint & quæ vitam ipſo facto extinguant] quàm magis dubiis ac fallacibus Medicæ Artis regulis.

Exempli gratiâ. Febre ardente laborans, tenuioris potûs refrigerium liberaliori manu conceſſum iri vehementer efflagitat; Artis jam Theoremata Hypotheſi alicui innixa, quæ ſibi alium ſcopum proponit, quocum pugnat liquoris frigentis indulgentia, appetitui adverſantur, & hujus loco medicamentum Cardiacum imperant. Idem æger alimenti omne genus, dempto potu tenui, maximopere faſtidit; hîc Ars, maximè illa quam profitentur Curatrices & Amici adſtantes. omnino comedendum eſſe acriter contendit. Alter poſt diuturnum ab eâdem causâ languorem, abſurdi aliquid, & quod fortè nocere poſſe videatur, obnixè petit; Ars iterum moleſta ſe opponit; & mortem intentat morem non gerenti; niſi fortè ipſus Artifex ſanum illum prudentiſſimi Hippocratis Aphoriſmum probè concoxerit, *Cibus & Potus paulo deterior, ſuavior tamen, melioribus quidem, ſed inſuavioribus* (hoc eſt minus gratis) *eſt anteponendus.* In his omnibus, naturæ ut videtur, aberrationibus, quilibet in Praxi medicâ vel mediocriter verſatus, modò animum diligenter adverterit, facilè concedet ægros haud paucos, ubi primùm ſpreto Medici dictamine, Genio ſuo obſecundaverint, ſe meliùs habuiſſe. Neque hoc ſanè mirabitur, qui ſecum reputaverit, ſapientiſſimum rerum omnium ConditoremStatoremque univerſa tam exquiſito ordine abſolviſſe, ut ſicuti omnia naturæ mala ad concinnandam totius operis harmoniam egregiè conſpirent, ita eorum ſingula divino quodam artificio, propriæ eſſentiæ quaſi intertexto, donantur. quo ſubjectum eadem mala à ſe amoliatur; quod in morborum quàm plurium Acutorum exitu naturali ſatis cernitur, (*Acutos* dico, qui ut plurimum Deum habent Authorem, ſicut *Chronici* ipſos nos) uti etiam in propenſionibus iſtis quæ tales comitantur morbos, & ad ægrum ab illâ pernicie liberandum viam ſtruunt, quam Ars adfert, quoties in fatuos cadit. Atque in hoc ſanè bene cum hominibus agitur; quorum genus univerſum aliter ſe perquam malè habuiſſet, tum cùm Ars medica intra breves *Hellado* cancellos tota ſtaret; quæ quidem eam ferè ad terrarum orbem proportionem habet, quam habet ignobilis aliqua Villa ad noſtram hanc *Britanniam.* Et quid vel impræſentiarum de tot tantarum regionum incolis fiet, cùm omnis *Aſia, Africa* omnis, atque omnis etiam *America* [demptis aliquot nuperis Coloniis haud ita populoſis,] atque inſuper magna *Europæ* pars, Arte medicâ prorſus deſtituantur? Attamen ut eleganter Comicus, viros rationis ac virtutum uſu præſtantes, ab eorum grege, qui formam humanam vitâ ad inſtar brutorum ἀλόγων actâ conſpurcant, diſtinguens, Ὡς χαρίεν, inquit, ἐστ' ἄνθρωπος, ἂν ἄνθρωπος ᾖ ita etiam Ars medica, ſi revera Ars fuerit, & non ſolùm nomine tenus, maximum eſt donorum omnium quæ hanc vitam reſpiciunt, tantoque cæteris omnibus præferendum, quanto ipſa vita iis quibus in illâ gaudemus, præcellit.

Sed ut ad rem redeam: Quantumcunque conducat plerumque ægro ut primis morbi diebus lecto non addicatur, eſt tamen (quod obſervandum) ubi etiam ante eruptionem omninò addici debeat. Exempli gratiâ, *Infans*

de

de ſymptomatis Dentitionem comitantibus jam ſecurus, derepente *Spaſmo* corripitur: in hoc caſu cogitandum eſt mihi, convulſionem iſtam fortaſſis à naturæ conatu quo *Variolas*, *Scarlatinam Febrem*, aut *Morbillos* in corporis habitum protrudere ſatagit, pendere, licèt hucuſque lateant ſub cutis tegmine. Ut itaque tam periculoſo ſymptomati eamus obviam, *Emplaſtro Epiſpaſtico* nuchæ mox applicito, lecto quamprimùm committendus eſt; exhibito inſuper medicamine aliquo *cardiaco*, cui etiam *Paregorici* pauxillum eſt admiſcendum, quo & potentiùs morbi cauſam eliminet, atque etiam tumultum à quo oritur Paroxyſmus conſopiat: Verbi gratiâ, puero trienni, *guttæ* v. *Laudani liquidi in Aquæ Epidemicæ cochleari uno* (aut quid ſimile] ſunt propinandæ. Et profectò ſuſpicor admodum, nè dicam certus ſum, millenos aliquot infantes, & nonnullos etiam ætate provectiores, idcirco letho fuiſſe datos, quòd non ſatis animadverterint Medici hujuſcemodi Convulſiones nihil aliud fuiſſe, quàm morborum jam dictorum prænuncios: cùm enim Practici paulò incautiores, paroxyſmos hoſce revera ſymptomaticos pro affectibus Eſſentialibus habeant, Enematis ſæpe repetitis & aliis evacuationibus eos aggreſſi, Variolarum eruptioni officiunt, ac proinde permanentiores etiam reddunt paroxyſmos iſtos, quos tanto molimine opprimere ſtudent, quique aliàs, ubi primùm puſtulæ eruperint, ſuâ ſponte certo certius evaneſcerent. Hic autem, fauſto lætoque omine (quod alibi diximus] Variolæ, quæ cum ſpaſmo teneriores pueros invadunt; raro inſigniter confluunt, unde æger longè tutiùs lecto concreditur primis hiſce diebus. Licèt obſervaverim Variolas, quoties *Affectus Comatoſos* à tergo inſequuntur, admodum confluere; quo in caſu ipſemet Veſicatorium, & Paregoricum, quale ſuprà deſcripſi, potius adhiberem, quàm ut ægro jugem lecti uſum ante eruptionem permitterem. Quinimò animadverti ejuſmodi *Convulſiones* quandoque (oppidò tamen raro) *Intermittentium Febrium Paroxyſmos* præcedere; *Affectus* verò *Comatoſos* cum dictis paroxyſmis unà invadentes & non niſi cum iiſdem terminantes, tam in infantibus quàm adultis perſæpe vidi, quorum ſimiliter nulla in curatione ratio habenda eſt, ſola autem Febris, utpote morbus primarius & eſſentialis, omni ope eſt expugnanda. Si enim Comatoſis hiſce Affectibus Febrem comitantibus curandis præcipuè incumberem, ac proinde Venæ-ſectione, Catharſi, atque Enematis repetitis, ſopori vincendo operam navarem, Febrem inde magis accenderem, & ex conſequenti eò uſque augerem Coma [quod mihi erat tollendum] ut æger tandem ab eo æternum conſopiretur; quando ſi in Febre debellandâ totis viribus contendam, ſymptomata omnia ab eâdem pendentia nullo negotio unâ faceſſent. Quod ſeriò notari velim, cum in hâc re tam crebrò tamque fataliter errari ſoleat. De hoc verò alio in loco fuſiùs dixi.

Aliquando etiam (quod proximè tradam) quantumlibet ægro conferat ut lecto interdiu abſiſtat, nihilominus non poteſt id ſolatii eidem indulgeri, *ægritudine* ſc. *vehementiori*, *intenſiori Febre*, *Vomitu enormi*, *Vertigine*, *Artuum dolore* quaſi Rheumatiſmo laboret, & ſimilibus contra,

indicantibus: quæ quidem ſymptomata omnio ſæviora ſi fuerint, maxime in ſanguineis & ætate florentibus, ingentem materiæ Varioloſæ copiam intus natam, & diſcrimen haud vulgare, à puſtulis exitum certatim quærentibus ac mox valde confluxuris, præſagiunt. Cùm itaque frænum fermento ita exorbitanti omni ope injiciendum ſit, attamen hinc quidem illud continuo lectuli calore adjutum ferociet magis, illinc verò præ nimia ægritudine eodem abſtinere nequeat ægrotans, niſi ſuppetias afferamus; has ob cauſas omnino neceſſe erit, rebus ſic ſtantibus, *ſanguinem* primùm è brachii venis educere, & poſt aliquot horas *Emeticum* eradicativum *ex Infuſione Croci Metallorum* exhibere, quod non ſolùm materiam, à qua oritur ægritudo iſta inſolentior, foras propellit, ſed etiam ægrum ita refocillat, ut jam quaſi ſanus lectulo abeſſe queat. Neque huic ſoli methodo innitendum eſt ad infringendas fermenti vires, ſed quo magis æger in tuto collocari poſſit, præter evacuationes jam memoratas percommodum erit *Vitrioli Spiritum* potui tenuiori, quoties eum haurit, liberaliùs immiſcere, etiam uſque ad plenam puſtularum eruptionem. Non obſtantibus tamen hiſce evacuationibus, tùm etiam uſu potûs refrigerantis, æger nihilominus non niſi nocturno tempore lectulo permittendus eſt, ſi quidem fieri poteſt, quoniam hæc univerſa longè minus ad inhibendam præproperam materiæ Varioloſæ aſſimilationem faciunt, quàm una ſanguinis contemperatio à novo aere per pulmones ſubinde reciprocato: quæ quidem ſola mirum in modum ægritudinem ſymptomaticam, de qua ſuprà, ſublevat confeſtim, quod à me non uno experimento comprobatum eſt. Hæc autem methodus paulò inſolentior non niſi in ætate florentibus, quorum quidem ſanguis ſive à Venere, ſive à Baccho incaluit, atque in aliis (Infantes tenellulos ſemper excipio) quos unà cum Variolis vehementiora atque enormia iſta ſymptomata jam dicta adoriuntur, neceſſariò requiritur. Ubi ſanguis non uſque adeò accenditur, neque ita urget ſymptomatum violentia, uti materiæ Varioloſæ præmaturè aſſimilandæ longè minor eſt ſuſpicio, ita ex conſequenti & evacuationes præmemoratæ, & Vitrioli Spiritus omitti poſſunt.

Longior in his fui, quia ſat ſcio Curationis exitum ſive lætum, ſive funeſtum, ab ea potiſſimùm, ſi non in ſolidum, ratione pendere, qua æger primis morbi diebus tractatur. Jam verò omni puſtularum acie quaſi in campum eductâ (quod *die* ab invaſione *ſexto*, quarto autem incluſivè ab eruptione primâ, fieri jam diximus) haud amplius interrumpendus eſt ægro lecti uſus per reliquum morbi decurſum: qui quidem ut ante hunc diem concedi non debeat: ita ut diutius differatur, vix patitur ægri ſtatus, modò confluentibus Variolis laboret. Hoc autem eſt genus [quod notari velim] de quo hactenus verba fecimus. Quæ enim & pauca & diſtincta emergunt Exanthemata, parum habent momenti ſive in hanc, ſive in alteram partem, ſi vel mediocriter in arte valeat is qui medetur. Quanquam etiam in genere hoc, utut ſuopte ingenio omni periculo vacet, haud pauci (quod ſeriò dolendum eſt) Libitinæ ceſſerint, quoties ſc. malo ſuo fato in eos inciderint,

qui

qui in promovendo calore ſpem omnem ponentes, cum morbo ad jugulandum ægrum, licèt inſcii, conſpirabant.

Tempore ab hoc Puſtulæ augeſcere & corporis ſuperficiem undique concalefacere incipiunt, at caput imprimis, unde æger, niſi fuerit infans, ad ſomnum difficilior eſt, & inquietudine vexatur: Quod proximo loco in hoc morbo diligenter expendendum eſſe arbitror; prout enim ſedatior fuerit ſanguis, ita debitum augmentum & magnitudinem acquirent puſtulæ, atque ex adverſo, pro ratione orgaſmi quo tumultuatur dictus ſanguis, puſtulæ marceſcent, intercepto ulteriori progreſſu, unde non ſolùm peccantis materiæ eliminatio ſufflaminatur, ſed inſuper ſingularum phlegmonum œconomia & genuina craſis interturbatur; indeque vel non omnino debito tempore ad ſeparationem pertingunt, vel ichor demum fit puris vice, & loco flavi liquoris favum colore referentis, nigricans aliquis humor, vel ſuccus alius non naturalis, & à genuinis Variolarum puſtulis alienus, egeritur. Quapropter Medicamenta *Paregorica* æquè indicari in Variolis Confluentibus mihi videntur, ac indicatur quodvis remedium in quovis morbo; cùm hîc quaſi *Specifica* ſint, perinde ac Cortex Peruvianus in Febribus intermittentibus: quamvis haud ignorem Paregorica non virtute aliqua præciſè ſpecifica operari; ſed iſti ſolùm Indicationi reſpondendo, qua ſanguini & ſpiritibus conſopiendis & in ordidem redigendis operam damus. Atque hic quidem ſanguinis & ſpirituum motus inordinatior (Variolarum Confluentium in adultis comes individuus) Anodynorum uſum præ cæteris depoſcit; necdum ei ſatis innoteſcit hujuſce morbi Genius, qui iſta Vigiliis tantùm deberi exiſtimat. Sicuti enim fieri quandoque poteſt, ut etiam non dormiens benè compoſitis ac ſedatis fruatur ſpiritibus. [quod ab aſſumpto Laudano perſæpe accidit] ita etiam nonnunquam fit, ut ſpiritus vehementiùs agitati laudabili puſtularum eruptioni officiant, etiam ubi æger multùm dormiat, quod obſervatione dignum.

Ut de genere Anodynorum jam loquar. Tametſi ego à multis annis *Laudanum liquidum* ſatis auſpicatò exhibuerim, quoties huic Indicationi ſatisfaciendum erat, nihilominus *Syrupum de Meconio* ipſe præferendum cenſeo; licèt enim utrumque ad eundem ſcopum dirigatur, tamen Laudanum paulò magis calefacere mihi videtur, Syrupus autem minùs. Doſin quod ſpectat Syrupi, ea non ſolùm ægri ætati eſt adaptanda, ſed & ſymptomatum gradui, & quæ homini, qui ſedatos habet ſpiritus & probè compoſitos, nimia fortè erit, alteri cujus ſpiritus ferociunt magis, vix ſufficiet. Exempli gratiâ, ponamus in genere ſex Drachmas pleriſque convenire; jam in Varioloſis, quoties, id remedii indicatur, vix intra *Unciam*, ſi quid præſtare velimus, eſt ſubſiſtendum; quæ quidem quantitas ſingulis vicibus morbo decurrente imperanda eſt. De adultis agimus impræſentiarum, etenim ſi infantibus propinetur, doſis pro ratione ætatis erit minuenda. Et ſanè Paregorica non perinde indicantur in infantibus Varioloſis, ac in adultioribus, cùm illi in ſomnos perdurante morbo proniores ſint. Quamvis & in his quoties

ties à morbo periclitantur magis, à Paregorico abſtinere multùm exti-
maſſerem. At, quod dicere animus mihi erat, difficile eſt admodum Paregoricorum doſin, quocunque in caſu iſta indicantur, certò determinare. Etenim ſive in quocunque *Spirituum motu inordinatiori*, ſive in *vomitu enormi & alvi fluxu*, ſive etiam in *dolore atrociore* [in quibus affectibus tribus præſertim uſum paregoricorum indicari alibi docui] eâ methodo ſunt exhibenda, ut ſi prima doſis metam non attingat, alia atque alia debito tempore aſſumatur, donec tandem medicamentum Medici votis reſponderit, non tam ad ingeſtam Anodyni quantitatem, quàm ad effectum quod in ægro producendum erat, reſpectu habito, quod ubi primùm ſucceſſerit, nec citiùs, à Paregorici uſu ita copioſo ac frequenti ceſſandum eſt: interpoſito tamen ſemper inter ſingulas doſes ſpatio aliquo, ut pernoſcere valeamus utrum doſis ultima, id quod quærimus præſtiterit, antequam nova ingeratur. At ubi ſemel finem propoſitum obtinuerimus, doſis Anodyni in morbi progreſſu exhibendi, jam minor pro re nata definienda erit.

Exempla haud pauca in promptu mihi ſunt, quibus eis quæ hactenus tradidi fidem adſtruam, at unicum impræſentiarum adducam. Aprilis 13. Anno 1681. Quædam è noſtrâ viciniâ, nomine *Croſſe*, ad me accedens atque flens obnixè, petiit ut filium ejus decennem adirem, qui à die quarto malè habens, Variolis, ut ipſa metuebat, jam laborabat. Ego à podagrâ, quæ me tunc temporis excruciabat, detentus, Pharmacopolam, quo uti ſoleo, rogavi ut ægrum inviſeret, ac mihi de ejus ſtatu referret: rediens ille mihi narravit pueri matrem è neſcio cujus mulierculæ conſilio „ *pulverem Comitiſſæ* & alia calidiora remedia filio propinaſſe; quin & ſtragula adjecerat matris indulgentia, ſub quibus quaſi defoſſus latebat æger, ut horum pondere ſudores (ad quos ceu ad ſacram anchoram in hoc morbo fœminæ confugiunt) exprimeret; ad hæc magnam *Poſſeti* calentis vim, *floribus Calendulæ & cornu Cervi incoctis*, ægro infuderat; unde adaucto Febris calore, tantam ſpiritibus confuſionem induxerat, ut præter modum delitaret æger, totis adſtantium viribus vix lectulo affixus, ac incondita quædam, furentium ad inſtar, ſubmurmurans. Nondum tamen in lucem prodibant exanthemata, vel ſaltem obſcurè, ſed denſo agmine cutim impetebant, inhibitâ planè eruptione ab hac methodo violentiore, quæ ad eam ſollicitandam deſtinabatur. Jubeo ut è lecto eximatur quantò ocyùs, neque eundem niſi noctu ingrediatur ante elapſum *ſextum diem*: dein ut ſyrupi de Meconio unciam dimidiam ſtatim ſumat, quo ne hilum proficiente poſt horæ ſpatium eandem doſin repeto, at nullo cum fructu; quippe quòd ſanguis tam immani furebat orgaſmo, ut non niſi unciis duabus cum dimidiâ [ſpatio tamen inter ſingulas ſemiuncias interjecto, quo liqueret quid poſtrema doſis præſtiterat] introaſſumptis fænari poſſet; quo facto, unciam dimidiam tantùm ſingulis noctibus hauriendam præſcripſi uſque ad finem morbi: quæ
qui-

quidem illam ſpirituum requiem, quam crebrior exhibitio paraverat, tueri jam partam valebat. Unde etiam convaluit æger.

Hîc minimè reticendum eſt, quòd in quantâcunque demùm doſi & quantumlibet repetitâ exhibeatur primis hujus morbi diebus Narcoticum, modò ſanguinis æſtus atque enormis ſpirituum agitatio magnopere ferociant, vix ſcopum attingere poterit id, niſi æger è lectulo eximatur: Calor enim lecti calorem morbi ulteriùs augeſcit atque incendit; proindeque vim ita magnam Narcotici exhibere neceſſe erit, cui fortean Natura impar fuerit: Quod etiam uſu venit, etſi haud tanto vitæ diſcrimine, quando Cortex Indicus exhibetur in Febre Intermittente, ægro per ejus uſum in lecto ſe continente. Et hoc, ni fallor, in cauſâ fuit quod curatio hujuſce Febris nonnunquam protelata fuerit, quæ aliàs citiùs abſoluta eſſet, & quandoque etiam ſi Febris Remittens tantummodo, & non interſtincta erat, eadem adeò intendebatur, ut mortem ipſam æger haud effugerit.

Miſſis autem caſibus extraordinariis, in quibus nullo non morbi tempore indicari poteſt hoc remedium, ego iſtâ primùm nocte exhibendum ſuaſerim quâ lecto jam in totum addicitur, *ſextâ* nempe à prima invaſione, à quo tempore uſque ad *diem decimum ſeptimum* omni veſperi eſt propinandum, vel ſaltem donec æger ἔξω βέλων quod ajunt, fuerit conſtitutus. Sexto enim die caro Phlogoſi quaſi corripitur, unde caput ab humoribus exinde concalefactis turbari incipit & vacillare.

Curandum eſt autem ſedulò, ut Anodynum temporius ſumatur hîc, quàm in aliis morbis; quoniam quidam caloris & inquietudinis quaſi paroxyſmus Varioloſos ſub veſperam ſemper affligit; & quandoque accidit quòd, niſi maturiùs exhibeatur ſub ultimis morbi diebus, æger, derepente paulò hebetior factus, mox incaleſcat, poſt de ægritudine queratur, quæ brevi in ipſâ morte terminatur; attonitis haud parum amicis, qui paulo ante magnam de ægro, ceu convalituro, ſpem foverant. Cui tanto malo occurri fortean poterat Anodyno confeſtim ingeſto. His itaque diebus, *undecimo* verò præ cæteris, Paregoricum temporiùs propinandum impero, etiam horâ quintâ ſextave pomeridianâ, utque in promptu ſit, ſi quandò fortè ægritudo ex improviſo invaſerit. Quinimo perſuaſiſſimus ſum nonnullos ex mihi notis ideò fato functos, quòd dicto medicamento, re jam poſtulante, deſtituerentur; cujus ope, ſi adfuiſſet, adhuc inter viros numerari potuiſſent. Atque hoc in loco maximè, ſi in quo unquam alio, *Occaſio præceps eſt.*

Quapropter cùm tam ingens diſcrimen impendeat, ſi Narcoticum vel ſat citò non fuerit propinatum, vel ſi è diverſo ita præmaturè, ut ejuſdem vis paregorica & ſpirituum ſedatrix priùs exoleverit, quàm illud repetendum veniat; idcirco cùm res in lubrico ſit, tutiſſimum omnino eſt Anodynum ſtatis horis tam manè quàm ſerò exhibere, ultimis ſc. & periculoſiſſimis morbi diebus. Neque hoc tempore ſyrupi dicti uncia ſemper ſufficit,

ſufficit, cùm ea quantitas nihil magis præſtet in intenſiori ſanguinis inflammatione & ſpirituum animalium exorbitantiâ inſigniore, quàm uncia dimidia in morbo mitiore. Quinimo iterata experientia me edocuit, *Seſquiunciam* in juvenibus & ſanguineo temperamento præditis pro ſingulâ doſi, violentiæ ſymptomatum, quæ tunc ingruunt, & in quibus præcavendis toti ſumus, frangendæ parem tantùm eſſe; quodque hæc ipſa doſis in talibus ſubjectis, atque iis temporibus, manè & ſerò, non tutò tantum, ſed cum magno etiam ægrorum commodo, repeti poſſit, donec illi convaluerint.

Neque verò hoc reticebo, quòd in ultimis diebus Variolarum egregiè confluentium quandoque neceſſe habui etiam ter in ſpatio diei naturalis, *i. e.* Octavâ quâque horâ, Narcoticum exhibere; quando ſcilicet vel ob violentum ſpirituum orgaſmum, vel ob eorundem confuſionem ægritudinem aliqualem inducentem, longiora ab uſu ejus intervalla haud concederentur. Hoc autem notandum, quòd ſi tam frequens Diacodii exhibitio ægro nauſeam creet [quod in dictis diebus ſæpe accidit] hoc in caſu *Laudanum liquidum* propinandum; cujus *gutt.* xvj. idem valent, ac ℥j. *ſyr. de Meconio*, nempe ſi eodem modo præparetur quem in *Libro de Morbis acutis & in Cap. de Dyſenteria* ibidem deſcripſimus.

Objicient, ſat ſcio, illi, quibus hæc minus placent, materiam peccantem à Narcotico toties & in tàm larga doſi repetito, fixam iri, & Ptyaliſmum retundi. Quibus reſpondeo, omnino fatendum eſſe Salivationem aliquatenus imminui, nunquam tamen ita penitus ceſſare, ut non longiſſimis ab aſſumpto Anodyno intervallis, atque ejus vi jam fatiſcente, nonnihil recrudeſcat, imò verò gemino hoc commodo ſtipetur. Primò quòd æger, viribus à Narcotico inſtauratis, pituitam validiùs expectorare valeat. Dein quòd Saliva, quæ excreatur, licet parcior ſit, rectiùs tamen excocta eſt, quàm ſi Anodynum non fuerit exhibitum. Proximo loco, Ptyaliſmi defectus hìc partialis pluſquam compenſatur faciei manuumque tumore, qui ex repetito Paregorici uſu & certior eſt & major in iis diebus, quibus hæ partes ſolent intumeſcere: facies ſcil. ab octavo die uſque ad undecimum, (quo tempore ferè incipit ſubſidere) manus verò ab undecimo, uſque dum puſtulæ eas obſidentes maturuerint. Atque fidenter aſſero, neminem in hoc morbo probè verſatum poſſe negare utriuslibet horum tumorum abſentiam, quo tempore ſe debent oſtendere, pejoris eſſe ominis, quàm Ptyaliſmum interceptum. Me quod attinet, longè tutius eſſe autumo Ptyaliſmi compeſcendi diſcrimen ſubire, quàm à Narcotico abſtinere: quod ita impensè morbus hìc efflagitat, ut in eo rudis ſit oportet & parum obſervationi deditus, qui ægros ſuos ſubſidio tanto defraudat.

Non verò ita capienda ſunt, quæ hactenus diſſerui, ac ſi ego quotidianum Diacodii uſum, vel eâ quæ convenit doſi, in tenellulis Infantibus, qui Variolis Confluentibus laborant, ſuaderem, niſi morbus periculum grave intentat, idque duabus de cauſis; primò, quia uſque adeò non

calent

calent infantes, atque illi, quorum vitæ fax plenius accenſa jam luculentius ardet; dein quod Narcoticorum jugiter aſſumptorum vim non ita benè ferat ætas mollior, & magis infirma. Adde quòd ſponte ſuâ ſomno ferè perpetuo morbi tædia fallunt Infantes. Nihilominus quoties vel phreneſi illi corripiuntur, vel puſtulæ mali moris ſunt, Anodyna omninò indicantur, horum enim utrumque ſanguinis atque ſpirituum animalium motum interturbatum plus ſatis evincit.

Duo hæc, quæ adeo prolixè tractavimus, nempe iſta methodus, quâ inhiberi debet præpropera materiæ Varioloſæ primis in diebus aſſimilatio, tum & altera, quâ motus ſpirituum inordinatus ab externarum partium inflammatione excitatus, eſt præcavendus, duo ſunt quaſi Cardines, in quibus omnis hujus morbi Curatio vertitur, quandoquidem quæ ex eo oriuntur mala, quòd utrique huic diſcrimini non ſatis occurreretur, funeſta illa ſymptomata invitant, quibus Variolarum tragœdia abſolvitur, Quocirca cum præcipuæ hæ fuerint Indicationes Curativæ, ubi iis modo jam tradito fecero ſatis, nihil amplius mihi reſtat agendum, in quantum ſc. Medicus ſum, non verò formularum medicarum Præſcriptor: Quas ego duas, ſive Artes, ſive Dotes, ſive etiam Provincias appellare libeat, toto cœlo à ſe invicem diſtare arbitror.

Unum adjicio, ſi *Epiſpaſtico* opus fuerit, id peramplum & ſatis acre ægri Nuchæ applicandum; quod ita opportuno tempore fieri debet, ut neque præmaturè appoſitum vim epiſpaſticam ante diem undecimum, in quo de ſumma rerum agitur, amiſerit; neque in eum ipſum diem rejiciatur, quo jam tardiùs adveniens, illo temporis articulo obeſſe poſſit, præ calore & æſtu, quem ſanguini imprimit, cum Febre Secundaria vix pari Marte tunc decertanti. Opportuniſſimè itaque applicabitur Epiſpaſticum nocte illâ, quæ magnam morbi criſin præcedit, mox ab aſſumpto Paregorico, quod tunc erat exhibendum. Appoſito per id temporis Veſicatorio, dolor, quem ejuſdem morſus adferet, deſinet ante diem illum, quo æger vel agonizaturus, & materiæ peccanti eo ipſo tempore dabitur exitus, quo eo eſt opus ad vincenda mala iſta, quæ illum diem præſtolantur. Hoc enim primùm tempore, quod in hujus morbi Hiſtoria fusè deduxi, facies, quæ hactenus inturgeſcebat, jam detumeſcere incipit, & ſalivatio, quæ hucuſque pleno amne fluebat, decreſcere, condenſato jam, & non niſi ægrè excreto, qui eam excitabat, humore. Ut verò mittamus Epiſpaſticum illud tum faciei detumeſcentiæ, tum etiam imminutæ Salivationi quadantenus ſubſtitui, Febri inſuper Secundariæ perdomandæ aliquatenus conducit, quæ nunc temporis invaleſcit, ſanguine quaſi obruto & penitus infecto puris copiâ à totidem abſceſſulis reſorptâ; adeò ut in omnibus ferè, quos unquam tractavi, Variolis laborantes, obſervaverim, pulſum in carpo ſalientem ægrè percipi poſſe hoc tempore, utut facilè ſe pridiè hujus diei & poſtridie etiam, digito exploratori ſe proderet.

Sed inter ea, quæ à capite ſive derivant ſive revellunt, nihil æque mihi

videtur operari ac *Allium* pedum plantis applicitum. Quod Allium revellat attrahat, manifeſtum eſt à veſiculis, quas ſæpè excitat; & à dolore illo non ferendo, quem nonnunquam, licet rarò, affert, etiam non excitatis veſiculis, humores ſcil. in partes illas invitando; unde dolor tàm vehemens quandoque exortus eſt, ut cataplaſmate è mica panis ſimilaginei in lacte cocti eundem ſedare neceſſe habuerim: In adultis itaque qui Variolis Confluentibus laborant, Allium inciſum & linteo involutum plantis pedum admovere ſoleo, à die octavo, in quo primùm facies intumeſcit, donec jam morbus periculo omni vacet; ſingulis diebus renovandum.

Neque interim iſtud mihi prætereundum eſt, ægrum ſcil. à carnibus, durante morbo, arcendum omninò eſſe, & cereviſiam lupulatam eamque tenuiſſimam tantùm pro potu concedendam. Juſculis avenaceis, pomis coctis, & jam dictâ Cereviſiâ commodiſſimè interea vitam tolerabit. At verò inſtante jam maturatione, ubi particulæ purulentæ in ſanguinis maſſam regurgitantes eandem tabo ſuo inquinaverint, utile erit cochlearia vini aliquot, ſingulis auroris & noctibus ægro indulgere. Stragula quod attinet, & lodices, quibus æger in lecto eſt contegendus, neque plura ſint illa, neque pauciora, quàm quibus ſanus utebatur. Quin & liberum ei ſit, quoties voluerit, ſe ab hac in illam lecti partem transferre, quò præpediri poſſint ſudores iſti ſymptomatici, quos ægro nocere ſatis opinor, evici, Eodem pacto etiam præcavebitur efferatior exanthematum phlogoſis excita à nimio calore, quem carnes contrahunt, quoties æger ſemper eodem in loco, ceu palo defixus, jacet. De hoc autem aliàs prolixiùs diſſerui.

Caſum nuperrimum, ceu ſpecimen integræ hujus Praxeos, ſubnectam. Hâc ipsâ hyeme me accerſebat fœmina nobilis, Domina *Dacres*, ut quendam ſuum nepotem, Dominum *Thomam Chent*, temperamento perquam ſanguineo & ætate florentem Medicus curarem. Pridie cœperat febricitare vehementer; colluviem bilioſam in magna copia per vomitum rejiciebat; dorſum plurimùm dolebat. His malis ſolatium quærens & levamen, lectum petebat, & tum ſtragulis acervatim injectis, tum calidis aſſumptis liquoribus ſudores per diem integrum omni ope ſollicitabat, ſed fruſtra, cùm tanta ad vomendum proclivitas, & alvi fluxus, licet modicus, omnem ſudorificorum vim eluderent; Oleum interea Febris igni affuderat, quo illa multùm increverat Ego jam Variolas brevi exorituras ſuſpicabar, eaſque inſigniter confluxuras, tùm ob ætatis vigorem, tum etiam quòd ſanguinem multùm excalefecerat irrito ſudoris extorquendi conatu, [quo quidem, ſi modò æſtate ægrotaverat, & mictum ſanguineum & maculas purpureas certò advocaverat] tum verò maximè; quòd ſemper obſervaverim in juvenibus immani vomitione, ægritudine, & dolore præter ſolitum vexatis, Variolas inſequentes ultra modum confluxiſſe. Meum itaque eſſe ratus, ut nullum non lapidem moverem, quo præproperam materiæ Varioloſæ aſſimilationem obſtruerem, à lecto illum arcebam, niſi ſtatis prius horis ſomni. Die ſequenti [tertius is erat] Variolis nondum comparentibus, ſanguinis uncias octo è dextro brachio manè extrahi curabam:

curabam: optimus erat ille floriduſque, cùm adhuc ſpirituoſum tantùm μίασμα exceperat, nondum verò putredinem illam, quam conciliat longior morbi mora, & in eorum ſanguine utplurimum conſpicitur, qui nuper ab hoc morbo, convaluerint. Horâ quintâ poſt meridiem diei ejuſdem, Infuſionis Croci Metallorum unciam unam exhibui; ex qua ſatis commodè vomebat, & ægritudine levatus, longè melius habere viſus eſt, jam haud invitus à lecto abſtinens, à quo prius ægerrimè ſe divelli patiebatur, ægritudine & vertigine mactatus. Die quarto manè accedens, exanthemata, quibus præcavendis tanta fueram molitus, eo numero prodeuntia conſpexi, ut ab inſigniori quem minitabantur, confluxu, ægri vitæ metuendum eſſet. Diligenter itaque cavebam, ne lecto interdiu committeretur, conſulebam etiam, ut Cereviſiam tenuem Spiritu Vitrioli inſtillato acidulatam potaret. In his ad ſextum uſque diem perſeverabat; quibus diebus licet non ægrotaret, ſed aurâ liberiùs veſcens multùm reficeretur, tamen alvo ſubinde laxiore fuit. Jam ſub meridie non valebat ulterius, quod hîc fieri aſſolet, ſe à lecto abſtinere, decubuit itaque uſque ad finem morbi, me non reluctante, cùm nunc erupiſſent puſtulæ omnes, quæ, non obſtante meo omni conamine, plus ſatis confluebant. Quamvis enim pauciora erant exanthemata iis, quæ in nonnullis obſervavi ab hoc morbo extinctis, plura erant tamen, quàm pleriſque eorum, qui ſanantur, ſolent prodire. Hâc primùm nocte Syrupi de Meconio Unciam unam in Aq. flor. Paralyſ. propinabam, ſingulis deinceps noctibus repetendam; ſuadebam etiam, ut non aliis ſtragulis, quàm quibus ſanus aſſueverat, tegeretur; ut Juſculis Avenaceis, & Hordeaceis, nonnunquam etiam pomo cocto veſceretur; Cereviſiam etiam tenuem hauriret. Die octavo Allium inciſum & panno lineo incluſum pedum plantis applicandum curavi, & renovandum quotidiè; donec extra aleam conſiſteret. Poſt hæc pro augeſcentium puſtularum genio omnia cedebant, uſque ad decimum diem; quo tempore manè eum inviſens, licet mediocriter ſe haberet, Febris tamen Secundariæ quendam quaſi prodromum deprehendi, cum jactatione aliquali. Mox itaque procellam veritus imminentem, Paregoricum ſuprà laudatum exhibui, à qua tranquilla omnia & pacata; eâdem nocte Syrupi de Meconio Seſquiunciam præſcripſi. Sequente aurorâ, diei ſcil. undecimi, cùm poſt exoleſcentem vim Anodyni, quod heſternâ nocte ſumpſerat, jam de novo eſſet irrequietior, Diacodii iterum Seſquiunciam extemplò ingeſſi, veſperi item tantundem, atque eandem doſin manè & ſerò ut aſſumeret quotidie conſulebam, donec omnino convaleſceret. Paruit æger; neque aliquod nos deinde ſymptoma exterruit, niſi quòd urina ei quandoque ſupprimeretur, (malum junioribus hoc in morbo familiare) quam tamen genubus innixus in lecto reddebat. Ptyaliſmum quod ſpectat, quantumvis ſalivæ copia frequenti Anodynorum in tam larga doſi repetitione aliquantulum interciperetur, tamen longiore ab eorum uſu intervallo pituitam concoctam excreabat, ac facies manuſque debito tempore pro votis intumeſcebant. Die decimo octavo electo

ſurgebat, & tunc primùm juſculum è pullorum carnibus indulgebam, à quo per gradus indies ad victum conſuetum redibat. Die viceſimo primo ſanguis mittebatur è brachio dextro ad uncias octo, qui Pleuriticorum ſanguinem æmulabatur, & puris ferè inſtar erat. Denique ad quatuor vices, ſpatio interpoſito, purgatus fuit.

Hic ſubinnuam, quod quoties in his pagellis dies ab invaſione v. g. ſextum, undecimum, &c. nominaverim, non ita accipi id velim, quaſi Variolæ Confluentes tertio nunquam non die erumperent; cùm ſatis ſciam quandoque ita accidere, etiam in iis, qui vel maximè confluunt, ut puſtulæ non niſi poſt aliquod à die tertio temporis ſpatium ſe exerant. Eruptio autem utplurimum in diem tertium ab invaſione incidit, & utplurimum, qui (e. gr.) die Lunæ confluentibus Variolis primùm laborare incipit, die Mercurii ſequenti puſtularum primitias in cute ſumma deprehendet, & Jovis dies ab illo die Lunæ ſecundus, undecimus ille erit, periculi pleniſſimus, niſi interpoſuerit ſe Medicus.

Atque hîc iterum repeto Theoremata hæc omnia ad *Confluentes* tantùm *Variolas* referri debere, quæ in genere diſtincto nullum prorſus uſum habent, nec ab illo expoſcuntur. Et tam ſibi quam aliis imponunt, qui attollunt criſtas, quoties eos ſanaverint, quibus Exanthemata numero pauca, eaque interſtincta efflorescebant. Si tentare libeat, quantum in Arte valeant, in Variolis Confluentibus vires experiantur; maximè quoties vel florentes ætate, vel eos qui immodicâ vini ingurgitatione nimium incaluerint, hic morbus invaſerit. Ne in levioribus exercitati, ita toto cœlo aberrent, ut ſe eos ſervaſſe exiſtiment, quos ipſi adſtantes non occiderint.

Verùm diſſertatiunculam hancce non priùs finiam quàm ubi retulero quæ mihi, dum hæc ſcriberem, ſuo ore narravit Amiciſſimus Dominus *Carolus Goodall*, M. D. Collegii Medicorum Socius, atque impræſentiarum Cenſor: quod mihi ideò faciendum duxi, quo meliùs iis fidem conciliem, quæ cum hic, tum alibi & de Petechiis & & de mictu ſanguineo affirmavi: utrumque nempe hoc ſymptoma quoties Acutis morbis accedit, atrociori ſanguinis inflammationi omnino deberi, ac proinde Refrigerantia indicare remedia. Caſus ſe ita habuit.

Iuvenis annorum quaſi 27. habitu corporis extenuato, & calido temperamento praditus, Febre violentâ & continuâ correptus eſt menſe Iunio, Anno 1681. *Lingua erat ſicca & ſcabra, ſitis vehemens, pulſus celer, dolor regionem cordis ſcrobiculo vicinam diſcruciabat, dorſum verè imprimis, (in quo jugiter deſaviebat,) ſanguinem ſubinde mejebat, tum & Petechia coloris ſubfuſci collum, pectus, & carpos densè inſidebant, Die ſexto accerſitus Medicus, & agrum de vitâ periclitari à nimia urina ſanguinolenta excretione comperiens, Indicationes curativas ad ſanguinem refrigerandum incraſſandumque, cum etiam ad vaſorum oſcula, qua in Renibus relaxata dehiſcebant, obturanda dirigenda ſcenſebat.*

Pramiſſis itaque tum Vena-ſectione, tum Bolo lenitivo, agrum, ut à lecto, quan-

quantum fieri potuit, ſe abſtineret, ſeriò monuit, cùm a continuo lectuli calore miſtum ſanguinis promoveri non dubitaret: ſuadebat etiam ut in culcitrâ corio tectâ æger potius dormiret, ſupinus non niſi rariſſimè jaceret, lac aqua permiſtum, ut potaret, Panatellâ, oryza lacti incoctâ, pomis coctis, ſive ſolis, ſive aqua fontana intritis, & ſaccharo edulcoratis viſceretur. Medicamenta ordinabat ſequentia.

℞. *Fl. roſ. rub.* ℥vj. *cort. inter. Querc.* ℥ß. *Sem. Plantag. parum contuſ* ʒiij. *Aq. Fom.* ℔ij. *Sp. Vitriol. q. ſ. ad gratam aciditatem: infundatur in vaſe clauſo calore leni per quatuor vel ſex horas. Colat. add. aq.* Cinnam. *hord.* ℥iij. *Sacch. albiſſ. q. ſ. ut f. Tinctura guſtui grata, de quâ ſæpiuſculè bibat die noctuque.*

Enema à lacte cum Syrupo Violaceo injiciebatur horâ à meridie ſecunda: & horâ ſomni ſequens Hauſtus propinabatur.

℞. *Aq. ſl. Paralyſ. Plantag. Cinam. hord. an.* ℥ß. *Aceti ſtillat.* ʒij *Syr. de meconio* ʒvj. *M.*

Die ſeptimo, ſymptomatis vix ſe remittentibus, Enema jam deſcriptum ſingulis diebus injiciendum curabat, tum etiam Emulſionem, Hauſtumque ad hunc modum præſcribebat.

℞. *Sem. Cichor. Endiv. Lactuc. Portulac. an.* ʒij. *Sem. Cydon. Papav. alb. an.* ʒiß. *Amygd. dulc. excort. n.* iiij. *contundantur ſimul in Mortar. marmor. ſenſim affundendo Aq. Hord.* ℔iß. *colat. add. ſacchar. Cryſtall. q. ſ. f. Emulſio, de qua bibat cochl.* xij. *quartâ quaque horâ.*

℞. *Aq. ſl. Paralyſ. Nymph. germin. Querc. Plantag. an.* ℥ß. *Aceti ſtillat. Aq. Cinam hord. an.* ʒiij. *confect. de Hyacinth* ʒß. *ſyr. de meconio* ℥j *M. f. Hauſtus horâ ſomni ſumendus.*

De octavo, cùm adhuc inſtaret Febris, ſanguis Vrina immiſtus copioſiùs exiret, & Petechiæ in præmemoratis partibus numeroſæ comparerent, omnia hæc ſymptomata à ſanguinis calore, tenuitate & acrimoniâ, oriri conjectans, ſanguinem ſecundâ vice detraxit, liberaliorem cerevisiæ tenuis uſum, cui Vitrioli ſpiritus ad gratam acorem priùs inſtillabatur, conceſſit: quam cum faſtidiret æger, poſſetum è ſucco limonum & lacte ei indulſit, uti etiam limonum pulpam in taleolas diviſam & ſaccharo involutam. Addebat & ſequentia.

℞. *Conſ. Lujul. Cynorrhod. an.* ℥ß. *confect. de Hyacinth.* ʒiij. *Diaſcord.* ʒiß. *corall. rub. præparat. ſang. Dracon. Bol. Armen. an.* ℈j. *Syr. è. Symphyt. & P. ſell. q. ſ. ut f. Opiata, de qua capiat quantit. Avellanæ ſextâ quaque horâ, ſuperbibendo hauſtulum ſeri lactis ſucco limonum facti & ſacch. alb. edulcorati, vel decocti Vulnerarii Spiritu Vitrioli acidulati.*

Hauſtus heſiernâ nocte præſcriptus repetatur, cum Syr. de Mecon. ʒx.

Nono die Petechiæ paulatim evaneſcebant, Vrina minùs ſanguine ſcatebat, quique inerat ſanguis faciliùs ſeparabatur, & maculæ fundum libentiùs petebat: hortabatur itaque ægrum ut in Remediorum horum uſu perſeveraret, & diebus aliquot elapſis ſequentia adjiciebat, ad eundem ſcopum collimantia.

℞. *Conſ. Roſ. rub. per ſetaceum traject. & Vitriolat.* ℥iv. *balſam. Lucatel*

℥ij. *Bol. Armen. Sang. Dracon. Spec. Electuar. Diacoral. an.* ʒj. *Syr. è Coral. q. ſ. ut. f. Elect. de quo cap. quant. Nuc. Moſchat. bis de Die, ſuperbibendo hauſtum Emulſionis ſequentis.*

℞. *Sem. Lactuc. Portulac. an* ʒiij. *Cydon.* ʒiß. *Papav. alb.* ℥ß. *Amygd. dulc. excort. n.* v. *contund. in mortar. marmor. ſenſim affundendo Aq. Plantag.* ℔ij. *Aq. Cinam. Hord.* ℥ij. *Colat. add. Sacch. q. ſ.*

His remediis, favente numine, æger intra ſeptimanas tres à Febre & horrendis illis quæ memoravimus ſymptomatis liberatus, Petechiis abolitis, atque urina tum colorem naturalem tum conſiſtentiam recipiente, paulatim ad ſanitatem & vires priſtinas rediit.

Quamvis autem ſymptomata iſta jam dicta Febri continuæ accreſcerent, non verò illi morbo, de quo nos ſuprà egimus; cùm tamen quoties utrumlibet ea comitantur, à vehementi inflammatione & ſanguinis nimiâ attenuatione, unde ſanguis per oſcula vaſorum quaſi vi exigitur, ſemper ortum ducant; nullus dubito quin par Methodus in tantâ cauſarum paritate omnino ſi adhibenda; quantùm ſc. fert utriuſque morbi Genius. Quamobrem Virum Optimum rogabam, ut mihi per illum liceret hanc ejus Curationem hîc ſubnectere. Quam quidem ſi quis vel mihi infenſiſſimus, (cùm tamen alienos mores è propriis æſtimans, nullum inimicum habere ſperem] præſtiterat, tamen veritate victus, præclariſſimam eam fuiſſe omnium, quas unquam novi, curationum, lubens faterer: quum jamdiu compertum habeam quàm ſit fatale Febricitantibus ſanguinem cum Urina excernere. Cum verò idem amicitiâ mihi ſit conjunctiſſimus quanto cum animi prolubio & Veritati & Viri Amantiſſimi famæ mihi litandum erat. Hic enim ille eſt, qui cùm pauci admodum me vel minimum quid in re medicâ ſive indagandâ ſive etiam excolendâ profeciſſe aſſerere auderent, maledicorum torrenti ſe medium objicere ſuſtinuit, atque me pari zelo ac fide tutabatur, quo Parentem Filius. Quantumlibet autem beneficio tam inſigni devinctus, nunquam tamen niſi eas, quas commeruit laudes, prædicarem, cum perinde ferè ſit improbum ſive opprobrio ſive laudatione indignos afficere, quandoquidem utrinque à veritate diſcedatur. Nemo itaque mihi vitio vertat, ſi Virum hunc ego nemini, inter eos qui mihi hactenus innotuere, probitate ſecundum fidenter affirmaverim, cùm in tot annorum ſpatio, quibus eo familiariter uſus ſim, nec dicto quemquam lædere, quanto minus facto, ſibi permiſerit. Quantum verò in ea quam profitetur Arte præcellat, modò Deus vitam ei conceſſerit, brevi ſatis eluceſcet; cum Eruditioni haud vulgari qua omnes Medicinæ tam Antiquæ quàm Modernæ tractus perluſtraverit, exquiſitiſſimam in ſubtilioribus Praxeos minutiis indagandis ſolertiam [ſine qua nemo unquam Medicinam merita cum laude faciet] ſatus attulerit: Unde etiam Ægrorum ſuorum votis, Bonus Felixque cum primis reſpondet.

Hæc demum ſunt quæ ipſe de hoc morbo ſentio, quæ non mihi ſuggeſſit phantaſiæ imaginatricis temeritas, ſed Phænomena Practica edocuere. Ne-

Neque ſane capio, quî fieri poſſit, ut fallatur is, qui cogitationes ſuas omnes mera ac nuda ejus ſive Artis ſive Facultatis Praxi limitat & determinat, quam ſibi perdiſcendam & cum laude exercendam propoſuit: aut è contrà quî poſſit fieri, ut non tam in ipſo ſe, quàm in aliis decipiendis omnes vitæ annos prodigat ille, qui in iis excogitandis operam diſperdit, quæ cum Praxi nihil prorſus habent commune. Et ſicuti haudquaquam fauſtus probuſve *navis ad Clavum Gubernator* fuerit ille, qui non tam ad brevia & ſaxa ſub marina agnoſcenda evitandaque, quàm ad cauſas Fluxûs Refluxûſque maris ſpeculandas animum adverterit (quod quidem cum Philoſopho ſit digniſſimum, ab eo tamen perquam eſt alienum, cui id tantum negotii datum eſt ut navis non ſubmergatur,) ita neque Medicus, cui non alia quàm curandorum morborum provincia decernitur, quantumlibet ingenio cæteriſque animi dotibus valeat, in Arte verè Medica proficiet, qui non tam in occulta & tortuoſa illa Methodo, qua Natura morbos parit alitque (à qua etiam eorundem Hiſtoria pendet) indaganda, atque in remediis eidem adaptandis omnes animi vires intendat, quàm in curioſis & παρέργοις ſpeculationibus cerebrum fatiget, ad homines orco eripiendos (quod ſpondet Medicina) nehilum facientibus. Quæ quidem prævaricatio non ſolum in cauſa eſt, quod genus Humanum commodis illis & emolumentis privetur, quibus à plurimorum ingenio animique dotibus augeri potuiſſet, ſed etiam effecit tandem, ut quæ Medica appellatur, revera Confabulandi Garriendique potius ſit Ars, quàm Medendi. Atque eò tandem deventum eſt, ægris vivendum moriendumve ſit, prout Philoſophus vel conjectando ſcopum attigerit, vel ab eodem aberraverit, quod in lubrico ſemper eſt, atque ancipiti, cùm primi iſti ſpeculationum repertores, non minùs quàm eorum mancipia, & ſervum pecus, de cerebroſis iſtis commentis bello quaſi internecino invicem digladientur, attamen nemo fortaſſe omnium ipſam veritatem aſſequatur. Quamvis enim, ſi mentem ſeriò applicuerimus, quid de facto agat Natura, & quibus in operatione ſuâ utatur organis deprehendere valeamus; modus tamen quo illa operatur, mortales, aut ego fallor, ſemper latebit. Neque hoc mirum eſt, cùm longè (imò ſupra omnem humanum captum longè) credibilius ſit nos miſellos homunciones ab illuſtri vitæ luciſque regione exulantes, methodum qua in fabricanda machina uſus eſt ſapientiſſimus Artifex, capere nullatenus poſſe; quàm Fabrum Ferrarium rudem prorſus & imperitum, neſcire quo pacto concinnetur Automaton Horarum index, cujus ſtructura & motus exquiſitiſſimam artis elegantiam præ ſe ferunt. Sicuti de facto conſtat Cerebrum omnis tam Senſûs quàm Motûs fontem eſſe, tum etiam & Cogitationum & Memoriæ officinam, & tamen non eſt poſſibile à diligentiſſima ejus inſpectione contemplationéve mentem uſque adeò illuminari, ut intelligere poſſit, quo pacto ſubſtantia ita craſſa & quaſi pulpa, quædam, neque operis, ut videtur, uſque adeò affabrè elaborati, uſui ita nobili & facultatibus tam præcellentibus queat ſufficere; neque exinde aſſignare quis potis eſt, qua ratione ex

na-

naturæ ejus vi & ſtructura partium, ſive hæc ſive altera iſta facultas neceſſariò fuerit exerenda.

Atque hæc de Variolis Confluentibus: Quibus ſi adduntur quæ in Hiſtoria Morborum Acutorum de hoc affectu tradidi, ſummam habes eorum quæ mihi hactenus innotuere, eaque omnia diligentiſſimè quod à me fieri potuit, trutinata atque expenſa.

Accingo me jam [quoniam tu id poſtulas, Vir Eruditiſſime] ad ea exponenda, quæ de *Affectionibus Hyſtericis* hactenus obſervatione comperi. Quas quidem, perobſcuram & difficilem, præ cæteris qui homines vexant, morbis, diagnoſin habere, tum etiam ægrius curationem admittere, lubens fateor. Attamen ut potero morem tibi geram, ea, quæ Epiſtolæ convenit, brevitate; quam ſané à me exigit valetudo infirmior & quaſi vacillans, hac præſertim anni tempeſtate, qua mihi verendum eſt, ne ſi pertinacius cogitationibus indulſero, Podagræ mox paroxyſmum acceſſam. Paucis itaque expediam, quæ hîc habeo dicenda, methodo, qua uti ſoleo, inſiſtens; brevem ſc. morbi Hiſtoriam tradens ſecundum vera Naturæ Phænomena; tum etiam medendi rationem ſubnectens quæ mihi optimè ceſſit; quamque non tam librorum lectio, quàm experientia propria, Magiſtra haudquaquam infida, jam olim ſuggeſſit.

Hic morbus, ſi rectè calculum pono, Chronicorum omnium frequentiſſimè occurrit; & ſicuti Febres cum Appendicibus ſuis duas partes Tertias, ad Chronicos morbos ſimul ſumptos ſi comparentur complent, ita Affectus Hyſterici (vel iſti ſaltem qui eo nomine inſigniuntur] ad reliquæ partis Tertiæ dimidium aſſurgunt, hoc eſt, Chronicorum pars media ſunt: Fœminarum enim pauciſſimæ [qui ſexus Adultorum dimidia eſt pars] ab omni horum affectuum ſpecie prorſus liberæ ſunt, ſi iſtas excipias, quæ laboribus aſſuetæ durè vitam tolerant. Quinimo non pauci ex iis Viris qui vitam degentes ſedentariam chartis ſolent impalleſcere, eodem morbo tentantur. Et quamlibet omnis retrò Antiquitas ſymptomata illa Affectibus Hyſtericis adnaſcentia Utero ſemper vitio verterit, ſi tamen *Affectiones Hypochondriacas* vulgò dictas, quas Splenis aut Viſcerum neſcio quorum obſtructioni imputamus, cum mulierum Hyſtericarum ſymptomatis confetamus, vix ovum ovo ſimilius, quàm ſunt utrobique Phænomena, deprehendemus. Neque tamen reticendum eſt, Fœminas multò crebrius hoc morbi genere corripi quàm ſolent Mares, non quòd ſe Uterus magis malè habeat quàm alia quævis corporis regio, ſed ob cauſas infrà explicandas.

Sec nec ſpectabilior eſt hujus morbi frequentia, quàm varietas illa multiformis qua ſe oſtendit, & nullos ferè non æmulatur ex iis affectibus quibus atteruntur miſeri Mortales. Quamcunque enim corporis partem inſederit, ſymptomata, qualia ei competunt parti, ſtatim producit: Et niſi Medicus tam ſagaci quadam ſolertia & Δεινότητι, quam in Arte peritia valeat, fraus ei ſiet, atque iſta ſymptomata à morbo aliquo eſſentiali hujus vel illius partis, non verò ab affectione Hyſterica, pendere arbitrabitur.

Quan-

Quandoque v: gr. *Capitis* arcem occupans, *Apoplexiam* facit, quæ ſimiliter *Hemiplegia* ſolvitur, eam omninò referens Apoplexiam, quâ tum ætate, tum mole corporis grandiores ſi ierantur, & quæ ex eo naſcitur, quòd, Cerebri Cortice pituitæ copiâ referto ac ſcatente, Spirituum animalium meatus ac ſemitæ intercludantur: à qua quidem cauſa, quæ fœminis Hyſtericis accidit Apoplexia, oriri nullatenus videtur, cùm eaſdem haud infrequens adoriatur confeſtim à partu, magnâ ſanguinis vi ſimul ejectâ, & vel partui laborioſiori; vel vehementiori alicui animi commotioni debeatur.

Quandoque *Spaſmos* horrendos gignit, *Epilepſiæ* perſimiles, Ventre & præcordiis guttur verſus intumeſcentibus, & nixus ita fortes edente ægrâ, ut licet aliàs mediocrium tantùm fuerit virium, jam omni adſtantium ope vix retineri queat, incondita interim atque inarticulata quædam vociferans, & pectus feriens. Fœminæ, quibus hæc ſpecies, quæ *uteri Strangulatus* vulgò audit, familiatior eſt, temperamento ſunt utplurimum plusquàm ſolet ſanguineo, & habitu corporis ad Viragines accedente.

Nonnunquam *exteriorem Capitis partem* occupat, Pericranium inter Craniumque, dolorem vix tolerabilem adferens, in quadam tantùm particulâ, quæ tranſverſo pollice contegi poſſit, jugiter defixum. Dolorem hunc etiam comitantur Vomitiones enormes. Hæc ſpecies *Clavus Hyſtericus* mihi eſt, iſtas præ cæteris fatigans, quæ *Cloroſi* laborant.

Nonnunquam in *partes* incidens *vitales*, ita vehementem *Cordis Palpitationem* excitat, ut quæ eam patitur fœmina pro indubitato habeat, ſonitum Cordis in Coſtas arietantis etiam ab adſtantibus omnino debere percipi. Hæc ſpecies eas maximè infeſtat, quæ extenuato ſunt corpore, & craſi minùs firmâ, quæque Extabeſcentium pene formam præ ſe ferunt; tum etiam Juvenculas *Febre Albâ* palleſcentes.

Nonnunquam *Pulmones* obſidet, unde æger crebettimè tuſſit & ferè ſine intermiſſione, nihil prorſus expectorans: & quantumlibet hæc Tuſſis ſpecies non ita valido niſu thoracem concutiat atque illa quæ Convulſiva dicitur, Exploſiones tamen longè frequentiores ſunt, æger præterea non ita ſenſu valet. Hæc autem *Tuſſis Hyſtericæ* ſpecies oppidò rara eſt, & fœminas pituitâ ſcatentes præ cæteris exagitat.

Nonnunquam in *Colon*, & regionem *Scrobiculo Cordis* ſubtenſam impetum faciens, dolorem vix ferendum infligit, *Iliacæ Paſſioni* haud abſimilem; ubi ægra immodicè vomit, colluviem quandam Viridem, Bili, quam *Porraceam* appellant, ferè parem, nunc etiam inſoliti alicujus coloris, rejiciens. Sæpè etiam poſtquam ægra ad multos dies jam dicto dolore [qui vel Stoicorum ἀπάθειαν expugnaret) & continuo vomituritionis conatu tantùm non fuerit enecta, tandem *Ictero* intenſiore omnem corporis ſuperficiem ad inſtar Croci tingente, ſolvitur Paroxyſmus. Ægra interea diris mentis angoribus preſſa, omnem recuperandæ Sanitatis ſpem prorſus abjicit: quæ quidem animi dejectio & quaſi *deſperatio* quædam, non magis, quantum

ego obſervavi, ab hac Hyſtericorum Affectuum ſpecie ſejungitur quàm ſive dolor, ſive Vomitus præmemorati. Atque hoc genus in iſtis præcipuè locum habet, quæ corporis habitu laxiore crudoque ſunt, tum & in iis, quæ Infantes grandiuſculos, cum ingenti ſui & naturalium vitæ ſtaminum diſpendio, ſunt enixæ.

Quandoque hoc malum in alterutrum ex *Renibus* incurſans, atrociſſimo quem illic parit dolore, *Paroxyſmum Nephriticum* omninò mentitur, idque non ſolùm doloris genere locoque quò ſævit, ſed & adſcitis Vomitionibus immanioribus, tùm etiam nonnunquam ex eo, quòd dolor per Ureterum ductus propagetur. Ita ut ægrè admodum dignoſci queat, utrum hæc ſymptomata ab incluſo Calculo, an verò ab effectu aliquo Hyſterico enaſcantur, niſi fortè Caſus aliquis acerbior ægræ animum paulo antequam corriperetur diſcrucians, aut materiæ viridis per vomitum rejectio, ſymptomata iſta Affectioni potius Hyſtericæ quàm Calculoſæ tribuenda eſſe docuerint. Sed neque *Veſica* ab hoc Pſeudoſymptomate atque ementito Affectu immunis eſt; cùm non tantùm ipſa ab eo doleat, ſed & Urina ſupprimatur, perinde ac ſi Calculus eam obſtrueret, qui tamen nullus eſt. Rariſſimè autem cernitur poſtrema hæc ſpecies Veſicam attingens, quæ verò Renum calculum imitatur, non ita raro. Utraque eas ſolet invadere fœminas, quarum vires repetitis ſæpè paroxyſmis Hyſtericis jam fractæ ſunt, & ſanitas corporis detrita.

Nunc in *Ventriculum* decumbens, continuas *Vomitiones* excitat; nunc etiam *Diarrhœam*, quoties ſcil. in Inteſtina effunditur: at neutrum horum ſymptomatum ſequitur dolor, licet in utroque perſæpè compareat dictus ille ſuccus viridis. Utraque hæc ſpecies iis familiaris eſt, quas frequentiores paroxyſmi Hyſterici debilitaverunt.

Atque ut hic morbus omnes fermè partes *Internas* infeſtat, ita etiam nonnunquam & *Exteriores*, carnemque muſculoſam occupat, *maxillas* ſc. *humeros*, *manus*, *crura*, *tibias*, nunc dolorem adducens, nunc tumorem: in quo genere is qui tibias diſtendit tumor præ reliquis conſpicuus eſt. Cùm enim in Hydropicorum tumoribus duo hæc ſemper obſervari poſſint, ut tumor ſc. ſub veſperam ſe majorem exhibeat, tum etiam ut paſtæ inſtar madentis, veſtigium digiti fortiùs impreſſi formamque referat; jam in hoc altero, tumor matutino tempore protuberantior eſt, nec digito cedit prementis, aut veſtigium ullum manet. Plerumque etiam tibiarum alterutram tantùm inflat: de cætero ſive magnitudinem ſpectes, ſive etiam ſuperficiem. Hydropicorum tumores ita ad amuſſim æmulatur, ut ægrè ſe haud facilè ab ea quæ inſedit ſententia, dimoveri patiantur.

Sed neque ipſi *Dentes* (quod vix credas,) ab hujuſce morbi inſultu ſe poſſunt defendere: licet neque vel minima cavitas, neque humoris alicujus defluxus, ſaltem qui percipi queat, doloris ſive anſam præbuerit, ſive vehiculum; qui nihilominus nec mitior eſt, nec contractior, aut expugnatu facilior. Iſti verò tum dolores, tum tumores, quibus afficiun-

tur, partes exteriores, quas ſupra memoravimus, eas præcipuè fœminas adoriuntur, quæ, longâ paroxyſmorum Hyſtericorum ſerie ac impetu violento tantùm non exanimatæ, vitam ducunt vix vitalem.

Inter omnia verò morbi hujus tormenta, nullum ſe tàm crebrò ingerit quàm *dolor* in *Dorſo*; quem certo certiùs perſentiſcunt, quotquot vel leviſſimè hoc affectu tanguntur. Quinimo id habent effectum commune dolores prædicti, quòd illa, cui inhæſerant regio, etiam poſt eorum diſceſſum, tenera ſit, & quaſi fuſtibus probè fuerit dedolata, tactum refugiat; quæ quidem teneritudo ſenſim evaneſcit.

Hoc interim obſervatu digniſſimum eſt, quòd non rarò notabilis quædam *externarum partium refrigeratio* ſymptomatis his omnibus viam quaſi ſternit, & plerumque non niſi paroxyſmo finito diſpellitur: quam quidem refrigerationem haud ſemel iſti ferè, quâ rigent cadavera, parem comperi, pulſu nihilominus rectè ſe habente.

Addo, quòd Hyſtericæ ferè omnes, quotquot ego hactenus tractavi, de *ſpirituum* dejectione ſive *ſubſidentiâ* (ut cum illis loquar (conqueruntur; pulmonis regionem indigitantes, quoties locum, in quo hæc ſpirituum contractio ſeu ſubſidentia ſentitur, volunt deſignare.

Demum mulieres Affectione Hyſtericâ laborantes, nunc in *riſum* effundi, nunc in *lacrymas* pariter immodicas ſolvi, nullâ προφάσει manifeſtâ ſive illum, ſive has extorquente, nemini non eſt notum.

Inter omnia verò, quæ in hoc morbo comparent Phænomena, illud maximè proprium eſt, atque ab eo ferè inſeparabile, quòd ſc. ægræ *urinam* ſubinde reddant planè *limpidam* ad inſtar aquæ è rupibus ſcaturientis, idque ſatis copioſè; quod quidem ego ſigillatim percontando, in omnibus ferè didici ſignum eſſe Pathognomonicum eorum Affectuum, quos in Fœminis *Hyſtericos*, in Maribus *Hypochondriacos* appellandos cenſemus. Atque in Maſculis nonnunquam obſervavi, quòd mox ab excreto lotio coloris Citrini [imò verò proximo temporis momento] violentiori aliquo animi motu derepente perculſi, ſtatim urinam, Cryſtallum claritate æmulantem, magnâ copiâ & impetu diu continuato ejecerint, eò uſque ſe malè habentes, donec urina priſtinum colorem induerit, & paroxyſmus ſimul evanuerit.

Quin & omnibus tàm Hyſtericis, quàm Hypochondriacis, quibus ſcilicet jam malum inolevit, id accidit, ut *flatus* quandoque *nidoroſos* è ventriculo emittant, quoties aliquid comederint, licet moderatè tantùm & pro ratione appetitûs, tum etiam alipuando *acidum* eructent, acetum ſapore referens, quoties in eos aſcenderit; læsâ nempe utrobique concoctione, & ſuccis proinde à naturali ſtatu interverſis.

Neque hoc tantùm nomine infelices ſunt, quòd corpus ita malè affectum & quaſi conquaſſatum adinſtar ædium ruinas undiquaque minitantium, tantùm non corruat & ſatiſcat, cùm magis adhuc animo ægrotent, quàm cor-

corpore: Cùm enim deſperatio planè inſanabilis de hujuſce morbi natura ſit, indignantur admodum quoties aliquis vel minimam de ſanitate recuperanda ſpem injecerit; facilè interim credentes omnia ſc. quæcunque in homines cadere poſſint incommoda, quæque adeò fert rerum natura, perpeſſuros, triſtiſſima quæque ſibi ominantes, atque timorem, iram, zelotypiam, ſuſpiciones, & ſi quæ atrociora ſunt animi pathemata, vel ex leviſſimâ, vel etiam nullâ datâ anſâ, arripientes, & ſinu foventes irrequieto anxioque; ab omni interim gaudio, ſpe, lætitiâ abhorrentes: quæ ſi fortè occurrant, quando hæ raræ aves ſunt, velociſſimè avolant, animum interim haud minus vehementer exagitantia, quam ſolent mœſtiora illa πάθη, ita ut nullibi mediocritatem ſervent, in una levitate conſtantes; nunc amant præter modum, mox odio eoſdem ſine cauſa proſequuntur; nunc hoc illudve ſibi agendum proponunt, mox à propoſito reſiliunt, & quod cum eo pugnat, aggrediuntur, ſed neque hoc peragunt, ita animi pendentes, ut nunquam liceat quietâ mente conſiſtere. Quodque de Superſtitioſis aſſerit Orator Romanus, noſtris hiſce Melancholicis pulchrè quadrat. *Perfugium videtur omnium laborum & ſollicitudinum eſſe ſomnus, ac ex eo ipſo plurimæ curæ, metuſque naſcuntur*; cum funera tantùm in ſomniis, & damnatorum Amicorum umbræ repræſentantur. Ita tàm animo quàm corpore excarnificantur, quaſi hæc vita omnis Ignis eſſet Expurgatorius, in quo ſcelera alio in ſtatu perpetrata jam luerent atque expiarent. Neque hoc tantùm Maniacis accidit & furioſis, quos dicimus, ſed etiam illis, qui, ſi hos animi impetus excipias, prudentiâ ac judicio valent, quique & meditationum profunditate, & ſapientiâ orationis longè eos ſuperant, quorum mentes his cogitationum aculeis nunquam fuerint excitatæ. Ita ut non ſine ratione obſervaverit Ariſtoteles, Melancholicos cæteris ingenio præſtare.

At verò tam horrendus animi ſtatus, qualem ſupra delineavimus, non aliis competit, quàm iis, qui diu multumque cum hoc morbo conflictati, tandemque ſubjugati quaſi victas manus dant: maximè ſi res adverſæ, animi mœrores, ſollicitudineſve, nimia in literarum ſtudio aſſiduitas, atque animi contentio, cum prava corporis diatheſi conſpirantes, oleum camino adjecerint.

Dies me deficeret, ſi omnia quæ affectus Hyſtericos gravant ſymptomata enumerare velim; tàm diverſâ atque ab invicem contrariâ ſpecie variantia, quàm nec Proteus luſit unquam, nec coloratus ſpectatur Chamæleon. Proinde rectè mihi videtur rationem ſubduxiſſe *Democritus* [quantumlibet in morbi cauſa hallucinaretur] ubi in Epiſtola ad Hippocratem miſſâ diſertè aſſerit; *Sexcentarum ærumnarum, innumerarumque calamitatum authorem eſſe Uterum.* Neque tantùm multifaria ſunt iſta, ſed nec regulâ aliquâ aut Typo uniformi ſe contineri patiuntur, quod in aliis hominum Affectibus tamen uſu venit, ſed quaſi farrago ſunt quædam φαινομένων incompoſita atque inordinata, unde perarduum eſt hujus morbi Hiſtoriam deſcribere.

Cap.

Cauſæ autem hujus morbi *Procatarctica* ſeu externæ, vel ſunt vehementiores corporis motus, vel etiam multo ſæpius, violenta quædam animi commotio à repentino aliquo, ſive iræ, ſive doloris, ſive etiam timoris, & ſimilium Pathematum inſultu. Quoties itaque me conſulunt Fœminæ de hoc illove corporis affectu, cujus ratio è vulgaribus Morborum dignoſcendorum Axiomatis nequeat reddi, nunquam non diligenter ab eis, exquiro, An non eo de quo conqueruntur malo, tùm præcipuè fatigentur, cùm triſtitia, ærumna, aut alia aliqua perturbatio eas malè habeat; quod ſi annuerint, jam ſatis ſuperque mihi conſtat morbum in hâc, de quâ agimus, Tribu cenſendum; præſertim verò ſi diagnoſin id clariùs illuſtret, quod ſc. certis aliquot temporibus urinam limpidam & Cryſtalli æmulam, eamque copioſam ſimul excernant. His verò animi motibus, qui uſitatiores ſunt hujus morbi προφάσεις, accedunt vel Stomachi vacuitas ab inediâ pertinaciori, vel nimiæ humorum evacuationes, ſive à ſanguine intemperanter effuſo, ſive ab Emetico, aut Cathartico, cui impares erant ægræ vires.

Jam verò ab hâc totius morbi imagine, ſecundum vulgatiſſima ejus φαινόμενα depictam, proximo loco ejus *Cauſæ Efficientes internæ* ſive προηγούμεναι mihi veniunt penſitandæ, quantum eas, ex omnibus quas deſcripſimus Circumſtantiis ſimul junctis, expiſcari valeam. Pendent ergo Affectiones iſtæ, quas in fœminis Hyſtericas, in maribus Hypochondriacas inſignire libet, quantum ego judico, à ſpirituum Animalium ἀταξία, unde facto impetu in hanc illamve partem plus quàm pro ratâ denſi nimiique feruntur, ſpaſmos uti & dolorem excitantes ubi in partes ſenſu exquiſito præditas irruunt, atque organorum, tum ejus in quod ſe ingerunt, tum iſtius à quo abſcedunt, functiones pervertentes; cùm utrumque ab hâc tam iniquâ partitione, quæ naturæ œconomiæ penitus adverſatur, haud parum detrimenti capiat.

Cujus quidem ἀταξίας origo atque *cauſa Antecedens*, eſt debillior dictorum Spirituum Craſis, ſive nativa ea fuerit, ſive etiam adventitia, unde quâvis προφάσει diſſipatu faciles ſunt & eorundem ſyſtema nullo ferè negotio dirimitur. Quemadmodum enim *Homo* quidam *Exterior* conſpicitur ex partibus ſenſui obviis compaginatus, ita procul dubio & *Interior* eſt quidam Homo è debitâ ſpirituum ſerie & quaſi Fabricâ conſtans, ſolo rationis lumine contemplandus. Hic vero cum temperie corporis intimiùs conjunctus & quaſi unitus, tanto ægriùs faciliuſve de ſtatu ſuo dejicitur, quanto major eſt minorve ea, quam à natura ſortimur, Principiorum conſtituentium firmitas. Quamobrem Fœminas longè plures quàm Maſculos hic morbus aggreditur, quoniam videlicet iſtas natura magis delicatulo rarioreque corporis habitu ceu vitæ molliori, & hominum deliciis deſtinatas) blanda donavit; Mares autem toroſo corporis robore, utpote qui laboribus exantlandis in tellure colendâ, & repaſtinanda, & feris, quibus alantur, capiendis, aliiſque ſimilibus, apti nati ſint.

Dictam autem Spirituum ἀταξίαν hujus morbi cauſam eſſe, Phænomena jam deſcripta ſatis probant; quorum præcipua tantùm attingam, à no-

tiſſimo illo Affectu Hyſterico, qui *Uteri Strangulatus* vulgò dicitur, initium faciens. Hîc jam Spiritus, facto quaſi agmine in ventre inferiore, catervatim magnoque impetu in fauces irruentes, ſpaſmos excitant per omnem quam tranſeunt regionem, ventrem inflantes ad inſtar Globi prægrandis, qui tamen niſi aliud eſt quam partium ſpaſmo tentatarum convolutio & quaſi conglobatio quædam, quæ non niſi magnâ vi reprimi poteſt & coerceri. Partes interim externæ mollaque carnea à ſpiritibus, jam aliò raptis, magnâ ex parte deſtitutæ, eò uſque frigeſcunt perſæpè, non in hâc ſolâ Affectûs Hyſterici ſpecie, ſed in aliis omnibus, [quod priùs adnotatum] ut cadavera non frigeant magis. Pulſus interim qualis ſanatum eſt, nec ægra ab hoc frigore de vitâ periclitatur, niſi illud ab evacuatione aliqua enormiori præcedente originem ducat.

Idem etiam dici poteſt de violentiori iſto Affectu Hyſterico, qui externa facie *Colicam Biliosam*, vel etiam *Paſſionem Iliacam* æmulatur: in quo ægra dolore vix tolerando in regione Cordis Scrobiculo circumpoſita, una cum immani materiæ herbam colore referentis, evomitione, diſcruciatur. Quod quidem ſymptoma haud aliunde naſci exiſtimo, quàm à vehementi ſpirituum densè conglomeratorum in dictas partes impulſu, undè & ſpaſmus, & dolor, & earum totalis facultatum ſubverſio.

Neque ex eo quòd iſta quæ in hoc Affectu ſive per os, ſive per ſedem egeruntur, colore quandoque viridi tinguntur, ſtatim confingitur morbum hunc in humoribus reſidere, aut atrociſſimum illum dolorem ab humoris alicujus acrimonia partem cui inhæret dilaniantis, produci; quem idcirco pro minera morbi habeamus, ac proinde Remediis tam ἄνω quàm κάτω Catharticis radicitùs extirpandum cenſeamus. Etenim de facto conſtat, ægritudinem illam, qua laborant Navigantes [à ſpirituum animalium agitatione ortam, in fluctuanti ac irrequieto mari [colluviem coloris planè herbacei ex hominum vel ſaniſſimorum ventriculo exantlare, ubi primùm in mare longiùs ſunt provecti, quibus tamen ante ſemihoram ultimò elapſam non inerat Bilis hæc, quam Portaceam appellare libet. Annon & Infantes in Paroxyſmis Convulſivis, in quibus ſpirituum Animalium maximè res agitur, tam per ſuperiora, quàm per inferiora materiam ejuſdem planè coloris ejiciunt? Quibus addendum eſt id, quod experientia fermè quotidiana docet, ſc quantumlibet ejuſmodi ſive fœminas, ſive infantes itteratâ Catharſi exhauſerimus, attamen color jam dictus in eis, quæ vel per vomitum, vel per ſedem exeunt, uſque viſetur. Quin etiam à Pharmacis tàm Emeticis quàm Catharticis frequentiùs propinatis uberior materiæ viridis naſcitur ſeges, cùm ab utroque genere ſpirituum ἀταξία provehatur: quæ vel, neſcio quomodo iſtarum partium fermentum deſtruit ac pervertit, vel in ventriculum inteſtinaque vi ſpaſmorum ſuccum aliquem alienæ indolis intorquet; qui humores ejuſmodi coloribus inficere potis eſt. *Chymiæ* Sectatores, licèt nondum ita bene cum illis ſit, ut quæ in Organis ſuis πολυτέχνοις Medicamenta elaboraverint, majus aliquid in morbis debel-

lan-

landis præſtent, quàm quæ contunduntur in Mortario, vel in Ollâ decoquuntur, tamen curioſorum περιεργία eouſque gratificari norunt, ut duos liquores æquè limpidos claroſque oſtendentes, ex iiſdem invicem commiſtis ſaturatum colorem aliquem, quaſi præſtigiantes, poſſint exhibere. Et profectò, ita lubrica eſt & evanida Colorum ſpeculatio, ut nihil certi ex illis, de corporum in quibus apparent naturâ, queat deprehendi. Neque magis ſequitur ea quæ colore viridi ſunt; acria eſſe omnia, quam omnia quæ ſunt acria, viridi eſſe colore. Re itaque undique perpensâ, ſatis liquet dolorem immaniſſimum qui hâc Colicâ Hyſtericâ laborantes penè exanimat, tum etiam materiæ viridis rejectionem, à Spiritibus nimio impetu in partes ſub cordis Scrobiculo poſitas incurſantibus, atque eaſdem ſpaſmo contrahentibus. omnino excitari.

Huic etiam Spirituum enormitati tribuendum eſt ſymptoma iſtud, quod ſuperiùs *Clavi Hyſterici* nomine indigitavi, in quo Spiritus ab omni corporis ambitu in certo Pericranii quaſi punctulo concentrantur, dolorem haud minùs perterebrantem, quàm ſi Clavus ferreus in caput vi adigeretur, accerientes, unà cum inſigni materiæ viridis evomitione. Quæ quidem Spirituum ab univerſo corpore quaſi in punctum contractio non multùm abludit ab iſtâ radiorum Solis collectione, quæ fit ope Vitri Incenſorii: utque hi vi unitâ exurunt, ita & iſti ob eandem rationem dolorem infligunt, membranas quaſi diſcerpentes lacerantesque junctis viribus.

Deinde ab hâc inordinatâ Spirituum agitatione ſanguinem perturbante, exoritur Symptoma illud, tam Hyſtericis, quàm Hypochondriacis haud inſolens, ut ſuprà notavimus, quòd nempe ſæpenumerò *urinam* reddant *claram* limpidamque ſimul & copioſam: cùm enim ſanguinis œconomia ſubinde interpellatur, quod importatur ſerum ſatis diu retinere nequit æger, ſed illud priùs dimittit, quàm iſtis particulis ſalinis quarum ope color ad Citrinum traduci debuerat, impregnari potuerit. Cujus rei quotidianum habemus experimentum in eis, qui, cùm plus ſatis liquoris, maximè tenuioris atque attenuantis, ingurgitaverint, lotium mox limpidiſſimum excernunt. Quo in caſu ſanguis ab ea ſeri quantitate, cui retinendo prorſus impar eſt, planè devictus, illud omnino limpidum amittit, nec dum à corporis ſuccis infectum, ob moram juſto breviorem.

Tertius jam agitur annus, à quo Nobilis quidam me ſibi Medicum volebat, qui *Colicam Hypochondriacam* pati mihi videbatur, ad *Paſſionem Iliacam* fere accedentem doloreque & vomitu enormiori; quo morbo diu multumque fuerat vexatus, & tantùm non fractus. Per omnem morbi decurſum ſedulus animadverti, quòd ubi peſſimè ſe habuerit, urina limpida & exors coloris ſemper fuerit, quando verò paulo melius, ad Citrinum vergeret illa. Hunc die quodam adiens, urinam conſpexi quam tribus vicibus excreverat, in Matulis totidem reſervatam, Citrino colore præditam: lætus ipſe hilariſque cibum ex εὐπίπτως aliquem jam aſſumere

medi-

meditabatur, invitante, quod mihi dicebat, appetitu: in quo temporis articulo ſuperveniens quidam eouſque bilem commovebat, ut extemplò ægrotans, Matulam depoſceret, quam urina limpidiſſima cryſtallum colore æmulante, ferè implevit.

Fortè etiam à Spiritibus ſanguinem ita moleſtantibus pendet *Ptyaliſmus* ille Hyſtericis familiaris, cùm ad multas Septimanas ſalivam expuant tenuem, perinde ac ſi Unguento ex *Mercurio* fuerint delibutæ: durante enim hoc turbido ſanguinis ſtatu, in quo excretionibus ad naturæ methodum exigendis impar is eſt, ſerum motum hunc inverſum fortè ſibi vendicans non jam in Renes pro lege naturæ exoneratur, ſed per arteriarum extremitates in glandulas deponitur, & per *Ductus ſalivales* ſalivæ forma prodit. Idem dici poteſt de nocturnis iſtis ſudoribus, quibus fœminæ Hyſtericæ nonnunquam profunduntur, qui non ab alia cauſa fluunt, quàm à ſeri ſanguinis diatheſi, qua in corporis habitum geſtit effundi, ob modò memoratam ſanguinis ἀταξίαν.

Frigus quod attinet, quo toties algent partes externæ in Affectibus Hyſtericis, luce clarius eſt, illud ex eo accidere, quòd Spiritus ſuam in illis ſtationem deferentes, ſe nimio opere in hanc illamve partem inferant: Nec eſt dubitandum; quin tàm *Fletus*, quàm *Cachinnus*, quem tollunt haud rarò Hyſtericæ, etiam nulla data anſâ; à Spiritibus Animalibus procuretur, Organa, quæ his functionibus Animalibus inſerviunt, magna vi pulſantibus.

Obiter dicam, Mares etiam, quamvis rariùs id eveniat, Fletui ex nulla προφάσει quandoque obnoxios reperiri. Accerſebar aliquando ad Virum tam ingenio, quàm genere nobilem, qui non niſi paucis diebus à Febre convaluerat, alterius Medici conſilio uſus, qui & ſanguinem detraxerat, & pharmacum Catharticum ter exhibuerat, tum etiam carnibus illi interdixerat. Hunc ubi veſtitum conſpexerim, & de rebus quibuslibet cum judicio diſſerentem audierim, rogabam quorſum me conveniret; reſpondit Familiaris quidam ejus, modò expectarem paulisper, res ipſa loqueretur; conſidens itaque & ſermones cum ægro trahens, mox obſervavi labrum inferius pendulum protrudi cum motitatione crebrâ [uti ſolent Infantes moroſiores fletum adornare] & exinde ægrum in tantas ſolvi lachrymas, quantus vix aliàs vidi unquam, cum gemitu ac ſuſpiriis tantùm non Convulſivis. Qui tamen repentinus torrens non ita multò poſt detumuit prorſus. Hanc ego Affectionem à ſpirituum ἀταξίᾳ, (partim à morbi diuturnitate, partim ab evacuationibus, quas Θεραπεία neceſſariò exigebat, ortâ) pendere exiſtimabam: partim etiam ab exinanitione, & abſtinentiâ à carnibus, quam etiam ad dies aliquot poſteaquam convaluerat, imperaverat Medicus, quo eum à recidivâ præſtaret ſecuriorem. Hinc eum pronunciavi extra omnem Febris aleam jam conſtitutum; ſymptomaque prædictum, inanitioni tantùm deberi, ac proinde ſuadebam, ut pullum Gallinaceum aſſum in prandium juberet parari, & ſimul Vinum mo-

modicè hauriret, quo facto, & carnibus deinceps moderatè veſcens, nunquam deinceps Fletum hunc Convulſivum paſſus eſt.

Ut tandem finiam, (cætera enim, quæ in hoc morbo ſpectantur Phænomena, jam miſſa facio) ab hâc ipsâ Spirituum inordinatione naſcitur perturbatio illa, & varians ſubinde tam animi quàm corporis intemperies, quæ tum in Hyſtericis, tum Hypochondriacis dominatur: cùm enim utriſque deſit ea ſpirituum firmitas, quæ in robuſtioribus atque iis, quorum facultates jugi ſpirituum vegetorum ſubſidio actuantur, ſemper invenitur, impreſſiones rerum minus gratarum nequeunt perferre, ſed vel irâ vel dolore ſubitò perciti, perinde ſunt irritabiles, atque illi, quorum ἡγεμονικὸν mollius & debilius vel natura primò procudit, aut longior ægritudinum ſive ſeries, ſive mora tandem reddidit. Etenim animi robur & conſtantia, quamdiu hoc corporis luto is incruſtatur, à firmitudine ſpirituum eidem famulantium maximè pendet, qui quidem ſupremum in ſcala materiæ gradum conſtituunt, in ipſo *Entis Immaterialis* confinio poſiti: Cùmque Animi compages, ſi fas eſt ita dicere, longè magis affabra ſit & delicata, quàm eſt corporis ſtructura, utpote quæ in harmonia facultatum præſtantiſſimarum & penè divinarum conſiſtat, ſi hujus σύςασις quoquomodo fuerit interrupta conturbataque, major inde conſequetur ruina, quanto præcellentius erat & magis exquiſitum opificium, dum integrum perſtaret. Et hic quidem miſerorum quos depinximus, animoque fractorum ſtatus eſt; cui malo non citius remedium adferet pertinax aliquod vel inſolentiſſimi Stoici Decretum, quàm ὀδονταλγίαν præcaverit is, qui firmiter ſtatuerit, ſe nullo modo permiſſurum, ut dentes dolore pertententur.

Satis itaque jam conſtat opinor, omnem hunc morbum ad ſpiritus animales non ritè diſpoſitos referri debere; nec à ſemine aut ſanguine menſtruo corruptis (quod aſſerunt nonnulli Authores) & halitus malignos in partes affectas elevantibus, produci; nec à ſuccorum neſcio quâ perversâ depravatione, ſive etiam humorum acrium congeſtione, ut alii volunt, ſed ab iis quas modò aſſignavimus cauſis. Quòd enim morbi fomes in materia non deliteſcat, unicâ hâc inſtantiâ ſatis eluceſcet. Fœmina v. g. quæ rectiſſimâ ſemper valetudine uti ſolet, modò delicatula ſit illa, & teneriore corporis habitu, ſi fortè errore aliquo, ſive Emetico, ſive Cathartico quovis fortiore nimiùm fuerit debilitata exhauſtaque, certo certius ſymptomate aliquo, ex iis, quibus hic morbus ſtipatur, mulctabitur; quod tamen ejuſmodi Vomitio vel Catharſis amoliretur magis quàm invitaret, ſi morbi minera in humore contineretur. Idem dici poteſt de immodico ſanguinis diſpendio, ſive phlebotomiâ is fuerit extractus, ſive in puerperio debito copioſius manaverit, uti & de exinanitione, & juſto longiore à carnibus abſtinentiâ, quæ omnia ad Affectus Hyſtericos præcavendo potius facerent, quàm ad eoſdem accerſendos, ſi illorum fomes in materia aliqua involveretur: cùm è diverſo non alia cauſa ita conſtanter pariat hujuſmodi Affectus, ac ſolent dictæ Evacuationes.

Quamvis autem ſatis pateat originarium hujus morbi fomitem in humoribus nullatenus ſtabulari, fatendem eſt tamen (quod res eſt) ſpirituum ἀταξίαν illam, cui morbus debetur, humores putridos in corpore coacervandos gignere, cùm tam illarum partium functio, quæ vehementiori ſpirituum impulſu diſtenduntur, quàm earum, quæ illis privantur, omninò pervertatur. Cumque harum pleræque *Organa* ſint quaſi *Separatoria*, excipiendis Cruoris recrementis deſignata, ſi earum functiones quovis modo lædantur, fieri non poteſt, quin ingens fæculentiæ colluvies accumuletur; quæ quidem eliminata fuiſſet, totaque proinde ſanguinis maſſa depuratior facta, modò ſingula organa munus ſuum expleviſſent, cui nullo modo defuiſſent, ſi debita ſpirituum œconomia univerſas invigoraſſet. Huic egò cauſæ adjudico *Cachexias* inſignores, ἀνορεξίαν, ſive *Appetitûs proſtrationem*; in Juvenculis *Chloroſin*, ſive *Febrim albam* [quam quidem *ſpeciem* eſſe *Affectionis hyſtericæ* nullus dubito,] aliamque omnem malorum Lernam, in qua immerguntur Miſellæ, quotquot hoc morbo diu elanguerunt, quæ omnia à ſuccis putreſcentibus in ſanguine congeſtis, atque exinde in organa varia depluentibus, ſuccreſcunt. Hujus farinæ eſt *Hydrops Teſtium* in fœminis, quæ jam diutius affectu Hyſterico laboraverint, natus à ſuccis depravatis è ſanguinis maſſa in Organa rejectis; unde perverſis eorundem facultatibus, primò ſteriles fiunt mulieres, & deſtruitur prorſus œconomia partium, indeque ſerum & ſanies gignuntur, quæ non tantùm *Nodulos ovaque Teſtium* interficiunt ſed etiam in Tunicarum interſtitia ſe inſinuantia, Teſtes in molem ingentem elevant, quod in earum diſſectionibus cernitur, quæ hoc morbo pereunt. Diatheſis interim Hyſterica horum aliorumque humorum ſimilium cauſa eſt primaria, quamlibet ejuſdem cum illa Proſapiæ non fuerint.

Quemadmodum in *Febre quartana*, quâ vel pancraticè valens quiſpiam corripietur, ſi modò duos treſve dies in locis paludoſis ac lacuſtribus egerit, primò, ſpirituoſum quoddam μίασμα morbi hujus ſanguini imprimitur, quod diuturnius inhærens, læſâ tandem naturæ œconomiâ, omnes corporis ſuccos inquinat, alienâ prorſus indole eos imbuens, unde æger (maximè ſi ætate grandior fuerit ac in ſenium jam vergeat) Cachexiis aliiſque malis obnoxius redditur, quæ Febribus Intermittentibus diu affligentibus ſuperveniunt. Quæ tamen Febres non ſunt profligendæ remediis, quibus rectiſſimè expurgantur hujuſmodi humores, ſed *Specificis* iis, quæ abigendis iſtis Febribus immediatè dicantur.

Ex omnibus, quæ nos hactenus congeſſimus, abunde mihi conſtare videtur, præcipuam in hoc morbo Indicationem Curativam eam eſſe, quæ ſanguinis (qui ſpirituum fons & origo eſt) corroborationem indigitat; quo facto ſpiritus invigorati eum ſervare poſſint tenorem, qui & totius corporis, & ſingularum partium œconomiæ competit. Cùm verò hæc ſpirituum ἀταξία [quod ſuprà fieri poſſe conceſſimus] morâ longiore humores vitiaverit, è re fuerit eoſdem jam corruptos & *Phlebotomiâ* & *Catharſi* prius imminuere, modò ægræ vires permiſerint, quàm ad ſanguinem corroborandum nos ac-

cingamus; quem quidem ſcopum vix aſſequi poterimus, quamdiu fæculenta humorum colluvies ſe mediam, quaſi obicem, interpoſuerit. Quandoquidem autem *Dolores* atrociores, *Vomitiones*, & *Diarrhææ* enormes ita nonnunquam effereſcant, ut inducias non ferant uſquequo primariæ illi fortificandi ſanguinis intentioni poſſit ſatis fieri, quandoque ab effectis conſopiendis (miſsâ aliquantiſper causâ) Curationis tela neceſſariò ordienda eſt, Exhibito ſci. Medicamine *Anodyno*: dein ſpiritibus, quorum craſis infirmior morbi cauſa eſt; rectificandis opera danda eſt, quo ejuſmodi ſymptomatis deinceps occurratur. Cumque experientia doceat permulta eſſe, quæ fœtoris exhalatione repellendis ſpiritibus ſeditionem molientibus, & in loco ſuo continendis apta nata ſint, (quæ idcirco *Hyſterica* audiunt,) neque illa ſunt negligenda, quoties dictis intentionibus implendis operam navamus.

Ad hanc ego metam collimans, venam in brachio ſecari jubeo, dein ut purgetur ægra tribus quatuorve auroris continuis. Per hos dies, in quibus *Venæſectio* & *Catharſis* celebrantur, ita planè nihil emolumenti capere ægra, ut in pejus ruere, ſibi videatur, cùm dictæ Euacuationes tumultu concitato ἀταξίαν promoveant, quâ de re ægram diligenter præmoneo, ne animum deſpondeat, ſuadente morbi Genio: utut fuerit, vitioſi iſti humores, quos à morbo diuturniore coaggeratos ſupponimus, quadantenus ſunt detrahendi, antequam primariæ Intentioni percommode ſatisfacere queamus.

Poſt has Evacuationes, ad ſanguinem confortandum & proinde etiam ſpiritus ex eo prognatos, *Remedium* àliquod Martiale ſeu *Chalibeatum* ad *dies triginta* præſcribo aſſumendum, quo non aliud certiùs hîc votis reſpondet. Etenim maſſæ ſanguineæ, jam effœtæ & langueſcenti, volatile quoddam Fermentum, ceu calcaria, ſubdit, à quo excitantur & quaſi eriguntur ſpiritus antea jacentes & ſuo pondere preſſi. Cujus rei indicium eſt vel apertiſſimum, quòd quoties *Chalybs* in *Chloroſi* propinatur, pulſus derepentè major fit & celerior, exteriora corporis incaleſcere; facies non amplius pallida & mortuis concolor, ſed vivida cerni & ſanguine purpurata: Attamen hîc notandum, quòd non ſemper Venæ-ſectio & Cathartica Chalybis uſui ſint præmittenda, cùm viribus admodum imbecillis & diuturnitate morbi attritis fractiſque omitti ea poſſint ac debeant, & cum Chalybe ſtatim incipiendum; quod diligenter advertendum.

Commodiſſimè verò, aut ego fallor, in *ſubſtantia* exhibetur; atque ut nec obſervavi unquam ipſe, nec fando accepi, eum ita ſumptum cuivis nocuiſſe, ita certiorem me fecit experientia multiplex, nudam Chalybis ſubſtantiam & felicius & breviore temporis ſpatio curationem abſolvere, quam ſi is quovis, ex iis qui vulgò feruntur, modo fuerit præparatus. Cùm tàm in hoc quàm in aliis melioris notæ remediis, id quandoque præſtiterit Chymicorum officioſa ſedulitas, non tantùm ut δραςικώτερα non ſint, ſed etiam à perverſa eorundem diligentia & opera pluſquam otioſa, magis evileſcant. Audivi etiam (quod ſi modò verum ſit, aſſertionem hanc noſtram fortiter ſuſtinebit) ipſam Mineram, prout à terræ viſceribus effoditur, crudam efficacius in morbis ſubju-

gandis operari, quàm Ferrum ignem jam paſſum & fuſione depuratum: cujus rei fides tamen penes Authorem ſit, me nondum experto; ſiccine ſe res habeat, an verò aliter. Id certò ſcio, nullum remedium præclarum atque ἐξαίρετον uſpiam gentium fuiſſe procuſum, quòd non à natura præcipuas vires acceperit: unde Θεῶν χεῖρας, non verò Hominum præcellentiora quævis medicamina Antiquitas grata compellavit. Quòd verò nativâ quidpiam bonitate præſtans & efficaciâ, mirandos edat effectus, quacunque demum formâ ingeratur, teſtes hîc adduco Par illud nobile, Papaveris lachrymam ſive *Opium*, & *Corticem Peruvianum*. Neque enim tantum in medicamentis præparandis medica cernitur peritia, quàm in iis ſeligendis appropriandiſque, quæ Natura, ſuo igne elaborata atque evecta, liberali manu porrigit. Id tantum nobis agendum reſtat, ut Medicamenta in eam formam reducantur, quâ vel eorundem ſubſtantia, vel ſaltem vis & efficacia meliùs corporibus noſtris impertiri queat: cui muneri obeundo facultates nacti ſumus plus quàm pares. Poſt Chalybis ſubſtantiam, ejuſdem *Syrupo* lubentiùs & præ cæteris utor. Fit autem è ferri aut Chalybis limaturâ, in Vino Rhenano in frigido infuſâ, uſque dum vinum ſatis imprægnatum fuerit, quo facto liquor colatus cum ſacchari quantitate ſufficienti in Syrupi conſiſtentiam excoquendus eſt.

Nec mihi ſolenne eſt toto illo ſpatio, quo ægra Chalybeata ſumit, Catharticum aliquod ſtatis intervallis exhibere. Cùm tàm in genere Hyſterico quàm Hypochondriaco, Chalybis vires à Cathartico intercidi atque infringi mihi videantur. Quando enim id mihi palmarium ſit, ut ſpiritus in ordinem redigam, atque eorum ſyſtema redintegrem firmemque, quod toto vix Octiduo reſarciveram Chalybis ope, Cathartico vel leniſſimo exhibito die unicâ rurſus demolior; atque ita diruta extruendo, atque à me extructa ſubruendo, & ægros & operam ludo, vanus & infelix Ardelio. Qui quidem mos cùm etiam in uſu Aquarum Mineralium obtineat, quæ Ferri mineræ ſunt participes, haud mihi dubium eſt, eaſdem exinde minus efficaces reddi. Non ſum neſcius quoſdam fuiſſe ſanatos, Catharticis non tantùm intercalatis, ſed etiam quotidiè cum chalybe propinatis, quod tamen non tàm Medici prudentiam, quàm Chalybis virtutem ἐνεργητικὴν mihi comprobat, cùm, ſi ea omittantur, breviori temporis ſpatio Curatio ſuccedat.

Neque ſanè video in aliis affectibus multis præter jam dictum, quid emolumenti, ſive potius quid non incommodi, tam repetita Catharticorum exhibitio ægris adferre queat. Quamvis enim haud negandum eſt, quin inteſtina ex impuritatibus liberent ea, & pariter è maſſa ſanguinea humores noxios in ea ſtabulantes aliquantulum extrahant; è contra tamen haud minus certum eſt, quòd frequenter repetita in corporibus imbecillis (maximè verò in ætatibus tenellis] plurimùm officiant; cum ex hac ἀποφορᾶς ingens humorum colluvies in viſcera eliciatur, atque iis in partibus depoſita fermentationes præternaturales invitet; ex quibus deinceps *Tumores* in infimo ventre oriuntur, tanto magis indies mole augeſcentes, quanto ſæpius æger purgetur. Atque id demum accidit, ut iſtæ partes præ imbecillitate & caloris nativi [jam ſub humorum

[illegible]

onere quaſi obruti] defectu, *tabe* facilè afficiantur ac putreſcant. Quandoque etiam, Oeconomiâ viſcerum ob cauſas jam dictas penitus everſâ, *Glandulæ* præternaturales, *Strumæ* ſoboles, & id genus ſimilia Meſenterio accreſcunt, & ad mortem viam ſternunt. His rationibus adductus tutiſſimum eſſe judico in *Infantibus* poſt evacuationes univerſales, eaſque perpaucas, eò Indicationem Curativam dirigere, ut confortentur ſanguis & viſcera. Quod *Vinum Hiſpanicum* vel ſolum, vel *Herbis corroborantibus* alteratum efficere potis eſt, modò manè & ſerò cochlearia aliquot [pro ratione ætatis ægri] ſatis diu exhibeantur. Cùm verò quæ exteriùs admoventur, tenera Infantium corpora facilè penetrent, proindeque ſanguinem ipſum qualicunque virtute ſuâ penitus afficiant, è re erit in *Tumoribus* qui ventrem eorum occupant, ſive *Scrophulis*, ſive *Rhachitidi veræ* originem illi debeant, *Linimentis* uti quæ ſanguinem ac viſcera corroborandi ac pariter labem aliquam morbificam iis inductam delendi vi pollent. Ut ℞. *Fol. Abſint. vulg. Centaur. min. Marrub. alb. Chamædr. Chamepit. Scordii, Calaminth. vulg. Parthenii, ſaxifrag. pratenſ. Hyperic. Virgæ Aur. Servill. Menth. Salviæ, Rutæ, Card. benedict. Puleg. Abrotan. Chamomel. Tanacet. Lilior. Convall. (omnium rec. collectorum & inciſorum) an. m. j. Axungiæ porcinæ* ℔ iiij. *ſevi ovini, & vini Clareti an.* ℔ ij. *Macerentur in ollâ fictili ſuper cineres calidos per horas* 12. *Deinde ebulliant ad humiditatis conſumptionem, & poſtea colentur, ut fiat Ungentum; quo venter ac Hypochondria illinantur mane & ſerò per* 30. *vel* 40. *dies continuas, ut etiam Axillæ utraque.* Quoad *Rachitidum* autem hoc notandum, quòd in tumoribus iſtis qui ventres Infantium poſt longas *Intermittentes Febres* olim infeſtarent, veræ Rachitidi non multum abludentes, repetita Catharſis omnino videretur indicari, cùm ante uſum *Corticis Peruviani* iſtæ Febres in diuturnitatem longam ſe extenderent, ac proinde ſedimentum deponerent, hujuſmodi Tumorum cauſam, quæ ideò non niſi purgatione repetitâ abigi poterat: Attamen in *Rachitide verâ* Cathartica locum non habent, niſi ut ſemel vel bis ad plurimum æger purgandus antequam uſum Alterantium aggrediatur. Per totum autem tempus quo partes illinuntur, intus aſſumat vel vinum modò dictum; vel, ſi fieri poſſit, pro potu omni bibat Cereviſiam in quâ quantitas ſufficiens herbarum prædictarum, vel earum ſaltem aliquam multarum, unà in dolio incluſa fuerit. Denique hoc quod innui diligenter advertendum volo, cùm non paucos Infantes atque pueros à Catharticis ſæpe repetitis (quæ fortè ventris tumor invitaverat) interemptos fuiſſe ſatis ſciam. Sed hæc obiter.

Si quis objecerit, *limaturam Chalybis*, niſi æger ſubinde fuerit expurgatus, in viſceribus hærentem, ei, qui illam devoraverit, nocere poſſe; reſpondeo primùm me nihil unquam tale in quoquam deprehendiſſe: deindè longè veriſimilius eſſe eandem muco & excrementitiis partium humoribus involutam unà cum iſtis tandem omnem elabi, quàm medicamentis purgantibus exagitatam, quæ adſtrictiones inſolitas, & Viſcerum torſiones contractio-

neſque afferunt; quâ quidem compreſſione, Chalybis particulæ viſcerum tunicis impactæ in iiſdem penitiùs defigi poſſunt.

Interea dum Chalybs adminiſtratur (ad confortandum ſcil. ſanguinem & ſpiritus Animales) Remedia vulgò dicta *Hyſterica* in uſum quaſi obiter revocanda ſunt, idque eo modo atque ea forma, quæ maximè conveniunt ægris; quæ quidem ſi in formâ ſolidâ fuerint deglutitæ à minus faſtidioſis, potentiùs longè ſpiritus in officio & loco ſuo retinebunt, quam ſi in liquidâ hauriantur, hoc eſt, ſive Decocta, ſive Infuſa. Ipſa enim ſubſtantia ventriculum diutiùs ſapore ſuo afficit, & corpus inficit penitiùs.

In ſummâ, indicationibus, quas ſurprà attigi, univerſis ſatisfacturus, paucula hæc & vulgaria præſcribere ſoleo; quæ licèt nihil magifici præ ſe ferant, ut plurimum tamen id præſtant, quod volo.

Mittatur ſanguis è brachio dextro ad ℥ viij.

♃. *Galban. in tincturâ Caſtor. ſolut. & colat.* ℥iij. *Tacamahac.* ʒij. *f. Emplaſt. Vmbilico admovendum.*

Sequenti manè aggrediatur uſum ſequentium Pilularum.

♃. *Pilul. Coch. maj.* ℈ j. *Caſtor. pulv. gr.* ij. *Balſam. Peruv. gutt.* iv. *f. Pilulula n.* iv. *Cap. horâ quintâ matutinâ ſuperdormiendo. Repetantur per duas vel tres alias vices, idque ſingulis vel alternis auroris pro ratione virium, aut operationis.*

♃. *Aq. Ceraſ. nigr. Rutæ, & Brion. comp. an.* ℥iij. *Caſtor. in nodulo ligat. & in vitro ſuſpend.* ʒß. *Sacchar Cryſtall. q. ſ. f. Iulapium, de quo capiat cochlearia* iv. *vel* v. *in omni languore; inſtillando prima doſi*, modo paroxyſmus urgeat, *ſpir. C C. gutt.* xx.

Poſt Pilulas purgantes modo ſuprà deſcripto ſumptas, utatur & ſequentibus.

♃. *Limatur. Chalyb. gr.* viij. *cum ſ. q. extracti* ♁ *Abſynth. f. Pilulæ n.* ij. *ſumat ſummo manè, repetanturque horâ quintâ pomeridianâ, per dies* xxx. *ſuperbibendo hauſtum Vini* ♁ *Abſynthitis.*

Vel pro uſu quotidiano, ♃. *Limatur. Chalyb. & extract.* ♁ *Abſinth. an.* ℥iiij. *mſ. aſſervetur pro uſu. Capiat iiſdem temporibus gr.* xvj. *vel* ℈j. *in pilulas tres redact.*

Vel ſi forma *boli* magis arrideat, ♃. *Conſerv. Abſinth. Roman. & conſerv. flaved. Aurantior. an.* ℥j. *Angelic. condit. Nucis moſchat. condit. & Theriac. Andromach. an* ʒß. *Zinzib condit.* ʒj. *cum ſ. q. ſyr. Aurantior. f Electuarium.* ♃. *Electuarii præſcript.* ʒiß. *Limaturæ Chalybis probè triti gr.* viij. *cum ſ q. ſyr. Aurantior. f. bolus, ſumendus mane, & horâ quintâ pomeridianâ, ſuperbibendo hauſtum vini Abſinthitis.*

♃. *Myrrh. elect. & Galban. an.* ʒß. *Caſtor. gr.* xv. *cum ſ. q. Balſami Peruv. f. Pilulæ, è ſingulis Drachmis* xii. *ſumat* iij. *ſingulis noctibus, ſuperbibendo Aq. Brion. comp. Cochlear.* iij. *vel.* iv. *per totum decurſum hujus proceſſus.*

Sin autem Pilulæ ultimò præſcriptæ ventrem moverint, quod in corporis

poribus quæ facillimè purgantur præ *Gummi* quæ inſunt quandoque fit, tum ſequentes ſubſtituantur.

℞. *Caſtor.* ʒj. *ſal. ſuccini volatil.* ʒß. *cum ſ. q. extract. Rutæ f. Pilulæ exiguæ numero* xxx. *cap.* iij. *ſingulis noctibus.*

Hic autem obſervandum, quòd *Chalybeata* in quacunque forma aut doſi exhibeantur, fœminis quandoque magnas tum animi tum corporis perturbationes inducant, idque non ſolùm primis diebus (quod ferè omnibus ſolenne eſt) ſed etiam per totum tempus quo illis utuntur; in hoc caſu non ſtatim Chalybis uſus dictis temporibus interrumpendus, ſed, quò meliùs eundem ferre poterint, *laudanum* aquâ aliquâ hyſterica miſtum ſingulis noctibus ad tempus aliquod propinandum.

At ubi ſymptomata mitiora ſunt, & res ſine Ferro introſumpto tranſigi poſſe videatur, (in minore ſc. morbo) ſatis habeo ſanguinem mittere, atque alvum ſolvere ad dies tres quatuorve, ut ſuprà diximus: Dein *Pilulas Hyſtericas* alterantes præmemoratas *manè & ſerò per* x *dies* capiendas imperare. Quæ quidem methodus in affectu leviore raiò à ſcopo aberrat. Imò Pilulæ illæ ſolæ, vel omiſſis Phlebotomiâ & Catharſi, ſæpe magnos effectus edunt.

Seriò interim animadvertendum eſt, nonnullas fœminas *Idioſyncraſia* quadam, ab *Hyſtericis* illis medicamentis (quæ pleriſque hujus morbi ſymptomatis levamen afferunt & ſolatium) ita penitus abhorrere, ut non ſolùm non juventur, ſed etiam inſigniter ab eorum uſu lædantur. In his itaque omnino ſunt omittenda iſta: φύσιες γὰρ ἀνϑρώπων, ut divinus Senex, κατὰ πάντα. *Invita Minerva* nihil quicquam moliendum.

Quæ quidem *Idioſyncraſia* adeò inſignis ac frequens eſt, quòd reſpectu ad eam non habito ægræ in diſcrimen vitæ conjici poſſint; idque non ſolùm quoad Hyſterica, ſed quoad multa Remedia alia: Cujus impræſentiarum inſtantiam unicam adferam. Fœminæ nonnullæ *Variolis* laborantes *Syrupi è Meconio* uſum ferre non poſſunt, utpote à quo Vertigines, Vomiturítiones, & id genus ſymptomata ad affectus Hyſtericos pertinentia, acceſſantur, quibus tamen *Laudanum liquidum* apprimè conveniat. Quod & dum hæc ſcriberem in Adoleſcentulâ Nobili obſervavi, cui Variolis laboranti cùm ſextâ ac ſeptimâ nocte ſyrupum dictum exhibuiſſem, ſymptomata priùs memorata ſingulâ exhibitione ei ingruebant, neque puſtularum inflammatio debito modo procedebat; ſed cùm inpoſterum Laudano uteretur, à Symptomatis dictis proiſus immunis erat, faciei tumore ac puſtulis indies augeſcentibus, &, quod non minùs læti ominis erat, *anxietas* iſta, cum *inquietudine* quâdam tam mentis quàm corporis, (quæ quaſi *paroxyſmus Variolarum* ſolet eſſe) prorſus tolleretur, quoties Paregoricum hoc propinabatur, ægra mox vires atque animum exinde recipiente. Hoc obiter.

Atque ita *hyſterici Affectus* quoad plurimum ſanantur, ut & pleræque *mulierum*, quas appellant; *obſtructiones*, at præ cæteris *Chloroſis* ſeu *pallidi*

pallidi virginum colores, uti etiam *menſium ſuppreſſiones* qualeſcunque. Attamen ſi ſanguis uſque adeò effœtus fuerit, tantaque proinde ſpirituum ἀταξία, ut Chalybs præſcriptâ methodo uſurpatus malo vincendo par non ſit, adeundæ *Aquæ minerales* aliquæ Ferri minerâ ſaturæ, quales ſunt noſtræ *Tunbrigienſes*, aut aliæ nuper repertæ. Harum enim virtus Chalybeata, tum ob inſignem quantitatem quâ hauriuntur, tum etiam ob earundem cum natura convenientiam intimiùs ſanguini permiſcetur, & potentiùs morbos expugnat, quàm Ferrum quocunque demum artificiò nobilitatum, ut volunt Ciniflones imprudentiores.

Hoc autem præ cæteris interbibendum obſervandum; ſi ægritudo quævis ad ſymptomata affectionis hyſtericæ referenda accidat, hoc in caſu per diem unum alterumve æger aquis abſiſtat donec ſymptoma illud tranſitum Aquarum aliàs impediturum, penitus abeat. Etenim tametſi hæ Aquæ humoribus agitandis ac proinde ſpiritibus confuſioni inducendæ minùs aptæ natæ ſint, quàm Cathartica vel leniſſima ex Officinis deprompta, aliquantulum tamen idem præſtant, quatenus ſc. diureticæ ſunt; ut taceam quòd ſæpe etiam ventrem movent. Quod ſi ipſæ Aquæ humores ac ſpiritus exagitando turbandoque aditum ſibimet ipſis præcludant quo minùs facilè tranſeant, videant illi quàm importunè agunt, qui medicamenta *purgativa* per harum uſum imperant, ſemel aut bis in ſeptimana aſſumenda, vel, quod adhuc ineptius, ipſis aquis immiſcenda præcipiant; Unde fit tam in his quàm in aliis aquis mineralibus, ut non ſolùm non promptiùs ſed, & planè tardiùs ac difficilius eædem operentur.

Hîc mihi non reticendum, quòd tametſi his Aquis ferrum ineſſe in principiis ſolutis nonnullis videatur [quod idem planè eſt ac ſi *ferrum liquidum* ſupponamus] nullus tamen dubito quin eædem nonniſi ſimplices aquæ extant virtute mineræ per quam tranſeunt impregnatæ ac infectæ. Quod cuipiam liquido conſtabit, ſi aquæ communis congiis aliquot ſatis magnam vim Clavorum veterum ex calceis equinis extractorum infuderit. Sentiet ſcilicet aquam hanc cui pulvis *Gallarum*, *fol. Tea*, vel ſimilia fuerint immiſta, eodem planè colore infici, ac ſi aqua eſſet fontis Mineralis. Neque ſanè diverſos effectus hæ aquæ ſive artificiales ſive inartificiales [utrum enim mavult quis appellet] epotæ edent, modò tempore æſtivo, atque aere ſalubri aſſumantur.

Sed utut hoc ſit, ſi ob contumaciam ejus hic affectus ferreis aquis minùs cedat, adeundæ ſunt *aquæ calidæ Sulphureæ* quales ſunt noſtræ *Bathonienſes*; atque æger, poſtquam tribus auroris continuis eas intus aſſumpſerit, ſequenti die *Balneum* ingrediatur, & poſtero die iterum eas bibat; idem faciendo alternatim per duos menſes integros. Etenim tam in his quàm aliis, cujuſcunque demum generis ſint, hoc ſedulò notandum, quòd in earum uſu eouſque ægro perſiſtendum, donec non tantùm levamen aliquale ſentiat, ſed, quo minùs ſymptomata omnia brevi poſtliminiò revertant, donec omnino convaleſcat.

Theriaca Andromachi, vel ſola, ſi crebro diuque uſurpetur, magnum

eſt in hoc morbo Remedium. Neque verò in hoc ſolo, ſed in aliis quamplurimis à coloris & Concoctionis ſive Digeſtionis defectu ortis, omnium fortè potentiſſimum, quæ hactenus nobis innotuere, utut à pleriſque faſtidiatur, quòd & pervulgata ſit, & à tot jam ſæculis cognita.

Vina Hiſpanica Gentianâ, *Angelicâ*, *Abſinthio*, *Centaurio*, *Corticum Aurantiorum flavedine*, aliiſque corroborantibus infuſis medicata, ſi ad aliquot cochlearia ter in die potentur, admodum conferunt, modò ægra tenui non fuerit bilioſoque corporis habitu. Profectò vel *Vini Hiſpanici ſimplicis* liberalior hauſtus horâ ſomni aliquot noctibus, meo ſuaſu propinatus Hyſtericis nonnullis perquàm ſalutaris fuit, cùm ex eo robuſtior univerſi corporis habitus redderetur, ipſæque adeò fœminæ è Cachecticis vividæ ſimul ac vegetæ fierent.

Adhæc *Peruvianus Cortex* eximias mirandaſque vires in ſanguine & ſpiritibus confortandis invigorandiſque habere nonnunquam deprehenditur, cujus *Scrupulum unum manè & ſero* ad ſeptimanas aliquot deglutitum, ſanam firmamque corporis craſin (tàm Viris *Hypochondriacis*, quàm *Hyſtericis* Fœminis diu multumque ægrotantibus, dejectâque jam quaſi corporis œconomiâ) reſtituiſſe, ipſe obſervavi. In nullo autem Hyſtericorum Affectuum genere feliciùs ſuccedit, quàm in illo quo *Spaſmis* afficiuntur fœminæ, nixus edentes fortiſſimos & pluſquam muliebres, pectora ſimul ferientes. Interim tamen confitendum eſt, quòd hoc medicamentum non ita certò crebroque huic malo ſuccurrat, ac *Febribus Intermittentibus*. Quamvis verò (ut id obiter dicam) in harum curatione egregia præſtet, ne dicam miracula, dictus Cortex, atque eodem tum ipſi nos libenter utamur, tum Uxoribus Libertiſque uſurpandum imperemus, quoties res poſtulet; ſunt tamen, quibus haud minus jam diſplicet, quòd tàm certò ſubitoque morbos expugnet, quàm olim diſplicebat, quòd non niſi nuper his terrarum oris innotuerat. Quo quidem fato tum Optimi quique Viri, tum etiam præſtantiſſima quæque ac δραςικώτατα Remedia ſemper ferè urgentur. Veruntamen ad hanc notam, ſeu Lydium Lapidem, indolem noſtram licet adductam experiri, atque ex indè dignoſcere, Homineſne boni ſimus, an verò probroſi; pro gradu ſc. quo vel exultamus, vel dolemus ac ringimur; quoties Publica Res hominum communi aliquo beneficio, ac Numinis favore augetur.

Si quæ verò ex remediis ſupra recenſitis minus conveniant, quod temperamento bilioſo ac tenui præditis ſæpè accidit, tunc *Diæta Lactea* poſſit uſurpari. Etenim Mulieres aliquot [quod primâ ſtatim fronte mirabitur quis] cum Affectibus Hyſtericis diu conflictatæ etiam iis qui omnes Medicorum conatus ſpreverant eluſerantque, tandem Lacte ſolo aliquandiu veſcentes convaluere. Atque illæ quidem maximè quæ ea ſpecie laborabant, quam ego Colicam Hyſtericam appello, quæ non niſi à Narcoticis potuit deliniri; quibus itaque per intervalla repetendis multum aſſueverant hæ Fœminæ, dolore recrudeſcente ut primum emarcuerit Anodyni virtus. Id verò in hâc Curandi methodo præcipuè mirandum, quòd cum Lac frigidum tantum crudumque ali-

mentum præbeant, Spiritus nihilominus ejus uſu corroborentur invigorenturque. Nec tamen hoc à ratione abhorrere illis videbitur, qui ſecum reputaverint, Lac, cum ſimplex omnino nutrimentum ſuppeditet, naturæ minus in coquendo negotium faceſſere, ſecus ac ſolent cibi ac liquores magis compoſiti; quodque perfectiſſimam illam Concoctionem æqualis ſanguinis ſpirituumque craſis neceſſariò ſequatur. Illud etiam eſt animadvertendum, quòd non nuda Spirituum debilitas per ſe conſiderata, ſed eorundem debilitas ad ſanguinis ſtatum comparatorum, ἀταξίας, quam patiuntur, cauſa ſit. Fieri enim poteſt, ut infanti ſpiritus ſatis nimi robuſtique ſint pro ſanguinis ratione, qui tamen debitam ad ſanguinem adulti hominis proportionem non teneant. Jam verò cùm ex jugi Lactis uſu & Diætâ, quantumvis illa ſit cruda atque invalida, ſanguis mollior & tenerior evadat, ſi ſpiritus ab eo nati ſanguini pares tantùm ſint, ſatis bene ſe res habet. Non omnibus tamen contingit, quantumlibet à lacte aliàs juvari potuerint, ea incommoda ſuperare poſſe, quæ primis ferè diebus apportat, quòd nempe tum in ventriculo coaguletur, tum etiam viribus corporis in ſtatu conſervandis ſuſtentandiſque minùs ſufficiat.

At verò nihil ex omnibus quæ mihi hactenus innotuere, adeò impensè ſanguinem ſpirituſque fovet firmatque, ac diu multumque ſingulis ferè diebus *equo vehi*. Cùm enim in hâc Gymnaſticæ ſpecie impetus fermè omnis in ventrem inferiorem fiat, in quo vaſa Excretoria (quotquot fæculentiis, in ſanguinis maſſa ſtabulantibus, educendis à naturâ inſtituuntur) ſita ſint; Quæ tanta functionum perverſio, aliave organorum naturalis impotentia vel fingi poteſt, cui tot ſuccuſſationum millia eodem die ingeminata idque ſub dio, opem non attulerint? Cujus calidum innatum uſque adeò deferbuerit, ut hoc motu non excitetur, & denuò efferveſcat? Quæ verò ſive præternaturalis ſubſtantia, ſive ſuccus depravatus in aliquo harum partium ſinu recondi poteſt, qui non hoc corporis exercitio, vel in ſtatum naturæ conſentaneum perducatur, vel quaqua versùm diſſipetur elimineturque? Quid quòd ſanguis perpetuo hoc motu indeſinenter exagitatus ac permiſtus quaſi renovatur ac vigeſcit. Quæ quidem methodus licet Fœminis vitæ deſidi atque imbelli aſſuetis, minus accommòda ſit, utpote quæ à motu, maximè in principio, poſſint lædi, Viris tamen eſt aptiſſima, & ſanitatem præ cæteris conciliat.

Noſtrorum quidem *in Sacris Antiſtes*, Vir prudentiâ atque eruditione celeberrimus, poſtquam diu ſtudiis intemperantius incubuerat, omneſque animi, qui permagnus ei eſt atque excelſus, nervos ſeriis cogitationibus nimio opere intenderat, tandem in *Affectum Hypochondriacum* incidit, quo diutius laceſſente, omnia corporis Fermenta erant vitiata, Concoctioneſque penitus ſubverſæ. Medicamentorum Chalybeatorum tædium plus ſemel devoraverat: Aquas Minerales ferè omnes, cum Catharſi ſæpè repetitâ, fuerat expertus: Uti etiam Antiſcorbutica omnium generum, pulvereſque Teſtaceos quamplurimos, ſanguinis edulcorationem promittentes. Ita partim morbo, partim medicatione per tot annos continuatâ, tantùm non fractus, *Diarrhœa Colliqua-*

liquativa [quæ in *Tabe*, aliiſque Morbis Chronicis, ubi omnes omninò Digeſtiones ſunt proſtratæ, mortem anteire ſolet] demum corripiebatur. Ubi me tandem conſuleret, ſtatim mecum reputavi Pharmacis nullum amplius locum relinqui, cùm tot tantaque nullo cum fructu jam deglutiverat. Suadebam itaque ob cauſas ſuprà memoratas, ut ſtatim ſe Equo vehendum curandumque traderet; modico primùm itinere, quale ferre poſſit valetudo ita infirma, ut, niſi judicio valuiſſet rerum interiora altiùs penetrante, nec ad tentandum quidem illud exercitii genus potuiſſet adduci. Rogabam autem, ut quotidiè in eo perſiſteret, donec ex animi ſententia convaleſceret; majora indies ſpatia gradatim conficiens, donec tandem ad tot milliaria aſcenderet, quot uno die percurrunt prudentiores ac moderati Viatores; qui iter longiuſculum negotii alicujus gratiâ ſuſceperunt: Nullo interim ſive ad cibos, ſive potum, ſive etiam aeris temperiem reſpectu habito, ſed ad inſtar Itinerantis omnia, prout fors dederit exciperet. Ne longior ſim, hanc ille viam inceſſit, productis gradatim itinerum ſpatiis, donec tandem ad viceſimum, imò ad triceſimum uſque lapidem quotidie vectaretur: cunque ſe longè meliùs habere poſt pauculos dies experiretur, ipſo rei eventu penè mirabili animatus in eodem curſu ad menſes aliquam multos perſeverabat, quo temporis ſpatio plura miliarium millia, quod ipſe mihi narrabat, emenſus eſt, donec tandem non convaluerit modò, ſed ſatis validum etiam vegetumque corporis habitum fuerit indeptus.

Neque magis *Hypochondriacis* prodeſt hoc exercitii genus, quàm *Tabidis Phthiſiciſque*, quorum nonnulli mihi ſanguine juncti multum terrarum equo vectore peragrantes, ex meo conſilio, ſanitati ſunt reſtituti; cùm certò ſciam me vel Medicamentis quantivis pretii, aut aliâ methodo, quæcunque demum ea fuerit, nihil magis iiſdem proficere potuiſſe, quàm ſi multis verbis hortatus fueram, ut rectè valerent. Neque in levioribus tantùm malis, crebrâ tuſſi & macie ſtipatis, id remedium obtinuit, ſed & in *Tabe* tantùm non deploratâ, ubi *nocturnis ſudoribus* jam etiam acceſſerat *Diarrhœa* iſta ſuperiùs dicta, quæ Phthiſi confectis mortis prænuntia ſolet eſſe, atque adeò ut plurimum ultima rerum linea. Verbo dicam. Quantumcunque exitialis *Phthiſis* & ſit & audiat, utpote quâ intereunt duo ferè Trientes eorum quos *morbi Chronici* jugulant, hoc tamen ſanctè aſſero, quòd neque *Mercurius* in *Lue Venerea*, neque *Cortex Peruvianus* in *Intermittentibus* efficaciores extent, quàm in *Phthiſi* curanda *Exercitium* jam laudatum; modò æger curet, ut linteamina lecti probè fuerint arefacta, atque etiam ut ſatis longa itinera emetiatur. Attamen hoc notandum quod vitæ ἀκμὴν prætergreſſis multo diutiùs in hoc exercitio perſiſtendum, quàm infra iſtam ætatem poſitis. Atque hoc multiplici experientiâ, quæ vix me fefellit unquam, didici: Et licèt equo vehi Phthiſicis præcipuè conferat, tamen & itinera curru facta mirandos ſanè effectus quandoque ediderunt.

Sed ut ad propoſitum revertar. Hæc eſt Generalis hujuſce morbi curandi ratio, quâ cauſæ originariæ, quæ eſt debilior ſanguinis craſis, occurritur; ac

proinde extra Paroxyſmum tantùm locum habet. Quoties verò *Paroxyſmus* invaſerit adjuncto quolibet ex prædictis ſymptomate, ſi tale aut tantum ſit malum ut inducias ferre nolit, donec, ſanguine & ſpiritibus corroboratis, quaſi per ambages ſanari poſſit, confeſtim ad Remedia *Hyſterica* iſta confugiendum eſt quæ odore viroſo ac gravi Spiritus, ut dixi, exorbitantes ac deſertores, in proprias ſtationes remandant, ſive intra corpus ſumantur, ſive naribus admoveantur odoranda, ſive exteriùs applicentur; cujuſmodi ſunt *Aſa fœtida*, *Galbanum*, *Caſtoricum*, *Spiritus ſalis Armoniaci*, & quicquid eſt denique quod odorem tetrum admodum ingratumque ſpirat.

Hic enim quod res eſt dicam. Quæcunque fœtent, ea omnia Intentioni huic apprimè inſerviunt, ſive natura, ſive etiam ars ea putido odore donavit. Atque, ni fallor, *Spiritus C. C. Sanguinis humani*, *Vrina*, *Oſſium* ac ſimilium, inde præcipuas ſuas vires acquirunt, quòd, dum vi ignis præparentur, Empyreuma contrahant tetrum ac malè olens, quaſi eſſentiæ eorum intimius annexum. Quod pariter cernitur in fumis à Corio, Pennis, & id genus Animalium partibus, cùm exurantur, exhalantibus. Etenim id habent commune ſingulæ Animalium ſubſtantiæ, ut inter exurendum fumum emittant olidum & olfactui ingratum; qui ſi importuno igne affatim eliciatur, ac Organis excipiatur condenſatus is in liquores iſtos abit ac convertitur, qui *Spirituum Volatilium* nomine inſigniuntur, quique facultates eas facilè reportant quæ ſubjectis ſuis haud primitùs inerant; utpote qui *Ignis* ſolummodò *Creatura* exiſtunt, & ſinguli eorum eandem planè Virtutem cum cæteris nanciſcuntur, ex quacunque demum ſubſtantiâ [modò *Animalis* ea ſit] procudantur extrahanturve.

Proximo loco animadvertendum eſt, quòd ſi paroxyſmum comitetur *Dolor* aliquis intolerabilis in quâcunque demum parte, aut *Vomitio* enormior, aut etiam *Diarrhœa*, tunc præter Hyſterica jam laudata, *Laudanum* in uſum revocari debet, quod ſolum vires habet his ſymptomatis cohibendis prorſus pares.

At verò in iis doloribus ſedandis, qui Vomitiones excitant, cavendum eſt ſedulo, ne illi ſive Laudano, ſive alio Paregorico mitigentur, non præmiſſis debitis Evacuationibus, niſi patientiam ferè humanam omnem vicerint. Primùm, quia tanta nonnunquam ſanguinis & humorum copia eſt aggeſta (maximè in fœminis ſanguineo, & Maſculis propriore habitu præditis (quanta Narcotici vel efficaciſſimi, ejuſque ſæpius repetiti, operationem valeat ſufflaminare. Unde in talibus ſanguis è brachii venis neceſſariò eſt extrahendus, & Catharticum eis propinandum eſt, antequam ad Laudani uſum accedamus; his enim ritè peractis, quod priùs vel in maximâ doſi exhibitum, nihil proficiebat, jam in doſi mediocri ſcopum attinget. Deinde quia multiplici experientiâ edocti ſumus, quod quoties ægra paulatim Laudano aſſueverit, non præmiſſa evacuatione debitâ, neceſſe habuit ob dolorem mox ab evaneſcente remedii virtute denuo revertentem, Paregoricum rurſus ingerere, idque quoti-

quotidiè annos aliquot continuos, doſi ſubinde per gradus auctâ, ita ut nullo modo jam à Laudano abſtinere queat, licèt omnes ab illo digeſtiones vitientur & functiones naturales debilitentur. Quamvis non ſentiam Laudani uſum ſive Cerebro, ſive Nervis, ſive Facultatibus Animalibus immediatè nocere. Judico itaque ego, quod expertus loquor, Evacuantia Anodynis debere præmitti: v. g. Viraginibus & fœminis in quibus ſanguis prædominatur, Vena ſecanda eſt, & alvus ſubducenda, præſertim ſi non jam à longo tempore paroxyſmo fuerint correptæ. Si verò fœminæ debiliores, & quæ temperamenti à prioribus illis planè diverſi ſunt, hujuſcemodi paroxyſmo & dolore affligantur, atque eodem ſubinde haud ita pridem laboraverint, ſufficiet eorum ventriculos Congio uno, plus minus, lactis Cereviſiati hauſto, & mox per vomitum rejecto detergere; dein largam doſin imperare ſive *Theriacæ Andromachi*, ſive *Electuarii Orvietani*, & cochlearia aliquot liquoris alicujus ſpirituoſi & guſtui non ingrati cum paucis Laudani liquidi guttulis ſuperbibenda.

Quod ſi ægra jam pridem vomuerit, antequam acceerſeretur Medicus, & metus ſit ne ſi Emeticis ulteriùs ſollicitetur, in furorem agantur ſpiritus, & ægræ vires nimium dejiciantur, hoc in caſu *Laudanum* ſine morâ propinari debet, eo doſis modo numeroque, quæ ſymptomatis magnitudinem ac durationem non tantùm exæquare poſſit, ſed & vincere.

Duo autem hìc præ cæteris diligenter ſunt notanda. Primò, quòd cùm ſemel poſt evacuationes juſtas & neceſſarias, Laudano uti cœpimus, eâ doſi, atque illâ toties repetitâ, ſumendum eſt iſtud Pharmacum, donec ſymptoma omnino fuerit debellatum; interjecto tantùm ſpatiolo inter ſingulas doſes, ut quid prior præſtiterit antè noſcamus, quàm alteram repetamus. Sed de hoc fuſiùs alibi egimus. Deinceps dum Laudano morbum aggredimur, nihil prorſus movendum eſt, nihil evacuandum, cùm vel mitiſſimum illud Enema è lacte Saccharato poſſit deſtruere, quicquid reparaverat Paregoricum, & tam dolorem quàm vomitionem poſtliminiò revocare.

Utut verò dolores, quod jam innuimus, ſuprà memorati importuni ſint in Anodyno efflagitando, tamen Vomitiones enormes & doſin ejuſdem longè maximam & ſæpiſſimè repetitam indicant, cum ab inverſo motu ventriculi periſtaltico [quo in eo contenta verſus inferiora erant protrudenda] remedium Paregoricum prius eliminetur per œſophagum, quàm opis aliquid afferre queal, niſi poſt ſingulas Vomitiones Narcoticum de novo toties quoties iteretur, idque in forma potiſſimum ſolida; aut ſi in liquida detur, vehiculum ita parcum eſſe debet, ut ventriculum imbuat tantum, & præ materiæ inopia ab illo ſurſum evehi nequeat: v. gr. *Guttæ aliquot in cochleari uno* ♒ *Aq. Cinnamomi fortioris*, aut ſimilis. Monenda interim eſt ægra, ut ſtatim ab aſſumpto Laudano conquieſcat, ac caput præſertim quantum fieri poteſt immotum teneat; quando vel leviſſimus capitis motus præ cæteris omnibus Vomitionem provocet, unde medicamenti modo deglutiti jactura fit. Quinimo, etiam ceſſante & quaſi perdomita Vomituritione, expedit Anodyno ad

pauculos dies mane & ſero exhibito, ceu injecto fræno, recidivam præcavere. Quod itidem poſt dolorem Hyſtericum Narcotico ſedatum, aut Diarrhœam, omnino obſervari debet.

Atque ita demum methodo jam tradita & *Dolori* & *Vomitioni* ſymptomaticis mederi in promptu eſt; à quibus, cùm aliorum perſæpe morborum ſpeciem præ ſe ferant, Medicis facilius imponitur, quàm ab aliis quibuslibet ſymptomatis, quotquot manum medicam depoſcunt, de quo pauca ſubjungam v. gr. in iſta Hyſtericæ Affectionis ſpecie jam deſcriptâ quæ *Paroxyſmum Nephriticum* imitatur, quis non videt quanta ſit paritas morbi utriuſque & ſimilitudo, tum quòd pars eadem utrobique doleat, tum quod in utroque affectu vomituriant ægræ, cum tamen à cauſis ita ab invicem variantibus pendeant, & tam impari methodo debeant ſanari, ut quod in hoc lædat, in illo juvet, & è contrà? Si enim ſive *Calculus*, ſive *Arenulæ* Renum ſubſtantiam atterentes, dolorem inferant, atque ex partium conſenſu Vomitionem, nihil æquè conducet ac prælarga & frequens Cauſæ Antecedentis per Phlebotomiam revulſio, tum ut dilatentur laxenturque meatus, per quos Calculus excludendus eſt, Enematis emollientibus ſæpenumerò repetitis, aliiſque ejus generis remediis internis: Quibus Medicamenta Diuretica, & Lithontriptica addenda ſunt. Jam ſi dicta ſymptomata à Calculo nullatenus oriantur, ſed à ſpiritibus Animalibus nimiâ copiâ Renes impetentibus (quo in caſu Paregorica tantùm indicantur, nec vel Enema è mitioribus, poſt primas Evacuationes, ſine periculo injicitur,] in quanto vitæ diſcrimine verſetur infelix iſta de cujus jam corio luditur, non opus eſt dicere. Idem poteſt affirmari de affectu illo Hyſterico qui *Colicam Bilioſam*, vel *Iliacam Paſſionem* ſimulat. Hic ubi pro conceſſo habeatur Affectum iſtum (licèt indolis omnino ſit diverſæ, imò contrariæ) Colicam Bilioſam eſſe, & ab humore acri in viſcera per Arteriarum Meſentericarum oſcula excreto naſci [in quem errorem dolor intolerabilis, & viridis color qui in materiâ cernitur tam per os quàm per ſedem expulsâ, Medicum incautiorem & cogitationibus minus aſſuetum haud ægrè perducant,) quæ methodus tam commoda, quàm ut in contemperandâ, remediorum Refrigerantium atque Incraſſantium ope, humorum acrimoniâ operam locemus? Atque, quo humores è viſceribus exterminentur, præter Enemata quotidiana, ut Cathartica frequenter propinemus; inter cætera verò etiam Mercurium dulcem Diagrydiatis permixtum ad pleniorem materiæ morbificæ eradicationem? Quàm malè autem cum ægris agatur, quantumque eis periculum immineat, dum huic methodo inſiſtamus, ſi Affectus qui Colica bilioſa cenſetur, re ipſâ Hyſtericus tantùm fuerit, aut Hypochondriacus nemini non liquet: cum clamet experientia, quò poſt primas evacuationes univerſales (quæ humorum putreſcentium, quos peperit ἀταξία jam ſæpe dicta, quique Anodynis obſtaculo eſſe poſſint, ſaburræ amoliendæ dicantur,) nihil jam reſtat niſi ut tumultuantes ſpiritus conſopiamus, donec tandem ſymptomata evanuerint, atque iis ceſſantibus opportune Chalybeata imperemus, vel ſi quod aliud eſt remedium quod ſanguinem accendendo at-

que

que invigorando morbum radicitus extirpet. Meum non eſt plurimas atque ingentes illas calimitates enumerare , quas Fœminis contigiſſe ipſe novi , ubi Collica hæc Hyſterica à Bile ortum ducere exiſtimaretur, Veruntamen affirmo Evacuationes ſæpe repetitas , quæ quidem in Colicâ Bilioſâ omnino indicantur, dolorem vomitumque non ſolum non compeſcere , ſed irritare magis , ſpirituum ſc. perturbationem , quæ vera horum ſymptomatum cauſa eſt , promovendo Tandemque malum ad menſes aliquot prolongatum , metatheſi derepentè in cerebrum factâ , deſinit in *Spaſmos*, a quibus ægra brevi è medio tollitur; idque vel maximè, ubi poſt alias evacuationes diutius repetitas , ſuadente colore viridi eorum quæ per os è ventriculo excernuntur , Emeticum fuerit propinatum. Verbo dicam. Si quid ego obſervando didici, imprimis cavendum eſt, ne Symptomata Fœminis Hyſtericis familiaria ab aliis quos ſæpe æmulantur morbis, diagnoſi errante putentur oriri.

Hîc non eſt reticendum, quod præter errores jam recenſitos, à quibus Fœminæ Affectibus Hyſtericis obnoxiæ de vita periclitantur, permultæ inſuper errore non minus funeſto dictis Affectibus multantur eâ tempeſtate,quâ hic morbus , licèt ſuâ naturâ non ſit lethalis, tamen vi malorum ἐπιγινομένων ac ſubſequentium haud pauca è medio tollat. Exempli gratia : Fœmina teneriori atque infirmo corporis habitu Infantem parit, cui omnia fœliciter & ſecundum naturam cedunt: Obſtetrix, ſive rudis & imperita, ſive jactabunda , & quàm præclarè ſuo illa munere functa ſit palam oſtentans, ſuadet ut Puerpera paucis à partu diebus ſurgat , & ſe à lecto aliquandiu abſtineat, hæc morem gerens, ſtatim à primo corporis motu *Affectione Hyſtericâ* corripitur , & pro ratione qua morbus inaugeſcit, *Lochia* primum imminuuntur, deinde ſiſtuntur penitus ; quorum ſuppreſſionem præmaturam longa ſymptomatum ſeries excepit : quæ , niſi permagna tam diligentia quàm in medendo peritia intercedat , ægram brevi perimunt. Nonnunquam enim *Phreneſi* laborant ex hac occaſione, quæ indies efferatior reddita *Spaſmos* primùm,dein mortem affert : Si verò mortem evadant, mitiùs aliquantulum inſaniunt , quandoque ad ultimum vitæ terminum. Nonnunquam poſt lochiorum ſuppreſſionem in *Febrem* incidunt, quæ vel in earum , quæ tum graſſantur , Epidemicarum caſtra tranſit, vel ab eâ ſolâ pendet origine. Adde quòd iidem Affectus Hyſterici, quibus Lochiorum ſuppreſſio imprimis debetur, jam magis ſæviunt, tanquam ex ſe denuò nati. Diu eſt à quo mihi ſubiit in mentem , quòd ex eis quæ moriuntur Puerperis, vix Decima quæque, ut modeſtè computemus , vel ex eo perit quòd vires partui neceſſariæ eam defecerint, vel ex doloribus partum laborioſiorem comitantibus ; at eo maximè nomine , quòd debito citiùs lecto exurgat , excitatis à motu illo paroxyſmis Hyſtericis , à quibus cum ſiſtantur Lochia : mox ingens inſuctabilium ſymptomatum turba ingruit. Quamobrem iſtis quæ me audiunt ubique Author ſum , ut ad *diem* ſaltem *Decimum* uſque in lecto ſe contineant , ſi modò naturâ paulò debiliores ſint, præcipuè ſi *Vaporibus* , qui vulgò dicuntur ,

jam-

jampridem fuerint tentatæ. Præterquam enim quòd iſta, quâ in lecto fruuntur, quies à malis jam toties commemoratis eas immunes præſtet, non interruptus lecti calor ſpiritus pariter reficit tum à pariendi doloribus, tum ab evacuationibus in hoc caſu ſolennibus exhauſtos fractoſque; quinimò & naturæ ſuppetias fert, atque omnes, quas geſtationis tempore mulier congeſſerat, cruditates digerit & amolitur.

Verum, ſi ab admiſſo hoc errore quodvis è dictis ſymptomatis ſupervenerit, Indicationes Curativæ eò dirigendæ ſunt, ut ſpiritus ab hoc motu jam irrequieti redditi ſedentur, & ut *Lochia* rurſus fluant, quandoquidem eorum ſuppreſſio horum ſymptomatum cauſa ſit proxima atque immediata. Neque tamen huic methodo pertinaciùs inſiſtendum, ſed exhibitis aliquandiu remediis quæ in hoc caſu cum ſucceſſu uſurpari ſolent, ſi votis ea non reſpondeant, ab iis temperandum eſt; cùm neque fortiora hîc locum habeant, neque in mitiorum uſu perſeverare debeamus, propter attritas & ferè proſtratas Puerperarum ita affectarum vires. Exempli gratia, ubi primùm Lochia jam ſupprimi conſtat, è re fuerit fœminam è veſtigio lecto addicere, mox *Emplaſtrum Hyſtericum* umbilico admovere, atque quamprimùm *Electuarium* ſequens propinandum imperare. Ut ℞. *Conſerv. abſinth. Roman. & rutæ an.* ℥i. *trochiſc. è myrrha* ʒij *caſtor. croci Angl. ſal. volatil. ſalis Armoniaci, & aſſæ fœtidæ an.* ʒß. *cum ſ. q. ſyr. de 5. radicibus, f. Electuar. Cap. ad magnitudinem nucis moſchat. majoris tertiâ quâque horâ, ſuperbibendo ſeq. Iulapii cochl.* iiij. *vel* v. ℞. *aq. rutæ, bryon. comp. an.* ℥iij. *ſacchari Cand. q. ſ. mſ. f. Iulap.* Atque hæc, ſi ſtatim à primo ſuppreſſionis indicio exhibeantur, hoc malum plerunque devincent. Sin autem dictis Remediis eouſque continuatis donec tota quantitas aſſumpta fuerit, Lochia adhuc ſupprimantur, hoc in caſu *Laudanum*, unâ ſaltem vice, tentandum. Hîc Laudanum, quantumlibet ſuapte indole aſtringat, cùm tamen ſpirituum perturbationem, à quâ ſolennis Lochiorum evacuatio fuerat interrumpta, compeſcat, quandoque plurimùm juvare, &, *Emmenagogis* nihil proficientibus, Lochiorum fluxum poſtliminio revocare poſſit. Commodiſſimè verò Narcoticâ unà cum *Hyſtericis* & *Emmenagogis* propinantur; v. g. *Laudani liquidi guttæ* xiv. *in Aquâ Bryoniæ compoſita*; vel *Laudani in forma ſolida granum unum ſemis cum ſcrupulo dimidio Aſſæfætidæ in Pilulas duas redactum.* Sedulo interim animadvertendum eſt, quod ſi telo hoc ſemel miſſo ſcopum non attingamus, nec ſequantur Lochia, *Opium* nullo modo eſt repetendum, ut in aliis caſibus fieri ſolet ac debet: Etenim ſi reiteretur hîc Paregoricum, Lochia ita potenter ſiſtet, ut ea nullâ deinceps arte provocari queant. Verum enim vero ſi & hoc minus ſuccedat [interjecto aliquo temporis ſpatio, quo certiores ſimus quid iſtud præſtiterit] ad medicamenta iterum Ἐμμηναγωγὰ Hyſtericis permixta redeundum eſt, & dein ad *Enematis ex Lacte ſaccharato* injectionem. Verum quod de *Opio* ſuprà, hîc de *Enematis* dicendum eſt; niſi enim primo injectum Lochia educat, nihil prorſus à pluribus eſt ſperandum: cum unum

humo-

humores leniter ſollicitando, ut fluant Lochia efficere poſſit, plura vero eadem aliò divertant. His itaque peractis, [quæ tamen leviter tangenda ſunt) tutiſſimum eſt, & Prudentis Medici officium, temporis συμμαχίαν præſtolari; cum ſingulo quoque die curationis negotium magis magiſque extra aleam ponatur, & ſi ægra *Viceſimum diem* ſuperaverit, jam ferè in vado eſt. Etenim cum à morbo, quiſquis is fuerit, jam diuturniori fœmina aliquantiſper reſpiraverit, viresque quadantenus receperit, eam methodum valebit ferre quæ aptiſſima videbitur iſto malo averruncando quod à Lochiorum ſuppreſſione accreverat: quando remedia obſtinatius ingeſta, primis ne hilum promoventibus, tum etiam ſpirituum perturbationem, à quâ morbus oritur, augere poſſint, quod ſedulo advertendum velim.

Nuper Matrona, tam natalibus quàm moribus honeſtis ac probis, me ſibi Medicum volebat: huic ex modò dictâ occaſione ſtatim à partu paroxyſmis Hyſtericis affectæ, Lochia penitus defecerant. Conabar medicamentis ſuprà memoratis eadem proritare; at fruſtrà, Affectione Hyſterica vehementiore omnem opem medicam reſpuente. Unde, cum ita demum eam ſalvam fore præviderem, ſi nihil prorſus molirer, rem omnem Tempori, Medicorum facilè Principi ac Coryphæo, committendam cenſui. Hoc meum conſilium ad diem uſque Decimum quartum optimè illi ceſſit; quotidie enim illam inviſens, nullo die eam in pejore loco, quàm pridiè fuerat, deprehendi: Poſt hunc mulierculæ adſtantes, quas hactenus à noxa illi ſub officii ſpecie inferendâ ægrè arcueram, Maritum impellebant, ut ſine mora ſanguinem è pede uxoris extrahi curaret: quo facto, Paroxyſmi Hyſterici adeo invaleſcebant, ut intra paucas horas Spaſmi accederent, & non ita diu poſteà, ærumnarum requies, Mors.

Et ſi fas mihi ſit liberè quæ ſentio effari; jamdiu in ea Hæreſi fui ut arbitrarer me, non tantum in dictis Puerperarum morbis, ſed etiam in Acutis omnibus, ubi Curationem ab hac illave, quâ uti placet, methodo certo inſecuturam polliceri nequeam, & Viri & Medici Boni Probique pulchrè defungi munere, quoties nihil omnino tento, modò ægrum inviſens, illum non ſe pejus habere hoc die quàm heri habuit comperiam, nec cras habiturum quàm hodiè conjecturâ aſſequi poſſum. Cùm ſi in ægro curando eâ methodo incedam, de cujus efficaciâ nondum mihi certò conſtet, tam ab experimento quod ex eo capturus ſum, quàm ab ipſo morbo is periclitabitur: Neque ita facilè geminum diſcrimen effugiet, ac ſimplex erat evaſurus. Quamvis enim impræſentiarum nullum vel incipientis Convaleſcentiæ ſignum manifeſtum ſe prodat, certiſſimus tamen ſum morbi Acuti cujuslibet naturam non ferre ut quis eo ſemper laboret: ac proinde dies quilibet res ægri magis magiſque in tuto collocat, vel ſaltem Medico anſam præbet, ex quâ opportuniùs ac certiùs morbum feriat confodiatque, quam in præcedentibus liceret. Quod quidem uti de Acutorum pleriſque verè affirmatur, ita præcipuè de Puerperarum morbis, quibus error vel leviuſculus

fatalis eſſe poſſit; & in quibus ita parùm valeamus naturalem illam Evacuationem regere, à cujus ſuppreſſione mala, de quibus diximus, proveniunt.

Cùm verò *Affectus Hyſterici* non ſemper primariæ cauſæ, ſpirituum nempe debilitati nativæ, ſed adventitiæ aliquando originem ſuam debeant, hujuſmodi itaque cauſam, antequam finiam, hìc recenſere libet, quæ frequentiſſimè *Vaporum*, quos appellant, parataria exiſtit. Atque ea eſt *Fluxus menſium immodicus*, ſive in *Puerperio*, ſive extra idem invadat. Quoad primam ſpeciem, ea primis diebus poſt partum laborioſiorem maximè infeſtat, & longâ ſymptomatum hyſtericorum catervâ ſtipatur. Et ſicuti in primis hiſce diebus ſolum ingruit ac urget, ita etiam brevi ſe proripere ſolet. Etenim ſi victus paulò incraſſans inſtituatur, facilè abigitur; cui & ſequens potus addi poterit:

Aſſumatur *aq. plantag. & vini rubri an.* ℔j. *Coq. ſimul ad tertias, & deinde edulcoretur ſ. q. ſacchari albiſſ. Cujus, cum frigeſcat, capiat.* ℔ß. *bis vel ter in die.* Interim *Julapium* aliquod *Hyſtericum*, at ſatis mite, ſubinde propinetur, & *nodulus* ſeq. naribus admoveatur. ℞. *Galbani & Aſſæ fœtid. an.* ʒij. *Caſtor.* ʒiß. *ſal. ſuccini volatilis* ʒß. *mſ. f. nodulus.* Vel ℞. *ſpir. ſalis Armoniac.* ʒij. quem ſæpius olfaciat.

Quod verò ad hujuſmodi *extra Puerperium fluxum* attinet, licèt idem omni tempore fœminis accidere ſolet, eas tamen paulo ante tempus illud quo ſponte ſua omnino menſes ceſſaturi, ſæpiſſimè invadit; circa ætatis ſcilicet annum 45. ſi modo temporiùs fluere inceperant, circa autem 50. ſi ſerius in vita prius prorumpebant. His, uti dictum, paulò ante totalem eorundem diſceſſum [inſtar Candelæ jam fere abſumptæ deflagratæque, quæ ſubito flammam edit inſigniorem, mox penitus diſpariturам] cum magno impetu affatim excidunt, & ob copiam ſanguinis ingentem qui continuo excernitur, in paroxyſmos hyſtericos ferè continuos miſeras dejiciunt. Hìc licèt *Hiſterica* tam interna quàm externa obiter uſurpanda (fortiora devitando ne fluxum ulterius ea provocent,) omnis tamen curationis cardo in menſtruis cohibendis vertitur, quæ hunc in modum quàm primùm ſiſtenda.

Mittatur ſanguis è brachio ad ℥viij. Seq. manè exhibeatur *potio purgativa communis*, quæ repetenda eſt tertiâ quâque die per duas alias vices; & ſingulis noctibus per totum morbi decurſum ſumat *Paregoricum ex ſyr. de meconio* ℥j.

℞. *Conſerv. roſar. ſiccar.* ℥ij. *trochiſc. de terrâ Lemn.* ʒiß. *Cort. granator. & Coral. rubr. præp. an.* ℈ij. *lapid. hæmatit. ſang. dracon. & bol. Armen. an.* ℈j. *cum ſ. q. ſyr. è Coral. ſimpl. f. Electuar. de quo ſumat ad magnitud. nuc. Moſchat. maj. mane & quintâ pomerid. ſuperbibendo ſeq. Julapii Cochl.* vj.

℞. *Aq. germin. quercus & plantag. an.* ℥iij. *aq. Cinnamom. hord. & ſyr:*

ſyr. de roſis ſiccis an. ℥j. *ſpir. Vitriol. q. ſ. ad gratam aciditatem.*

℞. *Fol. Plantag. & urticæ an. q. ſ. contundantur ſimul mortario marmor. & ſuccus exprimatur, qui poſtea clarificetur. Cap. cochl.* vj. *frigidè ter vel quater in die.* Poſt primam purgationem applicetur *Emplaſtr.* ſeq. regioni lumborum. ℞. *Emplaſtr. Diapalm. & ad Herniam an. part. æqual. miſ. extendatur ſuper Alutam, & f. Emplaſt.*

Diæta refrigerans incraſſanſque imperanda, niſi quòd è re erit ſemel vel bis in die Vini Clareti hauſtulum Ægræ indulgere, quod etſi minùs conveniat in quantum ebullitionem ciere aptum natum ſit, ad vires tamen refocillandas concedi poſſit. Atque hæc quidem methodus ut fœminis hoc modo affectis apprime proficua ſit, ita eadem iis, quibus *Abortus* periculum imminet, non minùs confert. Atqui Cathartica & Succi hîc ommittantur.

Eſt & alia, etſi minus frequens, affectuum hyſtericorum cauſa. Nempè poſt partum laborioſiorum *Vteri procidentia*, magnam hujuſmodi malorum Iliada ſecum trahens, quæ tamen citò ac facilè hoc modo ſanatur. ℞. *Cort. quercus* ℥ij. *Coq. aq. font,* ℔iiij. *ad* ℔ij. *ſub finem addendo Cort. granator. contuſ.* ℥j. *roſar. rubr. flor. granator. an. M.* ij. *deinde adde Vini rubri* ℔ß. *Colatura ſit pro Fotu, qui cum pannis laneis parti affectæ admoveatur manè horis duabus antequam è lecto aſſurgat, & nocte poſt decubitum donec ſymptomata penitus evanuerint.* Sed de his plus ſatis.

Habes tandem, Humaniſſime Vir, eorum ſummam quæ à me in hujuſce morbi ſive Hiſtoriâ, ſive Curatione hactenus fuerint obſervata. Reſtat ut ſi quid fortè peccaverim, iſta minus quàm oportuit occuratè deſcribens, veniam à te petam; tum ut opellam hanc, eo animo exaratam ut gratias tibi referrem, quòd alia noſtra conamina, qualia qualia illa fuerint, tuo calculo probare haud dedigneris, æqui bonique conſulas. Quæ quidem Gratulatio mihi ita ratò obvenit, ut vel nihil prorſus ab hominibus ſim promeritus, vel candidi ingenuique iſti, quos eâ mentis præſtantiâ natura effinxit, ut grati eſſe nôrint, perpauci ſunt; Vix totidem quot *Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.* Quo non obſtante pergo adhuc, imò & pergam, in ediſcendâ promovendaque quoad potero Methodo Curandorum morborum, atque iis, qui me minus in Praxi valent (ſi qui ſunt ejuſmodi) inſtruendis. Famæ meæ interim arbitrium penes alios ſit. Æqua enim lance & ſcrupulosè expendens, Homineſne juvare præſtet, aut ab iiſdem celebrari, prius illud præponderare comperio, & maximi ſanè momenti eſſe ad Animi Tranquillitatem; Famam vero populique halitum pluma leviorem aut bulla, atque umbra inſomnii magis evanidum. Quod ſi opes ejuſmodi nominis celebritate partæ majus aliquod pondus habere videantur, fruantur illis per me licet, qui jam corraſerint; Meminerint tamen Mechanicorum nonnullos, artes vel ſordidiſſimas exercentium, uberiorem quotidiè quæſtum facere, & majorem Auri Argentique vim poſteris legare; neque tamen in hoc Brutis Animalibus ſuperiores evadere; qui ſibi ſuiſque pro ſua indole proſpiciunt; & ſi recta ex animi

arbitrio & virtute, nata excipiamus (quorum non eſt capax Brutorum natura) hos planè exæquant Belluæ, imò & alios qui non eum ſibi vitæ ſcopum proponunt ut proſint quamplurimis. Commendatum me habeas, rogo. Viro ſagaci & eruditiſſimo Domino *D. Kendrick*, tibi mihique amiciſſimo; utpote cui debeam quod tuum in me ita propenſum animum reſciverim, eamque qua me complecteris amicitiam, eo internuncio, didicerim. Conabor quantum in me eſt, mutuas officiorum vices reddere, & par pari referre, utpote qui ſim jure meritoque, Vir Digniſſime,

Londini,
Jan. 20. 168⅗.

Tibi Devinctiſſimus, Tuique ſemper Studioſiſſimus

THOMAS SYDENHAM.

DE variolis hactenus Clariſſimus noſter Autor, in variis hujuſce Operis locis, ac præcipue in primis ultimæ hujus Diſſertationis paginis, accuratiſſime pro more ſcripſit, ejuſque morbi contagium inter homines tum juniores, tum etiam adultos & ſenes, ita ſub inde ſe ſpargens, ut ejus neceſſitatem, ſi ita loqui liceat, vix ex centenis pauciſſimi evadant, abundè explicuit, curamque, tam atroci quandoque morbo aptiſſimam exhibuit. Verùm in eôdem argumento aliquid ſe nobis offert infrequentius ac minùs familiare; contagium ſcilicet Variolicum Armenta quandoque invadens, de quô docte ac preleganter commentatus eſt Clariſſimus Ramazzini, poſtque eum Clariſſ. Dnus. Herment, Medicus in Galliis Regius, ac Peritiſſ. Dnus. Droüin Legionis Prætorianæ, ibidem chirurgus Primarius, in id à Rege Chriſtianiſſimô deputati. Horum autem ultimorum Schedas hic omittimus, unicâ Clariſſimi Ramazzini Diſſertatione, quam jam exhibemus contenti. Illa autem ſic inſcribitur, & hæc eſt.

DI

DE
CONTAGIOSA EPIDEMIA
Quæ in Patavinô Agro, & totâ ferè Venetâ ditione in Boves irrepſit
DISSERTATIO *Habita in* PATAVINO *Lyceô*
A
BERNARDINO RAMAZZINI
Practicæ Medicinæ Profeſſore Primario Die IX. Novembris MDCC. XI.
Sereniſſimo VENETIARUM DUCI JOANNI CORNELIO *Dicata.*

SI veri ſpeciem præfert quod vulgò dici conſuevit, & apud Sapientes quoque receptum, Conſuetudinem vim quandam legis obtinere, ut, qui illam violarit, ſi non plecti, laudari tamen haud quaquam mereatur, qualem mihi legem ipſemet impoſuerim, modò quamvis ſerò nimis agnoſco. Etenim cum annus iſte ſecundi Sexennii, ex quo in hoc celeberrimo Lyceo Practicam Medicinam profiteor, ſit complementum, ac quotannis in ſolenni ſtudiorum Inſtauratione, ut diù feriatam Iuventutem ad Studia capeſſenda allicerem, Oratione aliqua proludere conſueverim, nunc mihi jam effœtis corporis atque animi viribus, quanto ætas prædatrix omnia ſecum aufert, magnum onus incumbere video, ſi conſuetudini meæ nondum interruptæ obſecundare velim, ac veſtram expectationem non omninò fallere. Audendum tamen ratus, in unum coactis, qui ſuperſunt ſpiritibus, ita me comparaveram, ut quod antea præſtiteram, hoc anno quoque pro viribus præſtarem. Poſt aliquot igitur meditationes, argumentum non incurioſum, ut reor, nactus fueram, circa quod ingenii mei vires exercebam, cum præſens hæc autumnalis Conſtitutio præter modum inſolens, atque ominoſa, Opus quod moliebar, & ad umbilicum penè deduxeram, mihi è manibus excuſſit, & aliud argumentum à Medicis amœnitatibus longè diverſum ſuſcipere coegit, veſtra tamen attentione A. O. non

indignum. Nemo non novit, quam inopinatè, quam violenter Bubulum genus dira Contagio pervaſerit flammæ ad inſtar, quæ ope nulla humana conſopiri, ne dum reſtingui potuerit. Hæc primùm quidem in Vicentino Agro ſubobſcurè obſervari cœpit, mox in Patavinum tranſgreſſa, apertè ſe prodidit, ac longè latèque effuſa, uſque ad ipſa Urbis Pomœria, tam magnam ac horrendam Boum ſtragem edidit, ut tum Rura, tum Civitatem mœrore, ac metu complerit. Mœret ruſticana Plebs, imò ſtupet attonita, dum ampla Bovilia vacua, ac deſerta intuetur, dum quotidiè ferè Tumulos adſpicit, in quibus ſepulta ſunt Fortunæ ſuæ pignora, propriis natis forſan etiam cariora, dum Bobus extinctis, Equos ad Frumenti ſationem parum aptos cogitur ſufficere.

Quid labor, aut benefacta juvant, quid vomere terras
Invertiſſe graves?

Sic miſerandam Agricolarum ſortem deflere libet cum Poetarum Principe, qui tertio Georgicorum huic non abſimilem Boum cladem carmine deſcripſit. Mœrorem diſſimulare nequeunt Cives, & Nobiles Viri, dum prædia ſua, & Villas, præcipuo ornatu, & patrimonio orbatas intelligunt, atque etiam vident. Triſtatur, ac dolet Plebs urbana, dum Annonæ, rerumque omnium, quæ ad victum ſpectant, charitatem brevi ſecuturam prænoſcit. Nemo eſt igitur, quæcunque ſit ejus conditio, qui damnum aliquod non ſentiat, & graviora quoque non timeat. De hac igitur tam portentoſa Boum clade hodierna hac mea Diſſertatione, ſeu potius prælectione, quam hoc Anno ad tractatum de Febribus, ac præſertim de Febre maligna ac peſtilenti, ſum habiturus, verba facere conſtitui, hujus morbi Indolem, cauſas perveſtigando, quibus remediis illi obviam ſit eundum.

Nec obtrudat quiſquam, in hoc tam celebri Lyceo, ab hac Exedra, quæ ordinis ſui primatum obtinet, indecorum eſſe pro Hippocratica doctrina M. Varronis, Palladii, Columellæ, Vegetii, aliorumque Veterinariæ Artis Scriptorum documenta tradere, regeram enim ego, magnum Hippocratem, cui nullius rei ſcientia vilis habita eſt, non puduiſſe de Boum morbis verba facere, in Libro enim de Articulis, rationem adfert, cur Bobus tam facile contingant femorum luxationes, Præterea ſi Congruentia, quæ omnibus in rebus momentum habet non leve, hic quoque ſuam meretur animadverſionem, tractatio de hac Boum Epidemia noſtri muneris eſt, Illuſtriſſimi, & Spectatiſſimi Profeſſores, Vobis quæſo ſuccurrat, quonam in loco nos ſimus, & Profeſſorium munus exerceamus? Nonne in Lyceo, cui à Majoribus noſtris Bovis nomen eſt inditum? neque inauſpicatò, quando Bos iſte ſuis mugitibus, hoc eſt Doctrinæ robore totum litteratum Orbem implevit, ut nulla pars ſit tam longe diſſita, quæ ad illius celebritatem non reboet, ac ubi non colatur magis illius nomen, quam olim Serapis in Ægypto. Si ergo ſub ſigno Bovis militamus, ſi Bos iſte nos paſcit, quis erit tam vecors, ſeu tam malignæ Indolis, qui indecorum putet provinciam hanc ſuſcipere, quam de-

detrectare velle impium, & nefas eſſet; eòque magis, quò ab Excellentiſſimo Magiſtratu, qui ſanitatis tutelæ Venetiis præſidet, ac poſtremò ab ipſo SERENISSIMO PRINCIPE demandatum eſt celeberrimo hujus Civitatis Medicorum Collegio, ſeriò exquirere, quænam ſit hujus morbi conditio, quæ cauſa, & quibus præſidiis ferocienti in dies malo poſſit occurri.

Affectionis genus, quod Bubulo generi bellum ad internecionem uſque videtur indixiſſe, ex frigore, rigore, horripilatione, mox ex calore acri, & vehementi per univerſum Corpus diffuſo cum pulſus frequentia, febrem eſſe ſatis liquet, malignam vero, exitialem, peſtilentialem etiam, ſi mavis, eſſe apertè teſtantur, quæ illam comitantur ſymptomata; qualia ſunt, magna anxietas, & gravis anhelitus, etiam cum ſtertore, & in principio febris, ſtupor & ſpecies quædam veterni, continuus ex ore, & naribus graveolentis materiæ deſcenſus, fœtidiſſima alvi proluvies, interdum etiam cruenta, anorexia, & abolita penitus ruminatio, puſtulæ quinta vel ſexta die per totum corpus erumpentes, ac tubercula variolarum ſpeciem referentia, communis tandem omnium eodem modo circa quintam, & ſeptimam interritus, cum Boves pauciſſimi evadant, iique ſorte potius quadam, quam remediorum dynami. Hæc quidem ex ſe patent, quid vero intus patiantur miſerandi Boves, cum jacent anxii, ac ſtertentes, ac dum ſtant immoti, capite uſque ad terram demiſſo, conjectare equidem poſſumus, ſed ex mutis animantibus, quæ per nutus nihil ſignificare poſſunt, nil certi reſcire poſſumus, quod forſan in cauſa eſt, ut difficilior ſit curatio. Cauſam igitur hujuſce malignæ febris pro viribus perſcrutemur.

Omnibus epidemiis, ſi à ſporadicis affectibus differre debent, id peculiare ineſt, quod communem cauſam habeant, ſive ab Aeris vitio, ſive à corruptis alimentis, aut ab aliduo contagioſo fomite prognata fuerit, qui ab uno corpore in aliud tranſmigret, illique eandem labem communicet. Diſſimulare quidem non licet, tempeſtatum hujuſce anni non adeo legitimam fuiſſe temperiem, juxta illarum naturam, Æſtatis præſertim, quæ Veris ſpeciem præferre viſa eſt non admodum latrante Syrio, nec Cicadis arbuſta rumpentibus. Annus tamen in univerſum non inſalubris fuit, neque multum in quæſtu Medicis, ac Pharmacopolis; nec ſolum in hac Civitate ſed in aliis quoque, & in tranſpadana regione, ut per litteras accepi, ut parum verax viſus fuerit Hippocrates, quod *cum æſtas veri ſimilis eſt autumnales morbos expectare oporteat.* Nulla in aere à Meteoreleſchis portenta viſa ſunt, nulla in herbis, & fugibus apparuere rubiginis ſigna, quemadmodum Anno elapſo, quo carbuunculari morbo laborarunt fruges, nec tamen noxam ullam perſenſere Armenta, & Pecudes; in fructibus tum Æſtivis, tum Autumnalibus, qui omnes ſerotini fuere, nullæ deprehenſæ ſunt notæ, quas nebularum vredò inuſſerit.

Cœlum equidem non conſului, ut vi-

viderem, num ex aliquo maligno aſtrorum influxu, peſtilentiæ bubuli gregis cauſam divinare liceret, ut ex Saturni cum Marte ſyzigia, in Tauri ſigno; quemadmodum olim Marſilius Ficinus, in Conſilio quodam Thuſco Sermone edito ut ab omnibus intelligeretur, Peſtis quæ Anno 1478. totam Etruriam, ac præcipuè Florentiam, depopulata eſt, cauſam retulit in conjunctione Martis cum Saturno in ſigno humano [quaſi Aſteriſinorum in hæc inferiora virtus ab inditis nominibus eſſet petenda, ut ſi fortè hujuſmodi conjunctio obſervaretur in ſigno Arietis, aut Piſcium, poſſet, aliquis ovilli generis, aut marini populi excidium prædicere] Sed poſtquam, cum Juvenis eſſem, Pici Mirandulani libros adverſus Aſtrologos legi, Judiciariam à ſtudiis meis valere juſſi. Aerem itaque, & paſcua, ab hoc crimine quod hujus morbi in cauſa fuerint abſolvere fas erit. Quis enim unquam ſibi perſuadeat, campos, & prata, talem ab Aere humorem combibiſſe, qui ſolis Bobus tam dirum eſſet venenum, cæteris vero animantibus, quæ eaſdem herbas paſcerent, eſſet omnino innoxius? Aliam igitur cauſam comminiſci oportebit, quam nonniſi à contagioſo fomite licebit deducere, cujus rei non ſimplices conjecturas, ſed argumentum habemus apodicticum.

Jam ſatis conſtat, & in acta publica relatum, ex Boum turmis, quos è Dalmatia, & conterminis regionibus, mercatores in hæc loca ſolent adducere, Bovem unum à cæteris ſeceſſiſſe, qui à Bubulco repertus, & perductus in latifundium Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi Comitis Trojani Bortomæi, Canonici Patavini, pro hoſpitio, eadem labe qua erat infectus, hoſpites ſuos fœdavit, illo enim paucos poſt dies mortuo, paulatim eodem morbi genere omnes miſerè periere, uno tantum ſuperſtite, cui in collo factum fuerat ſetaceum. Caſus iſte totam viciniam perterrefecit, ſed nulla juvit diligentia, ut domus ſuas, & cauſas à flamma nimis vicina præſervarent. Iſthæc itaque contagio paulatim ſerpens, totam Patavini agri amplitudinem brevi pervaſit, quin poſtremò Padum transgreſſa, Æmiliæ Populis, idem minatur excidium.

Quoniam autem morboſi ſeminii ea eſt indoles, ut facilè ſoboleſcat, & in immenſum ſe propaget, ſi in ſubjectum proprium, & mumiatum, ut vocant, incidat, cujus rei amplifimum ſpecimen habemus in lue gallica; quæ ex Indiis occidentalibus, a paucis navigantibus ad nos delata, Italiam primò, mox univerſam Europam, fœdiſſima, & ineluibili labe citiſſimè inquinavit; Non eſt quòd miremur, ſi per aporias, & efflavia, quæ ad modum atmoſpheræ expirant à Bobus ægris, ab extinctis, à Stabulis, à Paſcuis, quæ ipſimet Boves paſcendo infecerint, promptiùs autem & facilius ab ipſis Bubſequis, & illorum veſtibus, (peſti enim volupe eſt, in lana molliter cubare) non eſt inquam, quòd miremur, ſi hæc contagio tam longè lateque ſe ſe effuderit. Ubi igitur hæc Aura venenata ſubtiliſſima Bovem aliquem antea ſanum afflarit, ſpiritibus vitalibus, & ſeroſo latici ſe conſocians, dum in Orbem

Orbem agitur, naturalem ſanguinis conſiſtentiam lædit, & viſcerum fermenta corrumpit; quare naturales viſcerum functiones paulatim vitiari, & debitas excretiones coerceri neceſſum eſt, quod paulatim fieri fas eſt credere, non enim ſubitò ac Bos aliquis venenum iſtud hauſerit, vel quoquomodo illud ſuſceperit, non illicò inquam virulentiam perſentit; ut qui à cane rabido commorſi fuerint, ad longum tempus ſibi ſani videntur, at poſtea ex improvisò, ad aquæ conſpectum palam faciunt, quàm dirum venenum intus geſtarent. Naturalem ſanguinis conſiſtentiam ab hoc contagioſo fomite lædi paulò ante diximus, ſuppono etenim, imò pro certo habeo venenum iſtud eſſe de illorum genere, quæ ſanguinem potius figant, & coagulent, quàm diſſolvant; id primùm atteſtantur ſymptomata, quæ febrem comitantur, nempè anxietas; gravis anhelitus, ſtertor, & ſtupiditas, ocularis quoque inſpectio, dum à Laniis Boves extincti diſſecantur, qui licet adhuc calentes parum aut nihil ſanguinis effundunt. Bos præterea piger ac tardus ex ſua natura eſt, & Carnes habet duras, *& graves ad ſtateram*, ut ait Hippocrates, data nimirum paritate molis ad carnes cæterorum Animalium, idcircò illius ſanguinem talem eſſe oportet. Taurinum ſanguinem inter venena recenſuit Dioſcorides eò quòd epotus ad coagulationem in ſtomacho ſit facilis, Prævotius autem propter flatulentiam; Themiſtoclem ſanguine taurino calido epoto ſibi mortem conſciviſſe, ex Plutarcho, in ejuſdem vita habemus. Mirum itaque non eſt ſi venenatus hic fomes, in hujus animantis genere ſanguinem ex ſua natura craſſum coagularit. Hanc cruoris concretionem in malignis febribus obſervarunt Scriptores, uti Petrus Salius, qui refert in quadam ex maligna febre extincta repertum fuiſſe in Arteria magna ſanguinem ita concretum, *ut præhenſo illius ſanguinis altero principio, totus ſanguis coaleſcens, ita integer eductus fuerit, perinde ac gladius è vagina extrahi ſolet.* Idem quoque aliquando *in peſtilentiis accidere* teſtatur Richardus Lover in tractatu de corde: Niſi autem talis eſſet in hac Epidemia ſanguinis conditio, non protraheretur ad tot dies febris; ubi enim ſanguis eſt nimis diſſolutus, & vis deleteria humorum corruptioni prævalet, febrilis calor eſt adeò mitis, ut ægri interdum ſe febrire non putent, ſed citiſſimè intra unam vel alteram diem occumbant. Poſtquam igitur fermentificus, & peſtifer hic fomes per venas, & arterias tanquam per cuniculos totum corpus peragrarit, tunc, tanquam hoſtis ex inſidiis erumpens feritatem ſuam patefacit, febrem malignam excitando, quæ intra quintam, aut ſeptimam, lanienam ſuam abſolvit, indiſcriminatim Boves aratores, Tauros, Vaccas, Juvencos, Vitulos jugulando.

Hujus autem Peſtis primam originem, num Bos ille peregrinus eam aliunde ſuſceperit, vel in ipſo primùm genita fuerit, exquirere ad rem noſtram parum refert. Neceſſe eſt enim quemadmodum in libro de Contagione tradit Fracaſtorius, ac pariter Joſeph Aromatarius, in libro de rabie contagioſa, quòd ad aliquod

Kkk Ani-

Animal tandem ſit deveniendum, in quo productum fuerit morboſum ſeminium. Extra enim controverſiam eſt non ſolùm in Brutis, ſed etiam hominibus per varios corruptionis gradus, generari poſſe venena, ac talis naturæ humores, qui ad alia corpora ſymbolica, & analoga facilè tranſeant: ſic qui tabe pulmonari laborant, conſanguineos ſuos facilè inficiunt, ſi cum illis conſuetudinem habeant; Lippitudinem contagioſam eſſe vetus eſt obſervatio.

Dum ſpectant oculi læſos læduntur & ipſi,
Multaq. corporibus tranſitione nocent.

In Boum cadaveribus, quotquot Lanionum ſeceſpitæ ſubjecta fuere coram Excellentiſſimis Anatomes Profeſſoribus D. Molinetto, & Viſcardo; id ſingulare in omnibus repertum eſt; in Omaſo nempè, corpus quoddam durum, & compactum, ventriculi parietibus fortiter adhærens, magnæ molis, & intolerandæ graveolentiæ; in aliis verò partibus repertæ ſunt hydathides, in cerebro, pulmonibus, ſicuti etiam ingentes veſicæ ſolo flatu plenæ, quæ diſſectæ diram Mephitim exhalarent, ulcera in radice linguæ, & ad illius latera veſiculæ ſero plenæ. Illud verò corpus durum, & compactum ad inſtar calcis, quod in Omaſo obſervatur, primum productum eſſe contagioſi miaſmatis, pro certo habeo, dum tacitè ſævitiem ſuam exercens ſtomachicum fermentum labefactat, & corrumpit; non enim eſt credibile poſt febrem excitatam conflari hoc corpus intra paucos dies, dum Boves ubi primùm febrire cœperint, quodcumque alimentum adverſantur, nec quidquam, niſi liquidum per os infundi poteſt: cætera verò, quæ memoravimus, malignæ febris producta eſſe, facilè crediderim, ſed omnium Phœnomenorum exactam rationem adferre velle non patitur unius horæ ambitus; ampla enim materia ſuppeteret ad integrum tractatum conſcribendum.

Verum ne amplius vos morer, A. O. ad ea properabo, quæ ſunt dicenda, conjectando nempè quem finem habitura ſit hæc contagio, & num aliquid gravius portendat, ac quod magis refert, quid agendum. Quoad primum in hac Epidemia, idem quod in cæteris evenire ſolet, ſecuturum exiſtimo, nimirùm quod poſt tot tentamina tot experimenta, ac præſertim poſt obſervatam methodum, quam morborum Medicatrix Natura ſervat in iis Bobus ſanandis, quos maligna febris non ſuſtulerit, felicior curatio poſſit inſtitui. ac forſan hujus veneni verum, & ſpecificum remedium reperiri, quo malignum iſtud miaſma penitus extirpari poſſit. Levamen quoque aliquod expectare licet ab adventante Hyeme, ac à ventis aquilonaribus, qui tanquam Aeris ſcopæ auſtrales flatus peſſimæ ſemper indolis procul abigant, quales venti per totum Octobris Menſem dominatum obtinuere. Memoratu dignum eſt, quod de ventorum poteſtate ſupra humana corpora refert Vitruvius. *In inſula Lesbo* (inquit ille) *Oppidum Mitylene magnificenter eſt ædificatum, & eleganter, ſed poſitum non prudenter. In qua Civitate Auſter cum flat, homines ægrotant, quando*

Corus

Corus tuſſiunt, cum Septentrio, omnes in ſalubritatem reſtituuntur. Quantum ſævierit Peſtis Octobris menſe, Auſtro, & Euronoto flantibus, ſatis vulgatum eſt, cum plures dies adeo nefaſti fuerint, ut neque quotidianis hecatombis, interdum etiam geminatis, furialis hæc, & execranda febris mitior fieri, nedum placari potuerit. Scio equidem, calori, & frigori morbos peſtiferos non admodum auſcultare, cum alias fuerit obſervatum, in ſummo æſtu, & ſummo frigore pariter ſæviiſſe hominum peſtem; attamen cum feralis hic morbus, qui celeris eſt motus, ortum habuerit æſtivo tempore, incrementum, atque etiam ſuum acmin autumnali, ſperare licet, quod hyemali tempore finem, & ſui deſitionem, ope divina ſit habiturus.

Num autem hic Epidemicus Bovini populi morbus longum in tempus perſeverans, humanis corporibus labem aliquam affricare valeat, ut nonnulli ſuſpicantur, non alienum eſt diſquirere. Si in morbis malignis, qui ratiocinia noſtra perſæpè eludunt, quidquam ponderis habent rationum momenta, ſperare licet homines intactos, & illæſos relicturum eſſe; etenim ſi trium menſium ſpatio lues iſta alia Ruminantia, & Cornigera non attigit, quamvis inter ea magnus ſit ſymboliſmus, nec Equos, ſues, ac alias Sylveſtres feras hactenus quidqam læſit, non apparet ratio, cur homines, qui ab iſtis Animantibus tam longé diſtant, debeat afficere.

Non ſum neſcius inter futuræ peſtilentiæ ſigna, quæ plurima ſunt, recenſeri ſolere non Boum ſolummodò, ſed aliorum quoque animantium ſtragem, qualis ea fuit, quæ Ægynam inſulam depopulata eſt, de qua Ovidius.

Strage Canum primo, Volucrumque Aviumque Boumque.

ac ea, quam memorat Livius, quæ in Sicilia Romanum exercitum, & Carthaginenſem pene delevit, de qua Silius Italicus:

Vim primi ſenſere Canes, mox nubibus atris
Fluxit deficiens penna labente Volucris.

Cui aliam non abſimilem refert Dionyſius Halicarnaſſeus, quæ *primò Equorum, Boumque armenta invaſit, mox pecudes, & alia quadrupedia aggreſſa eſt, deinde Paſtores, & Colonos attigit, & totum Romanum agrum pervagata, Vrbem invaſit.* Aſt illorum temporum peſtilentiæ non in ſolis Bobus, ſed in omnibus animantibus, ut ipſis etiam Maris Piſcibus non parceret, [qualis ea fuit, quam Lucretius carmine deſcripſit,] ſævitiem ſuam exercuere, ut quæ ab Aeris vitio ortum duxiſſent; de quo non habemus quod ſuſpicemur; in ſolis enim Bobus, & facilius in iis, qui habitiores, & pinguiores eſſent, quam in gracilibus, hæc lues alimentum invenit, quo rabiem ſuam paſceret. Magna tamen cautione utendum eſt in tumulandis cadaveribus, terra altè defoſſa, quemadmodum publica edicta præſcribunt; ſi quid enim timendum, præcipuè à nimia cadaverum copia, ex quibus minus apte humatis, ac poſtea putrefactis, redeunte Vere, pravi halitus Aerem inquinare poſſint. Bonum autem eſſet, in

loco inculto, ſeu in pratis, quæ arationi non ſunt ſubjecta, cadavera humare. Ubi enim de morbo contagioſo agitur, nunquam ſatis cavemus, dum cavemus. Quoniam autem, ſolutis in liquamen Cadaveribus, neceſſe erit terram ſubſidere cenſerem, bonum eſſe, novam terram superingerere, in illam conjiciendo graminis, aliarumque herbarum ſemina. Refert Petrus Foreſtus Delphis apud Batavos Peſte jam ſopita, & cœmeterio Templi vetuſti, cadaveribus oppleto habitam conſultationem inter medicos, num Calce, aut Lapidibus illud cœmeterium eſſet obruendum, ac decretum fuiſſe ut multa terra ſuperinduceretur atque in eam varia herbarum ſemina conjicerentur, *ut creſcente gramine, & clauſis ſpiraculis lues minus denuò ſuppullularet.*

Silentio tamen præterire non licet, obſervatam aliquando peſtem in ſolis Bobus, ac poſtea ſecutam hominum peſtilentiam; interdum etiam hominum Peſtem in Boves terminaſſe. Primum exemplum habemus ex Livio, qui ſcribit peſtem magnam in Boves ingruiſſe, ſequenti anno ad homines vertiſſe. Secundum vero apud Ripamontium Chroniſtam Mediolanenſem, qui in Libro de Peſte, quæ anno trigeſimo exacti nuper ſeculi ciſpadanam, & tranſpadanam regionem peſſimè mulctavit, peſtilentiæ hominum, peſtem Boum ſubſecutam refert. Hiſce tamen duobus monumentis totidem habemus, quæ opponamus nec longe petenda. Primum à celeberrimo Fracaſtorio, qui in Opere doctiſſimo de Contagione ſcriptum reliquit, Anno decimo quarto ſupra ſeſqui milleſimum diram peſtem in ſolos Boves irrepſiſſe, quæ in tractu Forojulienſi primum nata, exinde uſque ad Euganeos, poſtmodum in Veronenſem agrum, aliasſque Venetæ Ditionis regiones delata, magnam Boum cladem ediderit eodem fermè modo, ac iisdem ſymptomatibus, ut hæc noſtra illius ſoboles videatur. Alterum monumentum ſuggerunt nobis manuſcripti Artis Lanionum, quibus non eſt deneganda fides, quales libri in hac Civitate aſſervantur, in quibus ad poſterorum memoriam ab Antonio Faccio ſcriptum legitur, Anno nonageſimo nono ejuſdem ſeculi, quo vixit Fracaſtorius, adeò gravem in Boves peſtem graſſatam, ut publicis Auguſtiſſimi Senatus Veneti Edictis vetitum fuerit, ne Caro Bubula, Caſeus recens, Butyrum, Lac ſub capitali pœna in hac Civitate divendi poſſent, ſed ſolis carnibus Vervecinis veſci liceret; attamen iis annis nihil ſiniſtri, præter rei familiaris damnum hominibus obtigiſſe, certo ſcimus; habemus igitur unde ſpes noſtras alamus.

Utrum autem, graſſante hac Epidemia, carnis bubulæ ſanæ creditæ adeò tutus ſit uſus, ut noxam ullam humanis corporibus non poſſit inferre, abs re non erit diſquirere. Res equidem ſuſpicione non vacat; etenim, etiamſi Bos antequam ad lanienam ducatur, fuerit obſervatus vegetus, atque hilaris, ac poſtea in illo jugulato, & excoriato, nullæ in viſceribus deprehendantur corruptionis notæ, quæ in cæteris, qui ex hoc morbo intereunt, deprehenduntur, attamen certi non ſumus,

quod

quod Bos ille contagioſum fomitem non geſtaret, quod aliis etiam communicare poſſet; credibile eſt enim, paucos apud nos eſſe Boves, qui afflatum hunc malignum non perſenſerint, licet ſani degant, morboſi enim ſeminii ea eſt ſubdola malitia, ut hominum judicia non raro fallat; perſæpe enim evenit, ut qui illud in ſe continet, & ſecum circumfert, læſionem nullam ſentiat, nec forſitan ſenſurus ſit, in alium tamen ejuſdem ſpeciei poſſit facile transferre. Hujus rei exemplum habemus in gallico morbo; non raro enim contingit, ut aliquis à muliere infecta luem ſuſcipiat, nec quidquam ſentiat, & Uxori poſtea eam communicet, ſic ut illa paucos poſt Dies gonorrhæa, vel bubone corripiatur; ex quo fit, quod non leves rixæ, & jurgia inter conjuges oriantur, & Uxor pudicitiæ ſuæ conſcia virum maledictis incellat quod ab illo tam fœda labe inquinata fuerit, ille autem, qui ſe perfecte ſanum agnoſcit nec quidquam de infectione ſuſpicatur, de conjugis fide non parum dubitet. Qua de re legen us Paulus Zachias, Mercurialis, Gaſpar à Rejes. Circa eſum carnis bubulæ memoratu dignum eſt quod refert Theodoricus Skenkius in Hiſt. humor. gen. cap. 2. his verbis: *olim decertatum Venetiis, & Patavii inter Lanios, & incolas, quod illi ex Hungaria Boves advectos, emptos & mactatos in Macello vendutaſſent, quos tamen Cives lue quadam infectos fuiſſe noverant. cum fluxu alvi cruento tentati plurimi periiſſent, translato nimirum ab uno a alterum contagio. Hac de re conſulti Medici Patavini, in ea fuere ſententia. Carnes hujusmodi eſui adhibitas innoxias eſſe, eo quod eſſet contagium particulare, & ſpecificum, ac omnis malitia fuiſſet emendata ac diſcuſſa à prævia agitatione gymnaſtica, antequam Boves mactentur.* Contrariam opinionem ſuſtinuiſſe Medicos Venetos tradit Chriſtophorus Fridericus Garammannus in Opere ſuo eruditiſſimo de Mortuorum miraculis, eo quia carnes hujusmodi, eſſent contagioſæ, & cadaveroſæ. Fabius Paulinus Medicus Utinenſis controverſiam hanc dirimere aggreſſus eſt, ſuam enim ſententiam dixit, nimirum ſi neceſſitas urgeat *in cibum carnes vocare, ſale aut aceto prius probe eſſe macerandas, viſceraque cum aliis interraneis eſſe abjicienda, cum in iis cauſa morbificæ focus & Nidus exiſtat,* qualis cautio num ſufficiat, & omnem dubitationem tollat, liberum cuique eſto judicium.

Quid ergo agendum in tam exitiali morbo, qui bubuli generis inctionem videtur interminari? In id unum incumbendum eſſe, perſuaſum habeo, ut per univerſalia alexipharmaca (quando particulare, & ſpecificum hujus Veneni remedium non habemus) miaſma iſtud peſtiferum extinguatur, aut ſaltem enervetur, ut natura roborata illud ad cutis ambitum ableget, atque extrudat, quando per ulcera, puſtulas, & tubercula in iis Bobus, qui evaſere, ſponte excitata ipſamet natura, nobis indigitavit, qua via ſit incedendum. Crediderim itaque in curatione hujus malignæ febris, ea Methodo procedendum, quæ à bonis Medicis ſervatur in curanda vario-

varioloſa puerorum febre, diſtinguendo tempus ebullitionis à tempore expulſionis; tempore nimirum ebullitionis erit caute utendum remediis calidioribus, ne intendatur calor febrilis, & plus æquo efferveſcat maſſa ſanguinea, cui facile ſuccedit perturbata coctio, quam Natura rectrix intendit, qua in re non leviter peccatum eſſe cenſeo, cum hujus febris initio ad calidiora cardiaca ventum fuerit, & præcipue ad vina meraciora cum multa theriaca; quare præpoſterum remediorum uſum, ſtragem longè majorem edidiſſe cenſeo, quam febrem ipſam. Non deſunt Medicæ Praxis docti Scriptores, qui in varioloſis conſtitutionibus in principio febris præcipitantibus utendum eſſe volunt. Dum hæc ſub prælo eſſent, apud amicum ea legi quæ Illuſtriſſimus, D. Joannes Maria Lanciſius Clementis XI. P. O. M. Archiater meritiſſimus, ac Intimus Cubicularius perdocte, & erudite, ut ſolet in omnibus, de hoc morbo conſultò ſcripſit; nam inter varia monita, hoc habet, quod cardiacis acida ſint maritanda. In Febris itaque principio moderatè agendum per alexipharmaca, in progreſſu verò morbi, & deſpumationis, & expulſionis ſignis liberalius Bezoardicis utendum.

Ut autem ad remediorum materiam deſcendamus, quando id unum eſt, quod experitur, & à nobis exigitur, nequaquam vero nuda verba. Quoad præſidia externa, ſanguinis miſſio viſa eſt improſpere ceſſiſſe, idcirco cœpta eſt omitti; nihil tamen ſævitiæ ſuæ remiſit morbus; imo truculentior factus eſt. Equidem in omnibus Epidemiis ſuſpecta eſt Phlebotemia, ſicuti purgatio, unde Celſus: *Sanguinem non facile mittere, alvum non facile ducere*; in febre tamen varioloſa paſſim mittitur ſanguis, in pueris bimis, aut trimis per cucurbitulas ſcarificatas, & quibusdam in locis etiam per venam ſectam, in principio tamen febris. In hac itaque Boum febre, non ſalubrem tantum, ſed neceſſariam fore venæ ſectionem crediderim, ad ſarcinam minuendam, ut mitior fiat ebullitio totius maſſæ ſanguineæ, & per ſua vaſa circulatio. Cum enim, ut diximus, Bovis cruor ex ſua natura ſit valde craſſus, & ad facilem concretionem pronus, atque venenum iſtud de illorum ſit genere, quæ maſſam ſanguineam coagulandi vim habent, quo precor remedio laboranti Bovi, & anhelanti ob ſanguinis concretionis in vaſis ſanguifluis, in pulmone, in Corde, quam per ipſam ſanguinis miſſionem promptius, & facilius poterit ſuccurri? Animadverſione dignum eſt, quod lues iſta, Boves robuſtos, & valde obeſos facilius corripiat, macillentos vero, qui vix oſſibus hæreant, prætergrediatur; propterea in hac febre, quæ non abſimilis eſt iis, quas appellant inflammatorias (quales ſunt, quæ in pleuritide, peripneumonia, angina obſervantur) ſanguinem in fervorem actum, & alioquin ad coagulationem aptum, detrahere, ſalutare conſilium erit. Clamitet autem ad ravim uſque contra hanc operationem, quiſquis velit; non enim video (ſi tamen per analogiſmum in curanda hac febre licet procedere, ut in curatione febris

bris peſtilentis, quæ homines corripit] ego, inquam, non video, cur miſeranda hæc Animalia, dum febriunt, & oculis lacrymantibus, opem aliquam quodammodo implorant, hoc magno remedio debeant deſtitui morbi enim magnitudo, plethorica diſpoſitio, ob paſcua hoc Anno ſolito uberiora, phlebotomiam manifeſte expoſcunt, in principio tamen febris, dum vires validæ permittunt, quam doctiores Medici in febre peſtilenti, uti Sennertus, Septalius, Antonius Ponce Sancta Crux, Fracaſtorius, & alii graviſſimi Scriptores admittunt. Certe vires horum animalium, in ipſo etiam vigore morbi ſatis validas eſſe obſervavi, e ſtabulis enim educti, & per campos circumducti experiundi cauſa, num herbam aliquam velint paſcere, robuſte incedunt, & ſuæ libertati relicti, ad ſtabula prompte recurrunt. Circa porro venarum delectum, non adeo laborandum; ubi enim ad vaſorum plenitudinem tollendam mittitur ſanguis, parum refert, an ab hac, vel illa vena mittatur.

Inuſtiones quoque lato ferro candenti faciendæ in collo utrinque, ſublata enim eſchara, apparebunt ulcera, quæ veſicantium loco eſſe poterunt; aures quoque rotundo ferro perforandæ, indita poſtea radice hellebori, ut Veterinarii Scriptores ſuadent; ſimiliter ſub mento perforanda palearia, injecto poſtea funiculo, quem ſetaceum vocant, indiget enim Natura aliquo emiſſario, per quod venenum iſtud exanthlet; nulli enim comperti ſunt evaſiſſe Boves, niſi per puſtulas in cute excitatas, multum craſſæ, ac fœtidæ materiæ fundentes, nec Bovem ullum, qui ſic purgatus fuerit, recidivam paſſum fuiſſe adhuc accepi; nam ex Hippocratis oraculo in ſexto Epidemiorum; *Quidquid ſuppuratur non revertitur; ipſa enim maturatio; & judicatio ſimul, & abceſſus.* Obſervatione dignum eſt, quod refert laudatus Fracaſtorius, ait enim, eos *Boves, quibus labes à faucibus ad armos decendebat, & inde ad pedes, ſanatos fuiſſe, quibus autem hæc permutatio non fiebat, ut plurimum interiiſſe.* Linguam, & palatum, aceto, & Sale colluere ſæpius oportebit; frictiones pluries in die faciendæ ad faciliorem perſpiratum obtinendum, ac ut cutis paratior ſit ad recipienda rejectamenta nervorum & arteriarum in glandulas. Cum perſæpe in faucibus generentur tumores & cruſtæ, uti fit in variolis, ut nihil per os poſſit infundi, compertum eſt baculum ſalignum viridem Butiro inunctum, longitudinis ulnæ, & amplius per os inditum, valde contuliſſe ad impedimentum illud tollendum.

Quoad præſidia interna, hæc è triplici regno erunt petenda. E vegetabili plantas multas habemus cardiacas, quarum magna eſt ſupellex; Decoctio itaque in aqua fieri poterit ex foliis Scordii, Cardui Benedicti, Dictami Cretici, Centaurii, Radicibus Gentianæ, Tormentillæ, Scorzoneræ, & ſimilibus, quibus addi poterunt cicoracea ad illarum calorem temperandum, quæ decoctio, bis, vel ter in die per os infundi poterit ad duas, vel tres libras. Cum vero febris ad ſtatum pervenerit, decoctio iſta ex prædictis

ctis plantis debebit eſſe ſaturatior ad expulſionem promovendam. Camphora quoque magnum antipeſtilentiale, accenſa, & in aquam conjecta, potionem efficiet aptam ad peſtiferum Miaſma perdomandum, & Diaphoreſim promovendam. Pulveres quoque ex iiſdem plantis parati, & in aqua cardiaca diſſoluti, exhiberi poterunt.

Ut autem præter univerſalia alexipharmaca, quæ pro malignæ febris curatione à vegetabilium claſſe abunde ſuppetunt, aliquod ſingulare proponamus, placet expendere, num ſolenne illud antipyreticum, h. e. cortex peruvianus, vulgo China Chinæ, ad malignam hanc febrem expugnandam ſalutare remedium eſſe poſſit. Equidem hoc præſidii genus in febribus periodicis miranda præſtat, ac præſertim in tertianis intermittentibus malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis, ægros interdum necant, quarum febrium in Conſtitutionibus meis epidemicis mutinenſibus mentionem habui; hoc enim febrifugum, fermentum illud malignum, ſive penitus reſtinguit, ſive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne æger in ipſo febris acceſſu intereat; aſt in febribus continuis, & inflammatoriis, perraro ex corticis peruviani uſu, febrem ſolutam obſervavi; ſi tamen habenda fides Richardi Mortoni rationibus, & experimentis, qui in quacunque febre venenum quoddam ſpiritibus vitalibus hoſtile agnoſcit, cur in hoc Bovini generis morbo experiri non licebit hujus febrifugi virtutem? Iſthæc enim Boum febris continua, & acuta, à febribus continuis ab aliqua, inflammatione comitatis, quæ homines corripiunt, nullatenus differt; licet Joſeph Aromatarius ex Antiquorum doctrina differentiam aliquam ſtatuat inter febres brutorum, & febres hominum, ut brutorum febris καῦσος, hominum vero πυρετός vocitetur. Poſſent itaque unciæ tres pulveris Chinæ Chinæ (quando hujus remedii largior doſis eſſe cœpit, quàm olim) infundi in libris decem vel duodecim aquæ cardiacæ, ſeu vino non admodum generoſo, quæ infuſio inſervire poterit pro quatuor, vel quinque doſibus, bis illam in die exhibendo, in febris tamen principio, & cum primum Bos ægrotare cœperit.

Sua quoque remedia ſuppeditabit regnum animale; Cornu Cervi primas tenebit, infuſio itaque ac decoctio, & quæ ex eo parantur remedia erunt ex uſu. Pulvis viperinus, qui febrilem calorem non adeo intendet, bis in die exhiberi poterit ad dracmam unam, in aqua cordiali tepida pariter diſſolutus; efficacior tamen eſſet vipera una, vel altera in aqua cordiali decocta, febris enim iſta intra paucos dies curſum ſuum abſolvit. Quoniam autem inter cœtera ſymptomata, gravi anhelitu, & ſtertore Boves premuntur, ſperma ceti tanquam remedium aptum ad diſſolvendas ſanguinis concretiones, & in aſthmate uſurpari ſolitum, præſcribi poterit ad drachmas duas in vino tepido diſſolutum. Mineralia quoque, ut quæ non tam facile à calore nativo, & digeſtiva facultate alterantur, uti vegetabilia, & animalia, ſed integris viribus corpus pervadunt, ſymbolum ſuam confe-

ferent. Antimonium diaphoreticum, paratu facilè, & exiguæ impenſæ, quod nihil aliud eſt, quam Antimonii crudi in pulverem contriti, cum æquis partibus Nitri, in crucibulo, vel mortario Æneo per carbonem ignitum, aut bacillum ferreum candentem, conflagratio, ter, vel quater repetita, addita ſemper novæ conflagrationi æquali portione ſalis nitri, erit proficuum remedium ad obtinendam illam, quæ expetitur, expulſionem diri veneni ab intimis ad extima. Quoniam vero, repertos ajunt eſſe lumbricos, & Aſcarides in inteſtinis, quod perfacile eſt credere, cum etiam in peſtilentiis hominum obſervari ſoleat verminatio, non ſolum in ventriculo, & inteſtinis, ſed etiam in aliis partibus, quod in ſcrutinio Peſtis tradit, Pater Athanaſius Kircher è S. J. & animatam putredinem appellat, ad remedia anthelmintica erit confugiendum; Mercurii infuſio, ad libram ſemis ſuper cineres calidos, in aliqua ex prædictis aquis optimum erit remedium, cœteris quæ decantantur præferendum; quando enim inter helminthicos ſcriptores diſputari ſolet, num acida, an dulcia ad vermes necandos ſint uſurpanda, Mercurium, licet inſipidum, id valenter præſtare, & frequenti in uſu eſſe, pro certo habemus. Idem quoque efficiet Mutinenſis Agri petroleum; præter enim id, quod vermes enecat, putreſcentiam quoque corriget, & diaphoreſeos erit ſtimulus. Noſtrates ruſtici, cum vitulos habent verminantes, quod facile deprehendunt ex odore, quem Vituli expirant, cum lacte exhibent iſtud petroleum, ad guttas aliquot per os infundendum.

Quoad alimentum, potiones parari poterunt, ex farina hordei, tritici, panis contriti ad inſtar ptiſanæ. Pro potu laudatur fœni puri, odorati, menſe Maji collecti, in aqua Maceratio, quod potionis genus hiſce animalibus gratum eſſe obſervavi. Externorum quoque habenda eſt ratio. In loco calido Boves detinendi, & cuſtodiendi ſtragulis cooperti, cavendo quantum licet ab Aere frigido; quotidie ſtabulum ſuffumigando ex baccis Juniperi, Galbano, & ſimilibus.

Atque hæc quidem à Therapœjam, modo pauca quædam documenta pro hujus meæ prælectionis Coronide, in prophilaxeos gratiam lubet proponere, quando longe præſtantius eſt præſervare, quam curare, ſicuti ſatius eſt tempeſtatem prævidere, ac illam effugere, quam ab ipſa evadere. Cum igitur Boves ab agris poſt labores in ſtabulum ad hyemandum jam ſint deducti, ut milites ad caſtra hyberna, magna diligentia ſtudendum erit, ut ea loca in quibus Boves ſani degere debeant munda ſint, quantum fieri poteſt, ac ſæpe ſuffumiganda, quæcunque animalia, ut ſues, oves etiam ab illis arcendo. Solent ruſtici, ut ſtabula hyeme ſint calidiora, fimum, & excrementa Boum in iis cumulare, ſed ſatius ſi quotidie aluinas fœces alio adſportent. Conſilium ſalubre erit parietum cruſtas abradere, eo modo, quo Judæi ex legis edicto jubebantur cubiculorum, in quibus leproſus aliquis habitaſſet, parietes cruſta denudare, & flore calcis obducere, ſolum

autem in hoc caſu muros eradere ſufficiet; timere enim licet, ne recentis calcis odor hyemali tempore Bobus inibi concluſis poſſit officere. In id quoque erit incumbendum, ut pura, & munda ſint illorum alimenta, cavendo, ne fœnum, paleæ, & alia, à pluviis, & illuvionibus fuerint inquinata; parcius quoque erunt alendi, ne plus æquo pingueſcant; non enim hoc anno polyſarcia, ſed ſanitas procuranda. Æſtate quidem, quo tempore, in frugum tritura, aratione, & plauſtrorum vectura exercentur, ac multum eſt quod diflatur, plenius ſunt alendi; aſt hyeme, hoc anno præcipuè, quò ſuſpecta eſt ſaginatio, & macies tutior viſa eſt, moderata diæta in iis nutriendis erit utendum.

Frictiones pluries in die adhibendæ, non ſolum manu, ſed ſtrigilibus quoque, multum enim conferent ad ſanguinem in ſua fluiditate continendum, ſimulque ad ſuperfluitatem exhauriendam, ſi præſertim frictiones ſint validæ: habet enim hoc præſidii genus varias facultates, modo implendi, modo extenuandi. Celſus ex Hippocrate ſcripſit; *Frictione, ſi vehemens ſit, durari corpus, ſi lenis molliri, ſi multa minui, ſi modica impleri.* Si nimis pingueſcant, quandoquidem hoc anno copioſa erit bubuli generis annona, poſſet etiam inſtitui phlebotomia, ſed diæta ſi fuerit conveniens, venæ ſectionis, atque etiam purgationis erit vicaria. Poſtremo cum ex obſervatione Boum, qui in hac tempeſtate evaſerint, ſatis conſtet, naturam per cruſtas, & ulcera excitata in corporis ambitu, & multam ſaniei expurgationem, morboſum illud miaſma, luem hanc expugnaſſe, ſanum conſilium foret emiſſarium aliquod in bobus ſanis aperire, per quod ſi qua ſint veſtigia morboſi ſeminii, illa ſenſim extrudantur. Aureum documentum habemus ex Hippocrate in 6. Epid. ad rem noſtram accommodandum, hiſce verbis. *Decubitus quidem, in quibus facta tollit, hæc ante facta prohibet.* Locus quidem ſubobſcurus eſt, uti ſunt Hippocratis Oracula, ſed illum egregiè explicat Valleſius, ait enim, decubitus à natura factos, *qui ſunt aliorum morborum medela, eoſdem morbos antevertere, & præſervare, ſi tales decubitus arte procurentur, non ſimpliciter tamen, quemcumque decubitum, ſed illum, qui facta tollit.* Non inutile igitur foret ſanis Bobus, palearia ſub mento candenti ferro perforare, atque funiculo indito, apertum, illud diu ſervare, ut per illud paulatim egerantur impuritates illæ, quæ hujus contagioſi fomitis ſunt ſoboles, & in capite potiſſimum acervari ſolent.

Sed cur ingenii mei tenuitatem fruſtror, ac divexo, ut morbi hujus Naturam, & cauſas explorem, ac Medicinæ præcepta ad veterinariam traducam? Jamdudum veram, & immediatam hujus ferini morbi cauſam agnovit, ac patefecit Purpurati Principis, ad hujus Urbis incolumitatem cœlitus demiſſi admiranda pietas; & ſollicitudo: nullam aliam ſcilicet eſſe cauſam, quàm Deum juſtiſſimum criminum vindicem, nobis iratum; ſicuti etiam idem ipſe unicum & verum aperuit antidotum, decretis ad plures dies ſupplicationibus ad cœleſtem iram placandam. Magna ſane frequentia clauſis ubique Officinis, ad

excitiam